

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اقدامات و دستاوردهای دولت تدبیر و امید

۱۳۹۲ - ۱۴۰۰

جلد سوم: بخش‌های برنامه‌ریزی، اقتصادی، زیربنایی و صنعتی

تهیه و تدوین: مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری

مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری

کتابخانه

سرشناسه	: ایران، ریاست جمهوری، مرکز بررسیهای استراتژیک
عنوان و نام پدیدآور	: اقدامات و دستاوردهای دولت تدبیر و امید ۱۳۹۲-۱۴۰۰ / تهیه و تدوین مرکز بررسیهای استراتژیک ریاست جمهوری،
مشخصات نشر	: تهران: کتاب راهبرد، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ج. ۳
شابک	: 978-622-97271-6-4 دوره ؛ 978-622-97271-7-1 ج. ۱ ؛ 978-622-97271-9-5 ج. ۲ ؛ 978-622-97271-3-ج. ۳
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: ج. ۲ و ۳ (چاپ اول: ۱۴۰۰) (فیبا).
متنرجات	: ج. ۱، بخش‌های سلامت، فرهنگی، اجتماعی، آموزشی، علوم و فناوری، ج. ۲، بخش‌های سیاسی، اداری، حقوقی و دفاعی، ج. ۳، بخش‌های برنامه‌ریزی، اقتصاد، زیربنایی و صنعتی.
موضوع	: ایران -- سیاست و حکومت -- ۱۳۹۲-۱۴۰۰
موضوع	: Iran -- Politics and government -- 2013-2021
شناسه افزوده	: ایران، ریاست جمهوری، مرکز بررسیهای استراتژیک، کتاب راهبرد
شناسه افزوده	: ایران، رئیس جمهور (۱۳۹۲-۱۴۰۰: روحانی)
شناسه افزوده	: Iran, President (2013-2021: Rouhani)
رده بندی کنگره	: DSR1V۲۶
رده بندی دیویی	: ۹۵۵/۰۸۴۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۶۱۶۷۵۳
وضعیت رکورد	: فیبا

مرکز بررسیهای استراتژیک ریاست جمهوری
کتابراهبر

عنوان: اقدامات و دستاوردهای دولت تدبیر و امید (۱۴۰۰-۱۳۹۲)

جلد سوم: بخش‌های برنامه‌ریزی، اقتصادی، زیربنایی و صنعتی

تهیه و تدوین: مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری

تاریخ انتشار: بهار ۱۴۰۰

شابک دوره

شابک جلد سوم

فهرست مطالب

مقدمه ----- ۱

بخش اقتصادی

وزارت امور اقتصاد و دارایی ----- ۹
بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ----- ۱۴۳

بخش زیربنایی

وزارت جهاد کشاورزی ----- ۱۸۳
وزارت راه و شهرسازی ----- ۲۱۳
وزارت نفت ----- ۲۸۳
وزارت نیرو ----- ۳۰۳
وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات ----- ۳۹۹
سازمان حفاظت محیط زیست ----- ۴۳۳
سازمان انرژی اتمی ----- ۵۲۱

بخش صنعتی

وزارت صنعت، معدن و تجارت ----- ۵۳۹

مقدمه

آغاز کار دولت تدبیر و امید همزمان با مسائل و مشکلات گوناگونی همراه بود. از جمله می‌توان به وضعیت رکود تورمی، بی‌ثباتی اقتصادی به ویژه در مباحث ارزی و تجاری، نرخ پایین سرمایه‌گذاری، عدم حضور فعال بخش غیردولتی، نظام ناکارآمد تعهدات و دیون باقی‌مانده از دولت و باز توزیع آن، نامناسب شدن فضای کسب‌وکار، کمبود منابع مالی بین‌المللی، کاهش سرمایه‌گذاری خارجی، سختی دسترسی به فناوری و دانش فنی برتر، بحران‌های زیست‌محیطی، آسیب دیدن اعتماد عمومی و سرمایه اجتماعی و کاهش مشارکت مردم و فعالان اقتصادی، مشکلات عدیده در حوزه فرهنگ و هنر، جو نامناسب بین روابط قوه مجریه با سایر قوا و مشکلات تأمین اجتماعی، رفاه و سلامت (تأمین دارو) اشاره کرد.

در چنین شرایطی از اواسط سال ۱۳۹۲ دولت تدبیر و امید گام‌های اقتصادی مهمی را برای بازسازی اعتماد عمومی و سرمایه اجتماعی، بازآفرینی امید و نشاط ملی، آماده شدن زمینه تضارب آراء و پیدایش زمینه‌های احیای اخلاق و آرامش در جامعه برداشت. به‌طور مشخص با توجه به شرایط حاد اقتصاد کشور تحت تأثیر نحوه اجرای قانون هدفمندی یارانه‌ها و تشدید تحریم‌های بین‌المللی در حوزه‌های مالی و بانکی، رویکرد دولت برای ساماندهی اقتصاد بر دو محور «آرام کردن فضای اقتصادی کشور از طریق انضباط مالی و پولی و کنترل تورم و حرکت به سمت رونق اقتصادی» متمرکز شد. کاهش موانع اداری و اعتباری تولید، کاهش نا اطمینانی‌ها، مدیریت واردات و ایجاد تحرک در بخش‌های مختلف اقتصادی به ویژه بخش‌های صادراتی، اتخاذ سیاست‌های انضباط مالی و پولی (کنترل حجم پایه پولی) و تعامل با دنیای خارج از جمله سیاست‌های مورد تأکید بوده است.

موفقیت‌های یادشده دولت به رغم واقعیت‌های نامناسب اقتصادی و شرایط منطقه‌ای و چالش‌های مرتبط با آن بدست آمده است. دولت با وجود چالش‌های مختلف نظیر عقب ماندن از اهداف مدنظر سند چشم‌انداز و انباشت عدم تحقق‌ها، وضعیت رکودی حاکم بر فعالیت‌های اقتصادی، درگیر بودن با مسائل به‌جامانده از قبل اقتصاد، نظیر قانون هدفمندی

یارانه‌ها، وجود بدهی‌های بالا دولت، طرح‌های نیمه‌تمام زیاد، محدودیت در منابع مالی، بحران در حوزه بانک و حجم بالای معوقات بانکی، شرایط نامناسب منطقه از نظر درگیری‌ها و رقابت‌های شدید منطقه‌ای، تاکنون موفق به حفظ ثبات و پایداری کشور در حوزه‌های مختلف به ویژه اقتصاد شده است.

راهبردهای اصلی دولت تدبیر و امید

راهبردهای اساسی و کلان دولت‌های یازدهم و دوازدهم و خطوط اصلی حرکت در هشت سال گذشته به شرح زیر بوده است:

۱. قانون‌گرایی و تعهد عمیق به اسناد بالادستی و برنامه‌های کلان ملی

دولت تلاش داشته ضمن وفاداری به شعارهای انتخاباتی خود در محضر مردم بزرگ ایران و پیگیری مستمر خواسته‌ها و تقاضاهای ملت که در انتخابات یازدهم و دوازدهمین دوره ریاست جمهوری تبلور و ظهور عینی پیدا کردند به تمامی راهبردهای کلان، قوانین و مقررات رایج کشور از جمله سند چشم‌انداز ایران ۱۴۰۴ و قانون برنامه پنجم و ششم متعهد باشد و اجراء و تحقق متعادل و متوازن آنها را مدنظر قرار دهد.

۲. اتخاذ راهبرد تعامل سازنده در سیاست خارجی و داخلی

دولت در عرصه خارجی کوشش داشته با برقراری رابطه متوازن با کشورهای همسایه و منطقه و فرامنطقه‌ای و با رعایت، اصول حکمت، عزت و مصلحت منافع ملی کشور را پیگیری کند. راهبرد اصلی دولت تدبیر و امید در عرصه سیاست داخلی تعامل حداکثری با مجلس شورای اسلامی و نمایندگان محترم آن، قوه قضائیه، نیروهای مسلح، مراجع عظام تقلید و حوزه‌های علمیه و احزاب و نهادهای مدنی بوده است تا اصطکاک‌ها و تنش‌های سیاسی به حداقل ممکن تقلیل یابد.

۳. اتکاء به دانش و خرد جمعی و اصلاح نظام تدبیر

دولت از مسیر مشورت با حجم وسیعی از دانشگاهیان جوان و مدیران مجرب و بهره‌مندی از تمامی ظرفیت‌های موجود در کشور، فرایندهای سیاست‌گذاری و تنظیم‌گری را در عرصه‌های مختلف اصلاح، بهبود و ارتقاء میبخشد. پرهیز از شعار زدگی و عوام‌گرایی، اتکاء به دانش روز سیاست‌پژوهی، آینده‌نگری، اجتناب از سرعت بی‌مورد در تصمیم‌گیری‌ها، رعایت قواعد و مقررات و چارچوب‌های قانونی، بستن داد گلوگاه‌ها و مسیرهای منجر به فساد و تعارض

منافع مورد توجه جدی بوده و سعی شده تا پیچیدگی اوضاع و فشارها، موجب دور زدن قوانین و نهادهای اصلی کشور و زیرپا گذاشتن حقوق اساسی و حقوق اداری نشود.

چالش‌ها و محدودیت‌های دولت تدبیر و امید

دولت تدبیر و امید برای تحقق راهبردهای کلان خود، با چالش‌ها و محدودیت‌های مهمی در هشت سال گذشته مواجه بود. اهم این چالش عبارت بوده‌اند از:

۱. فشار حداکثری خارجی، جنگ اقتصادی و کمبود منابع

با استقرار دولت جدید در ایالات متحده و خروج از برجام، عزم دشمنان قسم خورده برای به زانو در آوردن ملت ایران دوچندان شد و با شکل‌گیری گروه اقدام، فشارها و مضیقه‌های سیاسی، اقتصادی در عرصه‌های مالی، پولی، بانکی، ارزی و انرژی (فروش نفت) بنحو سرسام‌آوری فزونی گرفت و با طراحی، پیگیری و رصد مستمر یک نظام پیچیده و چند لایه تحریمی، بسیاری از منافذ تنفسی و شاه‌رگ‌های حیاتی و اقتصادی کشور مسدود شد. این شرایط باعث کاهش شدید منابع ارزی و تضعیف مزیت‌های نسبی کشور (مانند بازارهای منطقه‌ای ایران) و نهایتاً محدودیت منابع مالی شد و از آنجا که منابع بودجه عمومی کشور هنوز آماده قطع کامل ارتباط خود با منابع ارزی حاصل از فروش نفت نشده بود، کشور و دولت را دچار شوک جدی نموده و تأثیر خود را بر فرایندهای توسعه کشور بجا گذاشته است.

۲. رخدادهای طبیعی و زیست محیطی

کشور در هشت سال گذشته، بنحو شگرفی با انواع و اقسام بحران‌ها و رخدادهای محیط‌زیستی و آب و هوایی مواجه شد که طبعاً هر کدام از آنها حجم و میزان دستاوردهای دولت را تحت تأثیر خود قرار داده و می‌دهند. از جمله مهمترین این بحران‌ها، خشکسالی و کم‌آبی چند سال نخست، پدیده گردوغبار بخصوص در استان‌های جنوبی و شرقی، سیل‌های گسترده سال ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸، زلزله کرمانشاه و ... بوده است که مدیریت و رفع آثار و پیامدهای مخرب آنها برای دولت پرهزینه و پردردسر بوده است.

۳. عملیات روانی، آشوب‌های خیابانی و تروریسم تکفیری و خرابکاری صنعتی

برای تضعیف سرمایه اجتماعی

دولت از آغاز کار خود با عملیات روانی تخریبی مواجه شد. هدف این عملیات ایجاد فشار شدید افکار عمومی برای تشدید مطالبات انباشته و متراکم گروه‌های مختلف اجتماعی بودهاست.

در نتیجه شدت تخریب و مشکلات ساختاری و عملکردی و ناهماهنگی‌ها و رقابت‌های غیرسازنده داخلی میزان اعتماد سیاسی در شرایط شکننده‌ای قرار گرفت و در مقاطعی موجب بروز اعتراضات خیابانی و اغتشاشات خشونت‌بار و گسترده شد. این بحران‌های گسترده اجتماعی و سیاسی موجب شد دولت بخش زیادی از انرژی و توان خود را برای مهار و مدیریت آنها مصروف کند.

ضمن آنکه دولت در این هشت سال با امواج وسیع تحرکات ضدامنیتی از نوع تروریسم تکفیری، خرابکاری صنعتی، تحرکات قومی، فرقه‌ای، محلی و کارگری نیز مواجه بوده است که نحوه حل و فصل و تمشیت هر کدام از آنها حدیث مفصل و دامنه‌داری است.

۴. از دست رفتن سرمایه‌های انسانی با تجربه

یکی از مهمترین متغیرهای موثر بر عملکرد دولت، تصمیم و تصویب قانون مجلس شورای اسلامی مبنی بر منع بکارگیری بازنشستگان بوده است که هرچند قانون بجا و مناسبی بوده و در درازمدت پیامدهای مثبتی را بجا خواهد گذاشت اما دولت را دفعتاً با بحران جابجائی طیف وسیعی از مدیران ارشد دستگاه و استانداران مواجه ساخت بنحوی که مجبور به تغییر ناگهانی ۱۵ نفر از استانداران و ... شد که این خود، ظرفیت مهمی از توان مدیریتی دولت را از گردونه خدمت خارج کرد.

۵. همه‌گیری کرونا و بیماری کووید ۱۹

با ظهور ناگهانی ویروس کرونا در بهمن ماه ۱۳۹۸ و موج اول این بیماری در سطح کشور، بخش زیادی از توان و ظرفیت مدیران ارشد دولت مصروف مدیریت این بیماری شد. تشکیل جلسات مکرر در ستاد ملی مدیریت بیماری کرونا با حضور رئیس دولت و وزراء و نیز تشکیل جلسات کمیته‌های تخصصی آن، پیگیری مصوبات، سیاست‌گذاری و مقررات‌گذاری‌های متعدد و گسترده، تأمین و تخصیص منابع، پایش و رصد دائمی وضعیت شیوع بیماری، آمار ابتلاء و مرگ و میرها، جلب و هدایت بخش‌های دیگر کشور به سمت مدیریت بیماری موجب شد تا دولت نتواند تمامی اهداف خود را در سال آخر دولت محقق سازد.

با این اوصاف و علیرغم تمامی این چالش‌ها و بحران‌ها و برخلاف تصور بسیاری، دولت تدبیر و امید با اتکاء و استعانت از خداوند متعال و تحت تدابیر رهبر معظم انقلاب اسلامی و همراهی مدیران خدوم خود در طی هشت ساله گذشته دستاوردها و اقدامات با ارزش و

ماندگاری داشته و توانسته است بخش مهمی از اهداف و برنامه‌های مورد نظر خود را محقق سازد و بدور از سطحی‌نگری و روزمرگی، گام‌های اساسی را برای پیشرفت و توسعه ملی بردارد که در این مجموعه گزارش‌ها برخی از مهم‌ترین دستاوردهای دولت تدبیر و امید تدوین و ارائه شده است برای این منظور مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری با هدف بررسی و ثبت اقدامات دولت تدبیر و امید اقدام به تهیه شاخص‌های عملکردی هر دستگاه نمود. در این گام بیش از ۱۰۰۰ شاخص از کلیه دستگاه‌های اجرایی کشور احصاء گردید. سپس این شاخص‌ها پالایش و در مجموع حدود ۷۰۰ شاخص عملکردی ارائه گردید. مرکز، پس از اخذ مجوز از رئیس محترم جمهور اقدام به تهیه گزارش عملکرد کلیه دستگاه‌های دولتی نمود. برای مرحله اول با مکاتبه با دستگاه‌ها، عملکرد هشت ساله آنها را دریافت نمود. پس از دریافت گزارش اولیه از دستگاه‌ها، کارشناسان مرکز بررسی‌های استراتژیک اقدام به تکمیل و استاندارد نمودن گزارش‌های دریافتی نمودند و مهمترین اقدام در این مرحله افزودن اولویت‌های ابلاغی رئیس‌جمهور در هر دستگاه و نیز برنامه، راهبردها، رویکردها و فرایندها و نیز اقدامات اجرایی دستگاه‌ها در هشت سال گذشته بود. در گام دوم مکاتبه با کلیه دستگاه‌ها با هدف تایید، بازنگری و اصلاح گزارش دنبال شد.

در گام بعدی مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری در جهت تعامل بیشتر با دستگاه‌های اجرایی طی مکاتباتی از آنها درخواست معرفی یک نفر نماینده در راستای همافزایی و تهیه گزارش عملکرد دقیق و مورد تایید دستگاه را نمود. کارشناسان مرکز در مدت ۳ ماه با نمایندگان معرفی شده به صورت حضوری، مکاتبه‌ای و تلفنی، پیگیر بازنگری گزارش تکمیل شده توسط مرکز بودند. لازم به ذکر است که اپیدمی کرونا نیز در کاهش این تعامل تاثیر داشت. از نکات مهم در این مرحله رفت و برگشت چندین مرحله‌ای گزارشها بین کارشناسان مرکز و دستگاه مربوطه بود تا گزارش نهایی مورد تایید دستگاه قرار گیرد.

در اقدام بعدی پس از دریافت گزارش‌های بازبینی شده توسط دستگاه‌ها، در یکی از جلسات هیئت دولت مراحل پیشرفت گزارش هر دستگاه و نیز فرایند تهیه هر گزارش از سوی رئیس مرکز بررسیها ارائه گردید. متعاقب آن برخی از وزراء نسبت به قسمت تحلیل عملکرد هر دستگاه نقطه نظرانی را مطرح نمودند و لذا رئیس‌جمهور مقرر نمودند که هر وزیر، معاون و رئیس دستگاه شخصاً بر فرایند تهیه گزارش عملکرد نظارت نماید.

در مرحله بعدی مرکز بررسی‌های استراتژیک مجدداً گزارش‌های تهیه شده را به دستگاه‌ها ارجاع نمود و قسمت تحلیل عملکرد را که توسط کارشناسان مرکز تهیه شده بود حذف و به دستگاه‌ها اعلام نمود که در تهیه تحلیل عملکرد هشت ساله و بیان چالش‌های هشت ساله راساً اقدام نمایند. برخی دستگاه‌ها هیچگونه تحلیلی بر عملکرد خود ارائه ندادند و برخی نیز تحلیل‌های مد نظر خود را منظور نمودند. در این گام کارشناسان مرکز با صرف بیش از ۴۰۰ ساعت پیگیری‌های متعدد، گزارش مورد تایید شخص وزیر، معاون و رئیس دستگاه را دریافت کردند. در این مرحله نیز برخی دستگاه‌ها با بی‌تفاوتی و تاخیر در تکمیل گزارش مرکز را با تاخیر و چالش‌هایی مواجه کردند.

در نهایت گزارش عملکرد هشت ساله دولت تدبیر و امید در قالب سه جلد گزارش عملکرد به شرح زیر و یک جلد اقدامات شاخص تهیه و منتشر می‌شود.

جلد یکم: گزارش عملکرد دستگاه‌های حوزه فرهنگی، اجتماعی، علمی و آموزشی

جلد دوم: گزارش عملکرد دستگاه‌های حوزه سیاسی، حقوقی، امنیتی و دفاعی

جلد سوم: گزارش عملکرد دستگاه‌های حوزه اقتصادی، صنعتی و زیربنائی

مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری ضمن تشکر از کلیه معاونین محترم رئیس‌جمهور، وزرای محترم و مسئولین دستگاه‌های اجرائی که در تهیه این گزارش ارزشمند تلاش و همکاری دلسوزانه‌ای داشتند، اعلام می‌دارد که در تهیه، اعداد، ارقام، جداول و کلیه داده‌های مرتبط با شاخص‌های عملکردی نقشی نداشته و کلیه داده‌های ذکر شده توسط دستگاه‌های اجرائی و با تایید وزیر، معاون و یا رئیس دستگاه به مرکز ارائه شده است. امید است که این گزارش مورد استفاده مردم عزیز ایران، مسئولین اجرائی آینده کشور و نیز استادان و پژوهشگران قرار گیرد.

حسام‌الدین آشنا

رئیس مرکز بررسی‌های استراتژیک

بهار ۱۴۰۰

بخش اقتصادی

وزارت امور اقتصاد و دارایی

فهرست مطالب

۱۱	اقدامات شاخص
۱۵	مقدمه
۳۰	وظایف
۳۳	تحلیل مهم‌ترین چالش‌های اقتصادی کشور
۳۶	تحولات، اقدامات و شاخص‌ها
۴۰	شاخص‌ها
۱۳۷	بررسی مقایسه‌ای
۱۳۸	اقدامات وزارت در کاهش آثار اقتصادی ناشی از شیوع ویروس کرونا

اقدامات شاخص

تصویر کلی منابع بودجه‌ای نشان می‌دهد منابع بودجه دولت از سال ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸ به میزان ۱۹,۷ درصد به طور متوسط سالیانه رشد داشته است و در این میان دو بخش درآمدهای عمومی و واگذاری‌های دارایی‌های مالی به ترتیب ۲۰,۳ درصد و ۵۰ درصد افزایش متوسط سالیانه را تجربه کرده‌است.

یکی از منابع پایدار تامین مالی برای دولت مالیات‌ها است. مالیات، علاوه بر تامین مالی بودجه دولت، در سیاست و جهت‌گیری‌های اقتصادی نقش‌آفرین است و از همه مهم‌تر، در زمینه تامین عدالت اقتصادی و اجتماعی نیز اثرگذار است. البته کارکرد دیگری هم باید به آن اضافه کرد و آن کارکرد شفافیت نیز اثرگذار است. بررسی روند درآمدهای مالیاتی نشان می‌دهد میزان مالیات دریافتی توسط سازمان امور مالیاتی از ۴۱۳ هزار میلیارد ریال در ابتدای دولت یازدهم به ۹۳۱ هزار میلیارد ریال در پایان دولت یازدهم رسید و در سال ۱۳۹۸ به ۱۴۰۵ هزار میلیارد ریال بالغ گشت و متوسط رشد سالانه ۲۲,۶ درصدی را طی دولت یازدهم و دوازدهم تجربه نموده‌است.

یکی دیگر از مولفه‌های مهم درآمدهای مالیاتی، مالیات ارزش افزوده است. این مالیات در ابتدای دولت یازدهم تنها ۳۲ درصد از وصولی‌های مالیاتی را به خود اختصاص داده بود اما در پایان سال ۱۳۹۸ این سهم به ۴۲ درصد افزایش یافت و طی دوران دولت یازدهم و دوازدهم متوسط رشد سالیانه ۲۷,۸ درصد را تجربه نمود که بالاتر از متوسط رشد سالیانه درآمدهای وصولی سازمان مالیاتی بود.

یکی از منابع مالی دولت که در راستای کاهش حجم تصدی‌گری و افزایش کارایی اقتصاد انجام می‌پذیرد واگذاری شرکت‌های دولتی است. رویکرد مهم در دولت‌های یازدهم و دوازدهم واگذاری شرکت‌های دولتی به بخش خصوصی واقعی بود. در طول فعالیت دولت‌های یازدهم و دوازدهم، سال ۱۳۹۲ و ده ماهه سال ۱۳۹۹ به ترتیب رتبه اول (۴۴۰ هزار میلیارد ریال) و رتبه دوم (۳۸۸ هزار میلیارد ریال) در ارزش واگذاری‌ها را به خود اختصاص داده است. بررسی

واگذاری‌های صورت گرفته نشان می‌دهد که نسبت فروش سهام به عموم متقاضیان به کل واگذاری‌ها در سال ۱۳۹۲ و ده ماهه ۱۳۹۹ به ترتیب برابر با ۶۵ درصد و ۸۴ درصد بوده است. تامین مالی از روش سرمایه‌ای و انتشار اوراق بدهی در سال ۱۳۹۲ معادل ۲۸,۲ هزار میلیارد تومان بوده که این رقم در سال ۱۳۹۶ به ۸۱,۵ هزار میلیارد تومان افزایش یافت و در سال ۱۳۹۸ به رقم ۲۱۶ هزار میلیارد تومان افزایش یافته است و اطلاعات ده ماهه سال ۱۳۹۹ نشان می‌دهد، به‌رغم مشکلات ناشی از شیوع بیماری کرونا و محدودیت‌های اقتصادی ایجادشده، بیش از ۳۰۳,۴ هزار میلیارد تومان منابع از طریق بازار سرمایه در زمینه تامین مالی اقتصاد، تجهیز و جذب شده است که حاکی از رشد ۱۸۶,۳ درصدی نسبت به ده ماهه سال ۱۳۹۸ می‌باشد.

همچنین تامین سرمایه در گردش در سال ۱۳۹۲ دارای سهم ۵۳,۹ درصد (معادل ۱۲۷۳,۶ هزار میلیارد ریال) و ۱۳۹۶ دارای سهم ۶۱,۷ درصد (معادل ۳۷۸۸,۸ هزار میلیارد ریال) بوده و در نه ماهه ۱۳۹۹ به ۵۹,۱ درصد (معادل ۷۲۱۴,۷ هزار میلیارد ریال) بوده است. با توجه به شاخص‌های مورد اشاره و به‌منظور تقویت توان تسهیلات‌دهی بانک‌ها و بهبود نسبت‌های مالی، سرمایه بانک‌های دولتی طی دو سال گذشته بالغ بر ۱۰۲ هزار میلیارد تومان و سرمایه بانک‌های خصوصی شده بالغ بر ۴۵ هزار میلیارد تومان افزایش یافته که این میزان افزایش سرمایه در دهه‌های اخیر بی‌سابقه بوده است.

دولت یازدهم و دوازدهم اقدامات متعددی را برای بهبود فضای کسب و کار به انجام رساند و مجموعه این اقدامات باعث گردید که رتبه کشور در شاخص سهولت کسب و کار از ۱۵۲ در سال ۲۰۱۳ به ۱۲۷ در سال ۲۰۲۰ ارتقا یابد. اقدامات صورت گرفته در زمینه بهبود فضای کسب و کار در دو حوزه هیأت مقررات‌زدایی و تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار و درگاه ملی مجوزهای کشور طبقه بندی شده است و بر این اساس تاکنون تصویب ۳۵ مصوبه مربوط به اصلاح مقرره، بخشنامه و آیین‌نامه و ۶۵ مصوبه مربوط به اصلاح مجوزها طی دولت یازدهم و دوازدهم توسط هیئت مقررات‌زدایی صورت پذیرفته است. راه‌اندازی درگاه ملی مجوزهای کشور (G4B.ir) شامل موارد زیر می‌باشد:

• سامانه سام (پنجره واحد صدور مجوزها) با عملکرد صدورتعداد ۶۰۷۵۱۴ مجوز از

مجموع ۱۱۳۵۱۶۷،

- سامانه دادور (دریافت و پیگیری شکایات مرتبط با مجوزها) با عملکرد پاسخگویی به ۸۴۶ شکایت از ۱۰۶۶ شکایت ثبت شده و کاهش زمان پاسخگویی به شکایات از ۱۰۰ روز به ۹ روز در آبان ۱۳۹۹،
 - سامانه یاور (میز مشاوره کسب و کار) با عملکرد پاسخگویی به ۲۵۵۷ درخواست مشاوره ثبت شده از مجموع ۲۷۱۰ درخواست و کاهش زمان پاسخ به درخواست مشاوره از ۱۴۵ روز به ۵ روز و
 - سامانه نما (پایگاه اطلاع‌رسانی استعلامات و مجوزهای کشور) با تعداد ۶۸۷۳۲ مجوز بارگذاری شده.
- در نتیجه اصلاح سیاست‌های تجاری و اقدامات اجرایی مورد اشاره در دولت یازدهم و دوازدهم، نتایج و دستاوردهای ذیل در حوزه تسهیل تجارت خارجی حاصل گردید:
- بهبود جایگاه کشور در شاخص تجارت فرامرزی و توانمندی: این شاخص از رتبه ۱۴۳ و امتیاز ۵۱٫۹ در سال ۱۳۹۲ (۲۰۱۳) به رتبه ۱۲۱ و امتیاز ۶۶٫۶ در سال ۱۳۹۸ (۲۰۱۹) ارتقاء یافته است. لازم به ذکر است این ارتقاء که به صورت متوالی طی سه سال شاهد آن بوده‌ایم به ترتیب در سال ۲۰۱۷ با ۱ پله، در سال ۲۰۱۸ با ۴ پله و در سال ۲۰۱۹ با ۴۵ پله نسبت به سال قبل از آن صورت پذیرفته است.
 - بهبود شاخص بین‌المللی عملکرد لجستیک: رتبه کشور در این شاخص از ۱۱۲ و امتیاز ۲٫۴۸ در سال ۱۳۹۲ (۲۰۱۳)، به رتبه ۶۴ و امتیاز ۲٫۸۵ در سال ۱۳۹۷ (۲۰۱۸) رسیده است. رتبه ایران در این شاخص بین‌المللی در سال ۲۰۱۸ نسبت به سال قبل، ۳۲ پله صعود داشته است. «کارآیی فرایند ترخیص کالا» با ۳۹ پله و «توانایی در تعقیب و ردیابی کالاهای ارسالی» با ۲۶ پله بیشترین بهبود را داشته است.
 - بهبود رویه‌های صادراتی و وارداتی: در نتیجه اعمال اصلاحات لازم در رویه‌های معمول صادرات و واردات، رویه صادرات در مؤلفه زمان صرف شده، ۳۹ درصد و در مؤلفه هزینه ۳۱ درصد، بهبود داشته است. همچنین این مقادیر در رویه واردات نیز به ترتیب ۴۶ درصد بهبود در زمان و ۱۲ درصد بهبود در هزینه را نشان می‌دهد.

مقدمه

در آغاز دولت یازدهم اقتصاد ایران چالش‌ها و نااطمینانی‌های اقتصادی گسترده‌ای روبرو بود که مهم‌ترین آن رشد اقتصادی ۷,۷- درصد در سال ۱۳۹۱ که باعث کوچک شدن بخش واقعی اقتصاد گردیده بود. از سوی دیگر متوسط نرخ تورم که در بازه سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۰ برابر ۱۹ درصد بود و در سال ۱۳۹۱ به ۳۰,۵ درصد رسید. در آغاز دولت یازدهم نرخ تورم دوازده ماهه در مردادماه به ۳۹ درصد بالغ شد. رشد اقتصادی منفی در کنار تورم بالا پیام‌آور رکود تورمی برای اقتصاد ایران بود که باعث شده بود اقشار مختلف جامعه فشار مضاعفی را تحمل نمایند. با توجه به شرایط مذکور و تحلیل مسائل کلیدی اقتصاد ایران در طی دوره دولت یازدهم و دوازدهم، در چارچوب سیاست‌های کلی نظام و اولویت‌های ابلاغی رئیس‌جمهور، راهبردهای زیر در دستور کار وزارت امور اقتصادی و دارایی قرار گرفت:

- گذر از تلاطم‌های ناشی از تحریم و مدیریت مخاطرات اقتصادی
- تامین مالی پایدار دولت و کاهش اتکا به درآمدهای نفتی
- بهبود محیط کسب و کار، ارتقای توان تولید ملی و تعادل بخشی در بازارهای مختلف.
- مردمی‌سازی اقتصاد
- هوشمندسازی اقتصاد و توسعه زیرساخت‌های آن
- پیشبرد برونگرایی اقتصاد کشور
- توانمندسازی نظام سیاست‌گذاری و اجرای اصلاحات ساختاری
- شفاف‌سازی و سالم‌سازی اقتصاد کشور
- ساماندهی نهادهای موجود (از جمله ارتقاء عملکرد نظام گمرکی؛ ساماندهی نظام بانک و بیمه و شرکت‌های دولتی؛ ارتقاء اثربخشی نظام مالیاتی؛ توسعه و تعمیق بازار سرمایه؛ ارتقای قابلیت‌های جذب سرمایه‌گذاری خارجی؛ حمایت و توانمندسازی بخش خصوصی و خصوصی‌سازی اثربخش؛ بهبود نظارت مالی و خزانه‌داری؛ ارتقاء کارکرد و توسعه عمل مناطق آزاد و ویژه اقتصادی).

با هدف بررسی عملکرد وزارت اقتصاد در دولت یازدهم و دوازدهم، حسب شرح وظایف مندرج در ماده ۱ قانون تشکیل وزارت مذکور، گزارش اهم اقدامات و دستاوردهای وزارت اقتصاد به شرح ذیل ارائه می‌گردد.

تامین مالی دولت

تامین مالی پایدار دولت و کاهش اتکا به درآمدهای نفتی به همراه حرکت به سمت استقرار یک نظام یکپارچه مدیریت مالی از جمله موضوعات راهبردی وزارت اقتصاد در تامین منابع لازم در بودجه دولت بوده است. نظام تامین مالی دولت در اقتصاد ایران در ۳ بخش اصلی قابل تفکیک است. ۱- درآمدهای عمومی که شامل درآمدهای مالیاتی و گمرکی و سایر درآمدها ۲- واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای شامل دو زیر بخش عمده منابع حاصل از نفت و فرآورده‌های نفتی و فروش و واگذاری اموال منقول و غیرمنقول ۳- واگذاری دارایی‌های مالی شامل منابع حاصل از اوراق مالی اسلامی، واگذاری شرکت‌های دولتی و سایر منابع را شامل می‌شود. وزارت اقتصاد در همان ابتدای شروع به کار دولت یازدهم برای تمامی موارد مذکور برنامه‌های متعددی را طراحی نمود. یکی از چالش‌های مهم در این زمینه این موضوع است که منابع حاصل از صادرات نفت و فروش فرآورده‌ها، به شدت از عوامل بیرونی نظیر قیمت نفت خام بین‌المللی و تحریم‌های اقتصادی تأثیر می‌پذیرد. تصویر کلی منابع بودجه‌ای نشان می‌دهد منابع بودجه دولت از سال ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸ به میزان ۱۹,۷ درصد به طور متوسط سالیانه رشد داشته است و در این میان دو بخش درآمدهای عمومی و واگذاری‌های دارایی‌های مالی به ترتیب ۲۰,۳ درصد و ۵۰ درصد افزایش متوسط سالیانه را تجربه کرده است.

دارایی‌های سرمایه‌ای که بخش عمده‌ای از آن به صادرات نفت اختصاص داشته است رشد سالانه ۴,۱- درصدی را نشان می‌دهد این امر بیانگر آن است که نوسانات نفتی از بودجه اقتصاد ایران در طول دوره دولت‌های یازدهم و دوازدهم کاهش پیدا کرده و میزان وابستگی منابع مالی دولت که در ابتدای دولت یازدهم برابر ۴۱,۳ درصد بوده به ۹,۹ درصد کاهش یافته است و در واقع تغییرات اساسی در منابع بودجه‌ای رقم خورده است و درآمدهای مالیاتی و فروش اوراق اسلامی خزانه به عنوان ارکان اصلی تامین مالی اقتصاد ایران جایگزین نفت شده‌اند. با توجه به اینکه نوسانات در رشد در اقتصادی ایران بالا است، این جایگزینی از آنجایی که می‌تواند منجر به تحول ساختاری از اهمیت بالایی برخوردار است چرا که منشأ

اصلی پایین بودن نرخ رشد، سهم پایین بهره‌وری در رشد و نوسانات رشد در اقتصاد ایران به وابستگی بودجه دولت به درآمدهای نفتی بازمی‌گردد.

یکی از منابع پایدار تامین مالی برای دولت مالیات‌ها است. مالیات، علاوه بر تامین مالی بودجه دولت، در سیاست و جهت‌گیری‌های اقتصادی نقش‌آفرین است و از همه مهم‌تر، در زمینه تامین عدالت اقتصادی و اجتماعی نیز اثرگذار است. البته کارکرد دیگری هم باید به آن اضافه کرد و آن کارکرد شفافیت نیز اثرگذار است. بررسی روند درآمدهای مالیاتی نشان می‌دهد میزان مالیات دریافتی توسط سازمان امور مالیاتی از ۴۱۳ هزار میلیارد ریال در ابتدای دولت یازدهم به ۹۳۱ هزار میلیارد ریال در پایان دولت یازدهم رسید و در سال ۱۳۹۸ به ۱۴۰۵ هزار میلیارد ریال بالغ گشت و متوسط رشد سالانه ۲۲,۶ درصدی را طی دولت یازدهم و دوازدهم تجربه نموده‌است. نسبت مالیات‌های وصولی به درآمدهای عمومی بیانگر آن است که این نسبت از ۵۷,۷ درصد به ۶۴,۷ درصد در سال ۱۳۹۸ افزایش یافته و نسبت مالیات به تولید ناخالص ملی به عنوان یک معیار مرسوم از ۵ درصد به ۶,۷ درصد افزایش یافته است. در کنار این تحولات در متغیرهای کلیدی، نسبت عملکرد وصول سازمان مالیاتی به مصوب قانون از ۹۱ درصد به ۱۰۲ درصد در سال ۱۳۹۸ افزایش یافت که نشان از اهتمام وزارت اقتصاد از دریافت مالیات بعنوان منبع اصلی تامین مالی بودجه است. برای دستیابی به موارد فوق اقدامات مهمی در دستور کار وزارت امور اقتصادی و دارایی و به طور خاص سازمان امور مالیاتی کشور در ۵ محور اصلی به شرح زیر قرار گرفت:

۱. اصلاح سیاست‌ها، قوانین و مقررات مالیاتی و گسترش پایه‌های مالیاتی و توسعه و تکمیل پایگاه اطلاعات مؤدیان مالیاتی.
۲. هوشمندسازی نظام مالیاتی کشور.
۳. اصلاح مدیریت مالیاتی و حرکت از رویکرد منبع محور به سمت رویکرد مؤدی محوری.
۴. پیاده‌سازی مدیریت ریسک و تمکین مؤدیان مالیاتی.
۵. اصلاح و بهبود مدیریت منابع انسانی.

در راستای راهبردهای فوق، با تاکید وزارت امور اقتصادی و دارایی، سازمان امور مالیاتی در ابتدای دولت یازدهم طرح جامع مالیاتی را به عنوان یکی از مراحل اصلی مالیات هوشمند در دستور کار خود قرار داد. این طرح با هدف کاهش تعاملات حضوری با مؤدیان، تعامل

الکترونیکی اطلاعات با سایر دستگاه‌ها و تکمیل پایگاه اطلاعاتی مودیان، عملیاتی‌سازی مدیریت ریسک مالیاتی و حسابرسی هوشمند، توسعه خود اظهاری و کاهش نسبت پرونده‌های مورد حسابرسی مالیاتی طراحی شد. در نتیجه اجرای این طرح در سال ۱۳۹۸، ۷۰ درصد اظهارنامه‌های مالیاتی از طریق نظام خود اظهاری و قطعی‌سازی آنها بدون رسیدگی در چارچوب طرح جامع مالیاتی مورد پذیرش قرار گرفت و ورودی پرونده‌های مالیاتی کاهش ۲۵ درصدی را در بخش دادرسی مالیاتی داشت.

یکی دیگر از مولفه‌های مهم درآمدهای مالیاتی، مالیات ارزش افزوده است. این مالیات در ابتدای دولت یازدهم تنها ۳۲ درصد از وصولی‌های مالیاتی را به خود اختصاص داده بود اما در پایان سال ۱۳۹۸ این سهم به ۴۲ درصد افزایش یافت و طی دوران دولت یازدهم و دوازدهم متوسط رشد سالیانه ۲۷٫۸ درصد را تجربه نمود که بالاتر از متوسط رشد سالیانه درآمدهای وصولی سازمان مالیاتی بود. دلیل اهمیت نظام مالیات بر ارزش افزوده آن است که این نظام باعث افزایش شفافیت در اقتصاد از طریق شناسایی زنجیره تولید و توزیع کالاها می‌باشد از این رو برای مقابله با معضلاتی همچون فرار مالیاتی اجرای کامل قانون مالیات بر ارزش افزوده از مهم‌ترین راهکارهای نظام مالیاتی در اقتصاد ایران است که در این راستا نهایی کردن لایحه دائمی شدن قانون مالیات بر ارزش افزوده از جمله اقداماتی بود که در دولت یازدهم آغاز گردید و در سال ۱۳۹۹ این لایحه در مرحله بررسی شورای نگهبان و مجلس قرار دارد و مراحل نهایی خود را طی می‌کند. همچنین نظام‌مند نمودن تراکنش‌های بانکی، اجرای دقیق مالیات بر ارزش افزوده و ساماندهی پایانه‌های فروشگاهی در چارچوب قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مودیان که در آبان سال ۱۳۹۸ تصویب گردید از جمله مهم‌ترین اقدامات وزارت اقتصاد بوده است.

از دیگر منابع تامین مالی که در آغاز دولت یازدهم مورد توجه قرار گرفت استفاده از اوراق مالی اسلامی بعنوان یک ابزار تامین مالی بودجه‌ای بود. با بکارگیری راهکارهای نوین تامین مالی و با تعمیق بازار بدهی در اقتصاد ایران و استفاده از ابزارهای مختلف در این زمینه، امکان تأمین مالی بموقع دولت، انجام تعهدات و اجرای سریع‌تر طرح‌های عمرانی فراهم گردید. بطوری که در اجرای بند (و) تبصره (۵) قانون بودجه سال‌های ۹۸-۱۳۹۵ و تا پایان دیماه ۱۳۹۹ جمعاً مبلغ ۶۶۰ هزار میلیارد ریال اوراق تسویه خزانه، به منظور تسویه مطالبات

و بدهی‌های دولت از/به اشخاص حقیقی و حقوقی تعاونی و خصوصی و نهادهای عمومی غیردولتی و ... صادرشده است. در حوزه انتشار اوراق مالی اسلامی، وزارت اموراقتصادی و دارایی از سال ۱۳۹۵ از این ابزار در راستای تامین مالی غیرتورمی بودجه و همچنین رونق اقتصادی استفاده نموده است. شایان ذکر است که از سال ۱۳۹۵ تا ده ماهه ۱۳۹۹ بیش از ۳۸۴ هزار میلیارد تومان اوراق به فروش رفته است. در کنار فروش اوراق مسئله مهمی در انضباط مالی همواره مورد تاکید وزارت اموراقتصادی و دارایی بوده است بازپرداخت بهنگام اوراق می‌باشد. براساس آخرین اطلاعات در طول ۹۹-۱۳۹۵ بیش از ۱۵۵ هزار میلیارد تومان تسویه اصل و فرع اوراق صورت گرفته است. لازم به ذکر می‌باشد استفاده از ابزار اوراق مالی اسلامی و ترکیب بهینه آن مانع از افزایش تورم گردیده است.

یکی از اقدامات مهمی که در ابتدای دولت یازدهم آغاز گردید موضوع مدیریت و مولدسازی دارایی‌های دولت بود. از جمله اقدامات صورت گرفته ایجاد سامانه اطلاعات دارایی‌های دولت (سادا) که تا پایان دولت یازدهم بیش از ۳۱۵۰۰۰ فقره شناسایی و ثبت املاک دولتی در اختیار وزارتخانه ها و موسسات دولتی انجام شده بود. در دولت دوازدهم توسعه سامانه مذکور تداوم یافت و براساس اطلاعات موجود تا دی ماه سال ۱۳۹۹ تعداد ۴۴۸,۸۹۳ ملک دولتی ثبت گردیده از این تعداد ۲۴,۸۹۳ ملک در یک‌ساله اخیر شناسایی و ثبت شده است. همچنین در راستای اجرای جز (۳) بند (د) تبصره ۱۲ قانون بودجه سال جاری ۱,۶۸۲ فقره املاک مزاد شناسایی و صدور مجوز فروش به ارزش ۱۱۶ هزار میلیارد ریال انجام شده است. همچنین شناسایی و صدور ۳ مورد مجوز به منظور مولد سازی دارایی‌های دولت به ارزش ۱۷,۸ هزار میلیارد ریال طی ده ماهه سال ۱۳۹۹ انجام شده است.

یکی از منابع مالی دولت که در راستای کاهش حجم تصدی‌گری و افزایش کارایی اقتصاد انجام می‌پذیرد، واگذاری شرکت‌های دولتی است. رویکرد مهم در دولت‌های یازدهم و دوازدهم واگذاری شرکت‌های دولتی به بخش خصوصی واقعی بود. در طول فعالیت دولت‌های یازدهم و دوازدهم، سال ۱۳۹۲ و ده ماهه سال ۱۳۹۹ به ترتیب رتبه اول (۴۴۰ هزار میلیارد ریال) و رتبه دوم (۳۸۸ هزار میلیارد ریال) در ارزش واگذاری‌ها را به خود اختصاص داده است. بررسی واگذاری‌های صورت گرفته نشان می‌دهد که نسبت فروش سهام به عموم متقاضیان به کل واگذاری‌ها در سال ۱۳۹۲ و ده ماهه ۱۳۹۹ به ترتیب برابر با ۶۵ درصد و ۸۴ درصد

بوده است. در سال جاری و در چارچوب جزء (۲) بند (الف) تبصره (۲) قانون بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور مبنی بر مجوز تشکیل صندوق‌های (ETF) و واگذاری باقی مانده سهام دولت در شرکت‌های دولتی از این طریق، عرضه و واگذاری باقیمانده سهام متعلق به دولت در برخی از شرکت‌ها در قالب صندوق‌های سرمایه‌گذاری قابل معامله (ETF) در بورس، در دستور کار قرار گرفت و پذیرهنویسی و عرضه صندوق سرمایه‌گذاری قابل معامله (ETF) واسطه‌گری مالی یکم (متشکل از سهام بانک‌های ملت، تجارت و صادرات و بیمه‌های البرز و اتکایی امین) به ارزشی معادل ۵۶ هزار میلیارد ریال به حدود ۳ و نیم میلیون نفر از متقاضیان انجام گردید. همچنین در شهریور ماه سال جاری پذیرهنویسی و عرضه «صندوق سرمایه‌گذاری قابل معامله صنایع پالایش نفت و پتروشیمی (ETF) پالایشی» (متشکل از سهام متعلق به شرکت‌های پالایش نفت بندر عباس، پالایش نفت تهران، پالایش نفت اصفهان و پالایش نفت تبریز) به حدود ۴ میلیون نفر و با ارزشی در حدود ۱۲۶ هزار میلیارد ریال انجام شد.

نظام تامین مالی اقتصاد

در نظامات اقتصادی، تامین مالی به سه بخش اصلی بازار محور، بانک محور و منابع خارجی قابل تقسیم است. نظام بازار محور، توجه خاصی به بازار سرمایه در جهت تامین مالی اقتصاد دارد. بررسی تامین مالی صورت گرفته در این بازار نشان می‌دهد که تامین مالی از روش سرمایه‌ای و انتشار اوراق بدهی در سال ۱۳۹۲ معادل ۲۸,۲ هزار میلیارد تومان بوده که این رقم در سال ۱۳۹۶ به ۸۱,۵ هزار میلیارد تومان افزایش یافت و در سال ۱۳۹۸ به رقم ۲۱۶ هزار میلیارد تومان افزایش یافته است و اطلاعات ده ماهه سال ۱۳۹۹ نشان می‌دهد، به‌رغم مشکلات ناشی از شیوع بیماری کرونا و محدودیت‌های اقتصادی ایجادشده، بیش از ۳۰۳,۴ هزار میلیارد تومان منابع از طریق بازار سرمایه در زمینه تامین مالی اقتصاد، تجهیز و جذب شده‌است که حاکی از رشد ۱۸۶,۳ درصدی نسبت به ده ماهه سال ۱۳۹۸ می‌باشد.

از جمله اقدامات صورت گرفته در راستای افزایش نقش تامین مالی از بازار سرمایه می‌توان به ایجاد امکان تامین مالی شرکت‌ها از طریق بورس‌های کالایی با ابزار سلف موازی استاندارد بجای پیش فروش (دولت یازدهم)، تبدیل به اوراق بهادار کردن بدهی‌های دولت به پیمانکاران و بانک‌ها و انتشار حجم بیش از ۳۰۳ میلیون انواع اوراق تامین اسلامی به ارزش اسمی هر ورقه یک میلیون ریال (دولت یازدهم)، پذیرهنویسی نخستین صندوق سرمایه‌گذاری خصوصی در فرابورس به

سرمایه ۵۰۰ میلیارد ریال (دولت دوازدهم)، پذیرهنویسی اوراق منفعت حرم تا حرم (دولت دوازدهم)، انتشار حجم بیش از ۱۵۰۰ میلیون ورقه انواع اوراق تامین اسلامی به ارزش اسمی هر ورقه یک میلیون ریال (دولت دوازدهم)، عرضه بزرگ‌ترین بسته اوراق بدهی دولت (اوراق صکوک منفعت) در دیماه ۱۳۹۸ به ارزش ۱۰ هزار میلیارد تومان و آماده‌سازی بستر عملیات سهام پالایشی یکم و دارایکم در سال ۱۳۹۹ می‌توان اشاره نمود.

در نظام بانکی که سهم عمده‌ای از تامین مالی کشور را در ابتدای دولت یازدهم بر عهده داشت تسهیلات پرداختی به بخش‌های مختلف اقتصادی در سال ۱۳۹۲ معادل ۲۳۶۲,۲ هزار میلیارد ریال بوده و به ۶۱۳۹,۱ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۹۶ رسیده و بر اساس آخرین آمار موجود در نه ماهه ۱۳۹۹ برابر با ۱۲۱۹۹,۴ هزار میلیارد ریال شده است. بخش خدمات بدلیل سهم بالاتر ارزش افزوده و اشتغالزایی در کل اقتصاد، همواره بیشترین سهم را به خود اختصاص داده به‌گونه‌ای که سهم بخش خدمات از ۳۵,۵ درصد در سال ۱۳۹۲ به ۴۱,۲ درصد در سال ۱۳۹۶ و در نه ماهه ۱۳۹۹ به ۳۹,۵ رسیده است.

همچنین تامین سرمایه در گردش در سال ۱۳۹۲ دارای سهم ۵۳,۹ درصد (معادل ۱۲۷۳,۶ هزار میلیارد ریال) و ۱۳۹۶ دارای سهم ۶۱,۷ درصد (معادل ۳۷۸۸,۸ هزار میلیارد ریال) بوده و در نه ماهه ۱۳۹۹ به ۵۹,۱ درصد (معادل ۷۲۱۴,۷ هزار میلیارد ریال) بوده است.

با توجه به شاخص‌های مورد اشاره و به‌منظور تقویت توان تسهیلات‌دهی بانک‌ها و بهبود نسبت‌های مالی، سرمایه بانک‌های دولتی طی دو سال گذشته بالغ بر ۱۰۲ هزار میلیارد تومان و سرمایه بانک‌های خصوصی شده بالغ بر ۴۵ هزار میلیارد تومان افزایش یافته که این میزان افزایش سرمایه در دهه‌های اخیر بی‌سابقه بوده است.

سرمایه‌گذاری خارجی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین متغیرهای اقتصادی در اغلب کشورهای جهان مورد توجه است و تا حد زیادی اهداف اقتصادی کشورها در راستای ورود تکنولوژی جدید و تامین مالی از بازارهای بین‌المللی را تحقق می‌بخشد. بررسی روند سرمایه‌گذاری خارجی نشان می‌دهد که با گسترش تحریم‌ها در سال‌های ابتدایی دهه ۹۰ و همزمان با روی کار آمدن دولت تدبیر و امید و امضای برجام در سال ۱۳۹۴ میزان سرمایه‌گذاری خارجی مصوب از رقم ۹۱۵ میلیون دلار در سال ۱۳۹۳، با جهش قابل ملاحظه به رقم ۶,۷ میلیارد دلار در سال ۱۳۹۴ رسید و متعاقباً در سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ با حفظ روند صعودی به ترتیب به رقم ۱۰,۴ و ۱۰,۸ میلیارد دلار بالغ گشت.

پس از خروج آمریکا از برجام، هر چند روند سرمایه‌گذاری خارجی به کشور کاهشی گردید، اما متوقف نشد. به طوری که میزان سرمایه‌گذاری خارجی (مصوب) در سال ۱۳۹۷، به رقم ۵,۱ میلیارد دلار و در سال ۱۳۹۸ به ۵,۲ میلیارد دلار رسید. شایان ذکر است علی‌رغم سیاست‌های فشار حداکثری آمریکا، در یازده ماهه سال ۱۳۹۹ قریب به ۵,۶ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری مصوب گردیده است. همچنین در حوزه جذب سرمایه‌گذاری خارجی بر اساس آمارهای منتشر شده از سوی کنفرانس ملل متحد برای توسعه و تجارت (آنکتاد) جریان سرمایه‌گذاری خارجی ایران با امضای سند برجام و عملیاتی شدن آن از ابتدای سال ۲۰۱۶، روند افزایشی به خود گرفت، به طوری که از رقم ۲ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۵ با ۷۰ درصد افزایش به رقم ۳,۴ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۶ رسید. این جریان افزایشی در سال ۲۰۱۷ به رقم ۵ میلیارد دلار بالغ گردید. پیش‌بینی می‌شد که با افزایش تقاضای سرمایه‌گذاری در کشور، این روند در سال‌های آتی نیز حفظ شود که با خروج آمریکا از برجام در سال ۲۰۱۸ و تحریم‌های شدید بین‌المللی و نگرانی شرکت‌های بزرگ بین‌المللی از جریمه‌های احتمالی آمریکا در اثر تعامل با ایران، جریان سرمایه‌گذاری در سال ۲۰۱۸ به رقم ۲,۴ میلیارد دلار افت کرد و در سال ۲۰۱۹ نیز این روند کاهشی ادامه یافته و به رقم ۱,۵ میلیارد دلار رسید. بررسی عملکرد حوزه فاینانس خارجی طی فعالیت دولت یازدهم و دوازدهم حاکی از آن است پس از انعقاد موافقتنامه برجام در سال ۱۳۹۶ مبلغ ۲۹,۱ میلیارد دلار در زمینه تامین مالی خارجی قرارداد و یادداشت تفاهم به امضا رسید.

از جمله اقدامات صورت پذیرفته در زمینه جذب سرمایه‌گذاری خارجی و منابع بین‌المللی می‌توان به بهره‌برداری رسیدن فاز اول پنجره واحد سرمایه‌گذاری خارجی در راستای تسهیل و تسریع در رسیدگی به درخواست‌های سرمایه‌گذاران خارجی و حذف یا کاهش مراجعات حضوری، تدوین و ارائه لایحه قانون مشارکت عمومی - خصوصی (PPP) به مجلس شورای اسلامی، برنامه‌ریزی و انجام مقدمات ایجاد پورتال سرمایه‌گذاری کشور با تمرکز بر بهره‌گیری از طرح جامع و نرم‌افزار اطلس سرمایه‌گذاری کشور و نقشه راه تامین مالی برای پروژه‌های زیرساختی در سطح ملی و استانی اشاره نمود.

بهبود فضای کسب‌وکار

یکی از پیش‌شرط‌های تحرک بخشیدن به بخش خصوصی، بهبود فضای کسب‌وکار است. کاهش نااطمینانی نسبت به محیط کسب‌وکار در عرصه اقتصاد می‌تواند بزرگ‌ترین موهبت

برای بخش خصوصی محسوب شود تا با انگیزه به کارزار اقتصادی وارد شده و در عرصه تولید نقش آفرینی کند. دولت یازدهم و دوازدهم اقدامات متعددی را برای بهبود فضای کسب و کار به انجام رساند و مجموعه این اقدامات باعث گردید که رتبه کشور در شاخص سهولت کسب و کار از ۱۵۲ در سال ۲۰۱۳ به ۱۲۷ در سال ۲۰۲۰ ارتقا یابد.

اقدامات صورت گرفته در زمینه بهبود فضای کسب و کار در دو حوزه هیأت مقررات زدایی و تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار و درگاه ملی مجوزهای کشور طبقه بندی شده است و بر این اساس تاکنون تصویب ۳۵ مصوبه مربوط به اصلاح مقرر، بخشنامه و آیین نامه و ۶۵ مصوبه مربوط به اصلاح مجوزها طی دولت یازدهم و دوازدهم توسط هیئت مقررات زدایی صورت پذیرفته است. راه اندازی درگاه ملی مجوزهای کشور (G4B.ir) شامل موارد زیر می باشد:

● سامانه سام (پنجره واحد صدور مجوزها) با عملکرد صدور تعداد ۶۰۷۵۱۴ مجوز از مجموع ۱۱۳۵۱۶۷،

● سامانه دادور (دریافت و پیگیری شکایات مرتبط با مجوزها) با عملکرد پاسخگویی به ۸۴۶ شکایت از ۱۰۶۶ شکایت ثبت شده و کاهش زمان پاسخگویی به شکایات از ۱۰۰ روز به ۹ روز در آبان ۱۳۹۹،

● سامانه یاور (میز مشاوره کسب و کار) با عملکرد پاسخگویی به ۲۵۵۷ درخواست مشاوره ثبت شده از مجموع ۲۷۱۰ درخواست و کاهش زمان پاسخ به درخواست مشاوره از ۱۴۵ روز به ۵ روز؛

● سامانه نما (پایگاه اطلاع رسانی استعلامات و مجوزهای کشور) با تعداد ۶۸۷۳۲ مجوز بارگذاری شده.

همچنین تکمیل و به روزرسانی اطلاعات بیش از ۷۰ هزار مجوز در حال صدور، کاهش ۲۶ روزه استعلامات بدهی مالیاتی (از ۳۰ روز به کمتر از ۴ روز)، راه اندازی پنجره واحد فیزیکی شروع کسب و کار در تهران، اصفهان، شیراز، مشهد و تبریز منجر به کاهش ۶۹ روزه فرآیند شروع کسب و کار (از ۷۲٫۵ روز به ۳ روز) گردیده است.

شفاف سازی و هوشمندسازی عملیات مالی دولت

یکی از ماموریت های وزارت اقتصاد ارتقاء و توسعه نظام مدیریت مالی و شفاف سازی و هوشمندسازی عملیات مالی دولت است که برای دستیابی به این مهم، داشتن اطلاعات و

گزارشات به موقع و قابل اتکا امری ضروری است. در این راستا سامانه‌ها و خدمات الکترونیک طی دولت‌های یازدهم و دوازدهم به شرح ذیل راه‌اندازی گردید:

- سامانه نظارت آنی معاونت نظارت مالی و خزانه‌داری کل کشور (سناما): جمع‌آوری گزارش‌های مالی از واحدهای ذیربط بخش عمومی و تهیه گزارش‌های کلان در سطح دولت (۱۳۹۴).

- سامانه تخصیص اعتبارات (سناب): این سامانه که در دولت دوازدهم به بهره‌برداری کامل رسیده است، از یک طرف ارقام و ارقام تخصیص اعتبارات را در اختیار اداره کل خزانه و از طرف دیگر از طریق پنجره واحد وزارت امور اقتصادی و دارایی در اختیار دستگاه‌های اجرایی و استان‌ها قرار می‌دهد تا امکان درخواست وجه الکترونیکی فراهم شود.

- سامانه جامع حسابداری خزانه: برای نخستین بار در تاریخ خزانه کلیه رویدادهای مالی و بودجه‌ای دولت به صورت سیستمی ثبت شده و همچنین کلیه گزارش‌های موردنیاز نهادهای ذی‌صلاح به صورت برخط قابل اخذ و بهره‌برداری می‌باشد (۱۳۹۸).

- سامانه درخواست وجه الکترونیکی: سامانه‌ای است که دستگاه‌های اجرایی از طریق آن وجوه مربوط به تخصیص اعتبار صادره شده از سوی سازمان برنامه و بودجه کشور را از خزانه‌داری کل کشور به صورت الکترونیکی درخواست می‌نمایند (۱۳۹۶).

- سامانه مدیریت حساب‌های بانکی: سامانه‌ای است که دستگاه‌های اجرایی از طریق آن کلیه امور مربوط به حساب‌های بانکی خود را به صورت الکترونیکی از خزانه‌داری کل کشور درخواست می‌نمایند (۱۳۹۶).

- پرداخت حقوق و مزایای کارکنان دولت به صورت مستقیم و هم‌زمان: خزانه‌داری کل کشور حقوق و مزایای مستمر حدود ۲,۵ میلیون نفر از کارمندان رسمی، پیمانی و قراردادی دولت را از طریق سیستم پایای بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به صورت مستقیم و هم‌زمان پرداخت می‌نماید (۱۳۹۷).

- الکترونیکی نمودن ابلاغ اوراق مالیاتی مؤدیان مالیاتی (۱۳۹۸)

- الکترونیکی نمودن فرآیند مالیات نقل و انتقال املاک و اجرای آن توسط دفترخانه‌های اسناد رسمی در سراسر کشور بدون نیاز به مراجعه مؤدیان به ادارات کل امور مالیاتی و در مجموع کاهش مراجعه حدود ۸۵۰,۰۰۰ هزار مؤدی در شهر تهران در سال ۱۳۹۸ و مجموعاً ۱,۷۰۰,۰۰۰ مؤدی در کل کشور در سال ۱۳۹۹؛

- انعقاد تفاهم‌نامه با بیش از ۱۰۰ دستگاه اجرائی جهت دریافت داده و اطلاعات موضوع ماده ۱۶۹ مکرر برای توسعه و تکمیل پایگاه اطلاعات هویتی، عملکردی و دارایی مؤدیان مالیاتی
- اجرای اولین پایلوت جهانی پروژه تیر الکترونیکی با همکاری گمرک ایران، گمرک ترکیه و سازمان ایرو برای اولین بار در دنیا (سال ۱۳۹۶).
- اجرای پنجره واحد تجارت فرامرزی در گمرک ج.ا.ا (از ابتدای دولت یازدهم)

اصلاح ساختار و قوانین و مقررات

با هدف روزآمد کردن قوانین و حذف مقررات زائد و انجام اصلاحات ساختاری در مجموعه وزارت اقتصاد گام‌های مهمی برداشته شد، که اهم آنها بشرح ذیل می‌باشد.

- بازنگری و اصلاح قانون فعلی مالیات بر ارزش افزوده در قالب لایحه دائمی شدن قانون مالیات بر ارزش افزوده (این موضوع از اواسط دولت یازدهم آغاز شد و در دولت دوازدهم با جدیت کامل پیگیری شد و درحال حاضر مراحل پایانی خود را در مجلس شورای اسلامی طی می‌کند)

● تهیه پیش‌نویس لایحه «اصلاح قانون مالیات‌های مستقیم» و ارسال برای دولت (۱۳۹۸-۱۳۹۷)، که مهم‌ترین محورهای این لایحه شامل: مالیات بر درآمد اشخاص حقیقی (PIT)، مالیات بر عایدی املاک، مالیات بر واحدهای مسکونی و انواع خودروی لوکس و بازنگری و هدفمندسازی معافیت‌ها و مشوق‌های مالیاتی می‌باشد.

● احصاء و بررسی ۴۵۰۰ مقرره مالیاتی (شامل بخشنامه‌ها، دستورالعمل‌ها و ...) و تنقیح ۳۰۰۰ مقرره مالیاتی تاکنون، که ۲۷ درصد آن‌ها معتبر و ۷۳ درصد آن‌ها غیرمعتبر تشخیص داده شده است (در راستای ساده‌سازی قوانین و مقررات و کاهش هزینه‌های تمکین مالیاتی مؤدیان، این کار در دولت دوازدهم آغاز گردید و همچنان تنقیح مقررات باقیمانده در حال انجام می‌باشد).

● تصویب قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مودیان در راستای شفافیت مالیاتی (این کار از اواخر دولت یازدهم آغاز و در دولت دوازدهم مراحل نهایی‌سازی آن پیگیری و تصویب آن در سال ۱۳۹۸ به سرانجام رسید)

● با توجه به حکم قانونی موضوع بند «ب» ماده (۴) قانون برنامه ششم توسعه مبنی بر تدوین نظام بنگاهداری نوین دولتی، پیش‌نویس «لایحه نحوه اداره شرکت‌های بخش

عمومی» به عنوان چارچوب قانونی جامع و فراگیر برای شرکت‌داری تدوین و به منظور سیر مراحل تصویب برای هیأت محترم وزیران ارسال گردید و در کمیسیون اقتصاد هیأت دولت در حال بررسی است. (۱۳۹۸)

● برای اولین بار در دولت یازدهم با هدف شفاف‌سازی و احصای بدهی‌های دولت و شرکت‌های دولتی، مرکز تخصصی مدیریت بدهی‌ها و دارایی‌های مالی عمومی در وزارت امور اقتصاد راه‌اندازی گردید. با هدف نظام‌مند نمودن مدیریت بدهی‌های دولت، احصاء و ارائه گزارش ارقام بدهی‌ها و مطالبات بخش عمومی از طریق سامانه مدیریت اطلاعات بدهی‌ها و مطالبات دولت (سماد) از مهر ماه سال ۱۳۹۵ آغاز گردید (از مهر ماه سال ۱۳۹۵ تاکنون بالغ بر ۱۲۵ هزار فقره گزارش از بیش از ۴ هزار نقطه گزارشگری جمع‌آوری و در قالب ۲۵ فقره گزارش جامع بدهی‌ها و مطالبات دولت و شرکت‌های دولتی تا دوره منتهی به شهریورماه ۱۳۹۹ تهیه و به مراجع ذیصلاح ارسال شده است).

● تهیه و تدوین «لایحه مدیریت بدهی‌های عمومی دولت» برای ارسال به دولت (۱۳۹۹-۱۳۹۸)
 ● در راستای مولدسازی دارایی‌های دولت و ارزش‌افزینی از دارایی‌های راکد و کم بهره‌ور، لایحه جامع مدیریت اموال و دارایی‌های دولت تدوین گردید (۱۳۹۹-۱۳۹۸)

تسهیل تجارت خارجی

گمرک پل ارتباطی میان سیاست‌های مالی و بازرگانی و مهم‌ترین سازمان اثرگذار در روند تجارت بین‌المللی است که از اهمیت و حساسیت ویژه‌ای برخوردار است. لذا اجرای این سیاست‌ها مستلزم گمرکی کارآمد و مؤثر است. یکی از اهداف دولت یازدهم و دوازدهم هوشمندسازی فرایندهای اجرایی بوده است و طی این دوران در گمرک جمهوری اسلامی ایران اقدامات متنوعی در این زمینه صورت پذیرفته که می‌توان به مواردی از قبیل راه‌اندازی گمرک موبایل، بکارگیری مدیریت ریسک هوشمند و پویا، تبادل اطلاعات برخط و سیستمی با سایر دستگاه‌های دخیل در تجارت خارجی، توسعه دروازه مشترک مجازی در جهت ایجاد ارتباطات در سطوح منطقه‌ای و بین‌المللی و توسعه پروژه تیر الکترونیک (e-TIR) مابین گمرکات ایران و کشور آذربایجان اشاره نمود. در نتیجه اصلاح سیاست‌های تجاری و اقدامات اجرایی مورد اشاره در دولت یازدهم و دوازدهم، نتایج و دستاوردهای ذیل در حوزه تسهیل تجارت خارجی حاصل گردید:

● بهبود جایگاه کشور در شاخص تجارت فرامرزی و توانمندی: این شاخص از رتبه ۱۴۳ و

امتیاز ۵۱,۹ در سال ۱۳۹۲ (۲۰۱۳) به رتبه ۱۲۱ و امتیاز ۶۶,۶ در سال ۱۳۹۸ (۲۰۱۹) ارتقاء یافته است. لازم به ذکر است این ارتقاء که به صورت متوالی طی سه سال شاهد آن بوده‌ایم به ترتیب در سال ۲۰۱۷ با ۱ پله، در سال ۲۰۱۸ با ۴ پله و در سال ۲۰۱۹ با ۴۵ پله نسبت به سال قبل از آن صورت پذیرفته است.

● بهبود شاخص بین‌المللی عملکرد لجستیک: رتبه کشور در این شاخص از ۱۱۲ و امتیاز ۲,۴۸ در سال ۱۳۹۲ (۲۰۱۳)، به رتبه ۶۴ و امتیاز ۲,۸۵ در سال ۱۳۹۷ (۲۰۱۸) رسیده است. رتبه ایران در این شاخص بین‌المللی در سال ۲۰۱۸ نسبت به سال قبل، ۳۲ پله صعود داشته است. «کارآیی فرایند ترخیص کالا» با ۳۹ پله و «توانایی در تعقیب و ردیابی کالاهای ارسالی» با ۲۶ پله بیشترین بهبود را داشته است.

● بهبود رویه‌های صادراتی و وارداتی: در نتیجه اعمال اصلاحات لازم در رویه‌های معمول صادرات و واردات، رویه صادرات در مؤلفه زمان صرف شده، ۳۹ درصد و در مؤلفه هزینه ۳۱ درصد، بهبود داشته است. همچنین این مقادیر در رویه واردات نیز به ترتیب ۴۶ درصد بهبود در زمان و ۱۲ درصد بهبود در هزینه را نشان می‌دهد.

اهم اقدامات بعمل آمده به منظور کاهش آثار اقتصادی ناشی از شیوع ویروس کرونا

● سازمان امور مالیاتی

- صدور یا تجدید پروانه کسب یا کار اشخاص حقیقی موضوع ماده (۱۸۶) ق.م.م. بدون نیاز به اخذ گواهی پرداخت.
- امهال بدهی مالیاتی مؤدیان به مدت حداکثر ۳ ماه و تقسیط بدهی به مدت ۹ ماه از تاریخ درخواست اولیه برای امهال و تقسیط.
- افزایش مهلت اعتراض به اوراق مالیاتی طبق مقررات ق.م.م. و ق.ا.ا.
- بخشودگی جرائم بدهی مالیات و عوارض موضوع قانون موسوم به تجمیع عوارض تا تاریخ ۱۳۹۹/۹/۳۰.
- افزایش مهلت ارزش معاملاتی در اجرای مقررات ماده ۶۴ ق.م.م. در سال ۱۳۹۹ از یک ماه به ۴ ماه پس از تصویب نهایی کمیسیون تقویم املاک.

۱. قانون مالیات‌های مستقیم

۲. قانون مالیات بر ارزش افزوده

- پذیرش کمک‌های نقدی و غیر نقدی اشخاص حقیقی و حقوقی جهت تأمین لوازم و تجهیزات مصرفی بیمارستان‌ها و مراکز درمانی دولتی و ... به عنوان هزینه‌های قابل قبول مالیاتی در سال پرداخت با تأیید وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی.

- تمدید مواعیدهای مقرر در قانون مالیات‌های مستقیم و مالیات بر ارزش افزوده نسبت به تسلیم اظهارنامه‌های مالیاتی و رسیدگی‌های مالیاتی .

- بخشودگی تمامی جرائم مالیاتی مقرر در ق.م.م و ق.ا.ا با روش پلکانی معکوس.

- اجتناب از هرگونه اقدام برای اعمال مقررات موضوع ماده ۱۸۱ ق.م.م (بازرسی و کنترل دفاتر، اسناد و ...) برای مؤدیان مالیاتی.

- افزایش اعتبار گواهی ثبت‌نام موقت مالیات بر ارزش افزوده .

- دریافت درخواست بخشودگی جرائم و تقسیط بدهی مالیاتی مؤدیان به صورت غیرحضوری.

- عدم رسیدگی و صدور برگ تشخیص مالیات متمم.

● گمرک جمهوری اسلامی ایران

- ترخیص کالاهای دارویی و بهداشتی مقابله با ویروس کرونا بصورت شبانه‌روزی در حداقل زمان ممکن و خارج از نوبت با پذیرش حداقل اسناد.

- اعمال معافیت‌های حقوق ورودی در خصوص اقلام مورد نیاز مرتبط با هلال احمر و هیأت امنای ارزی.

- ارائه تسهیلات ویژه برای واردات تجهیزات سرمایه‌ای و اقلام مرتبط برای مقابله با کرونا و ویروس با حداقل حقوق ورودی به گمرکات اجرایی کشور.

- انجام تشریفات گمرکی محموله‌های اهدایی سایر کشورها، همچنین کیت‌های تشخیصی و سایر اقلام پزشکی مربوطه بصورت مستقیم و حمل یک‌سره .

- ترخیص کالاهای موجود در اماکن گمرکی، مناطق آزاد تجاری - صنعتی و ویژه اقتصادی یا کالاهای وارده به آنها که دارای ثبت سفارش بانکی بوده به شرط اعلام نظر بانک مبنی بر قرار داشتن در صف تأمین ارز.

- اتصال سامانه گمرک به سامانه انبارها، با همکاری ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز و وزارت صمت جهت رصد مقاصد کالاهای وارداتی بویژه کالاهای مقابله با ویروس کرونا.

- ارائه تسهیلات در خصوص تمدید مهلت کارت‌های کارگزاری و پروانه‌های ورود موقت جهت جلوگیری از مراجعه حضوری در راستای پیشگیری از شیوع ویروس کرونا.

- همکاری با سازمان‌های همجوار در جهت ضدعفونی نمودن مبادی ورودی، کالاها، توقفگاه‌های مرزی و

● صنعت بیمه

- ابلاغ بخشنامه افزایش مهلت اعلام خسارت و تشکیل الکترونیکی پرونده خسارت بیمه‌های خودرو.

- جبران کلیه هزینه‌های ناشی از بیماری کرونا برای بیمه‌گذاران بیمه‌های درمان تکمیلی توسط شرکت‌های بیمه با رعایت مفاد قرارداد بیمه درمان تکمیلی فی مابین.

- ابلاغ دستورالعمل نحوه حضور شبکه فروش بیمه در دفاتر بیمه‌ای و عدم اجبار به حضور فیزیکی به منظور جلوگیری از گسترش بیماری کرونا به شرکت‌های بیمه.

- اضافه نمودن بیماری کرونا به عنوان یکی از انواع بیماری‌های خاص به همراه بیمه‌های زندگی و مستمري و با رعایت آیین‌نامه شماره ۶۸

- در خصوص پوشش بیماری کرونا در سایر رشته‌های بیمه از قبیل بیمه‌های مسئولیت و حوادث و همچنین ایجاد تسهیلات برای بیمه‌گذاران در پرداخت حق بیمه سایر رشته‌های بیمه‌ای، شرکت‌های بیمه می‌توانند در صورت لزوم و با ذکر مصادیق، مجوز لازم را از بیمه مرکزی ج.ا. ایران اخذ نمایند.

● سازمان بورس و اوراق بهادار

- امکان ثبت نام در سامانه سجام و دریافت کد بورسی بصورت غیرحضوری.

- راه‌اندازی سامانه برگزاری الکترونیکی مجامع شرکت‌ها و تمدید مهلت‌های تعیین شده در قوانین و مقررات ناظر بر تشکیل مجمع عمومی شرکت‌های سهامی عام.

- استفاده از زیرساخت تامین مالی جمعی در خصوص جمع‌آوری مبالغ نیکوکاری فعالان بازار سرمایه و اختصاص به وزارت بهداشت جهت مبارزه با بیماری کرونا.

وظایف

براساس ماده (۱) قانون تشکیل وزارت امور اقتصادی و دارایی، تنظیم سیاست‌های اقتصادی و مالی کشور، ایجاد هماهنگی در امور مالی و اجرای برنامه‌های سیاست‌های مالی و تنظیم و اجرای برنامه همکاری‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری‌های مشترک با کشورهای خارجی جزو وظایف این وزارتخانه است. همچنین در دیگر قوانین و اسناد بالادست، مانند قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی، قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار، قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور و ... وظایف متنوع دیگری بر عهده این دستگاه نهاده است. از این رو وزارت امور اقتصادی و دارایی در گستره وسیعی از حوزه‌های اقتصادی کشور از جمله نظارت مالی و خزانه‌داری کل کشور، امور بانکی و بیمه‌ای، بازار سرمایه، خصوصی‌سازی، امور مالیاتی، امور گمرکی، سرمایه‌گذاری خارجی و ... دارای وظایف و مأموریت‌های خطیری است.

وزارت امور اقتصادی و دارایی از جمله کلیدی‌ترین وزارتخانه در بدنه دولت است. این وزارتخانه با هدف تنظیم سیاست‌های اقتصادی و مالی کشور و ایجاد هماهنگی در امور زمانی، اجرای سیاست‌های مالیاتی، تنظیم و اجرای برنامه همکاری‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری‌های مشترک با کشورهای خارجی، انجام وظایف مشروحه زیر را حسب قوانین و مقررات، در دولت تدبیر و امید بر عهده دارد:

- تنظیم سیاست‌های اقتصادی و مالی کشور و ایجاد هماهنگی در اجرای آنها.
- پیشنهاد، دریافت، بررسی و انجام کلیه امور مربوط به سرمایه‌گذاری‌های ایران در خارج و سرمایه‌گذاری‌های خارجی در ایران و همچنین کمک‌های اقتصادی و فنی به کشورهای خارجی.
- پرداخت وام و اعتبار به دولت‌ها و موسسات خارجی و بین‌المللی و همچنین تحصیل و استفاده از وام‌ها و اعتبارات خارجی.
- تنظیم و اجرای برنامه همکاری‌های اقتصادی و مالی و فنی ایران با سایر کشورها و سازمان‌ها و موسسات اقتصادی و مالی بین‌المللی و ایجاد هماهنگی در اعمال نظارت بر اینگونه روابط و مناسبات بین‌المللی.
- نظارت بر فعالیت‌های مالی و اقتصادی بخش خصوصی در جهت اجرای برنامه‌های توسعه اقتصادی.

- اجرای تکالیف مربوط به امور پولی، بانکی، بیمه‌ای، ارزی و اعتباری کشور که به موجب قوانین و مقررات موضوعه به عهده وزارت امور اقتصادی و دارایی محول می‌گردد.
- نظارت بر تشخیص و وصول مالیات‌های مستقیم و همچنین وصول مالیات‌های غیرمستقیم و حقوق و عوارض و هزینه‌های گمرکی.
- مراقبت در امر وصول سایر منابع درآمدی دولت که در قانون بودجه کل کشور منظور می‌شود.
- اجرای مراقبت عمومی واردات، صادرات، قراردادهای بازرگانی، موافقت‌های پایاپای و اعمال مقررات گمرکی درباره معافیت‌ها و ممنوعیت‌ها.
- ایجاد تسهیلات و کمک‌های لازم به کارگران و کشاورزان در خرید سهام واحدهای تولیدی مشمول قانون گسترش مالکیت واحدهای تولیدی.
- تمرکز وجوهی که از محل درآمدها و سایر منابع تامین اعتبار منظور در بودجه عمومی دولت وصول می‌شود و همچنین درآمد شرکت‌های دولتی به استثناء بانک‌ها و موسسات اعتباری و شرکت‌های بیمه در حساب‌های خزانه نزد بانک مرکزی و برقراری ترتیبات لازم برای اینکه شرکت‌های دولتی بتوانند بموقع از وجوه خود استفاده نمایند.
- تمرکز وجوه سپرده وزارتخانه‌ها و موسسات و شرکت‌های دولتی در حساب‌های خزانه نزد بانک مرکزی.
- افتتاح حساب‌های بانکی وزارتخانه‌ها و موسسات و شرکت‌های دولتی در بانک مرکزی یا شعب سایر بانک‌های داخلی در مرکز و شهرستان‌ها.
- تخصیص اعتبارات لازم برای هزینه‌های جاری و عمرانی با همکاری سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و ابلاغ آن به دستگاه‌های اجرائی مربوط.
- پرداخت اعتبارات مصوب بودجه کل کشور اعم از اعتبارات جاری و عمرانی و اختصاصی به حساب‌های بانکی وزارتخانه‌ها و موسسات و سایر دستگاه‌های اجرائی و نیز پرداخت بدهی‌ها و وصول مطالبات ناشی از اجرای برنامه‌های عمرانی گذشته.
- ایجاد تسهیلات لازم در پرداخت‌ها از طریق واگذاری تنخواه‌گردان حسابداری به دستگاه‌های اجرائی.
- رد سپرده‌های قابل استرداد و همچنین وجوهی که زائد بر میزان مقرر وصول می‌شود.
- صدور حواله اعتباراتی که در بودجه عمومی به عنوان کمک برای عملیات جاری شرکت‌های دولتی یا به عنوان کمک و اعانه به موسسات غیردولتی منظور می‌شود.

- رسیدگی و موافقت با پرداخت دیون محقق بر ذمه وزارتخانه‌ها و موسسات دولتی از محل اعتبار دیون بلامحل.
- واگذاری پیش‌پرداخت برای رفع احتیاجات سال بعد وزارتخانه‌ها و موسسات دولتی با رعایت مفاد ماده ۷۷ قانون محاسبات عمومی کشور.
- تسلیم صورتحساب دریافت‌ها و پرداخت‌های ماهانه مربوط به حساب‌های درآمد بودجه عمومی دولت و سپرده‌های وزارتخانه‌ها و موسسات دولتی به دیوان محاسبات کشور.
- تعیین نمونه اسنادی که برای پرداخت هزینه‌ها مورد قبول واقع می‌شود و همچنین مدارک و دفاتر و روش نگهداری حساب با هماهنگی دیوان محاسبات کشور.
- دریافت صورتحساب‌های ماهانه و سالانه از دستگاه‌های اجرایی برای بررسی و درج در صورتحساب عملکرد بودجه سالانه کل کشور.
- اخذ ترازنامه و حساب سود و زیان سالانه شرکت‌های دولتی برای بررسی و درج خلاصه آنها در صورتحساب عملکرد بودجه سالانه کل کشور.
- تهیه و تنظیم صورتحساب عملکرد بودجه سالانه کل کشور.
- دادن مهلت و یا تخصیص بدهی اشخاص به وزارتخانه‌ها و موسسات دولتی.
- بررسی و اظهارنظر در مورد لوایح و همچنین تصویب‌نامه‌های پیشنهادی دستگاه‌های اجرایی که جنبه مالی، محاسباتی، معاملاتی، بانکی و اقتصادی دارند.
- مبادله قرارداد و وصول اقساط وام‌های پرداختی به دستگاه‌های اجرایی از محل اعتبارات عمرانی جهت اجرای طرح‌های عمرانی انتفاعی.
- رسیدگی به موجودی و نظارت و تمرکز حساب اموال دولتی در اختیار دستگاه‌های اجرایی.
- نگهداری اسناد مالکیت اموال غیرمنقول دولت که حق استفاده آنها بعهده دستگاه‌های اجرایی ذیربط می‌باشد.
- رسیدگی به موارد تخلف از اجرای مقررات در امر پرداخت هزینه‌ها و اقدام در مورد آنها طبق ماده ۹۱ قانون محاسبات عمومی کشور.
- تهیه و توزیع و همچنین نظارت بر چاپ اوراق بهادار کنترل دولت و سایر اوراقی که برای وصول درآمدهای عمومی دولت منظور در قانون بودجه کل کشور مورداستفاده قرار می‌گیرد.

- انتصاب ذیحساب و معاون ذیحساب در دستگاه‌های اجرایی طبق مقررات ماده ۳۱ قانون محاسبات عمومی کشور.
- انجام سایر وظایفی که بر طبق مقررات قانون محاسبات عمومی کشور و سایر مقررات مالی به وزارت امور اقتصادی و دارایی محول گردیده است.
- تضمین وام‌ها و اعتبارات اعطایی به دولت.
- بررسی بودجه و ترازنامه و حساب سود و زیان شرکت‌های دولتی که سهام آنها متعلق به دولت است برای طرح و تصویب در مجامع عمومی شرکت‌های مزبور.
- انتشار اوراق مشارکت در چهارچوب مقررات قانونی و آئین‌نامه‌های اجرایی مربوط.
- صدور اجازه استفاده از ماشین‌های نقش تمبر غیرپستی در وزارتخانه‌ها و موسسات دولتی و نظارت بر نحوه کار آنها و همچنین انجام سایر تکالیفی که طبق قانون «استفاده از ماشین‌های نقش تمبر» به عهده وزارت امور اقتصادی و دارایی محول گردیده است.
- توزیع و فروش سفته و بارنامه تجارتي از طریق شبکه بانکی کشور و نگاهداری حساب آنها.
- بررسی‌های مالی برای شناسایی منابع درآمدی کشور و پیشنهاد وضع و یا اصلاح قوانین و مقررات مالی.

تحلیل مهم‌ترین چالش‌های اقتصادی کشور

یکی از مهم‌ترین مشکلات و چالش‌های ساختاری اقتصاد ایران، پرنوسان و پایین بودن نرخ رشد اقتصادی است. نرخ رشد اقتصادی، سرعت افزایش یا کاهش تولید ناخالص داخلی و به تبع آن سرعت بهبود یا کاهش سطح رفاه و برخورداری مردم را نشان می‌داد. به علاوه شاخص‌هایی چون بیکاری و فقر نیز عموماً تحت تاثیر تولید و رشد اقتصادی قرار دارند، به نحوی که رشد اقتصادی بالاتر، در بلندمدت به کاهش نرخ بیکاری و در صورت توزیع مناسب به کاهش سطح فقر می‌انجامد. رشد اقتصادی در ایران عمدتاً با دو معضل عمده؛ پایین بودن نرخ رشد اقتصادی و بی‌ثباتی و پرنوسان بودن آن روبرو بود.

از دیگر چالش‌های اساس کشور در شروع دولت یازدهم، مزمین شدن نرخ بالا و دو رقمی تورم در کشور بود. متوسط نرخ تورم طی بازه زمانی ۱۳۸۴ الی ۱۳۹۰، ۱۹ درصد بوده که در سال ۱۳۹۱ با جهشی ۷۰ درصدی، به ۳۱ درصد رسید. شرایط رکودی، در کنار تورم بالا، پیام‌آور تلخ

وضعیت تورم رکودی بود، به ویژه اینکه، بالا بودن نرخ تورم علاوه بر تاثیر منفی بر قدرت خرید آحاد جامعه و مواجه کردن مردم با مشکل معیشت، در بلندمدت بر روند سرمایه‌گذاری و تشکیل سرمایه نیز تاثیر می‌گذاشت، که این امر تقاضا برای نیروی کار را با کاهش قابل توجهی مواجه می‌ساخت و قاعدتاً بخشی از این کاهش به تعدیل نیروی کار می‌انجامید و بخشی دیگر با حفظ اشتغال غیرمولد، فشار هزینه‌ای اجتناب‌ناپذیر خود را بر کشور وارد می‌ساخت. سیاست‌های مالی انبساطی، عدم وجود انضباط مالی و اعمال سیاست‌های انبساطی اعتباری برای فعالیتهایی که عموماً غیر مولد و یا کم‌بازده بود و برداشت زیاده از حد از منابع ارزی برای تامین مالی مخارج دولت نقش مهمی در افزایش حجم نقدینگی و نهایتاً بر تورم داشت.

یکی دیگر از چالش‌های اصلی پیشرو در آغاز دولت یازدهم، بالا بودن میزان بیکاری و ساختاری شدن بیکاری دو رقیمی در کشور بود، نامساعد بودن فضای فعالیت‌های اقتصادی و عدم اشتغال‌زایی، در کنار توسعه زیاد آموزش عالی، باعث شد تا جوانانی که به‌طور متعارف وارد بازار کار می‌شدند، مسیر تحصیلات در آموزش عالی را با امید دستیابی به شرایط بهتر شغلی انتخاب کرده و ورود خود را به بازار کار به تعویق بیندازند و این امر موجب شد که طی سال‌های اداره دولت یازدهم، انبوهی از جوانان تحصیل کرده با سهم بالای زنان، جویای کار باشند.

عدم شکل‌گیری یک بازار سرمایه منسجم و کارآمد و بانک محور بودن بازار مالی موجب شده بود، بانک‌ها برای تامین منابع مورد تقاضا به بانک مرکزی وابسته شده و به این دلیل، کارکرد سیستم بانکی خود به عاملی تورم‌زا همراه با اختلال در امور تولیدی تبدیل شود. از طرف دیگر اگر بانک‌ها در تامین نیازهای مذکور ایفای نقش نمی‌کردند، بنگاه‌های اقتصادی بدون برخورداری از یک سازوکار مطمئن تامین مالی، نمی‌توانست از رکود خارج شوند و سازوکارهای موجود چنین شرایطی را فراهم نمی‌کرد.

بازارهای مالی کشور علاوه بر ناکارکردی‌های مذکور، با مشکلات دیگری هم مواجه بود که عمده‌ترین آنها، که به نوعی به بازار سرمایه ارتباط پیدا می‌کرد به شرح زیر بودند:

- عدم تنوع در ابزارهای تأمین مالی در بازار سرمایه و توجه عمده مشتریان به تأمین مالی در بازار پول.
- عدم توسعه و تعمیق بازار سرمایه و اتکا صرف به منابع نظام بانکی و محدودیت ابزارها و خدمات مالی.

● فقدان انگیزه کافی بنگاهها برای تامین مالی از طریق بازار سرمایه به دلیل پایین بودن نرخ تسهیلات بانکی و بالا بودن هزینه تامین مالی از بازار مذکور.

● مشکلات تامین مالی از طریق منابع خارجی با توجه به تحریمهای اقتصادی غرب.

● مشکلات ناشی از تحریمها در خدمات مالی، بیمه و حمل و نقل بویژه حمل و نقل هوایی.

چالش مهم دیگر در اقتصاد ایران، تجهیز منابع ارزی برای رشد سرمایه‌گذاری و تامین نیازهای فعالان اقتصادی برای فعال نگه داشتن چرخ اقتصاد و تجارت کشور بود. یکی از چالش‌های اقتصاد ایران، برای تحقق یک رشد سریع سرمایه‌گذاری و تولید؛ پایین بودن میزان بهره‌وری سرمایه است. اقتصاد کشور طی سال‌های وفور بی‌نظیر درآمدهای نفتی ظرفیت شغلی جدید مورد نیاز را ایجاد نکرده و لذا فشار سنگین افزایش سرمایه‌گذاری و تولید و اشتغال به سال‌های آینده موکول شده است که مهم‌ترین ویژگی آن را می‌توان در کمبود قابل توجه منابع خلاصه کرد.

علاوه بر آن، در طول سال‌های نیمه دوم دهه هشتاد، واردات کالا و خدمات با اتکا به درآمدهای نفتی و از طریق ثابت نگاه داشتن نرخ ارز به شدت افزایش پیدا کرد که در نتیجه این سیاست، تراز منفی تجاری غیرنفتی با روندی فزاینده مواجه شد.

از چالش‌های قابل توجه دیگر دولت یازدهم در شروع کار محدود شدن درآمدهای ارزی حاصل از صادرات نفت خام و رکود اقتصادی، در کنار تعهدات بودجه‌ای و غیربودجه‌ای بود. در آن زمان بودجه با تعهدات مبتنی بر درآمدهای بالای قبلی، به ویژه در زمینه طرح‌های عمرانی و منابع به شدت کاهش یافته مواجه بود که چگونگی پُر کردن این شکاف از اهمیت بسیار بالا برخوردار بود. از طرف دیگر گسترش بیش از حد مخارج دولت و بی‌ثباتی و بی‌انضباطی در سیاست مالی اسباب مشکلات زیادی را فراهم کرده بود. نفتی بودن بودجه دولت در کنار تخصیص ناکارآمدی مخارج دولت، کارایی اقتصادی ایران را در بلندمدت تضعیف نموده بود. عدم وجود نظم و انضباط مالی و پایداری به قوانین، به عنوان یکی از مسائل ریشه‌ای و دامنه‌دار در نظام مالی همواره موجبات بروز مشکلات فراوان بود.

بودجه دولت علاوه بر مشکلات بالا، از یک چالش اساسی‌تری نیز برخوردار بود و آن سهم غیرقابل قبول درآمدهای مالیاتی در درآمدهای دولت بود، عدم پوشش اعتبارت هزینه‌ای دولت توسط مالیات و پایین بودن نسبت مالیات به تولید ناخالص داخلی، از جمله مشکلاتی

است که مانع از دستیابی به بودجه‌ای با درآمد سالم و غیرنفتی بود. بدیهی است در آن شرایط، تلاش برای تحقق این هدف هزینه‌های زیادی را به دنبال داشت، زیرا که از سویی بخش‌های تولیدی کشور در شرایطی نبودند که امکان اعمال فشارهای مالیاتی بر آنها وجود داشته باشد و از سویی دیگر، ضرورت افزایش رشد سرمایه‌گذاری امکان افزایش نرخ‌های مالیاتی، وضع پایه‌های جدید و کاهش معافیت‌های مالیاتی را محدود می‌کرد و ضرورت تدبیر سنجیده‌ای را مورد تاکید قرار می‌داد.

علاوه بر اینها یکی از چالش‌های بسیار جدی اقتصاد ایران سرمایه‌گذاری خارجی ناکافی در کشور بود، از آنجا که منابع داخلی برای تشکیل سرمایه در غالب کشورها برای تحقق اهداف کلان اقتصادی، کافی نبود، لذا استفاده از منابع مالی خارجی به عنوان مکمل منابع داخلی و ابزاری جهت هموار نمودن سرمایه‌گذاری‌های داخلی و گسترش ظرفیت‌ها و نیروهای مولد امری اجتنابناپذیر و ضروری است.

خصوصی‌سازی در اقتصاد ایران نیز یکی از مسائلی بود که عدم توجه لازم و البته صحیح به آن، مشکلات ساختاری اقتصاد را عمقتر میکرد. ابلاغ سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی فرصتی استثنایی را برای اقتصاد ایران فراهم آورد تا بتواند با بهره‌گیری از آن، با تبدیل نظام اقتصادی دولت بازار به نظام اقتصادی بازاری دولت، به افزایش بهره‌وری و رشد تولید در اقتصاد کمک کند، ولی در عمل این هدف تحقق نیافت و در عمل خصوصی‌سازی به معنای واقعی آن صورت نپذیرفت.

وزارت امور اقتصادی در ابتدای دوره دولت یازدهم با بهره‌گیری از ظرفیت‌های قانونی و استفاده از نخبگان اقتصادی سعی کرد با همکاری دستگاه‌های ذیربط و طراحی و تدوین سازوکارهای قانونی لازم اقدام‌های گسترده‌ای برای رفع مشکلات و چالش‌های مذکور به عمل آورد.

تحولات، اقدامات و شاخص‌ها

در دولت‌های یازدهم و دوازدهم، شرایط اقتصادی کشور علاوه بر مجموعه‌ای از مشکلات ساختاری به انحای مختلف تحت تاثیر محدودیت‌ها و تحریم‌ها بوده است. دولت یازدهم در شرایطی مدیریت اقتصادی کشور را در دست گرفت که تولید ناخالص داخلی رشد پایینی را در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ تجربه نموده بود. در عرصه روابط بین‌الملل نیز فضا برای فعالیت بخش‌های مولد اقتصاد، با بی‌ثباتی و نااطمینانی روبرو بود. تحریم‌ها، اقتصاد کشور

را در مقابل یک جنگ اقتصادی ناخواسته قرارداد داده بود. بر همین اساس با تلاش‌های به‌عمل آمده در این دوره، به‌طور نسبی ثبات و آرامش به اقتصاد کشور بازگشت و از نوسانات شدید در بازار کالاها و خدمات و ارز جلوگیری شد. موفقیت جمهوری اسلامی ایران در عرصه مذاکرات بین‌المللی در سال ۱۳۹۴، سبب گردید که بخش مهمی از تحریم‌ها برطرف شود و با برجام، گشایش‌هایی در بخش‌های مختلف اقتصاد از جمله، دسترسی کشور به سیستم مالی بین‌المللی فراهم شد و محدودیت‌های بانکی منبعث از تحریم‌های ثانویه آمریکا و تحریم‌های اتحادیه اروپا و سازمان ملل متحد لغو گردید. در این دوران، شاخص‌های کلان اقتصادی بهبود یافتند.

با روی کار آمدن رئیس‌جمهور جدید آمریکا در بهمن سال ۱۳۹۵ و خروج این کشور از برجام (در ۱۸ اردیبهشت ماه ۱۳۹۷) و تشدید تحریم‌ها، محدودیت‌های شدیدی بر بخش‌های مختلف اقتصاد ایران تحمیل شد. با توجه به اینکه دشمن نظام تامین مالی اقتصاد کشور را هدف قرار داده بود، وزارت امور اقتصادی و دارایی که در خط مقدم این جنگ اقتصادی قرار داشت، برای مقابله با تحریم‌ها، توانست نقش مهمی در تحول ساختاری نظام تامین مالی دولت و اقتصاد کشور با استفاده از روش‌ها و ابزارهای متنوع تامین مالی ایفا نماید.

در این راستا برای تامین مالی کم هزینه دولت از طریق انتشار اوراق بدهی که از سال ۱۳۹۲ آغاز شده بود، از سال ۱۳۹۵ تا دی ماه ۱۳۹۹ جمعاً مبلغ ۶۶۰ هزار میلیارد تومان اوراق تسویه خزانه، به منظور تسویه مطالبات و بدهی‌های دولت از/به اشخاص حقیقی و حقوقی تعاونی و خصوصی و نهادهای عمومی غیردولتی و ... صادر شده است.

همچنین با هدف کاهش تبعات تورمی و جلوگیری نمودن از پولی شدن کسری منابع، نسبت به انتشار و عرضه اوراق بهادار دولتی با استفاده از روش‌های مختلف از جمله انتشار اسناد خزانه اسلامی و اوراق بدهی میان نهادهای پولی و مالی فعال در بازار سرمایه اقدام نمود، به نحوی که تا یازده ماهه سال ۱۳۹۹، بیش از ۱۷۰ هزار میلیارد تومان از این طریق تامین مالی شده است. علاوه بر این، ظرفیت‌سازی گسترده‌ای برای مولدسازی اموال و دارایی‌های راکد دولت با هدف ایجاد رونق در اقتصاد کشور و کاهش تصدی‌گری دولت صورت گرفت. همچنین در رابطه با تامین مالی دولت از طریق مالیات، بدون فشار به اقشار آسیب پذیر درصد تحقق درآمدهای مالیاتی از ۹۱ درصد در سال ۱۳۹۲ به ۹۴ درصد در سال ۱۳۹۶ و بیش از ۱۰۱ درصد در سال ۱۳۹۸، افزایش یافت.

از سوی دیگر بازار سرمایه بعنوان یکی از محورهای اساسی تامین مالی اقتصاد مورد توجه ویژه قرار گرفت و در نتیجه شاخص بازار سرمایه که از ۷۹ هزار در سال ۱۳۹۲ به ۷۷ هزار در سال ۱۳۹۵ رسیده بود، با سیاست‌ها و تدابیر اتخاذ شده به منظور توسعه و تعمیق بازار سرمایه به ۵۱۲ هزار واحد در پایان سال ۱۳۹۸ رسید و در پایان بهمن سال ۱۳۹۹ به ۱،۳۳۸،۳۵۷ واحد افزایش یافت. همچنین ارزش تامین مالی بازار سرمایه از ۲۸۲ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۹۲ به ۱۲۰۰ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۹۵ و به ۲۱۶۰ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۹۸ افزایش یافت، علاوه بر این ارزش تامین مالی در ده ماهه اول سال ۱۳۹۹ به حدود ۵۰۰۰ هزار میلیارد ریال رسید که نشان از پررنگ شدن نقش بازار سرمایه در تامین مالی اقتصاد کشور است.

مردمی کردن اقتصاد از طریق توسعه و تعمیق بازار سرمایه، هدف مهم دیگری بود که طی دو سال اخیر در دستور کار وزارت اقتصاد قرار گرفته بود. با افزایش ظرفیت بازار سرمایه در صدور کدهای بورسی، در حال حاضر بیش از ۲۹،۸ میلیون کد بورسی در بازار سرمایه در حال فعالیت هستند.

علاوه بر این، ظرفیت بازار سرمایه برای آزاد سازی سهام عدالت مورد بهره‌برداری قرار گرفت و در راستای تحقق ابلاغیه نهم اردیبهشت سال ۱۳۹۹ مقام معظم رهبری مبنی بر آزاد سازی سهام عدالت، دو شیوه انتقال مستقیم و غیرمستقیم در دستور کار قرار گرفت. بیش از ۱۹ میلیون نفر مدیریت سهام عدالت خود به طریق مستقیم را انتخاب نمودند و مابقی مشمولین سهام عدالت، شیوه غیرمستقیم را اتخاذ و در شرکت‌های سرمایه‌گذاری استانی ساماندهی شدند.

علاوه بر این به منظور اصلاح و شفاف نمودن شیوه واگذاری دارایی‌ها و سهام دولت در شرکت‌ها، از ظرفیت بازار سرمایه به نحوه مطلوب و موثری استفاده شود. به گونه‌ای که با استفاده از ظرفیت صندوق‌های سرمایه‌گذاری قابل معامله در بورس نسبت به واگذاری سهام دولت و خصوصی سازی شرکت‌ها اقدام گردید که در این راستا تا پایان ده ماهه سال ۱۳۹۹ بیش از ۳۲۶ هزار میلیارد ریال سهام متعلق به دولت در این بازار فروش رسیده است که حدود ۱۹۰ هزار میلیارد ریال آن از طریق صندوق‌های مذکور بوده است.

بهبود محیط کسب و کار از دیگر اقدامات صورت گرفته در راستای تقویت حضور بخش خصوصی در اقتصاد کشور است. در این راستا، تقویت و احیاء مجدد هیأت مقررات‌زدایی و تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار در وزارت اقتصاد در دستور کار قرار گرفت و مرکز ملی

مطالعات، پایش و بهبود محیط کسب و کار ایجاد شد و طی ۲ سال گذشته اقدامات مهمی از جمله ایجاد سامانه درگاه ملی مجوزهای کسب و کار کشور (g4b.ir)، کاهش فرایند صدور مجوز از ۷۲,۵ روز به ۷۲ ساعت از طریق راه اندازی پنجره واحد فیزیکی شروع کسب و کار در شهرهای تهران، مشهد، تبریز، اصفهان و شیراز، به انجام رسیده است. حذف مراجعه حضوری افراد به سازمان امور مالیاتی کشور برای نقل و انتقال املاک از دیگر اقدامات انجام شده توسط این مرکز می باشد. خاطر نشان می سازد رتبه کشور در بهبود فضای کسب و کار در ابتدای دولت یازدهم ۱۵۸ بوده که این رتبه در آخرین گزارش بانک جهانی به ۱۲۷ ارتقا یافته که نشان از اثرگذاری سیاستها و تدابیر اتخاذ شده از سوی این وزارتخانه در بهبود فضای کسب و کار کشور می باشد.

یکی از مهم ترین وظایف وزارت اموراتصادی و دارایی تسهیل تجارت خارجی و روان سازی ورود کالاهای اساسی به کشور و تسهیل در خروج کالاهای صادراتی غیر نفتی بوده است. در این راستا در دولت یازدهم و دوازدهم در ابتدا پنجره واحد گمرک در سال ۱۳۹۲ راه اندازی شد و سپس با هدف استقرار گمرک هوشمند و الکترونیک، راه اندازی گمرک موبایل، بکارگیری مدیریت ریسک هوشمند و پویا، تبادل اطلاعات برخط و سیستمی با سایر دستگاه های دخیل در تجارت خارجی، توسعه دروازه مشترک مجازی در جهت ایجاد ارتباطات در سطوح منطقه ای و بین المللی و توسعه پروژه تیر الکترونیک (e-TIR) مابین گمرکات ایران و کشور آذربایجان در سال ۱۳۹۸ انجام پذیرفته است و با هدف تسهیل تشریفات و فرآیندهای گمرکی در راستای تحقق گمرک هوشمند، بکارگیری کنترل های نامحسوس و غیرمزاحم با استفاده از تجهیزات پلمپ الکترونیک، X-Ray، دوربین های مدار بسته، راه بند، سگ های موادیاب و کواد کوپتر و ... به نحو قابل توجهی افزایش داشته است.

با توجه به تدابیر و سیاست های اتخاذ شده توسط وزارت اقتصاد، کل سرمایه گذاری خارجی مصوب کشور در سال ۱۳۹۵ به ۱۰,۴ میلیارد دلار رسید، در حالی که این رقم در سال ۱۳۹۲، حدود ۱,۴ میلیارد دلار بود. در راستای تقویت سرمایه گذاری خارجی و استفاده از منابع مالی خارجی به رغم محدودیت های اعمال شده از سوی دولت آمریکا جلب سرمایه گذاری خارجی (مصوب) در سال ۱۳۹۸، بالغ بر ۵ میلیارد دلار بوده است. همچنین در ده ماهه سال ۱۳۹۹ میزان جلب سرمایه گذاری خارجی (مصوب) در کشور به حدود ۴,۵ میلیارد دلار رسیده و پیش بینی می شود تا پایان سال ۱۳۹۹ به ۶ میلیارد دلار برسد.

با توجه به مطالب بالا این گزارش به روند تحولات شاخص‌های کلیدی وزارت اموراتصادی و دارایی و اهم عملکرد و دستاوردها طی دو دوره دولت یازدهم و دوازدهم خواهد پرداخت.

شاخص‌ها

خزانه‌داری و مدیریت مالی دولت

حرکت به سمت استقرار یک نظام یکپارچه مدیریت مالی در بدنه دولت به عنوان یکی از موضوعات مهم در کشورهای مختلف مورد تأکید می‌باشد. بنابراین نظامند نمودن نقدینگی، مدیریت دارایی‌ها و بدهی‌های دولت، هوشمندسازی عملیات مالی دولت، اموال و مولدسازی دارایی‌ها و تأمین مالی دولت از طریق انتشار اوراق و تهاتر بدهی‌ها از جمله مهم‌ترین راهبردهای وزارت امور اقتصادی و دارایی در دو سال گذشته مورد توجه ویژه قرار گرفته است. با توجه به این موضوع گزارش عملکرد وزارت امور اقتصادی و دارایی در خصوص نظارت مالی و خزانه‌داری و مدیریت مالی دولت در ادامه تبیین شده است.

جمع کل منابع دولت (کل دریافت‌ها یعنی مجموع درآمدهای عمومی، واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و واگذاری دارایی‌های مالی) در سال ۱۳۹۲ معادل ۱,۴۷۶,۷۷۴ میلیارد ریال بود که در پایان دولت یازدهم به ۳,۲۰۰,۰۰۰ میلیارد ریال رسید و در سال ۱۳۹۸ این رقم به ۴,۳۴۵,۹۷۰ رسیده است. متوسط رشد سالانه (۹۸-۱۳۹۲) جمع کل منابع در این دوره ۱۹,۷ درصد بوده است. در یازده ماهه سال ۱۳۹۹ جمع کل منابع به رقم ۴,۶۷۵,۷۲۴ میلیارد ریال بالغ شده که نسبت به عملکرد یازده ماهه سال قبل معادل ۳۴ درصد رشد داشته و ۸۹ درصد منابع بودجه طی یازده ماهه تحقق پیدا کرده است.

جدول ۱ - جمع کل منابع دولت طی سال‌های ۹۸-۱۳۹۲ - (هزار میلیارد ریال)

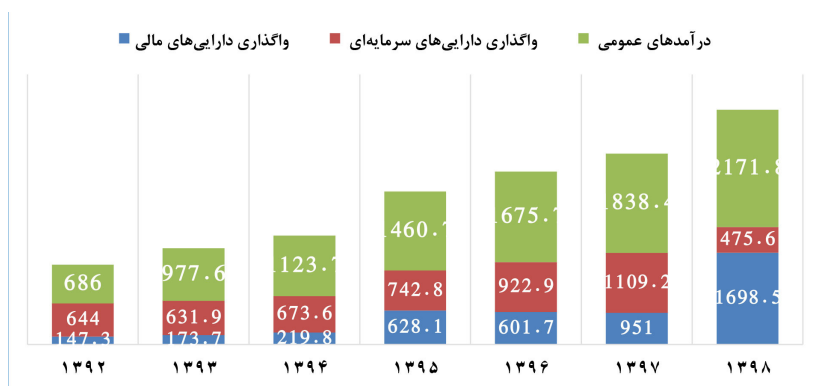
شاخص‌ها	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	متوسط رشد سالانه ۹۸ به ۹۲
جمع منابع	۱,۴۷۷	۱,۷۸۳	۲,۰۱۷	۲,۸۳۲	۳,۲۰۰	۳,۸۹۸	۴,۳۴۶	۱۹,۷
درآمدهای عمومی	۶۸۶	۹۷۸	۱,۱۲۴	۱,۴۶۱	۱,۶۷۶	۱,۸۳۸	۲,۱۷۲	۲۰,۳

شاخص‌ها	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	متوسط رشد سالانه ۹۸ به ۹۲
واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای *	۶۴۴	۶۳۲	۶۷۴	۷۴۳	۹۲۳	۱,۱۰۹	۴۷۶	-۴,۱
واگذاری دارایی‌های مالی **	۱۴۷	۱۷۴	۲۲۰	۶۲۸	۶۰۲	۹۵۱	۱,۶۹۸	۵۰

* منابع حاصل از نفت و فرآورده‌های نفتی، فروش و واگذاری اموال منقول و غیر منقول و سایر اقلام.

**منابع حاصل از واگذاری اوراق مالی اسلامی، واگذاری شرکت‌های دولتی.

براساس جدول (۱) و نمودار (۱) تحول ساختاری در ترکیب منابع مالی دولت بوجود آمده است، ارقام مربوط به واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای که مهم‌ترین اقلام آن شامل منابع حاصل از نفت و فرآورده‌های نفتی، فروش و واگذاری اموال منقول و غیرمنقول می‌باشد، به‌طور متوسط رشد سالانه ۴,۱ درصد کاهش یافته است. در مقابل ارقام مربوط به واگذاری دارایی‌های مالی که شامل منابع حاصل از واگذاری اوراق مالی اسلامی، واگذاری شرکت‌های دولتی می‌باشد، به‌طور متوسط در طی دولت‌های یازدهم و سه ساله دولت دوازدهم، با توجه به سیاست‌ها و تدابیر اتخاذ شده و تحول روش واگذاری‌ها با استفاده از ظرفیت بازار سرمایه در دو سال اخیر، ۵۰ درصد افزایش یافته است.

نمودار ۱. ترکیب منابع مالی دولت (هزار میلیارد ریال)

● بررسی وضعیت مالی دولت در یازده ماهه سال ۱۳۹۹ بیانگر این نکته است که علی رغم تحریم‌های ظالمانه و تشدید آنها در دوسال اخیر و همچنین همه‌گیری بیماری کرونا، با اتخاذ تدابیر مناسب و سیاستگذاری بهنگام منابع مورد نیاز برای تامین مالی دولت با موفقیت انجام شده است.

● لازم به اشاره است که کاهش وابستگی بودجه دولت به نفت تنها به واسطه کاهش قیمت نفت اتفاق نیافتاده است، بلکه سیاست مالیاتی دولت نیز در این بین بسیار اثرگذار بوده است.

۱. اهم سیاست‌های بکار گرفته شده در راستای مدیریت مالی دولت

(۱) نظام‌مند نمودن مدیریت بدهی‌های دولت

● احصاء و ارائه گزارش ارقام بدهی‌ها و مطالبات بخش عمومی از طریق سامانه مدیریت اطلاعات بدهی‌ها و مطالبات دولت (سماد) از مهر ماه سال ۱۳۹۵ تاکنون بالغ بر ۱۲۵ هزار فقره گزارش از بیش از ۴ هزار نقطه گزارشگری جمع‌آوری و در قالب ۲۵ فقره گزارش جامع بدهی‌ها و مطالبات دولت و شرکت‌های دولتی تا دوره منتهی به شهریورماه ۱۳۹۹ موضوع ماده (۱) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی تهیه و به مراجع ذیصلاح ارسال شده است.

● تهیه و ارائه گزارش محاسبه نسبت بدهی به تولید ناخالص داخلی موضوع آیین‌نامه اجرایی بند «ت» ماده ۸ قانون برنامه ششم توسعه، که در این راستا تاکنون سه فقره گزارش برای سال‌های ۱۳۹۷، ۱۳۹۶ و ۱۳۹۸

● ساماندهی و ایجاد سازوکار لازم برای رسیدگی به ادعای اشخاص طلبکار از دولت در اجرای تبصره ۲ ماده ۱ آیین‌نامه اجرایی ماده ۱ قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور بر این اساس بر اساس الگو و چارچوب طراحی شده کلیه اشخاص مدعی از جمله بانک‌های دولتی و خصوصی، صندوق‌های بازنشستگی و بیمه‌ای و شهرداری‌ها باید ارقام طلب را با ذکر جزئیات مربوط به اصل و فرع و ارائه مبانی قانونی و سایر مستندات مربوط از جمله تصمیم‌نامه‌های دولت به خزانه‌داری کل کشور ارائه نموده تا پس از رسیدگی مبانی قانونی اولیه مراتب برای رسیدگی جامع و صدور گزارش حسابرسی و تعیین رقم قطعی بدهی دولت برای سازمان حسابرسی ارسال گردد.

- صدور اوراق تسویه خزانه: صدور اوراق تسویه خزانه به منظور تهاتر بدهی‌ها و مطالبات دولت در سال ۱۳۹۸ مبلغ ۱۳۱,۳۵۸ میلیارد ریال و در ده ماهه ابتدای سال ۱۳۹۹ مبلغ ۲۵,۹ هزار میلیارد ریال انجام شده است. (اوراق تسویه در دو نوع اول و دوم صادر شده است).
- انجام تهاتر بند (پ) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر: تهاتر بدهی‌ها و مطالبات دولت در سال ۱۳۹۸ مبلغ ۱۲,۴ هزار میلیارد ریال و در ده ماهه ابتدای سال ۱۳۹۹ مبلغ ۲۶,۶ هزار میلیارد ریال (طی سیزده مصوبه هیئت محترم وزیران طی سال ۱۳۹۹ تهاتر شده است).
- انتشار اوراق مالی اسلامی و تسویه به‌موقع تعهدات دولت بابت اصل و سود اوراق مذکور: تأمین مالی دولت از طریق انتشار اوراق مالی اسلامی که منجر به تحول در نظام تأمین مالی و افزایش امکان تأمین مالی بیشتر دولت و اجرای بیشتر و سریع‌تر طرح‌های عمرانی دولت، تعمیق بازار بدهی و تنوع ابزارهای تأمین مالی دولت شده، از مهم‌ترین دستاوردهای این حوزه است. در سال ۱۳۹۹ مجموعاً ۶۷۷ هزار میلیارد ریال اوراق مالی اسلامی شامل ۲۱۰ هزار میلیارد ریال اوراق نقدی و ۴۶۷ هزار میلیارد ریال اوراق غیر نقدی منتشر گردیده است.
- از مصوبات شورای عالی هماهنگی اقتصادی نیز مبلغ ۹۶۶ هزار میلیارد ریال اوراق مالی اسلامی شامل ۸۰ هزار میلیارد ریال اسناد خزانه اسلامی ۸۸۶ هزار میلیارد ریال اوراق نقدی منتشر گردید.
- نهایی‌سازی «لایحه مدیریت بدهی‌های عمومی دولت» برای ارسال به دولت
- تهیه صورت‌حساب عملکرد بودجه سالانه کل کشور: این گزارش با اهمیت‌ترین گزارشی است که دولت در زمینه نحوه اجرای بودجه منتشر می‌کند و مبنایی را برای تهیه گزارش تفریح بودجه توسط دیوان محاسبات کشور فراهم می‌سازد.
- تهیه صورت‌های مالی دولت: صورت‌های مالی دولت، مکمل صورت‌حساب عملکرد بودجه سالانه کل کشور محسوب شده و ارتقاء سطح شفافیت گزارشگری مالی دولت و به تبع آن امکان پاسخگویی مناسب‌تر دولت را فراهم می‌نماید. این صورت‌ها شامل تراز مالی و عملکرد مالی دولت است و حاوی اطلاعات دارایی‌ها، بدهی‌ها، ارزش خالص، درآمد و هزینه می‌باشد و ارزیابی آثار سیاست‌های مالی دولت بر وضعیت مالی و عملکرد مالی دولت را امکان‌پذیر می‌سازد.

● راهبری اجرای حسابداری تعهدی که نتایج ملموس آن کمک به بخش عمومی برای ایفا و ارزیابی مسئولیت پاسخگویی، تأمین نیازهای اطلاعاتی استفاده‌کنندگان از گزارشات مالی واحدهای گزارشگر، ایجاد بستر لازم برای استخراج و محاسبه دقیق بهای تمام‌شده برنامه‌ها، فعالیت‌ها، خدمات و محصولات در راستای بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد می‌باشد.

۲) هوشمندسازی عملیات مالی دولت

یکی از ماموریت‌های خزانه‌داری کل کشور ارتقاء و توسعه نظام مدیریت مالی و محاسباتی بخش عمومی و شفاف‌سازی و هوشمندسازی عملیات مالی دولت است. مدیریت مالی دولت در واقع نحوه‌ی مدیریت منابع دولتی (دارایی‌ها و مخارج) و نیز اثر بلافاصله، میان‌مدت و بلندمدت این منابع بر اقتصاد و جامعه می‌باشد. یکی از اهداف اصلی مدیریت مالی بخش عمومی، مدیریت نقدینگی کشور می‌باشد که برای دستیابی به این مهم، داشتن اطلاعات و گزارشات به‌موقع و قابل اتکا امری ضروری است.

● استقرار کامل سامانه نظارت آنی معاونت نظارت مالی و خزانه‌داری کل کشور (ساما-۱۳۹۴): این سامانه امکان جمع‌آوری گزارش‌های مالی از واحدهای ذیربط بخش عمومی و تهیه گزارش‌های کلان در سطح دولت را فراهم می‌سازد. در این سامانه همچنین برخی کنترل‌های هوشمند به کار گرفته می‌شوند تا قابلیت اتکای اطلاعات ارسالی توسط واحدهای گزارشگر افزایش یابد.

● اجرای کامل سامانه تخصیص اعتبارات (سناب): در سامانه سناب (سامانه نظارت بر اجرای بودجه) کلیه اعتبارات مصوب، اعتبارات اصلاحی و تخصیص اعتبارات ملی و استانی اعم از هزینه‌ای، تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و تملک دارایی‌های مالی ثبت و امکان گزارشگیری کامل از این اقلام فراهم شده است. این سامانه که در دولت دوازدهم به بهره‌برداری کامل رسیده است، از یک طرف اقلام و ارقام تخصیص اعتبارات را در اختیار اداره کل خزانه و از طرف دیگر از طریق پنجره واحد وزارت امور اقتصادی و دارایی در اختیار دستگاه‌های اجرایی و استان‌ها قرار می‌دهد تا امکان درخواست وجه الکترونیکی فراهم شود.

● استقرار سامانه جامع حسابداری خزانه (۱۳۹۸): سامانه جامع حسابداری خزانه سامانه‌ای است که در آن کلیه رویدادهای مالی و بودجه‌ای دولت برحسب سرفصل‌های مصوب دیوان محاسبات کشور ثبت می‌گردد. برای نخستین بار در تاریخ خزانه کلیه رویدادهای

- مالی و بودجه‌ای دولت به صورت سیستمی ثبت شده و همچنین کلیه گزارش‌های موردنیاز نهادهای ذی‌صلاح به صورت برخط قابل اخذ و بهره‌برداری می‌باشد.
- سامانه درخواست وجه الکترونیکی (۱۳۹۶): سامانه‌ای است که دستگاه‌های اجرایی از طریق آن وجوه مربوط به تخصیص اعتبار صادره شده از سوی سازمان برنامه و بودجه کشور را از خزانه‌داری کل کشور به صورت الکترونیکی درخواست می‌نمایند. دستگاه‌های اجرایی بدون مراجعه به خزانه‌داری کل کشور با مشاهده کلیه اطلاعات مربوط به تخصیص اعتبار و همچنین دریافت‌های قبلی خود اقدام به درخواست وجه نموده و کلیه مراحل انجام تا پرداخت را به‌طور سیستمی رصد می‌نمایند. همچنین این سامانه در کلیه خزانه معین استان‌ها به صورت آزمایشی پیاده‌سازی شده است.
 - سامانه مدیریت حساب‌های بانکی (۱۳۹۶): سامانه‌ای است که دستگاه‌های اجرایی از طریق آن کلیه امور مربوط به حساب‌های بانکی خود (از جمله: افتتاح، تغییر امضاء مقامات مجاز، انسداد حساب و ... نزد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران) را به صورت الکترونیکی از خزانه‌داری کل کشور درخواست می‌نمایند. دستگاه‌های اجرایی قادرند کلیه عملیات بانکی برشمرده را بدون مراجعه به خزانه یا بانک مرکزی انجام دهند.
 - پرداخت حقوق و مزایای کارکنان دولت به صورت مستقیم و هم‌زمان (۱۳۹۷): خزانه‌داری کل کشور حقوق و مزایای مستمر حدود ۲,۵ میلیون نفر از کارمندان رسمی، پیمانی و قراردادی دولت را از طریق سیستم پایای بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به صورت مستقیم و هم‌زمان پرداخت می‌نماید. دستگاه‌های اجرایی از طریق «سامانه مدیریت حقوق و دستمزد کارکنان دولت» در خزانه‌داری کل کشور، درخواست وجه مربوط به حقوق و مزایای کارکنان خود را به صورت الکترونیکی (برخط) ارسال می‌نمایند. خزانه‌داری کل کشور نیز حقوق و مزایای کارکنان دولت را به صورت سیستمی کنترل نموده و به‌طور مستقیم به ذینفع نهایی (کارکنان دولت) پرداخت می‌نماید.

۳) مدیریت و مولدسازی دارایی‌های دولت

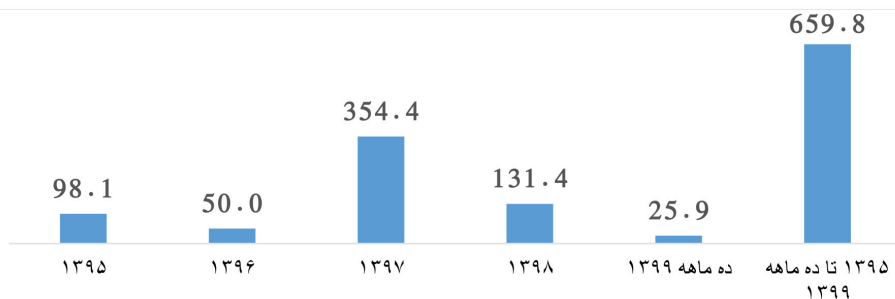
- شناسایی اموال غیرمنقول دولت برای شناسایی اموال غیرمنقول دولت با ایجاد سامانه جامع اطلاعات دستگاه‌های اجرایی (سادا) و ایجاد حساب کاربری و ابلاغ آن به دستگاه‌های اجرایی تا دی ماه سال ۱۳۹۹ تعداد ۴۴۸,۸۹۳ ملک دولتی ثبت گردید که از

- این تعداد ۲۴,۸۹۳ ملک در یکساله اخیر شناسایی و ثبت شده است.
- لایحه جامع مدیریت اموال و دارایی‌های دولت در راستای مولدسازی دارایی‌های دولت با بهره‌گیری از نظرات صاحب‌نظران ذیصلاح تنظیم گردیده است.
 - درخصوص مستندسازی اموال غیرمنقول دولت برای تثبیت مالکیت دولت، منتهی به پایان دی ماه ۱۳۹۹ تعداد ۱,۶۸۳ فقره گواهی صادر گردیده است.
 - در حوزه اموال منقول، با اجرای نظام نوین اموال منقول غیرمصرفی و شیوه‌نامه شناسایی اموال دولت، اقدامات لازم به عمل آمد و تا دی ماه ۱۳۹۹ تعداد ۸,۱ میلیون قلم، اموال منقول شناسایی و ثبت گردیده است.
 - در حوزه خودروهای دولتی با اعمال سیاست‌های انقباضی طی سال ۱۳۹۷ لغایت دیماه ۱۳۹۹ و با هدف صرفه‌جویی در هزینه‌های دولت، تعداد ۲۰ هزار دستگاه خودرو کاهش یافته است.
 - شناسایی ۱,۶۸۲ فقره املاک مازاد و صدور مجوز فروش به ارزش ۱۱۶ هزار میلیارد ریال، همچنین شناسایی و صدور ۳ مورد مجوز به منظور مولدسازی دارایی‌های دولت به ارزش ۱۷,۸ هزار میلیارد ریال طی ده ماهه نخست سال ۱۳۹۹

۴) فروش اوراق مالی دولت و صدور اوراق تسویه خزانه

- در اجرای بند (و) تبصره (۵) قانون بودجه سال ۹۸-۱۳۹۵ و تا پایان دیماه ۱۳۹۹ جمعاً مبلغ ۶۵۹,۷۵۶ میلیارد ریال اوراق تسویه خزانه، به منظور تسویه مطالبات و بدهی‌های دولت از/به اشخاص حقیقی و حقوقی تعاونی و خصوصی و نهادهای عمومی غیردولتی و ... صادر شده است.

نمودار ۲. صدور اوراق تسویه خزانه - واحد هزار میلیارد ریال

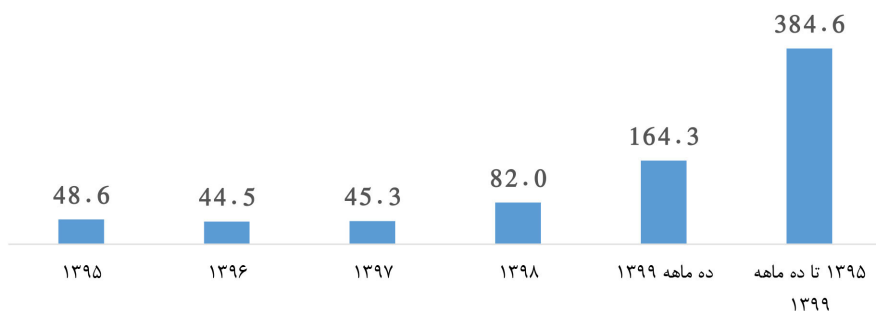
در حوزه انتشار اوراق مالی اسلامی، وزارت امور اقتصادی و دارایی از سال ۱۳۹۵ از این ابزار در راستای تامین مالی غیرتورمی بودجه و همچنین رونق اقتصادی استفاده شده است که شرح عملکرد آن بصورت زیر است.

جدول ۲- انتشار اوراق اسلامی توسط دولت

واحد- میلیارد ریال

سال	غیر نقدی	نقدی	مجموع
۱۳۹۵	۳۶۳,۵۰۰	۱۲۲,۱۰۰	۴۸۵,۶۰۰
۱۳۹۶	۳۴۰,۶۲۰	۱۰۴,۳۸۰	۴۴۵,۰۰۰
۱۳۹۷	۴۲۲,۸۴۰	۳۰,۰۰۰	۴۵۲,۸۴۰
۱۳۹۸	۴۲۰,۰۰۰	۴۰۰,۰۰۰	۸۲۰,۰۰۰
ده ماهه ۱۳۹۹	۵۴۷,۰۰۰	۱,۰۹۶,۰۰۰	۱,۶۴۳,۰۰۰

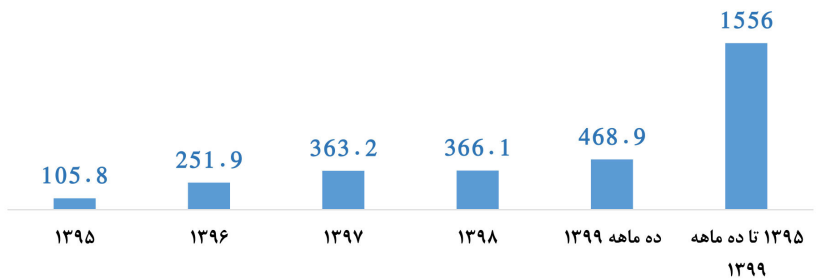
نمودار ۳. تامین مالی دولت در حوزه انتشار (هزار میلیارد تومان)

۵) عملکرد بازپرداخت اوراق بهادار اسلامی سررسید شده

یکی از موارد مهم در گسترش بازار بدهی، اهمیت دادن به مسئله انضباط در تسویه اصل و فرع اوراق (بدون هیچ‌گونه تأخیری) است. بر این اساس آخرین عملکرد دولت یازدهم و دوازدهم در این حوزه به شرح ذیل است:

جدول ۳- بازپرداخت به موقع اوراق بهادار اسلامی سررسید شده

سال	میلیارد ریال
۱۳۹۵	۱۰۵,۷۵۸
۱۳۹۶	۲۵۱,۹۱۵
۱۳۹۷	۳۶۳,۲۲۲
۱۳۹۸	۳۶۶,۱۴۱
ده ماهه ۱۳۹۹	۴۶۸,۹۰۹

نمودار ۴. بازپرداخت به موقع اوراق بهادار اسلامی سررسید شده - هزار میلیارد ریال

اهم اقدامات اجرایی و دستاوردها در خزانه‌داری و مدیریت مالی دولت

● تأمین مالی دولت از طریق انتشار اوراق مالی اسلامی منجر به تحول در نظام تأمین مالی شد. با بکارگیری راهکارهای نوین تأمین مالی و با تعمیق بازار بدهی و استفاده از ابزارهای مختلف، امکان تأمین مالی بموقع دولت، انجام تعهدات و اجرای و سریع‌تر طرح‌های عمرانی فراهم گردید.

● در ابتدای دولت یازدهم اطلاعات مربوط به مجموع بدهی‌های دولت به طور منسجم گردآوری نشده و یکجا نبود و نظارت بر آنها با چالش روبرو بود. با تصویب قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی احصاء و ارائه گزارش ارقام بدهی‌ها و مطالبات بخش عمومی، تهیه و ارائه گزارش جامع بدهی‌ها و مطالبات دولت و شرکت‌های دولتی در دستور کار قرار گرفت و تاکنون این گزارشات بصورت ادواری تهیه شده و آخرین گزارش مربوط به دوره منتهی به اسفند سال ۱۳۹۸ برای مراجع ذیصلاح ارسال گردید.

● تدوین لایحه بدهی‌های عمومی، در سال ۱۳۹۹.

● ایجاد بستر لازم برای استخراج و محاسبه دقیق بهای تمام‌شده برنامه‌ها، فعالیت‌ها، خدمات و محصولات در راستای بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد براساس قانون بودجه سال ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹.

● راهبری اجرای استانداردهای حسابداری بخش عمومی با رویکرد تعهدی و تهیه صورت‌های مالی تلفیقی دولت از طریق:

- مشارکت در تدوین استانداردهای حسابداری بخش عمومی

- تهیه دستورالعمل‌های حسابداری بخش عمومی در انطباق با استانداردهای حسابداری

بخش عمومی در اجرای ماده (۱۲۸) قانون محاسبات عمومی کشور

- استانداردهای خروجی نرم افزارهای حسابداری کشور از طریق تهیه پروتکل تبادل الکترونیکی گزارش‌های مالی واحدهای گزارشگر بخش عمومی و اعمال کنترل‌های لازم برای دریافت تراز حساب‌ها و صورت‌های مالی واحدهای گزارشگر
- تهیه و ابلاغ نقشه راه اجرای حسابداری تعهدی
- تهیه صورت‌های مالی تلفیقی دولت
- تهیه صورت‌حساب عملکرد بودجه کل کشور از طریق:
 - اعمال کنترل‌های بودجه‌ای بر عملکرد وزارتخانه‌ها، موسسات دولتی، شرکت‌های دولتی و سایر دستگاه‌های اجرایی که از بودجه عمومی دولت اعتبار دریافت می‌کنند
 - رسیدگی به صورت‌حساب‌های دریافت و پرداخت و تطبیق آنها با قانون بودجه سال مربوطه، موافقتنامه و تخصیص
 - انجام کنترل‌های لازم برای افزایش قابلیت اتکا اطلاعات مندرج در صورت‌حساب عملکرد بودجه سالانه کل کشور
 - اعمال حسابرسی رعایت از جهت تطابق عملکرد بودجه‌ای دستگاه‌های اجرایی ذیربط با قوانین و مقررات مربوط (قانون بودجه سال مربوط، موافقتنامه‌ها، اصلاحیه‌های اعتباری، وجوه ابلاغی و...)، دستورالعمل‌های نظام حسابداری بخش عمومی، استانداردهای حسابداری بخش عمومی و سایر موارد مرتبط
 - توسعه و پشتیبانی سامانه نظارت آنی معاونت نظارت مالی و خزانه‌داری کل کشور
 - ایجاد دوره گزارشی یکسان در سطح بخش عمومی و اصلاح مواعد گزارشگری از طریق پیشنهاد و پیگیری تصویب لایحه اصلاح قانون اصلاح مواد ۶۳ و ۶۴ قانون محاسبات عمومی کشور منطبق با استانداردهای بین‌المللی شفافیت
 - ارائه گزارش تحلیلی بر اساس اطلاعات مندرج در صورت‌حساب عملکرد سالانه بودجه کل کشور به ضمیمه صورت‌حساب مذکور

نظام مالیاتی

مالیات یکی از ابزارهای کارآمد برای تامین هزینه‌های اداره کشور است که دولت‌ها به روش‌های گوناگون آن را اخذ و در امور جاری صرف می‌کنند و آن را یکی از مطمئن‌ترین راه‌ها برای پیشرفت کشور می‌دانند. اتکا به درآمدهای نفتی و تداوم این رویکرد سبب ناپایداری در بهبود

شاخص‌ها و نوسان در رشد اقتصادی خواهد شد به نحوی که کاهش قیمت نفت به عنوان اصلی‌ترین منبع درآمد دولت، بسیاری از سیاست‌ها و برنامه‌ها را با تعویق همراه می‌سازد. بدون تردید مالیات و نظام مالیاتی می‌توانند نقش موثری در روند توسعه کشور داشته باشند. در همین راستا با اعمال سیاست‌های مالیاتی مناسب و حتی مشوق‌های مالیاتی لازم می‌توان در ایجاد تعادل و توازن تولید، توزیع و صادرات به رونق اقتصادی کشور کمک نمود. مالیات به عنوان یکی از ابزارهای هدایت غیرمستقیم دولت از طریق تأثیر بر فعالیت‌های بنگاه‌های اقتصادی می‌تواند در سیاست‌گذاری‌های توسعه صنعتی نقش کلیدی ایفا کند. دولت با تدوین نظام مالیاتی مناسب می‌تواند بر چگونگی دستیابی به هدف‌های توسعه‌ای تأثیر گذارد.

بر طبق تعریف «مالیات وجوهی است که دولت باید برای تامین هزینه‌های عمومی از اشخاص براساس قانون اخذ نماید» منابع دریافت مالیات نیز عموماً مالیات بر درآمد (حقوق، مشاغل، مستغلات و اتفاقی)، مالیات بر ارزش افزوده و مالیات بر درآمد اشخاص حقوقی، مالیات بر ارزش افزوده و مالیات بر واردات است. همانگونه که می‌دانیم در گذشته، بیشتر درآمدهای نفتی صرف امور جاری و هزینه‌های عمرانی می‌گردید و سهم آیندگان از این نعمت خدادادی بسیار ناچیز بود. البته این نگرش در سال‌های اخیر تغییر کرده و مبنای سیاست‌های اقتصادی دولت بر تامین بخشی از هزینه‌ها از محل مالیات شده است. برای این منظور سازمان امور مالیاتی می‌بایست برای ترویج فرهنگ مالیاتی در جامعه، برنامه‌هایی را تدوین و تنظیم نماید که هدف نهایی آنها آشنایی مردم و مودیان مالیاتی با محل هزینه کرد مالیات باشد تا پرداخت‌کنندگان مالیات بدانند پولی که بعنوان مالیات به دولت پرداخته‌اند در جهت چه اموری به مصرف می‌رسد. سازمان امور مالیاتی نیز یکی از دستگاه‌های حاکمیتی است که در سال ۱۳۸۱ بموجب ماده ۵۹ قانون برنامه سوم توسعه تشکیل و وظیفه شناسایی و تشخیص درآمد مشمول مالیات، مطالبه و وصول مالیات را عهده‌دار گردید. سازمان مذکور موظف است مالیات‌های اخذ شده را جمع‌آوری نموده و به حساب خزانه‌داری کل کشور واریز نماید. شایان ذکر است منابع درآمدی فوق معمولاً براساس بودجه‌های سنواتی صرف اعتبارات هزینه (جاری) و تملک دارائی‌های سرمایه‌ای (عمرانی) کشور می‌شود.

سال ۱۳۹۸ و نه ماهه سال ۱۳۹۹ با وجود تشدید تحریم‌های ظالمانه، کاهش محسوس درآمدهای نفتی و شیوع ویروس کرونا نقطه عطفی در رابطه با پیشبرد هم‌زمان برنامه‌های

اصلاح نظام مالی دولت و تأمین منابع مالی بودجه با اتکای بیشتر بر درآمدهای مالیاتی با رعایت هم‌زمان ملاحظات تولید و سرمایه‌گذاری در کشور بوده است. در شرایطی که لزوم تلاش همه‌جانبه دولت و بخش غیردولتی برای خروج از شرایط اقتصادی اخیر و حداقل‌سازی آثار تحریم‌های اقتصادی به‌منظور مدیریت گذار از وضعیت کنونی در رأس برنامه‌های اقتصادی کشور قرار دارد و در این میان تحریم‌های همه‌جانبه از جمله نفتی و بانکی به شدت درآمدهای ارزی و ریالی دولت را محدود نموده است، پیگیری سیاست‌های اصلاح ساختار بودجه مبتنی بر کاهش اتکا به درآمدهای نفتی و تأمین حداکثری درآمدها از طریق درآمدهای مالیاتی یک موفقیت بسیار بزرگ تلقی می‌گردد. در نه ماهه ۱۳۹۹، تحقق ۹۵٫۷ درصدی وصول درآمدهای مالیاتی و رشد ۳۴ درصدی نسبت به دوره مشابه سال قبل با توجه به بحران شیوع پاندمی کرونا، حاکی از یک تحول تاریخی در تأمین درآمدهای مالیاتی در این دوره با حداقل آثار منفی بر انگیزه‌های تولید و سرمایه‌گذاری در کشور است. پیش‌بینی می‌شود عملکرد درآمدهای مالیاتی تا پایان سال ۱۳۹۹ به رقم ۱٫۹۰۰٫۰۰۰ میلیارد ریال (یکصد و نود هزار میلیارد تومان) با تحقق ۱۰۵٪ برسد که یک رکورد تاریخی در نظام مالیاتی کشور است.

درآمدهای عمومی دولت در سال ۱۳۹۲ برابر ۷۱۷٫۳۸۴ میلیارد ریال بود که در پایان دولت یازدهم به ۱٫۶۷۵٫۶۶۳ میلیارد ریال رسید و در سال ۱۳۹۸ این رقم به ۲٫۱۷۱٫۸۲۹ میلیارد ریال رسیده است. متوسط رشد درآمدهای عمومی در این دوره ۲۰٫۳ درصد بوده است. در یازده ماهه سال ۱۳۹۹ درآمدهای عمومی به رقم ۲٫۴۵۸٫۲۹۱ میلیارد ریال بالغ شده که نسبت به عملکرد یازده ماهه سال قبل ۱۷ درصد افزایش داشته است. همچنین در یازده ماهه اول سال ۱۳۹۹ درصد تحقق درآمدهای عمومی ۹۲ درصد بوده است.

جدول ۴- تفکیک درآمدهای عمومی دولت طی سال‌های ۹۸-۱۳۹۲

متوسط رشد ۹۸ به ۹۲	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	
۲۰٫۳	۲٫۱۷۱٫۸۲۹	۱٫۸۳۸٫۳۶۰	۱٫۶۷۵٫۶۶۳	۱٫۴۶۰٫۶۵۵	۱٫۱۲۳٫۷۴۶	۹۷۷٫۵۹۴	۷۱۷٫۳۸۴	درآمدهای عمومی
۲۱٫۷	۱٫۶۰۸٫۴۱۰	۱٫۲۶۴٫۳۱۰	۱٫۱۵۸٫۳۸۰	۱٫۰۱۴٫۷۰۴	۷۹۱٫۸۹۰	۷۰۹٫۶۵۲	۴۹۴٫۲۴۹	مالیات ها (مستقیم و غیرمستقیم)

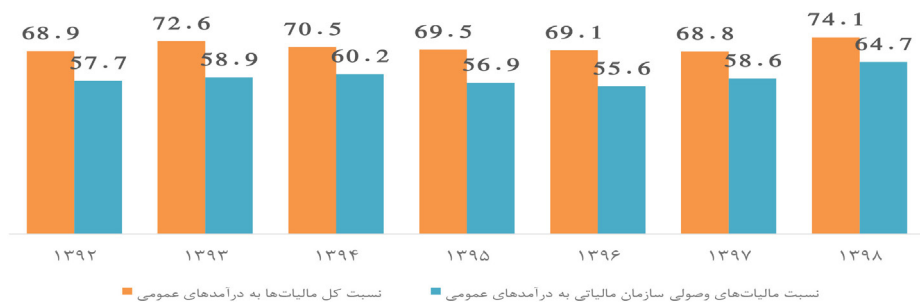

متوسط رشد ۹۸ به ۹۲	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	
۲۲,۶	۱,۴۰۵,۲۸۸	۱,۰۷۶,۹۳۹	۹۳۱,۶۶۶	۸۳۱,۷۶۵	۶۷۶,۳۴۸	۵۷۶,۲۲۶	۴۱۳,۸۵۲	وصولی سازمان امور مالیاتی
۱۹,۶	۸۱۳,۰۶۸	۶۳۵,۴۲۶	۵۳۱,۴۸۵	۴۹۱,۳۹۲	۴۲۹,۶۰۱	۳۵۹,۲۰۰	۲۷۷,۸۸۳	مالیات‌های مستقیم
۲۷,۸	۵۹۲,۲۲۰	۴۴۱,۵۱۲	۴۰۰,۱۸۱	۳۴۰,۳۷۳	۲۴۶,۷۴۷	۲۱۷,۰۲۶	۱۳۵,۹۶۹	مالیات بر کالاها و خدمات

با توجه به جدول بالا وصولی دولت از محل درآمدهای مالیاتی در سال ۱۳۹۲، معادل ۴۹۴,۲۴۹ میلیارد ریال بوده که با متوسط رشد سالانه ۲۱,۷ درصد، به رقمی معادل ۱,۶۰۸,۴۱۰ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۸ بالغ گردید. شایان ذکر است میزان وصول مالیات‌ها در پایان دولت یازدهم برابر با ۱,۱۵۸,۳۸۰ میلیارد ریال بوده است.

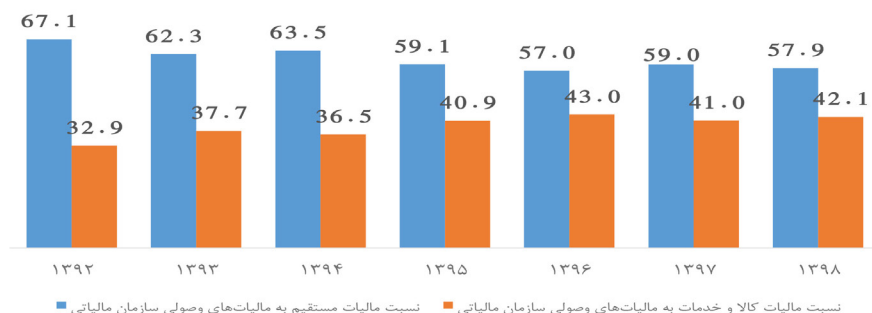
در یازده ماهه سال ۱۳۹۹، درآمدهای مالیاتی دولت رقمی معادل ۱,۸۶۴,۶۸۴ میلیارد ریال است که این میزان در مقایسه با عملکرد آن طی مدت مشابه سال قبل حاکی از ۳۰ درصد رشد می‌باشد. همچنین نسبت مالیات‌ها به درآمد عمومی از ۶۸,۹ درصد در سال ۱۳۹۲ به ۷۴,۱ درصد در سال ۱۳۹۸ رسیده است.

وصولی مالیات توسط سازمان امور مالیاتی در سال ۱۳۹۲، معادل ۴۹۴,۲۴۹ میلیارد ریال بوده که با متوسط رشد سالانه ۲۲,۶ درصد به ۱,۴۰۵,۲۸۸ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۸ رسیده است. در پایان دولت یازدهم میزان درآمدهای وصول شده توسط سازمان مالیاتی برابر با ۹۳۱,۶۶۶ میلیارد ریال بود. این رقم در یازده ماهه سال ۱۳۹۹ به رقمی معادل ۱,۷۰۴,۹۲۸ میلیارد ریال رسید که این میزان در مقایسه با عملکرد آن طی مدت مشابه سال قبل حاکی از ۳۵ درصد افزایش می‌باشد. ضمناً با توجه به عملکرد مطلوب درآمدهای مالیاتی در ۱۱ ماهه سال جاری، پیش‌بینی می‌گردد وصول درآمدهای مالیاتی در بخش مالیات‌های مستقیم و کالا و خدمات با رعایت تمامی جوانب حاکم بر اصول مالیات ستانی تا پایان سال به رقم ۱۹۰۰ هزار میلیارد ریال بالغ گردد که با ثبت رکورد تحقق ۱۰۵ درصدی، در طول یک دهه اخیر بی‌سابقه خواهد بود.

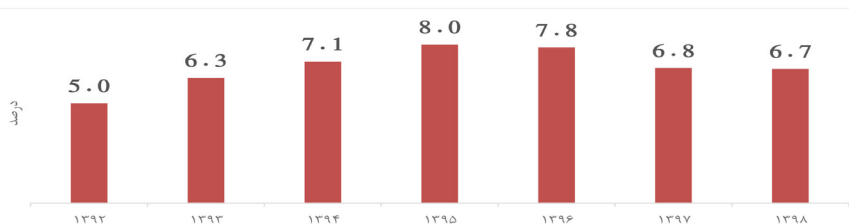
نمودار ۵- نسبت مالیات‌ها به درآمد عمومی

مالیات مستقیم وصول شده در سال ۱۳۹۲، معادل ۲۷۷,۸۸۳ میلیارد ریال بوده که با متوسط رشد سالانه ۱۹,۶ درصد در سال ۱۳۹۸ به رقمی معادل ۸۱۳,۰۶۸ میلیارد ریال بالغ گردیده است. مالیات بر کالا و خدمات در سال ۱۳۹۲، معادل ۱۳۵,۹۶۹ میلیارد ریال بوده که با رشد سالانه ۲۷,۸ درصدی در طی این دوره به ۵۹۲,۲۲۰ میلیارد ریال بالغ گردیده است.

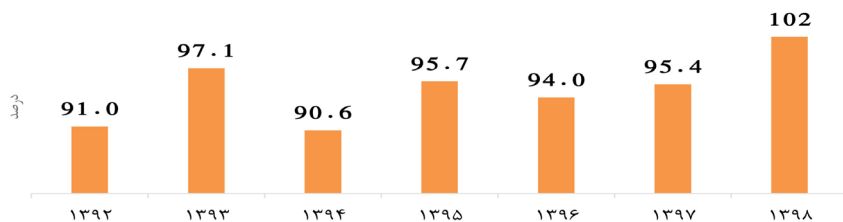
نمودار ۶- نسبت مالیات مستقیم و مالیات کالا و خدمات به مالیات‌های وصولی سازمان امور مالیاتی

در ادبیات اقتصادی، می‌توان تولید ناخالص داخلی را بعنوان پایه مالیاتی کل اقتصاد کشور در نظر گرفت. بر این اساس، محاسبه نسبت مالیات به تولید ناخالص داخلی می‌تواند مالیات وصول شده از کل اقتصاد کشور را نشان دهد. بررسی این نسبت در طی دوره ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸ نشان می‌دهد. در سال ۱۳۹۲ این نسبت ۵ درصد بوده و در پایین‌ترین میزان در ابتدای دوره دولت یازدهم قرار داشته است. این نسبت در سال‌های بعد با روندی افزایشی در سال ۱۳۹۵ به اوج خود یعنی ۸ درصد می‌رسد و بعد از آن و در سال ۱۳۹۸ به ۶,۷ درصد می‌رسد.

نمودار ۷. نسبت مالیات به تولید ناخالص داخلی

بررسی روند عملکرد درآمدهای مالیاتی وصول شده توسط سازمان امور مالیاتی نسبت به میزان مصوب هر سال در دوره ۹۸-۱۳۹۲ حاکی از آن است که این بخش از درآمدهای دولت بطور متوسط با ۹۴٫۹ درصد تحقق مواجه بوده است. این نسبت در طی این دوره نوسانی بوده و روند مشخصی را دنبال ننموده است. طی دوره مذکور، پایین‌ترین میزان آن نیز مربوط به سال ۱۳۹۴ معادل ۹۰٫۶ درصد بوده و بالاترین میزان تحقق مربوط به سال ۱۳۹۸ به میزان معادل ۱۰۲ درصد می‌باشد. شایان توجه است سال ۱۳۹۸ تنها سالی است که عملکرد سازمان امور مالیاتی بالاتر از اهداف مصوب خود بوده است.

نمودار ۸. نسبت عملکرد وصول سازمان مالیاتی به مصوب قانون بودجه

راهبردها و سیاست‌های سازمان امور مالیاتی

- اصلاح سیاست‌ها، قوانین و مقررات مالیاتی و گسترش پایه‌های مالیاتی.
- توسعه و تکمیل پایگاه اطلاعات مؤدیان مالیاتی.
- هوشمندسازی نظام مالیاتی کشور.
- اصلاح مدیریت مالیاتی و حرکت از رویکرد منبع محور به سمت رویکرد مؤدی محوری.
- پیاده‌سازی مدیریت ریسک و تمکین مؤدیان مالیاتی.
- اصلاح و بهبود مدیریت منابع انسانی.
- بهبود خدمات مؤدیان و توسعه خدمات الکترونیکی.

اهم عملکرد و دستاوردها

- پیاده‌سازی طرح جامع مالیاتی به منظور کاهش هزینه‌های تمکین مودیان، ارتقای سطح خدمات به مؤدیان، کاهش هزینه‌های وصول و ارتقای کارایی سازمان؛
- تهیه پیش‌نویس لایحه «اصلاح قانون مالیات‌های مستقیم» و ارسال برای دولت در سال ۱۳۹۸.
- اهم رئوس این لایحه به شرح ذیل می‌باشد:
 - مالیات بر درآمد اشخاص حقیقی (PIT)
 - مالیات بر عایدی املاک
 - مالیات بر واحدهای مسکونی و انواع خودروی لوکس
 - بازنگری و هدفمندسازی معافیت‌ها و مشوق‌های مالیاتی
- بازنگری و اصلاح قانون فعلی مالیات بر ارزش افزوده در قالب لایحه دائمی شدن قانون مالیات بر ارزش افزوده و پیگیری تصویب آن
- تهیه نقشه راه مدرن‌سازی نظام مالیاتی کشور مشتمل بر ۷ طرح و ۵۱ پروژه (تکمیل E-TAX و طراحی و استقرار I-TAX) در راستای حرکت از نسل سوم سازمان‌های مالیاتی (سازمان‌های وظیفه محور، متمرکز و مکانیزه) به نسل چهارم سازمان‌های مالیاتی (سازمان مؤدی محور، یکپارچه، نیمه متمرکز هوشمند)،
- تهیه و تدوین مدل مفهومی و مدل کسب و کار ابر پروژه طراحی و پیاده‌سازی پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان و دستورالعمل‌های اجرایی مربوط برای انتقال روزانه ۱,۵ میلیارد رکورد رویدادهای مالی و معاملاتی سراسر کشور؛
- ایجاد بسترها و تامین نیازمندی‌های اجرائی و فنی اجرای مطلوب قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مودیان به عنوان یکی از مهم‌ترین زیرساخت‌های هوشمندسازی نظام مالیاتی کشور فراهم شده و با انجام آن در سال‌های آتی دستاوردهای مهم زیر عملیاتی خواهند شد:
 - تامین داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز برای بکارگیری در اجرای مطلوب نظام مالیات بر ارزش افزوده
 - ایجاد شفافیت در نظام اقتصادی با ثبت عمده اطلاعات خریداران و فروشندگان کالاها و خدمات و ارتقای سلامت اداری
 - افزایش جهشی درآمدهای عمومی دولت و حداقل کردن زمینه‌های فرار مالیاتی

● الکترونیکی نمودن ابلاغ اوراق مالیاتی مؤدیان مالیاتی و ۲۲ نوع خدمت دیگر از طریق بستر الکترونیکی

● تغییر رویکرد وصول مالیات از سیستم منبع محوری به مؤدی محوری؛

● الکترونیکی نمودن فرآیند مالیات نقل و انتقال املاک و اجرای آن توسط دفترخانه‌های اسناد رسمی در سراسر کشور بدون نیاز به مراجعه مؤدیان به ادارات کل امور مالیاتی و در مجموع کاهش مراجعه حدود ۸۵۰,۰۰۰ هزار مؤدی در شهر تهران در سال ۱۳۹۸ و مجموعاً ۱,۷۰۰,۰۰۰ مؤدی در کل کشور در سال ۱۳۹۹؛

● انعقاد تفاهم‌نامه با بیش از ۱۰۰ دستگاه اجرائی جهت دریافت داده و اطلاعات موضوع ماده ۱۶۹ مکرر برای توسعه و تکمیل پایگاه اطلاعات هویتی، عملکردی و دارایی مؤدیان مالیاتی و دریافت ریزداده‌ها و اطلاعات بیش از ۳۰ دستگاه؛

● پیاده‌سازی و استقرار فازهایی از نظام مالیاتی هوشمند مشتمل بر ۷ طرح اصلی طی دو سال اخیر.

● توسعه و استقرار نظام خود اظهاری به جای تشخیص علی‌الراس (اجرای ماده ۹۷ ق.م.م) و پذیرش ۷۰ درصد اظهارنامه‌های مالیاتی از طریق استقرار نظام خوداظهاری و قطعی سازی آنها بدون رسیدگی، در چارچوب پیاده‌سازی نظام مدیریت ریسک تمکین مؤدیان، که منجر تسهیل فرآیندهای مالیاتی و تمرکز بر پرونده‌های مهم گردیده است. به عنوان مهم‌ترین دستاورد طرح جامع مالیاتی در سال جاری برای عملکرد سال ۱۳۹۸ و حرکت به سمت هوشمندسازی نظام مالیاتی و به تبع آن کاهش زمان و هزینه‌های وصول مالیات، افزایش رضایت مؤدیان، بهبود تمکین مالیاتی، ارتقاء سلامت اداری و بهره‌وری نیروی انسانی، اتفاق افتاده است.

● بازننگری، تکمیل و توسعه خدمات الکترونیکی مالیاتی (پنجره واحد خدمات الکترونیکی) حمایت از تولید و بخشودگی جرائم مالیاتی و قطعی‌سازی ۱,۶۰۰,۰۰۰ پرونده مشاغل متوسط و کوچک در اجرای تبصره ماده ۱۰۰ ق.م.م.

● حمایت از فعالان اقتصادی مناطق سیل‌زده از طریق کسر مبالغ کمک‌های پرداختی مؤدیان به این مناطق از درآمد مشمول مالیات آن‌ها در اجرای ماده ۱۷۲ قانون مالیات‌های مستقیم. ایجاد پنجره واحد خدمات به منظور مراجعه فعالان اقتصادی به یک سامانه برای پرداخت مالیات بر درآمد حقوق و سهم بیمه تأمین اجتماعی.

- بررسی اطلاعات تراکنش‌های بانکی مشکوک به فرار مالیاتی از سال ۱۳۹۵ و شناسایی ۱۴۵۴۲ مؤدی و صدور برگ مطالبه بالغ بر ۳۱۷،۴۸۰ میلیارد ریال.
- اصلاح و تجمیع بیش از ۴۰ بخشنامه مربوط به ضوابط صدور گواهی موضوع تبصره ۱ ماده ۱۸۶ در قالب بخشنامه به منظور تسهیل و شفاف‌سازی تکالیف مؤدیان.
- تأمین زیرساخت‌های مربوط به ضمانت‌های اجرائی موضوع مواد ۲۷۴ الی ۲۷۹ قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۹۴، شامل تشکیل دادرسی و دادگاه ویژه مالیاتی.
- صدور دو بخشنامه در زمینه رسیدگی به تراکنش‌های مشکوک بانکی و صورت‌حساب‌های غیرواقعی در راستای مبارزه با فرار مالیاتی در سال ۱۳۹۹
- پیش‌بینی ردیف متفرقه ۶۳-۵۵۰۰۰۰ در قانون بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور برای ایجاد انگیزه وصول حداکثری درآمدهای استانی و توسعه متوازن استان‌ها از طریق جلب مشارکت حداکثری مدیران استان‌ها در راستای استقرار نظام انگیزه سازگار درآمد-هزینه استان.
- احصاء و بررسی ۴۵۰۰ مقرر مالیاتی (شامل بخشنامه‌ها، دستورالعمل‌ها و ...) و تنقیح ۳۰۰۰ مقرر مالیاتی تاکنون، که ۲۷ درصد آن‌ها معتبر و ۷۳ درصد آن‌ها غیرمعتبر تشخیص داده شده است (در راستای ساده‌سازی قوانین و مقررات و کاهش هزینه‌های تمکین مالیاتی مؤدیان).
- ابلاغ بخشنامه عدم ورود سازمان امور مالیاتی کشور نسبت به حساب‌های سنوات گذشته شرکت‌هایی که در سال ۱۳۹۹
- حذف ۱۵ مورد از مجوزهای زائد کسب‌وکار (به ویژه حذف مرحله ۴۵ و کاهش ۵۳ روز زمان شروع کسب‌وکار) در حوزه مالیات در راستای بهبود رتبه کسب‌وکار و جهش تولید با همکاری هیات مقررات‌زدایی.
- رشد ۳۵ درصدی رسیدگی پرونده‌های مؤدیان و کاهش ۲۵ درصدی ورودی پرونده‌ها به بخش دادرسی مالیاتی.
- مختومه نمودن پرونده‌های مؤدیان ارزش افزوده عملکرد سال‌های ۱۳۸۷ الی ۱۳۹۵ در اجرای مفاد قانون بودجه سال ۱۳۹۹.

بازار سرمایه

بازار سرمایه بعنوان یکی از ارکان اقتصاد کشور، نقش مهمی در جذب پس‌اندازها و منابع مالی

مردم و تخصیص آنها در جهت تامین مالی طرح‌های بزرگ اقتصادی دارد. تردیدی نیست که رشد اقتصادی، توسعه رفاه و عدالت اجتماعی و گسترش سازو کارهای تامین مالی در گرو رشد بازار سرمایه به تناسب سایر اجزای سیستم اقتصادی است. ورود شرکت‌ها به بورس ضمن کمک به رشد بازار سرمایه به تعالی و رشد آنها در فضای رقابتی و شفاف منجر شده و نام و اعتبار آنها را در جامعه ترقی می‌بخشد.

یکی از مهم‌ترین وظایف سازمان بورس و اوراق بهادار حمایت از حقوق سرمایه‌گذاران در بازار سرمایه می‌باشد. سازمان علاوه بر نظارت بر حسن اجرای قوانین و مقررات حاکم بر این بازار، افزایش شفافیت و افشای اطلاعات در بازار و ارتقاء سواد مالی ذینفعان را دنبال می‌نماید. بر اساس قوانین و مقررات، تمامی شرکت‌های سهامی عام موظف به ثبت نزد سازمان بورس و اوراق بهادار هستند و این شرکت‌ها ملزم به انتشار کلیه اطلاعات مالی و سایر اطلاعات با اهمیت هستند که این امر سرمایه‌گذاران را در تحلیل‌ها و تصمیم‌گیری‌های سرمایه‌گذاری کمک خواهد نمود.

مطابق با ماده ۵ قانون بازار اوراق بهادار ایران سازمان بورس و اوراق بهادار، موسسه عمومی غیردولتی است که دارای شخصیت حقوقی و مالی مستقل بوده و از محل کارمزدهای دریافتی و سهمی از حق پذیرش شرکت‌ها در بورس‌ها و سایر درآمدها اداره می‌گردد. منابع لازم برای تاسیس فعالیت و راه‌اندازی، در سال ۸۴ از محل وجوه امانی شورای بورس نزد سازمان کارگزاران بورس اوراق بهادار تهران تامین گردید.

در بورس تهران، شاخص‌های مهمی وجود دارد که از جایگاه تحلیلی بالایی نزد سرمایه‌گذاران برخوردار هستند. در ادامه به بررسی این شاخص‌ها طی دوره دولت یازدهم و دوازدهم پرداخته می‌شود.

شاخص‌های بازار بورس

● شاخص کل بورس تهران (وزنی ارزشی) با متوسط رشد سالانه ۳۶٫۶ درصدی از ۷۹،۰۱۵ واحد در انتهای سال ۱۳۹۲ به ۵۱۲۹۰۱ واحد در سال ۱۳۹۸ رسیده است و در انتهای دی ماه سال ۱۳۹۹ به ۱،۱۵۰،۷۱۸ واحد رسیده است که بیانگر رشد ۱۸۱ درصدی نسبت به مدت مشابه سال گذشته می‌باشد.

● شاخص هم وزن: این شاخص طی دوره ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۸ دارای روند صعودی بوده

بطوری که با متوسط رشد سالانه ۷۸,۲ درصد از ۹۸۶۱,۵ واحد در سال ۱۳۹۳ به ۱۷۷۰,۸۱ واحد در سال ۱۳۹۸ افزایش یافته است. همچنین این روند صعودی در سال ۱۳۹۹ ادامه داشت، بطوریکه در دی ماه ۱۳۹۹ نسبت به مدت مشابه سال گذشته دارای رشد ۲۳۶ درصدی بوده و به ۴۳۰۴۲۴ واحد افزایش یافت.

● شاخص ۵۰ شرکت فعال تر: با بررسی روند این شاخص طی دوره ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۸ مشاهده می شود این شاخص با متوسط رشد سالانه ۳۳,۲ درصدی از ۳۳۳۵,۸ واحد در سال ۱۳۹۲ به ۱۸۶۲۸ واحد در سال ۱۳۹۸ افزایش یافته است. همچنین طی ده ماهه ۱۳۹۹ دارای رشد ۱۶۱,۲ درصدی نسبت به مدت مشابه سال گذشته بوده و به ۴۰۹۰۲ واحد افزایش یافته است.

● شاخص صنعت: این شاخص نیز طی دوره ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۸ دارای روند صعودی بوده و با متوسط رشد سالانه ۳۸,۲ درصد از ۶۵۸۳۶,۸ واحد در سال ۱۳۹۲ به ۴۵۸۰۳۲ واحد در سال ۱۳۹۸ افزایش یافته است. همچنین این شاخص در ده ماهه ۱۳۹۹ نیز روند صعودی داشته و با رشد ۱۷۰ درصدی نسبت به مدت مشابه سال گذشته به ۹۹۳۷۲۶ واحد افزایش یافته است.

● شاخص مالی: بررسی روند این شاخص طی دوره ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۸ نشان میدهد این شاخص نیز طی دوره ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۸ دارای روند صعودی بوده و با میانگین رشد سالانه ۲۶,۲ درصدی از ۱۵۷۶۲۷,۸ واحد در سال ۱۳۹۲ به ۶۳۶۶۷۰ واحد در سال ۱۳۹۸ افزایش یافته است. همچنین طی ده ماهه ۱۳۹۹ با رشد ۱۷۱,۲ درصدی نسبت به انتهای سال قبل به ۱۷۲۶۸۵۷ واحد افزایش یافته است.

● حجم معاملات: با بررسی حجم معاملات طی دوره ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۸ مشاهده می شود حجم معاملات بازار دارای متوسط رشد ۳۴,۴ درصدی بوده و از رقم ۱۸۹۷۹۳,۸ میلیون سهم در سال ۱۳۹۲ به ۱۱۱۹۵۵۸ میلیون سهم در سال ۱۳۹۸ افزایش یافته است. طی ده ماهه ۱۳۹۹ نیز دارای روند افزایشی بوده و با رشد ۱۳۱ درصد نسبت به مدت مشابه سال گذشته به ۱۹۶۲۶۸۱ میلیون سهم در ده ماهه ۱۳۹۹ افزایش یافته است.

● ارزش معاملات: بررسی ارزش معاملات طی دوره مذکور نشان میدهد ارزش معاملات با متوسط رشد سالانه ۳۱,۹ درصدی از ۹۷۵۷۱۸,۹ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۲ به

- ۵۱۲۶۴۱۱ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۸ افزایش یافته است. ارزش معاملات طی ده ماهه ۱۳۹۹ دارای رشد ۶۰۶ درصدی بوده و به رقم ۲۳۵۸۴۲۰۲ میلیارد ریال رسیده است.
- ارزش جذب و تجهیز منابع از محل بازار سرمایه با متوسط رشد سالانه ۴۰,۴ درصدی از ۲۸۲,۲۹۷ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۲ به ۲۱۵۹۱۱۶ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۸ افزایش یافته و در ده ماهه سال ۱۳۹۹ به ۳۰۳۴۷۳۳ میلیارد ریال رسیده است که بیانگر رشد ۱۸۶ درصدی نسبت به مدت مشابه سال گذشته می‌باشد.
- ارزش سرمایه‌گذاری خارجی با متوسط رشد ۳۷,۲ درصدی از ۳,۲۳۰ میلیارد ریال در پایان سال ۱۳۹۲ به ۲۱۵۲۸ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۸ رسیده و در پایان دی ماه سال ۱۳۹۹ به ۴۸,۵۱۸ میلیارد ریال افزایش یافته است که بیانگر رشد ۱۳۰ درصدی نسبت به مدت مشابه سال گذشته است.
- تعداد ناشران (پذیرفته شده و ثبت شده) از ۴۷۷ ناشر در انتهای سال ۱۳۹۲ به ۶۷۹ ناشر در انتهای دی ماه سال ۱۳۹۹ رسیده است که بیانگر رشد ۴۲ درصدی می‌باشد.
- تعداد نهادهای مالی تحت نظارت از ۳۰۴ نهاد در انتهای سال ۱۳۹۲ به ۷۱۰ نهاد در انتهای دی ماه سال ۱۳۹۹ رسیده است که بیانگر رشد ۱۳۳ درصدی می‌باشد.
- ضریب نفوذ بازار سرمایه (تعداد کدهای معاملاتی) از ۷,۳۶۳,۶۳۰ در پایان سال ۱۳۹۲ به ۲۹,۸۵۰,۵۳۳ در پایان دی ماه سال ۱۳۹۹ رسیده است که بیانگر رشد ۳۰۵ درصدی می‌باشد.

جدول ۵- شاخص‌های عملکردی بازار سرمایه در دولت یازدهم و دوازدهم

ردیف	عنوان شاخص	واحد اندازه‌گیری	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	وضعیت شاخص در ده‌ماهه		رشد ده‌ماهه ۱۳۹۹ نسبت به ده‌ماهه ۱۳۹۸
										۱۳۹۹	۱۳۹۸	
-	شاخص کل بورس تهران (وزنی ارزشی)	واحد	۷۹,۰۱۵	۶۲,۵۳۳	۸۰,۲۱۹	۷۲,۲۳۰	۹۶,۲۹۰	۱۷۸,۶۵۹	۵۱۲,۹۰۰	۴۰۹,۸۰۸	۱,۱۵۰,۷۱۸	٪۱۸۱

رشد ده ماهه ۱۳۹۹ نسبت به ده ماهه ۱۳۹۸	وضعیت شاخص در ده ماهه		۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	واحد اندازه گیری	عنوان شاخص	ردیف
	۱۳۹۹	۱۳۹۸										
%۲۳۱											شاخص کل فرابورس ایران	۳
	۱۷,۵۳۱			۲,۲۵۸	۱,۰۹۷	۸۷۵	۸۰۶	۶۶۸	۷۷۱	واحد		
%۲۱۸											ارزش بازار اوراق بهادار	۴
	۶۵,۸۳۵,۷۷۵	۲۰,۶۹۰,۹۵۹	۲۶,۱۴۲,۳۱۸	۹,۴۶۶,۴۹۹	۵,۴۱۱,۷۳۳	۴,۳۳۱,۹۸۳	۴,۴۰۹,۶۶۶	۳,۵۹۳,۲۶۰	۴,۸۲۰,۹۷۲	میلیارد ریال		
%۴۷۴											ارزش معاملات بورس ها	۴
	۳۹,۱۱۴,۲۰۷	۶,۸۱۳,۲۸۷	۱۰,۱۳۲,۹۴۷	۳,۶۵۴,۸۴۳	۱,۷۷۱,۷۰۹	۱,۴۸۲,۷۸۷	۱,۲۳۰,۹۵۴	۱,۲۸۹,۴۳۱	۱,۶۹۹,۱۷۰	میلیارد ریال		
%۱۸۶											ارزش جذب و تجهیز منابع از محل بازار سرمایه	۵
	۳,۰۳۴,۳۳۳	۱,۰۶۰,۰۱۶	۲,۱۵۹,۱۱۶	۱,۱۵۷,۴۶۶	۸۱۵,۷۷۲	۵۱۷,۳۵۳	۴۶۴,۲۶۴	۳۰۶,۲۸۶	۲۸۲,۲۹۷	میلیارد ریال		
%۱۰۹											ارزش مانده اوراق بدهی	۶
	۲,۰۰۵,۲۵۶	۱,۳۸۹,۲۵۴	۱,۵۶۲,۷۶۱	۸۶۹,۴۵۲	۷۱۷,۶۱۵	۳۲۳,۵۲۸	۱۷۸,۳۱۵	۵۳,۸۴۹	۶۰,۱۵۴	میلیارد ریال		
%۱۲۰											ارزش انتشار اوراق تسهیل مالی اسلامی	۷
	۱,۶۵۲,۱۹۵	۷۵,۹۶۲	۱,۰۰۶,۷۶۲	۵۰۹,۲۸۹	۶۳۶,۰۲۳	۲۸۲,۰۸۷	۱۳۸,۹۹۴	۲۶,۳۹۰	۱۴,۹۱۲	میلیارد ریال		

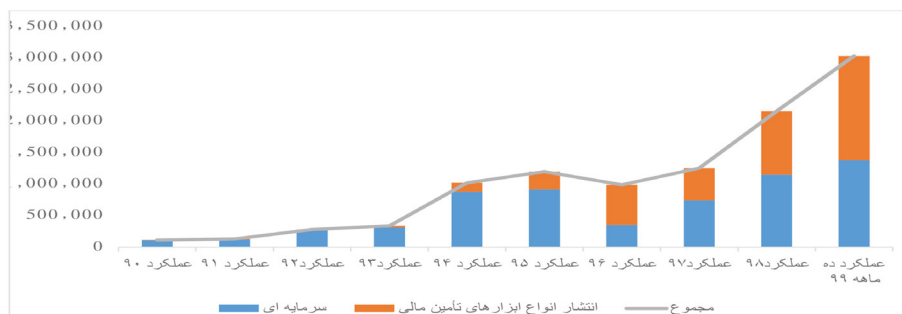
رشد ده ماهه ۱۳۹۹ نسبت به ده ماهه ۱۳۹۸	وضعیت شاخص در ده ماهه		۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	واحد اندازه گیری	عنوان شاخص	ردیف
	۱۳۹۹	۱۳۹۸										
%۱۲۵	۴,۱۲۱,۰۱۶	۱,۸۳۴,۶۱۱	۱,۹۴۸,۸۱۰	۱,۵۰۹,۰۵۸	۱,۴۵۲,۷۶۴	۱,۳۰۹,۰۵۹	۶۲۶,۳۸۶	۷۰,۱۳۱	۳۹,۷۸۸	میلیارد ریال	ارزش صندوق های سرمایه گذاری	۸
%۱۳۰	۴۸,۵۱۸	۲۱,۱۰۳	۲۱,۵۲۸	۸,۶۲۴	۱۸,۹۷۰	۱۲,۵۲۸	۶,۸۳۷	۴,۲۸۰	۲,۲۳۰	میلیارد ریال	ارزش سرمایه گذاران خارجی	۹
%۱۰	۶۷۹	۶۲۰	۶۲۹	۵۹۹	۵۸۱	۵۶۴	۵۴۲	۵۰۷	۴۷۷	تعداد	تعداد ناشران (پذیرفته شده و ثبت شده)	۱۰
%۹	۷۱۰	۶۵۲	۶۵۹	۶۲۸	۵۹۵	۵۶۶	۵۲۱	۳۵۳	۳۰۴	تعداد	تعداد نهادهای مالی تحت نظارت	۱۱
%۱۶۳	۲۹,۸۵۰,۵۳۳	۱۱,۳۳۴,۰۸۴	۱۱,۶۵۳,۶۴۰	۱۰,۸۳۳,۴۷۳	۹,۹۴۸,۷۰۹	۹,۳۴۸,۷۴۴	۸,۸۴۳,۵۲۴	۷,۹۹۷,۶۹۵	۷,۲۶۳,۶۲۰	تعداد	ضریب نفوذ بازار سرمایه (تعداد کدهای معاملاتی)	۱۲

تامین مالی از بازار سرمایه

تامین مالی از روش سرمایه‌ای و انتشار اوراق بدهی در سال ۱۳۹۲ معادل ۲۸,۲ هزار میلیارد تومان بوده که با متوسط رشد ۵۳,۳ درصدی به ۲۱۶ هزار میلیارد تومان در اسفند ۱۳۹۸ افزایش یافته است. همچنین اطلاعات ده ماهه سال ۱۳۹۹ نشان می‌دهد، به‌رغم مشکلات ناشی از شیوع بیماری کرونا و محدودیت‌های اقتصادی ایجادشده، بیش از ۳۰۳,۴ هزار میلیارد تومان منابع از طریق بازار سرمایه تجهیز و جذب شده‌است که حاکی از رشد ۱۸۶,۳ درصدی نسبت به ده ماهه ۱۳۹۸ بوده است.

با مقایسه سهم هر یک از دو روش تامین مالی مشاهده می‌شود در سال ۱۳۹۲ حدود ۹۵ درصد از روش سرمایه‌ای (۲۶,۷ هزار میلیارد تومان) و ۵ درصد از روش انتشار انواع اوراق بدهی (۱,۵ هزار میلیارد تومان) تامین مالی شده است، اما طی این سال‌ها سهم انتشار اوراق بدهی از تامین مالی افزایش یافته بطوری‌که در ده ماهه ۱۳۹۹ سهم سرمایه‌ای به حدود ۴۵,۶ درصد (۱۳۸,۲ هزار میلیارد تومان) و سهم انتشار اوراق بدهی به حدود ۵۴,۴ درصد (۱۶۵,۲ هزار میلیارد تومان) افزایش یافته است که نشان از تعمیق بازار بدهی در اقتصاد ایران در طول دوران دولت یازدهم و دوازدهم است.

نمودار ۹. ارزش تامین مالی از روش سرمایه‌ای و انتشار اوراق بدهی - میلیارد ریال

در سال ۱۳۹۲ ارزش تامین مالی از روش سرمایه‌ای ۲۶,۷ هزار میلیارد تومان بوده که با متوسط رشد ۵۱ درصدی به ۱۱۵,۲ هزار میلیارد تومان در سال ۱۳۹۸ افزایش یافته است. در ده ماهه ۱۳۹۹ با رشد ۳۴۷,۳ درصدی نسبت به ده ماهه سال گذشته به ۱۳۸,۲ هزار میلیارد تومان رسیده است. در سال ۱۳۹۲ بیشترین سهم در این نوع روش تامین مالی مربوط به افزایش سرمایه شرکت‌های سهامی عام (مجوزهای ارائه شده) با ۶۰,۷ درصد و افزایش

سرمایه شرکت‌های سهامی عام (از محل تجدید ارزیابی) با ۳۰,۵ درصد بوده و در ده ماهه ۱۳۹۹ افزایش سرمایه شرکت‌های سهامی عام (مجوزهای ارائه شده) با ۴۸,۵ درصد و افزایش سرمایه شرکت‌های سهامی عام (از محل تجدید ارزیابی) با ۳۰,۸ درصد و عرضه اولیه سهام شرکت‌ها در بورس و فرابورس ۲۰,۳ درصد بیشترین سهم را در روش تامین مالی سرمایه‌ای دارا بوده‌اند که ملاحظه می‌گردد سهم عرضه اولیه سهام شرکت‌ها در بورس و فرابورس از ۸,۲ درصد در سال ۱۳۹۲ به ۲۰,۳ درصد در ده ماهه ۱۳۹۹ افزایش یافته است.

اهم سیاست‌ها، برنامه‌های عملیاتی و اقدامات اجرایی در دولت یازدهم (۱۳۹۲-۱۳۹۵)

❖ تجهیز و جذب منابع مالی از طریق بازار سرمایه

● اصلاح ساختار مالی شرکت‌های آسیب‌دیده از تحریم‌ها از طریق افزایش سرمایه از محل تجدید ارزیابی دارایی‌ها

● امضای تفاهم‌نامه با بانک‌های عامل به منظور عرضه محصولات بازار سرمایه در شعب منتخب بانک‌ها

● ایجاد امکان تامین مالی شرکت‌ها از طریق بورس‌های کالایی با ابزار سلف موازی استاندارد بجای پیش فروش

- تعیین معیارهایی جهت بررسی شرایط اعتباری شرکت‌های متقاضی انتشار اوراق سلف موازی استاندارد

- تامین مالی بلندمدت نیروگاه‌های فعال در حوزه صنعت برق از طریق انتشار اوراق سلف موازی استاندارد

● کمک به تامین مالی دولت از طریق اسناد خزانه اسلامی، اوراق مشارکت شرکت ملی نفت و اوراق مباحه و سلف موازی استاندارد برای خرید گندم کشاورزان به میزان ۲۰۰۰ میلیارد تومان

● تبدیل به اوراق بهادار کردن بدهی‌های دولت به پیمانکاران و بانک‌ها

● انتشار حجم بیش از ۳۰۳ میلیون انواع اوراق تامین اسلامی (اخزا، سخا و سخاب) به

ارزش اسمی هر ورقه یک میلیون ریال، جهت کمک به تامین مالی دولت از سال ۱۳۹۳ تا

پایان سال ۱۳۹۵ در دولت یازدهم از طریق فرابورس ایران

❖ بهبود بازار سرمایه و تعمیق آن

- راه‌اندازی بازار شرکت‌های کوچک و متوسط (شرکت‌های نوپا و دانش بنیان)
- اصلاح دستورالعمل پذیرش فرابورس و الحاق شرایط پذیرش شرکت‌های کوچک و متوسط در فرابورس ایران
- پذیرش ۶ شرکت در بازار شرکت‌های کوچک و متوسط در سال ۹۵. هماهنگی به منظور تبدیل شرکت‌های مذکور و آماده‌سازی به منظور آغاز معاملات

❖ به‌کارگیری نهادهای و ابزارهای جدید

- تدوین مقررات و راه‌اندازی بازار نقد سکه طلا با ابزار گواهی سپرده کالایی
- توسعه بازار بدهی و معرفی ابزارهای جدید مالی در بازار سرمایه
 - اوراق سفارش ساخت (استصناع)
 - اوراق رهنی (MBS)
 - سلف موازی استاندارد
 - اوراق صکوک قابل تبدیل به سهام
 - اسناد خزانه اسلامی
 - گواهی سپرده کالایی
 - اوراق بهادار با نرخ سود شناور (مصون از تورم)

❖ حمایت از سرمایه‌گذاران خرد

- راه‌اندازی سامانه مدیریت پیگیری تخلفات و رسیدگی به شکایات (سمتا) و راه‌اندازی سامانه زمانسنجی فرآیندهای سازمان
- ایجاد امکان ارسال مستقیم اطلاعات توسط ناشران بر روی سامانه جامع اطلاع رسانی (کدال) به منظور ارتقاء شفافیت بازار سرمایه
- الزام شرکت‌ها به ارائه گزارشات مالی براساس استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی (IFRS) در راستای افزایش شفافیت اطلاعاتی و ارتقای جایگاه بین‌المللی بازار سرمایه کشور

❖ تدوین و اصلاح قوانین و مقررات

- ۹۵ عنوان مقرر در حوزه اشخاص تحت نظارت از جمله دستورالعمل‌های تاسیس و فعالیت موسسات رتبه‌بندی اعتباری، تأسیس صندوق‌های سرمایه‌گذاری جسورانه و مصوبه در خصوص فعالیت شرکای خارجی در نهادهای مالی کشور

- ۴۳ عنوان مقررہ جدید در حوزه معاملات از جمله آیین‌نامه خرید، نگهداری و عرضه سهام خزانه و دستورالعمل اجرایی معاملات قرارداد اختیار معامله در شرکت بورس کالای ایران
- ۳ عنوان مقررہ جدید در حوزه پذیرش از جمله دستورالعمل پذیرش و عرضه اسناد خزانه اسلامی در بازار ابزارهای نوین مالی فرابورس ایران و مصوبه در خصوص شرکت‌های متقاضی پذیرش اوراق سلف موازی استاندارد و نیز اصلاح دستورالعمل‌های پذیرش در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران به منظور بهبود فرایند پذیرش
- ۷ عنوان مقررہ جدید در حوزه تخلفات، اختلافات و جرائم از جمله دستورالعمل رسیدگی به اختلافات در کانون نهادهای سرمایه‌گذاری ایران و دستورالعمل انضباطی نهادهای مالی غیر کارگزار
- ۱ عنوان مقررہ جدید در حوزه سهام عدالت شامل دستورالعمل رسیدگی به اختلافات در کانون شرکت‌های سرمایه‌گذاری سهام عدالت
- ۱۶ عنوان مقررہ جدید در حوزه ابزارهای نوین مالی از جمله مصوبه در خصوص شناسایی و تعریف «گواهی ظرفیت» به عنوان ابزار مالی و مصوبه در خصوص شناسایی اسناد خزانه اسلامی به عنوان ابزار مالی جدید و اعلام معافیت از ثبت نزد سازمان
- تهیه پیش‌نویس لایحه اصلاح قانون بازار اوراق بهادار جهت رفع خلاءهای موجود و بهبود وضعیت نظام حقوقی بازار سرمایه از طریق جمع‌آوری و بررسی دیدگاه‌های صاحب‌نظران بازار

❖ سایر موضوعات حائز اهمیت

- عقد تفاهم‌نامه با نهاد ناظر کشورهای آفریقای جنوبی، سوریه، کره جنوبی، یونان و آلمان
- عضویت وابسته در سازمان بین‌المللی کمیسیون‌های اوراق بهادار (آیسکو)

اهم سیاست‌ها، برنامه‌های عملیاتی و اقدامات اجرایی در دولت دوازدهم (دی ماه ۱۳۹۹ - ۱۳۹۶)

❖ تجهیز و جذب منابع مالی از طریق بازار سرمایه

- عرضه فرآورده‌های اصلی نفت توسط شرکت ملی پخش فرآورده‌های نفتی ایران در بازار فیزیکی بورس انرژی ایران
- پذیره‌نویسی نخستین صندوق سرمایه‌گذاری خصوصی در فرابورس به سرمایه ۵۰۰ میلیارد ریال
- پذیره‌نویسی اوراق منفعت حرم تا حرم
- آماده‌سازی بستر عملیات سهام پالایشی یکم و دارایکم

- انتشار حجم بیش از ۱۵۰۰ میلیون ورقه انواع اوراق تامین اسلامی به ارزش اسمی هر ورقه یک میلیون ریال، جهت کمک به تامین مالی دولت از سال ۱۳۹۶ تا پایان دی ماه ۱۳۹۹ در دولت دوازدهم از طریق فرابورس ایران
- عرضه بزرگ‌ترین بسته اوراق بدهی دولت (اوراق صکوک منفعت) در دیماه ۱۳۹۸ به ارزش ۱۰ هزار میلیارد تومان

❖ بهبود بازار سرمایه و تعمیق آن

- کاهش نرخ سود پیش‌بینی شده صندوق‌های سرمایه‌گذاری و ممنوعیت تضمین نرخ سود توسط صندوق‌های مشترک سرمایه‌گذاری در سال ۹۶
- کاهش حد نصاب سپرده‌گذاری صندوق‌های سرمایه‌گذاری با درآمد ثابت در بانک‌ها جهت هم‌سویی با سیاست‌های بانک مرکزی در خصوص کاهش نرخ سود بانکی در سال ۹۶
- ممنوعیت صدور واحدهای سرمایه‌گذاری در صندوق‌های با درآمد ثابت از طریق شعب بانک‌ها در سال ۹۶
- ساماندهی معاملات اوراق منتشره از جمله اوراق سخاب و کاهش نرخ موثر اوراق به کمتر از ۱۷٪ در سال ۹۶
- رفع مشکل عرضه اولیه با طراحی و راه‌اندازی روش ثبت سفارش (Book Building) در عرضه‌های اولیه
- اجرایی شدن اولین عرضه صادراتی تابلو پتروشیمی در دی ماه ۹۸
- ایجاد امکان تسویه ترکیبی (نقدی/اعتباری) با درصدهای مختلف
- تسهیل در فرایند صدور مجوزها با کاهش تعداد مجوزهای مورد نیاز از ۲۱ به ۷ مجوز
- تدوین و ابلاغ مقررات مربوطه به حد نصاب سرمایه‌گذاری صندوق‌های سرمایه‌گذاری «در اوراق بهادار با درآمد ثابت» در هر یک از بانک‌ها و موسسات مالی و اعتباری مجاز
- اصلاح دستورالعمل اجرایی آیین‌نامه سرمایه‌گذار خارجی در بورس‌ها و بازارهای خارج از بورس
- اصلاح دستورالعمل‌های پذیرش اوراق بهادار در بورس تهران و فرابورس ایران به منظور کاهش زمان رسیدگی به درخواست‌ها و افزایش مسئولیت بورس‌ها
- کاهش زمان انتشار اوراق از طریق بازنگری در دستورالعمل‌های انتشار اوراق و اختیاری نمودن برخی ارکان انتشار اوراق از جمله مشاور عرضه، متعهد پذیرنده‌نویسی

● کاهش روزهای تسویه معاملات سهام از ۳ روز به ۲ روز با هدف افزایش نقدشوندگی
 ● انتشار اطلاعات مالی بیش از ۲۰۰ شرکت بزرگ متعلق به نهادهای عمومی غیر دولتی
 با هدف ارتقای شفافیت

● مقررات‌زدایی و تسهیل امور در حوزه‌های مختلف از جمله شرکت‌های کارگزاری،
 نهادهای مالی و شرکت‌های ارائه‌دهنده خدمات فناوری اطلاعات در بازار سرمایه
 ● الزام شرکت‌های بزرگ، بانک‌ها و بیمه‌ها به ارائه صورت‌های مالی بر مبنای استانداردهای

IFRS

● اصلاح و بازنگری دستورالعمل‌های مربوط به توقف و بازگشایی نمادهای معاملاتی با
 هدف افزایش نقد شوندگی بازار

● افشای صورت‌های مالی نهادهای مالی مشمول مقررات نهادهای عمومی (در راستای
 قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی) در سامانه کدال

● تصویب و اجرای مقررات واگذاری سهام متعلق به دولت از طریق صندوق‌های سرمایه‌گذاری
 قابل معامله (ETF)، آماده‌سازی زیرساخت‌های لازم جهت واگذاری عادلانه سهام دولت از
 طریق این صندوق‌ها و عملیاتی نمودن عرضه عمومی صندوق سرمایه‌گذاری دارایی‌کم
 (سهام دولت در بانک‌ها و بیمه‌ها) و صندوق سرمایه‌گذاری پالایش‌یکم (سهام دولت در
 چهار پالایشگاه)

● اصلاح مقررات مرتبط با بازار پایه فرابورس ایران

● تجدید ساختار رسیدگی با اعمال ماده ۳۵ در جهت استفاده از توان و ظرفیت‌های
 نهادهای حرفه‌ای و صنفی در رسیدگی به تخلفات

● تصویب دستورالعمل اجرایی قانون افزایش سرمایه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس
 تهران یا فرابورس ایران از طریق صرف سهام با سلب حق تقدم

● فعالسازی حد اعتباری کارگزاران

● مقابله با جرایم اقتصادی و جرائم بورسی ارتكابی در فضای مجازی

● ایجاد کمیته پایش ریسک بازار به منظور مدیریت و کاهش عوامل ایجادکننده ریسک
 در بازار. در این خصوص «حد اعتباری کارگزاران» به منظور کاهش ریسک نکول در
 تسویه وجوه معاملات با اتقاق پایاپای عملیاتی گردید

❖ اقدامات صورت گرفته در خصوص واگذاری سهام عدالت

- ایجاد زمینه‌های لازم برای آزادسازی سهام عدالت از طریق صندوق‌های سرمایه‌گذاری سهام عدالت (در سال ۹۷)
- همکاری در اصلاح لایحه ساماندهی سهام عدالت (در سال ۹۸)
- آماده‌سازی بستر عملیات آزادسازی سهام عدالت (در سال ۹۹)
- تدوین سازوکار ساماندهی سهام عدالت و تدوین مقررات مرتبط با آن

❖ به کارگیری نهادهای و ابزارهای جدید

- اعطای موافقت اصولی به ۳ موسسه رتبه‌بندی اعتباری دارای شریک اروپایی و آسیایی
- تدوین دستورالعمل انتشار اوراق، بیمه اتکایی، وکالت، مرابحه عام و جعاله
- طراحی و راه‌اندازی بازار اوراق اختیار معامله در بورس، فرابورس و بورس کالای ایران
- راه‌اندازی صندوق‌های سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار مبتنی بر گواهی سپرده کالایی
- تدوین مقررات صندوق‌های سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار مبتنی بر کالا
- تدوین و تصویب دستورالعمل مربوط به تاسیس و فعالیت گروه خدمات بازار سرمایه
- تدوین و ابلاغ مقررات مربوط به صندوق‌های سرمایه‌گذاری «صندوق در صندوق (Fund of Fund)»
- تدوین و ابلاغ مقررات مربوط به تامین مالی جمعی (Crowd Funding)
- تدوین و ابلاغ مقررات مربوط به صندوق‌های سرمایه‌گذاری خصوصی (Private Equity Funds)
- تدوین و ابلاغ مقررات صندوق سرمایه‌گذاری در سهام با مدیریت غیرفعال (به منظور تامین مالی)
- تاسیس نخستین صندوق سرمایه‌گذاری در سهام صندوق بازنشتگی کشوری
- تدوین و ابلاغ مقررات مربوط به انجام معاملات قراردادهای آتی سبد سهام توسط صندوق‌های سرمایه‌گذاری
- عملیاتی کردن قراردادهای آتی و اختیار معامله بر روی سبد سهام
- راه‌اندازی قرارداد آتی پسته و زیره در بورس کالا
- عملیاتی کردن بازار مناقصه در بورس کالا

- کمک به تامین مالی دولت و شرکت‌های فعال در حوزه انرژی از طریق ابزارهای نوین مالی
- تصویب دستورالعمل پذیرش و معاملات اوراق گواهی اعتبار مولد (گام)
- عملیاتی کردن معاملات کشف پرمیوم در بورس کالا
- اصلاح کارمزدهای معاملاتی نهادهای (ابلاغ حق نظارت سازمان در معاملات مشتقات و کالاهای مشمول ستاد تنظیم بازار) در راستای بهبود نقدشوندگی
- اجرایی نمودن آیین‌نامه و دستورالعمل اجرایی سهام خزانه
- عرضه اوراق گواهی نیکوکاری برای مقابله با کرونا در فرابورس ایران
- پیاده‌سازی، توسعه و استقرار سامانه‌های نظارتی و کاربردی در بازار سرمایه از جمله: استقرار سامانه نظارتی جدید بازار سرمایه
- سیستمی کردن تغییر کارگزار ناظر اوراق بهادار جهت کاهش ریسک سوء رفتار
- راه‌اندازی داشبورد مدیریت ریسک فراگیر در بازار سرمایه
- توسعه و بهبود درگاه پنجره واحد فراسازمانی (سامانه بیتا، مودیان مالیاتی، ثبت احوال و اعمال محدودیت شرکت‌های مشمول اصل ۴۴)
- طراحی و راه‌اندازی سامانه نظارتی جامع هوشمند مبارزه با پولشویی

❖ حمایت از سرمایه‌گذاران خرد

- ارتقای حمایت از سرمایه‌گذاران و سهامداران از طریق تاسیس اداره «رسیدگی به شکایات و حمایت حقوقی»
- ارتقای شفافیت و سلامت بازار از طریق تاسیس اداره «پیشگیری و ارتقای سلامت بازار»
- آغاز به کار صندوق تثبیت بازار سرمایه در راستای کنترل و کاهش مخاطرات سامانه‌ای یا فرادستگاهی بازار سرمایه کشور در شرایط وقوع بحرانهای مالی و اقتصادی و اجرای سیاست‌های عمومی حاکمیتی در شرایط مذکور که خود موجب کمک به مدیریت بازار سرمایه در مدیریت بحرانهای ناشی از اقدامات سیاسی، اقتصادی و بین‌المللی گردید
- کاهش تاخیر در افشا توسط شرکت‌های بورسی و فرابورسی به طوری که افشای به موقع اطلاعات افزایش یافته است
- بهبود اطلاع‌رسانی ناشران پذیرفته شده با هدف افشای به موقع اطلاعات و کاهش زمان تاخیر ارائه اطلاعات

- انجام فاز اول پروژه سجام (سامانه جامع اطلاعات مشتریان) در سال ۱۳۹۷
- راه‌اندازی و بهره‌برداری سامانه سجام در سال ۱۳۹۸
- تکمیل سامانه سجام از منظر اتصال به پایگاه‌های داده مورد نیاز به صورت هوشمند در سال ۱۳۹۹
- به‌روزرسانی اطلاعات مربوط به نهادهای مالی در سایت سازمان و سامانه کدال (cfi.codal.ir)
- شناسایی کدهای معاملاتی صوری در بورس کالای ایران (بالاخص شرکت‌های صوری ثبت شده در مناطق آزاد) و معرفی آنها به سازمان امور مالیاتی و مرکز اطلاعات مالی و مبارزه با پولشویی وزارت امور اقتصادی و دارایی
- رونمایی از سامانه‌های مجامع الکترونیک، احراز هویت الکترونیکی (اپلیکیشن سیگنال) و پرداخت سود سهام
- کاهش هزینه‌های معاملاتی بازار سرمایه در جهت افزایش نقدشوندگی بازار سرمایه
- توسعه راهبری و نظارت بر امنیت سایبری در بازار سرمایه
- تدوین آیین‌نامه «حفظ ثبات بازار سرمایه و صیانت از حقوق سهامداران و سرمایه‌گذاران»

❖ تدوین و اصلاح قوانین و مقررات

- عملیاتی کردن پروژه تفکیح قوانین و مقررات بازار سرمایه و راه‌اندازی پایگاه جامع قوانین و مقررات بازار سرمایه (cmr.seo.ir)
- ۱۲۴ عنوان مقررہ جدید در حوزه اشخاص تحت نظارت از جمله مصوبه در خصوص تأسیس بورس املاک، مستغلات و امتیازات و دستورالعمل اجرایی نحوه حضور در مجامع شرکت‌های ثبت شده نزد سازمان و اعمال حق رأی
- ۴۵ عنوان مقررہ جدید در حوزه معاملات از جمله مصوبه در خصوص انجام عملیات بازارگردانی سهام شرکت‌های سرمایه‌گذاری استانی و دستورالعمل اجرایی معاملات برخط و نیز اصلاح دستورالعمل‌های نحوه انجام معاملات اوراق بهادار در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران به منظور کاهش تعداد و زمان توقف نمادها
- ۶ عنوان مقررہ جدید در حوزه پذیرش از جمله مصوبه در خصوص پذیرش اوراق بهادار و کالاها در بورس‌ها و شرکت فرابورس ایران و مصوبه در خصوص لزوم معرفی بازارگردان

برای شرکتهای متقاضی پذیرش در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران و نیز اصلاح دستورالعملهای پذیرش در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران به منظور کاهش تعداد و زمان توقف نمادها

۸● عنوان مقرر جدید در حوزه تخلفات، اختلافات و جرائم از جمله دستورالعمل رسیدگی به تخلفات در بازار سرمایه و دستورالعمل آیین رسیدگی به اختلافات در هیأت داورى قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران و نیز تهیه و تایید پیش نویس سند جامع پیشگیری از وقوع جرائم و تخلفات در هیئت مدیره سازمان و ارجاع به شورای عالی بورس و اوراق بهادار و احصاء قوانین و مقررات مربوطه برای تهیه محتوای آموزشی از وظائف و مسئولیت های مدیران و کدهای رفتاری مدیران بازار سرمایه به منظور پیشگیری از تخلفات و جرائم و ارتقاء سلامت محیط کسب و کار

۱۰● عنوان مقرر جدید در حوزه سهام عدالت از جمله آیین نامه اجرایی آزادسازی سهام عدالت و مصوبه در خصوص پاره ای احکام پیرامون خرید و فروش سهام عدالت با عنایت به بند (۲) ابلاغیه مقام معظم رهبری مبنی بر موافقت با آزادسازی سهام عدالت

۲۶● عنوان مقرر جدید در حوزه ابزارهای نوین مالی از جمله دستورالعمل های انتشار اوراق و کالت، مضاربه، جعاله و بیمه اتکایی

۱۲● عنوان مقرر جدید در حوزه سایر مقررات از جمله مصوبه در خصوص حمایت های حقوقی از گزارشگران و اعطای پاداش به ایشان و دستورالعمل طبقه بندی اطلاعات محرمانه و تعیین دسترسی اشخاص به آن در بازار سرمایه

● تکمیل پیش نویس لایحه قانون ارتقاء نظام مالی کشور و تقویت جنبه بین المللی شدن بازار سرمایه

صنعت بیمه

صنعت بیمه خدمات بسیار گسترده و مهمی در صحنه اقتصادی کشور ارائه می کند. واکنش سریع به رویدادهای فردی و گروهی در هنگام بروز زیان های مالی، واگذاری و توزیع ریسک فعالیت ها، حفاظت از سرمایه ها، مشارکت در سیاست های اجتماعی، حفظ و تقویت زنجیره تولید، تزریق سرمایه به اقتصاد ملی، حمایت از ایجاد زیربنای کشور، تسهیل ابداع و ابتکار و تسهیل تأمین مالی از جمله نقش های صنعت بیمه در اقتصاد کشور است.

صنعت بیمه از یک سو مدیریت ریسک فعالیت‌های اقتصادی را عهده‌دار است و از سوی دیگر در تأمین و تخصیص منابع مالی بر واقعیت‌های اقتصاد کشور اثرگذار است. بیمه مرکزی ج.ا. به عنوان یکی از مهم‌ترین دستگاه‌های وابسته به وزارت امور اقتصادی و دارایی، وظیفه راهبردی و سیاست‌گذاری صنعت بیمه کشور را بر عهده دارد و همچنین مسئولیت عملیات بیمه اتکایی را به انجام می‌رساند. در این گزارش به اهم اقدامات و تحلیل شاخص عملکرد طی هشت سال گذشته در این صنعت می‌پردازیم.

❖ حق بیمه تولیدی

حق بیمه تولیدی طی دوره ۹۸-۱۳۹۲ با ۲۴,۴ درصد رشد از ۱۶۲ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۹۲ به ۶۰۲ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۹۸ افزایش یافته است. حق بیمه تولیدی در ۹ ماهه سال ۱۳۹۹ بالغ بر ۶۰۱,۷ هزار میلیارد ریال بوده است. سهم حق بیمه تولیدی غیردولتی از ۵۶,۵ درصد سال ۱۳۹۲ به ۶۷,۷ درصد در سال ۱۳۹۸ افزایش یافته است. سهم حق بیمه تولیدی غیردولتی در ۹ ماهه سال ۱۳۹۹ برابر ۶۶,۹ درصد بوده است.

❖ خسارت پرداختی

خسارت پرداختی طی دوره ۹۸-۱۳۹۲ با ۲۱,۹ درصد رشد از ۱۰۴,۹ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۹۲ به ۳۴۴,۱ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۹۸ افزایش یافته است، در ۹ ماهه سال ۱۳۹۹ خسارت پرداختی بالغ بر ۲۸۲,۸ هزار میلیارد ریال می‌باشد.

❖ ضریب خسارت

ضریب خسارت نشان دهنده درصدی از حق بیمه‌ها که بابت خسارت خطرهای تحت پوشش به بیمه‌گذاران پرداخت شده طی دوره ۹۸-۱۳۹۲ از ۸۹,۳ درصد سال ۱۳۹۲ به ۸۳,۸ درصد در سال ۱۳۹۸ کاهش یافته است.

❖ حق بیمه سرانه

حق بیمه سرانه طی دوره ۹۸-۱۳۹۲ با ۲۲,۸ درصد رشد از ۲۱۰۰ هزار ریال در سال ۱۳۹۲ به ۷۲۰۰ هزار ریال در سال ۱۳۹۸ افزایش یافته است.

❖ ضریب نفوذ بیمه

ضریب نفوذ بیمه طی دوره ۹۸-۱۳۹۲ از ۱,۷۳ درصد سال ۱۳۹۲ به ۲,۵۲ درصد در سال ۱۳۹۸ افزایش یافته است.

اهم سیاست‌ها، اقدامات اجرایی و دستاوردها در صنعت بیمه تدوین و اصلاح مقررات و آیین‌نامه‌های بیمه‌ای

- تصویب قانون «صندوق بیمه همگانی حوادث طبیعی»، جهت جبران خسارات وارده به مردم در حوادثی نظیر سیل و زلزله و ... و مربوطه و تهیه آیین‌نامه‌های اجرایی در سال ۱۳۹۹.
- تدوین مقررات لازم جهت بهادارسازی ریسک‌های بیمه‌ای از طریق انتشار اوراق بهادار اتکایی به منظور مقابله با تحریم‌های بین‌المللی و اخذ مجوزهای مربوط در سال ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹.
- تدوین برنامه‌های لازم به منظور اجرای سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و تدوین پروژه‌های راهبردی در این راستا در بیمه مرکزی و صنعت بیمه.
- تدوین سند اهداف کمی و اقدامات راهبردی از سال ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۵ جهت اجرای اهداف کلان صنعت بیمه و اجرای اسناد بالادستی و اهداف کلان کشور با هماهنگی وزارت امور اقتصادی و دارایی.
- تدوین پروژه‌های راهبردی جهت توانمندسازی صنعت بیمه و افزایش ضریب نفوذ بیمه در کشور در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ در راستای اجرای سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، اجرای برنامه ششم توسعه و تحقق اهداف کلان صنعت بیمه.
- مبلغ ۲۸۰۰ میلیارد تومان به مراجع درمانی در جهت کمک به مقابله با شیوع بیماری کرونا پرداخت گردید.
- مبلغی بالغ بر ۱۹۷ میلیارد تومان توسط شرکت‌های بیمه به خسارت دیدگان حادثه سیل اوایل فروردین‌ماه ۱۳۹۸ و اواخر اسفندماه ۱۳۹۷ بابت تعداد ۱۰۵،۴۳۵ مورد خسارت اعلامی، پرداخت گردید.
- حذف نسخه فیزیکی بیمه‌نامه شخص ثالث در راستای اهداف دولت الکترونیک و کاهش مراجعات بیمه‌گذاران به شرکت‌های بیمه.
- اعمال بیش از هشت مرحله بخشودگی حق بیمه مربوط به موضوع بند (ب) ماده ۲۴ قانون بیمه شخص ثالث (جرائم صندوق تأمین خسارت‌های بدنی) در خصوص انواع گروه‌های خودرویی.

جدول ۶- شاخص های بیمه طی دوره ۹۸-۱۳۹۲

رشد سال به ۱۳۹۸ ۱۳۹۲	دولت دوازدهم				دولت یازدهم				سال ۱۳۹۲	واحد اندازه گیری	بازار بیمه
	۹ ماهه سال ۱۳۹۹	سال ۱۳۹۸	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۶	سال ۱۳۹۵	سال ۱۳۹۴	سال ۱۳۹۳	سال ۱۳۹۲			
۳۴,۴	۶۰,۱,۷۱۶	۶۰,۲,۰۲۱	۴۵,۲,۳۱۲	۳۴,۰,۵۱۹	۲۸,۰,۱۸۵	۲۲۸,۴۳۹	۲۰۸,۶۳۱	۱۶۲,۰,۵۶	۱۳۱,۵۶۷	میلیارد ریال	حقوق بیمه تولیدی
۲۱,۹	۲۸۲,۸۷۴	۳۴۴,۱۰۷	۲۸۹,۱۱۸	۲۱۸,۲۵۸	۱۸۳,۸۲۵	۱۴۷,۰۶۵	۱۳۴,۰۰۷	۱۰۴,۸۷۷	۷۸,۳۸۰	میلیارد ریال	خسارت پرداختی
-	***	۸۳/۸	۸۸/۸	۸۵/۴	۸۹/۲	۸۳/۱	۸۶/۳	۸۹/۳	۸۲/۶	درصد	ضریب خسارت
-	۴۷/۶	۶۳/۰	۶۱/۴	۵۸/۷	۵۶/۷	۴۹/۳	۴۷/۹	۴۲/۸	۳۹/۴	میلیون فقره	تعداد بیمه نامه صادره
-	۲۷/۶	۵۴/۲	۶۰/۸	۵۹/۳	۳۵/۳	۲۵/۴	۱۸/۹	۱۷/۷	۱۳/۴	میلیون فقره	تعداد خسارت پرداختی
-	***	۲/۵۲	۲/۴۶	۲/۳	۲/۲	۲/۱	۱/۹	۱/۷	۱/۹	درصد	ضریب نفوذ بیمه
۲۲,۸	***	۷/۲	۵/۶	۴/۲	۳/۵	۲/۹	۲/۷	۲/۱	۱/۷	میلیون ریال	حقوق بیمه سرانه

رشد سال به ۱۳۹۸ ۱۳۹۲	دولت دوازدهم				دولت یازدهم				سال ۱۳۹۱	واحد اندازه‌گیری	بازار بیمه
	۹ ماهه سال ۱۳۹۹	سال ۱۳۹۸	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۶	سال ۱۳۹۵	سال ۱۳۹۴	سال ۱۳۹۳	سال ۱۳۹۲			
-	۱۴/۲	۱۴/۲	۱۴/۵	۱۳/۶	۱۳/۵	۱۲/۲	۱۰/۸	۹/۱	۷/۸	درصد	سهم بیمه زندگی
-	۶۶/۹	۶۷/۷	۶۵/۲	۶۶/۷	۶۶/۰	۵۹/۹	۵۸/۹	۵۶/۵	۵۴/۶	درصد	سهم بخش غیردولتی
-	۳۳	۳۳	۳۲	۳۲	۳۲	۲۹	۲۹	۲۹	۲۷	تعداد	تعداد شرکت‌های بیمه

- تسهیل ارائه خدمات بیمه‌ای به زائرین اربعین حسینی.
- پرداخت غرامات فوت حوادث فاجعه‌آمیز با ابعاد ملی گسترده
- ابلاغ مصوبه شورای عالی بیمه در خصوص تسری آیین‌نامه‌های مصوب شورا به مناطق آزاد تجاری.
- ابلاغ آئین‌نامه شرایط عمومی بیمه مسئولیت مدنی کارفرما در قبال کارکنان.
- ابلاغ مکمل آئین‌نامه کارگزاری رسمی بیمه مستقیم.
- عملیات بیمه اتکایی
- انعقاد قرارداد مازاد خسارت ریسک (Risk) در رشته‌های آتش‌سوزی، مهندسی و پول در صندوق برای بیمه مرکزی ج.ا.ا و ۷ شرکت بیمه‌ایران، آسیا، البرز، دانا، پارسیان، ملت و سامان با راهبری بیمه مرکزی و با سقف تعهد ۳ هزار میلیارد ریال برای هر ریسک.
- انعقاد قرارداد مازاد خسارت حوادث فاجعه‌آمیز (CAT) در رشته‌های آتش‌سوزی، مهندسی و پول در صندوق برای بیمه مرکزی ج.ا.ا و ۴ شرکت بیمه‌ایران، آسیا، البرز و دانا با راهبری بیمه مرکزی و با سقف تعهد ۸۰ هزار میلیارد ریال در هر حادثه.

- انعقاد قرارداد مازاد خسارت حوادث فاجعه‌آمیز (CAT) در رشته‌های آتش‌سوزی، مهندسی و پول در صندوق برای ۱۱ شرکت بیمه رازی، آرمان، دی، میهن، سرمد، سامان، تعاون، سینا، کارآفرین، معلم و تجارت نو با راهبری بیمه مرکزی و با سقف تعهد ۳۰ هزار میلیارد ریال در هر حادثه که در ارتباط با سیل اوایل سال ۱۳۹۸ پشتوانه بسیار خوبی برای شرکت‌های مذکور بود.
- انعقاد قرارداد مازاد خسارت ریسک و حوادث فاجعه‌آمیز (Risk & Cat) در رشته‌های غیرباربری جهت پوشش ریسک‌های صادره نمایندگی‌های خارج از کشور شرکت سهامی بیمه ایران با راهبری بیمه مرکزی و با سقف تعهد ۲۵ میلیون یورو.
- انعقاد قرارداد مازاد خسارت ریسک و حوادث فاجعه‌آمیز (Risk & Cat) در رشته‌های باربری جهت پوشش ریسک‌های صادره نمایندگی‌های خارج از کشور شرکت سهامی بیمه ایران با راهبری بیمه مرکزی و با سقف تعهد ۱ میلیون یورو.
- انعقاد قرارداد مازاد خسارت ریسک و حوادث فاجعه‌آمیز (Risk & CAT) در رشته انرژی برای بیمه مرکزی ج.ا.ا. و ۹ شرکت عضو کنسرسیوم انرژی با راهبری این سازمان و با سقف تعهد ۲۵۰ میلیون یورو برای هر ریسک و ۵۰۰ میلیون یورو برای هر حادثه فاجعه‌آمیز.
- انعقاد قرارداد مازاد خسارت (Risk & CAT) بیمه مرکزی در رشته پی اند آی با حداکثر تعهد ۵۰ میلیون یورو.
- انعقاد قرارداد مازاد خسارت در رشته پی اند آی با راهبری بیمه مرکزی برای موسسه بیمه متقابل کیش با حداکثر تعهد یک میلیارد دلار.
- انعقاد قرارداد مازاد خسارت در رشته پی اند آی با راهبری بیمه مرکزی برای موسسه بیمه متقابل اطمینان متحد قشم با حداکثر تعهد یک میلیارد دلار.
- انعقاد قرارداد مازاد خسارت بیمه مرکزی در رشته‌های باربری و کشتی با حداکثر تعهد ۵۰ میلیون یورو.
- انعقاد قرارداد مازاد خسارت بیمه مرکزی در رشته بیمه‌های هواپیما با حداکثر تعهد ۶۰ میلیون یورو.
- پوشش اتکایی مسئولیت مدنی شرکت فرودگاه‌ها و ناوبری هوایی ایران با حداکثر تعهد ۶ هزار میلیارد ریال.

- تمدید قرارداد اتکایی مشارکت مسئولیت با شرکت سهامی بیمه معلم با حد تعهد ۴۰۰ میلیارد ریال برای هر بیمه نامه.
- پوشش اتکایی مسئولیت مدنی شرکت مهندسی هواپیمایی فارسکوه با تعهد ۸۵۰ میلیارد ریال.
- پوشش اتکایی مسئولیت مدنی شرکت سوخت رسانی اوج با تعهد ۱,۹۴۵ میلیارد ریال.
- تمدید قرارداد اتکایی مشارکت مسئولیت با شرکت سهامی بیمه معلم با حد تعهد ۴۰۰ میلیارد ریال برای هر بیمه نامه.
- قبولی اتکایی مسئولیت مدنی شرکت بهره‌برداری راه‌آهن تهران و حومه (مترو) با تعهد ۱,۲۶۰ میلیارد ریال.
- قبولی اتکایی مسئولیت مدنی شرکت بهره‌برداری راه‌آهن تهران و حومه (مترو) با تعهد ۱,۲۶۰ میلیارد ریال.
- ارائه مجوز بیمه‌نامه‌های گروهی برای منازل مسکونی / اداری سازمان‌ها، ارگان‌ها، شهرداری‌ها، استانداری‌ها و ... با پوشش خطرات اصلی و تبعی بیمه‌های آتش‌سوزی (آصا، زلزله، سیل، طوفان و ...).
- اهم برنامه‌ها و اقدامات مرتبط با رویکرد جهش تولید
- تصویب دستورالعمل‌های لازم برای بهره‌گیری از استارت‌آپ‌های بیمه‌ای در صنعت بیمه.
- اصلاح مقررات سرمایه‌گذاری مؤسسات بیمه به منظور به‌کارگیری منابع صنعت بیمه در توسعه اقتصادی و ارتقاء نظام مالی کشور.
- ایجاد سازوکارهای لازم برای عرضه ضمانت‌نامه‌های مورد نیاز بخش تولید توسط مؤسسات تضمین.
- توسعه بیمه‌های اعتبار برای پوشش ریسک فروش اعتباری کالاهای تولیدی داخل.
- توسعه پوشش بیمه کیفیت محصول و سایر مسئولیت‌های مرتبط با بخش تولید.
- ارائه مجوز صدور بیمه‌نامه و مشارکت در پوشش بیمه‌ای بسیاری از ریسک‌ها و پروژه‌های عملیاتی و زیربنایی مانند پالایشگاه‌های نفت سراسر کشور، پالایشگاه‌های گاز سراسر کشور، پتروشیمی‌ها، تاسیسات فراساحلی گاز (پارس جنوبی) و نفت فلات قاره، احداث و بهره‌برداری نیروگاه‌ها، احداث و بهره‌برداری از پروژه‌های ریلی، شرکت‌های هواپیمایی، حمل مسکوکات بانک ملی، حمل تجهیزات تلفن مرکزی، حمل فولاد بوتیای ایران، حمل

تجهیزات نیروگاهی شرکت مادر تخصصی بازرگانی ایران، ناوگان شرکت ملی نفتکش ایران، ناوگان شرکت کشتیرانی جمهوری اسلامی ایران و ناوگان شرکت نفت خزر.

● صدور ۵۵ مجوز اجرای آزمایشی عرضه محصولات بیمه‌ای جدید: در اجرای دستورالعمل «تدوین و عرضه محصولات بیمه‌ای جدید».

● صدور تأییدیه شرایط عمومی برای رشته‌های بیمه‌ای فاقد شرایط عمومی مصوب شورای عالی بیمه / مجوز موردی در اجرای ماده ۷ آیین‌نامه شماره ۹۴ (مصوب شورای عالی بیمه) ، برای ۶۹ مورد شرایط عمومی رشته بیمه‌ای تأییدیه / مجوز موردی صادر.

● امضاء تفاهم‌نامه و برنامه همکاری صدور و ارائه خدمات بیمه‌ای به کشورهای همسایه از جمله کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصادی اکو (ECO) در زمینه تأمین پوشش‌های بیمه‌ای برای اتباع و مسافری، همکاری متقابل شرکت‌های بیمه و تأسیس شرکت‌های بیمه با سرمایه‌گذاری مشترک ایران و هر یک از این کشورها.

● ایجاد سرویس‌ها و خدمات الکترونیکی متنوع در پرتال بیمه مرکزی، در درگاه ملی خدمات و دولت همراه برای استفاده شهروندان، کسب‌وکارها و سازمان‌ها

اقدامات در جهت بهبود نظارت در صنعت بیمه

● بهبود نظارت بر بیمه‌های زندگی از طریق استقرار استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی در صنعت بیمه، تدوین استانداردهای محاسبات فنی؛ ایجاد زمینه‌های پیاده‌سازی «وب سرویس اقلام تخصصی بیمه‌های زندگی»، تغییر در نرخ سود فنی علی‌الحساب بیمه‌های زندگی و کاهش آن همگام با کاهش نرخ سودهای بانکی، تسهیل در صدور بیمه‌نامه‌های زندگی، نظارت بر عملکرد سرمایه‌گذاری‌های انجام شده از محل ذخایر ریاضی شرکت‌های بیمه و ...

● بهبود نظارت مالی در صنعت بیمه در جهت افزایش شفافیت صورت‌های مالی، ارتقای توانایی شرکت‌های بیمه در ایفای تعهدات آتی و تنوع پرتفوی سرمایه‌گذاری همزمان با حفظ اطمینان از نقدشوندگی کافی

● نظارت فنی بر بیمه‌های غیر زندگی از طریق ابلاغ بیش از دوازده مرحله بخشودگی جرائم صندوق تأمین خسارت‌های بدنی در خصوص انواع وسایل نقلیه موتوری زمینی.

● طراحی سامانه انتقال تخفیفات عدم خسارت در بیمه شخص ثالث.

- اجرای بخشنامه ابلاغی به شرکت‌های بیمه در ارتباط با عدم تخصیص کد یکتا به اطلاعات نامعتبر (کد/شناسه ملی) در بیمه‌های آتش‌سوزی، باربری و مسئولیت متصدیان حمل داخلی.
- نظارت بر حسن اجرای آیین‌نامه مقررات تعیین حق بیمه کلیه رشته‌های بیمه‌ای.
- نظارت بر فرآیند صدور و پرداخت خسارت انواع رشته‌های بیمه‌ای شرکت‌های بیمه و همکاری با سازمان تامین اجتماعی و سازمان بیمه سلامت ایران در بخش بیمه‌های درمان جهت پیاده‌سازی سرویس نسخ الکترونیکی.
- توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات در حوزه بیمه
- ایجاد حدود ۶۸ زیرسیستم و فرآیند تخصصی و نظارتی در قالب یک سامانه متمرکز موسوم به سنبهاب (سامانه نظارت و هدایت الکترونیکی بیمه) و ایجاد تعامل با سایر دستگاه‌ها و ارائه سرویس به سازمان‌های مرتبط (از جمله ناجا، قوه قضائیه، ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز، وزارت صمت، سازمان راهداری، ستاد مبارزه با مواد مخدر، وزارت امور خارجه، ستاد سوخت، سازمان فناوری اطلاعات و ...).
- ایجاد داشبورد مدیریتی جامع به تفکیک معاونت‌های سازمان برای کنترل و آنالیز شرکت‌های بیمه، بیمه مرکزی.
- ایجاد سرویس‌ها و خدمات الکترونیکی متنوع در پرتال بیمه مرکزی، در درگاه ملی خدمات و دولت همراه برای استفاده شهروندان، کسب‌وکارها و سازمان‌ها.
- طراحی و عملیاتی نمودن سامانه رسیدگی به شکایات بیمه گزاران، شبکه فروش و شرکت‌های بیمه و راه‌اندازی و توسعه مرکز تماس.
- راه‌اندازی سامانه جامع امور حقوقی.
- سامانه‌های یکپارچه نظارت بر رشته‌های بیمه حمل و نقل و آتش‌سوزی و رونمایی نزد وزیر امور اقتصاد و دارایی در هفته دولت
- سامانه‌های یکپارچه نظارت بر رشته بیمه زندگی و رونمایی در ۱۳۹۹/۹/۹
- اقدام به راه‌اندازی سوئیچ بیمه‌ای برای مدیریت و نظارت بر فعالیت اینشورتک‌ها، استارت‌آپ‌ها و فین‌تک‌ها در صنعت بیمه و نصب نسخه آزمایشی سوئیچ و تست آزمایشگاهی آن و نهایی شدن سایر بخش‌ها

نظام بانکی

هدف اصلی از اصلاح نظام بانکی در کشور کاهش ناترازی بانک‌هاست و از نظام بانکی انتظار می‌رود، این روند اصلاحی ادامه‌دار باشد و اجازه ندهد نقصانی به آن وارد شود. بنابراین توجه به تداوم فرآیند اصلاح نظام بانکی در دولت یازدهم و دوازدهم و بخصوص در دو سال گذشته از محورهای اصلی برنامه‌های وزارت امور اقتصادی و دارایی بوده است. با توجه به تأکیدات رئیس‌جمهور محترم در دیدار مورخ ۱۳۹۷/۰۹/۱۴ با مدیران وزارت امور اقتصادی و دارایی که اولویت نخست کاری این وزارتخانه را اصلاح نظام بانکی ترسیم فرمودند، برنامه اجرایی اصلاح نظام بانکی تدوین گردید. بر اساس این برنامه در ابتدا چالش‌های شبکه بانکی استخراج و در سه دسته کلی؛ چالش‌های حوزه مالی، چالش‌های حوزه ساختاری و چالش‌های حوزه نهادی و قوانین تقسیم‌بندی شد.

● در حوزه مالی شبکه بانکی با معضلاتی نظیر ناترازی دارایی‌ها-بدهی‌ها (وجود دارایی‌های موهومی و دارایی‌های منجمد)، ناترازی درآمد-هزینه، ناترازی جریان وجوه نقد و سهم اندک و بی‌کیفیت سرمایه مواجه است.

● در حوزه ساختاری با کاستی‌هایی که برخی از آن‌ها عبارت‌اند از: عدم استقرار حاکمیت شرکتی، مدل کسب‌وکار زیان‌ساز، اعتبارسنجی نامناسب مشتریان، عدم استقرار کامل بانکداری یکپارچه (Core Banking)، بانکداری بنگاه‌ها و نهادها و رویکرد یکسان به بانک‌های تجاری و توسعه‌ای-تخصصی مواجه است.

● در حوزه نهادی و قوانین و مقررات نیز با چالش‌هایی نظیر استقلال ناکافی بانک مرکزی، فقدان نظام هماهنگ‌کننده واحد در بازارهای مالی، عدم قاعده‌مندی رابطه دولت و مجلس با نظام بانکی، ضعف نظارتی بانک مرکزی، وجود قوانین مخل کسب‌وکار بانکی، تعدد، تضاد و به‌روز نبودن قوانین و مقررات و تعدد دستگاه‌های نظارتی مواجه است.

لذا محورهای اصلاح نظام بانکی پس از شناسایی چالش‌های موجود در دو بخش: الف) راهکارهای اصلاح و بهبود نظام بانکی ب) راهکارهای حفظ و استمرار ثبات و سلامت نظام بانکی تهیه و تدوین و در شهریورماه سال ۱۳۹۸ به رئیس محترم جمهوری تقدیم شده است. در این برنامه هر یک از سه حوزه چالش‌زا (مالی، ساختاری، نهادی و قوانین و مقرراتی) با دو نوع راهکار اصلاحی مورد بازبینی و ترمیم قرار خواهند گرفت. در ابتدا برنامه‌ها، پروژه‌ها

و اقدامات اصلاحی آنی و کوتاه مدت به تناسب هریک از بانکها به مورد اجرا درآمده و برنامه‌های اصلاحی بلندمدت نیز به تبع آن و به منظور عدم بازگشت نظام بانکی به بحران و چالش‌های کنونی اجرا خواهد شد.

اهم شاخص‌ها و عملکرد در اصلاح نظام بانکی (بویژه در دو سال اخیر)

اهم شاخص‌های حوزه بانکی از سال ۱۳۹۷ تا ۹ ماهه سال ۱۳۹۹ در جدول زیر ارائه شده است.

جدول ۷- اهم شاخص‌های حوزه بانکی از سال ۱۳۹۷ تا ۱۳۹۹

رشد ۹ ماهه به ۱۳۹۹ به ۹ ماهه ۱۳۹۸	وضعیت شاخص در ۹ ماهه ۱۳۹۹	وضعیت شاخص در ۹ ماهه ۱۳۹۸	وضعیت شاخص		واحد اندازه‌گیری	عنوان شاخص
			۱۳۹۸	۱۳۹۷		
۵۲	۲۶,۸۳۵,۸۲۳	۱۷,۵۹۰,۶۷۸	۱۹,۸۶۴,۵۹۵	۱۵,۴۵۰,۰۷۹	میلیارد ریال	مانده تسهیلات ریالی و ارزی شبکه بانکی
-	۸	۱۰	۹	۱۰	(درصد)	نسبت مطالبات به تسهیلات (NPL)
۹۵	۱۲۱۹۹	۶۲۶۳	۹۷۵۰	۷۷۳۷	هزار میلیارد ریال	تسهیلات اعطایی بانکها به بخشهای مختلف اقتصادی
۴۲	۳۴,۳۷۰,۵۰۵	۲۴,۲۱۲,۲۴۶	۲۶,۴۵۰,۷۰۰	۲۰,۱۸۳,۰۹۷	میلیارد ریال	مانده سپرده‌های ریالی و ارزی شبکه بانکی (قبل از کسر سپرده قانونی)
-	۸۶	۸۱	۸۳	۸۵	(درصد)	نسبت مانده تسهیلات به مانده سپرده ها (پس از کسر سپرده قانونی)
۳۴	۹۶,۸۶۱	۷۲,۰۴۰	۱۳۰,۸۴۹	۶۹,۷۲۸	میلیارد ریال	میزان فروش دارایی های مازاد بانک ها (سهام و املاک) *
-۳۶	۳۰,۹۳۰	۴۹,۰۰۰	۸۶,۴۹۰	۳۷,۸۱۷	میلیارد ریال	میزان فروش سهام مازاد*
۱۸۶	۶۵,۹۳۱	۲۳,۰۴۰	۴۴,۳۵۹	۳۱,۹۱۱	میلیارد ریال	میزان فروش املاک مازاد*
۱۱۷۸	۹۱۷,۷۰۱	۷۱,۸۰۰	۱۹۹,۹۳۵	۳۹۵,۷۸۰	میلیارد ریال	افزایش سرمایه*
۲۵	۱۰۰	۸۰	۹۰	۱۰	درصد	تدوین برنامه اصلاح نظام بانکی
۲۵	۱۰۰	۸۰	۹۰	۱۰	درصد	اجرای حاکمیت شرکتی
-	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۹۰	درصد	سیاستگذاری در حوزه بانکداری دیجیتال
۱۰۰	۱۰۰	۵۰	۶۰	۳۰	درصد	تصویب و ادغام بانکها و موسسات اعتباری وابسته به نیروهای مسلح در بانک سپه
-	۵۸,۸۰۰	-	-	-	میلیارد ریال	واگذاری باقیمانده سهام دولت در بانکهای صادرات، ملت، تجارت و بیمه‌های البرز و اتکایی امین در قالب «صندوق واسطه‌گری مالی یکم»
-	۲۹۰,۰۰۰	-	-	-	میلیارد ریال	تسویه بدهی دولت به بانکها

*مبالغ درج شده شامل بانک‌های دولتی و خصوصی شده (ملت، تجارت و صادرات ایران) می‌باشد.

● از زمان تصویب قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر که بانک‌ها را مکلف به واگذاری املاک و سهام مازاد کرده بود (اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۴) لغایت آبان ماه ۱۳۹۶ صرفاً ۱۰ هزار میلیارد

تومان اموال مزاد بانکها واگذار شده بود. اما پس از تدوین برنامه اجرایی واگذاری اموال مزاد بانکها این امر سرعت گرفت و از دی ماه سال ۱۳۹۶ تا ۱۵ دی ماه ۱۳۹۹ جمعاً بالغ بر ۳۳,۶ هزار میلیارد تومان از اموال مزاد بانکهای دولتی و خصوصی شده شامل ۱۷,۷ هزار میلیارد تومان سهام و ۱۵,۹ هزار میلیارد تومان املاک به فروش رسید. لازم به ذکر است در سال ۱۳۹۹ علیرغم شرایط تحریم و شیوع ویروس کرونا به میزان ۱۰,۹ هزار میلیارد تومان اموال مزاد بانکها به فروش رسیده است (۳,۱ هزار میلیارد تومان سهام و ۷,۸ هزار میلیارد تومان املاک). همچنین سامانه جامع اطلاعاتی اموال مزاد بانکها (سامبا) توسط معاونت امور بانکی، بیمه و شرکتهای دولتی راهاندازی شده و مشخصات کامل کلیه اموال مزاد بانکها در سامانه مذکور جهت دسترسی عمومی بارگذاری شده است.

جدول ۸ - میزان واگذاری اموال مزاد بانکها از دی ماه ۱۳۹۶ تا دی ماه ۱۳۹۹

ردیف	نام بانک	سهام	املاک	جمع
۱	ملت	۴۷,۰۴۸	۳۳,۳۳۳	۸۰,۳۸۱
۲	رفاه کارگران	۳۵,۰۶۳	۵,۱۹۷	۴۰,۲۶۰
۳	ملی ایران	۲۸,۲۰۰	۲۵,۸۳۵	۵۴,۰۳۵
۴	تجارت	۲۶,۳۴۰	۲۰,۶۱۸	۴۶,۹۵۸
۵	سپه	۱۸,۸۰۸	۱۱,۷۳۹	۳۰,۵۴۷
۶	صادرات ایران	۱۶,۶۷۶	۳۵,۱۲۸	۵۱,۸۰۴
۷	صنعت و معدن	۴,۳۶۰	۶۹۱	۵,۰۵۱
۸	کشاورزی	۴۳۰	۱۸,۶۸۱	۱۹,۱۱۱
۹	توسعه صادرات ایران	۲۵۴	۱,۰۴۹	۱,۳۰۳
۱۰	پست بانک ایران	۸۴	۱,۶۷۴	۱,۷۵۸
۱۱	مسکن	۵۰	۴,۹۳۵	۴,۹۸۵
۱۲	توسعه تعاون	۰	۵۶۱	۵۶۱
	جمع	۱۷۷,۳۱۳	۱۵۹,۴۴۱	۳۳۶,۷۵۴

- تحقق اصلاح نظام بانکی بدون لحاظ اصلاحات ساختاری، امری غیرممکن می‌باشد. برای نخستین بار در جمهوری اسلامی ایران، استقرار نظام حاکمیت شرکتی در بانک‌های دولتی به‌منظور رعایت حقوق کلیه ذینفعان و تفکیک وظایف اجرایی و غیر اجرایی و تقویت مدیریت ریسک، حسابرسی داخلی و تطبیق عملکرد بانک‌ها با قوانین و مقررات در دستور کار جدی وزارت امور اقتصادی و دارایی قرار گرفته و علیرغم تمامی مشکلات حقوقی و زیرساختی در عمده این بانک‌ها در طی مراحل اجرا می‌باشد.
- به‌منظور تقویت توان تسهیلات‌دهی بانک‌ها و بهبود نسبت‌های مالی، سرمایه بانک‌های دولتی طی دو سال گذشته بالغ بر ۱۰۲ هزار میلیارد تومان و سرمایه بانک‌های خصوصی شده بالغ بر ۴۵ هزار میلیارد تومان افزایش یافته است که این میزان افزایش سرمایه در دهه‌های اخیر بی‌سابقه بوده است. مواردی از اهم افزایش سرمایه صورت گرفته در بانک‌ها در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۳۹۸ به شرح زیر می‌باشد:
- افزایش سرمایه بانک ملی ایران از محل تجدید ارزیابی دارایی‌ها به میزان ۷۲۴,۳۵۸ میلیارد ریال در اجرای ماده (۱۴) قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی.
- افزایش سرمایه بانک کشاورزی به میزان ۱۰,۰۰۰ میلیارد ریال در اجرای بند (و) تبصره (۵) قانون بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور.
- افزایش سرمایه بانک صنعت و معدن به میزان ۱,۳۰۰ میلیارد ریال در اجرای بند (و) تبصره (۵) قانون بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور.
- افزایش سرمایه بانک توسعه تعاون به میزان ۵,۰۰۰ میلیارد ریال در اجرای بند (و) تبصره (۵) قانون بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور.
- افزایش سرمایه بانک توسعه صادرات ایران از محل تجدید ارزیابی دارایی‌ها به میزان ۲۰,۰۰۰ میلیارد ریال در اجرای ماده (۱۴) قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی.
- افزایش سرمایه بانک ملت از محل مازاد تجدید ارزیابی دارایی‌ها به میزان ۱۵۷,۰۴۳ میلیارد ریال در اجرای ماده (۱۴) قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی.

- افزایش سرمایه بانک مسکن به میزان ۵۰,۰۰۰ میلیارد ریال از محل بند (ب) تبصره (۸) قانون بودجه سال ۱۳۹۸ کل کشور.
- افزایش سرمایه بانک‌های کشاورزی، صنعت و معدن و توسعه صادرات ایران به ترتیب به میزان ۲۰,۰۰۰، ۱,۴۰۰ و ۴۰۰ میلیارد ریال مجموعاً (۲۱,۸۰۰ میلیارد ریال) در اجرای بند (و) تبصره ۵ قانون بودجه سال ۱۳۹۸ کل کشور.
- افزایش سرمایه بانک سپه از محل تجدید ارزیابی دارایی‌ها به میزان ۱۲۸,۱۳۵ میلیارد ریال در اجرای ماده (۱۴) قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی.
- به منظور رونق آفرینی در بخش مسکن و در راستای مولدسازی دارایی‌های شبکه بانکی و افزایش هم‌افزایی در سیستم بانکی، پروژه امید شهر با استفاده از ظرفیت‌های بانک‌های مسکن و سپه آغاز گردید.
- در راستای راه‌اندازی و تقویت بانکداری دیجیتال، کمیته‌ای متشکل از متخصصان مربوطه در این زمینه تشکیل شد که طی آن سند بانکداری دیجیتال را تهیه و به بانک‌ها ابلاغ نمودند. در راستای پیشبرد اجرای هر چه بهتر سند، پنج مرحله (شامل: تدوین سند بانکداری آینده و تحول دیجیتالی؛ ابلاغ سند بانکداری آینده و تحول دیجیتالی؛ تدوین و ابلاغ شاخص‌های ارزیابی؛ دریافت نقشه راه استقرار از بانک‌های ذیربط؛ پایش، رصد و ارزیابی تحقق برنامه‌های تدوین شده توسط بانک‌های ذیربط در راستای استقرار بانکداری دیجیتال) پیش‌بینی و طراحی گردید که در حال حاضر ۴ مرحله کاملاً اجرایی گردیده است.
- در راستای تعدیل شعب بانک‌ها، در سال ۱۳۹۶ به میزان ۳۹۳ شعبه در بانک‌های دولتی و خصوصی شده تعدیل شده است. در سال‌های ۱۳۹۷، ۱۳۹۸، بانک‌های دولتی و خصوصی شده به ترتیب نسبت به تعدیل ۵۲۳ و ۹۰۳ شعبه با وجود مشکلات و فشارهای سیاسی و اجتماعی اقدام نموده‌اند. همچنین از ابتدای سال ۱۳۹۹ تا دی ماه بانک‌های دولتی و خصوصی شده نسبت به تعدیل ۳۴۴ شعبه اقدام نموده‌اند.

جدول ۹- برنامه و عملکرد تعدیل شعب از سال ۱۳۹۷ تا دی ماه ۱۳۹۹

نام بانک	سال ۱۳۹۷		سال ۱۳۹۸		سال ۱۳۹۹	
	برنامه	عملکرد	برنامه	عملکرد	برنامه	عملکرد (پایان آذر)
ملی ایران	۸۰	۹۳	۱۵۰	۱۲۸	۲۰۰	۱۸۳
سپه	۱۰۰	۱۰۶	۶۰۰	۴۴۰	۱۶۰	۳۸
صادرات ایران	۸۴	۳۸	۷۰	۱۷۵	۷۰	۱۲
کشاورزی	۷۰	۷۳	۳۰	۲۵	۴۵	۳۶
ملت	۵۵	۳۵	۵۰	۱۸	۵۰	۱۹
مسکن	۱۵	۵	۴۹	۴۵	۱۰۰	۲۲
تجارت	۲۱۰	۱۷۳	۸۰	۷۲	۱۰۰	۳۴
جمع کل	۶۱۴	۵۲۳	۱۰۲۹	۹۰۳	۷۲۵	۳۴۴

● پذیرهنویسی: حدود ۷۰ درصد از متقاضیان (در دولت دوازدهم)، از طریق بانکها اقدام به خرید واحدهای سرمایه‌گذاری صندوق مذکور نموده‌اند که بیانگر مشارکت آحاد مردم در این طرح می‌باشد و این امر به عمق بازار سرمایه در آینده نزدیک می‌افزاید؛ لذا هدف اولیه که همان مردمی‌کردن اقتصاد بوده، تا حد بسیار زیادی محقق شده است. آمارهای موجود بیانگر آن است که در مجموع ۹۰ درصد پذیرهنویسی انجام‌شده در خرید واحدهای صندوق واسطه‌گری مالی یکم به شیوه غیرحضوری (درگاه‌های غیرحضوری بانکها و سامانه آنلاین معاملات کارگزاری‌ها) صورت پذیرفته است. مطابق اطلاعات دریافتی از ۱۴ بانک منتخب و همچنین سامانه‌های آنلاین معاملات، ۳,۴۱۹,۰۴۲ نفر نسبت به خرید واحدهای سرمایه‌گذاری این صندوق به مبلغ ۵۸,۸۱۸,۳۰۸,۲۲۰,۰۰۰ ریال اقدام نموده‌اند. در دوره اول پذیرهنویسی صندوق واسطه‌گری مالی یکم، حدود ۳۵ درصد سهام عرضه شده به فروش رفته است.

● پروژه امیدشهر: در دولت دوازدهم تفاهم‌نامه مشارکت در احداث امید شهر در زمینی واقع در شرق تهران متعلق به بانک سپه (شامل ۵ پلاک ثبتی به مساحت حدود ۳۱ هکتار) و با استفاده از ظرفیت بانک مسکن در سال ۱۳۹۸ به امضای بانک‌های سپه و مسکن رسید.

اهم سیاست‌ها در نظام بانکی

● واگذاری اموال مزاد بانکها: بر اساس ماده (۱۶) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور مصوب ۱۳۹۴ کلیه بانکها و مؤسسات اعتباری موظف شده

بودند از تاریخ لازم‌الاجرا شدن قانون تا مدت سه سال، سالانه حداقل ۳۳ درصد از اموال مازاد خود اعم از منقول، غیرمنقول و سرقفلی را که به تملک آن‌ها و شرکت‌های تابعه آن‌ها درآمده است را واگذار نمایند.

● بانکداری دیجیتال: هوشمندسازی اقتصاد، دیگر نه یک انتخاب بلکه یک الزام محسوب می‌شود. «پارادایم اقتصاد هوشمند» برای نخستین بار به عنوان یکی از محورهای اصلی در برنامه وزارت متبوع مورد توجه قرار گرفته است. تحقق اقتصاد هوشمند، بدون استقرار یک نظام بانکداری دیجیتال، امکان‌پذیر نخواهد بود. این امر، با عنایت به روندهای نوین بانکداری در جهان و مدل‌های جدید کسب‌وکار بانکی که متأثر از تحولات حوزه فناوری اطلاعات، شکل گرفته است، اهمیتی دو چندان می‌یابد. لذا با بهره‌گیری از نظرات و تجربیات ارزشمند کارشناسان و صاحب‌نظران برجسته و خبره بانکی و فناوری اطلاعات کشور، سند تحول دیجیتال تهیه شده است که به عنوان یک سند بالادستی ابلاغی وزارت امور اقتصادی و دارایی در مسیر اصلاح نظام بانکی تلقی می‌گردد. متعاقب ابلاغ سند، بانک‌های مربوطه موظف به تدوین و ارسال نقشه راه بانکداری دیجیتال به وزارت گردیده‌اند که این موضوع در حال پیگیری و اجرا می‌باشد.

● اجرای حاکمیت شرکتی: تحقق اصلاح نظام بانکی بدون لحاظ اصلاحات ساختاری، امری غیرممکن می‌باشد. از جمله اصول مهم این اصلاح، استقرار نظام حاکمیت شرکتی در ساختار بانکی است. این مهم مورد توجه مقنن در تبصره (۳) ماده (۱۶) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور قرار گرفته و به وزارت امور اقتصادی و دارایی به عنوان تکلیف قانونی محول شده بود. در اجرای تکلیف قانونی مزبور دستورالعمل الزامات ناظر بر حاکمیت شرکتی در بانک‌های دولتی تدوین و در تاریخ ۱۳۹۶/۷/۲۵ به تصویب مجمع عمومی بانک‌ها رسید و ابلاغ شد.

● پیشبرد فرایند ادغام برخی بانک‌ها در بانک سپه: در راستای اصلاح نظام بانکی و با هدف متمرکز نمودن توانمندی‌های بانک‌های قوامین، انصار، حکمت ایرانیان، مهر اقتصاد و موسسه اعتباری کوثر در قالب یک بانک واحد، فرآیند ادغام نهادهای پولی فوق در بانک سپه به عنوان یکی از بانک‌های معتبر دولتی از تیر ماه سال ۱۳۹۸ با مسئولیت کمیته‌ای متشکل از بانک مرکزی، وزارت امور اقتصادی و دارایی، ستاد کل نیروهای مسلح و بانک سپه آغاز شد.

● ساماندهی و تعدیل شعب بانک‌های دولتی و خصوصی شده: با توسعه کمی و کیفی بانکداری الکترونیکی و به‌کارگیری ابزارهای نوین بانکی، بسیاری از فعالیت‌های شعب در بستر فناوری اطلاعات صورت می‌پذیرد و وجود فیزیکی شعب همانند گذشته، توجیه اقتصادی و منطقی ندارد. این موضوع در کلان‌شهرها با توجه به دامنه نفوذ استفاده از اینترنت، رشد فرهنگ استفاده از خدمات غیرحضوری مانند تلفن‌بانک، همراه بانک، اینترنت بانک و افزایش چشمگیر دستگاه‌های پرداخت الکترونیک مانند پایانه‌های فروشگاه‌های و خودپردازها، نسبت به سایر مناطق محسوس‌تر است. نتیجه آنکه با توجه به هزینه‌های عملیاتی و غیرعملیاتی بالا، بانک‌ها دچار عدم صرفه‌های ناشی از مقیاس و کاهش سودآوری شدند.

● مولدسازی دارایی‌ها (پروژه امیدشهر): یکی دیگر از محورهای مهم اصلاح نظام بانکی و بازسازی ساختار مالی بانک‌ها، مولدسازی دارایی‌هایی است که منجر به تأمین مالی پایدار نیز خواهد شد. اهمیت این موضوع زمانی دو چندان خواهد گردید که علاوه بر تجمیع ظرفیت‌های موجود در بین نهادهای همکار، موجبات رشد بخش‌های مختلف اقتصادی و اشتغال‌زایی را فراهم آورد. از این رو، این وزارت علاوه بر پیگیری‌های مستمر برای واگذاری دارایی‌های مازاد بانک‌های دولتی و خصوصی شده، در راستای تحقق سیاست‌ها و اولویت‌های دولت محترم در حمایت از تولید و عرضه انبوه مسکن برای سطوح میان درآمدی، مولدسازی یکی از دارایی‌های ارزنده و منحصر به فرد بانک سپه را در قالب پروژه عظیم مسکونی امیدشهر با استفاده از ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های بانک مسکن، در دستور کار قرار داد. تأمین مالی این پروژه با استفاده از شیوه‌های متنوع تأمین مالی همانند تشکیل صندوق زمین و ساختمان، انتشار اوراق صکوک، انتشار گواهی سپرده خاص و دیگر روش‌های تأمین مالی صورت خواهد پذیرفت.

● پذیرهنویسی واحدهای صندوق «واسطه‌گری مالی یکم»: در اجرای جزء (۲) بند (الف) تبصره (۲) قانون بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور و با عنایت به مصوبات شماره ۳۶۲۲/ت۵۷۵۷۹هـ مورخ ۱۳۹۹/۱/۲۰، شماره ۶۱۹۳/ت۵۷۵۸۷هـ مورخ ۱۳۹۹/۱/۲۷ و شماره ۱۱۹۲۵/ت۵۷۶۴۹هـ مورخ ۱۳۹۹/۲/۱۳ هیأت وزیران، در اواخر فروردین ماه سال جاری، اقدامات اولیه به‌منظور پذیرهنویسی واحدهای سرمایه‌گذاری صندوق سرمایه‌گذاری قابل

معامله (ETF) «واسطه‌گری مالی یکم» به منظور واگذاری باقیمانده سهام دولت در بانک‌های ملت، تجارت، صادرات ایران و بیمه‌های البرز و اتکایی امین از سوی وزارت امور اقتصادی و دارایی آغاز شد و اولین تجربه واگذاری سهام دولت از طریق صندوق‌های سرمایه‌گذاری قابل معامله (ETF) مورد اقبال عمومی قرار گرفت.

● تهاتر بخشی از بدهی دولت به بانک‌های صادرات ایران، تجارت و ملت: به استناد جزء (۲) بند (الف) ماده واحده قانون الزام دولت به پرداخت یارانه کالاهای اساسی و در اجرای مصوبات جلسه چهارم و نهم ستاد ملی مقابله با کرونا مورخ ۱۳۹۹/۰۹/۲۹، وزارت امور اقتصادی و دارایی (سازمان خصوصی‌سازی) مکلف گردید به منظور تهاتر بخشی از بدهی دولت به بانک‌های صادرات ایران، تجارت و ملت مجموعاً معادل ۴۳/۵ هزار میلیارد تومان از باقیمانده سهام متعلق به دولت در ۷ شرکت پالایش نفت تهران، پالایش نفت تبریز، پالایش نفت اصفهان، پالایش نفت بندرعباس، سرمایه‌گذاری ملی ایران، هپکو و ایران ترانسفو را با درصدهای تعیین شده به بانک‌های ملت، صادرات و تجارت واگذار نماید. به موجب این مصوبه، معادل ۲۹ هزار میلیارد تومان از سهام موضوع این تصویب‌نامه بابت تأدیه بدهی دولت به بانک‌های فوق واگذار می‌گردد.

● افزایش سرمایه بانک‌ها: در حال حاضر تقریباً تمام بانک‌های دولتی با مشکل کمبود سرمایه مواجه هستند. در برخی از بانک‌های دولتی، استمرار زیان و عدم افزایش سرمایه، آورده اولیه سهامدار را از بین برده و مانده حقوق صاحبان سهام را منفی کرده است. علاوه بر این، ماهیت متفاوت بانک‌های تخصصی سبب می‌شود نسبت کفایت سرمایه آن‌ها به دلیل نوع کارکرد، بسیار بالاتر از نسبت بانک‌های تجاری باشد. با این حال عدم افزایش سرمایه کافی این بانک‌ها در کنار بزرگ شدن ترازنامه، موجب کمبود کفایت سرمایه بانک‌های دولتی شده است. از طرفی بخش عمده سرمایه بانک‌های دولتی از ابتدا تاکنون (حدود ۹۰ درصد)، غیرنقدی می‌باشد.

سرمایه‌گذاری خارجی

جذب سرمایه‌گذاری خارجی به عنوان یکی از مهم‌ترین متغیرهای اقتصادی در اغلب کشورهای جهان مورد توجه است و تا حد زیادی اهداف اقتصادی کشورها در راستای ورود تکنولوژی جدید و تامین مالی از بازارهای بین‌المللی را تحقق می‌بخشد. درجه رقابت‌پذیری

اقتصاد، فضای کسب و کار، نرخ ارز، امنیت سرمایه‌گذاری، نرخ انتظاری بازگشت سرمایه، وجود سیاست‌های حمایتی دولت از سرمایه‌گذاری خارجی، امکان نقل و انتقال آزادانه سرمایه، انضباط مالی و پولی، ریسک سیاسی و اقتصادی کشور و شرایط اقتصاد بین‌الملل از جمله عوامل درونزا و برونزایی هستند که نقش تعیین‌کننده در جذب سرمایه‌گذاری خارجی دارند. لذا بروز نوسانات و یا خدشه‌دار شدن هر یک از مؤلفه‌های یادشده به صورت مستقیم و غیرمستقیم بر جذب سرمایه‌گذاری تأثیرگذار خواهد بود؛ چنان‌که با امضای سند برجام در دی ماه سال ۱۳۹۴، تقاضای سرمایه‌گذاری خارجی با رشد چشمگیری مواجه شد. این جریان تا اردیبهشت ماه سال ۱۳۹۷ ادامه یافت و متأسفانه با خروج آمریکا از برجام و منع شرکت‌های بزرگ بین‌المللی برای سرمایه‌گذاری در ایران، با جریان کاهشی روبرو گردید. اما با وجود موانع و مشکلات متعدد ناشی از تحریم‌های غیرقانونی و یک‌جانبه آمریکا و خروج این کشور از برجام و علیرغم نبود بسیاری از شاخصه‌ها و متغیرهای مورد نظر سرمایه‌گذاران خارجی در دوران پس از برقراری مجدد تحریم‌ها در کشور، شیوع بیماری کرونا و ...، همچنین با عنایت به وجود ظرفیت‌های گسترده اقتصادی و مزیت‌های نسبی موجود همچنان مراجعه و تقاضای شرکت‌ها و سرمایه‌گذاران خارجی برای انجام سرمایه‌گذاری در کشور ادامه یافته و متوقف نگردیده است.

● با گسترش تحریم‌ها در سال‌های ابتدایی دهه ۹۰ و همزمان با روی کار آمدن دولت تدبیر و امید، مذاکرات برجام به طور ویژه در دستور کار قرار گرفت و این امر منجر به امضای برجام در سال ۱۳۹۴ گردید، به طوری که میزان سرمایه‌گذاری خارجی مصوب از رقم ۹۱۵ میلیون دلار در سال ۱۳۹۳، با امضای سند برجام در سال ۱۳۹۴ با جهشی قابل ملاحظه به ۶,۷ میلیارد دلار رسید و متعاقباً در سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ با حفظ روند صعودی به ترتیب به رقم ۱۰,۴ و ۱۰,۸ میلیارد دلار رسید.

● پس از خروج آمریکا از برجام در سال ۱۳۹۷، هر چند روند سرمایه‌گذاری خارجی به کشور کاهشی گردید، اما متوقف نشد. به طوری که در سال مذکور، رقم ۵,۱ میلیارد دلار و در سال ۱۳۹۸ به عدد ۵,۲ میلیارد دلار رسید. شایان ذکر است علی‌رغم سیاست‌های فشار حداکثری آمریکا، از ابتدای سال ۱۳۹۹ تا کنون قریب به ۴,۵ میلیارد دلار سرمایه خارجی مصوب گردیده است.

● در حوزه جذب سرمایه‌گذاری خارجی بر اساس آمارهای منتشر شده از سوی کنفرانس ملل متحد برای توسعه و تجارت (آنکتاد) جریان سرمایه‌گذاری خارجی ایران با امضای سند برجام و عملیاتی شدن آن از ابتدای سال ۲۰۱۶، روند افزایشی به خود گرفت، به طوری که از رقم ۲ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۵ با ۷۰ درصد افزایش به رقم ۳,۴ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۶ رسید. این جریان افزایشی در سال ۲۰۱۷ به رقم ۵ میلیارد دلار بالغ گردید. پیش‌بینی می‌شد که با افزایش تقاضای سرمایه‌گذاری در کشور، این روند در سال‌های آتی نیز حفظ شود که با خروج آمریکا از برجام در سال ۲۰۱۸ و تحریم‌های شدید بین‌المللی و نگرانی شرکت‌های بزرگ بین‌المللی از جریمه‌های احتمالی آمریکا در اثر تعامل با ایران، جریان سرمایه‌گذاری در آن سال به رقم ۲,۴ میلیارد دلار افت کرد و در سال ۲۰۱۹ نیز این روند کاهشی ادامه یافته و به رقم ۱,۵ میلیارد دلار رسید.

● در سال‌های خروج آمریکا از برجام و با توجه به معافیت بخش‌هایی از اقتصاد کشور از تحریم‌ها از جمله حوزه سلامت و دارو، سرمایه‌گذاری خارجی در این حوزه‌ها تقویت شده است. همچنین با توجه به مشوق‌هایی که در حوزه تولید برق برای سرمایه‌گذاران خارجی در نظر گرفته شده است، سرمایه‌گذاری خارجی در این بخش نیز همواره افزایشی بوده است. خرید تضمینی برق تولیدی نیروگاه‌های تجدیدپذیر با قیمت‌های رقابتی از جمله این مشوق‌ها می‌باشد.

جدول ۱۰. آمار سرمایه‌گذاری خارجی مصوب

سال	حجم سرمایه‌گذاری خارجی مصوب (میلیارد دلار)	دولت‌ها	مجموع سرمایه مصوب دولت‌ها	مجموع دولت یازدهم و دوازدهم
۱۳۹۲	۱,۴	دولت یازدهم	۱۹,۴	۴۵
۱۳۹۳	۰,۹			
۱۳۹۴	۶,۷			
۱۳۹۵	۱۰,۴			
۱۳۹۶	۱۰,۸	دولت دوازدهم	۲۵,۶	
۱۳۹۷	۵,۱			
۱۳۹۸	۵,۲			
ده ماهه ۱۳۹۹	۴,۵			
رشد حجم سرمایه‌گذاری خارجی مصوب سال ۱۳۹۸ به سال ۱۳۹۲		۲۴,۴		

مرجع: سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های اقتصادی و فنی ایران

جدول ۱۱. آمار سرمایه‌گذاری خارجی جذب شده

سال	حجم سرمایه‌گذاری خارجی جذب شده (میلیارد دلار)	دولت‌ها	مجموع سرمایه جذب شده دولت‌ها	مجموع دولت یازدهم و دوازدهم
۲۰۱۳	۳,۰۵	دولت یازدهم	۱۰,۶	۱۹,۵
۲۰۱۴	۲,۱			
۲۰۱۵	۲,۰۵			
۲۰۱۶	۳,۴			
۲۰۱۷	۵,۰۲	دولت دوازدهم	۸,۹	۱۹,۵
۲۰۱۸	۲,۴			
۲۰۱۹	۱,۵			

مرجع: آنکتاد

• بررسی تامین مالی از محل منابع بانک‌ها و موسسات مالی توسعه‌ای بین‌المللی بیانگر آن است که طی سال‌های ۹۹-۱۳۹۲، بیشترین میزان جذب تسهیلات مربوط به سال ۱۳۹۵ و معادل ۱۴۱,۳۵ میلیون یورو بوده است. در جداول ذیل میزان جذب تسهیلات دریافتی از بانک‌ها و موسسات توسعه‌ای بین‌المللی و مبالغ هزینه‌کرد بابت اقساط تسهیلات نمایش داده شده است.

جدول ۱۲. میزان جذب تسهیلات دریافتی از بانک‌ها و موسسات توسعه‌ای بین‌المللی

(میلیون یورو)

سال موسسه/ بانک	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹ (تا پایان دیماه)
بانک توسعه اسلامی	۸۵,۴۳	۷۷,۳۶	۱۱۵,۳۸	۱۲۲,۳۵	۱۲۲,۹۲	۱۳۲,۲۰	۵۴,۲۰	۴۶,۴۸
بانک جهانی	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۴۵,۸
بانک تجارت و توسعه اگو	۱۸	۴	۱۳,۸۹	۱۹	۱۳,۹۸	۰	۶,۷۹	۰
جمع	۱۰۳,۴۳	۸۱,۳۶	۱۲۹,۲۷	۱۴۱,۳۵	۱۳۶,۹	۱۳۲,۲	۶۰,۹۹	۹۲,۲۸

جدول ۱۳. مبالغ هزینه کرد بابت بازپرداخت اقساط تسهیلات بانکها و موسسات توسعه‌ای بین‌المللی (میلیارد ریال)

سال موسسه/بانک	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹ (تا پایان دیماه)
بانک جهانی	۳,۱۵۲,۲	۱,۶۴۰	۲,۸۸۳,۵	۲,۴۵۷,۴	۲,۶۹۱	۲,۸۸۰	۱۱,۵۹۵,۲	۸,۵۷۳
بانک توسعه اسلامی	۱۸۲۰,۹	۱,۴۰۰	-	۲,۰۴۰,۶	۲,۳۶۸	۲,۰۰۰	۲,۷۰۳,۸	۸,۹۰۰
آژانس همکاری‌های بین‌المللی ژاپن	-	-	۷۵۰,۳	۵۷۰	۷۸۲	۶۲۱,۷	۴۴۴,۷	۵۵۶

● ثمره همکاری با بانکها و موسسات مالی توسعه‌ای بین‌المللی تحت عضویت، نظیر گروه بانک جهانی، گروه بانک توسعه اسلامی، بانک تجارت و توسعه اکو و صندوق اوپک برای توسعه بین‌المللی طی دولت‌های یازدهم و دوازدهم به شرح زیر می‌باشد.

جدول ۱۴. همکاری با بانکها و موسسات مالی توسعه‌ای بین‌المللی

سال	شرح
۱۳۹۲	<p>اخذ وام انتقال نیروی اصفهان به نفع شرکت برق منطقه‌ای استان اصفهان به مبلغ ۱۵۳,۶۰ میلیون دلار، در فروردین ماه ۱۳۹۲ از بانک توسعه اسلامی.</p> <p>اخذ وام برای پروژه جمع‌آوری فاضلاب شش شهر استان فارس به نفع شرکت آب و فاضلاب استان فارس به مبلغ ۱۸۹,۷۹ میلیون دلار، در شهریور ماه ۱۳۹۴ از بانک اکو.</p>
۱۳۹۴	<p>اخذ وام برای پروژه شبکه آبیاری و زهکشی قره‌سو زرین‌گل به نفع وزارت نیرو (آب منطقه‌ای گلستان) به مبلغ ۱۰۳,۴۰ میلیون دلار از بانک توسعه اسلامی.</p> <p>اخذ وام برای پروژه انتقال نیروی برق مازندران به نفع شرکت برق منطقه‌ای استان مازندران به مبلغ ۲۲,۲۰ میلیون دلار از بانک تجارت و توسعه اکو.</p>

سال	شرح
۱۳۹۷	<p>اخذ کمک بلاعوض به مبلغ ۲۸۰ هزار دلار از بانک توسعه اسلامی به نفع وزارت جهادکشاورزی جهت طرح رقابت پذیری تولید گندم.</p> <p>افزایش سقف وام پروژه فاضلاب بیرجند به مبلغ ۷,۷۴۰ میلیون دلار در آبان ۱۳۹۷ به نفع شرکت آب و فاضلاب خراسان جنوبی از سوی بانک تجارت و توسعه اکو.</p>
۱۳۹۸	<p>اخذ کمک بلاعوض از صندوق اوپک برای توسعه بین‌المللی به مبلغ ۵۰۰ هزار دلار برای حادثه سیل فروردین‌ماه.</p> <p>اخذ کمک بلاعوض از بانک توسعه اسلامی به مبلغ ۳۰۰ هزار دلار برای حادثه سیل فروردین ماه.</p> <p>اخذ کمک بلاعوض از کمیته همکاری‌های اقتصادی و تجاری سازمان همکاری اسلامی برای پروژه تحقیقاتی حوزه حمل و نقل به مبلغ ۷۶,۸۴۰ (هفتاد و شش هزار و هشتصد و چهل) دلار به نفع وزارت راه و شهرسازی.</p>
۱۳۹۹	<p>اخذ اعتباری به مبلغ ۴۶ میلیون یورو (برابر با ۵۰ میلیون دلار) از بانک جهانی برای مقابله با همه‌گیری کووید-۱۹.</p> <p>اخذ کمک بلاعوض به مبلغ ۵۰۰ هزار دلار از صندوق اوپک برای توسعه بین‌المللی برای مقابله با همه‌گیری کووید-۱۹.</p> <p>تصویب افزایش مبلغ وام پروژه توسعه بیمارستان شریعتی به میزان ۲۸,۴۲ میلیون دلار.</p>

● مقایسه عملکرد تامین مالی از محل بانک‌ها و موسسات توسعه‌ای بین‌المللی در دولت یازدهم و دوازدهم طی سال‌های ۱۳۹۲-۱۳۹۹ بیانگر آن است که مجموع اعتبارات مصوب دولت یازدهم معادل ۴۶۸,۹۹۰ هزار دلار و در دولت دوازدهم معادل ۸۷,۸۱۷ هزار دلار بوده‌است. در جدول ذیل جزئیات نشان داده است:

جدول ۱۵. عملکرد تامین مالی از محل بانک‌ها و موسسات توسعه‌ای بین‌المللی

سال	مبلغ مصوب (هزار دلار)	مجموع در دولت
۱۳۹۲	۳۴۳,۳۹۰	۴۶۸,۹۹۰
۱۳۹۳	.	
۱۳۹۴	۱۲۵,۶۰۰	
۱۳۹۵	.	

سال	مبلغ مصوب (هزار دلار)	مجموع در دولت
۱۳۹۶	۰	۸۷,۸۱۷
۱۳۹۷	۸,۰۲۰ (وام: ۷,۷۴۰ و کمک بلاعوض: ۲۸۰)	
۱۳۹۸	۸۷۷ (کمک بلاعوض)	
۱۳۹۹	۷۸,۹۲۰ (وام: ۵۰,۰۰۰ و ۲۸,۹۲۰ و کمک بلاعوض: ۵۰۰)	

• بررسی عملکرد حوزه فاینانس خارجی طی فعالیت دولت یازدهم و دوازدهم حاکی از آن است پس از انعقاد موافقتنامه برجام در سال ۱۳۹۶ مبلغ ۲۹,۱ میلیارد دلار در زمینه تامین مالی خارجی قرارداد و یادداشت تفاهم به امضا رسید. در سال ۱۳۹۵ دو موافقتنامه وام با کشور روسیه برای دو پروژه به مبلغ ۲/۲ میلیارد یورو امضا گردید.

جدول ۱۶. موافقتنامه‌های وام دولتی منعقد شده با فدراسیون روسیه در سال ۱۳۹۵ (دولت یازدهم)

ردیف	نام کشور	مبلغ وام	نوع ارز
۱	فدراسیون روسیه	یک هزار و دویست میلیون یورو (نیروگاه سبریک)	یورو
۲	فدراسیون روسیه	یک هزار میلیون یورو (راه آهن گرمسار- اینچه برون)	یورو

• همچنین با توجه به مذاکرات انجام گرفته با اعتباردهندگان خارجی که از سال ۱۳۹۴ شروع شده بود، طی سال ۱۳۹۶ منابع مالی خارجی در قالب خطوط اعتباری براساس قراردادهای مالی منعقد و ضمانتنامه دولتی صادره از سوی وزارت امور اقتصادی و دارایی به شرح ذیل تجهیز گردید:

جدول ۱۷. خطوط اعتباری منعقد و ضمانتنامه‌های صادره به نفع بانک‌های تجاری خارجی در سال ۱۳۹۶ (دولت دوازدهم)

نام کشور	نام اعتبار دهنده	مبلغ وام	نوع ارز	معادل دلاری	تاریخ امضا	تاریخ صدور ضمانتنامه
کره جنوبی	اگزیم بانک	۸ میلیارد	یورو	۹,۶ میلیارد	شهریور ۹۶	آذر ۹۶
اتریش	اوبر بانک	۱ میلیارد	یورو	۱,۲ میلیارد	شهریور ۹۶	آذر ۹۶

نام کشور	نام اعتبار دهنده	مبلغ وام	نوع ارز	معادل دلاری	تاریخ امضا	تاریخ صدور ضمانتنامه
دانمارک	دنسکه بانک	۵۰۰ میلیون	یورو	۶۰۰ میلیون	شهریور ۹۶	آذر ۹۶
ایتالیا	اینویتالیا	۵ میلیارد	یورو	۶ میلیارد	دی ماه ۹۶	اسفند ۹۶
چین	اگزیم بانک	۱۰ میلیارد *	دلار	۱,۷ میلیارد	شهریور ۹۶	آذر ۹۶
چین	سیتیک	۶۵ میلیارد	یوان	۱۰ میلیارد	شهریور ۹۶	بهمن ۹۶
روسیه	اگزیم بانک - اگسیار	بدون تعیین سقف	یورو	-	دی ۹۶	در دست اقدام

*توافق کلی معادل ۱۰ میلیارد دلار می‌باشد و برای هر پروژه موافقتنامه جداگانه ای منعقد خواهد شد.

● علاوه بر انعقاد خطوط اعتباری موضوع بند فوق‌الاشاره برقراری خطوط اعتباری جدید نیز به طور مستمر با برگزاری جلسات کارشناسی با اعتباردهندگان خارجی به شرح جدول ذیل مورد پیگیری قرار گرفت و تفاهم‌نامه‌هایی نیز به امضا رسید.

جدول ۱۸. خطوط اعتباری در حال مذاکره که بدلیل خروج امریکا از برجام متوقف شد (دولت‌های یازدهم و دوازدهم)

ردیف	نام کشور	نام اعتبار دهنده	مبلغ وام	نوع ارز	معادل دلاری
۱	ژاپن	جی بی‌ک و سه بانک بزرگ ژاپن	۱۰ میلیارد	دلار	۱۰ میلیارد
۲	چین	بانک توسعه چین	۱۵ میلیارد	یورو	۱۸ میلیارد
۳	فرانسه	بی پی آی	بین ۵ تا ۵,۱ میلیارد	یورو	۶ میلیارد
۴	آلمان	کنسرسیوم بانکی	۴ میلیارد	یورو	۴,۸ میلیارد
۵	کره جنوبی	کی شور	۵ میلیارد	یورو	۶ میلیارد
۶	برزیل	بانک توسعه برزیل	۱,۲ میلیارد	یورو	۱,۴۱ میلیارد
جمع کل تقریبی					۴۶,۲۱ میلیارد

● به منظور تامین مالی ۲ طرح بازسازی نیروگاه‌های شهید رجایی و شهید مفتح جمعاً به مبلغ تقریبی ۰۳۴,۷۹ میلیون ین (نزدیک ۸۰۰ میلیون دلار) برای اخذ وام مستقیم کشور ژاپن از طریق آژانس همکاری‌های بین‌المللی ژاپن (جایکا) صورتجلسه‌ای در اسفند ماه

۱۳۹۶ فی مابین طرفین مذاکره (سازمان برنامه و بودجه، شرکت مادر تخصصی تولید نیروی برق حرارتی و سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های اقتصادی و فنی ایران با اژانس همکاری‌های بین‌المللی ژاپن) با نرخ بهره ثابت ۱,۵ درصدی، پیش پرداخت ۰,۲ درصدی، دوره استفاده و تنفس ۱۰ ساله و دوره بازپرداخت حداکثر ۳۰ ساله به امضا رسید اما به دلیل خروج امریکا از برجام مذاکرات متوقف شد.

جدول ۱۹. مذاکره وام با جایکای ژاپن برای نوسازی نیروگاه‌های شهید مفتاح و رجایی دولت یازدهم و دوازدهم

کشور	نام اعتبار دهنده	مبلغ وام	تنوع ارز	معادل دلاری
ژاپن	جایکا	۷۹ میلیارد	ین	کمتر از ۸۰۰ میلیون

● با عنایت به اهمیت اتصال راه‌آهن جمهوری اسلامی ایران به جمهوری آذربایجان و بر اساس توافق کلی به عمل آمده بین مقامات دو کشور، تأمین اعتبار احداث راه‌آهن رشت - آستارا برای اتصال خط ریلی جمهوری اسلامی ایران به جمهوری آذربایجان (بخشی از کریدور شمال به جنوب) قرارداد اخذ تسهیلات وامی به مبلغ ۵۰۰ میلیون دلار با دولت با دولت آذربایجان به امضاء رسید. متعاقباً این وام به شکل سرمایه‌گذاری خارجی تغییر یافت و به دلیل خروج امریکا از برجام هنوز محقق نشده است.

اهم سیاست‌ها، اقدامات اجرایی و دستاوردها در زمینه سرمایه‌گذاری خارجی، روابط اقتصادی خارجی

● تدوین دستورالعمل فعالیت مراکز خدمات سرمایه‌گذاری استان‌های سی و یک گانه در راستای جهت‌دهی و همسوسازی فعالیت‌ها و برنامه‌های عملیاتی مراکز و استانداردسازی اقدامات در چارچوب برنامه عملیاتی وزارت امور اقتصادی و دارایی و کلیه دستگاه‌های اجرایی تابعه به عنوان اقدامی مهم و تأثیرگذار در بهبود خدمات‌رسانی و استانداردسازی فعالیت‌های تخصصی.

● به بهره‌برداری رساندن فاز اول پنجره واحد سرمایه‌گذاری خارجی در راستای تسهیل و تسریع در رسیدگی به درخواست‌های سرمایه‌گذاران خارجی و حذف یا کاهش مراجعات حضوری.

● تدوین و ارائه لایحه قانونی مشارکت عمومی - خصوصی (PPP) به مجلس شورای اسلامی.

- برنامه‌ریزی و انجام مقدمات ایجاد پورتال سرمایه‌گذاری کشور با تمرکز بر بهره‌گیری از طرح جامع و نرم‌افزار اطلس سرمایه‌گذاری کشور و نقشه راه تأمین مالی برای پروژه‌های زیرساختی در سطح ملی و استانی.
- ایجاد روش‌های مختلف انتقال سرمایه خارجی به جز کانال بانکی با همکاری بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران از طریق گسترش شیوه‌های قابل قبول ورود و ثبت سرمایه خارجی از طریق صرافی بانک‌ها، صرافی‌های مجاز، اظهارنامه‌های ارز، تهاتر بین سرمایه‌گذاران خارجی موجود و جدید و همچنین تسویه مطالبات سرمایه‌گذاران خارجی با ارزهای حاصل از صادرات شرکت‌های مشترک.
- برنامه همکاری جامع اقتصادی راهبردی جمهوری اسلامی ایران و چین؛ که این سند به وزارت امور خارجه برای ارائه به طرف چینی جهت بررسی و اعلام نظر ارسال شده است.
- با توجه به مشکلات بوجود آمده ناشی از خروج امریکا از برجام، پرداخت اقساط وام‌های دریافتی نیز دچار چالش‌های متعددی گردید که با پیگیری‌های بسیار، خوشبختانه تا پایان سال ۲۰۲۰ پرداخت گردیده‌اند.
- برای دریافت وام مذاکرات متعددی صورت گرفته که می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:
 - مذاکراتی با کشور هند جهت دریافت وام ۱۵۰ میلیون دلاری برای خرید واکسن کووید و سایر نیازهای وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی،
 - مذاکراتی با کشور کره جنوبی برای دریافت یک وام دولتی،
 - چند مذاکره با کشور روسیه جهت تامین منابع مالی برای چهار پروژه جدید صنعتی، تامین منابع مالی برای فازهای دوم و سوم نیروگاه اتمی بوشهر و اعطای وام برای خرید غلات به مبلغ ۱/۶ میلیارد یورو که پیش‌نویس ضمانتنامه دریافتی در حال بررسی می‌باشد.

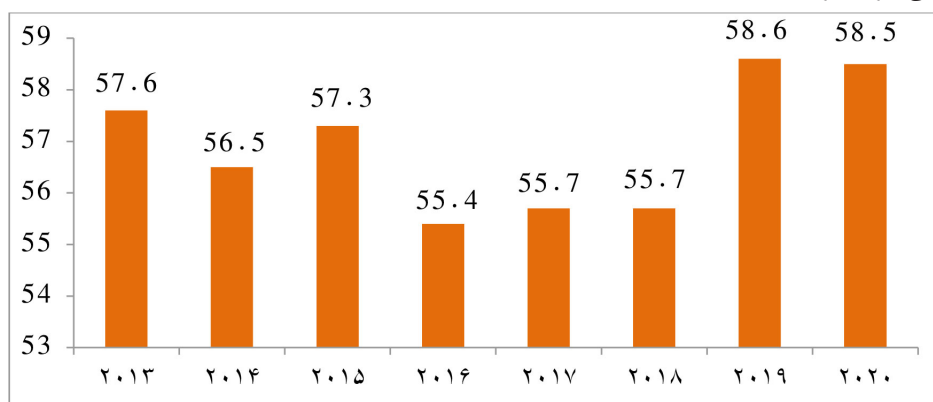
بهبود فضای کسب‌وکار

شاخص سهولت انجام کسب‌وکار بانک جهانی، نماگرهای کمی ده‌گانه‌ای درخصوص قانون‌گذاری و تنظیم مقررات مربوط به «شروع کسب‌وکار، اخذ مجوزهای ساخت، دسترسی به برق، ثبت مالکیت، اخذ اعتبار، حمایت از سرمایه‌گذاران خرد، پرداخت مالیات، تجارت فرامرزی، اجرای قراردادها و ورشکستگی و پرداخت دیون» را، ارائه می‌دهد. شایان ذکر

است که متدولوژی محاسبه شاخص هر چند سال یک بار تغییر می‌کند و متناسب با آن کلیه امتیازات در نماگرهای ده‌گانه مجدداً مورد بازبینی قرار می‌گیرد. هرچند تغییر امتیازات، رتبه‌بندی را هم متأثر خواهد نمود لیکن بانک جهانی رتبه‌بندی جدیدی در این زمینه ارائه نمی‌نماید و صرفاً به ارائه امتیازات جدید بسنده می‌کند.

نکته قابل اهمیت در سال‌های اخیر این است که به دلیل پذیرش اصلاحاتی نظیر تسهیل پرداخت مالیات و بیمه از طریق ارتقای سامانه پنجره واحد تجارت ملی و تسهیل صادرات و واردات، ارائه یک سامانه آنلاین برای تکمیل و تسلیم سهم تأمین اجتماعی، ایجاد امکان تکمیل و تسلیم درخواست استرداد مالیات بر ارزش افزوده به صورت آنلاین، تکمیل و تسلیم اظهارنامه اصلاحی مالیات بر درآمد شرکت به صورت آنلاین و پرداخت بدهی مالیاتی اضافی در بانک، امتیاز کشور در سال ۲۰۱۹ افزایش یافته است. در سال ۲۰۲۰ به دلیل افزایش متوسط ارزش زمین مشمول مالیات در شهر تهران و در نتیجه افزایش قیمت ثبت مالکیت، امتیاز شاخص ۰٫۱ واحد کاهش یافته است. ایران در سال ۲۰۲۰ میلادی در جایگاه ۱۲۷ام جهان قرار گرفته است.

نمودار ۱۰. شاخص سهولت کسب‌وکار در ایران

دولت یازدهم همسو با بند نخست سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، معتقد به لزوم مشارکت آحاد مردم در ثروت‌آفرینی و تولید بوده است. یکی از پیش‌شرط‌های تحرک بخشیدن به بخش خصوصی، بهبود فضای کسب‌وکار است. ایجاد اطمینان از شرایط آینده و تسهیل ورود و کار در عرصه اقتصاد می‌تواند بزرگ‌ترین موهبت برای بخش خصوصی محسوب شود تا با انگیزه به کارزار اقتصادی وارد شده و بار تولید را به دوش بکشد. دولت

یازدهم اقدامات متعددی را برای بهبود فضای کسب و کار به انجام رساند و سیاست‌های مختلفی را برای تسهیل انجام کسب و کار در پیش گرفت.

اهم اقدامات اجرایی و دستاوردها

اقدامات صورت گرفته در زمینه بهبود فضای کسب و کار در سه حوزه هیأت مقررات‌زدایی و تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار، درگاه ملی مجوزهای کشور و ارتقای شاخص‌های بین‌المللی کسب و کار به شرح ذیل می‌باشد:

● تصویب ۳۵ مصوبه مربوط به اصلاح مقرره، بخشنامه و آیین‌نامه و ۶۵ مصوبه مربوط به اصلاح مجوزها.

● نتایج کلیدی حاصل از مصوبات فوق عبارتند از:

- اصلاح فرآیند ثبت علائم تجاری.
- اصلاح فرآیند ثبت اختراع نرم‌افزارهای رایانه‌ای.
- اصلاح فرآیند اخذ پروانه استاندارد (حذف دریافت گواهی ثبت علامت تجاری).
- ارتقاء خدمات پنجره واحد فیزیکی شروع کسب و کار به منظور ثبت تأسیس و تغییرات انواع شرکت‌ها.
- کاهش زمان صدور مجوزهای بررسی شده در هیأت (از جمله مجوز سرمایه‌گذاری خارجی با کاهش مدت زمان صدور آن به یک دوم).
- تسهیل و اصلاح رویه‌ی جدید سازمان غذا و دارو پیرامون دریافت هزینه‌های مترتب بر IRC.
- تسهیل و اصلاح فرآیند صدور مجوز سازمان نظام پزشکی کل کشور.
- تسهیل و اصلاح رویه‌های محل حوزه فعالیت فروشگاه‌های زنجیره‌ای.
- زمینه‌سازی برای امکان صدور مجوز تأسیس کارگزاری بورس.
- تسهیل رویه‌های صدور پروانه کسب در زمینه اختیارات نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران.
- تسهیل شروع کسب و کار از طریق پنجره واحد فیزیکی.
- تسهیل و تسریع شرایط و مراحل مجوز واگذاری زمین در راستای روان‌سازی صدور مجوزهای مرتبط.

- تصویب مصوبه پیشنهادی (وزارت صنعت، معدن و تجارت، سازمان امور مالیاتی کشور، گمرک جمهوری اسلامی ایران) در خصوص مالیات علی‌الحساب چهاردرصد واردات کالا در راستای تسهیل مقررات و رویه‌های محدودکننده کسب‌وکار.
- تسهیل فرآیند پرداخت مالیات نقل و انتقال قطعی املاک.
- لغو بخشنامه‌های مربوط به مقررات محدودکننده فعالیت فروشگاه‌های بزرگ چندمنظوره و زنجیره‌ای در راستای تسهیل مقررات و رویه‌های محدودکننده کسب‌وکار.
- متمرکزسازی سیستم صدور گواهی ماده ۱۸۶ ق.م.م.تتها از طریق درگاه ملی مجوزهای کشور.
- صدور پروانه‌های کسب موضوع قانون نظام صنفی در سراسر کشور از طریق درگاه ملی مجوزهای کشور.
- کاهش مجوزهای وزارت جهاد کشاورزی از ۴۴۰ به ۹۶ عنوان مجوز، سازمان بورس و اوراق بهادار از ۹۲ به ۲۷ عنوان مجوز، وزارت صنعت، معدن و تجارت از ۸۹ به ۴۷ عنوان مجوز.
- کاهش مجوزهای وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی به ۱۵ عنوان مجوز.
- کاهش مجوزهای وزارت میراث فرهنگی، صنایع‌دستی و گردشگری به ۳۱ عنوان مجوز.
- راه‌اندازی درگاه ملی مجوزهای کشور (G4B.ir) شامل سامانه‌های ذیل؛
- سامانه سام (پنجره واحد صدور مجوزها) با عملکرد صدور تعداد ۶۰۷۵۱۴ مجوز از مجموع ۱۱۳۵۱۶۷ درخواست مجوز ثبت شده، ۱۰۰ درصد پاسخگویی به استعلامات پایه اخذ شده و ۹۸ درصد پاسخگویی به استعلام گواهی ماده ۱۸۶ قانون مالیات‌های مستقیم در مدت زمان متوسط ۳،۴ روز.
- سامانه دادور (دریافت و پیگیری شکایات مرتبط با مجوزها) با عملکرد پاسخگویی به ۸۴۶ شکایت از ۱۰۶۶ شکایت ثبت شده و کاهش زمان پاسخگویی به شکایات از ۱۰۰ روز به ۹ روز در آبان ۱۳۹۹.
- سامانه یاور (میز مشاوره کسب‌وکار) با عملکرد پاسخگویی به ۲۵۵۷ درخواست مشاوره ثبت شده از مجموع ۲۷۱۰ درخواست و کاهش زمان پاسخ به درخواست مشاوره از ۱۴۵ روز به ۵ روز.

- سامانه نما (پایگاه اطلاع‌رسانی استعلامات و مجوزهای کشور) با تعداد ۶۸۷۳۲ مجوز بارگزاری شده.
- راه‌اندازی سامانه الو پیشخوان به منظور خدمت‌رسانی مناسب‌تر و سریع‌تر به متقاضیان و فعالان اقتصادی.
- تکمیل و به‌روزرسانی اطلاعات بیش از ۷۰ هزار مجوز در حال صدور.
- کاهش ۲۶ روزه استعلامات بدهی مالیاتی (از ۳۰ روز به کمتر از ۴ روز).
- راه‌اندازی پنجره واحد فیزیکی شروع کسب‌وکار در تهران، اصفهان، شیراز، مشهد و تبریز منجر به کاهش ۶۹ روزه فرآیند شروع کسب‌وکار (از ۷۲٫۵ روز به ۳ روز) گردید.
- حذف کد اقتصادی و یکسان نمودن کد اقتصادی با شناسه ملی و یا کد ملی اشخاص (حقیقی یا حقوقی).
- حذف مرحله گواهی مالیات بر ارزش افزوده.
- ثبت‌نام برای مالیات بر ارزش افزوده به صورت الکترونیکی و از طریق پنجره واحد اداره کل ثبت شرکت‌ها و مؤسسات غیرتجاری.
- پیاده‌سازی پنجره واحد خدمات شهری با محوریت شهرداری کلان‌شهرها.
- حذف دریافت گواهی عدم سوءپیشینه برای ثبت شرکت.
- تنقیح گسترده مقررات دست و پاگیر سازمان امور مالیاتی.

اهم سیاست‌ها و برنامه‌های عملیاتی

- الزام دستگاه‌های اجرایی به روان‌سازی امور ایجاد و توسعه فعالیت‌های اقتصادی.
- پرهیز از مداخله دولت در متغیرهای مؤثر بر نظام تصمیم‌گیری بخش غیردولتی.
- تعامل فعال با بخش خصوصی در نظام تصمیم‌گیری (شورای گفتگوی دولت و بخش خصوصی).
- رفع موانع ناشی از وثایق در استفاده از تسهیلات بانکی و خدمات بیمه‌ای.
- کاهش مشکلات پیش روی واردات مواد اولیه و تجهیزات.
- ایجاد امکان ترخیص غیرنقدی مواد اولیه واحدهای تولیدی.
- بازنگری مقررات اعتبارات اسنادی و محدود شدن سهم آورده متقاضیان استفاده از اعتبارات.

- ایجاد امکان ارزیابی در محل کالاهای صادراتی و خروج محموله‌های صادراتی از بازارچه‌های صادراتی.
- تسهیل صدور ضمانت‌نامه‌های بانکی برای صادرات و بازبینی عوارض صادراتی کالاها.

خصوصی‌سازی

خصوصی‌سازی یک سیاست اقتصادی جهت تعادل بخشیدن بین دولت و بازار البته بیشتر به نفع بازار- است. این حرکت با هدف افزایش کارایی فعالیت‌های اقتصادی صورت می‌گیرد زیرا به لحاظ تئوریک خصوصی‌سازی متکی بر این اندیشه است که محیط بازار زمانی برقرار می‌شود که رقابت کامل برقرار باشد و بخش خصوصی طوری عمل می‌کند که کارایی اقتصادی حاصل می‌شود. خصوصی‌سازی به مجموعه‌ای از اقدامات گفته می‌شود که در قالب آن سطوح مختلف کنترل، مالکیت و مدیریت از دست بخش دولتی خارج و به دست بخش خصوصی سپرده می‌شود.

در طول فعالیت دولت‌های یازدهم و دوازدهم، سال ۱۳۹۲ و ده ماهه سال ۱۳۹۹ به ترتیب رتبه اول و رتبه دوم در ارزش واگذاری‌ها را به خود اختصاص داده است. نسبت ارزش کل واگذاری‌ها در سال ۱۳۹۲ نسبت به ده ماهه سال ۱۳۹۹ به کل واگذاری‌ها طی این دوره زمانی به ترتیب معادل ۴۲ و ۳۷ درصد بوده است.

جدول ۲۰- آمار واگذاری به تفکیک نوع واگذاری

(ارقام: میلیارد ریال)

عنوان	دولت یازدهم				دولت دوازدهم		
	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	ده ماهه ۱۳۹۹
ارزش کل واگذاری سازمان خصوصی‌سازی	۴۴۰،۶۷۱	۵۱،۹۸۷	۳۱،۲۳۹	۴۹،۲۴۲	۱۹،۴۰۳	۳۸،۸۸۱	۳۲،۲۲۰
فروش سهام به عموم متقاضیان	۲۸۴،۲۶۷	۴۹،۴۱۴	۳۰،۰۸۸	۳۰،۲۰۹	۱۹،۴۰۳	۳۸،۸۸۱	۳۲،۲۲۰
واگذاری سهام یا دارایی به اشخاص حقیقی و حقوقی و طلبکار از دولت (رددین دولت)	۱۳۴،۹۷۵	-	۱،۱۵۰	۱۹،۰۳۳	-	-	۶۱،۶۹۲
انتقال مستقیم سهام یا دارایی بابت سهام عدالت	۲۱،۴۳۰	۲،۵۷۳	-	-	-	-	-

در ده ماهه سال ۱۳۹۹، فروش سهام یا دارایی به عموم متقاضیان ۸۴ درصد و واگذاری سهام به اشخاص حقیقی و حقوقی و طلبکار از دولت (رد دیون دولت) ۱۶ درصد از ارزش کل واگذاری‌ها را به خود اختصاص داده‌اند.

۱۰۰٪ ارزش واگذاری‌ها در ده ماهه سال ۱۳۹۹ از طریق بازار بورس و فرابورس انجام شده است. حال آنکه این نسبت در سال ۱۳۹۲، معادل ۶۳٪ بوده است.

جدول ۲۱- شاخص‌های عملکردی سازمان خصوصی‌سازی

رشد*	ده ماهه ۱۳۹۹	ده ماهه ۱۳۹۸	وضعیت شاخص						واحد اندازه‌گیری	عنوان شاخص	
			۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳			
۱۱۷۱٪	۳۸۸,۴۶۷	۶۷۱,۲۱۹	۳۳۲,۲۰۰	۳۸۸,۸۸۱	۱۹۴,۴۰۳	۴۹,۳۴۲	۳۱,۳۳۹	۵۱,۹۸۷	۴۴۰,۶۷۱	میلیارد ریال	ارزش بنگاه‌های واگذار شده
۳۱۴٪	۲۹۰	۷۰	۱۳۵	۸۳	۶۶	۹۷	۵۷	۹۰	۴۶	درصد	تحقق اهداف بودجه‌ای
-/۵۵	۵,۸۸۶	۱۲,۸۴۵	۵۹,۱۷۰	۳۶۵,۲۸	۲۴,۵۵۹	-	-	-	-	میلیارد ریال	توزیع سود سهام عدالت
۱۹٪	۹۵	۸۰	۸۰	۷۰	۶۰	-	-	-	-	درصد (تجمعی)	فراهم نمودن بستر آزادسازی سهام عدالت

*رشد ده ماهه ۱۳۹۹ به ده ماهه ۱۳۹۸

در خصوص جدول شاخص‌های عملکردی سازمان خصوصی‌سازی (جدول فوق) ذکر موارد زیر ضروری است:

● رشد چشمگیر دو شاخص «ارزش بنگاه‌های واگذار شده» و «تحقق اهداف بودجه‌ای» طی ده ماهه سال ۱۳۹۹ نسبت به مدت مشابه سال قبل، علت این امر استفاده از روش‌های جدید در واگذاری‌ها، از جمله انجام واگذاری شرکت‌های بزرگ در قالب صندوق‌های معامله‌پذیر در بورس (ETF) بوده است.

● پس از ابلاغیه مورخ ۱۳۹۹/۰۲/۰۹ مقام معظم رهبری در خصوص آزادسازی سهام عدالت و باتوجه به تعیین تکلیف این سهام بین مشمولین به صورت مستقیم و یا از طریق شرکت‌های سرمایه‌گذاری استانی (به صورت غیرمستقیم)، از سال جاری به بعد دریافت و توزیع سود سهام عدالت میان مشمولین طرح مذکور، بر عهده سازمان خصوصی‌سازی نمی‌باشد.

اهم سیاست‌ها، برنامه‌های عملیاتی، اقدامات اجرایی و دستاوردها در زمینه خصوصی‌سازی

از عمده فعالیت‌های سازمان خصوصی‌سازی طی بازه زمانی ۱۳۹۲ لغایت پایان دی ماه ۱۳۹۹ (فعالیت دولت‌های یازدهم و دوازدهم) علاوه بر آماده سازی، قیمت‌گذاری و بازنگری فرآیندهای واگذاری و نهایتاً واگذاری بنگاه‌های مشمول واگذاری عمدتاً از طریق بازار سرمایه کشور و صندوق‌های معامله‌پذیر در بورس (ETF)، می‌توان به توزیع سود سهام عدالت میان مشمولین و تکمیل و آزادسازی طرح توزیع سهام عدالت، اشاره نمود.

❖ کاهش بار مالی و مدیریتی دولت در تصدی فعالیت‌های اقتصادی، از طریق واگذاری سهام و دارایی‌های متعلق به دولت و شرکت‌های دولتی

سازمان خصوصی‌سازی از ابتدای سال ۱۳۸۰ لغایت ۱۳۹۹/۱۰/۳۰، ارزشی معادل ۱،۹۰۶،۲۱۹ میلیارد ریال از سهام و دارایی‌های متعلق به دولت و شرکت‌های دولتی را به بخش غیر دولتی واگذار نموده است. آمار مقایسه‌ای ارزش کل واگذاری‌ها در دولت‌های یازدهم و دوازدهم (۱۳۹۲/۰۷/۰۱ لغایت ۱۳۹۹/۱۰/۳۰) نسبت به دوره ۱۳۸۰ لغایت ۱۳۹۲/۰۶/۳۱ (دولت‌های پیشین)، به شرح جدول زیر، نشان می‌دهد طی دوره فعالیت‌های دولت‌های یازدهم و دوازدهم ارزشی معادل ۹۰۷،۹۲۳ میلیارد ریال از سهام و دارایی‌های متعلق به دولت و شرکت‌های دولتی واگذار شده است که این میزان واگذاری معادل ۴۸ درصد ارزش کل واگذاری‌های انجام یافته می‌باشد. همچنین صرفاً در سال ۱۳۹۹ معادل ۳۸۸،۴۶۷ میلیارد ریال یعنی بیش از ۲۰ درصد واگذاری ۲۰ سال گذشته انجام شده است.

جدول ۲۲- عملکرد سازمان خصوصی سازی براساس ارزش واگذاری

(ارقام به میلیارد ریال)

موضوع	دولت‌های یازدهم و دوازدهم		قبل از دولت یازدهم (۱۳۸۰ لغایت ۱۳۹۲/۰۶/۳۱)	جمع کل
	دولت‌های یازدهم و دوازدهم (۱۳۹۲/۰۷/۱ لغایت ۱۳۹۹/۱۰/۳۰)	دولت‌های یازدهم و دوازدهم (۱۳۹۲/۰۷/۱ لغایت ۱۳۹۸/۱۲/۲۹)		
ارزش واگذاری	۳۸۸،۴۶۷	۵۱۹،۴۵۶	۹۹۸،۲۹۷	۱،۹۰۶،۲۱۹
نسبت به کل	٪۴۸		٪۵۲	٪۱۰۰

❖ ساماندهی سهام عدالت

بی گمان طرح توزیع سهام عدالت با بیش از ۴۹ میلیون نفر مخاطب، یکی از بزرگترین طرح‌های دولت جمهوری اسلامی ایران بوده و از دیدگاه هر فرد ایرانی که دارای دغدغه تحقق عدالت اجتماعی و گذر از یک اقتصاد دولتی به اقتصاد بازار و کاهش حجم دولت است، مورد استقبال قرار گرفته است.

در راستای ساماندهی طرح موصوف، موضوعات مهمی از جمله: «تعیین تعداد و گروه‌های نهایی مشمولین سهام عدالت»، «تعیین پرتفوی قطعی و نهایی شرکت‌های سرمایه‌پذیر سهام عدالت»، «تعیین تکلیف سود سهام عدالت»، «تعیین تکلیف متوفیان سهام عدالت» طی دوره فعالیت دولت‌های یازدهم و دوازدهم و همچنین «آزادسازی سهام عدالت» طی دوره یکساله اخیر؛ مورد اتخاذ تصمیم قرار گرفت، و تعیین تکلیف گردید. خلاصه نتایج اقدامات صورت گرفته طی دوره مورد اشاره به شرح بندهای زیر قابل ذکر است:

● نهایی کردن تعداد مشمولین طرح توزیع سهام عدالت براساس مصوبه جلسه مورخ ۱۳۹۵/۰۸/۱۵ شورای عالی اجرای سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی با بیش از ۴۹ میلیون نفر ایرانی

● نهایی نمودن پرتفوی طرح توزیع سهام عدالت با تخصیص قطعی سهام ۴۹ شرکت به طرح توزیع سهام عدالت

● طراحی و استقرار سامانه سهام عدالت با استفاده از توان کارشناسی داخلی و ارائه صورت حساب به بیش از ۴۹ میلیون نفر مشمول طرح و اخذ شماره شبای بانکی مشمولین به صورت کاملاً الکترونیکی و با کمترین هزینه

● توزیع بیش از ۱۲۶،۵۹۳ میلیارد ریال سود میان مضمولین سهام عدالت طی سال‌های ۱۳۹۶ لغایت ۱۳۹۹

آزادسازی سهام عدالت

ساماندهی طرح توزیع سهام عدالت و فراهم کردن بستر لازم جهت بهره‌مندی مضمولین این طرح؛ از منافع حاصل از آن و همچنین امکان اداره و خرید و فروش مستقیم این سهام، به عنوان مبنای آزادسازی سهام عدالت و در چارچوب ابلاغیه مورخ ۱۳۹۹/۰۲/۰۹ مقام معظم رهبری در دستور کار وزارت امور اقتصادی و دارایی قرار گرفت. با توجه به این ابلاغیه، آزادسازی سهام عدالت به دو روش «انتقال مستقیم سهام به مضمولین» و «آزادسازی به شیوه غیرمستقیم» پیگیری گردید:

الف) انتقال مستقیم سهام به مضمولین

حدود ۱۹ میلیون نفر از مضمولین (کل مضمولین حدود ۴۹ میلیون نفر می باشند) نسبت به انتخاب روش مستقیم به منظور مدیریت و اداره سهام رأساً توسط خوشان اقدام نمودند.

در حال حاضر فروش حداکثر ۶۰٪ ارزش پرتفوی متعلق به مضمولین فوق، از طریق بانک‌ها و یا شرکت‌های کارگزاری به وکالت از فرد مشمول، امکان‌پذیر است و کل سهام این دسته از مضمولین به تدریج طی یک سال قابل معامله خواهد بود و پس از آن بدون محدودیت امکان معامله وجود خواهد داشت.

ب) آزادسازی به شیوه غیر مستقیم

پرتفوی سهام حدود ۳۰ میلیون نفر از مضمولین به صورت غیرمستقیم و فعلاً از طریق شرکت‌های سرمایه‌گذاری استانی و کانون متشکل از شرکت‌های سرمایه‌گذاری استانی، اداره خواهد شد. این دسته از مضمولین پس از پذیرش شرکت‌های سرمایه‌گذاری استانی در بازار بورس اوراق بهادار، سهام‌دار این شرکت‌ها خواهند بود و از زمان اعلام آزاد شدن خرید و فروش، می‌توانند نسبت به معامله سهم خود در بورس اقدام نمایند. معامله سهام شرکت‌های سرمایه‌گذاری استانی صرفاً از طریق بورس و به تدریج طی مدت یک سال امکان‌پذیر خواهد گردید و پس از آن بدون محدودیت انجام خواهد شد.

از دیگر اقدامات انجام یافته در راستای ساماندهی سهام عدالت، فراهم نمودن بستر لازم جهت تشکیل هلدینگ سهام عدالت در چارچوب مصوبه مورخ ۱۳۹۹/۰۵/۰۴ شورای عالی

بورس، متشکل از شرکت‌های غیر بورسی قرار گرفته در پرتفوی سهام عدالت می‌باشد. در این راستا موافقت نامه اصولی اولیه ثبت هلدینگ عدالت ایرانیان از سازمان بورس و اوراق بهادار اخذ شده است. همچنین اعضای هیات مدیره پیشنهادی جهت اخذ صلاحیت حرفه ای به سازمان یاد شده معرفی گردیده‌اند که بعد از نهایی شدن این امر از سوی اداره ثبت شرکت‌ها، اقدامات لازم جهت پذیرش این شرکت در بازار سرمایه به عمل خواهد آمد و سهام شرکت هلدینگ سهام عدالت به تناسب قیمت اولیه سهام متعلق به هر فرد، فی‌مابین کلیه مشمولین طرح توزیع شده و امکان فروش و آزادسازی آن از طریق بازار سرمایه فراهم خواهد گردید.

❖ واگذاری سهام متعلق به دولت به صورت صندوق‌های قابل معامله

در راستای اجرای مصوبات شورای عالی هماهنگی اقتصادی مبنی بر واگذاری سهام و دارایی‌های تحت مالکیت دولت در چارچوب روش‌های جاری یا در قالب صندوق‌های معامله‌پذیر در بورس (ETF) «تمامی سیاست‌ها و اقدامات سازمان خصوصی‌سازی طی یک سال اخیر بر همین امر متمرکز گردید؛ و نهایتاً در چارچوب جزء (۲) بند (الف) تبصره (۲) قانون بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور مبنی بر مجوز تشکیل صندوق‌های (ETF) و واگذاری سهام شرکت‌های دولتی و متعلق به دولت از این طریق، عرضه و واگذاری سهام باقیمانده متعلق به دولت در برخی از شرکت‌ها در قالب صندوق‌های سرمایه‌گذاری قابل معامله (ETF) در بورس، در دستور کار قرار گرفت؛ که با همکاری دستگاه‌های اجرایی ذیربط از جمله سازمان بورس و اوراق بهادار در اردیبهشت ماه و خرداد ماه سال ۱۳۹۹، پذیرهنویسی و عرضه صندوق سرمایه‌گذاری قابل معامله (ETF) واسطه‌گری مالی یکم (متشکل از سهام بانک‌های ملت، تجارت و صادرات و بیمه‌های البرز و اتکایی امین) به ارزشی معادل ۵۶ هزار میلیارد ریال به حدود ۳ و نیم میلیون نفر از متقاضیان انجام گردید. همچنین در شهریور ماه سال جاری پذیرهنویسی و عرضه «صندوق سرمایه‌گذاری قابل معامله صنایع پالایش نفت و پتروشیمی (ETF) پالایشی» (متشکل از سهام متعلق به شرکت‌های پالایش نفت بندر عباس، پالایش نفت تهران، پالایش نفت اصفهان و پالایش نفت تبریز) به حدود ۴ میلیون نفر و با ارزشی در حدود ۱۲۶ هزار میلیارد ریال انجام شد. علاوه بر این براساس مصوبات هیأت واگذاری، بستر لازم جهت واگذاری باقیمانده سهام سه بانک مذکور (بانک ملت ۱۱ درصد، بانک تجارت ۱۰ درصد و بانک صادرات ایران ۹ درصد) در قالب صندوق

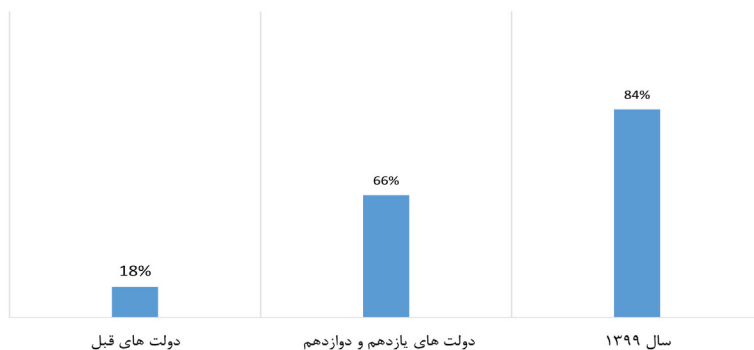
سرمایه‌گذاری معامله‌پذیر واسطه‌گری مالی دوم (دارادوم) در سال جاری یا سال ۱۴۰۰ فراهم گردید.

❖ واگذاری بنگاه‌ها به بخش خصوصی، معضلات و چالش‌های آن

از جمله مهم‌ترین ایرادات بر عملکرد خصوصی‌سازی در سال‌های گذشته، نوع ماهیت خریداران و سهم پایین بخش خصوصی واقعی بوده است، به نحوی که سهم بخش خصوصی واقعی از کل واگذاری‌ها در خوش‌بینانه‌ترین حالت طی ۱۲ سال و نیم قبل از استقرار دولت یازدهم به حداکثر ۱۸ درصد می‌رسیده است. این موضوع در ابتدای استقرار دولت یازدهم در سال ۱۳۹۲ مورد آسیب‌شناسی جدی قرار گرفت و اقدامات اصلاحی در نیمه دوم سال ۱۳۹۲ توسط دولت یازدهم جهت رفع این آسیب صورت پذیرفت. مطابق آمار موجود، طی فعالیت دولت‌های یازدهم و دوازدهم سهم بخش خصوصی واقعی در حال افزایش بوده و این سهم به نحو چشم‌گیری بهبود یافته است. بر این اساس سهم بخش خصوصی واقعی از واگذاری‌ها طی سال ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۸/۱۲/۲۹ (دولت‌های یازدهم و دوازدهم)، ۶۶ درصد و سال ۱۳۹۹ تا تاریخ ۱۳۹۹/۱۰/۳۰، ۸۴ درصد حجم کل واگذاری‌های آن دوره‌ها بوده است که نشانگر دستیابی به هدف کیفی واگذاری‌ها در دولت‌های یازدهم و دوازدهم و بخصوص سال ۱۳۹۹ بوده است.

❖ بازنگری در چگونگی احراز صلاحیت و اهلیت خریداران

تا قبل از سال ۱۳۹۸ و در چارچوب قوانین و مقررات موجود تا آن مقطع، صرفاً دستورالعمل روش انتخاب مشتریان استراتژیک و متقاضی خرید سهام کنترلی و مدیریتی مصوب سال ۱۳۹۳ هیأت واگذاری به عنوان مستند قانونی احراز صلاحیت و اهلیت خریداران ملاک عمل بود، لیکن بدلیل برخی چالش‌های پیش آمده در واگذاری برخی شرکت‌ها طی سال‌های اخیر و همچنین الزام قانونی برای احراز صلاحیت حرفه‌ای و اهلیت متقاضی (قوانین بودجه سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ کل کشور)، دستورالعمل یاد شده طی سال ۱۳۹۸ مورد بازنگری قرار گرفت و اصلاحیه آن در دی ماه این سال برای احراز صلاحیت عمومی (نداشتن بدهی معوق بانکی، عدم سوءپیشینه کیفری موثر و...) و صلاحیت تخصصی (صلاحیت فنی و مدیریتی و تمکن مالی) متقاضیان خرید سهام شرکت‌های مشمول واگذاری به صورت کنترلی و مدیریتی، به تصویب هیأت واگذاری رسید، بطوریکه طی یک سال گذشته این دستورالعمل در تمامی واگذاری‌های مربوطه رعایت شده است.

نمودار ۱۱. سهم بخش خصوصی واقعی از واگذاری‌ها طی سال‌های ۱۳۸۰ لغایت ۱۳۹۹/۱۰/۳۰

شرکت‌های دولتی

شرکت‌های دولتی با در اختیار داشتن ۷۰ درصد از بودجه کل کشور در فعالیتهای اقتصادی کشور نقش مهم و مؤثری دارند و به‌مثابه اهرمی هستند که دولت برای نیل به ایجاد تسهیلات خدمات و به‌طور کلی منافع اجتماعی از آن استفاده می‌نماید و به‌طور مسلم رصد و نظارت بر آنها می‌تواند گام مهمی در جهت ساماندهی اقتصادی کشور و اجرا و تحقق برنامه‌های دولت باشد. در این راستا وزارت امور اقتصادی و دارایی ضمن پیگیری روند برگزاری و حضور فعال در مجامع عمومی و شوراهای عالی شرکت‌های دولتی اصلی و مادر تخصصی، مؤسسات انتفاعی وابسته به دولت و مؤسسات عمومی غیردولتی در نقش رئیس و یا عضو مجمع عمومی، در راستای اجرای بند (۱) ماده (۱۸) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی نیز جهت اعمال حقوق مالکیت دولت در شرکت‌های دولتی مشمول واگذاری، به عنوان رئیس مجمع عمومی اقدام به برگزاری مجامع عمومی شرکت‌های دولتی مشمول واگذاری نموده و همچنین برگزاری مجامع عمومی شرکت‌های مشمول واگذاری که کمتر از ۵۰ درصد سهام آنها متعلق به بخش دولتی است را نیز طبق روال سنوات گذشته به وزرای وزارتخانه‌های ذی‌ربط یا روسای سازمان‌های مستقل زیر نظر رئیس‌جمهور تفویض نموده است. در حوزه مالی شبکه بانکی با معضلاتی نظیر ناترازی دارایی‌ها-بدهی‌ها (وجود دارایی‌های موهومی و دارایی‌های منجمد)، ناترازی درآمد-هزینه، ناترازی جریان وجوه نقد و سهم اندک و بی‌کیفیت سرمایه مواجه است.

اهم سیاست‌ها، برنامه‌های عملیاتی، اقدامات اجرایی و دستاوردها نمایندگی سهام دولت و حضور در مجامع و تنظیم صورت‌جلسات

در اجرای این مهم، گزارش‌های حساب‌رسان مستقل و بازرسان قانونی و گزارش عملکرد هیأت مدیره، ارقام بودجه پیشنهادی و اصلاحی هر شرکت، مفاد اساسنامه‌ها یا آیین‌نامه‌های پیشنهادی یا اصلاحی و سایر موضوعات قابل طرح در مجامع عمومی این شرکت‌ها بررسی شده و با حضور در جلسات مجامع عمومی تصمیمات لازم اتخاذ می‌گردد. با ابلاغ سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی و تصویب قانون اجرای آن و به تبع آن تدوین، تصویب و ابلاغ آیین‌نامه‌ها، دستورالعمل‌ها و ضوابط اجرایی قانون یادشده، اعمال حقوق مالکیت دولت در شرکت‌های دولتی مشمول واگذاری بر عهده وزارت امور اقتصادی و دارایی قرار گرفت.

اقدامات اجرایی

- پیاده‌سازی «سامانه یکپارچه اطلاعات شرکت‌های دولتی» براساس تکلیف بسته رونق تولید موضوع ابلاغیه ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی به وزارت امور اقتصادی و دارایی در سال ۱۳۹۶ و تکلیف جزء ۱ بند ۲ تبصره ۲ قانون بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور.
 - تاکنون ۷۲ شرکت اصلی و مادر تخصصی و نزدیک به ۲۵۰ شرکت زیرمجموعه نیز به این سامانه متصل شده‌اند. این تعداد مجموعاً ۳۲۲ شرکت از مجموع شرکت‌هایی هستند که در پیوست قانون بودجه کشور قرار دارند (۳۸۰ شرکت) و اطلاعات پایه، مدیران و منابع انسانی خود را در سامانه بارگذاری نموده‌اند و این تعداد در حال افزایش است.
- جدول ۲۳ - سامانه اطلاعات یکپارچه شرکت‌های دولتی

عنوان شاخص	واحد اندازه‌گیری	ابتدای سال ۱۳۹۷ لغایت پایان دی ماه ۱۳۹۹
اتصال شرکت‌های دولتی به سامانه یکپارچه اطلاعات شرکت‌های دولتی و تکمیل فرم شناسنامه‌ای (احراز هویت)	تعداد	۳۲۲
بارگذاری اطلاعات مربوط به صورت‌های مالی سال ۱۳۹۶ در سامانه	تعداد	۲۶۳
بارگذاری اطلاعات مربوط به صورت‌های مالی سال ۱۳۹۷ در سامانه	تعداد	۲۷۰
بارگذاری اطلاعات مربوط به صورت‌های مالی ۱۳۹۸ در سامانه	تعداد	۲۴۳

- با توجه به حکم قانونی موضوع بند «ب» ماده (۴) قانون برنامه ششم توسعه مبنی بر تدوین نظام بنگاهداری نوین دولتی، پیش‌نویس «لایحه نحوه اداره شرکت‌های بخش عمومی» به عنوان چارچوب قانونی جامع و فراگیر برای شرکت‌داری تدوین و به منظور سیر مراحل تصویب برای هیأت محترم وزیران ارسال گردید و در کمیسیون اقتصاد هیات دولت در حال بررسی است. این لایحه متضمن تعاریف، طبقه‌بندی‌ها، همسان‌سازی قالب اساسنامه‌ای شرکت‌های دولتی، متناسب‌سازی وظایف ارکان این شرکت‌ها و پیش‌بینی تدوین استقرار نظام حاکمیت شرکتی شرکت‌های بخش عمومی از جمله شرکت‌های دولتی و شرکت‌های تحت کنترل دولت به علاوه پیش‌بینی در چارچوب‌های جامع به منظور انتخاب و انتصاب اعضای هیات مدیره و مدیران عامل، نحوه تعیین و پرداخت حقوق و مزایای آنها و ارزیابی عملکرد این شرکت‌ها می‌باشد.
- آیین‌نامه راهبری شرکتی در شرکت‌های دولتی به منظور سیر مراحل تصویب برای هیأت محترم وزیران ارسال گردید که با توجه به تصمیمات متخذه در کمیسیون اقتصاد هیات دولت، مقرر شد احکام آنها در قالب نحوه اداره شرکت‌های بخش عمومی اعمال گردد.
- احصاء و تهیه فهرست شرکت‌های دولتی زیان ده قابل تداوم فعالیت در بخش دولتی، موضوع بند (و) ماده (۲۸) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)، براساس صورت‌های مالی و عملکرد سال ۱۳۹۷ با همکاری سازمان برنامه و بودجه کشور و انجام مکاتبات لازم به منظور احصاء و تهیه فهرست مذکور براساس صورت‌های مالی و عملکرد سال ۱۳۹۸.
- همکاری در تهیه و نهایی‌سازی دستورالعمل اجرای سامانه جامع صورت‌های مالی، موضوع ماده ۱۱ آیین‌نامه پیشگیری از انباشت مطالبات غیرجاری بانکی.
- بررسی و اصلاح آیین‌نامه معاملات سازمان جمع‌آوری و فروش اموال تملیکی.
- پیگیری وصول سود سهم دولت در شرکت‌های دولتی و شرکت‌های دارای سهام دولتی کمتر از ۵۰ درصد.

نظام گمرکی

گمرک پل ارتباطی میان سیاست‌های مالی و بازرگانی و مهم‌ترین سازمان اثرگذار در روند تجارت بین‌المللی از اهمیت و حساسیت ویژه‌ای برخوردار است. لذا اجرای این سیاست‌ها مستلزم

گمرکی کارآمد و مؤثر است. اجرای الزامات ملی و بین‌المللی در جهت حفاظت از جامعه در قبال کالاها و مواد زیان‌آور، خطرناک و پرتوزا، حفاظت‌های فرهنگی، بهداشتی، زیست محیطی، رعایت استانداردهای ملی، حفاظت از سلامت اقتصادی و تجارت قانونمند از طریق مقابله با قاچاق کالا و موادمخدر، کمک به مبارزه با جرائم سازمان یافته ملی، مبارزه با تروریسم و پولشویی، اینگونه الزامات سایر وظایف سنتی مثل کسب درآمد را تحت الشعاع قرار می‌دهد.

جدول ۲۴- میزان واردات و صادرات کشور از سال ۱۳۹۲ تا ده ماهه ۱۳۹۹

سال	واردات			صادرات		
	ارزش واردات (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش هر تن کالای وارداتی (دلار)	ارزش صادرات (میلیون دلار)	وزن (هزار تن)	ارزش هر تن کالای صادراتی (دلار)
۱۳۹۲	۴۹,۷۰۹	۳۳,۶۸۴	۱۴۷۵,۷	۴۱,۸۴۸	۹۳,۸۸۶	۴۴۵,۷
۱۳۹۳	۵۳,۵۶۹	۴۳,۰۱۶	۱۲۴۵,۳	۵۰,۵۶۰	۱۰۰,۷۵۸	۵۰۱,۸
۱۳۹۴	۴۱,۵۳۹	۳۵,۱۵۲	۱۱۸۱,۷	۴۲,۴۲۹	۹۳,۹۰۷	۴۵۱,۸
۱۳۹۵	۴۳,۶۸۴	۳۳,۳۹۹	۱۳۰۷,۹	۴۴,۰۴۲	۱۲۹,۸۹۲	۳۳۹,۱
۱۳۹۶	۵۴,۴۵۹	۳۸,۸۵۶	۱۴۰۱,۶	۴۶,۹۸۲	۱۳۲,۸۸۲	۳۵۳,۶
۱۳۹۷	۴۳,۱۶۹	۳۲,۳۵۶	۱۳۳۴,۲	۴۴,۶۶۸	۱۱۷,۹۶۱	۳۷۸,۷
۱۳۹۸	۴۳,۷۳۶	۳۵,۳۶۴	۱۲۳۶,۷	۴۱,۳۷۰	۱۳۴,۰۱۸	۳۰۸,۷
ده ماهه ۱۳۹۹	۳۰,۶۳۹	۲۸,۳۴۹	-	۲۸,۰۶۳	۹۴,۵۴۱	-

- طی سال‌های ۹۸-۱۳۹۲ ارزش کالاهای وارده به کشور نوسان داشته است که این موضوع با توجه به تحریم‌های ظالمانه، توافق برجام و سپس خروج آمریکا از این توافق و اعمال تحریم‌های مجدد و بیشتر، طبیعی به نظر می‌رسد.
- در سال ۱۳۹۲ همزمان با روی کار آمدن دولت یازدهم ارزش دلاری واردات ۴۹۷۰۹ میلیون دلار بوده که با یک رشد سالانه منفی ۲,۱ درصدی به ۴۳۷۳۶ میلیون دلار در سال ۱۳۹۸ بالغ شده است.

● ارزش کالاهای صادراتی نیز نوسان داشته است اما علی رغم تحریم‌ها، کاهش چشم‌گیری در صادرات کالا از کشور اتفاق نیفتاده و صادرات کالا به کشورهای دیگر تداوم داشته است.

● در سال ۱۳۹۲ همزمان با روی کار آمدن دولت یازدهم ارزش دلاری صادرات ۴۱۸۴۸ میلیون دلار بوده که با یک رشد سالانه منفی ۰٫۲ درصدی به ۴۱۳۷۰ میلیون دلار در سال ۱۳۹۸ بالغ شده است.

● طی سال‌های مورد بررسی ارزش هر تن کالای وارداتی به کشور در حدود دو تا چهار برابر ارزش هر تن کالای صادراتی می‌باشد.

● صادرات غیر نفتی کشور در سال‌های ۱۳۹۴، ۱۳۹۵ و ۱۳۹۷ از واردات بیشتر شده و در نتیجه، شاهد تراز تجاری مثبت در این سه سال بوده‌ایم.

● در ده ماهه سال ۱۳۹۹، میزان صادرات قطعی کالاهای غیرنفتی کشور (به استثنای نفت خام، نفت کوره و نفت سفید و همچنین بدون صادرات از محل تجارت چمدانی)، بالغ بر ۹۴،۵۴۱ هزار تن و به ارزش ۲۸،۰۶۳ میلیون دلار بوده است که در مقایسه با مدت مشابه سال ۱۳۹۸، کاهش ۱۷،۷۰ درصدی در وزن و ۲۰،۰۶ درصدی در ارزش دلاری داشته است. همچنین میزان واردات کشور در این مدت، با کاهش ۲،۲۰ درصدی در وزن و ۱۵،۵۵ درصدی در ارزش دلاری در مقایسه با مدت مشابه سال ۱۳۹۸، به اعداد ۲۸،۲۴۹ هزار تن و ۳۰،۶۳۹ میلیون دلار رسیده است.

وصول درآمدها

بر اساس قوانین و از جمله قانون بودجه سالیانه کشور، گمرک ج.ا.ا. مسئول اخذ حقوق ورودی کالاها، مالیات و عوارض بوده و موظف است تمامی مبالغ دریافتی را عیناً به حساب‌های مشخص شده در خزانه کشور واریز نماید. از این رو در بودجه کشور نقش مؤثری در جهت تأمین هزینه‌های دولت برای گمرک در نظر گرفته شده است. گمرک ج.ا.ا. با رویکرد جدید در دولت تدبیر و امید و با شناسایی چالش‌ها و مشکلات این حوزه، اقدام به طراحی و پیاده‌سازی سامانه جامع گمرکی و پنجره واحد تجارت فرامرزی نمود. بر این اساس با افزایش سرعت رسیدگی به اظهارنامه‌های گمرکی و نیز کنترل‌های هوشمندی که توسط سامانه اعمال گردید، میزان درآمدهای گمرک افزایش یافته است.

جدول ۲۵- میزان درآمدهای گمرکی

سال	درآمد (میلیارد ریال)
۱۳۹۲	۱۳۵,۳۹۶
۱۳۹۳	۲۲۴,۲۱۲
۱۳۹۴	۲۰۰,۷۲۲
۱۳۹۵	۲۹۶,۴۷۳
۱۳۹۶	۳۶۲,۲۲۰
۱۳۹۷	۲۹۸,۰۱۷
۱۳۹۸	۲۸۸,۸۶۵
ده ماهه ۱۳۹۸	۲۰۵,۴۸۴
ده ماهه ۱۳۹۹	۱۹۹,۴۸۹

منبع: اداره کل امور مالی و ذی حسابی

اهم سیاست‌ها، اقدامات اجرایی و دستاوردها در زمینه گمرک

● بررسی جایگاه کشور در شاخص تجارت فرامرزی و توانمندی تجاری نشان می‌دهد از رتبه ۱۴۳ و امتیاز ۵۱,۹ در سال ۱۳۹۲ (۲۰۱۳) به رتبه ۱۲۱ و امتیاز ۶۶,۶ در سال ۱۳۹۸ (۲۰۱۹) ارتقاء یافته است. لازم به ذکر است این ارتقاء که به صورت متوالی طی سه سال شاهد آن بوده‌ایم به ترتیب در سال ۲۰۱۷ با ۱ پله، در سال ۲۰۱۸ با ۴ پله و در سال ۲۰۱۹ با ۴۵ پله نسبت به سال قبل از آن صورت پذیرفته است. شایان توجه آنکه میزان تغییر زیرشاخص مورد بحث در سال ۲۰۱۹، بیشترین رشد را طی ده سال گذشته دارا بوده و همچنین متن قابل استناد در گزارش بانک جهانی با مضمون «جمهوری اسلامی ایران تجارت را به دلیل تقویت پنجره واحد تجارت فرامرزی ملی قوت بخشیده است.» مبین اقدامات مؤثر گمرک ج.ا.ا. در تسهیل فرآیند تجارت خارجی کشور متناسب با ظرفیت‌ها و منابع تخصیصی می‌باشد. هم اکنون با توجه به محدودیت های قانونی موجود، مولفه تجارت فرامرزی کشور در سال ۲۰۲۰ به رتبه ۱۲۳ و سهولت کسب و کار نیز به رتبه ۱۲۷ رسیده است.

● بررسی شاخص بین‌المللی عملکرد لجستیک نشان می‌دهد، رتبه کشور از ۱۱۲ و امتیاز ۲,۴۸ در سال ۱۳۹۲ (۲۰۱۳)، به رتبه ۶۴ و امتیاز ۲,۸۵ در سال ۱۳۹۷ (۲۰۱۸) رسیده

است. رتبه ایران در این شاخص بین‌المللی در سال ۲۰۱۸ نسبت به سال قبل، ۳۲ پله صعود داشته است. «کارآیی فرایند ترخیص کالا» با ۳۹ پله و «توانایی در تعقیب و ردیابی کالاهای ارسالی» با ۲۶ پله بیشترین بهبود را داشته که در این میان، اقدامات صورت گرفته توسط گمرک ج. ا. ایران در خصوص بهبود فرآیندهای گمرکی و ارائه خدمات الکترونیکی نقش مهمی ایفاء نموده است.

● در نتیجه اعمال اصلاحات در رویه‌های معمول صادرات و واردات، رویه صادرات در مؤلفه زمان صرف شده، ۳۹ درصد و در مؤلفه هزینه ۳۱ درصد، بهبود داشته است. همچنین این مقادیر در رویه واردات نیز به ترتیب ۴۶ درصد بهبود در زمان و ۱۲ درصد بهبود در هزینه را نشان می‌دهد.

● یکی از اهداف دولت یازدهم و دوازدهم هوشمندسازی فرایندهای اجرایی بوده است و طی این دوران در گمرک جمهوری اسلامی ایران اقدامات متنوعی در این زمینه صورت پذیرفته که می‌توان به مواردی از قبیل راه‌اندازی گمرک موبایل، بکارگیری مدیریت ریسک هوشمند و پویا، تبادل اطلاعات برخط و سیستمی با سایر دستگاه‌های دخیل در تجارت خارجی، توسعه دروازه مشترک مجازی در جهت ایجاد ارتباطات در سطوح منطقه‌ای و بین‌المللی و توسعه پروژه تیر الکترونیک (e-TIR) مابین گمرکات ایران و کشور آذربایجان اشاره نمود. همچنین با هدف تسهیل تشریفات و فرآیندهای گمرکی در راستای تحقق گمرک هوشمند، مجازی‌سازی هوشمند نظارت‌های گمرکی، ایجاد شبکه اجتماعی هوشمند فعالان مجاز اقتصادی و بکارگیری کنترل‌های نامحسوس و غیرمزاحم با استفاده از تجهیزات پلمپ الکترونیک، X-Ray، نرم‌افزار پلاک خوان هوشمند، دوربین‌های مداربسته، راه‌بند، سگ‌های موادیاب و کواد کوپتر و ... به نحو قابل توجهی افزایش داشته است.

● اجرای اولین پایلوت جهانی پروژه تیر الکترونیک به همراه سازمان حمل و نقل جاده‌ای (IRU) و راه‌اندازی فاز دوم پروژه E-TIR با همکاری گمرک ایران، گمرک ترکیه و سازمان ایرو برای اولین بار در دنیا.

● بهره‌برداری از میز خدمت و مرکز ارتباط با مشتریان به منظور ارائه خدمات غیرحضورى به اشخاص حقیقی و حقوقی.

- پذیرش حمل یک‌سره کالاهای اساسی و ضروری مورد نیاز کشور بدون تخلیه یا دپو شدن در اماکن گمرکی و بنادر کشور.
- ترخیص کالاهای اساسی و ضروری از کلیه گمرکات کشور به صورت شبانه‌روزی و در روزهای تعطیل و تخصیص بالاترین اولویت تشریفات ترخیص (مسیر سبز) به محموله‌های وارداتی همچون گوشت قرمز و سفید، دام زنده، داروی آماده مصرف و سایر اقلام سریع‌الفساد. در مجموع، زمان ترخیص واردات از ۲۶ روز به کمتر از ۴ روز و زمان ترخیص صادرات از ۷ روز به ۱ روز کاهش یافته است.
- در راستای بهبود فضای کسب‌وکار و در اجرای بند ب ماده ۳۸ قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و در ارتقای نظام مالی کشور و ماده ۲۷ ق.ا.گ نسبت به لغو بند ۵ بخشنامه شماره ۱۵۶۲۶۷ مورخ ۹۲/۸/۱۲ مبنی بر تعیین حداکثر فاصله ۵۰ کیلومتر انبار اختصاصی با گمرک اقدام و جهت کاهش هزینه‌های اعتبار است واحدهای تولیدی بخشنامه ۱۴۰/۷۴۳۳۹۰ مورخ ۹۸/۶/۶ در این مورد صادر شده است.
- افزایش مهلت ارائه اسناد حمل حواله‌های ارزی واردات ماشین‌آلات قطعات و تجهیزات خطوط تولید برای واحدهای تولیدی به مدت ۱۸ ماه طی بخشنامه ۴۳/۳۱۶۵۱۷ مورخ ۹۸/۳/۱۱.
- در اجرای بند ت ماده ۳۸ قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور و در راستای بهبود فضای کسب‌وکار و تسهیل در انجام تشریفات گمرکی واحدهای تولیدی معتبر دستورالعمل ۱۵ بندی از سوی ریاست کل سازمان جهت نگهداری بخشی از کالا به‌عنوان وثیقه حقوق ورودی و کالاهای ترخیصی صادر گردید.
- بررسی آمار ارزش کالاهای قاچاق کشف شده نشان می‌دهد که این شاخص روندی صعودی داشته به طوری که از حدود ۱۵۶,۴ میلیارد تومان در سال ۱۳۹۳ به حدود ۳۰۶۴,۴ میلیارد تومان در سال ۱۳۹۸ و ۲۳۸۳,۹ میلیارد تومان در ده ماهه سال ۱۳۹۹ رسیده است
- توسعه و راه‌اندازی زیر سامانه کالاهای متروکه (سامانه جامع امور گمرکی) در ۳۵ گمرک اجرایی از جمله فرودگاه امام (ره)، بوشهر، غرب تهران، بازرگان، تهران، شهید رجایی بندر عباس و...

- راهاندازی زیرسامانه ضمانت‌نامه بانکی و تجمیعی و اتصال ۲۵ بانک به سامانه جهت صدور ضمانت‌نامه و راهاندازی زیرسامانه بیمه نامه الکترونیکی و تجمیعی
- کاهش ایستگاه‌های کاری در تشریفات گمرکی، توسعه زیرسامانه‌های واردات، صادرات و ترانزیت و کارنه تیر بسته‌های پستی و مسافری (اضافه نمودن اطلاعات مرتبط با گوشی همراه مسافر در راستای اجرای طرح رجیستری)
- انتشار گزارش آمار تجارت خارجی (در راستای اجرای قانون دسترسی آزاد به اطلاعات در پرتال گمرک) و راهاندازی بانک اطلاعات الکترونیکی ویژه تولیدکنندگان در پنجره واحد تجارت فرامرزی به منظور بهبود فضای کسب و کار و حمایت از تولید به طوریکه تولید کنندگان می‌توانند با مراجعه به این بانک و ثبت نام در آن از تسهیلات مربوطه برخوردار شوند.
- پیاده سازی برنامه فعالان اقتصادی مجاز (AEO) به منظور کاهش ایستایی در فرآیند ترخیص کالا و همچنین ارائه حداکثر تسهیلات به فعالان اقتصادی
- برقراری امکان استرداد الکترونیکی پرداخت حقوق ورودی صادرکنندگان، پیگیری لغو عوارض صادرات کالا،
- تدوین و اجرای دستورالعمل اصلاح و بهبود فرآیندهای صادرات و واردات، ترانزیت و سوآپ نفت خام و میعانات گازی، فرآورده‌ها و مشتقات نفتی از جمله اقداماتی است که در راستای حمایت از تولید اتخاذ گردید.

استقرار و توسعه گمرک هوشمند

- توسعه سامانه جامع امور گمرکی در کلیه رویه‌ها اعم از صادرات، واردات، ترانزیت و... به منظور روانسازی تشریفات ترخیص و افزایش دقت در کنترل محموله‌های ورودی و خروجی به کشور و پیشگیری از جعل و تخلف با حذف اسناد کاغذی و کاهش مراجعه حضوری فعالان اقتصادی برای انجام تشریفات گمرکی
- توسعه پنجره واحد تجارت فرامرزی و تبادل اطلاعات با بیش از ۴۵ سازمان همجوار، وزارتخانه و سازمانهای عملیاتی در حوزه تجارت خارجی و نیز تبادل اطلاعات با سامانه جامع تجارت در ارتباط با اطلاعات اظهار و ترخیص کالا در سطح پروانه و پته گمرکی، ثبت سفارش، شناسه کالا و سامانه جامع انبارها

- توسعه دروازه مشترک مجازی در جهت ایجاد ارتباطات در سطح منطقه‌ای و بین‌المللی با گمرکات کشورهای روسیه، ترکیه، ارمنستان، اوراسیا و پاکستان و ارسال آزمایشی اطلاعات، استقرار پروژه تیر الکترونیک (e-TIR) بین گمرکات ایران و کشور ترکیه، همچنین در راستای توسعه پروژه تیر الکترونیک (e-TIR) و کریدور الکترونیک (e-Corridor) با کشورهای هدف از جمله آذربایجان، ترکیه و گرجستان، روسیه، هند و پاکستان (راه‌اندازی فاز دوم این پروژه با کشور آذربایجان در سال ۱۳۹۸ اجرایی گردیده و راه‌اندازی فاز سوم تیر الکترونیک (با برقراری ارتباط بین رویه‌های صادرات و کارنه تیر) با کشورهای ترکیه و آذربایجان به صورت سیستمی در سال ۱۳۹۹ پیاده‌سازی شده است).
- توسعه مدیریت ریسک هوشمند امکان تولید خودکار شاخص‌های ریسک از پروفایل‌های موجود با استفاده از ابزارهای فناورانه که با به کارگیری مدیریت ریسک هوشمند و پویا و نیز اعتبارسنجی و بررسی ریسک اجتماعی و مالی، اظهارنامه‌های مسیر سبز به بیش از ۵۱ درصد افزایش یافته است.
- مجازیسازی هوشمند نظارتهای گمرکی با اجرای ارزش گذاری هوشمند گمرکی، تعیین هوشمند کانتینر برای ارزیابی و سطحبندی هوشمند کارشناسان مجازی
- توسعه گمرک موبایل و شبکه هوشمند فعالان اقتصادی و امکان انجام فرآیندهای گمرکی از جمله اظهار
- گمرکی، رصد حامل‌های مرتبط با اظهارنامه‌های گمرکی، احراز هویت متمرکز (SSO)، بررسی اعتبار تجاری، اطلاع‌رسانی در خصوص بخشنامه‌ها، دستورالعمل‌ها و ...
- به کارگیری کنترل‌های هوشمند و نامحسوس گمرکی، از جمله به کارگیری پلمب الکترونیک در گمرکات اجرایی، طراحی و تولید و به کارگیری آزمایشی پرنده‌های بدون سرنشین به منظور پایش و رصد محموله‌ها، استفاده از تجهیزات کنترلی پیشرفته و فناوری‌های نوین از جمله ۱۸ دستگاه ایکس ری کامیونی؛ ۶۸ دستگاه ایکس ری چمدانی، ۳۵ دستگاه ایکس ری پالتی، ۵ دستگاه ایکس ری خودرویی
- کسب افتخارات و عناوین متعدد داخلی و بین‌المللی گمرک از جمله انتخاب گمرک ایران به عنوان نمونه برتر جهانی (Best Practice) توسط سازمان جهانی گمرک (WCO) در زمینه راه‌اندازی سیستم جامع یکپارچه ترخیص گمرکی و دستیابی به پنجره واحد و حذف اسناد فیزیکی و مراجعات حضوری با راه‌اندازی کارشناسی متمرکز

تسهیل تجارت خارجی و حمایت از تولید

- استفاده از ظرفیت قانونی اختیارات رییس کل گمرک در جهت صدور حکم خروج برای اقلام اساسی، مواد اولیه و ماشین‌آلات خط تولید مورد نیاز (وفق ماده ۴۲ قانون امور گمرکی)
- ترخیص درصدی کالا در راستای مصوبات شورای عالی امنیت ملی و تصمیمات اخیر کارگروه تنظیم بازار
- (صدور مجوز ترخیص تا سقف ۹۰ درصد کالاهای مربوطه پیش از اخذ کد رهگیری بانک) با توجه به ضرورت و فوریت نیاز واحدهای تولیدی به مواد اولیه و ماشین‌آلات خط تولید
- صدور مجوز حمل یکسره کالاهای اساسی و ضروری و نیز ارائه خدمات «حمل یکسره» و «ارزیابی در محل» به واحدهای تولیدی در انجام تشریفات گمرکی محموله‌های صادراتی مربوطه
- قرارگرفتن اظهارنامه‌های اقلام اساسی در مسیر سبز و انجام تشریفات گمرکی در حداقل زمان ممکن
- پذیرش نمونه‌برداری اقلام اساسی مشمول اخذ و ارائه مجوزهای قانونی همزمان با تخلیه کالاها در راستای تسهیل و تسریع در انجام تشریفات گمرکی
- تفویض اختیار صدور و تمدید مجوزهای ورود موقت برای پردازش و پروانه‌های صادرات موقت کالاها
- پذیرش ضمانتنامه بانکی معتبر برای حقوق ورودی و مالیات بر ارزش افزوده و نیز عوارض صادراتی
- استرداد حقوق ورودی مواد اولیه و تجهیزات وارداتی واحدهای تولیدی
- بهبود ۴۵ پله‌ای رتبه ایران در گزارش بانک جهانی در سال ۲۰۱۹ در زیر شاخص تجارت فرامرزی و و حفظ این رتبه در گزارش بانک جهانی در سال ۲۰۲۰
- بهبود ۳۹ پله‌ای رتبه گمرک در شاخص عملکردی لجستیک مطابق گزارش بانک جهانی در سال ۲۰۱۸ میلادی

مبارزه با قاچاق کالا و موادمخدر

● تأمین و به کارگیری تجهیزات پیشرفته ایکس ری با استفاده از ظرفیت بخش خصوصی (با توجه به محدودیت اعتبارات دولتی) که در همین راستا سرمایه‌گذاری برای تجهیز ۳۰ گمرک در اولویت قرار گرفته که در فاز اول تنظیم قرارداد نصب و راه‌اندازی ۱۱ دستگاه ایکس ری صورت پذیرفته است.

● استفاده از پلمب الکترونیکی در محموله‌های ترانزیتی و به کارگیری تکنولوژی RFID برای کنترل پته‌های عبور محموله‌ها
● اعمال کنترل‌های پسینی از جمله بازبینی اظهارنامه‌ها و انجام حسابرسی پس از ترخیص (PCA)

● افزایش ۲۵ درصدی ارزش پرونده‌های کشفیات کالاهای قاچاق (کاشف گمرک) در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال قبل (۲۷۶۹ پرونده و به ارزش ۳۸۲۹۵ میلیارد ریال)

● کسب رتبه نخست گمرک ایران در مبارزه با موادمخدر، روانگردان‌ها و انواع پیش‌سازهای موادمخدر بر اساس گزارش دفتر اطلاعات منطقه‌ای سازمان جهانی گمرک (RILO) و رشد ۱۷۳ درصدی کشفیات انواع موادمخدر توسط گمرک ایران تا شهریور ماه ۱۳۹۸ در مقایسه با مدت مشابه آن سال ۱۳۹۷

● تقدیر سازمان ملل از گمرک ایران در پی کشف محموله‌های گاز مخرب لایه اوزون در سال ۱۳۹۹

عملکرد سازمان حسابرسی

مأموریت اصلی سازمان حسابرسی طبق قانون تشکیل و قانون اساسنامه آن حسابرسی شرکت‌های دولتی و شرکت‌های تحت کنترل نهادهای عمومی غیر دولتی و همچنین تدوین استانداردهای حسابداری و حسابرسی است. این مأموریت از زیرساخت‌های اساسی کشور برای ایجاد شفافیت و انضباط مالی، کمک به تصمیم‌های مهم اقتصادی در حوزه بنگاه‌ها و ایجاد اعتماد در بازار سرمایه کشور است.

در کنار این موارد، تکالیفی نیز طبق قوانین و مقررات مختلف (از جمله حسابرسی بدهی و مطالبات دولت) در راستای حسابرسی به این وزارتخانه ارجاع می‌شود که این امر نیز در جهت شفافیت وضعیت مالی دولت برای تصمیم‌گیری و اتخاذ سیاست‌ها و برنامه‌های دولت بسیار

اثربخش است. همچنین در خصوص حسابرسی وزارت امور اقتصادی و دارایی، نسبت به طرح‌ها، لوایح و آیین‌نامه‌ها نیز نظرات سازنده‌ای ارائه می‌نماید که شواهد، گویای تأثیرگذاری نظرات، در نهایی نمودن موارد یادشده و ایجاد شفافیت در تدوین قوانین و مقررات است. عملکرد این وزارتخانه در حوزه حسابرسی از ابتدای شهریورماه ۱۳۹۸ لغایت پایان تیرماه ۱۳۹۹ در بخش‌های مختلف در ادامه ارائه شده است:

اهم سیاست‌ها، برنامه‌های عملیاتی، اقدامات اجرایی و دستاوردها

نقاط مهم فعالیت‌های سازمان حسابرسی در دوره مورد نظر به شرح جدول ذیل می‌باشد:
جدول ۲۶-انواع گزارش‌های صادر شده

وضعیت شاخص	وضعیت شاخص در ده ماهه ۱۳۹۸	وضعیت شاخص						واحد اندازه‌گیری	عنوان شاخص	
		۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳			
۱۳۹۹	۱۳۹۸	۲۲۸۲	۲۵۶۶	۲۶۶۶	۲۷۸۸	۳۰۳۸	۳۰۶۴	۳۱۹۴	فقره	انواع گزارشات صادره

❖ حسابرسی

رسیدگی به ادعاهای مربوط به مطالبات و بدهی‌های دولت

- صدور به موقع حدود ۷۰۰ گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی و کاهش درصد گزارش‌های مردود و عدم اظهار نظر از ۴ درصد در سال ۱۳۹۲ به ۱,۴ درصد در سال ۱۳۹۸
- صدور ۶۵۱ گزارش حسابرس مستقل و بازرس قانونی با ۲ درصد اظهار نظر مردود و عدم اظهار نظر در سال ۱۳۹۹.

- افشای سرخ‌های مفاسد اقتصادی کلان در گزارش حسابرسی بانک مسکن در سال ۱۳۹۲

تحلیل دقیق عملکرد سال ۱۳۹۷ شرکت‌های دولتی که در سال ۱۳۹۸ رسیدگی شده است. طبق این گزارش بازده شرکت‌های دولتی منفی ۳,۳ است که اساساً ناشی از فعالیت‌های حاکمیتی است نه فعالیت‌های تجاری تحت کنترل مدیران شرکت‌ها.

❖ تدوین استانداردها

۱. پذیرش استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی، ترجمه رسمی این استانداردها و تدوین متون راهنما برای کمک به اجرای این استانداردها. این استانداردها مبنای تهیه صورت‌های مالی با مبنای جهانی است و هدف اصلی آن کمک به توسعه مبادلات اقتصادی بین‌المللی است.

۲. تدوین و تجدیدنظر در استانداردهای حسابداری، حسابرسی و حسابداری بخش عمومی مصوب شده در مجمع عمومی، از سال ۱۳۹۲ تا تاریخ ۱۳۹۹/۱۰/۳۰ به شرح جدول ذیل می‌باشد.

همچنین تغییرات در مفاهیم نظری گزارشگری مالی (اهداف گزارشگری مالی و تغییرات استانداردهای بخش عمومی شماره ۱ الی ۱۴ که در نتیجه منجر به اصلاح صورت‌های مالی نمونه شده است)، به تصویب مجمع عمومی رسیده است. ضمناً در خصوص عملکرد سال ۱۳۹۹ مجمع عمومی برگزار نشده است.

مناطق آزاد تجاری - صنعتی

مناطق آزاد و ویژه اقتصادی، در تمام دنیا از سرمایه‌گذاری‌های محلی و خارجی حمایت کرده، عوامل تولید را به عرضه‌کنندگان محلی وصل و انتقال فناوری و ارتقای مهارت‌ها را ترویج می‌کنند، اشتغال ایجاد کرده و توسعه و تولید صنعتی را شکوفا می‌کنند، به نحوی که امروز این مناطق به کاتالیست‌های مهم برای رشد اقتصادی تبدیل شده‌اند و نقش آن‌ها به عنوان الگوهای زیرساختی مدرن، مولد فرصت‌های اشتغال و یکپارچه‌کننده خدمات، لجستیک و شبکه‌های حمل‌ونقل در سطح بین‌المللی برجسته شده است. توسعه مناطق آزاد و ویژه اقتصادی از طریق تولید، صادرات و سرمایه‌گذاری از جمله اهداف ایجاد این مناطق در کشور است که در سال گذشته برای تحقق این اهداف اقداماتی به شرح ذیل به انجام رسیده و دستاوردهای قابل توجهی تحقق یافته است.

جدول ۲۷- شاخص‌های عملکردی مناطق آزاد تجاری- صنعتی

عنوان قلم آماری	واحد	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۹ ماهه ۱۳۹۹	۹۲ تا نه ماهه ۹۹	تجمیعی
مرکز نوآوری	واحد	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲	۴	۰	۸	۸
جذب واحدهای نوآور و فناور	عدد	۱	۱	۱	۴۰	۶۷	۱۳۵	۷۰۱	۱۵۵	۱۵۶	۶۸۳	۶۸۳
صادرات از مبدأ مناطق آزاد	میلیون دلار	۱۹۲	۳۶۶	۶۴۶	۱۱۷	۴۱۷	۱۰۴۷	۱۰۱۷	۹۴۱	۵۸۳	۵۶۰۴	۵۶۰۴
سرمایه‌گذاری داخلی	میلیارد ریال	۲۷۰۹۱	۵۷۶۷۳	۴۰۹۰۴	۵۵۶۷۵	۵۰۰۱۵	۸۵۶۷۴	۶۸۶۷۴	۱۰۷۵۶۴	۱۳۷۱۳۳	۵۳۹۳۰۸	۵۳۹۳۰۸
سرمایه‌گذاری خارجی	میلیون دلار	۲۷	۱۱۲	۳۶۱	۳۴۹	۴۴۹	۳۰۷	۲۱۱	۱۵۳	۱۸۵۷	۱۸۵۷	۱۸۵۷
واحدهای تولیدی فعال (تجمعی)	واحد	۶۶۷	۷۴۸	۸۵۱	۹۶۹	۱۰۴۰	۱۱۱۱	۱۳۰۷	۱۶۰۹	۷۸۸۱	۷۸۸۱	۷۸۸۱
ارزش تولیدات	میلیون دلار	۱۴۷	۸۷	۹۶	۱۳۰	۷۵۶	۹۷۰	۲۵۹۶	۲۵۹۶	۱	۷۶۵۳	۷۶۵۳

❖ عملکرد مناطق ویژه اقتصادی

مناطق ویژه اقتصادی به صورت فعالانه اهداف پشتیبانی از فعالیت‌های اقتصادی و برقراری ارتباط تجاری بین‌المللی و تحرک در اقتصاد منطقه ای و تولید و پردازش کالا، انتقال فناوری، صادرات غیر نفتی، ایجاد اشتغال مولد و جلب و تشویق سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی، صادرات مجدد، عبور خارجی (ترانزیت) و انتقال کالا (ترانشیب) را دنبال می‌نمایند.

● تعداد مناطق ویژه اقتصادی که قانون تاسیس آنها به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده است: ۶۴ منطقه (+ منطقه ویژه اقتصادی قشم + منطقه ویژه اقتصادی فرودگاه

امام خمینی(ره))

- مناطق ویژه اقتصادی فعال قدیمی (تاسیس دهه ۱۳۷۰ شمسی): ۱۶ منطقه
 - مناطق ویژه اقتصادی مصوب سال ۱۳۸۹ مجلس شورای اسلامی: ۴۸ منطقه
 - مناطق ویژه دارای سازمان مسئول: ۵۱ منطقه
 - تعداد مناطق ویژه اقتصادی عملیاتی شده: ۳۱ منطقه
 - مجموع مساحت ۳۱ منطقه عملیاتی شده: ۱۴۰۵۰۰ هکتار
- جدول شماره ۲۸- شاخص‌های عملکرد مناطق ویژه اقتصادی عملیاتی شده

وضعیت شاخص در شش ماهه نخست ۱۳۹۹	مجموع عملکرد مناطق ویژه اقتصادی از ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸	وضعیت شاخص						واحد اندازه‌گیری	عنوان شاخص
		۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳		
۴۰۰,۰۰۰	۵۰,۲۳۸۴	۸۹,۸۴۳	۳۲,۹۵۷	۶۸,۷۰۷	۴۲,۳۳۵	۲۰,۳۹۲	۹,۳۷۷	۳۳۷,۸۷۲	سرمایه‌گذاری داخلی (ریالی)
۲,۷۰۰	۲۵,۷۱۵	۴,۹۰۱	۲,۹۷۸	۲,۴۲۲	۴,۱۷۴	۴,۱۲۲	۶,۷۴۱	۳۷۸	سرمایه‌گذاری داخلی (ارزی)
۱	۳,۷۱۳	۳۷,۳	۲	۲,۵۷۶	۴۴	۷	۲۹۱	۷۵۶	سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی
۴۰۰,۰۰۰	۱۲۸,۹۵۳	۱۳,۳۳۸	۱۶,۳۲۸	۲۱,۵۴۶	۲۰,۵۷۵	۱۶,۸۲۸	۲۲,۶۵۹	۱۷,۷۸۹	صادرات (کالا) از منطقه به خارج کشور
۱۰,۰۰۰	۳۵,۹۱۶	۲,۸۶۵	۴,۵۸۹	۴,۸۵۷	۵,۳۵۳	۵,۴۲۷	۸,۹۷۶	۲,۸۶۰	واردات (به منظور تولید، عرضه و مصرف در منطقه)
۱۹۰,۰۰۰	۲۰,۵۶۵۰	۲۰,۵۶۵۰	۱۷۳,۶۷۶	۱۷۵,۹۲۹	۱۷۰,۹۲۸	۱۶۲,۹۷۷	۱۴۲,۰۷۹	۱۴۸,۳۲۴	شاغلین فعال
۵۵۰	۵۹۹	۵۹۹	۵۸۲	۵۳۰	۵۵۱	۵۱۷	۵۵۳	۳۸۲	تعداد واحدهای تولیدی فعال

جدول ۲۹- عملکرد سازمان‌های مناطق آزاد

عنوان	واحد اندازه‌گیری	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	نه ماهه ۱۳۹۹
جذب سرمایه‌گذاری داخلی: بخش ریالی محقق شده	میلیارد ریال	۲۷۰۹۱	۵۸۶۸۳	۴۰۹۶۳	۵۸۹۹۳	۵۰۰۱۵	۶۸۹۲۷	۱۰۷۵۹۴	۱۲۷۱۳۲
جذب سرمایه‌گذاری داخلی: بخش ارزی محقق شده	میلیون دلار	۲۴۶	۹۳,۵
جذب سرمایه‌گذاری خارجی: ارزی محقق شده	میلیون دلار	۲۷	۱۱۳	۲۴۹	۳۴۹,۴	۴۴۸	۳۰۷	۲۱۰,۹۱	۱۵۳
ارزش صادرات کالای تولیدی غیر نفتی به سرزمین اصلی	میلیون دلار	۶۵۵	۸۵۶	۷۵۴	۹۴۵	۸۶۷	۱۱۶۴	۱۲۶۷,۹	۲۱۴۳
صادرات کالا و خدمات از مبدا منطقه به خارج کشور	میلیون دلار	۱۹۲	۳۶۶	۶۴۴	۸۱۴	۱۰۴۷	۱۰۱۷	۹۴۱,۴	۵۸۳
واردات مواد اولیه و ماشین آلات جهت تولید، کالای همراه مسافر و مصرف در منطقه	میلیون دلار	۱۴۵۲	۱۴۳۴	۱۵۱۳	۱۷۲۰	۲۰۲۷	۱۲۹۰	۷۱۷,۶	

عنوان	واحد اندازه گیری	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	نه ماهه ۱۳۹۹
تعداد واحدهای تولیدی فعال مستقر در مناطق	واحد	۶۶۷	۷۴۸	۸۵۱	۹۴۵	۱۰۴۳	۱۱۱۸	۱۳۰۷	۱۶۰۹
تعداد شاغلین	نفر	۱۸۳۷۲۶	۲۳۱۵۱۷	۲۴۳۵۸۷	۲۶۷۹۹۱	۲۷۸۱۷۶۰	۳۰۴۳۹۰	۳۱۰۱۵۰	

❖ عملکرد طی سالهای ۹۸-۱۳۹۲

میزان صادرات و واردات در سال ۱۳۹۸ به تفکیک ۴ بخش اصلی مناطق ویژه اقتصادی شامل حوزه های نفت و پتروشیمی، صنایع سنگین و انرژی بر، صنایع کوچک و متوسط و مناطق ویژه بندری به شرح زیر بوده است:

جدول ۳۰- میزان صادرات و واردات در سال ۱۳۹۸

بندری	صنایع کوچک و متوسط	صنایع سنگین و انرژی بر	نفت و پتروشیمی	
۰	۹۳۰	۱۰۰۷	۱۱۳۹۱	صادرات (تولیدات منطقه به خارج از کشور - میلیون دلار)
۱۹	۱۲۲۸	۲۵۹	۱۳۵۸	واردات (به منظور تولید، مصرف و عرضه در منطقه - میلیون دلار)

- عمده صادرات از مناطق ویژه اقتصادی به خارج از کشور شامل میعانات گازی، مواد پتروشیمی، سیمان، مواد غذایی و محصولات کشاورزی از جمله خشکبار (خرما و پسته و ...)، سنگ های ساختمانی، لوازم خانگی و ماشین آلات و ... می باشد. صادرات به سرزمین اصلی نیز شامل انواع لوازم خانگی، محصولات آرایشی و بهداشتی، وسایل الکترونیکی و الکتریکی، خودرو، قطعات و لوازم یدکی، مصالح ساختمانی، انواع کودهای شیمیایی و عالی، دارو های دامی و انسانی، کیت های پزشکی، انواع پلاستیک و ... می باشند.
- لازم به توضیح است که از ابتدای شروع به کار مناطق ویژه اقتصادی صرفاً واردات صورت می پذیرفته است. به مرور جایگزینی واردات در مناطق ویژه را شاهد بوده و در حال حاضر با انتقال تکنولوژی و فناوری، به جایگاهی رسیده اند که خط تولید، واحدهای پتروشیمی، پالایشگاهی و ... را می سازند.

● واحدهای تولیدی فعال در مناطق ویژه اقتصادی عملیاتی شده، از ۳۸۲ واحد در سال ۹۲ با ۵۶ درصد رشد به ۵۹۹ واحد در سال ۹۸ رسیده است. عمده فعالیت‌های شامل : پردازش صادرات و واردات و انواع خدمات بندری، صنایع معدنی و فلزی، پتروشیمی، نفت و گاز، صنایع دریایی، صنایع تبدیلی کشاورزی، صنایع تبدیلی و بسته‌بندی، صنایع تولیدی - خدماتی با اولویت صنایع جنبی مس، انرژی، شیلات و آب‌خیزداری، صنایع سبز، فناوری اطلاعات، نانو تکنولوژی، صنایع دارویی، صنایع هوا فضا و

اهم اقدامات صورت پذیرفته در مناطق ویژه اقتصادی کشور

❖ کاهش هزینه تولید کالاهای صادراتی با :

- ارزش افزوده بالای ایجاد شده در مناطق ویژه برای صنایع میانی و پایین دست نفت و گاز و پتروشیمی که ارزش صادراتی بالا دارند
- معافیت کالاهای صادراتی از پرداخت مالیات بر ارزش افزوده
- معافیت کالاهای صادراتی از پرداخت حقوق و عوارض مواد اولیه خارجی
- اعمال مالیات با نرخ صفر به مدت ۷ تا ۱۳ سال برای فعالیت‌های تولیدی و معدنی و برخی خدمات گردشگری و بیمارستانی
- اعمال مقررات کار و اشتغال مناطق آزاد و ویژه اقتصادی
- تخصیص سهم عمده اشتغال در مناطق ویژه اقتصادی به اشتغال مستقیم در امر تولید کالا و خدمات

❖ جذب و توسعه سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی در مناطق:

- تضمین سرمایه‌گذاری‌های خارجی توسط هیأت دولت
- امکان مالکیت صددرصد زمین توسط شرکت‌های ثبت شده در سرزمین اصلی توسط سرمایه‌گذاران خارجی
- ارائه خدمات زیرساختی با قیمت مصوب

❖ انتقال فناوری‌های پیشرفته از طریق:

- تشویق تولیدکنندگان به استفاده از فناوری‌های نوین و تاثیر مثبت این عامل در تعیین مقدار ارزش افزوده و درصد مجاز ورود کالا به سرزمین اصلی
- تمدید معافیت مالیات با نرخ صفر متناسب با استفاده بیشتر صنایع از فناوری‌های نوین

❖ ترانزیت خارجی از طریق:

- اعمال معافیت در حقوق و عوارض بندری برای کالاهای ترانزیتی
- استفاده از خدمات زیرساختی لازم از جمله انبار، سردخانه، خدمات تخلیه و بارگیری و ...
- برای کالاهای ترانزیتی که از مناطق ویژه ترانزیت می‌شوند،
- ایجاد ده ها هزار متر مربع انبار روباز و سرپسته
- ایجاد سردخانه
- تقویت شبکه ریلی و زمینی
- کمک مناطق ویژه اقتصادی به تجهیز گمرکات این مناطق برای تسهیل بازرسی بارهای ترانزیتی

اهم سیاست‌ها، برنامه‌های عملیاتی، اقدامات اجرایی و دستاوردها

❖ مناطق آزاد تجاری - صنعتی:

- راه‌اندازی سامانه سرمایه‌گذاری به دو زبان فارسی و انگلیسی از طریق درگاه خدمات الکترونیکی مناطق آزاد و ویژه ایران
- معرفی فرصت‌های سرمایه‌گذاری در مناطق آزاد و انتخاب آنها از طریق سامانه
- تدوین سند توسعه صادرات مناطق آزاد و برنامه‌های عملیاتی سالانه
- تدوین راهبردهای توسعه سرمایه‌گذاری در مناطق آزاد
- ایجاد صندوق پژوهش و فناوری به منظور حمایت از واحدهای نوآور و فناوری
- تسریع و تسهیل در فرآیند اخذ مصوبه کمیسیون ارزش افزوده از طریق توسعه ماژول مربوطه در درگاه خدمات الکترونیکی مناطق آزاد ایران
- توسعه ماژول‌های مبتنی بر تولید اعم از جواز تأسیس و پروانه بهره‌برداری و گواهی تولید در درگاه خدمات الکترونیکی مناطق آزاد ایران
- برقراری خط باری آکتائو - بندر کاسپین به عنوان یکی از کریدورهای جدید مبادلات تجاری با چین
- توسعه اقدامات در حوزه نقش مناطق آزاد به عنوان هاب‌های عملیاتی ۴ گانه در تحقق موافقت‌نامه اوراسیا
- تدوین سند نقش مناطق آزاد در تحقق موافقت‌نامه اوراسیا به همراه برنامه‌های عملیاتی

- راهاندازی بورس بین‌الملل و تسهیل فرآیند بانک آفشور
- بکارگیری روش‌های نوین تامین مالی و مدل‌های مشارکت عمومی - خصوصی

فناوری اطلاعات و توسعه اقتصاد هوشمند

اقتصاد هوشمند، اقتصادی است یادگیرنده و خودتطبیق؛ مبتنی بر نوآوری؛ دانش و فناوری‌های نوشونده که در آن با شکل‌گیری عامل‌های هوشمند زمینه اتخاذ تصمیمات اثربخش، خلق و تخصیص بهینه منابع از سوی ذینفعان اصلی اقتصاد (دولت؛ بنگاه و خانوارها) فراهم شده و ایجاد فرصت‌های جدید کسب و کار، ارزش‌آفرینی، بهبود مستمر شیوه زندگی، افزایش رفاه و بالندگی مستمر آحاد جامعه را در پی دارد.

جدول ۳۰- اهداف کلان، نتایج و دستاوردها در حوزه فناوری اطلاعات و توسعه اقتصاد هوشمند

اهداف کلان	نتایج	دستاوردها
توسعه دولت الکترونیک	رشد چشمگیر میانگین امتیازات وزارت اقتصاد در توسعه دولت الکترونیک	<ul style="list-style-type: none"> - کسب رتبه اول بین سایر وزارتخانه‌ها در ارزیابی سازمان فناوری اطلاعات دوره پنجم - کسب جایگاه هفتم بین ۱۰۵ دستگاه در ارزیابی سازمان فناوری اطلاعات دوره پنجم - رشد چشمگیر میانگین امتیازات وزارت اقتصاد در مرحله بلوغ مشارکتی (از ۲۲,۱۰٪ به ۷۹,۲۱٪) دوره پنجم - کسب جایگاه اول استعلامات الکترونیکی در خوشه قضائی دوره پنجم - کسب جایگاه سوم استعلامات الکترونیکی در خوشه تجارت و صنعت دوره پنجم - مشارکت در احصاء خدمات از ۳۷ خدمت به ۸۸ خدمت - کسب رتبه اول بین سایر وزارتخانه‌ها در تبادل اطلاعات در بستر دولت الکترونیک - قرار گرفتن بین ۳ دستگاه برتر سرویس دهنده در حوزه اقتصادی در بستر ملی تبادل اطلاعات کشور
	افزایش تعداد خدمات شناسه دار کاملاً الکترونیکی شده	<ul style="list-style-type: none"> - ۶۲ خدمت کاملاً الکترونیکی شده در قالب سامانه‌های ذیل: - سامانه مدیریت حسابداری کل خزانه و مدیریت حقوق و دستمزد کارکنان دولت (زیر سامانه‌های درخواست وجه سپرده و درخواست وجه شرکت‌های دولتی) - سامانه اداره کل خزانه و تسری به خزانه معین کلیه استان‌های کشور (زیر سامانه‌های حسابداری، درخواست وجه و مدیریت حساب‌ها) - سامانه مدیریت بدهی‌ها و اوراق بازار پول و سرمایه و زیر سامانه تسویه و تهاتر - سامانه اموال دستگاه‌های اجرایی (سادا) - سامانه شکوایه‌های مودیان مالیاتی موضوع ۲۵۱ مکرر و پاسخگویی به شکوایه‌های مودیان مالیاتی - سامانه آزمون تشخیص صلاحیت حسابداران رسمی - سامانه مجوزهای کسب و کار کشور

اهداف کلان	نتایج	دستاوردها
توسعه دولت الکترونیک	توسعه و بهبود کیفیت ارائه خدمات الکترونیکی وزارت متبوع	<ul style="list-style-type: none"> - راه‌اندازی نسخه الکترونیکی سفته تسهیلات و اعتبارات دیجیتال - پیاده‌سازی و بهره‌برداری سامانه شکوائیه‌های مؤدیان مالیاتی موضوع ماده ۲۵۱ مکرر استانی - مشارکت در راه‌اندازی سامانه فروش املاک مازاد بانک‌ها - راه‌اندازی سامانه امور حقوقی - راه‌اندازی سامانه یکپارچه اطلاعات شرکت‌های دولتی - توسعه سامانه دبیرخانه شورای عالی اجرای سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی - راه‌اندازی سامانه ارتباطات مردمی و دریافت گزارشات فساد - راه‌اندازی و استقرار سامانه تشخیص تهدیدات پیشرفته محصول شرکت دانش بنیان داخلی در راستای افزایش امنیت و حمایت از تولیدات ملی - تکمیل فازهای سوم و چهارم پروژه پیاده‌سازی سیستم مدیریت امنیت اطلاعات (ISMS)
راه‌اندازی بستر یکپارچه تبادل اطلاعات اقتصادی کشور (بیتا)	سرویس‌های فعال	<ul style="list-style-type: none"> - ایجاد ماتریس تعامل پذیری دولت الکترونیک و اقدام جهت پاسخ و ارائه ۱۵۴ سرویس درخواست شده - ۸۳ سرویس فعال
تدوین نقشه راه اقتصاد هوشمند	توسعه اقتصاد هوشمند	<ul style="list-style-type: none"> - تدوین سند

عملکرد سازمان جمع‌آوری و فروش اموال تملیکی

به استناد قانون تأسیس سازمان جمع‌آوری و فروش اموال تملیکی، وظیفه جمع‌آوری، نگهداری، اداره و فروش کلیه اموال، حقوق مالی و دارایی‌هایی که به هر نحو بر اثر احکام و قرارهای قطعی مراجع ذیصلاح قانونی به تملک یا تصرف دولت درآمده و یا درمی‌آید و با حکم قضایی یا قانون به فروش رسیده و همچنین نگهداری و اداره اموال مجهول‌المالک، بلاصاحب (به استثناء اموال قاچاق بلاصاحب و صاحب متواری)، ارث بلاوارث و اموالی که از باب تخمیس، خروج از ذمه و اجرای اصل (۴۹) و دیگر قوانین در اختیار ولی فقیه قرار می‌گیرد و فروش آن‌ها با اذن ایشان یا نماینده خاص ایشان می‌باشد را بر عهده دارد. سازمان بر اساس تبصره (۴) ماده (۲۴) و ماده (۳۳) قانون امور گمرکی مصوب سال ۱۳۹۰ مجلس شورای اسلامی به عنوان مسئول فروش کالاهای متروکه و ضبطی تعیین و بر اساس ماده (۵۳) قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۹۲/۱۰/۰۳ وظیفه تحویل و نگهداری کالاها

و اموال ناشی از پرونده‌های قاچاق مکشوفه در سراسر کشور از بدو زمان کشف تا مرحله قطعیت حکم و تعیین تکلیف اموال را عهده‌دار گردیده است.

اهم‌برنامه‌های عملیاتی، اقدامات اجرایی و شاخص‌های کلیدی عملکرد

- پیگیری تدوین استاندارد مشخص برای انبارهای سازمان و نظام‌نامه برون‌سپاری انبارداری
- استقرار سامانه جامع اموال تملیکی و سامانه حراج الکترونیکی
- راه‌اندازی سامانه احراز هویت اشخاص حقوقی
- پیشنهاد فروش اموال مزاد دستگاه‌های اجرایی به وزیر محترم اقتصادی و دارایی در راستای اجرای تبصره (۱۲) ماده واحده قانون بودجه سال ۱۳۹۹
- نوآوری مبتنی بر دانش با برگزاری مزایده الکترونیک و به کارگیری امضای دیجیتال، بانکداری الکترونیکی در جهت خدمات‌رسانی سریع و با کیفیت به مشتریان سازمان.
- پایش و کنترل تصویری انبارهای سازمان و برنامه‌ریزی برای استفاده از فناوری پلمپ الکترونیک برای جابجایی کالاها.
- اقدام در جهت بازنگری قانون تأسیس سازمان.
- استقرار دفتر نمایندگی سازمان در ۳۰ استان کشور برای انجام وظایف و مأموریت‌های قانونی و ارائه خدمت به مردم و دستگاه‌های اجرائی استان.
- کمک به دولت در امداد رسانی به سیل‌زدگان بالغ بر ۷ میلیارد ریال شامل (آرد، برنج، چای، کفش، پوشاک و...)
- پیگیری و اقدام جهت تامین هزینه‌های ناشی از اجرای ماده ۵۳ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز از محل بودجه عمومی کشور در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸.
- تجمیع انبارهای سازمان در استان‌ها در راستای صرفه‌جویی در هزینه‌های دولت.
- افزایش توان ثروت‌آفرینی کشور با افزایش فروش اموال منقول و اموال غیرمنقول، انهدام کالاهای فاسد و معیوب و مغایر با شئونات فرهنگی و دینی، اعاده کالاهای متروکه در راستای کمک به تولیدکنندگان داخلی و صاحبان کالا با رعایت صرفه و صلاح دولت و استرداد کالا به صاحبان آن با دستور مراجع ذیصلاح.
- پیوستن سازمان به سامانه جامع امور گمرکی و تبادل الکترونیکی اطلاعات با گمرک،

اتصال به سامانه جامع انبارها و اتصال به سامانه سازمان تعزیرات حکومتی.

● پیگیری تدوین ساختار و نمودار سازمانی (مناسب، چابک و تسهیل‌گر) با شرایط روز سازمان

● پیگیری اقدامات عملیاتی مرتبط با شناسایی گلوگاه‌های فساد

● استقرار سامانه‌های سازمان در راستای قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز

● استقرار سامانه داشبورد اطلاعات مدیریت

● استقرار مدیریت چرخه بهره‌وری

● استقرار سامانه محاسبه قیمت تمام شده

جدول ۳۱- آمار عملکرد سازمان جمع‌آوری و فروش اموال تملیکی در زمان دولت یازدهم و دوازدهم

ارقام به میلیون ریال

عملکرد دولت دوازدهم					عملکرد دولت یازدهم					عنوان شاخص
جمع	۵ ماهه ۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	۱۳۹۶	جمع	۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	
۲۸,۰۴۸,۵۹۹	۱۱,۳۴۵,۳۲۷	۷,۸۳۰,۱۹۰	۶,۵۹۹,۶۶۳	۲,۳۷۳,۴۱۹	۹,۱۲۶,۶۹۹	۱,۵۸۸,۰۷۰	۲,۹۵۵,۹۵۷	۲,۴۶۴,۲۹۶	۲,۱۲۸,۳۲۷	فروش اموال منقول
۳,۸۸۸,۹۲۹	۲,۱۰۲,۹۹۹	۵۰۰,۵۰۲	۵۰۱,۴۷۹	۷۸۳,۹۴۹	۳,۳۴۶,۵۶۱	۵۹۳,۹۳۴	۱,۴۰۵,۳۴۹	۷۷۰,۰۷۰	۵۷۷,۲۰۸	فروش اموال غیرمنقول
۵,۰۱۳,۷۹۷	۲,۱۱۲,۹۵۰	۱,۲۶۱,۳۵۶	۸۹۸,۸۷۲	۷۴۰,۶۲۰	۱,۴۵۱,۹۱۰	۶۹۷,۵۷۴	۲۶۵,۱۶۵	۱۷۹,۶۸۰	۳۰۹,۴۹۱	ارزش ریالی کالاهای منهدم شده
۲۶,۶۰۱,۹۹۱	۱۲,۰۳۳,۷۳۰	۶,۴۵۴,۹۰۰	۵,۴۵۲,۴۰۶	۲,۶۷۰,۹۵۵	۵۳,۰۶۹,۲۹۸	۵,۱۷۲,۶۲۳	۸,۳۷۲,۲۶۰	۸,۶۹۶,۱۶۶	۳۰,۳۲۷,۲۴۹	ارزش ریالی کالاهای اعاده شده
۵۶,۰۶۸,۲۵۵	۱۸,۷۷۱,۸۳۵	۱۳,۳۲۷,۳۵۴	۱۵,۱۱۱,۱۰۰	۸,۸۵۷,۹۶۵	۷,۵۴۵,۲۵۷	۴,۵۲۳,۳۰۳	۲,۲۸۴,۸۹۲	۱۸۳,۵۸۲	۵۵۳,۴۸۰	ارزش ریالی کالاهای استرداد شده

برنامه‌های اشتغال اجرا شده

با اجرای برنامه‌های فعال بازار کار و برنامه حمایت از رسته‌های اشتغال‌زا موضوع تبصره ۱۸ قانون بودجه از ابتدای سال ۱۳۹۶ تا نه ماهه سال ۱۳۹۹ به ترتیب ۲۴۶ و ۲۸۹ هزار فرصت شغلی ایجاد شده است.

جدول ۳۲- عملکرد برنامه‌های اشتغال اجراء شده از محل برداشت یک میلیارد دلار از صندوق توسعه ملی موضوع تبصره ۱۸ قوانین بودجه سنواتی

عنوان برنامه	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	نه ماهه ۱۳۹۹	جمع کل دوره
کارورزی	۱۲۴۳۳	۱۱۵۷۲	۱۴۹۰۱	۷۱۰۹	۴۶۰۱۵
مهارت‌آموزی در محیط کار واقعی	۲۵۲۱۷	۵۷۳۳۵	۴۳۲۳۹	۴۸۴۳۹	۱۷۴۲۳۰
معافیت بیمه‌ای کارفرمایی	۰	۰	۸۸۳۱	۳۰۶۱	۱۱۸۹۲
یارانه دستمزد	۰	۰	۶۷۱۱	۲۳۷۳	۹۰۸۴
تامین مالی خرد	۱۵۴۸	۷۹۸	۲۰۵۵	*۱۰۰۹	۴۴۰۱
حمایت از رسته‌های اشتغال‌زا موضوع تبصره ۱۸ قانون بودجه	۰	۲۲۳۰۰	۲۰۱۴۵۸	۶۵۳۶۴	۲۸۹۱۲۲
جمع برنامه‌ها	۳۹۱۹۸	۹۲۰۰۵	۲۷۷۱۹۵	۱۲۶۳۴۶	۵۳۴۷۴۴

● در مجموع خلاصه عملکرد برنامه تولید با اولویت ایجاد اشتغال یا تثبیت اشتغال موجود نشان می‌دهد که تا کنون زمینه ایجاد حدود ۵۳۴,۷ هزار فرصت شغلی از ابتدای سال ۱۳۹۶ تا پایان ۹ ماهه سال ۱۳۹۹ به رغم شرایط خاص کشور فراهم شده است. با توجه به هدف‌گذاری ایجاد حدود ۱۰۳۳ هزار فرصت شغلی، تاکنون حدود ۵۱,۸ درصد هدف اشتغال محقق شده است.

جدول ۳۳- عملکرد سایر برنامه‌های اشتغال کشور

عنوان برنامه	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	نه ماهه ۱۳۹۹	جمع
قانون اشتغال روستایی و عشایری	.	۱۵۴۸۷۷	۸۳۰۳۰	۲۳۰۷۷	۲۶۰۹۸۴
قانون ساماندهی و حمایت از مشاغل خانگی	۴۱۱۰۹	۶۷۰۹۳	۳۵۵۰۰	۲۱۵۲۰*	۱۶۵۲۲۲
اشتغال حمایتی سازمان بهزیستی	۳۵۵۱۱	۲۴۷۹۰	۵۶۴۹۱	۴۰۴۰۷	۱۵۷۱۹۹
اشتغال حمایتی کمیته امداد امام خمینی (ره)	۱۷۵۶۳۷	۱۱۹۴۷۴	۱۴۰۶۷۶	۱۲۰۸۵۸	۵۵۶۶۴۵
طرح ملی (نوین) توسعه مشاغل خانگی	.	۹۵۴۸	۶۷۹۳	۶۵۳۵	۲۲۸۱۷۶
برنامه اشتغال فراگیر (تکاپو)	.	۵۱۹۰۰	۳۵۳۰۰	.	۸۷۲۰۰
اشتغال جوانان موضوع تبصره ۴ ماده ۹۴ برنامه ششم	.	۳۱۸۶	۲۱۲۰	۱۰۰۰	۶۳۰۶
جمع سایر برنامه‌های اشتغال	۲۵۲۲۵۷	۴۳۰۸۶۸	۳۵۹۹۱۰	۱۹۱۸۷۷	۱۲۳۴۹۱۲

* عملکرد ایجاد اشتغال برنامه طرح نوین توسعه مشاغل خانگی در سال ۱۳۹۹ مربوط به شش ماهه سال جاری می‌باشد.

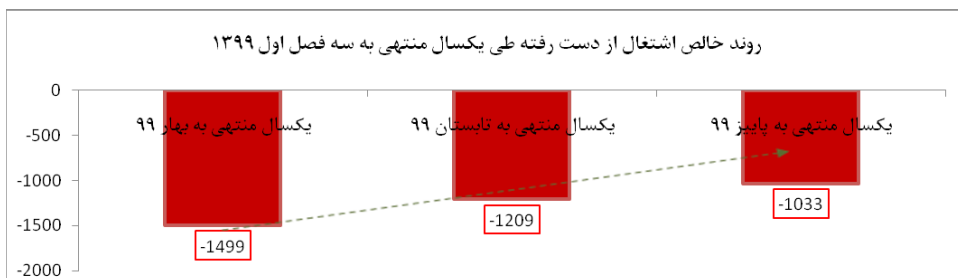
● براساس آمار اخذ شده از سامانه کارا، عملکرد اجرای قانون ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری از ابتدای سال ۱۳۹۷ تا نه ماهه سال جاری نشان می‌دهد بیش از ۱۴۲ هزار طرح به مبلغ بیش از ۱۳۲ هزار میلیارد ریال در موسسات عامل تصویب شده است و بیش از ۱۴۱ هزار طرح به مبلغ بیش از ۱۲۱ هزار میلیارد ریال با برآورد اشتغال حدود ۲۶۱ هزار نفر) ثبت شده در سامانه (توسط موسسات عامل به متقاضیان طرح‌های سرمایه‌گذاری بخش‌های خصوصی و تعاونی پرداخت شده است.

● با اجرای سایر برنامه‌های اشتغال از ابتدای سال ۱۳۹۶ تا نه ماهه سال ۱۳۹۹ به ترتیب ۱۶۵ هزار فرصت شغلی از طریق اجرای قانون ساماندهی و حمایت از مشاغل خانگی، ۱۵۷ هزار فرصت شغلی از طریق اشتغال حمایتی سازمان بهزیستی، ۵۵۷ هزار فرصت

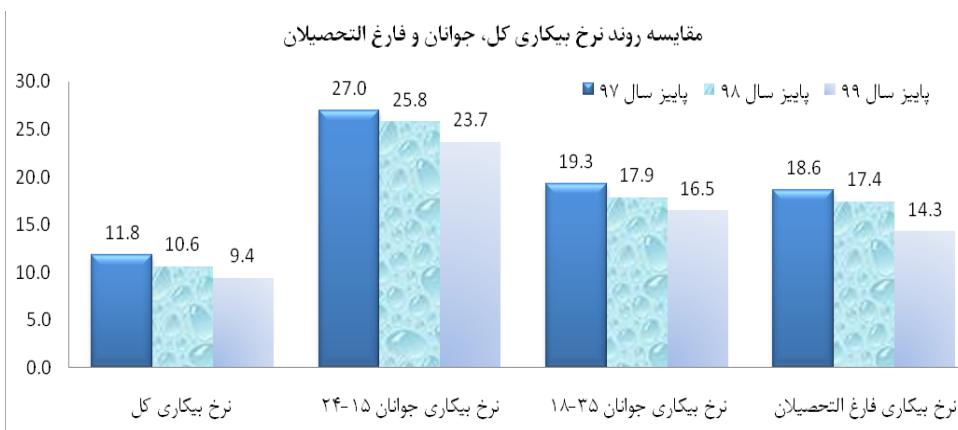

شغلی از طریق اشتغال حمایتی کمیته امداد امام خمینی (ره)، ۲۳ هزار فرصت شغلی از طریق طرح ملی (نوبین) توسعه مشاغل خانگی، ۸۷ هزار فرصت شغلی از طریق برنامه اشتغال فراگیر (تکاپو) و نهایتاً تعداد ۶ هزار فرصت شغلی از طریق برنامه اشتغال جوانان موضوع تبصره ۴ ماده ۹۴ برنامه ششم ایجاد گردیده است.

• در نتیجه اجرای کل برنامه‌های اشتغال کشور، مجموعاً حدود ۱۷۷۰ هزار فرصت شغلی طی سال‌های ۱۳۹۶-۱۳۹۹ ایجاد شده است، یعنی بطور متوسط سالانه حدود ۴۷۲ هزار فرصت شغلی جدید ایجاد شده است که عملکرد به نسبت مطلوبی می‌باشد.

نمودار ۱۲- عملکرد خالص اشتغال ایجاد شده طی دوره یکساله منتهی به سه فصل اول سال ۱۳۹۹ (هزار نفر)

نمودار ۱۳- مقایسه نرخ بیکاری در فصل پاییز سال‌های ۱۳۹۷-۱۳۹۹ (درصد)

بررسی مقایسه‌ای

در جدول ذیل به راحتی می‌توان شاخص‌های عملکردی وزارت امور اقتصادی و دارایی را در ابتدای دولت‌های یازدهم (۱۳۹۲) و چهار سال اول دولت دوازدهم (۱۳۹۸) مقایسه کرد. همانطور که مشاهده می‌شود در تمامی شاخص‌های مطرح شده دولت دوازدهم توانسته وضعیت را از آنچه که تحویل گرفته است، بهبود بخشد.

جدول ۳۴- مقایسه اهم شاخص‌های عملکردی وزارت امور اقتصادی و دارایی

شرح	شروع دولت یازدهم (۱۳۹۲)	عملکرد سال ۱۳۹۸
سهام درآمدهای مالیاتی در بودجه عمومی سالانه (درصد)	۳۳,۵	۳۷,۴
اتکا به درآمدهای نفتی در بودجه سالانه (درصد)	۴۱,۳	۹,۹
نسبت مالیات مستقیم به مالیات وصولی سازمان امور مالیاتی (درصد)	۶۷,۱	۵۷,۹
نسبت مالیات کالا و خدمات به مالیات وصولی سازمان امور مالیاتی (درصد)	۳۲,۹	۴۲,۱
نسبت مالیات به تولید ناخالص داخلی (درصد)	۵	۶,۷
نسبت عملکرد وصول سازمان مالیاتی به مصوب قانون بودجه (درصد)	۹۱	۱۰۰,۴
جایگاه ایران در شاخص جهانی تجارت فرامرزی و شاخص توانمندی تجارت	رتبه ۱۴۳	رتبه ۱۲۱
جایگاه ایران در شاخص جهانی فضای کسب‌وکار	رتبه ۱۵۲	رتبه ۱۲۷
جایگاه ایران در شاخص بین‌المللی عملکرد لجستیک	رتبه ۱۱۲	رتبه ۶۴
ارزش کالاهای صادراتی غیرنفتی (میلیون دلار)	۴۱۸۴۸	۴۱۴۲۴
ارزش کالاهای وارداتی (میلیون دلار)	۴۹۷۰۹	۴۴۰۹۲
تراز تجاری خارجی (میلیون دلار)	-۷۸۶۱	-۲۶۶۸
شاخص کل بورس	۷۹۰۱۵,۳	۵۱۲۹۰۱
شاخص هم وزن بورس	۹۸۶۱,۵	۱۷۷۰۸۱
تجهیز منابع از طریق بازار سرمایه (میلیارد ریال)	۲۸۲۲۹۷	۲۱۵۹۱۱۶
ضریب نفوذ بیمه	۱,۷۳	۲,۵۲
سرمایه‌گذاری خارجی مصوب (میلیارد دلار)	۱,۴	۵,۲

اقدامات در کاهش آثار اقتصادی ناشی از شیوع ویروس کرونا

● سازمان امور مالیاتی

- صدور یا تجدید پروانه کسب یا کار اشخاص حقیقی موضوع ماده (۱۸۶) ق.م.م. بدون نیاز به اخذ گواهی پرداخت.

- امهال بدهی مالیاتی مؤدیان به مدت حداکثر ۳ ماه و تقسیط بدهی به مدت ۹ ماه از تاریخ درخواست اولیه برای امهال و تقسیط.

- افزایش مهلت اعتراض به اوراق مالیاتی طبق مقررات ق.م.م. ۳ و ق.ا.ا. ۴۱.

- بخشودگی جرائم بدهی مالیات و عوارض موضوع قانون موسوم به تجمیع عوارض تا تاریخ ۱۳۹۹/۹/۳۰.

- افزایش مهلت ارزش معاملات در اجرای مقررات ماده ۶۴ ق.م.م. در سال ۱۳۹۹ از یک ماه به ۴ ماه پس از تصویب نهایی کمیسیون تقویم املاک.

- پذیرش کمک‌های نقدی و غیر نقدی اشخاص حقیقی و حقوقی جهت تأمین لوازم و تجهیزات مصرفی بیمارستان‌ها و مراکز درمانی دولتی و ... به عنوان هزینه‌های

قابل قبول مالیاتی در سال پرداخت با تأیید وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی.

- تمدید مواعدهای مقرر در قانون مالیات‌های مستقیم و مالیات بر ارزش افزوده نسبت به تسلیم اظهارنامه‌های مالیاتی و رسیدگی‌های مالیاتی.

- بخشودگی تمامی جرائم مالیاتی مقرر در ق.م.م. و ق.ا.ا. با روش پلکانی معکوس.

- اجتناب از هرگونه اقدام برای اعمال مقررات موضوع ماده ۱۸۱ ق.م.م. (بازرسی و کنترل دفاتر، اسناد و ...) برای مؤدیان مالیاتی.

- افزایش اعتبار گواهی ثبت‌نام موقت مالیات بر ارزش افزوده.

- دریافت درخواست بخشودگی جرائم و تقسیط بدهی مالیاتی مؤدیان به صورت غیر حضوری.

- عدم رسیدگی و صدور برگ تشخیص مالیات متمم.

● گمرک جمهوری اسلامی ایران

- ترخیص کالاهای دارویی و بهداشتی مقابله با ویروس کرونا بصورت شبانه‌روزی در حداقل زمان ممکن و خارج از نوبت با پذیرش حداقل اسناد.

۳. قانون مالیات‌های مستقیم

۴. قانون مالیات بر ارزش افزوده

- اعمال معافیت‌های حقوق ورودی در خصوص اقلام مورد نیاز مرتبط با هلال احمر و هیأت امنای ارزی.
- ارائه تسهیلات ویژه برای واردات تجهیزات سرمایه‌ای و اقلام مرتبط برای مقابله با کرونا و ویروس با حداقل حقوق ورودی به گمرکات اجرایی کشور.
- انجام تشریفات گمرکی محموله‌های اهدایی سایر کشورها، همچنین کیت‌های تشخیصی و سایر اقلام پزشکی مربوطه بصورت مستقیم و حمل یک‌سره .
- اعلام کالاهایی که در گمرکات کشور به دلیل عدم اظهار دپو شده به وزارتخانه‌های بهداشت و صمت.
- پیگیری خروج کالاها و ملزومات پزشکی و بهداشتی که تشریفات گمرکی آنها به پایان رسیده.
- ترخیص کالاهای موجود در اماکن گمرکی، مناطق آزاد تجاری - صنعتی و ویژه اقتصادی یا کالاهای وارده به آنها که دارای ثبت سفارش بانکی بوده به شرط اعلام نظر بانک مبنی بر قرار داشتن در صف تأمین ارز.
- اعمال ممنوعیت صادرات انواع ماسک تنفسی و مواد اولیه تولیدی آنها (منسوج نبافته) ، محصولات بهداشتی و شوینده، صابون، الکل، ماشین آلات تولیدی محصولات بهداشتی و تجهیزات پزشکی (اعلام شده توسط سازمان غذا و دارو) همانند ونتیلاتور، مانیتور علائم حیاتی، سی تی اسکن، رادیوگرافی، فشارسنج، تب سنج و... ، ممنوعیت صادرات لیموترش و نیز ممنوعیت صادرات کش قیطان جهت مصرف در تولید ماسک.
- ابطال اظهارنامه‌های صادراتی تجهیزات پزشکی و برگشت کالاهای مورد نیاز بهداشتی به داخل کشور به ویژه ماسک و دستکش، البسه بیمارستانی، مواد ضدعفونی و ... و ارسال روزانه آمار و اطلاعات به مراجع ذیربط.
- اتصال سامانه گمرک به سامانه انبارها، با همکاری ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز و وزارت صمت جهت رصد مقاصد کالاهای وارداتی بویژه کالاهای مقابله با ویروس کرونا.
- پیگیری در خصوص ادامه مسیر کانتینرهای حاوی محموله‌های پزشکی به مقصد کشور که به دلایل مختلف در برخی از مرزهای کشور متوقف شده‌اند.

- اطلاع‌رسانی مداوم وضعیت مرزها به تجار و صاحبان کالا.
- تلاش در جهت کاهش مراجعات حضوری خدماتگیرندگان گمرک با هوشمندسازی گمرک و استقرار گمرک موبایل، همچنین راه‌اندازی شبکه پیام‌رسان و شبکه فعالان اقتصادی و ...
- ارائه تسهیلات درخصوص تمدید مهلت کارت‌های کارگزاری و پروانه‌های ورود موقت جهت جلوگیری از مراجعه حضوری در راستای پیشگیری از شیوع ویروس کرونا.
- همکاری با سازمان‌های همجوار در جهت ضدعفونی نمودن مبادی ورودی، کالاها، توقفگاه‌های مرزی و ...

● بیمه مرکزی

- ابلاغ بخشنامه افزایش مهلت اعلام خسارت و تشکیل الکترونیکی پرونده خسارت بیمه‌های خودرو.
- جبران کلیه هزینه‌های ناشی از بیماری کرونا برای بیمه‌گذاران بیمه‌های درمان تکمیلی توسط شرکت‌های بیمه با رعایت مفاد قرارداد بیمه درمان تکمیلی فی‌مابین.
- ابلاغ دستورالعمل نحوه حضور شبکه فروش بیمه در دفاتر بیمه‌ای و عدم اجبار به حضور فیزیکی به منظور جلوگیری از گسترش بیماری کرونا به شرکت‌های بیمه.
- برای آن دسته از بیمه‌گذاران فعلی بیمه‌های زندگی و مستمری که پوشش امراض خاص را خریداری نکرده‌اند و همچنین بیمه‌گذاران جدید بیمه‌های زندگی و مستمری، شرکت‌های بیمه مجازند، بیماری کرونا را به عنوان یکی از انواع بیماری‌های خاص به همراه بیمه‌های زندگی و مستمری و با رعایت آیین‌نامه شماره ۶۸ تحت پوشش قرار دهند.
- درخصوص آن دسته از بیمه‌گذاران بیمه‌های زندگی و مستمری که پوشش امراض خاص را قبلاً اخذ نموده‌اند، شرکت‌های بیمه مجازند، در صورت احراز ابتلای بیمه‌شدگان به این بیماری (مستند به پرونده پزشکی آنها و بستری یا قرنطینه اجباری ایشان)، با تصویب هیئت‌مدیره شرکت، تمام یا بخشی از سرمایه امراض خاص مندرج در بیمه‌نامه را پرداخت کنند.
- ابلاغ بخشنامه صدور بیمه‌نامه شخص ثالث بدون نیاز به مراجعه حضوری برای

بیمه‌گذارانی که امکان خرید بیمه‌نامه از طریق برخط برای آنها وجود ندارد و امهال پرداخت حق بیمه.

- در خصوص پوشش بیماری کرونا در سایر رشته‌های بیمه از قبیل بیمه‌های مسئولیت و حوادث و همچنین ایجاد تسهیلات برای بیمه‌گذاران در پرداخت حق بیمه سایر رشته‌های بیمه‌ای، شرکت‌های بیمه می‌توانند در صورت لزوم و با ذکر مصادیق، مجوز لازم را از بیمه مرکزی ج.ا. ایران اخذ نمایند.

● سازمان بورس و اوراق بهادار

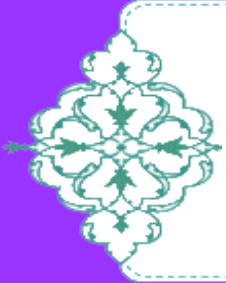
- راه‌اندازی سامانه برگزاری الکترونیکی مجامع شرکت‌ها و سامانه پرداخت سود سهام شرکت‌ها.

- تمدید مهلت‌های تعیین شده در قوانین و مقررات ناظر بر تشکیل مجمع عمومی شرکت‌های سهامی عام

- استفاده از زیرساخت تامین مالی جمعی در خصوص جمع‌آوری مبالغ نیکوکاری فعالان بازار سرمایه و اختصاص به وزارت بهداشت جهت مبارزه با بیماری کرونا.

- تشویق کارگزاری‌ها به الکترونیک کردن سیستم پذیرش در راستای کاهش مراجعات به دفاتر و شعب شرکت‌ها.

- امکان ثبت نام در سامانه سجام و دریافت کدبوری بصورت غیرحضوری.

**بانک مرکزی جمهوری اسلامی
ایران**

فهرست مطالب

۱۴۵	اقدامات شاخص
۱۴۷	مقدمه
۱۴۹	عملکرد
۱۵۰	اقدامات
۱۵۲	شاخص‌های عملکرد و بررسی مقایسه‌ای

اقدامات شاخص

- در دولت یازدهم روند صعودی نرخ تورم شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی متوقف شد.
- میانگین رشد نقدینگی در ۷ ساله دولت ۲۷/۴ درصد بوده است.
- بعد از ۲۶ سال در سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ تورم تک رقمی ۶/۸ و ۸/۱ درصدی تثبیت شد.
- ۲۲۰۰۰ فقره حساب متعلق به ۴۰۰۰ دستگاه اجرایی به بانک مرکزی منتقل شده است.
- با راه‌اندازی رمز پویا ۹۰ درصد حملات فیشینگ و جرایم رایانه‌ای بانکی کاهش یافته است.
- مبلغ ۷۵ هزار میلیارد تومان برای حمایت از آسیب‌دیده‌گان از ویروس کرونا اختصاص یافته است.
- اعطای تسهیلات ودیعه اجاره مسکن تا سقف ۵۰۰ میلیون ریال با نرخ سود ۱۳ درصد اجرایی شده است.
- طرح گواهی اعتبار مولد با هدف تامین مالی تولیدکنندگان و کمک به رونق تولید اجرایی شده است.
- سامانه «نیما» برای ساماندهی بازگشت ارز حاصل از صادرات به چرخه اقتصادی کشور اجرایی شده است.
- سامانه «سنا» برای شفاف‌سازی مبادلات ارزی و نرخ ارزی در صرافی‌ها اجرایی شده است.
- سامانه «نهاب» برای مبارزه با پولشویی، افزایش شفافیت و احراز هویت دقیق اشخاص اجرایی شده است.
- موسسات اعتباری غیرمجاز در چارچوب مصوبه شورای عالی امنیت ملی ساماندهی شده است.
- اصلاح نظام بانکی با تدوین ۱۰ برنامه عملیاتی طراحی شده است.

جدول ۱- مهمترین آمارهای کلان اقتصادی در حوزه عملکرد بانک مرکزی

شرح	شروع دولت یازدهم	عملکرد ۱۳۹۳-۱۳۹۹* (متوسط عملکرد ۶ ساله)
رشد اقتصادی**	-۰/۳	۱
رشد اقتصادی بدون نفت**	۰/۵	۱/۲
تورم***	۳۲/۱	۱۹/۲
نرخ رشد نقدینگی (درصد)	۳۸/۸	۲۷/۴
نرخ رشد پایه پولی (درصد)	۲۱/۴	۲۱/۲
میزان رشد تسهیلات پرداختی	۲۰/۸	۳۶/۷
تسهیلات پرداختی بانکها و موسسات اعتباری به بخش صنعت و معدن (هزار میلیارد ریال)	۷۰۶	۲۳۸۵
تسهیلات پرداختی بابت خرید تضمینی محصولات کشاورزی (میلیارد ریال)	۳۸۳۳	۶۸۰۲۲
سهم تسهیلات سرمایه در گردش از کل تسهیلات پرداختی بانکها و موسسات اعتباری (درصد)	۵۳/۹	۶۰/۱
ضریب تغییرات نرخ دلار در بازار آزاد	۷/۴	۶۵/۳

* منظور از عملکرد تاکنون، از ابتدای سال ۱۳۹۳ تا پایان سال ۱۳۹۹ (دوره ۷ ساله) می باشد.

** عملکرد ۶ ساله.

*** منبع آمار تورم، مرکز آمار ایران است.

مقدمه

رسالت اصلی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران بر آن است که با اجرای سیاست‌های پولی و اعتباری شرایط مساعد برای پیشرفت اقتصادی کشور را فراهم سازد و در اجرای برنامه‌های مختلف اعم از برنامه‌های تثبیت و توسعه اقتصادی پشتیبان دولت باشد.

وظایف و اختیارات

براساس فصل دوم قانون پولی و بانکی کشور مصوب ۱۳۵۱ (و آخرین اصلاحات آن به صورت پانویس)، وظایف و اختیارات بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به شرح زیر است:

- حفظ ارزش داخلی و خارجی پول ملی کشور
- انتشار اسکناس و ضرب سکه‌های فلزی رایج کشور
- تنظیم مقررات مربوط به معاملات ارزی و ریالی
- نظارت بر معاملات طلا و وضع مقررات مربوط به آن
- نظارت بر صدور و ورود ارز و پول رایج کشور
- تنظیم‌کننده نظام پولی و اعتباری کشور نظارت بر بانک‌ها و موسسات اعتباری تنظیم حجم اعتبارات بانکی و ایجاد هماهنگی، متناسب با نیازهای پولی کشور
- نگهداری از حساب‌های کلیه وزارتخانه‌ها و موسسات دولتی و وابسته به دولت
- نگهداری کلیه ذخایر ارزی و طلای کشور
- نمایندگی دولت در سازمان‌های مالی و بین‌المللی
- در اختیار داشتن تصدی تمام عملیات انتشار اوراق بهادار دولتی
- انعقاد موافقتنامه پرداخت و اجرای قراردادهای پولی، مالی، بازرگانی و ترانزیتی دولت و سایر کشورها

شروع دولت یازدهم

اقتصاد ایران پیش از روی کار آمدن دولت یازدهم (سال ۱۳۹۲) با چالش‌های مختلفی مواجه بود که از جمله مهم‌ترین آنها می‌توان از تحریم‌های شورای امنیت سازمان ملل به موجب

فعالیت‌های صلح‌آمیز هسته‌ای کشور و بی‌ثباتی کلی فضای کلان اقتصادی نام برد. دولت یازدهم در چنین شرایطی شروع به کار کرد و به‌طور طبیعی ضرورت داشت تا با اولویت‌بندی مسائل و رفع حادترین چالش‌ها، زمینه را برای پرداختن به سایر مسائل آماده نماید.

بنابراین دولت تدبیر و امید با اولویت دادن به رفع چالش‌های مذکور، علی‌رغم شرایط سخت آغازین، توانست با اتخاذ یک سیاست اقتصادی مشخص به دستاوردهای قابل توجهی در عرصه اقتصادی دست پیدا کند. لازم به توجه است که این دستاوردها در شرایطی حاصل شد که تحریم‌ها و فضای نااطمینانی همراه آن تا سال ۱۳۹۴ (یعنی نیمه‌های عمر دولت) تداوم داشت و علاوه بر آن از نیمه سال ۱۳۹۳، اقتصاد ایران با یکی از بزرگترین شوک‌های منفی قیمت نفت در چند دهه اخیر مواجه شد به نحوی که قیمت نفت در فاصله چندماهه بیش از ۶۰ درصد کاهش پیدا کرد و درآمدهای ارزی کشور و درآمدهای دولت را با افت قابل توجه روبرو نمود. با این وجود در تمام ۸ سال دولت تدبیر و امید عملکرد بانک مرکزی قابل دفاع و مثبت بوده است. در جدول زیر می‌توان مهم‌ترین آمارهای کلان اقتصادی در حوزه عملکرد بانک مرکزی را از شروع دولت یازدهم تاکنون مشاهده نمود.

جدول ۲- مهم‌ترین آمارهای کلان اقتصادی در حوزه عملکرد بانک مرکزی از شروع دولت یازدهم تاکنون

متوسط عملکرد ۷ ساله (۱۳۹۳-۱۳۹۹)	شروع دولت یازدهم	شرح
۱	-۰,۳	رشد اقتصادی
۱,۲	۰,۵	رشد اقتصادی بدون نفت
۱۹,۲	۳۲,۱	تورم
۲۷,۴	۳۸,۸	نرخ رشد نقدینگی (درصد)
۲۱,۲	۲۱,۴	نرخ رشد پایه پولی (درصد)
۳۴/۷	۲۰,۸	میزان رشد تسهیلات پرداختی
۲۳۸۵	۷۰۶	تسهیلات پرداختی بانک‌ها و موسسات اعتباری به بخش صنعت و معدن (هزار میلیارد ریال)
۶۸۰۲۲	۳۸۳۳	تسهیلات پرداختی بابت خرید تضمینی محصولات کشاورزی (میلیارد ریال)
۶۰,۱	۵۳,۹	سهم تسهیلات سرمایه در گردش از کل تسهیلات پرداختی بانک‌ها و موسسات اعتباری (درصد)

عملکرد

رویکرد کلی بانک مرکزی در ابتدای دولت‌های یازدهم و دوازدهم با توجه به وضعیت متغیرهای کلان اقتصادی در این مقطع، بر مهار و کنترل نرخ تورم و حمایت از تولید متمرکز بود؛ دستیابی به اهداف تورمی تک رقمی در سال‌های ۹۶-۱۳۹۵ و برنامه‌های حمایت‌های ویژه از بخش تولید در سال‌های مختلف و همچنین مبارزه با آثار سوانح طبیعی اعم از سیل، زلزله و شیوع ویروس کووید-۱۹ از جمله اقدامات بانک مرکزی در راستای تحقق وظایف و اختیارات خود طی دوره مذکور بوده است.

با این وجود آنچه عملکرد بانک مرکزی طی دولت‌های یازدهم و دوازدهم را در مقایسه با سایر ادوار متمایز می‌کند تغییرات ساختاری این بانک در جهت تقویت ابزارها و بهبود چارچوب‌ها برای دستیابی به اهداف سیاستی بوده است. لازم به ذکر است که تأمین مالی بخش‌های اقتصادی، همواره با معضلاتی روبرو بوده است و این موضوع پتانسیل افزایش تکیه دولت‌ها به منابع نظام بانکی (چه بانک مرکزی، چه شبکه بانکی) غالباً با هدف تأمین کسری بودجه‌های سنواتی را افزایش می‌دهد. همچنین در چنین ساختاری خلق پول بی‌ضابطه توسط موسسات اعتباری غیرمجاز در دهه گذشته از جمله مسیرهای مهم خلق پول در نظام بانکی (شامل بازار بین‌بانکی و بازار پول) بوده که به مشکلات ساختاری اقتصاد در حوزه تأمین مالی و سیاست‌گذاری پولی دامن زده است.

بانک مرکزی در دولت‌های یازدهم و دوازدهم تلاش نمود که در قالب سه برنامه، معضلات کلیدی بازار پول را در حوزه وظایف و اختیارات خود حل و فصل نماید. اولین برنامه، حرکت به سمت یک چارچوب جدید سیاست‌گذاری پولی جهت کنترل نرخ تورم بود که خوشبختانه با معرفی راهبرد هدف‌گذاری تورمی در ابتدای سال ۱۳۹۹ و همچنین راه‌اندازی عملیات بازار باز، این امیدواری حاصل شده است که با اهتمام و تعهد مجموعه سیاست‌گذاری اقتصادی کشور به نرخ تورم هدف‌گذاری شده، به تدریج زمینه‌های لازم جهت حصول به هدف میانی (نرخ تورم) از طریق هدایت نرخ سود در بازار بین‌بانکی (به عنوان هدف عملیاتی) فراهم آید. دومین برنامه، موضوع تجدید ساختار شبکه بانکی است که با وجود چالش‌های فراوان پیش‌رو، در دستور کار بانک مرکزی قرار داشته و با جدیت دنبال می‌شود. حل و فصل بخش عمده‌ای از معضل موسسات غیرمجاز، ادغام بانک‌ها و موسسات وابسته به نهادهای نظامی در بانک سپه

و اقدامات متعدد مقرراتی نظیر حرکت به سمت سیستم گزارش‌گری مالی بین‌المللی (IFRS) از جمله اقدامات مهم قابل اعتنا در این مسیر به شمار می‌روند؛ ضمن اینکه بانک مرکزی با محدودیت‌گذاری بر رشد ترازنامه بانک‌ها و موسسات اعتباری، استفاده از سیاست‌های احتیاطی کلان را با هدف بهبود کیفیت ترازنامه بانک‌ها و همچنین کنترل خلق پول بی‌ضابطه در شبکه بانکی کشور در دستور کار قرار داده است. سومین برنامه یا رویکرد، اصلاح رابطه بانک مرکزی با دولت بوده است که این امر نیز از طریق برخی اقدامات مهم در حال انجام و پیشرفت است. یکی از مهم‌ترین این اقدامات، فروش اوراق بدهی دولتی توسط کارگزاری بانک مرکزی به بانک‌ها و سایر نهادهای مالی است که گامی بسیار مثبت در پرهیز از پولی‌سازی کسر بودجه دولت تلقی می‌شود؛ ضمن آنکه معرفی و استفاده از ابزارهایی نظیر توافق بازخرید و توافق بازخرید معکوس در عملیات بازار باز و همچنین الزام بانک‌ها به نگهداری ۳ درصد از سپرده‌های بخش غیردولتی به شکل اوراق بدهی دولتی از جمله مولفه‌های مهم تعمیق بازار بدهی و افزایش نقدشوندگی اوراق مالی منتشره توسط خزانه‌داری کل کشور محسوب می‌شوند.

اقدامات

● مهم‌ترین اقدامات حوزه سیاست پولی

- تقویت ابزارهای اجرای سیاست پولی با حرکت به سمت چارچوب جدید سیاست‌گذاری
 - توقف روند صعودی نرخ تورم شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی پس از استقرار دولت یازدهم و تداوم روند نزولی و ثبت تورم تک رقمی ۶/۸ درصدی بعد از ۷ سال در سال ۱۳۹۵ و ثبت مجدد تورم تک رقمی در سال ۱۳۹۶ برای دومین بار پیاپی.
 - به دنبال خروج آمریکا از برجام و بازگشت تحریم‌ها و به تبع آن، افزایش نوسانات در بازار ارز، نرخ تورم طی سال ۱۳۹۷ و اوایل سال ۱۳۹۸ افزایش یافت. با این حال، با اتخاذ سیاست‌های پولی و ارزی متناسب با مقتضیات زمانی دوره مذکور، نرخ تورم نقطه به نقطه از خرداد ۱۳۹۸ روندی کاهشی به خود گرفت و این روند تا فروردین ۱۳۹۹ ادامه یافت.

- نرخ تورم از اردیبهشت ۱۳۹۹ تحت تاثیر شوک‌های منفی نظیر شیوع کرونا و تشدید تحریم‌ها و همچنین افزایش رشد نقدینگی از محل کاهش نسبت سپرده قانونی

برای پرداخت تسهیلات بانکی به خانوارها و مشاغل آسیب‌دیده افزایش یافت، در این دوره عمده تمرکز بانک مرکزی در پیشگیری از رشد بیش از حد متغیرهای پولی و کاهش آثار تورمی شوک‌های عرضه بوده است.

● مهم‌ترین اقدامات حوزه سیاست‌های اعتباری

- در راستای حمایت از خانوارها و واحدهای تولیدی آسیب‌دیده از اشاعه ویروس کرونا، مبلغ ۷۵۰ هزار میلیارد ریال از منابع تلفیقی بانک مرکزی و بانک‌ها اختصاص یافته است.
- اعطای ۳۲۱/۴ هزار میلیارد تسهیلات به ۹۷۱ شرکت دانش‌بنیان طی سال ۱۳۹۹
- تصویب طرح تسهیلات بانکی کمک ودیعه اجاره مسکن تا سقف ۵۰۰ میلیون ریال با نرخ سود ۱۳ درصد

- تدوین و تصویب طرح گواهی اعتبار مولد در شورای پول و اعتبار با هدف تامین مالی تولید کنندگان و کمک به رونق تولید در سال ۱۳۹۸ با هدف هدایت اعتبارات به سمت سرمایه در گردش تولید، توجه به زنجیره تولید در اعطای اعتبار به بنگاه‌های تولیدی و جلوگیری از نشت تسهیلات اعطایی به بخش غیر مولد

● مهم‌ترین اقدامات حوزه سیاست‌های ارزی

- مقررات‌زدایی و وضع مقررات جدید در خصوص بازگشت ارز حاصل از صادرات به چرخه اقتصادی، با توجه به بازخورد اجرای سیاست‌های بازگشت ارز طی سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ با راهبرد تقویت منابع ارزی بصورت حواله ارزی در بستر سامانه نیما و همچنین توسعه سامانه سنا در راستای شفاف سازی مبادلات ارزی و نرخ ارزی در صرافی‌ها
- اولویت بخشی به تامین ارزی واردات کالاهای اساسی با هدف جلوگیری از افزایش قیمت این گروه کالایی

● مهم‌ترین اقدامات حوزه نظارت

- ایجاد سامانه نظام هویت سنجی الکترونیکی بانکی موسوم به «نهاب» در سال ۱۳۹۷ با هدف تسهیل اجرای مبارزه با پولشویی، افزایش شفافیت و احراز هویت دقیق اشخاص و پیگیری از سوء استفاده و ارتکاب جرایم از طریق بانک‌ها
- ساماندهی موسسات اعتباری غیر مجاز در چارچوب مصوبه شورای عالی امنیت ملی تا سال ۱۳۹۶

- برنامه اصلاح نظام بانکی از طریق تدوین برنامه جامع اصلاح نظام بانکی از سال ۱۳۹۴ در قالب ۱۰ برنامه عملیاتی و پیگیری و دریافت مصوبه مورخ ۱۳۹۷/۷/۲۸ شورای عالی هماهنگی اقتصادی مبنی بر طرح اصلاح نظام بانکی
- مهم‌ترین اقدامات حوزه فناوری‌های نوین و زیرساخت‌های بانکی
- انتقال حساب‌های دولتی به بانک مرکزی به نحوی که تاکنون بیش از ۲۲۰۰۰ فقره حساب اعم از تمرکزی و پرداخت، برای حدود ۴۰۰۰ دستگاه اجرایی نزد اداره معاملات ریالی افتتاح شده است. بسترهای لازم به‌منظور وصول وجوه درآمدی سازمان‌های مزبور در سراسر کشور فراهم گردیده و انواع خدمات بانکداری الکترونیک، جهت پرداخت هزینه‌های عمرانی و جاری سازمان‌های مربوط در خصوص سامانه حواله الکترونیکی، که در اختیار بیش از ۳۰۰۰ سازمان قرار گرفته و ایشان را از ابزار چک بی‌نیاز ساخته نیز به صورت شبانه‌روزی ارائه می‌گردد.
- راه‌اندازی رمز پویا و کاهش ۹۰ درصدی حملات فیشینگ و جرایم رایانه‌ای
- راه‌اندازی سامانه‌های «صیاد»، «نسیم»، «چکاوک» و «سمات»
- راه‌اندازی و بهره‌برداری سامانه مبارزه با پولشویی به منظور نظارت بر نحوه احراز هویت صحیح بانک‌ها؛ اجرای پروژه لیست سیاه شاپرک جهت بررسی گردش مالی صرافی‌های مجاز، انجام اقدامات نظارتی حوزه ارز، مبارزه با اقدامات سوداگری و سفته‌بازی در این حوزه، مسدودسازی کارتخوان و پایانه فروشگاهی خارج از کشور و راه‌اندازی سامانه پیچک جهت بازمهندسی فرآیندهای نقل و انتقال چک، جلوگیری از سو استفاده از چک برای پولشویی و جلوگیری از جعل چک.

شاخص‌های عملکرد و بررسی مقایسه‌ای

رشد اقتصادی

رشد اقتصادی مهم‌ترین شاخص سنجش وضعیت اقتصادی یک کشور است. در دوره دولت‌های یازدهم و دوازدهم با کاهش درآمدهای نفتی به واسطه تحریم‌ها، رشد اقتصادی نیز با فراز و نشیب‌های بسیاری همراه شد. در دو جدول زیر می‌توان روند رشد اقتصادی با نفت و بدون نفت را مشاهده کرد.

جدول ۳- رشد اقتصادی

(درصد)

سال ۱۳۹۵	سال ۱۳۹۴	سال ۱۳۹۳	شروع دولت یازدهم (سال ۱۳۹۲)	سال ۱۳۵۷
۱۲,۵	-۱,۶	۳,۲	-۰,۳	-۱۲,۸
متوسط عملکرد سال‌های ۱۳۹۳-۹۸	نیمه اول سال ۱۳۹۹	سال ۱۳۹۸	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۶
۱	۱,۳	-۶,۵	-۵,۴	۳,۷

جدول ۴- رشد اقتصادی بدون نفت

(درصد)

سال ۱۳۹۵	سال ۱۳۹۴	سال ۱۳۹۳	شروع دولت یازدهم (سال ۱۳۹۲)	سال ۱۳۵۷
۳,۳	-۳,۱	۳,۰	۰,۵	۲,۸
متوسط عملکرد سال‌های ۱۳۹۳-۹۸	نیمه اول سال ۱۳۹۹	سال ۱۳۹۸	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۶
۱,۲	۱,۴	۱,۱	-۱,۸	۴,۶

● تولید ناخالص داخلی از سال ۱۳۹۲ افت و خیزهای بسیاری را تجربه نمود که در بین عوامل مختلف اثرگذار بر این متغیر، تحولات عوامل برون‌زا نظیر اعمال تحریم‌های نفتی و بانکی و تحولات قیمت جهانی نفت، نقش پررنگی در این نوسانات ایفا نموده‌اند.

● رشد اقتصادی که در ابتدای شروع به کار دولت (سال ۱۳۹۲) معادل ۰,۳- درصد بود، در سال ۱۳۹۳ به ۳,۲ درصد افزایش یافت. به دنبال کاهش قیمت جهانی نفت و افت درآمدهای ارزی کشور، تولید ناخالص داخلی در سال ۱۳۹۴ کاهش یافت، لیکن با اجرایی شدن برجام در پایان سال مذکور، رشد تولید ناخالص داخلی به رقم ۱۲,۵ درصد در سال ۱۳۹۵ رسید که سهم قابل توجهی از آن را رشد بخش نفتی تشکیل داده بود. روند رو به بهبود فعالیت‌های بخش واقعی اقتصاد خصوصاً در بخش غیرنفتی در سال ۱۳۹۶ نیز تداوم یافت به طوری که تولید ناخالص داخلی بدون نفت در این سال معادل ۴,۶ درصد

تحقق یافت.

● با خروج دولت آمریکا از برجام در اوایل سال ۱۳۹۷ و متعاقب با آن بازگشت تحریم‌های مالی و اقتصادی، روند رشد اقتصادی نسبت به سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ تغییر یافت. با توجه به ساختار اقتصادی کشور و به طور خاص بودجه دولت که همچنان وابستگی بالایی به منابع ارزی ناشی از صادرات محصولات نفتی دارد، افت منابع ارزی حاصل از صادرات نفتی، محدودیت‌هایی را در تامین مالی بودجه و نیز تامین ارز واردات به همراه داشته است. با توجه به اینکه تجارت بسیاری دیگر از کالاها نظیر فلزات، خودرو، محصولات پتروشیمی، طلا، انرژی و همچنین تسهیلات معاملات تجاری نظیر روابط بانکی، بیمه، کشتیرانی و ... نیز شامل تحریم‌های یکجانبه اولیه و ثانویه دولت آمریکا قرار گرفتند، در سال ۱۳۹۷ رشد اقتصادی با نفت و بدون نفت به میزان ۵,۴- و ۱,۸- ثبت گردد. هرچند کاهش ارزش افزوده گروه نفت در سال ۱۳۹۸ نیز تداوم یافت، لیکن علیرغم تمامی محدودیت‌های مقابل دولت، مجموعه اقدامات و سیاست‌های اقتصادی باعث شد تا رشد اقتصادی نیمه اول سال ۱۳۹۹ برابر ۱,۳ درصد رقم خورده و انتظار می‌رود پس از دو سال نرخ رشد اقتصادی مثبت شود.

● لازم به توضیح است، تولید ناخالص داخلی بدون نفت از روند باثبات‌تری طی دوره مورد بررسی (۹۹-۱۳۹۲) برخوردار بوده است. نرخ رشد اقتصادی بدون نفت که روندی رو به بهبود در پیش گرفته بود و تا قبل از خروج آمریکا از برجام به حدود ۴,۶ درصد در سال ۱۳۹۶ رسیده بود، با بازگشت تحریم‌ها در سال ۱۳۹۷ منفی شد. با اجرای سیاست‌های هماهنگ پولی و مالی تولید ناخالص داخلی بدون نفت در سال ۱۳۹۸ ارقام مثبت را تجربه نمود و بر اساس آخرین آمار، در نیمه اول سال ۱۳۹۹ نیز علیرغم آثار منفی شیوع ویروس کرونا بر فعالیت‌های تولیدی، رشد ۱,۴ درصدی محقق شده است و البته انتظار می‌رود با رفع تحریم‌های یکجانبه دولت آمریکا، روند مثبت آغاز شده با قدرت و شیب تندتری تداوم یابد.

تورم

کاهش تورم یکی از مهم‌ترین وعده‌های انتخاباتی دولت یازدهم بود که این دولت توانست در طول مدت ۴ ساله خود تورم تک رقمی را بعد از ۷ سال ثبت نماید.
جدول ۵- تورم

درصد

سال ۱۳۵۷	شروع دولت یازدهم (سال ۱۳۹۲)	سال ۱۳۹۳	سال ۱۳۹۴	سال ۱۳۹۵
۱۰,۰	۳۲,۱	۱۴,۸	۱۱,۳	۶,۸
سال ۱۳۹۶	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۸	نیمه اول سال ۱۳۹۹	متوسط عملکرد ۷ ساله ۱۳۹۳-۱۳۹۹
۸,۱	۲۶,۶	۳۴,۴	۳۶,۲	۱۹,۲

مآخذ: مرکز آمار ایران

- در سال ۱۳۹۲ دولت در شرایطی شروع به کار کرد که نرخ تورم در سطح ۳۶ درصد قرار داشت؛ لیکن اتخاذ سیاست‌های موثر بانک مرکزی و نیز بهبود انتظارات در نتیجه استقرار دولت موجب گردید تا در نیمه دوم این سال نرخ تورم نزولی و در پایان سال به حدود ۳۲/۱ درصد برسد. تلاش‌های دولت به منظور کاهش نرخ تورم و همچنین اجرای سیاست‌های منضبط و هدفمند باعث شد تا دولت یازدهم نرخ تورم تک رقمی را محقق سازد. این دستاورد مهم و با اهمیت در سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ حاصل گردید.
- در سال ۱۳۹۷ و با تحمیل تحریم‌های اقتصادی، نرخ تورم اقتصاد ایران مجدداً دو رقمی شد. علیرغم این، با تغییر استراتژی‌های سیاستی از سوی دولت، نه تنها از بروز ابر تورم ممانعت به عمل آمد بلکه در نیمه دوم سال ۱۳۹۸ نرخ تورم وارد فاز نزولی شد.

وضعیت عملکرد بازار بین بانکی

بررسی روند تغییرات بازار بین بانکی نشان می‌دهد که در سال‌های اخیر عمق این بازار افزایش قابل توجهی داشته است. به طوری که متوسط روزانه ارزش معاملات انجام شده در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال ۱۳۹۲ بیش از ۷۲ برابر شده است که حاکی از توجه بیشتر بانک‌ها به تامین مالی کوتاه‌مدت از این بازار می‌باشد.

جدول ۶- وضعیت عملکرد بازار بین بانکی ریالی

سال	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
تعداد اعضای فعال	۲۶	۲۷	۳۱	۳۳	۳۰	۳۱	۳۱	۳۱
متوسط روزانه تعداد معاملات	۲۰	۶۰	۷۹	۱۰۹	۱۳۱	۱۴۰	۱۴۰	۱۰۱
متوسط ارزش روزانه معاملات بازار (هزار میلیارد ریال)	۱۱	۳۹	۷۵	۱۰۷	۲۲۰	۳۷۰	۶۴۷	۷۷۸

تعداد تجهیزات الکترونیکی حوزه نظام‌های پرداخت

روند تغییرات وضعیت تعداد تجهیزات الکترونیکی نشان می‌دهد که این تجهیزات از حیث تعداد کارت‌های بانکی و تعداد پایانه‌های شعب به بلوغ نسبی رسیده و افزایش شدیدی را در سال‌های اخیر تجربه نکرده است؛ لیکن روند تغییرات تعداد پایانه‌های فروش و خودپردازها نشان از افزایش شدیدتر تجهیزات مذکور را طی سال‌های اخیر دارد. از سوی دیگر افزایش شدیدتر تعداد پایانه‌های فروش نسبت به سایر ابزارهای حوزه نظام‌های پرداخت بیانگر افزایش تمایل افراد به استفاده از کارت به‌جای پول نقد در تراکنش‌های مربوط به خرید می‌باشد.

جدول ۷- وضعیت تعداد تجهیزات الکترونیکی حوزه نظام‌های پرداخت

سال	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
کارت بانک‌ها (میلیون عدد)	۲۷۹	۳۳۴	۳۳۱	۴۱۵	۳۳۰	۳۳۹	۳۳۵	۳۵۹
تعداد خودپردازها (هزار عدد)	۳۴	۴۰	۴۴	۴۷	۵۵	۵۶	۵۹	۶۰
تعداد پایانه‌های فروش (هزار عدد)	۳۱۰۹	۳۷۲۱	۴۴۳۴	۵۲۷۲	۵۹۸۴	۶۲۸۷	۶۵۵۷	۷۲۲۰
تعداد پایانه‌های شعب (هزار عدد)	۵۶	۶۵	۷۲	۷۲	۶۹	۷۱	۷۰	۶۷

ارزش تراکنش‌های الکترونیکی شبکه پرداخت کشور

بیشترین افزایش ارزش تراکنش‌های انجام شده در بستر شبکه پرداخت کشور مربوط به تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک و اینترنت می‌باشد که بیانگر افزایش تمایل اشخاص جامعه به مبادلات غیر حضوری دارد. همچنین رشد قابل توجه تراکنش‌های مربوط به پایانه‌های شعب به دلیل بالاتر بودن سقف نقل و انتقالات مربوط به این ابزار در قیاس با خودپردازها می‌باشد.

جدول ۸- وضعیت ارزش تراکنش‌های الکترونیکی شبکه پرداخت کشور

هزار میلیارد ریال

سال	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸
خودپردازها	۷۷۸۰	۱۳۴۵۷	۱۳۷۲۱	۱۵۰۴۲	۱۷۴۳۴	۱۲۸۸۵	۱۵۸۸۵
پایانه‌های فروش	۶۱۷۷	۸۷۳۹	۹۶۵۴	۱۲۸۱۰	۱۶۱۰۶	۲۳۴۸۲	۲۸۴۹۸
پایانه‌های شعب	۳۹۲۲	۵۳۸۷	۵۳۹۸	۶۴۰۲	۸۲۲۲	۱۶۱۰۴	۱۹۴۳۴
تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک و اینترنت	۵۲۶	۱۱۱۰	۱۵۴۵	۲۵۲۶	۴۱۴۹	۷۴۷۶	۱۰۴۲۷

تعداد تراکنش‌های الکترونیکی شبکه پرداخت کشور

رشد قابل توجه تعداد تراکنش‌های مربوط به پایانه‌های فروش در سال‌های اخیر در کنار رشد نه چندان چشم‌گیر ارزش تراکنش‌های این ابزار نشان می‌دهد که افراد از این ابزار بیشتر برای انجام تراکنش‌های خرد خود استفاده می‌نمایند.

جدول ۹- وضعیت تعداد تراکنش‌های الکترونیکی شبکه پرداخت کشور

میلیون عدد

سال	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸
خودپردازها	۴۱۲۰	۴۹۰۸	۵۰۶۳	۵۲۵۱	۵۶۵۹	۵۱۸۹	۵۴۵۵
پایانه‌های فروش	۳۹۱۰	۵۴۵۳	۷۶۸۴	۱۰۹۱۹	۱۴۹۴۳	۱۹۳۴۲	۲۳۶۳۸
پایانه‌های شعب	۱۹۴	۲۵۴	۲۸۲	۲۸۶	۲۹۵	۳۱۶	۳۵۱
تلفن همراه، تلفن ثابت، کیوسک و اینترنت	۱۴۷۲	۲۱۶۷	۲۶۰۱	۲۱۲۱	۲۷۲۴	۳۷۰۷	۴۷۹۴

ارزش تراکنش‌های انجام شده از طریق سامانه‌های پرداخت

بیشترین افزایش در خصوص ارزش تراکنش‌های سامانه‌های پرداخت مربوط به تراکنش‌های مشتری به مشتری ساتنا بوده است. دلیل این امر استفاده از این بستر برای نقل و انتقالات با مبالغ بالا به واسطه نبود سقف ریالی و جایگزینی این ابزار با چک می‌باشد.

جدول ۱۰- وضعیت ارزش تراکنش‌های انجام شده از طریق سامانه‌های پرداخت

هزار میلیارد ریال

سال	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸
ساتنا(مشتري به مشتري)	۸۲۳۵	۱۱۴۱۳	۱۷۴۱۵	۲۱۵۱۰	۲۳۸۳۷	۳۶۰۹۷	۵۸۶۴۳
پایا (دستور پرداخت واریز مستقیم)	۳۴۶۰	۳۰۰۰	۱۹۸۴	۴۱۱۹	۵۸۵۶	۶۸۵۳	۹۸۷۷
کل تبادلات شتاب	۱۱۲۳۶	۱۶۶۰۱	۱۹۴۵۳	۲۵۲۶۲	۳۱۸۱۵	۴۵۶۴۷	۵۶۶۱۴

تعداد تراکنش‌های انجام شده از طریق سامانه‌های پرداخت

بر خلاف وضعیت ارزش تراکنش‌های انجام شده از طریق سامانه‌های پرداخت، سامانه پایا بیشترین رشد را در تعداد تراکنش‌های سامانه‌های مذکور به ثبت رسانده است. همچنین رشد قابل توجه تعداد تراکنش‌های ساتنا در کنار رقم قابل توجه ارزش تراکنش‌های این سامانه گویای اهمیت به‌سزای سامانه مذکور در انجام تراکنش‌های بین بانکی میان اشخاص می‌باشد.

جدول ۱۱- وضعیت تعداد تراکنش‌های انجام شده از طریق سامانه‌های پرداخت

میلیون عدد

سال	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸
ساتنا(مشتري به مشتري)	۴	۶	۷	۹	۱۱	۱۹	۳۳
پایا (دستور پرداخت واریز مستقیم)	۲۰	۲۶	۳۳	۶۱	۱۰۵	۱۴۸	۲۱۴
کل تبادلات شتاب	۷۸۱۶	۱۰۴۹۹	۱۳۵۱۱	۱۶۶۳۶	۲۱۶۰۸	۲۷۳۰۷	۳۲۷۶۸

نرخ رشد نقدینگی

رشد نقدینگی بالا یکی از مشکلات ساختاری اقتصاد ایران در طول چند دهه گذشته به شمار می‌آید. در جدول زیر می‌توان رشد نقدینگی را از ابتدای دولت یازدهم ملاحظه نمود.

جدول ۱۲- نرخ رشد نقدینگی

درصد

سال ۱۳۹۵	سال ۱۳۹۴	سال ۱۳۹۳	شروع دولت یازدهم (سال ۱۳۹۲) ^(۱)	سال ۱۳۵۷
۲۳,۲	۳۰,۰	۲۲,۳	۳۸,۸	۲۳,۰
متوسط عملکرد ۷ ساله ۱۳۹۹-۱۳۹۲	سال ۱۳۹۹	سال ۱۳۹۸	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۶
۲۷,۴	۴۰,۶	۳۱,۳	۲۳,۱	۲۲,۱

*در پایان سال ۱۳۹۲ اطلاعات خلاصه دفتر کل شش بانک و چهار موسسه اعتباری به آمارهای پولی اضافه گردید. در نتیجه افزایش شمول آمارهای پولی و بانکی کشور رشد نقدینگی به میزان ۱۲,۹ واحد درصد در این سال افزایش یافته است و از اینرو رشد نقدینگی همگن در سال ۱۳۹۲ معادل ۲۵,۹ درصد می‌باشد.

نرخ رشد پایه پولی

- در چند دهه گذشته اقتصاد ایران همواره رشد نقدینگی بالایی را تجربه نموده است که ریشه آن را میتوان در نحوه ارتباط سیاست‌های پولی و مالی کشور جستجو نمود؛ هر چند که در ادوار مختلف کانال‌های اثرپذیری رشد نقدینگی از سیاست‌های مالی یکسان نبوده است.
- با نگاهی به ترکیب رشد نقدینگی طی دهه‌های گذشته مشاهده می‌شود که عامل اصلی رشد نقدینگی عمدتاً از مسیر رشد پایه پولی بوده است. نگاهی به عملکرد اجزای پایه پولی در سالیان گذشته حاکی از آن است که تغییر اجزای پایه پولی (از سمت منابع) شامل خالص دارایی‌های خارجی بانک مرکزی، خالص مطالبات بانک مرکزی از بخش دولتی و مطالبات بانک مرکزی از بانک‌ها، عمدتاً متاثر از مشکلات ساختاری اقتصاد کشور بوده است.
- عوامل متعددی همچون افزایش پوشش آمارهای پولی و بانکی (افزایش شش بانک و ۴ موسسه اعتباری) در سال ۱۳۹۲، مشارکت بانک مرکزی در بسته تحریک رشد اقتصادی و خروج از رکود در سال ۱۳۹۴، ساماندهی موسسات غیرمجاز از محل منابع بانک مرکزی در سال ۱۳۹۶ و خرید ارزهای عمدتاً غیرقابل دسترس صندوق توسعه ملی با نرخ نیمایی در سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ از جمله عوامل اصلی افزایش پایه پولی و نقدینگی در سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹ محسوب می‌شوند.

• علاوه بر این، تشدید تحریم‌های ظالمانه آمریکا و تحریک انتظارات تورمی، شیوع ویروس کرونا و لزوم مساعدت و همراهی نظام بانکی در زمینه تامین مالی مقابله با آثار اقتصادی بیماری کرونا، و همچنین افزایش سقف مجاز تنخواه‌گردان خزانه از ۳/۰ درصد به رقم ۶/۰ درصد، از جمله دیگر عوامل افزایش پایه پولی و نقدینگی در سال ۱۳۹۹ بوده است.

جدول ۱۳- نرخ رشد پایه پولی

درصد

سال ۱۳۹۵	سال ۱۳۹۴	سال ۱۳۹۳	شروع دولت یازدهم (سال ۱۳۹۲)	سال ۱۳۵۷
۱۷,۳	۱۶,۹	۱۰,۷	۲۱,۴	۶۳,۸
متوسط عملکرد ۷ ساله ۱۳۹۹-۱۳۹۲	سال ۱۳۹۹	سال ۱۳۹۸	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۶
۲۱,۲	۲۹,۲	۳۲,۸	۲۴,۲	۱۹,۰

* در پایان سال ۱۳۹۲ اطلاعات خلاصه دفتر کل شش بانک و چهار موسسه اعتباری به آمارهای پولی اضافه گردید. در نتیجه افزایش شمول آمارهای پولی و بانکی کشور پایه پولی به ترتیب به میزان ۴,۵ واحد درصد در این سال افزایش یافته است و از این‌رو رشد پایه پولی همگن در سال ۱۳۹۲ معادل ۱۶,۹ درصد می‌باشد.

رشد تسهیلات پرداختی

• کل تسهیلات پرداخت شده شبکه بانکی کشور به بخش‌های مختلف اقتصادی طی سال ۱۳۹۹ معادل ۱۸۹۸۹/۲ هزار میلیارد ریال بوده است که نسبت به رقم دوره مشابه سال قبل به میزان ۹۴/۸ درصد افزایش نشان می‌دهد.^۱

• در خصوص دلایل رشد تسهیلات پرداختی طی سال ۱۳۹۹ نسبت به دوره مشابه سال قبل می‌توان به پرداخت تسهیلات به خانوارها و بنگاه‌های آسیب دیده از بیماری کرونا (از محل منابع حاصل از آزادسازی بخشی از سپرده قانونی و منابع داخلی بانک‌ها)،

۱. لازم به ذکر است با توجه به بهبود روش‌های گزارش‌گیری و همچنین تکمیل و اصلاح اطلاعات موجود در سامانه‌های بانک مرکزی توسط بانک‌ها و موسسات اعتباری، اطلاعات تسهیلات پرداختی در طی سال ۱۳۹۸ از ۹۷۴۹/۹ هزار میلیارد ریال به ۱۰۱۰۳/۳ هزار میلیارد ریال تعدیل گردیده است؛ که با اعمال این تعدیل، رشد تسهیلات پرداختی طی نه ماهه ابتدای سال ۱۳۹۹ نسبت به دوره مشابه سال قبل از ۹۴/۸ به ۸۸/۰ درصد می‌رسد.

تسهیلات ودیعه مسکن مستاجران، افزایش تسهیلات پرداختی به شرکت‌های کارگزاری فعال در بازار سرمایه و همچنین کاهش دوره سررسید تسهیلات پرداختی (بانک‌ها) اشاره نمود.

● بررسی عملکرد شاخص‌های تولید (به طور خاص بخش صنعت و معدن) نیز بیانگر آن است که واحدهای تولیدی در سال ۱۳۹۹ به تدریج از شوک‌های ناشی از تحریم‌های ظالمانه آمریکا خارج شده و با بهبود انتظارات فعالان اقتصادی، تقاضا برای دریافت تسهیلات با هدف توسعه و افزایش ظرفیت‌های تولیدی افزایش یافته است.

جدول ۱۴- میزان رشد تسهیلات پرداختی

درصد

سال ۱۳۵۷	شروع دولت یازدهم (سال ۱۳۹۲)	سال ۱۳۹۳	سال ۱۳۹۴	سال ۱۳۹۵
-	۲۰٫۸	۴۴٫۵	۲۲٫۲	۳۱٫۴
سال ۱۳۹۶	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۸	سال ۱۳۹۹	متوسط عملکرد ۷ ساله ۱۳۹۶-۱۳۹۲
۱۲٫۰	۲۶٫۰	۲۶٫۰	۹۴٫۸	۳۶٫۷

تسهیلات پرداختی بابت خرید تضمینی گندم و سایر محصولات کشاورزی

بانک مرکزی هر ساله در چارچوب قوانین بودجه سنواتی و ماده (۳۶) قانون الحاق موادی به قانون بخشی از مقررات مالی دولت (۲)، سهمیه بانک‌های عامل جهت اعطای تسهیلات به شرکت‌ها و دستگاه‌های دولتی وابسته به وزارت جهاد کشاورزی برای خرید تضمینی محصولات اساسی و استراتژیک کشاورزی را ابلاغ نموده است.

آمار عملکرد تسهیلات پرداختی بابت خرید تضمینی گندم و سایر محصولات کشاورزی در سال ۱۳۹۲ (شروع دولت یازدهم)، معادل ۳/۸ هزار میلیارد ریال بوده است. این در حالی است که متوسط عملکرد سالانه تسهیلات مزبور طی سال‌های ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۹ حدود ۶۸

هزار میلیارد ریال بوده است. همچنین بر اساس آخرین اطلاعات دریافتی در سال ۱۳۹۹ نیز به میزان ۱۳۸ هزار میلیارد ریال از سوی بانک‌های عامل به دستگاه‌های متولی امور کشاورزی پرداخت شده است.

جدول ۱۵- تسهیلات پرداختی بابت خرید تضمینی گندم و سایر محصولات کشاورزی

میلیارد ریال

سال ۱۳۹۵	سال ۱۳۹۴	سال ۱۳۹۳	شروع دولت یازدهم (سال ۱۳۹۲)	سال ۱۳۵۷
۴۵۲۵۰	۵۴۹۰۸	۴۰۵۰۰	۳۸۳۳	-
متوسط عملکرد سال‌های ۱۳۹۳-۹۸	نیمه اول سال ۱۳۹۹	سال ۱۳۹۸	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۶
۶۸۰۲۲	۱۳۸۰۰۰	۹۲۰۰۰	۶۲۰۰۰	۴۳۵۰۰

● پیرامون اعطای تسهیلات تکلیفی جهت خرید تضمینی محصولات اساسی کشاورزی و تهیه و تدارک نهاده‌های کشاورزی، ذکر این نکته ضروری می‌باشد که شبکه بانکی کشور علی‌رغم محدودیت منابع در اختیار، سعی نموده است در چارچوب مصوبات ابلاغی نسبت به اعطای تسهیلات موصوف به دستگاه‌های زیرمجموعه وزارت جهاد کشاورزی اقدام نماید، لیکن دستگاه‌های مذکور بعضاً به دلیل عدم پیش‌بینی اعتبار لازم در قوانین بودجه سنواتی کل کشور برای بازپرداخت تسهیلات دریافتی، قادر به بازپرداخت این تسهیلات در سررسیدهای مقرر نبوده‌اند. لذا، ضروری است به منظور حفظ انضباط بازار پول و کنترل تورم، منابع لازم برای اجرای سیاست‌های حمایتی بخش کشاورزی در قالب قوانین بودجه سنواتی پیش‌بینی و تأمین اعتبار گردد.

سهم بخش‌های مختلف اقتصادی از تسهیلات پرداختی

● همانطور که مشخص است، در طی دوره ۹۹-۱۳۹۳، متوسط سهم بخش‌های مختلف اقتصادی از تسهیلات پرداختی برای بخش‌های کشاورزی، صنعت و معدن، مسکن و ساختمان، بازرگانی و خدمات به ترتیب برابر ۷,۸ درصد، ۲۹,۷ درصد، ۹/۴ درصد، ۱۴,۹ درصد و ۳۸,۲ درصد بوده است.

جدول ۱۶- سهم بخش‌های مختلف اقتصادی از تسهیلات پرداختی

درصد

کشاورزی	صنعت و معدن	مسکن و ساختمان ^(۱)	بازرگانی	خدمات	متفرقه	جمع
(سال ۱۳۹۲)						
۹,۴	۲۹,۹	۱۲,۲	۱۲,۹	۳۵,۵	۰,۱	۱۰۰,۰
(سال ۱۳۹۳)						
۷,۵	۳۱,۲	۱۱,۸	۱۲,۷	۳۶,۶	۰,۲	۱۰۰,۰
(سال ۱۳۹۴)						
۸,۴	۲۹,۲	۱۰,۳	۱۳,۷	۳۸,۳	۰,۱	۱۰۰,۰
(سال ۱۳۹۵)						
۸,۵	۲۹,۳	۹,۱	۱۳,۲	۳۹,۷	۰,۲	۱۰۰,۰
(سال ۱۳۹۶)						
۸,۰	۲۸,۴	۸,۴	۱۳,۹	۴۱,۲	۰,۱	۱۰۰,۰
(سال ۱۳۹۷)						
۷,۶	۲۷,۰	۱۳,۴	۱۴,۶	۳۷,۴	۰,۰	۱۰۰,۰
(سال ۱۳۹۸)						
۷,۷	۳۲,۵	۷,۰	۱۹,۰	۳۳,۷	۰,۱	۱۰۰,۰
(سال ۱۳۹۹)						
۶,۷	۳۰,۵	۵,۵	۱۷,۵	۳۹,۲	۰,۶	۱۰۰,۰
(متوسط عملکرد طی سال‌های ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۹)						
۷,۸	۳۹,۷	۹,۴	۱۴,۹	۳۸	۰,۲	۱۰۰,۰

۱- با توجه به دوره بازپرداخت بلندمدت تسهیلات بخش مسکن و ساختمان، سهم از مانده خالص تسهیلات اعطایی بخش غیردولتی شاخص مناسب‌تری برای ارزیابی عملکرد شبکه بانکی در بخش مسکن و ساختمان می‌باشد. خاطرنشان می‌گردد شاخص مذکور در پایان سال ۱۳۹۹ معادل ۱۸,۲ درصد بوده است.

سه‌م صادرات غیرنفتی از کل صادرات کالا

در آغاز به کار دولت، سه‌م صادرات غیرنفتی از کل صادرات کالا در حدود ۳۰ درصد قرار داشت، لیکن با بهبود شرایط اقتصادی کشور و افزایش توان صادرات، نه تنها بر میزان صادرات کالاهای غیرنفتی افزوده شد بلکه سه‌م آن از کل صادرات نیز روندی افزایشی را طی نمود به نحوی که در طی دوره ۵ ساله ۹۸ - ۱۳۹۳، به طور متوسط سه‌م صادرات غیرنفتی در حدود ۴۰,۵ درصد بوده است که نسبت به ابتدای دولت یازدهم، رشد ۳۳ درصدی^۲ را نشان می‌دهد.

جدول ۱۷- سه‌م صادرات غیرنفتی از کل صادرات کالا

درصد

سال ۱۳۹۵	سال ۱۳۹۴	سال ۱۳۹۳	شروع دولت یازدهم (سال ۱۳۹۲)	سال ۱۳۵۷
۳۴,۹	۴۹,۴	۳۷,۷	۳۰,۵	
متوسط عملکرد ۶ ساله ۱۳۹۱-۱۳۹۳	نیمه اول سال ۱۳۹۹	سال ۱۳۹۸	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۶
۴۰,۵	۵۷,۵	۵۱,۱	۳۵,۰	۳۴,۶

سه‌م صادرات خدمات از کل صادرات

در دوره ۵ ساله دولت یازدهم و دوازدهم، سه‌م صادرات خدمات از کل صادرات روندی افزایشی را طی کرده است به نحوی که سه‌م ۹,۲ درصدی آن از کل صادرات سال ۱۳۹۲ به ۱۵,۶ درصد در سال ۱۳۹۸ رسیده است و در طی دوره ۹۸ - ۱۳۹۳ متوسط سه‌م آن برابر ۱۱,۹ درصد است که نسبت به سال شروع به کار دولت یازدهم، افزایش ۲,۷ واحد درصدی را نشان می‌دهد.

۲. بهتر است به ۱۰ واحد درصد تغییر کند

جدول ۱۸- سهم صادرات خدمات از کل صادرات (مجموع صادرات کالا و خدمات)

درصد

سال ۱۳۹۵	سال ۱۳۹۴	سال ۱۳۹۳	شروع دولت یازدهم (سال ۱۳۹۲)	سال ۱۳۵۷
۱۱,۳	۱۵,۰	۱۰,۶	۹,۲	
متوسط عملکرد ۶ ساله ۱۳۹۸-۱۳۹۳	نیمه اول سال ۱۳۹۹	سال ۱۳۹۸	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۶
۱۱,۹	۸,۲	۱۵,۶	۹,۶	۹,۱

نسبت مانده بدهی خارجی به تولید ناخالص داخلی

بررسی نسبت «تعهدات^۳ خارجی به تولید ناخالص داخلی» به عنوان سنجه‌ای از عملکرد اقتصاد ایران در جذب منابع مالی خارجی، موید روند پایدار این مولفه دولت‌های یازدهم و دوازدهم می‌باشد. متعاقب اجرای توافقنامه برجام و ایجاد چشم‌انداز مثبت پیش‌روی سرمایه‌گذاران خارجی، طی سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۶ حجم تعهدات خارجی کشور روندی رو به رشد و در عین حال منطقی را تجربه نمود که این امر به نوبه خود نمایانگر شکل‌گیری محیط مساعد و اطمینان‌بخش در اقتصاد ایران و به تبع آن فراهم‌سازی بستری مناسب جهت برقراری تعاملات و مبادلات مالی و سرمایه‌ای با سایر کشورها بوده است.

در خصوص تحولات این مولفه لازم است اشاره گردد که ابتدائاً دولت توانست با بهره‌گیری از منابع آزاد شده در قالب مذاکرات بعمل آمده، بخشی از بدهی معوقه خارجی را پرداخت نماید، به نحوی که نسبت بدهی‌های خارجی به تولید ناخالص داخلی در سال ۱۳۹۳ به ۱,۷ درصد کاهش یافت. در ادامه طی سال‌های ۹۶-۱۳۹۴ به واسطه چشم‌انداز مثبت اقتصاد و به طور خاص وضعیت بخش خارجی، این نسبت با افزایش همراه گردید؛ لیکن متعاقب خروج یکجانبه ایالات متحده از برجام و اعمال مجدد تحریم‌ها، فرصت و امکان استفاده از منابع مالی خارجی محدود گردید. علی‌ایحال به رغم ظهور و بروز موانع متعدد پیش‌روی مبادلات مالی کشور، ارزیابی روند استفاده از منابع مالی خارجی طی سال‌های مورد بررسی، حاکی از ثبات نسبی این مولفه می‌باشد.

جدول ۱۹- نسبت مانده بدهی خارجی به تولید ناخالص داخلی

درصد

سال ۱۳۹۵	سال ۱۳۹۴	سال ۱۳۹۳	شروع دولت یازدهم (سال ۱۳۹۲)	سال ۱۳۵۷
۲,۴	۲,۳	۱,۷	۲,۰	
متوسط عملکرد ۶ ساله ۱۳۹۸-۱۳۹۳	نیمه اول سال ۱۳۹۹	سال ۱۳۹۸	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۶
۲,۲	۲,۵	۱,۶	۲,۳	۲,۷

ضریب تغییرات نرخ دلار در بازار آزاد

«ضریب تغییرات نرخ دلار» (به عنوان مولفه‌ای جهت ارزیابی ثبات بازار ارز) در ابتدای شروع به کار دولت یازدهم در سطوح بالایی قرار داشت که این امر موید نوسانات شدید این بازار در آستانه فعالیت دولت یازدهم می‌باشد. مع الوصف بواسطه اتخاذ مجموعه اقدامات ثبات بخش در حوزه دیپلماسی بین‌المللی و نیز حسب سیاست‌های متخذه از سوی بانک مرکزی، فضای تنش‌آلود بازار ارز به مرور مرتفع و با اجرایی شدن توافق برجام، بازار ارز طی سال‌های ۹۵-۱۳۹۳ از ثبات نسبی برخوردار گردید. با روی کار آمدن دولت جدید در ایالات متحده در نوامبر سال ۲۰۱۵ و اعلام عمومی رئیس‌جمهور آن کشور مبنی بر خروج از برجام در آینده‌ای نزدیک، ضریب تغییرات نرخ ارز در سال ۱۳۹۶ نسبت به سال قبل از آن با افزایش مواجه گردید. در سال ۱۳۹۷ با خروج قطعی و یک‌جانبه آمریکا از برجام و به دنبال آن شکل‌گیری انتظارات منفی در خصوص وضعیت آتی بخش خارجی اقتصاد و بازگشت حتمی تحریم‌ها در دو بازه زمانی ۹۰ و ۱۸۰ روزه در همان سال، انتظارات افزایشی شدیدی در خصوص نرخ ارز شکل گرفت که این امر منجر به بروز التهابات شدید در بازار ارز، علی‌رغم اقدامات ثبات‌زای دولت و بانک مرکزی در حوزه ارز، در این سال گردید.

به رغم وقوع چنین شرایطی، در سال ۱۳۹۸ متأثر از سیاست‌ها و اقداماتی نظیر تقویت بازار ثانویه ارز، پی‌ریزی چارچوب مقرراتی و انضباطی در خصوص بازگشت ارز حاصل از صادرات به چرخه اقتصادی و مدیریت تقاضای ارز، این بازار از ثبات نسبی برخوردار گردید. لیکن در ماه‌های پایانی سال ۱۳۹۸ و نیمه اول سال ۱۳۹۹ بروز و شیوع پدیده غیرقابل پیش‌بینی

ویروس کووید ۱۹ موجب گردید تا مراودات مالی و تجاری کشورهای درگیر با این بیماری با اختلال همراه گردد و در این میان بازار ارز ایران نیز که از قبل در مواجهه با تحریم‌های سخت مالی و تجاری قرار داشت بیش از گذشته آسیب‌پذیر گردید. لیکن در پی مجموعه اقدامات بعمل آمده توسط بانک مرکزی در حوزه ارز، این شاخص در نیمه نخست سال ۱۳۹۹ در مقایسه با سال ۱۳۹۷ که بازار ارز کشور، دست کم از نظر قیمت و مقدار صادرات نفت در موقعیت به مراتب بهتری قرار داشت، در مجموع با نوسان و التهاب کمتری همراه گردید.

جدول ۲۰- ضریب تغییرات نرخ دلار در بازار آزاد

درصد

سال ۱۳۹۵	سال ۱۳۹۴	سال ۱۳۹۳	شروع دولت یازدهم (سال ۱۳۹۲)	سال ۱۳۵۷
۴,۸	۳,۹	۴,۱	۷,۴	
متوسط عملکرد ۶ ساله ۱۳۹۸-۱۳۹۳ ^(۱)	نیمه اول سال ۱۳۹۹	سال ۱۳۹۸	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۶
۶۵,۳	۱۷,۰	۹,۶	۳۰,۶	۷,۹

(۱) محاسبه ضریب تغییرات مربوط به دوره مورد اشاره می‌باشد.

واحدهای مسکونی فروش اقساطی شده طرح مسکن مهر

● از ابتدای شروع طرح مسکن مهر تا پایان سال ۱۳۹۲ معادل ۱۰۴۵,۸ هزار واحد مسکونی طرح مسکن مهر به مرحله فروش اقساطی رسیده بود که این میزان در سال ۱۳۹۸ به ۱۹۳۹,۸ هزار واحد مسکونی رسید. بنابراین طی سال‌های ۹۸-۱۳۹۳ به طور متوسط سالانه ۱۴۹,۰ هزار واحد مسکن مهر به مرحله فروش اقساطی رسیده است. همچنین در سال ۱۳۹۹ معادل ۶۳,۸ هزار واحد مسکن مهر به واحدهای فروش اقساطی شده افزوده شد. بر همین اساس مجموع واحدهای فروش اقساطی شده از ابتدای اجرای طرح تا پایان سال ۱۳۹۹ به ۲۰۰۳,۵ هزار واحد رسید.

جدول ۲۱- واحدهای مسکونی فروش اقساطی شده طرح مسکن مهر

هزار دستگاه

سال ۱۳۵۷	شروع دولت یازدهم (سال ۱۳۹۲)	سال ۱۳۹۳	سال ۱۳۹۴	سال ۱۳۹۵
-	۳۷۰,۶	۳۷۳,۸	۲۰۸,۱	۱۱۶,۳
سال ۱۳۹۶	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۸	سال ۱۳۹۹	متوسط عملکرد ۷ ساله ۱۳۹۹-۱۳۹۳
۷۰,۹	۶۴,۰	۶۰,۸	۶۳,۸	۱۳۶/۸

● طرح مسکن مهر در شرایطی آغاز و اجرایی شد که ابعاد تأمین مالی و منابع لازم برای اجرای این طرح به درستی دیده نشده بود. همین امر در عمل منجر به این شد که طرح در نهایت از طریق استقراض بانک مسکن از بانک مرکزی در قالب اضافه برداشت و خطوط اعتباری اجرایی گردد. با توجه به حجم بالای منابع لازم در آن مقطع زمانی، این استقراض آثار منفی پولی و تورمی را به دنبال داشت. علی‌ایحال با روی کار آمدن دولت یازدهم ضمن اصلاح شیوه تأمین مالی طرح در اتکا به منابع بانک مرکزی، امکان تداوم تأمین مالی طرح از طریق امهال ۱۰ ساله خطوط اعتباری بانک مرکزی به بانک مسکن به منظور تخصیص مجدد منابع حاصل از اقساط وصولی طرح به پروژه‌های نیمه‌تمام فراهم گردید.

تسهیلات پرداختی بانک‌ها و موسسات اعتباری به بخش صنعت و معدن

بخش صنعت و معدن با توجه به پیهنه‌های معدنی موجود و صنایع مستقر در کشور از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در جدول زیر می‌توان تسهیلات پرداختی به این بخش را مشاهده نمود. میزان تسهیلات پرداختی بانک‌ها و مؤسسات اعتباری به بخش صنعت و معدن از ۷۰۶,۰ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۹۲ به ۵۷۹۷,۲ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۹۹ افزایش یافت که متوسط رشد سالانه ۳۷,۲ درصد را در سال‌های ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۹ به ثبت رسانده است.

جدول ۲۲- تسهیلات پرداختی بانکها و موسسات اعتباری به بخش صنعت و معدن

هزار میلیارد ریال

سال ۱۳۹۵	سال ۱۳۹۴	سال ۱۳۹۳	شروع دولت یازدهم (سال ۱۳۹۲)	سال ۱۳۵۷
۱۶۰۹,۲	۱۲۱۹,۵	۱۰۶۴,۹	۷۰۶,۰	-
متوسط عملکرد ۷ ساله ۱۳۹۹-۱۳۹۳	نه ماهه سال ۱۳۹۹	سال ۱۳۹۸	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۶
۲۳۸۵	۳۶۲۱,۱	۳۱۷۲,۴	۲۰۸۹,۳	۱۷۴۲,۲

لازم به ذکر است که مشکلات بخش صنعت و معدن را نباید صرفاً در موضوع تامین نقدینگی این بخش جستجو نمود؛ بدیهی است که تامین مالی در این بخش هنگامی موثر و مفید خواهد بود که مشکلات ساختاری موجود که در ادامه به آنها اشاره خواهد شد، مرتفع شوند:

- فضای نامناسب کسب و کار متأثر از بی ثباتی قوانین و مقررات ناظر بر کسب و کار و وجود موانع اداری پیش روی فعالان اقتصادی
- فقدان استراتژی جامع صنعتی و عدم شناسایی و تعیین بخشها و صنایع اولویت دار در کشور
- عدم شکل گیری زنجیره های تولید و فقدان ساختار روابط نظام مند فی مابین سطوح مختلف بنگاه های کوچک، متوسط و بزرگ
- بانک محور بودن نظام تامین مالی در کشور و سهم پایین بازار سرمایه در تامین مالی بخش صنعت
- قاچاق گسترده و سازمان یافته کالاها
- بهره وری پایین عوامل تولید
- فرسودگی ماشین آلات و تجهیزات تولید

سه‌م تسهیلات سرمایه در گردش از کل تسهیلات پرداختی بانک‌ها و موسسات اعتباری

در سال ۱۳۹۹، تسهیلات پرداختی به نسبت به پایان سال ۱۳۹۸ رشد ۹۴/۸ درصدی داشته است. همچنین به منظور تامین نقدینگی بنگاه‌ها جهت خرید اقلام مورد نیاز، سه‌م تسهیلات سرمایه در گردش بانک‌ها در پایان سال ۱۳۹۸ معادل ۵۴/۰ درصد بوده است و این رقم در سال ۱۳۹۹ معادل ۶۱/۳ درصد می‌باشد.

جدول ۲۳- سه‌م تسهیلات سرمایه در گردش از کل تسهیلات پرداختی بانک‌ها و موسسات اعتباری درصد

سال ۱۳۵۷	شروع دولت یازدهم (سال ۱۳۹۲)	سال ۱۳۹۳	سال ۱۳۹۴	سال ۱۳۹۵
-	۵۳,۹	۶۰,۷	۶۳,۱	۶۴,۰
سال ۱۳۹۶	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۸	نه ماهه سال ۱۳۹۹	متوسط عملکرد ۷ ساله ۱۳۹۹-۱۳۹۳
۶۱,۷	۵۵,۸	۵۴,۰	۶۱,۳	۶۰,۱

نرخ سود تسهیلات بانک‌های دولتی

جدول ۲۴- نرخ سود تسهیلات بانک‌های دولتی

درصد

سال	صنعت و معدن	ساختمان و مسکن		کشاورزی	بازرگانی، خدمات و متفرقه	صادرات
		مسکن بانک مسکن ^(۲)	صندوق پس‌انداز سایر ^(۳)			
۱۳۹۲	۱۴ و ۱۵	۱۱ و ۱۳	۱۴ و ۱۵	۱۴ و ۱۵	۱۴ و ۱۵	۱۴ و ۱۵
۱۳۹۳	حد اکثر ۲۲	۱۴	۱۶	حد اکثر ۲۲	حد اکثر ۲۲	حد اکثر ۲۲
۱۳۹۴	۲۰ و ۲۱	۱۴	۱۶	۲۰ و ۲۱	۲۰ و ۲۱	۲۰ و ۲۱
۱۳۹۵	۱۸	۸-۱۱	۱۵,۵	۱۵ و ۱۸	۱۸	۱۸

صادرات	بازرگانی، خدمات و متفرقه	کشاورزی	ساختمان و مسکن		صنعت و معدن	سال
			سایر ^(۳)	صندوق پس انداز مسکن بانک مسکن ^(۲)		
۱۸	۱۸	۱۵ و ۱۸	۱۷,۵	۱۱-۸	۱۸	۱۳۹۶
۱۸	۱۸	۱۵ و ۱۸	۱۷,۵-۱۸	۶-۱۱	۱۸	۱۳۹۷
۱۸	۱۸	۱۵ و ۱۸	۱۷,۵-۱۸	۶-۱۱	۱۸	۱۳۹۸
۱۸	۱۸	۱۵ و ۱۸	۱۷,۵-۱۸	۶-۱۱	۱۸	۱۳۹۹
<p>۱- نرخ سود تسهیلات در عقود مبادله‌ای (غیر مشارکتی) - سقف نرخ سود مورد انتظار عقود مشارکتی قابل درج در قرارداد میان بانک یا موسسات اعتباری و مشتری از سال ۱۳۹۵ تاکنون معادل ۱۸ درصد تعیین شده است. نرخ سود تسهیلات برای بانک‌های غیردولتی و موسسات اعتباری غیربانکی برای همه بخش‌ها یکسان (معادل نرخ سود تسهیلات بخش صنعت و معدن در این جدول) است.</p>						
<p>۲- براساس مصوبه شورای پول و اعتبار در تاریخ ۱۳۹۵/۷/۲۷، شامل حساب‌های صندوق پس‌انداز مسکن، یکم (خانه اولی‌ها)، ساخت مسکن و جوانان می‌باشد.</p>						
<p>۳- شامل اوراق گواهی حق تقدم استفاده از تسهیلات مسکن و تسهیلات بدون سپرده مسکن می‌باشد.</p>						

سایر اقدامات و دستاوردهای مهم کسب شده

● حوزه سیاست پولی

- تدوین و اجرای چارچوب جدید سیاست پولی بر مبنای استفاده از ابزار عملیات بازار باز (تعیین نرخ سود سیاستی در بازار بین بانکی، تعیین دالان برای نرخ سود سیاستی، اعطای اعتبار به بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی در قبال اخذ وثیقه و سپرده‌پذیری از بانک‌ها توسط بانک مرکزی از سال ۱۳۹۹)
- انتخاب رهیافت هدف‌گذاری تورم به منظور هدایت سیاست پولی در جهت تحقق نرخ تورم پایین و پایدار
- فراهم نمودن ساز و کار حراج اوراق بدهی دولت به منظور ممانعت از پولی شدن کسری بودجه دولت و تورم حاصل از آن (فروش حدود ۱۲۶ هزار میلیارد تومان اوراق بدهی دولتی در سال ۱۳۹۹ از طریق برگزاری ۴۲ حراج با هدف کمک به تامین مالی دولت و پرهیز از پولی سازی کسری بودجه)

- اصلاح معیار پرداخت سود سپرده‌های سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت از روزشمار به ماه‌شمار و اجرایی شدن آن از ابتدای بهمن‌ماه ۱۳۹۷ در راستای کاهش سیالیت نقدینگی و هزینه تجهیز منابع بانکی
- موافقت بانک مرکزی با افزایش انتشار گواهی سپرده مدتدار ویژه سرمایه‌گذاری (عام) ۱۸ درصدی توسط بانک‌ها و تعیین سقف انتشار این اوراق در سال جاری تا پایان شهریورماه ۱۳۹۹، حداکثر به میزان ۲۰ درصد سپرده‌های بلندمدت آنها در پایان اسفندماه ۱۳۹۸
- برقراری مجدد انواع سپرده‌های کوتاه‌مدت ویژه و سپرده سرمایه‌گذاری مدت‌دار دو ساله و تعیین سقف نرخ سود علی‌الحساب سپرده‌های سرمایه‌گذاری شامل کوتاه‌مدت عادی، کوتاه‌مدت ویژه، سپرده سرمایه‌گذاری با سررسید یک سال و سپرده سرمایه‌گذاری با سررسید دو سال به پیشنهاد بانک مرکزی و تصویب شورای پول و اعتبار در یک‌هزار و دویست و نود و هفتمین جلسه مورخ ۱۳۹۹/۴/۲۴
- تعیین سقف برای پرداخت و نقل و انتقال وجه ربالی به منظور کاهش سیالیت نقدینگی و کنترل فعالیت‌های سفته‌بازی در بازار دارایی‌ها
- تعمیق بازار بین بانکی و هدایت بانک‌ها به این بازار طی سال‌های گذشته با هدف ایجاد بستر مناسب اجرای سیاست‌های پولی و کاهش اتکای بانک‌ها و موسسات اعتباری به منابع بانک مرکزی و بهبود مدیریت نقدینگی بانک‌ها.
- تصویب الزام بانک‌ها به نگهداری حداقل معادل ۳ درصد از مانده کل سپرده‌های بانکی به صورت اوراق اسلامی قابل معامله در بازار سرمایه با هدف بهبود مدیریت ریسک نقدینگی در بانک‌ها و ایجاد بستر لازم جهت اجرای سیاست‌های پولی
- تصویب اعمال «سیاست احتیاطی کنترل رشد ترازنامه شبکه بانکی» از طریق سیاست کنترل مقداری ترازنامه در تداوم برنامه‌های بانک مرکزی برای کنترل تورم و به منظور بهبود کیفیت ترازنامه بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی
- تلاش در جهت مدیریت و کنترل بدهی بانک‌ها به بانک مرکزی (منفی شدن سهم آن از رشد پایه پولی در پایان سال ۱۳۹۸ و اوایل سال ۱۳۹۹)
- توقف روند صعودی نرخ تورم شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی پس از استقرار دولت یازدهم در سال ۱۳۹۲ و تداوم این روند نزولی و ثبت تورم تک رقمی ۹,۰

درصدی بعد از ۲۶ سال در سال ۱۳۹۵ و ثبت مجدد تورم تک رقمی در سال ۱۳۹۶ برای دومین بار پیاپی و رقم خوردن یک اتفاق تاریخی اقتصادی کم سابقه در اقتصاد ایران از میسر تداوم سیاست‌های منضبطانه؛ هر چند که به دنبال بازگشت تحریم‌های خارجی و افزایش نوسانات در بازار ارز این دستاورد تحت تأثیر قرار گرفت.

● حوزه سیاست‌های اعتباری

- اعطای ۳۲۱,۴ هزار میلیارد ریال تسهیلات به ۹۷۱ شرکت دانش بنیان طی هفت ماهه نخست سال ۱۳۹۹ (۱۳۳,۷ درصد افزایش نسبت به دوره مشابه سال قبل).

- تخصیص مبلغ ۷۵۰ هزار میلیارد ریال از منابع تلفیقی بانک مرکزی و بانک‌ها جهت حمایت از خانوارها و واحدهای تولیدی آسیب‌دیده ناشی از شیوع ویروس کرونا. لازم به ذکر است از مبلغ فوق تا تاریخ ۱۳۹۹/۱۲/۲۸، ۴۲۴۹ هزار میلیارد ریال به شرح ذیل از سوی بانک‌ها به متقاضیان و واجدین شرایط پرداخت گردیده است:

- ۹۱/۷ هزار میلیارد ریال بابت کسب و کارهای آسیب‌دیده از کرونا

- ۴۷/۲ هزار میلیارد ریال بابت ودیعه اجاره مسکن

- ۲۱۶ هزار میلیارد ریال بابت سرپرستان خانوار یارانه‌بگیر (طی ۵ مرحله)

- ۷۰ هزار میلیارد ریال بابت سرپرستان خانوار یارانه معیشتی بگير (طی ۲ مرحله)

- تدوین و تصویب طرح گواهی اعتبار مولد (گام) در شورای پول و اعتبار با هدف تامین مالی تولیدکنندگان و کمک به رونق تولید در سال ۱۳۹۸ با هدف هدایت هدفمند اعتبارات به سمت تامین سرمایه در گردش تولید، توجه به زنجیره تولید در اعطای اعتبار به بنگاه‌های تولیدی و جلوگیری از نشت تسهیلات اعطایی به بخش غیرمولد با لحاظ سقف کلی اعتبار طرح به مبلغ ۵۹۸ هزار میلیارد ریال و با مشارکت ۲۲ بانک منتخب باتوجه به پیگیری‌های به عمل آمده از سوی این بانک و هماهنگی ایجاد شده با بانک‌های عامل و بازار سرمایه، اولین اوراق گواهی اعتبار مولد (گام) به مبلغ ۱۰ هزار میلیارد ریال با سرسید شش ماهه برای شرکت ایران خودرو به عنوان بنگاه متعهد بابت خرید از شرکت مهندسی و تامین قطعات (به عنوان بنگاه متقاضی) از سوی بانک صادرات ایران در تاریخ ۱۳۹۹/۱۱/۸ منتشر گردید و انتظار می‌رود باتوجه به اخذ مجوزهای لازم از بازار سرمایه از سوی سایر بانک‌ها از جمله تجارت، سپه و پارسیان این اوراق بتواند نقش برجسته‌ای در تامین سرمایه

در گردش زنجیره‌های تولید داشته باشد. اضافه می‌نماید در زمینه تسهیلات پرداختی بابت خرید تضمینی گندم و سایر محصولات کشاورزی از ابتدای سالجاری تاکنون مبلغ ۱۳۴۰۰۰۰ میلیارد ریال تسهیلات از سوی بانک‌های عامل پرداخت گردیده است. همچنین موافقت بانک مرکزی با افزایش انتشار گواهی سپرده مدت‌دار ویژه سرمایه‌گذاری (عام) ۱۸ درصدی توسط شبکه بانکی، حداکثر به میزان ۲۰ درصد سپرده‌های بلندمدت آن‌ها در پایان اسفندماه سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ و به میزان مجموع سپرده‌های بلندمدت بانک‌ها در پایان شهریورماه ۱۳۹۹ در شش ماهه دوم سال جاری در صورت ارائه درخواست بانک‌ها، از جمله سایر اقدامات و دستاوردهای مهم کسب شده در حوزه سیاست پولی است.

- تقویت و توسعه بخش مسکن و حمایت از خانه‌دار شدن خانوارها از طریق کاهش نرخ سود تسهیلات صندوق پس انداز مسکن یکم، جوانان و سایر تسهیلات در این حوزه، معرفی ابزار جدید مالی نظیر حساب صندوق پس انداز مسکن یکم، انتشار اوراق بهادار رهنی و مؤسسات پس انداز و تسهیلات مسکن، تقویت منابع مالی از طریق امهال ۷ ساله خطوط اعتباری مسکن مهر جهت کمک به منابع صندوق یکم، کاهش نسبت سپرده قانونی حساب ممتاز، افزایش سقف تسهیلات ساخت و خرید مسکن از محل اوراق گواهی حق تقدم تا سقف ۲۰۰۰ میلیون ریال برای زوجین، افزایش سقف تسهیلات ساخت مسکن با قابلیت تبدیل به فروش اقساطی در بانک‌های تجاری و بانک مسکن تا سقف ۱۶۰۰ میلیون ریال، افزایش سقف تسهیلات جعاله از محل منابع داخلی بانک‌ها توسط بانک مسکن و بانک‌های تجاری تا مبلغ ۴۰۰ میلیون ریال، تصویب طرح «طرح تسهیلات بانکی کمک ودیعه اجاره مسکن» تا سقف ۵۰۰ میلیون ریال با نرخ سود ۱۳٫۰ درصد، پرداخت بالغ بر ۱۰٫۲ هزار میلیارد ریال توسط بانک مسکن جهت اتمام واحدهای نیمه تمام طرح مسکن مهر در سال ۱۳۹۸ و ۷٫۳ هزار میلیارد ریال طی سال ۱۳۹۹ و افزایش سقف تسهیلات مسکن روستایی به ۵۰۰ میلیون ریال

● حوزه سیاست‌های ارزی

- تامین مناسب ارز مورد نیاز واردکنندگان و کاهش صف انتظار به منظور تخصیص ارز به واردات

- مجاز نمودن صرافی بانک‌ها به خرید و فروش ارز با نرخ آزاد

- ایجاد و راه‌اندازی سامانه سنا در راستای شفاف‌سازی مبادلات ارزی و نرخ ارز در صرافی‌ها
- بازنگری اساسی در سیاست‌ها و رویه‌های ارزی کشور از مرداد سال ۱۳۹۷ به بعد در راستای صیانت از ذخایر ارزی کشور و اعاده مجدد ثبات به بازار ارز کشور
- اولویت بخشی به تامین ارز واردات کالاهای اساسی با هدف جلوگیری از افزایش قیمت این گروه کالایی
- هدایت ارز صادرکنندگان به بازار ارز با هدف تقویت عرضه داخلی ارز به‌ویژه در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸
- مجموعه اقدام‌ها و تدابیر سیاستی و نظارتی در سال ۱۳۹۷ با هدف مهار و کنترل فعالیت‌های سفته‌بازانه از طریق ساماندهی سقف تراکنش روزانه کارت‌های بانکی (آبان ۱۳۹۷)، صدور چک‌های تضمینی صرفاً در وجه ذینفع (آذر ۱۳۹۷)، تغییر معیار پرداخت سود به سپرده‌های کوتاه مدت عادی از روزشمار به ماه‌شمار (دی‌ماه ۱۳۹۷) و محدود کردن کارتخوان‌های بانکی در مناطق مرزی و خارج از کشور و نظارت دقیق بر مبادلات بانکی و خدمات پرداخت الکترونیک (آذر ۱۳۹۷)
- انعقاد پیمان‌های پولی و سواب ارزی با کشورهای طرف عمده تجاری از جمله ترکیه، روسیه، سوریه و... در راستای تلاش برای حذف ارز واسط در مبادلات تجاری بین‌المللی و بهبود روابط تجاری طی سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ در کنار تحکیم و گسترش روابط تجاری و بانکی بلاخص با کشور عراق در سال ۱۳۹۹
- ایجاد محدودیت اعمال سقف در خصوص تعیین میزان ارز قابل حمل توسط اشخاص بر ممنوعیت هرگونه خرید و فروش ارز خارج از بازار بین بانکی و صرافی‌های مجاز و مجاز نمودن صرافی‌های غیربانکی نسبت به خرید منابع ارزی به منظور تأمین به موقع نیازهای وارداتی کشور از طریق بانک‌های عامل در سال ۱۳۹۹
- تمرکز ویژه بر استفاده از تمامی ظرفیت‌های ارزآوری در صادرات غیرنفتی به منظور تامین ارز مورد نیاز واردات از طریق الزام صادرکنندگان به رفع تعهد ارزی در سامانه نیما با معرفی بسته سیاستی نحوه برگشت ارز حاصل از صادرات در سال ۱۳۹۹ (لزوم به فروش حداقل ۸۰ درصد از ارز حاصل از صادرات به صورت حواله در سامانه نیما و

- حداکثر ۲۰ درصد به صورت اسکناس)، تعیین مهلت حداکثر چهارماهه به بازگرداندن ارز، بکارگیری سیاست‌های تشویقی در این خصوص، تعامل و برگزاری جلسات هم‌اندیشی پیوسته با صادرکنندگان و اعضای اتاق بازرگانی در خصوص کاستن محدودیت‌های بین‌المللی در نقل و انتقالات مالی با طرف‌های تجاری
- اعمال ممنوعیت بر واگذاری پروانه‌های صادراتی و حذف واردات در مقابل صادرات در کنار انتقال تمامی کالاهای مشمول واردات (به غیر از کالاهای مشمول ارز ترجیحی) به سامانه نیما در سال ۱۳۹۹
 - همکاری بیش از پیش با نهادها و دستگاه‌های ناظر به ویژه قوه قضاییه به منظور برخورد با صادرکنندگان متخلف و الزام این دسته از صادرکنندگان به رفع تعهدات با اعمال محدودیت در ارائه هرگونه خدمات توسط کلیه دستگاه‌ها و سازمان‌های اجرایی، بانک‌های عامل و شبکه صرافی‌ها در کنار قدردانی از صادرکنندگانی که اقدام به رفع تعهد ارزی بیش از ۷۰ درصد داشته‌اند در سال ۱۳۹۹.
 - به روز رسانی فهرست دریافت‌کنندگان ارز نیمایی به صورت متناوب
 - همکاری با نیروی انتظامی در جهت مبارزه با فعالیت مخرب دلال‌ها
 - تداوم مداخله هوشمندانه در بازار متشکل ارزی و سامانه نیما به منظور مدیریت بازار.
 - ابلاغ بخشنامه به شرکت‌های صرافی در جرمانگاری ایجاد جو روانی نامطلوب در خصوص خرید و فروش ارز (اسکناس و حواله).
 - اتخاذ تمهیداتی در خصوص ترخیص کالاهای ضروری انبار شده در گمرک از طریق صدور گواهی ارزی.
 - تعامل با طرف‌های تجاری در خصوص ایجاد سازوکارهای لازم جهت بهره‌مندی از درآمدهای ارزی کشور برای واردات.
 - حضور سازنده مقام پولی کشور در مجامع بین‌المللی و دفاع از حقوق ملی در بهره‌مندی از فرصت‌هایی که سازمان‌های بین‌المللی می‌توانند در اختیار کشورها قرار دهند.
 - اصلاح رویه‌ها و به روزرسانی ضوابط و مقررات ارزی و تجاری به منظور بازگشت ارز حاصل از صادرات به چرخه اقتصادی، با توجه به بازخورد اجرای سیاست‌های بازگشت ارز طی سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ با راهبرد تقویت منابع ارزی بصورت حواله

ارزی در بستر سامانه نیما و همچنین توسعه سامانه سنا در راستای شفاف سازی مبادلات ارزی و نرخ ارزی در صرافی‌ها

-اولویت بخشی به تامین ارزی واردات کالاهای اساسی با هدف جلوگیری از افزایش قیمت این گروه کالایی

● حوزه نظارت

-ابلاغ بخشنامه‌های نظارتی به منظور حمایت از بخش‌های آسیب‌دیده از بیماری کرونا به شرح ذیل:

- امهال در بازپرداخت اقساط تسهیلات ریالی اخذ شده توسط کسب و کارهایی که به واسطه شیوع بیماری کرونا دچار مشکل در ایفای تعهدات مالی خود شده‌اند.
- مساعدت و حمایت از صاحبان کسب و کارها (اعم از حقیقی و حقوقی) به ویژه کسب و کارهای کوچک از طریق لغو محرومیت‌ها و ممنوعیت‌های ناظر بر چک برگشتی حداکثر تا سه ماه پس از تاریخ برگشت چک‌های بازه زمانی ۱۳۹۸/۱۲/۱ لغایت ۱۳۹۹/۲/۳۱.

- اجرای کلیه مصوبات ستادهای ملی و استانی مدیریت بیماری کرونا.

- تدوین ساز و کار جدید نحوه محاسبه و نگهداری سپرده قانونی بر اساس میانگین دوره نگهداری سپرده قانونی

- با نظر داشت لزوم تأمین مالی طرح‌های ملی و نیز انجام تکالیف بودجه‌های سنواتی، بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی که نسبت مجموع تسهیلات اعطایی آنها در هر استان به مجموع سپرده‌های آنها در همان استان کمتر از ۵۰ درصد می‌باشد، موظف هستند در یک بازه زمانی معین حداکثر تا پایان سال ۱۴۰۰، نسبت مذکور را به حداقل ۵۰ درصد ارتقاء بخشند، به گونه‌ای که حداقل ۵۰ درصد منابع سپرده‌ای قابل تخصیص در هر استان باید به همان استان اختصاص یابد.

- ساماندهی مؤسسات اعتباری غیرمجاز در چارچوب مصوبه شورای عالی امنیت ملی تا سال ۱۳۹۶

-نهایی شدن فرآیند ادغام بانک‌ها و مؤسسه اعتباری وابسته به نیروهای مسلح در بانک سپه؛

-تلاش برای افزایش سلامت نظام بانکی و بهبود کیفیت ترانزاکشن‌ها از سال

۱۳۹۲ از طریق:

- تشکیل و فعالیت «کمیته فرادستگاهی رسیدگی به مطالبات معوق» و کاهش نسبت مطالبات غیر جاری بانکها
- افزایش سرمایه بانکهای دولتی
- تسویه مطالبات قانونی بانکها از دولت از محل بدهی بانکها به بانک مرکزی و استفاده از ظرفیت‌های بند (و) تبصره (۵) قانون بودجه سال ۱۳۹۷ (تهداتر بدهی‌ها میان دولت-پیمانکاران-بانکها و بانک مرکزی) جهت تسویه چندجانبه بدهی پیمانکاران و بانکها
- تلاش برای ارتقای ظرفیت و تقویت توان تسهیلات‌دهی بانکها و مؤسسات اعتباری با فروش و واگذاری اموال و املاک مازاد
- الزام بانکها به تنظیم صورت‌های مالی بر اساس استانداردهای گزارشگری مالی بین‌المللی (IFRS) از سال ۱۳۹۴
- برنامه اصلاح نظام بانکی از طریق تدوین برنامه جامع اصلاح نظام بانکی از سال ۱۳۹۴ در قالب ۱۰ برنامه عملیاتی و پیگیری و دریافت مصوبه مورخ ۱۳۹۷/۷/۲۸ شورای عالی هماهنگی اقتصادی مبنی بر طرح اصلاح نظام بانکی
- ایجاد سامانه نظام هویت سنجی الکترونیکی بانکی موسوم به «نهاب» در سال ۱۳۹۷ با هدف تسهیل اجرای الزامات مبارزه با پولشویی، افزایش شفافیت و احراز هویت دقیق اشخاص و پیشگیری از سوءاستفاده و ارتکاب جرائم از طریق بانکها
- حوزه فناوری‌های نوین و زیرساخت‌های بانکی
- راه‌اندازی سامانه بانکداری متمرکز بانک مرکزی (نسیم) با هدف ساماندهی حساب‌های دولتی و بهبود شفافیت مبادلات مالی دولت از سال ۱۳۹۳
- راه‌اندازی سامانه چکاوک با هدف مکانیزه کردن تسویه چک‌های بین بانکی و جلوگیری از اضافه برداشت بانکها از این محل در سال ۱۳۹۴
- راه‌اندازی و استقرار کامل سامانه صدور یکپارچه دسته چک (صیاد) از سال ۱۳۹۶ با هدف کاهش مخاطرات چک، با استفاده از این ابزار و افزایش مشخصات امنیتی چک‌ها.
- راه‌اندازی و بهره‌برداری سامانه مبارزه با پولشویی، جهت نظارت بر نحوه احراز هویت

صحیح بانک‌ها در نظام بانکی

- ارسال کد ملی در تراکنش‌ها توسط شبکه بانکی در حالت صادرکنندگی، جهت شفافیت تراکنش و مبارزه با پولشویی

- اجرای پروژه لیست سیاه شاپرک، جهت بررسی گردش مالی صرافی‌های مجاز، انجام اقدامات نظارتی حوزه ارز، مبارزه با سوداگری و سفته‌بازی در این حوزه، مسدودسازی کارتخوان و پایانه فروشگاهی خارج از کشور

- راه‌اندازی سامانه ایمن جهت استخراج مبادلات نامتعارف و کشف تقلب، کاهش جرایم رایانه‌ای، قمار و شرط‌بندی

- راه‌اندازی سامانه اعتبارسنجی و پایگاه داده اعتباری در بانک مرکزی

- راه‌اندازی سامانه نهاب (نظام هویت‌سنجی الکترونیکی بانکی) جهت ساماندهی اطلاعات هویتی مشتریان نظام بانکی، جلوگیری از انجام عملیات بانکی مشتریان فاقد شناسه شهاب، جلوگیری از تراکنش‌های افراد فوت شده در سامانه‌های ساتنا، پایا، چکاوک و شتاب

- راه‌اندازی سامانه ذینفعان واحد و اشخاص مرتبط، جهت تقویت ثبات و سلامت نظام بانکی

- راه‌اندازی سامانه شاداب (شفافیت انبار داده اطلاعات بانکی) جهت پایش اطلاعات معین و اطلاعات ثبت مبادلات ارزی

- راه‌اندازی سامانه مهتاب (مجرای هوشمند تبادل اطلاعات بانکی) جهت جمع‌آوری آمار تعداد شعب داخلی بانک‌ها و آمار کارکنان ثابت بانک‌ها، پایش مستمر میزان بدهی سازمان‌های دولتی به شبکه بانکی، پایش مانده حساب‌های ارزی اشخاص مقیم و غیرمقیم

- راه‌اندازی سامانه پیچک جهت بازمهندسی فرآیندهای نقل و انتقال چک و ثبت مالکیت چک، جلوگیری از سو استفاده از چک برای پولشویی و جلوگیری از جعل چک

- راه‌اندازی سامانه چک‌های برگشتی جهت مدیریت اطلاعات مربوط به چک‌های برگشتی

- راه‌اندازی سامانه نیما جهت مدیریت بهتر منابع و مصارف ارزی کشور، ایجاد شفافیت

- در مبادلات عمده ارزی، الکترونیکی نمودن فرایندهای تأمین ارز و تعاملات ارزی بازرگانان
- راه‌اندازی سامانه سپند جهت پرداخت مبتنی بر برداشت مستقیم در پایا، اتصال بانک‌ها و بهره‌برداری فین‌تک‌ها
 - اجرای پروژه خوشه‌بندی اصناف، جهت شناسایی هوشمند پذیرندگان متخلفی که از کارتخوان برای مصارف غیرمجاز استفاده می‌کنند
 - راه‌اندازی سامانه سرآمد (سامانه رسیدگی آنی و مستمر به دستورات قضایی) و سیاق (سامانه یکپارچه‌سازی و برخط‌سازی استعلامات قضایی) جهت الکترونیکی نمودن تعاملات میان نهادهای قضایی و انتظامی با نظام بانکی
 - اصلاح نظام کارمزد بانکداری الکترونیک جهت کاهش تأثیرات منفی نظام کارمزدی فعلی بر تراز مالی بانک‌های کشور
 - راه‌اندازی سامانه گام (گواهی اعتبار مولد) جهت رفع موانع پولی و رونق کسبوکار، هدایت منابع مالی به فعالیتهای مولد اقتصادی و تأمین سرمایه در گردش سالم و پایدار برای واحدهای تولیدی
 - راه‌اندازی سامانه سیاح (سامانه یکپارچه اطلاعات حساب‌های بانکی) جهت صدور کد رهگیری برای هر حساب، جمع‌آوری اطلاعات حساب‌های اشخاص حقیقی و حقوقی در شبکه بانکی کشور با توجه به نیاز شبکه بانکی و سایر سازمان‌ها اعم از مراجع قضایی، سازمان امور مالیاتی و...

بخش زیربنایی

وزارت جهاد کشاورزی

فهرست مطالب

۱۸۵	اقدامات شاخص
۱۸۹	شاخص‌ها
۲۰۶	مسائل و چالش‌ها

اقدامات شاخص

الف- رشد ارزش افزوده بخش کشاورزی و سهم ارزش افزوده بخش کشاورزی از کل تولید ناخالص داخلی (براساس اطلاعات بانک مرکزی به قیمت ثابت سال ۱۳۹۰) رشد ارزش افزوده بخش کشاورزی (تولید مواد خام) بر اساس قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۰ طی سال‌های فعالیت دولت تدبیر و امید عمدتاً پایدار و فزاینده بوده است و در سال‌هایی توانسته است اثر گذار در رشد اقتصادی کشور باشد.

● رشد ارزش افزوده بخش کشاورزی از ۵/۵ درصد در سال ۱۳۹۲ به ۸/۸ درصد در سال ۱۳۹۸ افزایش داشته است و در این سال (۱۳۹۸) تنها بخشی است که رشد ارزش افزوده آن در کشور مثبت بوده است.

● سهم ارزش افزوده بخش کشاورزی از تولید ناخالص داخلی بدون نفت کشور به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۰ از ۷/۷ درصد در سال ۱۳۹۲ به حدود ۹/۲ درصد در سال ۱۳۹۸ افزایش است که با احتساب ارتباطات پسین و پیشین بخش کشاورزی، سهم کسب و کارهای کشاورزی بالغ بر ۳۲/۵ درصد می‌شود.

ب- تراز تجاری، صادرات و واردات بخش کشاورزی

بخش کشاورزی طی دولت تدبیر و امید توانسته است ضمن تقویت امنیت غذایی کشور و با افزایش تولیدات موجب کاهش وابستگی کشور به واردات شود به گونه‌ای که کسری تراز تجاری بخش کشاورزی و غذا از ۸/۱- میلیارد دلار در سال ۱۳۹۲ به ۴/۲- میلیارد دلار در سال ۹۷ کاهش یافته است.

با توجه به اولویت دولت در تامین کالاهای اساسی و ضروری مردم و افزایش ذخیره‌سازی برای مقابله با آثار تحریم‌های ظالمانه و همچنین مسائل مرتبط با شیوع ویروس کرونا و اعمال محدودیت‌های تجاری از طرف کشورهای مقصد صادراتی، تراز تجاری بخش در سال ۹۸ به منفی ۶/۸ میلیارد دلار افزایش یافت که امید است با رفع موانع تجاری برای صادرات دوباره این تراز بیش از پیش کاهش یابد.

- ارزش صادرات بخش کشاورزی از ۵/۳۵ میلیون دلار در سال ۱۳۹۲ به ۶/۴ میلیون دلار در سال ۱۳۹۷ افزایش یافته و در سال ۱۳۹۸ به ۵/۸۲ میلیون دلار رسیده است.
- ارزش واردات بخش کشاورزی از ۱۳/۴ میلیون دلار در سال ۱۳۹۲ به ۱۰/۷ میلیون دلار در سال ۱۳۹۷ کاهش یافته و سال ۱۳۹۸ به ۱۲/۶ میلیون دلار رسیده است.

ج - روند خودکفایی محصولات اساسی کشاورزی

در برخی از محصولات کشاورزی چون گندم، برنج، سیبزمینی، گوشت مرغ، شیر و انواع ماهی کشور به خودکفایی صد درصدی در سال ۱۳۹۸ رسیده است. تولید روغن نباتی نرخ رشد ۱۱۵٫۸ درصدی داشته است و تولید گوشت قرمز با وجود خودکفایی ۸۲٫۴ درصدی در طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸ نرخ رشد نزولی حدود ۷٫۷ درصد داشته است.

د - روند تولید محصولات کشاورزی

تولیدات بخش کشاورزی به طور عمده از تولید محصولات زراعی، باغی، دام و طیور و شیلات و آبزیان تشکیل شده است. بر اساس اطلاعات رسمی مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات وزارت جهاد کشاورزی طی سال‌های ۹۸-۱۳۹۲، تولید محصولات کشاورزی از ۹۶/۸ میلیون تن در سال ۱۳۹۲ به ۱۲۳/۲ میلیون تن در سال ۱۳۹۸ افزایش یافته است.

- کل تولیدات کشاورزی با رشد ۱/۳ برابری از ۹۷ به ۱۲۳/۲ میلیون تن افزایش یافته است.
- تولید گندم از ۹/۳ میلیون تن به ۱۳/۷ میلیون تن رسیده است و خودکفایی در تولید گندم حاصل شده است.
- قیمت خرید تضمینی گندم با افزایش ۴ برابری از ۴۲۰ به ۱۷۰۰ تومان برای هر کیلو رسیده است.
- مقدار خرید تضمینی محصولات کشاورزی با افزایش ۳/۸ برابری از ۲ میلیون و ۴۴ هزار تن به ۷ میلیون و ۷۱۶ هزار تن و ارزش آن با رشد ۱۵/۲ برابری از ۸۸۲ به ۱۳۳۶۸ میلیارد تومان رسیده است.
- تولید برنج سفید (شلتوک) از ۱/۶ میلیون تن به ۴/۲۲ میلیون تن (به دلیل بارش مناسب و ترسالی ۱۳۹۸) افزایش یافته است.
- بخش کشاورزی دارای ۸/۸ درصد یعنی بالاترین رشد ارزش افزوده در میان بخش‌های دیگر است.

- ۲۹۵ هزار هکتار از طرح احیای اراضی کشاورزی خوزستان و ایلام به بهره‌برداری رسیده است.
- ۳۳ هزار هکتار از طرح انتقال آب با لوله به دشت سیستان به بهره‌برداری رسیده است.
- ۷۷ هزار هکتار از طرح مهار و تنظیم آب‌های مرزی غرب و شمال غرب کشور به بهره‌برداری رسیده است.
- ۴۲۳ هزار هکتار اراضی آبی کشور تجهیز و آماده‌سازی شده است.
- راندمان آبیاری در بخش کشاورزی از ۳۹ درصد به ۴۵ درصد رسیده است.
- بهره‌وری آب کشاورزی از ۹۲۰ گرم به بیش از ۱۴۵۰ گرم تولید به ازای هر مترمکعب آب رسیده است.
- اراضی مجهز به سیستم‌های آبیاری تحت فشار از ۱/۳ میلیون هکتار به ۲/۴ میلیون هکتار رسیده است.
- سطح عملیات آبخیزداری از ۱۲ میلیون هکتار به ۱۷/۱ میلیون هکتار رسیده است.
- فضای گلخانه‌ای کشور از ۸۰۰۰ هکتار به ۱۸۵۰۰ هکتار رسیده است.
- در ۹ واکسن جدید دام و طیور به خودکفائی رسیده‌ایم.

شاخص‌ها

عملکرد اقدامات و برخی از مهم‌ترین دستاوردها و نتایج شاخص عملکرد وزارت جهاد کشاورزی در طی سال گذشته به شرح زیر تقدیم می‌شود:

الف- رشد ارزش افزوده بخش کشاورزی و سهم ارزش افزوده بخش کشاورزی از کل تولید ناخالص داخلی (براساس اطلاعات بانک مرکزی به قیمت ثابت سال)

رشد ارزش افزوده بخش کشاورزی (تولید مواد خام) بر اساس قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۰ طی سال‌های فعالیت دولت تدبیر و امید عمدتاً پایدار و فزاینده بوده است و در سال‌هایی توانسته است اثرگذار در رشد اقتصادی کشور باشد.

● رشد ارزش افزوده بخش کشاورزی از ۵/۵ درصد در سال ۱۳۹۲ به ۸/۸ درصد در سال ۱۳۹۸ افزایش داشته است و در این سال (۱۳۹۸) تنها بخشی است که رشد ارزش افزوده آن در کشور مثبت بوده است.

● سهم ارزش افزوده بخش کشاورزی از تولید ناخالص داخلی بدون نفت کشور به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۰ از ۷/۷ درصد در سال ۱۳۹۲ به حدود ۹/۲ درصد در سال ۱۳۹۸ افزایش است که با احتساب ارتباطات پسین و پیشین بخش کشاورزی، سهم کسب و کارهای کشاورزی بالغ بر ۳۲/۵ درصد می‌شود.

ب- تراز تجاری، صادرات و واردات بخش کشاورزی

بخش کشاورزی طی دولت تدبیر و امید توانسته است ضمن تقویت امنیت غذایی کشور و با افزایش تولیدات موجب کاهش وابستگی کشور به واردات شود به گونه‌ای که کسری تراز تجاری بخش کشاورزی و غذا از ۸۱- میلیارد دلار در سال ۱۳۹۲ به ۴/۲- میلیارد دلار در سال ۹۷ کاهش یافته است.

با توجه به اولویت دولت در تامین کالاهای اساسی و ضروری مردم و افزایش ذخیره‌سازی برای مقابله با آثار تحریم‌های ظالمانه و همچنین مسائل مرتبط با شیوع ویروس کرونا و

اعمال محدودیت‌های تجاری از طرف کشورهای مقصد صادراتی، تراز تجاری بخش در سال ۹۸ به منفی ۶/۸ میلیارد دلار افزایش یافت که امید است با رفع موانع تجاری برای صادرات دوباره این تراز بیش از پیش کاهش یابد.

- ارزش صادرات بخش کشاورزی از ۵/۳۵ میلیون دلار در سال ۱۳۹۲ به ۶/۴ میلیون دلار در سال ۱۳۹۷ افزایش یافته و در سال ۱۳۹۸ به ۵/۸۲ میلیون دلار رسیده است.
- ارزش واردات بخش کشاورزی از ۱۳/۴ میلیون دلار در سال ۱۳۹۲ به ۱۰/۷ میلیون دلار در سال ۱۳۹۷ کاهش یافته و سال ۱۳۹۸ به ۱۲/۶ میلیون دلار رسیده است.

ج- روند خودکفایی محصولات اساسی کشاورزی

در برخی از محصولات کشاورزی چون گندم، برنج، سیب‌زمینی، گوشت مرغ، شیر و انواع ماهی کشور به خودکفایی صد درصدی در سال ۱۳۹۸ رسیده است. تولید روغن نباتی نرخ رشد ۱۱۵٫۸ درصدی داشته است و تولید گوشت قرمز با وجود خودکفایی ۸۲٫۴ درصدی در طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸ نرخ رشد نزولی حدود ۷٫۷ درصد داشته است.

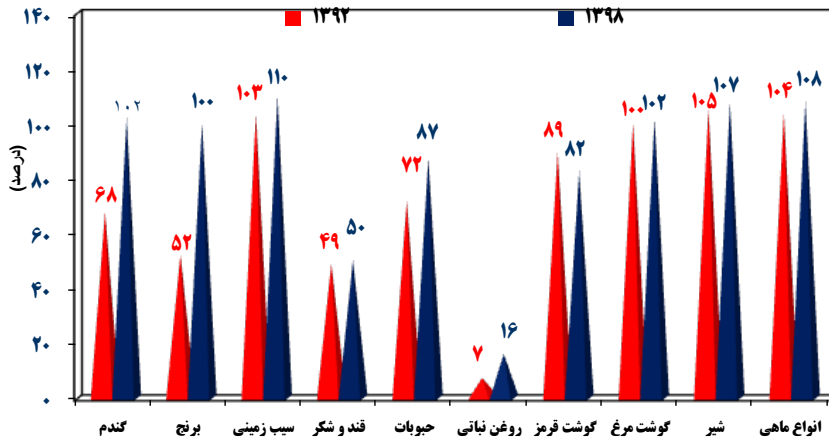
جدول ۱- روند خوداتکایی محصولات اساسی کشاورزی طی سال‌های ۹۸-۱۳۹۲

واحد: درصد

شرح	سال		متوسط نرخ رشد سالیانه ضریب خودکفایی ۹۸-۱۳۹۲ (%)
	۱۳۹۲	۱۳۹۸*	
گندم	۶۷٫۷	۱۰۲٫۱	۷٫۱
برنج	۵۲٫۱	۱۰۰	۱۱٫۵
سیب‌زمینی	۱۰۳٫۴	۱۱۰	۱٫۰
قند و شکر	۴۸٫۹	۵۰	۰٫۴
حبوبات	۷۱٫۷	۸۷	۳٫۳
روغن نباتی	۷٫۴	۱۶	۱۳٫۷
گوشت قرمز	۸۹٫۳	۸۲٫۴	۱٫۳-
گوشت مرغ	۱۰۰	۱۰۱٫۵	۰٫۲
شیر	۱۰۵٫۰	۱۰۷٫۳	۰٫۴
انواع ماهی	۱۰۳٫۵	۱۰۸	۰٫۷

مأخذ: وزارت جهاد کشاورزی، آمار صادرات و واردات: گمرک جمهوری اسلامی ایران - محاسبات تحقیق

$$\text{مأخذ ۱۳۹۸: معاونت زراعت} \times 100 = \frac{\text{تولید}}{\text{مصرف (مصرف درون‌کشوری + صادرات)}} \times 100 = \text{ضریب خوداتکایی}$$

نمودار ۱- مقایسه ضریب خوداتکایی محصولات اساسی کشاورزی طی سال‌های ۱۳۹۲ و ۱۳۹۸

د - روند تولید محصولات کشاورزی

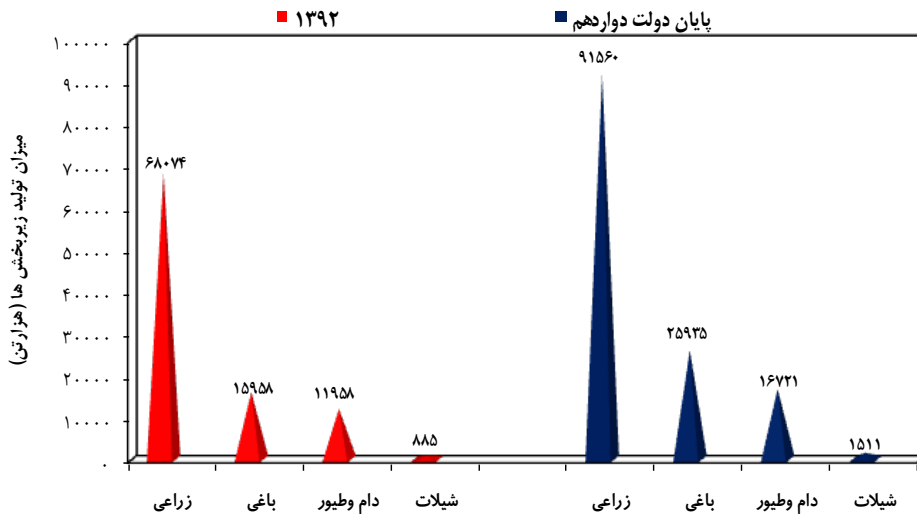
تولیدات بخش کشاورزی به طور عمده از تولید محصولات زراعی، باغی، دام و طیور و شیلات و آبزیان تشکیل شده است. بر اساس اطلاعات رسمی مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات وزارت جهاد کشاورزی طی سال‌های ۹۸-۱۳۹۲، تولید محصولات کشاورزی از ۹۶/۸ میلیون تن در سال ۱۳۹۲ به ۱۲۳/۲ میلیون تن در سال ۱۳۹۸ افزایش یافته است.

جدول ۲- مقایسه روند تولید محصولات کشاورزی طی سال‌های ۱۳۹۲ تا پایان دولت دوازدهم

واحد: هزارتن

شرح	۱۳۹۲	۱۳۹۸	پیش‌بینی تا پایان دولت دوازدهم	نرخ رشد تولیدات ۱۴۰۰ نسبت به ۱۳۹۲ (%)	متوسط نرخ رشد سالیانه (%) (۱۳۹۲-۱۴۰۰)
میزان تولید محصولات زراعی	۶۸۰۷۴	۸۲۷۱۴	۹۱۵۶۰	۳۴,۵	۳,۸
میزان تولید محصولات باغی	۱۵۹۵۸	۲۳۴۵۹	۲۵۹۳۵	۶۲,۵	۶,۳
میزان تولید محصولات دام و طیور	۱۱۹۵۸	۱۵۷۲۴	۱۶۷۲۱	۳۹,۸	۴,۳
میزان تولید محصولات شیلاتی	۸۸۵	۱۲۸۲	۱۵۱۱	۷۰,۷	۶,۹
مجموع تولیدات کشاورزی	۹۶۸۷۵	۱۲۳۱۷۹	۱۳۵۷۲۷	۴۰,۱	۴,۳

مأخذ: وزارت جهاد کشاورزی - محاسبات تحقیق

نمودار ۲- مقایسه روند تولید زیربخش‌ها طی سال‌های ۱۳۹۲ تا پایان دولت دوازدهم

✓ بررسی روند تولید محصولات زراعی

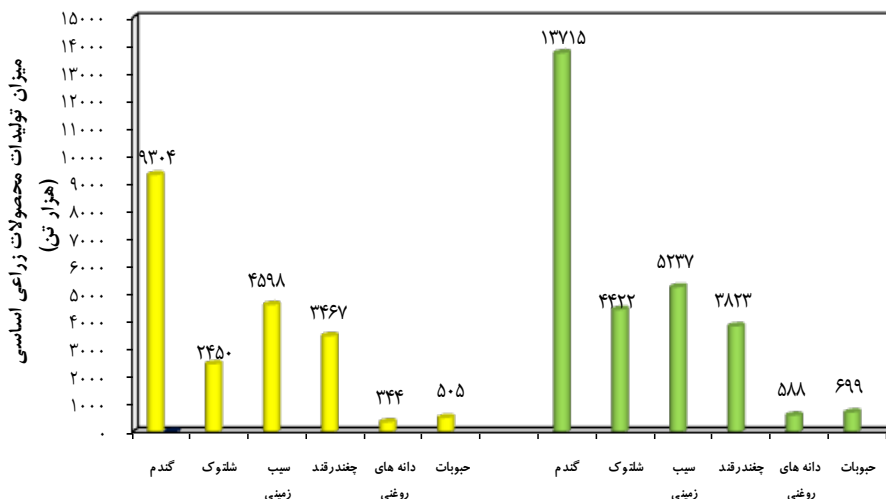
گندم بیشترین سهم تولید و دانه‌های روغنی بیشترین نرخ رشد را از سال ۱۳۹۲ تا پایان دولت دوازدهم به میزان ۱۹۳ درصد در میان محصولات زراعی دارد.

جدول ۳- مقایسه روند تولید برخی از اقلام عمده محصولات زراعی طی سال‌های ۱۳۹۲ تا پایان دولت دوازدهم

واحد: هزارتن

شرح	۱۳۹۲	عملکرد ۱۳۹۸	پیش‌بینی تا پایان دولت دوازدهم	نرخ رشد تولیدات ۱۴۰۰ نسبت به ۱۳۹۲ (%)	متوسط نرخ رشد سالیانه % (۱۳۹۲-۱۴۰۰)
میزان تولید گندم	۹۳۰۴	۱۳۷۱۵	۱۴۵۰۰	۵۵,۸	۵,۷
میزان تولید شلتوک	۲۴۵۰	۴۴۲۲	۴۰۰۰	۶۳,۳	۶,۳
میزان تولید سبب‌زمینی	۴۵۹۸	۵۲۳۷	۵۱۹۳	۱۲,۹	۱,۵
میزان تولید چغندرقد	۳۴۶۷	۳۸۲۳	۶۶۷۰	۹۲,۴	۸,۵
میزان تولید دانه‌های روغنی	۳۴۴	۵۸۸	۱۰۱۰	۱۹۳,۶	۱۴,۴
میزان تولید حیوانات	۵۰۵	۶۹۹	۸۷۰	۷۲,۳	۷,۰

مأخذ: وزارت جهاد کشاورزی - محاسبات تحقیق

نمودار ۳- مقایسه روند تولید برخی محصولات اساسی زراعی طی سال‌های ۱۳۹۲ تا پایان دولت دوازدهم

جدول ۴- مقایسه روند عملکرد در واحد سطح (بهره‌وری محصولات زراعی)

واحد: کیلوگرم در هکتار

عملکرد ۱۳۹۸	عملکرد ۱۳۹۲	شرح
۴۲۳۱	۲۶۵۷	میزان عملکرد در واحد سطح گندم (بهره‌وری اراضی کشاورزی)
۳۷۶۳	۲۷۱۰	میزان عملکرد در واحد سطح جو (بهره‌وری اراضی کشاورزی)
۴۹۱۲	۴۳۳۶	میزان عملکرد در واحد سطح شلتوک (بهره‌وری اراضی کشاورزی)
۲۳۸۸	۱۶۷۰	میزان عملکرد در واحد سطح لوبیا (بهره‌وری اراضی کشاورزی)
۲۱۲۰	۱۹۱۵	میزان عملکرد در واحد سطح کلزا (بهره‌وری اراضی کشاورزی)
۴۷۸۷۵	۴۲۰۲۰	میزان عملکرد در واحد سطح چغندر قند (بهره‌وری اراضی کشاورزی)
۳۶۶۴۹	۲۹۰۳۵	میزان عملکرد در واحد سطح سیب‌زمینی (بهره‌وری اراضی کشاورزی)

مأخذ: وزارت جهاد کشاورزی - محاسبات تحقیق

برخی از دیگر دستاوردها و نتایج طرح‌های محوری و شاخص در حوزه محصولات زراعی

● افزایش تولید محصولات زراعی از حدود ۶۸ میلیون تن در سال ۹۲ به ۸۲/۷ میلیون تن در سال ۹۸

● افزایش میزان تولید گندم از ۹/۳ میلیون تن در سال ۹۲ به ۱۳/۷ میلیون تن در سال ۹۸ و حصول خودکفایی در تولید گندم طی سال‌های اخیر

● افزایش میزان تولید شلتوک از ۲/۴۵ میلیون تن (معادل ۱/۶ میلیون تن برنج سفید) در سال ۹۲ به ۴/۴۲ میلیون تن (معادل ۲/۸ میلیون تن برنج سفید) در سال ۹۸

● افزایش ضریب مکانیزاسیون در سال ۹۸ از ۱/۸۶ به ۱/۸۵ اسب بخار در هکتار .

● مبارزه با هجوم ملخ صحرائی طی سال‌های ۹۷ و ۹۸ به میزان ۱۱۵۰ هزار هکتار

☑ بررسی روند تولید محصولات باغی

در بین محصولات باغی مرکبات بیشترین سهم تولید و پسته بیشترین نرخ رشد را از سال ۱۳۹۲ تا پایان دولت دوازدهم به میزان ۴۴ درصد دارد.

جدول ۵- مقایسه روند تولید محصولات باغی طی سال‌های ۱۳۹۲ تا پایان دولت دوازدهم

واحد: هزارتن

شرح	۱۳۹۲	عملکرد ۱۳۹۸	پیش‌بینی ۱۴۰۰	نرخ رشد تولیدات ۱۴۰۰ نسبت به ۱۳۹۲ (%)	متوسط نرخ رشد سالانه % (۱۳۹۲-۱۴۰۰)
میزان تولید سیب و دانه‌دارها	۳۲۶۴	۴۳۴۷	۴۴۶۷	۳۶٫۹	۴٫۰
میزان تولید مرکبات	۴۲۹۳	۵۶۱۳	۵۶۸۹	۳۲٫۵	۳٫۶
میزان تولید انگور	۲۷۵۴	۳۳۳۲	۳۳۲۶	۲۰٫۸	۲٫۴
میزان تولید خرما	۱۰۱۴	۱۲۳۳	۱۳۱۸	۳۰٫۰	۳٫۳
میزان تولید پسته	۲۲۵	۳۳۷	۳۲۵	۴۴٫۴	۴٫۷

مأخذ: وزارت جهاد کشاورزی - محاسبات تحقیق

نمودار ۴- مقایسه روند تولید محصولات اساسی باغی طی سال‌های ۱۳۹۲ تا پایان دولت دوازدهم

برخی از دیگر دستاوردها و نتایج طرح‌های محوری و شاخص در حوزه محصولات باغی

- افزایش تولیدات باغی از ۱۶ میلیون تن در سال ۹۲ به ۲۳/۴ میلیون تن در سال ۹۸
- افزایش سطح گلخانه‌ها از ۸/۸ هزار هکتار در سال ۹۲ به ۱۵/۷ هزار هکتار در سال ۹۸، پیش‌بینی می‌شود که سطح گلخانه‌های کشور تا پایان دولت دوازدهم به ۲۲ هزار هکتار برسد.
- افزایش تولید نهال استاندارد با قابلیت صادراتی از ۲۵ هزار اصله در سال ۹۲ به ۷۵۰ هزار اصله در سال ۹۸
- سطح گیاهان دارویی در سال ۱۳۹۸ به حدود ۹۰ هزار هکتار و میزان تولید نیز به ۲۸۴ هزار تن

✓ بررسی روند تولید محصولات دام و طیور

در بین محصولات دام و طیور شیر بیشترین سهم تولید و پوله تر ابریشم بیشترین نرخ رشد را از سال ۱۳۹۲ تا پایان دولت دوازدهم به میزان ۹۱ درصد دارد.

جدول ۶- مقایسه روند تولید محصولات دام و طیور طی سال‌های ۱۳۹۲ تا پایان دولت دوازدهم

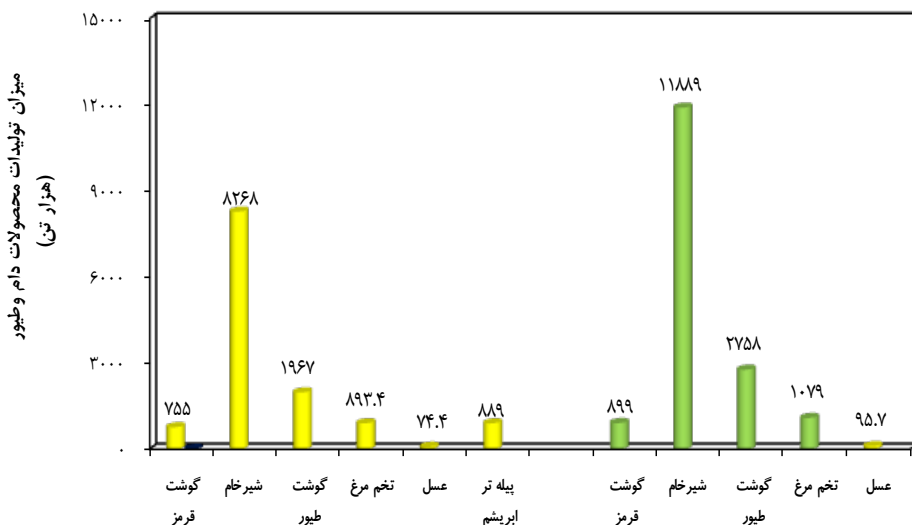
واحد: هزارتن

شرح	۱۳۹۲	عملکرد ۱۳۹۸	پیش‌بینی تا پایان دولت دوازدهم	نرخ رشد تولیدات ۱۴۰۰ نسبت به ۱۳۹۲ (%)	متوسط نرخ رشد سالانه % (۱۳۹۲-۱۴۰۰)
میزان تولید گوشت قرمز	۷۵۵	۸۵۹	۸۹۹	۱۹,۱	۲,۲
میزان تولید شیر خام	۸۲۶۸	۱۱۰۰۲	۱۱۸۸۹	۴۳,۸	۴,۶
میزان تولید گوشت طیور	۱۹۶۷	۲۷۳۳	۳۴۹۸	۴۰,۲	۴,۳
میزان تولید تخم مرغ	۸۹۳,۴	۱۰۱۷	۱۱۰۳	۲۰,۸	۲,۴
میزان تولید عسل	۷۴,۴	۱۱۲,۵	۹۵,۷	۲۸,۶	۳,۲
میزان تولید پيله تر ابريشم	۸۸۹	۱۳۸۴	۱۷۰۰	۹۱,۲	۸,۴

مأخذ: وزارت جهاد کشاورزی - محاسبات تحقیق

برخی از دیگر دستاوردها و نتایج طرح‌های محوری و شاخص در حوزه محصولات دام و طیور

- افزایش تولیدات دامی از ۱۲ میلیون تن در سال ۹۲ به ۱۵/۷ میلیون تن در سال ۹۸
- افزایش تولید شیر خام از ۸/۳ میلیون تن در سال ۹۲ به ۱۱ میلیون تن در سال ۹۸
- افزایش تولید گوشت مرغ از ۲ میلیون تن در سال ۹۲ به ۲/۷ میلیون تن در سال ۹۸
- افزایش تولید عسل و فرآورده‌های جانبی زنبور عسل از ۷۵ هزار تن در سال ۹۲ به ۱۱۲ هزارتن در سال ۹۸
- توسعه نژادهای پر بازده در دام‌های کوچک و بزرگ به تعداد ۶۰۰ هزار راس برای اولین بار در کشور
- توسعه و احیای مرغ لاین آرین و برنامه‌ریزی برای تامین ۵۰ درصد اجداد مورد نیاز کشور تا پایان سال ۹۹

نمودار ۵- مقایسه روند تولید محصولات دام و طیور طی سال‌های ۱۳۹۲ تا پایان دولت دوازدهم

بررسی روند تولیدات شیلات

در بین محصولات شیلات شیر بیشترین سهم تولید و پيله تر ابريشم بیشترین نرخ رشد را از سال ۱۳۹۲ تا پایان دولت دوازدهم به میزان ۹۱ درصد دارد.

جدول ۷- مقایسه روند تولید محصولات شیلات طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸

واحد: هزارتن

شرح	۱۳۹۲	عملکرد ۱۳۹۸	نرخ رشد تولیدات ۱۴۰۰ نسبت به ۱۳۹۲ (%)	متوسط نرخ رشد سالیانه (%) (۱۳۹۲-۱۴۰۰)
آبزی پروری	۳۵۷	۴۴۶	۲۴,۹	۳,۸
صید ابزبان	۵۳۴	۷۰۰	۳۱,۱	۴,۶
میگو	۱۳	۴۲	۲۲۳,۱	۲۱,۶

برخی از دیگر دستاوردها و نتایج طرح‌های محوری و شاخص در حوزه شیلات و آبزیان

- افزایش محصولات شیلاتی از ۸۸۵ هزار تن در سال ۹۲ به ۱۲۸۰ هزار تن در سال ۹۸
- افزایش صید از ۵۱۴ هزارتن در سال ۹۲ به ۷۵۵ هزارتن در سال ۹۸
- افزایش آبی‌پروری از ۳۷۱ هزارتن در سال ۹۲ به ۵۲۵ هزارتن در سال ۹۸
- افزایش پرورش میگو از ۱۲/۷ هزارتن در سال ۹۲ به ۴۶ هزارتن در سال ۹۸
- افزایش تولید خاویار پرورشی از کمتر از یک تن در سال ۹۲ به بیش از ۱۰ تن در سال ۹۸

۵- بررسی روند اقدامات در حوزه جنگل، مرتع و آبخیزداری

در حوزه جنگل، مرتع و آبخیزداری، اجرای عملیات آبخیزداری و آبخوانداری عملیات تثبیت شن‌های روان و مقابله با بیابان‌زایی بیشترین میزان نرخ رشد را داشته است.

جدول ۸- مقایسه روند اقدامات در حوزه جنگل، آبخیزداری و مرتع طی سال‌های ۱۳۹۲ تا پایان دولت دوازدهم

واحد: هزارهکتار

شرح	۱۳۹۲	عملکرد ۱۳۹۸	پیش‌بینی تا پایان دولت دوازدهم	نرخ رشد تولیدات ۱۴۰۰ نسبت به ۱۳۹۲ (%)	متوسط نرخ رشد سالانه % (۱۳۹۲-۱۴۰۰)
میزان اجرای عملیات آبخیزداری و آبخوانداری	۳۹۱	۱۵۸۸	۲۴۵۸	۳۰۶,۱	۲۵,۸
میزان جنگل‌کاری	۲۶	۵۴	۲۰۰	۱۰۷,۷	۲۹,۰
میزان عملیات تثبیت شن‌های روان و مقابله با بیابان‌زایی	۱۱	۱۲۷	۳۱۰	۱۰۵۵	۵۱,۸
میزان احیای مراتع با تقویت پوشش گیاهی	-	۱۰۲۳	۲۸۰۰	-	-

مأخذ: وزارت جهاد کشاورزی - محاسبات تحقیق

برخی از دیگر دستاوردها و نتایج بارز طرح‌های محوری و شاخص در حوزه جنگل، مرتع و آبخیزداری و امور اراضی

- افزایش سطح عملیات آبخیزداری از ۱۲ میلیون هکتار تا سال ۹۲ به ۱۷/۱ میلیون هکتار تا سال ۹۸
- افزایش عملیات مقابله با بیابان‌زایی از ۹/۳ میلیون هکتار تا سال ۹۲ به بیش از ۹/۶۴ میلیون هکتار تا سال ۹۸
- افزایش سطح جنگلکاری از ۷۷۰ هزار هکتار تا سال ۹۲ به ۹۵۳ هزار هکتار تا سال ۹۸
- توقف بهره‌برداری صنعتی و تجاری از جنگل‌های کشور (موسوم به طرح تنفس)
- ممیزی و تفکیک ۱۳۲ میلیون هکتار از عرصه‌های ملی کشور و اجرای بیش از ۴۹/۵ میلیون هکتار حدنگار (کاداستر) اراضی ملی در این دولت برای اولین بار
- افزایش میزان اراضی نظارت شده از ۳۲۹۷۹۸ هکتار در سال ۱۳۹۲ به ۵۴۱۲۳۴ هکتار در سال ۱۳۹۸ رسیده است.
- اجرای بیش از ۳ میلیون هکتار حدنگار (کاداستر) اراضی کشاورزی به منظور صدور اسناد اراضی کشاورزان در این دولت برای اولین بار
- رفع تداخلات ناشی از اجرای قوانین موازی برای بیش از ۸/۵ میلیون هکتار اراضی ملی و غیر ملی

و- بررسی روند اقدامات در حوزه طرح‌های ملی آب و خاک

جدول ۹- مقایسه دستاوردها و نتایج طرح‌های ملی آب و خاک

شرح	واحد	۱۳۹۲	عملکرد ۱۳۹۸	پیش‌بینی تا پایان دولت دوازدهم	نرخ رشد تولیدات ۱۴۰۰ نسبت به ۱۳۹۲ (%)	متوسط نرخ رشد سالانه % (۱۳۹۲-۱۴۰۰)
میزان بهره‌وری آب در کشاورزی	گرم تولید به‌زای هر مترمکعب آب	۹۲۰	۱۴۵۰	۱۵۰۰	۶۳	۶,۳
راندمان آبیاری	درصد	۳۹	۴۵	۴۵,۵	۱۶,۷	۱,۹
صرفه‌جویی در مصرف آب کشاورزی	میلیون متر مکعب	۸,۶	۱۴	۱۴,۵	۶۸,۶	۶,۷

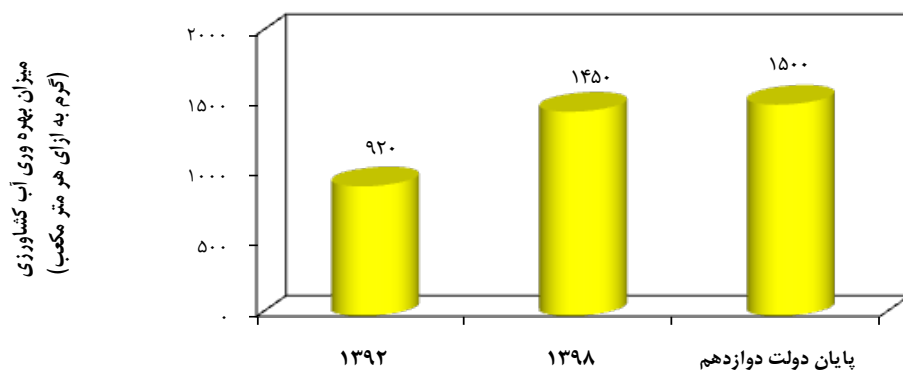

شرح	واحد	۱۳۹۲	عملکرد ۱۳۹۸	پیش‌بینی تا پایان دولت دوازدهم	نرخ رشد تولیدات ۱۴۰۰ نسبت به ۱۳۹۲ (%)	متوسط نرخ رشد سالانه % (۱۳۹۲-۱۴۰۰)
میزان افزایش اراضی بهره‌مند از آبیاری‌های مدرن و سامانه‌های نوین آبیاری	هزارهکتار	۱۲۹۰	۲۳۸۰	۲۶۰۰	۱۰۱٫۶	۹٫۲
میزان توسعه شبکه‌های آبیاری و زهکشی فرعی	هزارهکتار	۱۰۲۰	۱۵۸۰	۱۷۰۰	۶۶٫۷	۶٫۶
ضریب مکانیزاسیون اراضی کشاورزی	اسب بخار در هکتار	۱٫۲۶	۱٫۸۵	۲٫۱	۶۶٫۷	۶٫۶

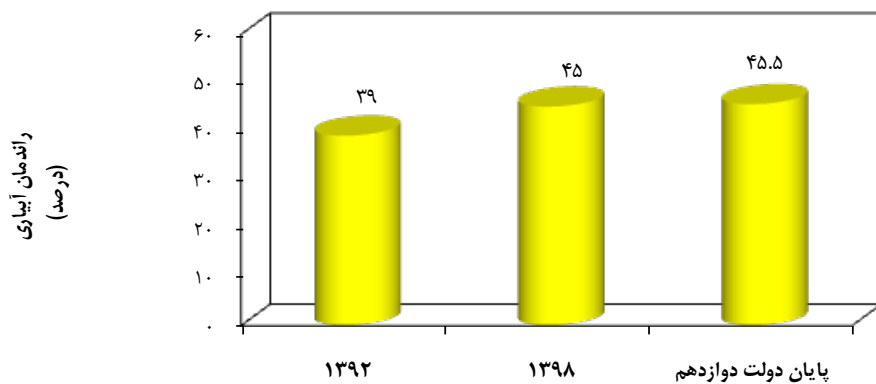
مأخذ: وزارت جهاد کشاورزی - محاسبات تحقیق

برخی از دیگر دستاوردهای طرح‌های محوری و شاخص در حوزه آب و خاک

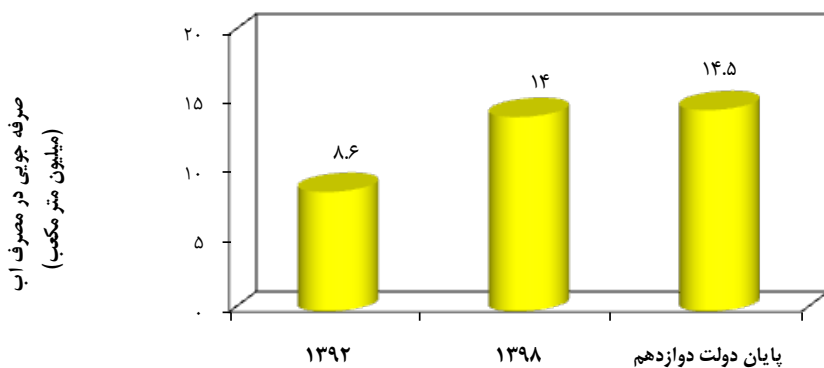
- در دولت تدبیر و امید با عنایت و حمایت مقام معظم رهبری موجبات اجرای سه طرح مهم و اساسی آب و خاک فراهم شده است که به ترتیب عبارتند از:
 - «طرح احیای ۵۵۰ هزار هکتار اراضی کشاورزی خوزستان و ایلام» که ۲۹۵ هزار هکتار آن به بهره‌برداری رسیده است.
 - «طرح ۴۶ هزار هکتاری انتقال آب با لوله به دشت سیستان» که ۳۳ هزار هکتار آن به بهره‌برداری رسیده است و به زودی کل طرح به بهره‌برداری می‌رسد
 - «طرح ۲۲۷ هزار هکتاری مهار و تنظیم آب‌های مرزی غرب و شمال غرب کشور» که ۷۷ هزار هکتار آن به بهره‌برداری رسیده است.
- افزایش ۸۵ درصدی مساحت تحت پوشش اراضی مجهز به سیستم‌های نوین آبیاری و رساندن این مساحت از ۱/۳ میلیون هکتار در زمان شروع این دولت به بیشتر از ۲/۴ میلیون هکتار
- افزایش راندمان آبیاری در بخش کشاورزی از ۳۹ درصد در سال ۹۲ به ۴۵ درصد در سال ۹۸ و افزایش میزان بهره‌وری آب کشاورزی از حدود ۹۲۰ گرم به بیش از ۱۴۵۰ گرم تولید به ازای هر مترمکعب آب

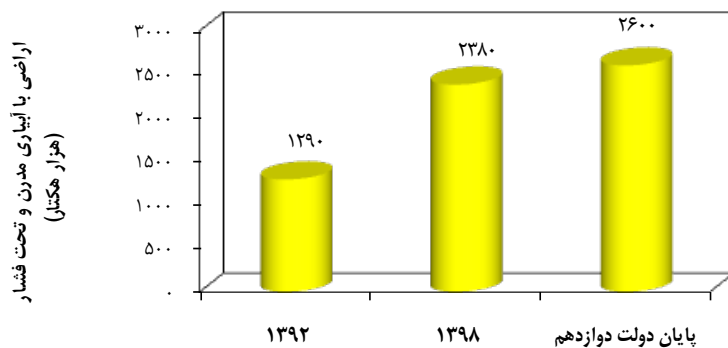
نمودار ۶- مقایسه روند میزان بهره‌وری آب کشاورزی طی سال‌های ۱۳۹۲ تا پایان دولت دوازدهم

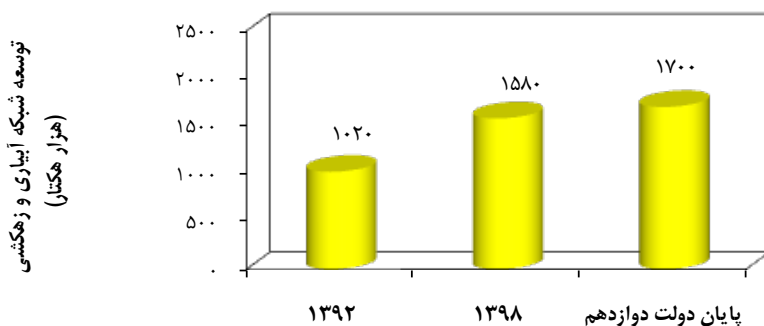
نمودار ۷- مقایسه روند آبیاری طی سال‌های ۱۳۹۲ تا پایان دولت دوازدهم

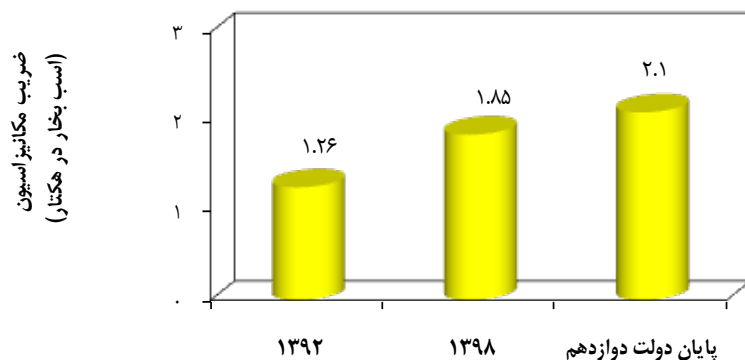
نمودار ۸- مقایسه روند صرفه‌جویی در مصرف آب طی سال‌های ۱۳۹۲ تا پایان دولت دوازدهم

نمودار ۹- مقایسه روند افزایش اراضی بهره‌مند از آبیاری‌های مدرن و سامانه‌های نوین آبیاری طی سال‌های ۱۳۹۲ تا پایان دولت دوازدهم

نمودار ۱۰- مقایسه روند افزایش توسعه شبکه آبیاری و زهکشی طی سال‌های ۱۳۹۲ تا پایان دولت دوازدهم

نمودار ۱۱- ضریب مکانیزاسیون طی سال‌های ۱۳۹۲ تا پایان دولت دوازدهم

ز- بررسی روند اقدامات در حوزه تحقیقات کشاورزی

در حوزه تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، میزان خودکفایی در تولید داروها و واکسن‌های دام و طیور از ۹۰ درصد در سال ۱۳۹۲ به ۹۷ درصد در سال ۱۳۹۸ رسیده و پیش‌بینی می‌شود که تا پایان دولت دوازدهم به ۹۸ درصد ارتقاء یابد.

جدول ۱۰- مقایسه دستاوردها و نتایج طرح‌ها در حوزه تحقیقات کشاورزی و دامپزشکی

شرح	واحد	۱۳۹۲	عملکرد ۱۳۹۸	پیش‌بینی تا پایان دولت دوازدهم	متوسط نرخ رشد سالیانه % (۱۳۹۲-۱۴۰۰)
میزان تولید داروهای دام و طیور	هزارلیتر	۱۷۱۸	۲۵۳۸	۳۰۰۰	۷,۲
	هزار کیلوگرم	۱۶۳۷۲	۲۱۱۶۸	۲۵۰۰۰	۵,۴
میزان خودکفایی در تولید داروها و واکسن‌های دام و طیور	درصد	۹۰	۹۷	۹۸	۱,۱
تولید انواع ویتامین‌های دامی	هزارلیتر	۳۵۰	۶۶۰	۷۰۰	۹,۱
تولید انواع مکمل‌های دامی	هزار کیلوگرم	۱۰۶	۱۷۵	۲۰۰	۸,۳
میزان تولید واکسن‌های دام و طیور	هزارلیتر	۲۰۱۵۰	۶۰۰۰۰	۷۰۰۰۰	۱۶,۸

مأخذ: وزارت جهاد کشاورزی - محاسبات تحقیق

برخی از دیگر دستاوردها و نتایج بارز طرح‌های محوری و شاخص در حوزه تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی

- افزایش تعداد یافته‌های پژوهشی کاربردی از سالانه حدود ۷۰ یافته در سال ۹۲ به سالانه ۱۹۰ یافته در سال ۹۸
- رشد حدود ۳۱۸ درصدی معرفی ارقام اصلاح شده جدید زراعی و باغی نسبت به سال ۹۲
- دستیابی به تولید و خودکفائی در ۹ واکسن جدید دام و طیور
- رشد ۱۳۰ درصدی تجاری‌سازی دانش فنی و توانمندی‌های فناورانه نسبت به سال ۹۲
- رشد ۴۸۶ درصدی ایجاد شرکت‌های دانش‌بنیان بخش کشاورزی نسبت به سال ۹۲
- رشد ۱۲۶ درصدی تولید بذر هسته‌های اولیه انواع محصولات زراعی نسبت به سال ۹۲

- افزایش ۴ برابری سرانه آموزش بهره‌برداران
- راه‌اندازی برنامه ثبت و کنترل کیفیت کود برای اولین بار در دولت تدبیر و امید

ح- اقدامات در حوزه اقدامات دامپزشکی

برخی از دستاوردها و نتایج بارز اقدامات دامپزشکی

- ارتقاء شاخص بهداشت و سلامت دام از ۶۶ درصد سطح پوشش در سال ۱۳۹۲ به ۷۵ درصد در سال ۱۳۹۸
- ارتقاء بهداشت و تضمین کیفیت فراورده‌های خام دامی، خوراک دام، دارو و فراورده‌های بیولوژیک از ۳۰ درصد در سال ۱۳۹۲ به ۳۹ درصد در سال ۱۳۹۸
- ارتقاء کیفیت و بهداشت واحدهای تولیدی، توزیعی، عرضه و خدمات مرتبط با دامپزشکی از ۶۲ درصد در سال ۱۳۹۲ به ۷۳/۵ درصد در سال ۱۳۹۸
- افزایش دسترسی کمی و کیفی به بسته خدمات دامپزشکی از ۲۹ درصد در سال ۱۳۹۲ به ۳۶ درصد در سال ۱۳۹۸
- افزایش واکسیناسیون دام‌ها از ۱۲۳ میلیون نوبت سر واکسیناسیون در سال ۱۳۹۲ به ۱۶۳ میلیون نوبت سر واکسیناسیون در سال ۱۳۹۸ جهت کاهش بروز بیماری‌های مشترک انسان و حیوان
- افزایش واکسیناسیون دام‌ها از ۲۴۵ میلیون نوبت سر واکسیناسیون در سال ۱۳۹۲ به ۳۲۸ میلیون نوبت سر واکسیناسیون در سال ۱۳۹۸ جهت کاهش بروز بیماری‌های واگیر دام

ط- اقدامات در حوزه امور عشایر

برخی از دستاوردها و نتایج بارز طرح‌های محوری و شاخص در حوزه امور عشایر

- افزایش تامین آب شرب بهداشتی و سالم برای ۵۵ هزار خانوار در سال ۹۲ به ۱۴۰ هزار خانوار در سال ۹۸
- افزایش راه دسترسی برای ۱۸۰ هزار خانوار در سال ۹۲ به ۲۰۵ هزار خانوار در سال ۹۸
- توسعه انرژی‌های نوین برای ۹۵۰۰ خانوار در سال ۹۲ به ۳۲ هزار خانوار در سال ۹۸
- افزایش تولید گوشت قرمز توسط عشایر از ۱۵۰ هزار تن در سال ۹۲ به ۱۹۰ هزار تن در سال ۹۸

● افزایش ۴/۵ برابری تاسیس و حمایت از صندوق‌های اعتبارات خرد زنان روستایی و عشایریاز ۷۰۰ مورد در سال ۹۲ به بیش از ۳۰۰۰ مورد تا سال ۹۸

ی- اقدامات در حوزه صنایع تبدیلی و غذایی

برخی از دستاوردها و نتایج اقدامات شاخص در حوزه صنایع تبدیلی و غذایی

● افزایش ظرفیت فرآوری در صنایع تبدیلی و غذایی از ۳۲ میلیون تن در سال ۹۲ به ۶۵ میلیون تن در سال ۹۸

● افزایش ظرفیت سردخانه‌های نگهداری محصولات کشاورزی از ۷۶۵ هزارتن در سال ۹۲ به ۳/۴ میلیون تن در سال ۹۸

ک- اقدامات در حوزه صندوق‌های حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی

برخی از دستاوردها و نتایج اقدامات شاخص در حوزه صندوق‌های حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی

● افزایش تعداد صندوق‌های حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی (سطوح تخصصی، محصولی، استانی، شهرستانی، زنان روستایی و عشایری) از ۷۲ صندوق در ابتدای سال ۱۳۹۲ به ۱۵۲ صندوق در سال ۱۳۹۸

● افزایش سرمایه صندوق‌های حمایت از توسعه بخش کشاورزی با مشارکت بخش دولتی (شرکت مادر تخصصی) و بخش غیر دولتی، شکل‌ها و تولیدکنندگان از ۴۲۷۴ میلیارد ریال از ابتدای سال ۱۳۹۲ به ۲۱۸۵۴ میلیارد ریال در سال ۱۳۹۸

● افزایش تعداد کل سهامداران صندوق‌های حمایت از توسعه بخش کشاورزی از ۱۹۵۴۵ در سال ۱۳۹۲ به ۱۲۳۰۷۹ در سال ۱۳۹۸

● طی سال‌های ۹۸-۱۳۹۲ صندوق‌های غیردولتی بیش از ۴۶۰۰۰ میلیارد ریال دریافت عملیات اعتبارات دولتی داشته‌اند که این میزان نسبت به سال‌های ۹۱-۱۳۸۷ حدود ۴ برابر رشد داشته است که از این میزان ۴۱۰۰۰ میلیارد ریال (۸۹/۱ درصد) مربوط اعتبارات آبیاری تحت فشار بوده است.

مسائل و چالش‌ها

۱-۲- چالش‌ها

- تغییرات اقلیمی، وقوع حوادث و پدیده‌های نامناسب جوی و کم توجهی به حفاظت از منابع پایه
- حفاظت ناکافی از منابع طبیعی، تخریب آبخوان‌ها و گسترش کانون‌های بیابان‌زا و پدیده گردوغبار
- تعادل نامناسب سرمایه‌گذاری در اجرای طرح‌های تأمین آب با احداث شبکه‌ها
- عدم تحویل حجمی آب به بهره‌برداران، ضعف در اعمال مدیریت تقاضای آب و جلب مشارکت مردم
- عدم وجود سامانه‌های هوشمند آمار و اطلاعات بویژه در خصوص منابع و مصارف آب
- سوداگری در زمین، تغییر کاربری اراضی، خرد و پراکنده بودن واحدهای اراضی و ضعف مدیریت مزرعه
- ضعف سازوکارهای مناسب در اجرا و مدیریت برنامه جامع کشت سالانه کشور متناسب با نیاز بازار
- پایین بودن میزان بهره‌وری عوامل و منابع تولید (آب، خاک،...) و عملکرد در واحد سطح
- وجود ضایعات بالای در مراحل مختلف تولید و ضعف در پایش استفاده مناسب از نهاده‌ها
- دسترسی ضعیف به تکنولوژی و ضعف مهارت بهره‌برداران در به کارگیری فناوری‌های نوین و مناسب
- نامناسب بودن هرم انسانی شاغلین دولتی بخش کشاورزی و عدم امکان جذب نیروی کارآمد
- پایین بودن ضریب خودکفایی در برخی محصولات اساسی و کم‌توجهی به سلامت و ایمنی محصولات
- کمبود و نبود تناسب در ظرفیت‌های نگهداری و ذخیره‌سازی محصولات در مناطق عمده تولید
- ضعف و عدم پیوند مناسب بین فرآیندها و اجزای مختلف زنجیره عرضه محصولات
- کمبود زنجیره‌های ارزش و خارج شدن بخش اعظم ارزش نهایی تولیدات کشاورزی از بخش

- فقدان نظام جامع و یکپارچه و ضعف مکانیزم های تنظیم بازار محصولات و نهاده‌ها
- ناکافی بودن حمایت و رابطه مبادله نابرابر با سایر بخش ها با اتخاذ سیاست‌های کنترلی
- عدم تنوع در روش‌های مناسب تامین منابع مالی و سرمایه‌گذاری
- ضعف در ساماندهی نظام‌های بهره‌برداری مناسب و ناکافی بودن نقش تشکل‌ها و صنوف در زنجیره ارزش
- کمبود زیرساخت‌های تجاری، پشتیبانی، حمل و نقل، پایانه‌های مناسب صادراتی و برندسازی
- ناهماهنگی سیاست‌های برون بخشی به ویژه بانکی و صنعتی با نیازهای بخش
- توسعه نیافتگی روستاها و جوامع عشایری

۲-۲- تهدیدها

- تداوم مدیریت نامناسب بر منابع آب در تامین و عرضه آب کشور
- پایش ضعیف مدیریت منابع آبهای زیرزمینی و گسترش بی‌رویه حفر چاه و ایجاد عدم تعادل در سفره‌های آبی زیر زمینی به ویژه در دشت های مرکزی کشور
- ضعف مدیریت حاکم بر منابع آب کشور در تحویل حجمی آب به بهره‌برداران بخش کشاورزی
- تعادل نامناسب سرمایه‌گذاری در اجرای طرح‌های تأمین آب با احداث شبکه‌ها
- عدم تحویل حجمی آب به بهره‌برداران کشاورزی
- استمرار تراز تجاری منفی تجاری و وابستگی کشور به واردات برخی محصولات و نهاده‌های اساسی به خارج از کشور
- شرایط اقلیمی و شکنندگی آن و تمرکز بخشی از تغییرات اقلیمی جهان بر کشور
- کمبود زیرساخت‌های تجاری و پشتیبانی به ویژه حمل و نقل و پایانه‌های مناسب صادراتی
- ناهماهنگی سیاست‌ها برون بخشی به ویژه سیاست‌های بانکی و صنعتی با نیازهای بخش کشاورزی
- رابطه مبادله ضعیف بخش کشاورزی با سایر بخش ها به لحاظ اتخاذ سیاست‌های کنترلی

- توسعه نیافتگی روستاها و جوامع عشایری
- گسترش کانون‌های بیابان‌زا و پدیده گردوغبار از منشاء خارجی
- تخریب آبخوان‌ها و عدم توجه لازم و کافی به آبخیزداری و توسعه پوشش گیاهی
- ناکافی بودن حمایت از بخش کشاورزی اعم از تولید و تجارت و کاهش قدرت رقابت‌پذیری با تولیدکنندگان خارجی

۲-۳- تاثیر تحریم‌ها بر تولید، واردات و صادرات و صنعت فرآوری و بسته‌بندی محصولات کشاورزی و غذایی

الف) مشکل بر سر تامین و واردات مواد اولیه باکیفیت و با قیمت مناسب

دشواری تامین مواد اولیه مورد نیاز صنایع فرآوری شامل تجهیزات و دستگاه‌های فرآوری و مواد بسته‌بندی از جمله ورق‌های قلع‌اندود مورد استفاده در ساخت قوطی‌های کنسروی و ورق‌های تتراپک مورد استفاده در صنایع تولید آب میوه، نوشیدنی و محصولات لبنی و همچنین سایر مواد افزودنی (همانند ادویه)، از مهم‌ترین تاثیرات تحریم‌های یکجانبه امریکا است.

این مساله همچنین سبب می‌شود که به دلیل اقدام شرکت‌ها برای دور زدن تحریم‌ها، هزینه تمام شده این مواد هم بالاتر رفته و در نتیجه، محصول گرانتری به دست مصرف‌کننده برسد.

ب) دشواری جابجایی و انتقال ارزهای حاصل از صادرات محصولات فرآوری شده غذایی

ج) افزایش هزینه صادرات کارخانجات فرآوری

شرکت‌های صادراتی بنا به دلایلی همانند تحریم شرکت‌های حمل‌ونقل و کشتیرانی، ناچارند که ابتدا کالای خود را به کشورهای دیگری نظیر امارات یا دیگر کشورهای همسایه منتقل کرده و سپس از آنجا به کشور ثالث ارسال نمایند. همین مساله علاوه بر زمان‌بر بودن و افزایش هزینه صادرات و قیمت تمام شده، آسیب‌های کیفی هم به کالاهای ارسالی وارد می‌نماید.

اگر چه بر اساس ادعای جهانی، بخش کشاورزی و غذا از تحریم‌های ظالمانه امریکا علیه

ایران مستثنی بوده، اما در واقع محدودیت‌های ایجاد شده در انتقال ارز، حمل و نقل بین‌المللی و عدم دسترسی به نهاده‌های با کیفیت بالا و توزیع به موقع آن در داخل کشور و همچنین کاهش جذب سرمایه‌گذاری خارجی در بخش کشاورزی را نیز متأثر از تحریم‌ها کرده است. به عنوان مثال، اگر چه کشور در تولید گوشت مرغ خودکفا بوده و حتی مازاد تولید نیز صادر می‌شود، اما وابستگی این صنعت به واردات جوجه‌های اجداد، نهاده‌های خوراک دان و واکسن و داروها، مشکلات عدیده‌ای را در شرایط تحریم برای تولیدکنندگان گوشت مرغ و همچنین مصرف‌کنندگان آن به وجود آورده است. همچنین حدود ۹۵ درصد از بذور مورد نیاز بخش کشاورزی از طریق واردات تامین شده است که این وابستگی به واردات در شرایط تحریم، مشکلات فراوانی را برای تولیدکنندگان به وجود آورده است.

شایان ذکر است بخش کشاورزی سال‌های متمادی با مشکلات فراوانی مواجه بوده که این مشکلات در شرایط تحریمی بیشتر از قبل نمود پیدا کرده و تولید و تجارت آن را تحت تاثیر قرار داده است. با اعمال تحریم‌ها، از یک طرف هزینه‌های تولید به دلیل افزایش قیمت نهاده‌های وارداتی در نتیجه افزایش نرخ ارز افزایش می‌یابد و از طرف دیگر به دلیل عدم توفیق در واردات نهاده‌هایی با کیفیت بالا، کیفیت محصولات تولیدی کاهش یافته و برآیند این دو عامل، کاهش رقابت‌پذیری محصولات کشاورزی در عرصه جهانی و در نتیجه کاهش صادرات خواهد بود. همچنین نوسانات شدید نرخ ارز که کشور ما در سال‌های تحریم آن را کاملاً تجربه کرده است، از دیگر عوامل مهم تاثیرگذار بر صادرات و کاهش آن است.

جدول ۱۱- مقایسه کلی عملکرد شاخص های کلان بخش کشاورزی و منابع طبیعی در دولت تدبیر و امید

منوسط نرخ رشد سالانه (۱۳۹۲) تا نهایت (۱۴۰۰) - درصد	پیش‌بینی تا پایان دولت دوازدهم	برآورد ۱۳۹۹	عملکرد ۱۳۹۸	انتهای دولت (دهم) (۱۳۹۲)	واحد	شاخص ارزیابی عملکرد
۳,۷۷	۹,۱۵۶۰	۹۰۰۰۵۱	۸۲۷۱۴	۶۸۰۷۴	هزار تن	میزان تولید محصولات زراعی
۶,۲۵	۲,۵۹۲۵	۳۴۷۸۷	۳۴۴۵۹	۱۵۹۵۸	هزار تن	میزان تولید محصولات باغی
۴,۳۷	۱,۶۳۱	۱۵۶۷۱	۱۵۷۳۴	۱۱۹۵۸	هزار تن	میزان تولید محصولات دام و طیور
۶,۹	۱,۵۱۱	۱۳۳	۱۲۸۲	۸۵	هزار تن	میزان تولید محصولات شیلاتی
۵,۷	۱,۴۵۰۰	۱۲۵۴۰	۱۳۷۱۵	۹۳۰۴	هزار تن	میزان تولید گندم
۶,۳۲	۴,۰۰۰	۴۰۰۰	۴۴۲۲	۲۴۵۰	هزار تن	میزان تولید شلتوک
۱,۵۳	۵,۱۹۲	۵۵۴۴	۵۳۳۷	۴۵۶۸	هزار تن	میزان تولید سیب زمینی
۸,۵۲	۶۶۷۰	۵۸۰۰	۳۸۲۳	۳۴۶۷	هزار تن	میزان تولید چمنبرقند
۱۴,۴۱	۱۰۱۰	۵۲۱	۵۸۱	۳۴۴	هزار تن	میزان تولید دانه های روغنی
۷,۰۳	۸۷۰	۸۰۳	۶۹۹	۵۰۵	هزار تن	میزان تولید حیوانات
-	-	-	۴۳۳۱	۲۶۵۷	کیلوگرم در هکتار	میزان عملکرد در واحد سطح گندم (بههروی اراضی کشاورزی)
-	-	-	۳۷۶۳	۳۷۱۰	کیلوگرم در هکتار	میزان عملکرد در واحد سطح جو (بههروی اراضی کشاورزی)
-	-	-	۴۹۱۲	۴۳۳۶	کیلوگرم در هکتار	میزان عملکرد در واحد سطح شلتوک (بههروی اراضی کشاورزی)
-	-	-	۳۳۸۸	۱۶۷۰	کیلوگرم در هکتار	میزان عملکرد در واحد سطح لوبیا (بههروی اراضی کشاورزی)
-	-	-	۱۹۱۵	۲۰۸۰	کیلوگرم در هکتار	میزان عملکرد در واحد سطح کلزا (بههروی اراضی کشاورزی)
-	-	-	۴۷۷۷۵	۴۲۰۲۰	کیلوگرم در هکتار	میزان عملکرد در واحد سطح چمنبرقند (بههروی اراضی کشاورزی)
-	-	-	۳۶۶۴۹	۲۹۰۲۵	کیلوگرم در هکتار	میزان عملکرد در واحد سطح سیب زمینی (بههروی اراضی کشاورزی)
۲,۲	۸۹۹	۸۸۰	۸۵۹	۷۵۵	هزار تن	میزان تولید گوشت قرمز
۴,۶۴	۱۱,۸۸۹	۱۱,۲۵۵	۱۱,۰۰۲	۸۲۶۸	هزار تن	میزان تولید شیر خام
۴,۳۱	۳,۷۵۸	۳۴۰۹	۳۳۳۳	۱۵۶۷	هزار تن	میزان تولید گوشت طیور
۲,۳۸	۱۰,۷۹	۱۰,۳۴	۱۰,۱۷	۸۹۳,۴	هزار تن	میزان تولید تخم مرغ

متوسط نرخ رشد سالانه (۱۳۹۲ تا ۱۴۰۰) - درصد	پیش‌بینی تا پایان دولت دوازدهم	برآورد ۱۳۹۹	عملکرد ۱۳۹۸	انتهای دولت دهم (۱۳۹۲)	واحد	شاخص ارزیابی عملکرد
۳,۱۹	۹۵,۷	۹۲,۶	۱۱۲,۵	۷۴,۴	هزارتن	میزان تولید عمل
۸,۴۴	۱۷,۰۰	۱۶,۵۰	۱۳۸,۴	۸۸,۹	تن	میزان تولید پسته تر ابریشم
۲۵,۸۳	۳۴,۵۸	۵۰,۰۰ (از سال ۹۲ تا شش ماهه اول ۹۹)	۱۵۸,۸	۳۹,۱	هزار هکتار	میزان اجرای عملیات انجیرداری و انجور داری
۳۹,۰۴	۲,۰۰	۳۳,۵ (از سال ۹۲ تا شش ماهه اول ۹۹)	۵۴	۲,۶	هزار هکتار	میزان چنگل کاری
۵,۱۷۹	۳,۱۰	۳۷,۲ (از سال ۹۲ تا شش ماهه اول ۹۹)	۱۲۷	۱۱	هزار هکتار	میزان عملیات تثبیت شن های روان و مقابله با پدیده های زمین لرزه
-	۲۸,۰۰	۳۷,۰۰ (از سال ۹۲ تا شش ماهه اول ۹۹)	۱۰,۲۳	-	هزار هکتار	میزان احیای مراتع با تقویت پوشش گیاهی
۶,۳	۱۵,۰۰	۴۵,۰ (شش ماهه اول سال)	۱۴۵,۰	۹,۲۰	گرم تولید به ازای هر مترمکعب آب	میزان بهره‌وری آب در کشاورزی
۱,۹۴	۴,۵۵	۴۵ (شش ماهه اول سال)	۴,۵	۳,۹	درصد	راندمان آبیاری
۶,۷۴	۱۴,۵	۱۴ (شش ماهه اول سال)	۱۴	۸,۶	میلیون متر مکعب	صرفه جویی در مصرف آب کشاورزی
۹,۱۵	۲۶,۰۰	۴۶,۸ (شش ماهه اول سال)	۲۳۸,۰	۱۹,۰	هزار هکتار	میزان افزایش اراضی بهره‌مند از آبیاری های مدرن و سالمه های نوین آبیاری
۶,۵۹	۱۷,۰۰	۱۶,۰۷ (شش ماهه اول سال)	۱۵۸,۰	۱۰,۲۰	هزار هکتار	میزان توسعه شبکه های آبیاری و زهکشی فرعی
۶,۵۹	۲,۱	۱,۹۲ (تا پایان آبان ۹۹)	۱,۸۵	۱,۲۶	اسب بخار در هکتار	ضریب مکانیزاسیون اراضی کشاورزی
-	غیر قابل پیش بینی	۳۰,۵۶ (بج ماهه منتهی به مرداد)	۷۱,۰۴	۴۱۱,۰	هزارتن	میزان صادرات محصولات کشاورزی
-	غیر قابل پیش بینی	۱۲,۰ (بج ماهه منتهی به مرداد)	۵۸۲,۱	۵۲,۵۱	میلیون دلار	ارزش صادرات محصولات کشاورزی
-	غیر قابل پیش بینی	۱۰,۰۸۸ (بج ماهه منتهی به مرداد)	۳۴۶۷	۱۸۶۴,۱	هزارتن	میزان واردات محصولات کشاورزی
-	۵,۰۰	۳,۰۰	۳۳۴,۷	-	هزارتن	میزان کل خرید محصولات کشاورزی توسط سازمان مرکزی تعاون روستایی
-	۷۵,۰۰	۳,۰۵۰	۱۱۲,۰۰	-	میلیاردریال	ارزش کل خرید محصولات کشاورزی توسط سازمان مرکزی تعاون روستایی
-	غیر قابل پیش بینی	۳۰,۹۸,۴ (بج ماهه منتهی به مرداد)	۹۴۴۰,۲۸	-۱۰۰,۲۱,۳۵	میلیون دلار	تراز تجاری محصولات و نهادهای راهبردی*

متوسط نرخ رشد سالانه (۱۳۹۲) لقایت (۱۴۰۰)- درصد	پیش‌بینی تا پایان دولت دوازدهم	برآورد ۱۳۹۹	عملکرد ۱۳۹۸	انتهای دولت دهم (۱۳۹۲)	واحد	شاخص ارزیابی عملکرد
۵,۹۱	۰,۵۷	-	۰,۵۲	۰,۳۶	نسبت	ظرفیت فرآوری محصول به کل تولیدات کشاورزی
۹,۹۹	۷۵,۰۰۰	-	۶۵,۰۰۰	۳۵,۰۰۰	هزارتن	توسعه ظرفیت صنایع تبدیلی و تکمیلی بخش کشاورزی (افزایش جذب ماده خام)
ارزش محصولات فرآوری شده به کل محصولات کشاورزی						
۷,۰۴	۳۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۲۰,۰۰۰ (تاکون)	-	۱۱۴,۳۳۷	تن	میزان تدارک انواع کود شیمیایی
۱۱,۵۶	۹,۰۰۰	۱۶۵,۰۰۰ (تاکون)	-	۳۴,۰۶۰	تن	میزان تدارک انواع بذور
۵,۶۸	۳۱۴۳۹	۲۸۵,۰۴	۲۶۲۸۳	۲۰,۹۹۳	هزارتن	میزان تولید داخلی نهاده‌های دام و طیور (جو، ذرت، دانه‌های و سایر محصولات علوفه‌ای)
-	۱,۰۰۰	۹۱۰,۱۵	-	-	هکتار	میزان سطح زیر کشت محصولات گواهی شده
-	۳۶,۰۰۰	۳۳۹,۱۱,۷	-	-	تن	میزان تولید محصولات گواهی شده کشاورزی
۲۵,۷۴	۷۵۰	۶۸۳	-	۱۲۰	واحد	میزان تأسیس شرکت‌های دانش‌بنیان بخش کشاورزی
۷,۲۱	۳,۰۰۰	-	۲۵۲۸	۱۷۱۸	هزارلیتر	میزان تولید داروهای دام و طیور
۵,۴	۲۵,۰۰۰	-	۲۱۱۶۸	۱۶۳۲۳	هزار کیلوگرم	میزان خودکفایی در تولید داروها و واکنش‌های دام و طیور
۱,۰۷	۹۸	-	۹۷	۹۰	درصد	تولید انواع ویتامین‌های دامی
۹,۰۵	۷۰۰	-	۶۶۰	۳۵۰	هزارلیتر	تولید انواع مکمل‌های دامی
۸,۲۵	۲۰۰	-	۱۷۵	۱۰۶	هزار کیلوگرم	میزان تولید واکنش‌های دام و طیور
۱۶,۸۴	۷,۰۰۰	-	۶,۰۰۰	۲۰,۱۵۰	هزارلیتر	میزان تولید واکنش‌های دام و طیور
-	-	۱۳۲۸ (ماهه)	۷۶۴۴۹	۱۰,۸۵۷	هزار قطعه	میزان تلفات طیور

* تراز تجاری محصولات و نهاده‌های راهبردی شامل گندم، برنج، روغن، گوشت مرغ، گوشت قرمز، شکر، ذرت دامی، جو، کنجاله سویا و دانه سویا می‌باشد.

وزارت راه و شهرسازی

فهرست مطالب

۲۱۵ اقدامات شاخص
۲۱۷ مقدمه
۲۲۰ اهم اقدامات
۲۲۰ عملکرد بخش جاده‌ای براساس شاخص‌های کلیدی
۲۲۴ عملکرد بخش ریلی براساس شاخص‌های کلیدی
۲۳۱ عملکرد بخش دریایی بر اساس شاخص‌های کلیدی
۲۳۶ عملکرد بخش هوایی بر اساس شاخص‌های کلیدی
۲۴۰ عملکرد بخش مسکن و ساختمان بر اساس شاخص‌های کلیدی
۲۴۵ عملکرد معماری و شهرسازی بر اساس شاخص‌های کلیدی
۲۴۸ عملکرد بخش زمین و مسکن بر اساس شاخص‌های کلیدی
۲۵۱ عملکرد بخش بازآفرینی شهری براساس شاخص‌های کلیدی
۲۵۷ عملکرد بخش عمران شهرهای جدید بر اساس شاخص‌های کلیدی
۲۶۲ اولویت‌ها

اقدامات شاخص

حمل و نقل:

- ایجاد تحول در سرمایه‌گذاری در صنعت حمل و نقل ریلی.
- تحقق برون‌گرایی در حوزه حمل و نقل با بهره‌گیری از موقعیت ممتاز جغرافیایی کشور و اتصال به کشورهای هم‌جوار.
- توجه به برقی کردن راه‌آهن.
- جلب مشارکت بخش خصوصی و جذب سرمایه‌گذاری خارجی در تأمین زیرساخت‌های حمل و نقل.
- تشویق به سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و خارجی در توسعه آزادراه‌ها و بزرگراه‌ها.
- توسعه کریدورهای تجاری و ترانزیت کشور با محوریت حمل و نقل ریلی و هوایی
- جلب مشارکت بخش خصوصی و جذب سرمایه‌گذاری خارجی در تأمین زیرساخت‌های حمل و نقل و توسعه ناوگان با تأکید بر حمل و نقل ترکیبی.
- توسعه بنادر به منظور تقویت توان تجاری کشور.
- توسعه آزادراه‌های کشور با رشد ۲۵ درصدی از ۲۱۸۵ کیلومتر به ۲۷۲۶ کیلومتر .
- توسعه بزرگراه‌های کشور با رشد ۱/۵ برابری از ۱۲۹۶۹ کیلومتر به ۱۹۲۸۲ کیلومتر.
- توسعه راه‌های اصلی کشور با افزایش ۱/۲ برابری از ۲۱۲۳۴ کیلومتر به ۲۵۱۹۳ کیلومتر
- افزایش تعداد سامانه‌های هوشمند (شامل دوربین‌های کنترل سرعت، نظارت تصویری، سیستم پیام‌نما و سیستم توزین در حال حرکت) از ۸۵۴ به ۲۸۲۴ سامانه
- توسعه خطوط اصلی ریلی با افزایش ۱/۲ برابری از ۱۰۲۲۳ کیلومتر به ۱۱۷۷۳ کیلومتر
- افزایش ۱۸۸۰ کیلومتر انواع خطوط ریلی (شامل ۱۵۵۰ کیلومتر خط اصلی و ۳۳۱ کیلومتر خط فرعی)
- افزوده شدن ۱۷۵ دستگاه لکوموتیو، ۴۰۰۰ دستگاه واگن باری و ۳۲۴ واگن مسافری جدید به ناوگان ریلی کشور

- بهره برداری از ترمینال فرودگاهی سلام در شهر فرودگاهی امام خمینی (ره)
- احداث، توسعه و بازسازی ۹ فرودگاه داخلی و بین المللی که ظرفیت اپرون آنها به میزان ۱۳ استند و مساحت ۵۶۷ هزار متر مربع افزایش یافت.

مسکن

- برنامه‌ریزی مؤثر برای ایجاد تحرک در بخش مسکن.
- ایجاد تحول برای توسعه سرمایه‌گذاری در بافت‌های فرسوده به عنوان مهم‌ترین اولویت بخش مسکن.
- سیاست‌گذاری مناسب برای تقویت سرمایه‌گذاری به منظور تسهیل برخورداری مسکن اولی‌ها و زوج‌های جوان.
- تلاش برای تحقق رشد بالاتر سرمایه‌گذاری در مسکن روستایی.
- طراحی ساز و کارهای پایدار برای تأمین مالی سرمایه‌گذاری در بخش مسکن
- افزایش تعداد واحدهای مسکونی کل کشور (شهری و روستایی) با ۲۰/۸۳ درصد رشد از ۲۰ میلیون و ۴۹۱ هزار واحد به ۲۴ میلیون و ۷۶۰ هزار واحد
- تکمیل و تحویل بیش از یک میلیون و دویست هزار واحد از دو میلیون واحد در مسکن مهر در دولت یازدهم و دوازدهم.

مقدمه

حمل و نقل و مسکن از اجزای مهم اقتصاد ملی محسوب شده و به دلیل داشتن نقش زیربنایی تأثیر فراوانی بر فرآیند رشد اقتصادی کشور داشته و دربرگیرنده فعالیت‌هایی است که به شکلی گسترده در تمامی زمینه‌های تولید، توزیع و مصرف کالا و خدمات (زنجیره تامین) جریان داشته و در مجموعه فعالیت‌های اقتصادی نقش غیرقابل انکاری برعهده دارد. در نظام برنامه‌ریزی کشور، مسکن و حمل و نقل همواره نقشی بی‌بدیل داشته که گاه و بی‌گاه علی‌رغم تأثیر مستقیم آن بر توسعه شاخص‌های اقتصادی، مورد بی‌مهری قرار گرفته و می‌گیرد. نقش آفرینی متفاوت بخش‌های عمومی و خصوصی و منابع مالی پایدار در توسعه مسکن و حمل و نقل و جدایی مطلق تصمیم‌گیران دولتی از رویکردهای بخش خصوصی و منابع مالی پایدار خصوصاً منابع بانکی، باعث شده تا بیشتر اقدامات توسعه‌ای در این دو حوزه نه اثربخش باشند و نه کارآمد.

آنچه از درون بخش برای توسعه (ارتقاء کیفیت زندگی مردم)، مهم و ویژه است ارتباط حمل و نقل با تجارت از یکسو و ارتباط سکونت با حرکت از سوی دیگر می‌باشد. بنابراین در نگاه توسعه بخش، می‌بایست شش مولفه اصلی زیر همواره مدنظر توسعه‌گر باشد:

۱. بازسازی و نوسازی تکنولوژی (فناورین نوین)

۲. قابلیت حرکت

۳. قابلیت زندگی

۴. عدالت در دسترسی به شقوق حمل و نقل

۵. توجه به محیط زیست

۶. ایمنی و امنیت

در این راستا وظایف محوری وزارت راه و شهرسازی حول موضوعات راهبری حمل و نقل - راهبری شهرسازی - راهبری مهندسی ساختمان - راهبری زمین و زیرساخت، متمرکز بوده و می‌بایست مورد توجه توسعه‌گر واقع شود.

بدیهی است هر یک از این مقولات و موضوعات اشاره شده به نوبه خود از جامعیت بالایی برخوردار بوده و لازم است برای راهبری آنها، نظریه‌های توسعه مرتبط و مشخصی تدوین و پیاده‌سازی شوند که عبارتند از:

- نظریه پایه توسعه حمل و نقل ریلی
- نظریه پایه بازآفرینی شهری
- نظریه پایه توسعه حمل و نقل هوایی
- نظریه پایه توسعه لجستیک
- نظریه توسعه شهری ریل پایه
- نظریه توسعه بر مبنای حقوق شهروندی

در نظام بودجه‌ریزی کشور همواره این چالش پیش روی تصمیم‌گیران بوده است که منابع را به مناطق پرجمعیت و نسبتاً برخوردار و با ظرفیت‌های نهفته فراوان اختصاص دهند.

علی‌رغم وجود ضعف‌های برنامه‌ریزی کلان و محدودیت‌های شدید اعتباری و منابع مالی برای پیشبرد اهداف تعیین شده برای وزارت راه و شهرسازی و اجرای طرح‌های عظیم زیرساختی حمل و نقل و مسکن و شهرسازی، حداکثر تلاش را برای اجرای تعهدات و تکالیف تعیین شده به عمل می‌آوریم.

در این گزارش تلاش بر این بوده تا با اتکا به نظریه‌ها و محورهای فوق و آنچه که در قوانین و اسناد بالادستی برای این مجموعه تکلیف و تصویب شده است، نتایج اقدامات و تلاش‌های صورت گرفته را به شکل کمی برای متخصصان امر و کیفی برای آحاد جامعه و بر مبنای قانون دسترسی آزاد به اطلاعات ارائه نماییم.

لذا گزارش عملکرد وزارتخانه در دولت‌های یازدهم و دوازدهم را مبتنی بر دستاوردها، مدیریت منابع، ارتقاء بهره‌وری، تحقق اهداف برنامه‌ای همراه با شاخص‌های عملکردی (KPI) مربوط به هر حوزه و زیربخش به صورت دوره‌ای تهیه تا مورد استفاده مراجع ذیربط و متولیان امر توسعه حمل و نقل و مسکن قرار گیرد.

سازمان‌ها، شرکت‌ها، و مراکز تابعه

- شرکت راه‌آهن جمهوری اسلامی ایران
- سازمان راهداری و حمل و نقل جاده‌ای

- شرکت ساخت و توسعه زیر بناهای حمل و نقل کشور
- سازمان بنادر و دریانوردی جمهوری اسلامی
- سازمان هواپیمایی کشوری
- شرکت فرودگاه‌ها و ناوبری هوایی ایران
- ایران ایر
- سازمان هواشناسی
- آزمایشگاه فنی و مکانیک خاک
- سازمان ملی زمین و مسکن
- شرکت عمران شهرهای جدید
- سازمان مجری ساختمان‌ها و تاسیسات دولتی و عمومی
- شرکت بازآفرینی شهری ایران
- مرکز تحقیقات راه مسکن و شهرسازی

اولویت‌ها

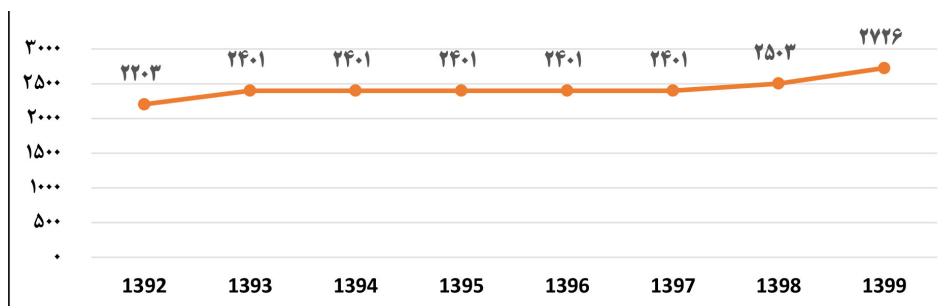
حمل و نقل:

- ۱- ایجاد تحول در سرمایه‌گذاری در صنعت حمل و نقل ریلی.
 - ۲- تحقق برون‌گرایی در حوزه حمل و نقل با بهره‌گیری از موقعیت ممتاز جغرافیایی کشور و اتصال به کشورهای هم‌جوار.
 - ۳- توجه به برقی کردن راه‌آهن.
 - ۴- تشویق به سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و خارجی در توسعه آزادراه‌ها و بزرگراه‌ها.
 - ۵- توسعه کریدورهای تجاری و ترانزیت کشور با محوریت حمل و نقل ریلی و هوایی
 - ۶- جلب مشارکت بخش خصوصی و جذب سرمایه‌گذاری خارجی در تأمین زیرساخت‌های حمل و نقل و توسعه ناوگان با تأکید بر حمل و نقل ترکیبی.
 - ۷- ادامه نوسازی ناوگان هوایی.
 - ۸- توسعه بنادر به منظور تقویت توان تجاری کشور.
- مسکن:
- ۹- برنامه‌ریزی مؤثر برای ایجاد تحرک در بخش مسکن.

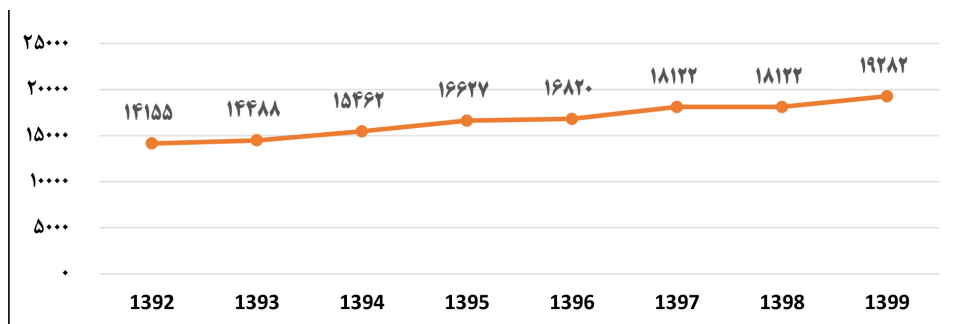

جدول ۲- عملکرد شاخص‌های مهم و کلیدی بخش جاده‌ای طی دولت نهم و دهم (۱۳۹۱-۱۳۸۴)

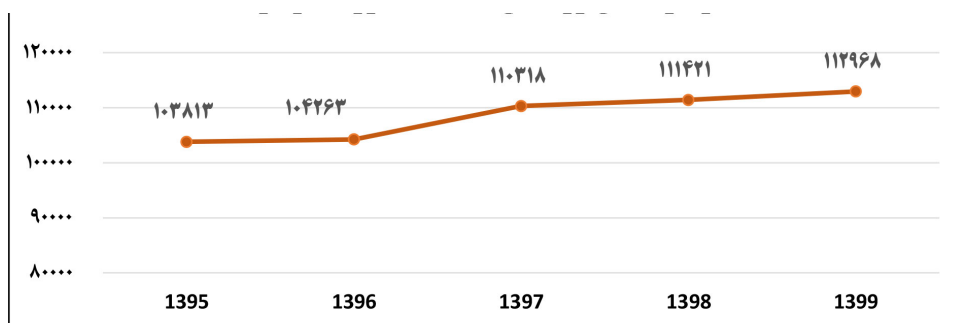
ردیف	حوزه	نام شاخص	واحد	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱
۱	جاده‌ای	طول آزادراه‌های کشور	کیلومتر	۱۳۱۲	۱۴۲۹	۱۶۰۶	۱۶۲۹	۱۷۷۰	۱۹۵۷	۲۰۵۲	۲۱۸۵
۲		طول بزرگراه‌های کشور	کیلومتر	۵۱۶۱	۵۴۶۷	۶۱۸۰	۷۵۱۶	۹۰۶۱	۱۰۶۶۶	۱۱۶۵۲	۱۲۹۶۹
۳		طول راه اصلی	کیلومتر	۲۱۹۹۶	۲۱۷۸۷	۲۱۵۷۹	۲۱۴۰۲	۲۰۷۹۴	۲۰۳۷۶	۲۰۰۵۲	۲۱۲۳۴
۴		راه روستایی آسفالت‌ه	کیلومتر	۵۱۶۳۴	۶۴۲۷۷	۶۸۴۳۳	۷۳۴۸۸	۷۹۴۳۰	۸۱۵۶۷	۹۵۱۶۴	۹۹۴۵۰
۵		سهم حمل و نقل جاده‌ای از جابه‌جایی مسافر عمومی داخلی	درصد	۹۳	۹۳	۹۳	۹۳	۹۲	۹۱	۹۱	۹۰
۶		سهم حمل و نقل جاده‌ای از ترانزیت کشور	درصد	۷۴	۷۴	۷۴	۷۷	۷۹	۸۵	۹۱	۹۲
۷		تعداد کشته به ده هزار وسیله نقلیه	نفر/ ده هزار دستگاه	۲۲۶	۱۹۵	۱۵۰	۱۴۴	۱۱۸	۱۰۶	۸۲	۷۳

نمودار ۱- طول آزادراه‌های کشور (کیلومتر)

نمودار ۲- طول بزرگراه‌های کشور (کیلومتر)

نمودار ۳- طول راه‌های روستایی آسفالتی کشور (کیلومتر)

بررسی مقایسه‌ای شاخص‌های ایمنی و تصادفات

از سال ۱۳۸۴ الی ۱۳۹۳ شاهد رشد در میزان ترانزیت کالا از کشور بوده‌ایم در سال‌های ۱۳۹۴ و ۱۳۹۵ اما به دلیل اعمال تحریم‌ها، کاهش شدیدی در میزان ترانزیت رخ داده است. از جمله تاثیرات تحریم‌ها بر بخش حمل و نقل جاده‌ای کشور، امتناع نظام بانکی بین‌المللی از ارائه خدمات بانکی به‌ویژه در ارتباط با معاملات دارویی و وسایل پزشکی، مواد غذایی و کشاورزی، قطعات یدکی و تجهیزات خدمات حمل کالا و مسافر، عدم امکان بازگشایی حسابهای بانکی برای رانندگان ترانزیت ایرانی متردد به دیگر کشورها جهت انجام عملیات پرداخت مربوط به مواردی از قبیل عوارض جاده‌های عبوری، مالیات مجوزهای تردد، جرائم رانندگی، هزینه‌های توقف و انبارداری و نیز تخلیه و بارگیری و سایر خدمات لجستیکی، همچنین موانع مترتب بر انعقاد قراردادهای حمل بین شرکت‌های حمل و نقل بین‌المللی ایرانی و طرف‌های خارجی در قالب هر یک از رویه‌های تجاری، انواع بیمه‌های حمل، چگونگی

دریافت پیش‌کرایه و پس‌کرایه برای رانندگان ایرانی یا خارجی، می‌باشد. اما در سال ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ به دلیل توافقات بین‌المللی (برجام) و رفع بخشی از تحریم‌ها در روند ترانزیت کشور رونق مناسبی اتفاق افتاده است اما مجدداً در سال‌های اخیر به دلیل عدم اجرای مفاد برجام کاهش چشمگیری در روند ترانزیت کالا از کشور اتفاق افتاده است. سایر دلایلی که این موضوع را تشدید نموده است عبارتند از:

- شیوع اپیدمی کرونا و مسدود شدن مقطعی مرزهای بین‌کشورها و عدم جابجایی کالا در سطح جهانی
- اعلام ممنوعیت ترانزیت سوخت از ابتدای سال جاری براساس مصوبه دولت
- تاثیر تحریم بر رغبت صاحبان کالای خارجی بر عبور از قلمرو کشور
- انسداد مرزهای کشور ترکمنستان از اسفند سال گذشته بعنوان دروازه ترانزیت به سایر کشورهای آسیای میانه
- افزایش مخاطرات و تهدیدات منطقه‌ای و افزایش رقبای منطقه‌ای

عملکرد بخش ریلی براساس شاخص‌های کلیدی

جدول ۳- عملکرد شاخص‌های مهم و کلیدی بخش ریلی طی دولت تدبیر و امید (۱۳۹۲-۱۳۹۹)

ردیف	نام شاخص	واحد	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
۱	طول خطوط اصلی ریلی	کیلومتر	۱۰۴۰۷	۱۰۳۸۱	۱۰۳۸۵	۱۰۴۵۹	۱۰۴۷۵	۱۱۰۶۱	۱۱۴۶۱	۱۱۶۵۱	۱۱۷۸۳
۲	تعداد کل واگن‌های باری	دستگاه	۲۳۵۶۲	۲۳۸۱۱	۲۳۸۱۵	۲۲۷۸۳	۶۷۰۳۱	۶۴۵۶۱	۷۵۳۵۱	۷۵۳۵۱	۶۵۶۷۵
۳	تعداد مسافر جابه‌جا شده	هزار نفر	۲۵۵۳۳	۲۴۸۰۲	۲۴۴۵۳	۲۴۴۵۳	۲۳۰۴۲	۲۴۴۸۰	۲۱۰۴۷	۲۸۵۸۷	* ۱۱۰۰۰
۴	تعداد مسافر جابه‌جا شده حومه‌ای	میلیون نفر	۶	۳٫۴	۴٫۷	۵٫۳	۶٫۲	۷٫۴	۸٫۳	۲٫۶۷	۲٫۶۷
۵	سهم حمل و نقل ریلی از جابه‌جایی مسافر عمومی داخلی	درصد	۶	۷	۷	۷	۷	۷	۷	۷	۹
۶	حمل بار	میلیون تن	۳۲٫۷	۳۴٫۱	۳۵٫۶	۳۵٫۶	۴۰٫۳	۴۶٫۴	۵۰٫۵	۴۶٫۹	۵۱
۷	تعداد کل کوموتیو		۱۲۱	۱۶۹	۱۶۹	۱۶۹	۱۶۵	۱۶۷	۱۶۲	۱۶۲	۹۵۴
۸	لکوموتیو نو و بازسازی شده		۴۹	۵۳	۵۳	۴۰	۴۱	۱۴	۱۷	۲۲	۱۹
۹	واگن باری نو و بازسازی شده	دستگاه	۴۵۱	۲۱۴	۲۱۴	۱۰۲	۳۱۵	۵۷۵	۳۶۷	۷۰۱	۵۹۷
۱۰	واگن مسافری و خودکشش نو و بازسازی شده		۶۲	۶۰	۶۰	۱۲۵	۱۰۹	۹۴	۴۹	۵۵	۴۵
۱۱	مجموع ناوگان نو و بازسازی شده		۴۶۴	۳۲۷	۳۲۷	۲۶۱	۴۵۰	۶۷۳	۴۳۳	۷۷۸	۶۶۲

ردیف	نام شاخص	واحد	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	ماه ۱۰ ۱۳۹۱
۱۲	نگهداری خطوط شبکه	کیلومتر معادل	۱۶۱۵۰	۱۷۱۸۱	۱۷۱۸۱	۱۶۱۷۱	۱۶۱۷۱	۱۳۳۳۳	۱۳۳۳۳	۱۳۳۳۳	۱۳۳۳۳	۱۹۵۰۶
۱۳	احداث خطوط در کنار خطوط موجود	کیلومتر معادل	۰	۱۶	۱۲	۲۷۶	۲۷۶	۱۹۱	۲۲۱	۱۹۱	۱۱	۲۰
۱۴	احداث خطوط حومه‌ای اطراف کلان شهرها	کیلومتر معادل	۱	-	۱۰۷	۱۹۱	۱۹۱	۳۷	۱۲۱	۳۷	۷	۷
۱۵	بازسازی و بهسازی خطوط شبکه	کیلومتر	۳۳۵	۳۷۱	۴۰۰	۴۶۸	۴۶۸	۱۱۷	۲۲۱	۱۱۷	۱۰۲	۳۳۴
۱۶	تجهیز ایستگاه‌ها به سیستم کنترل اتوماتیک قطارها	ایستگاه	۳۵	۲۱	۲۱	۵۲	۵۲	۳۹	۶۹	۳۹	۶	۶
۱۷	تراکبندی خطوط شبکه	کیلومتر معادل	۶۰۰	۸۰۰	۶۸۸	۷۷۱	۷۷۱	۲۱۰	۲۰۶	۲۱۰	۱۵۰	۳۵

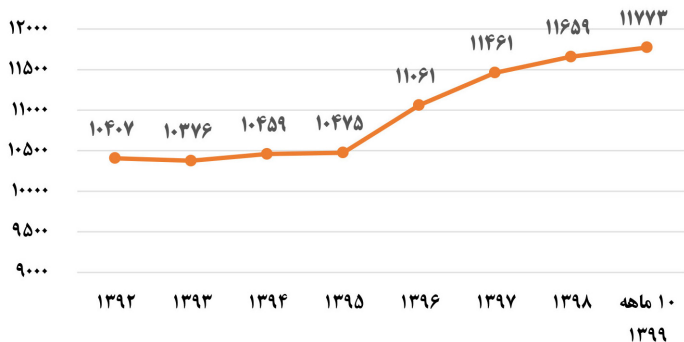
* با توجه به شیوع ویروس کرونا و اعمال محدودیت‌های شدید تردد در کشور، تعداد مسافر جا به جا شده کاهش چشمگیر داشته است.

جدول ۴- عملکرد شاخص‌های مهم و کلیدی بخش ریلی طی دولت نهم و دهم (۱۳۹۱-۱۳۸۴)

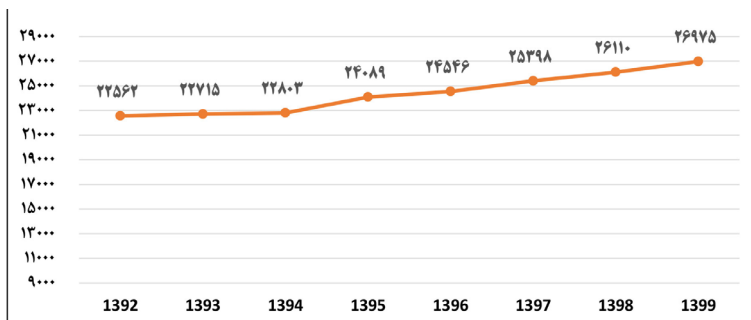
ردیف	نام شاخص	واحد	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱
۱	طول خطوط اصلی ریلی	کیلومتر	۸۳۹۱	۸۵۹۵	۸۷۴۵	۹۰۷۹	۹۴۸۲	۹۷۹۵	۹۹۹۲	۱۰۲۲۳
۲	تعداد کل واگن‌های باری	دستگاه	۱۹۸۴۸	۲۱۴۰۶	۲۱۶۳۳	۲۱۸۱۶	۲۱۸۱۶	۲۲۰۰۱	۲۲۰۸۲	۲۲۲۲۰
۳	تعداد مسافر جابه‌جا شده	هزار نفر	۱۹۴۰۰	۲۱۳۶۶	۲۴۴۵۹	۲۶۲۲۵	۲۷۷۱۰	۲۸۸۱۴	۲۸۵۶۰	۲۷۰۱۵
۴	تعداد مسافر جابه‌جا شده حومه‌ای	میلیون نفر	۳۹	۳۸	۴۶	۴۶	۴۳	۴۱	۳,۳	۳,۵
۵	سهم حمل و نقل ریلی از جابه‌جایی مسافر عمومی داخلی	درصد	۴	۵	۵	۵	۵	۶	۶	۶

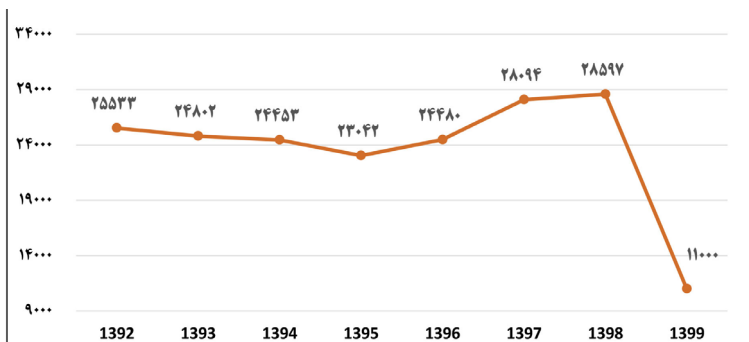
ردیف	نام شاخص	واحد	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱
۶	حمل بار	میلیون تن	۲۰۳	۳۳	۳۱	۳۳	۳۲۸	۳۳۵	۳۳	۳۴۳
۷	تعداد کل کوموتیو	دستگاه	۶۰۶	۶۳۶	۶۳۶	۶۴۶	۶۷۰	۷۰۴	۷۵۰	۷۷۸
۸	لکوموتیو نو و بازسازی شده		-	-	-	-	-	-	۲۴	۳۹
۹	واگن باری نو و بازسازی شده		-	-	-	-	-	-	-	۱۳۴
۱۰	واگن مسافری و خودکشش نو و بازسازی شده		-	-	-	-	-	-	-	۱۶
۱۱	مجموع ناوگان نو و بازسازی شده		-	-	-	-	-	-	-	۱۷۴
۱۲	نگهداری خطوط شبکه		کیلومتر معادل	۱۳۳۹۶	۱۳۶۸۱	۱۴۳۸۱	۱۴۵۱۰	۱۴۹۲۱	۱۵۴۴۴	۱۵۵۷۸
۱۳	احداث خطوط در کنار خطوط موجود	کیلومتر معادل	۶۶۵	۷۶۵	۱۰۹	۱۰۷	۰	۴۳	۱۴۹	۱۶
۱۴	احداث خطوط حومه‌ای اطراف کلان شهرها	کیلومتر معادل	۰	۰	۰	۰	۹	۰	۴۰	۳۱
۱۵	بازسازی و بهسازی خطوط شبکه	کیلومتر	۷۵۱	۲۰۰	۴۳۵	۵۷۵	۲۳۱	۱۹۱	۳۴۱	۲۰۱

نمودار ۶- طول خطوط اصلی ریلی کشور (کیلومتر)

نمودار ۷- تعداد واگن‌های باری (دستگاه)

نمودار ۸- مسافر جابجا شده ریلی (هزار نفر)

بررسی مقایسه‌ای شاخص‌های ریلی (بیان وضعیت و شرایط در آغاز به کار دولت)

عملکرد مسافر:

در حوزه جابه‌جایی مسافر، میزان مسافر جابه‌جا شده در پایان سال ۱۳۹۱ معادل ۲۷ میلیون نفر بوده است. با توجه به اهمیت جابه‌جایی مسافران حومه شهرها به مراکز شهرها و بالعکس قطارهای حومه‌ای از ابتدای دولت یازدهم مورد توجه ویژه قرار گرفت و شرکت راه‌آهن موظف شد موضوع پیاده‌سازی سیستم کارآمد قطارهای حومه‌ای را پیگیری و اجرایی نماید. به جرات می‌توان شکلگیری مفهوم و ساز و کار قطارهای حومه‌ای را جزء اقدامات دولت یازدهم قلمداد کرد. در دوره ۸ ساله فعالیت دولت‌های یازدهم و دوازدهم توسعه قطارهای حومه‌ای کلانشهر تهران در اولویت قرار گرفته و علت توجیهی آن، اهمیت موضوع حمل و نقل از تهران به شهرهای حومه آن در کاهش بار ترافیکی، مسائل زیست‌محیطی و تصادفات است. در واقع، توسعه قطارهای حومه‌ای سبب کاهش موارد مذکور و افزایش منافع اجتماعی می‌شود. بر همین اساس تاسیس شرکت حمل و نقل ریلی مسافری حومه‌ای نیز در قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه به صورت قانون ذیل بند (پ) ماده ۵۲ ابلاغ شده و تصویب اساسنامه آن ظرف مدت شش ماه پس از لازم الاجرا شدن این قانون در دستور کار راه‌آهن، وزارت راه و شهرسازی و وزارت کشور قرار گرفت و در ادامه پس از طی مراحل قانونی اساسنامه شرکت حمل و نقل مسافری حومه‌ای (سهامی خاص) در هیئت وزیران تصویب شد.

فنی و زیربنایی:

با توجه به وظایف شرکت راه‌آهن عمده تمرکز در بخش فنی و زیربنایی بر روی توسعه ظرفیت شبکه، تعمیرات و نگهداری، ارتقاء ایمنی و بروزرسانی سیستم‌های کنترل ترافیک می‌باشد. از این رو عمده فعالیت‌های این حوزه در خصوص احداث خطوط دوم و سوم، خطوط حومه‌ای، تراکبندی خطوط، بهسازی و بازسازی خطوط جهت تسهیل در امر حمل و نقل ریلی بوده است. در آغاز دولت یازدهم (ابتدای سال ۱۳۹۲) مجموع طول خطوط اصلی شبکه ریلی کشور برابر با ۱۰،۲۲۳ کیلومتر و میانگین احداث خطوط دوم و خطوط حومه‌ای در ۴ سال دولت دهم به ترتیب سالانه ۵۲ و ۲۰ کیلومتر بوده است.

بررسی مقایسه‌ای

عملکرد بار:

با آغاز به کار دولت یازدهم جابجایی بار ریلی شروع به افزایش نمود به طوری که میانگین عملکرد تناژ در دولت نهم و دهم ۳۲/۷ میلیون تن و در دولت یازدهم و دوازدهم ۴۲/۲ میلیون تن می‌باشد که بیانگر رشد ۲۹ درصدی می‌باشد. میانگین تن کیلومتر حمل شده در دولت نهم و دهم ۲۰/۸ میلیارد تن کیلومتر و در دولت یازدهم و دوازدهم ۲۹/۲ میلیارد تن می‌باشد که حاکی از رشد ۲۸/۹ درصدی است.

عملکرد مسافر:

طی سال‌های ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۵ با توجه به نوپا بودن واحد بازاریابی در شرکت‌های حمل و نقل ریلی و خروج ۲۵۰ واگن مسافری بالای ۴۵ سال در سال ۱۳۹۵، حمل و نقل ریلی با کاهش حجم مسافر روبه‌رو بوده است که پس از سال ۱۳۹۵ به دلیل ارتقا بهره‌وری در برنامه‌ریزی سیر قطارهای مسافری از جمله راه‌اندازی قطارهای چرخشی، فروش بلیت‌های ترکیبی، راه‌اندازی قطار در مسیرهای جدید الاحداث (کرمانشاه، همدان، بستان آباد، ارومیه و رشت) و مسیرهای پرتقاضا، شناورسازی بهای بلیت از تیرماه سال ۱۳۹۷، ارتقاء سیستم‌های بازاریابی در صنعت حمل و نقل ریلی مسافری همچون ارائه تخفیف‌های مناسب و فروش بسته‌های سفر (بلیت قطار به همراه اقامت در هتل)، افزایش قیمت بلیت متناسب با کشش بازار شاهد رشد بهره‌وری و تقاضای استفاده از حمل و نقل ریلی مسافری بوده‌ایم. ولیکن در اسفند سال ۱۳۹۸ به دلیل شیوع ویروس کرونا، ۳۰ هزار قطار مسافری حذف و الباقی قطارهای دارای سیر نیز برابر دستورالعمل ستاد ملی کرونا با ظرفیت حداکثر ۵۰ درصد به هموطنان عزیز عرضه شده است.

بخش جابه‌جایی مسافر حومه‌ای طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸ که متناظر با سال‌های فعالیت دولت تدبیر و امید (دولت‌های یازدهم و دوازدهم) روند صعودی داشته است، به نحوی که از سال ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸ آمار تعداد مسافر با رشد ۱۷۷ درصدی روبرو بوده که به دلیل افزایش تعداد مسیرهای جدید و برنامه‌ریزی‌های مناسب و منسجم پروژه بهره‌برداری از قطارهای حومه‌ای می‌باشد. ولیکن در سال ۱۳۹۹ به دلیل شیوع کرونا ویروس، شرکت راه‌آهن ناگزیر به حذف تعدادی از قطارهای حومه‌ای و منطقه‌ای و کاهش ظرفیت مجاز جابه‌جایی مسافر در هر

قطار (کاهش ضریب اشغال) تا ۵۰ درصد شده و این اقدام در راستای فاصله‌گذاری اجتماعی و جلوگیری از انتشار ویروس کووید ۱۹ صورت گرفته است.

عملکرد ناوگان:

از سال ۱۳۹۴ که در واقع نیمه دوم دولت یازدهم می‌باشد، افزایش تعداد ناوگان ریلی کشور رشد چشمگیری داشته و طی سال‌های ۹۶، ۹۸ و ۹۹ تعداد کل ناوگان نو و بازسازی شده داخلی رشد قابل توجهی داشته است. همچنین در سال‌های ۹۴، ۹۶، ۹۸ و ۹۹ تمامی ناوگان ریلی توسعه یافته با بهره‌گیری از حداکثر توان تولید داخل بوده است.

عملکرد فنی زیربنایی:

زیرساخت شبکه ریلی به شدت به اعتبارات منابع عمومی دولت وابسته است و در چند سال اخیر دولت در تامین منابع مالی این بخش در مضیقه بوده و اعتبارات تخصیص یافته عمدتاً به نگهداری از شبکه ریلی اختصاص پیدا کرده و لذا برخی از شاخص‌های این بخش در چند سال اخیر دچار روند نزولی شده است. علی‌ایحال میزان عملکرد شاخص (احداث خطوط در کنار خطوط موجود) در زمان دولت‌های یازدهم و دوازدهم در مقایسه با دولت‌های نهم و دهم به میزان ۲۶ درصد افزایش یافته است. همچنین میزان عملکرد شاخص (احداث خطوط حومه‌ای اطراف کلان شهرها) در زمان دولت‌های یازدهم و دوازدهم در مقایسه با دولت‌های نهم و دهم به میزان ۵۸ درصد افزایش یافته است.

چالش‌های پیش‌رو در بخش ریلی

- وضع تحریم‌ها و کاهش حمل بار ترانزیت و پیچیدگی در فرایند تامین قطعات و ماشین آلات
- کمبود منابع مالی جهت رفع محدودیت‌های ظرفیتی (دو خطه کردن، توسعه خطوط، گشایش ایستگاه و...)
- عدم ثبات نرخ ارز
- کاهش قیمت جهانی گوگرد و کاهش تقاضای حمل آن

عملکرد بخش دریایی بر اساس شاخص‌های کلیدی

جدول ۵- عملکرد شاخص‌های مهم و کلیدی بخش دریایی طی دولت تدبیر و امید (۱۳۹۹-۱۳۹۲)

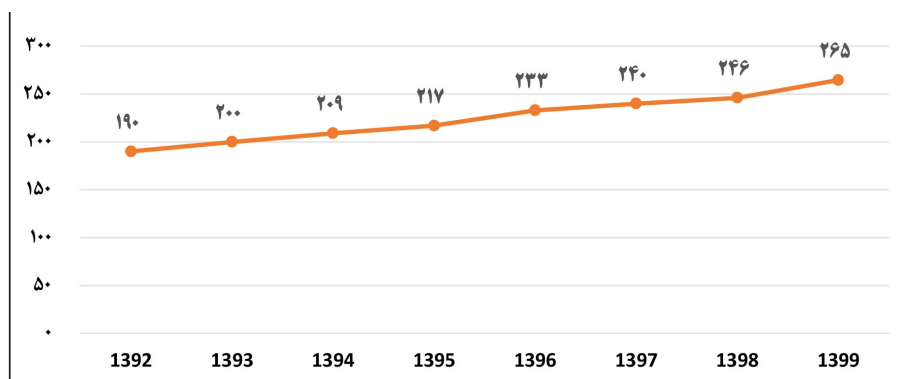
ردیف	نام شاخص	واحد	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
۱	ظرفیت اسمی بنادر	میلیون تن	۱۹۰	۲۰۰	۲۰۹	۲۱۷	۲۳۳	۲۴۰	۲۴۱	۲۶۵
۲	ظرفیت کانتینری بنادر	میلیون TEU	۴۸	۴۹	۴۹	۵۲	۷۰	۷۶	۷۷	۸
۳	ظرفیت مسافری بنادر	میلیون نفر	۱۶	۱۷٫۵	۱۸٫۲	۲۲٫۸	۲۴	۲۴٫۵	۲۴٫۷	۲۴٫۸
۴	عملیات تخلیه و بارگیری بنادر تجاری (کالای نفتی و غیرنفتی)	میلیون تن	۱۳۹	۱۴۶	۱۳۲	۱۴۵	۱۵۹	۱۳۹	۱۵۲	۱۳۳
۵	عملیات تخلیه و بارگیری کالای کانتینری بنادر تجاری	هزار TEU	۲,۳۰۲	۲,۴۵۵	۲,۱۰۰	۲,۶۲۰	۳,۱۰۰	۱,۹۶۰	۲,۶۶۱	۱,۲۱۶
۶	عملیات جابجایی مسافر دریایی بنادر	هزار نفر	۱۵,۵۹۶	۱۷,۱۴۰	۱۶,۵۰۰	۱۷,۷۰۰	۲۱,۰۰۰	۲۰,۰۰۰	۱۸,۸۰۰	* ۹,۰۰۰
۷	صادرات کالای غیرنفتی از بنادر	میلیون تن	۴۴	۴۱	۳۸	۴۹	۵۵٫۶	۵۰	۵۲	۲۶
۸	ترانزیت کالای غیرنفتی از بنادر	هزار تن	۷۶۸	۵۸۲۷	۴۶۰۰	۴۶۰۰	۵۸۰۰	۴۷۰۰	۴۱۰۰	۲۵۱

* با توجه به شیوع ویروس کرونا و اعمال محدودیت‌های شدید تردد در کشور، تعداد مسافر جا به جا شده کاهش چشمگیر داشته است.

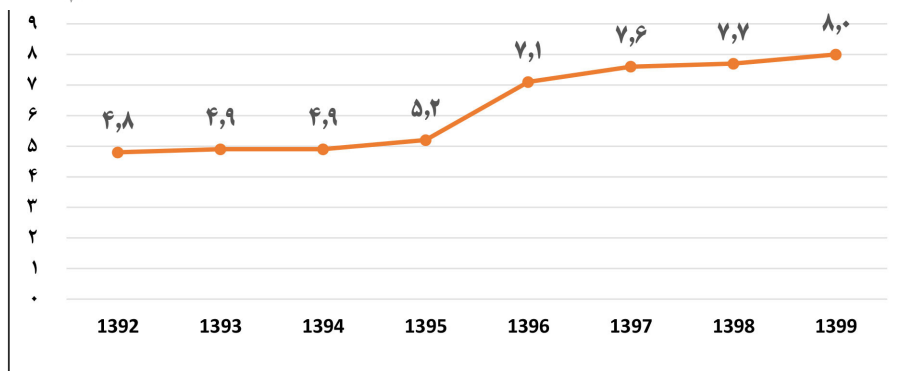

جدول ۶- عملکرد شاخص‌های مهم و کلیدی بخش دریایی طی دولت نهم و دهم (۱۳۹۱-۱۳۸۴)

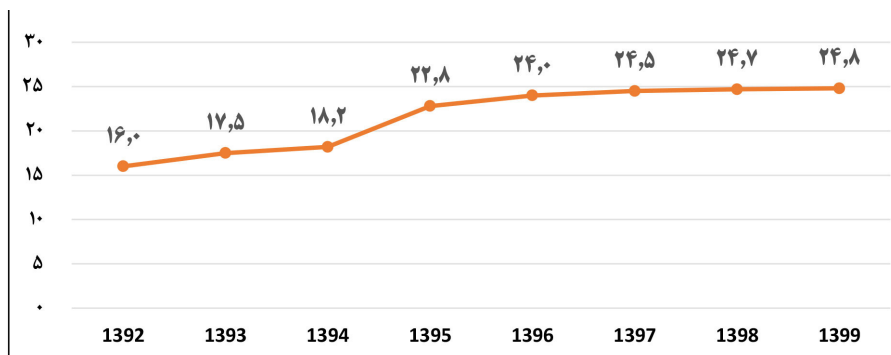
ردیف	نام شاخص	واحد	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱
۱	ظرفیت اسمی بنادر	میلیون تن	۱۱۷	۱۳۳	۱۴۷	۱۴۲	۱۵۰	۱۶۳	۱۷۰	۱۷۸
۲	ظرفیت کانتینری بنادر	میلیون TEU	-	۲,۲	۲,۷	۳	۳,۴	۳,۸	۴,۴	۴,۶
۳	ظرفیت مسافری بنادر	میلیون نفر	۴,۸	۵,۲	۶	۷,۷	۹,۵	۱۰,۵	۱۳	۱۴
۴	عملیات تخلیه و بارگیری بنادر تجاری (کالای نفتی و غیرنفتی)	میلیون تن	۹۸	۱۱۰	۱۰۷	۱۱۰	۱۳۱	۱۴۰	۱۳۵	۱۳۹
۵	عملیات تخلیه و بارگیری کالای کانتینری بنادر تجاری	هزار TEU	۱,۴۰۷	۱,۶۶۴	۱,۹۶۳	۲,۱۹۹	۲,۷۰۸	۲,۹۹۴	۳,۱۶۰	۲,۵۹۳
۶	عملیات جابجایی مسافر دریایی بنادر	هزار نفر	۳,۸۶۱	۳,۷۰۸	۵,۶۳۱	۷,۴۶۱	۸,۸۳۷	۸,۸۲۶	۱۰,۲۰۰	۱۱,۴۱۰
۷	صادرات کالای غیرنفتی از بنادر	میلیون تن	۱۶,۹	۱۸,۷	۲۰,۹	۱۹,۳	۲۵,۰	۳۴,۵	۳۴,۰	۳۷
۸	ترانزیت کالای غیرنفتی از بنادر	هزار تن	۱۳۴۱	۱۰۹۹	۱۱۰۲	۱۰۹۶	۱۱۵۸	۱۳۶۸	۹۹۵	۱۱۷۷

نمودار ۱۲- ظرفیت اسمی بنادر کشور (میلیون تن)

نمودار ۱۰- ظرفیت کانتینری بنادر کشور (میلیون TEU)

نمودار ۱۱- ظرفیت مسافری بنادر کشور (میلیون نفر)

بررسی مقایسه‌ای

ظرفیت اسمی بنادر تجاری کشور:

ظرفیت اسمی بنادر تجاری کشور از رقم ۱۷۸ میلیون تن در ابتدای سال ۱۳۹۲، به ۲۶۵ میلیون تن در پایان سال ۱۳۹۹ به میزان ۸۷ میلیون تن افزایش می‌یابد.

ظرفیت کانتینری بنادر تجاری کشور

ظرفیت کانتینری بنادر تجاری کشور از ۴/۶ میلیون TEU در ابتدای سال ۱۳۹۲، به ۸ میلیون TEU در پایان سال ۱۳۹۹ به میزان ۳/۴ میلیون TEU افزایش می‌یابد.

ظرفیت جابه‌جایی مسافر دریایی در بنادر

طی دولت یازدهم و دوازدهم ظرفیت جابه‌جایی مسافر دریایی بنادر کشور از ۱۴ میلیون نفر در ابتدای سال ۱۳۹۲، به ۲۴/۸ میلیون نفر در پایان سال ۱۳۹۹ و به میزان ۱۱ میلیون نفر افزایش می‌یابد.

تحلیل عملکرد: توسعه ظرفیت‌ها

در سال‌های اخیر، علیرغم مواجهه با مشکلات و محدودیت‌های ناشی از افزایش ناگهانی نرخ ارز و گسترش دامنه و عمق تحریم‌ها بر علیه حمل و نقل دریایی کشور، از جمله نگرانی، عدم استقبال و عدم تمایل سازندگان و تأمین کنندگان قطعات و تجهیزات خارجی جهت همکاری با صنایع داخلی، نبود تجهیزات مورد نیاز جهت انجام عملیات اجرایی پروژه‌ها و کمبود قطعات مورد نیاز جهت تعمیرات احتمالی تجهیزات و ... و شیوع ویروس کرونا... که بر روند اجرایی پروژه‌های توسعه ای بنادر به طور مستقیم اثر گذار بوده، سازمان بنادر و دریانوردی توانسته است تا ظرفیت اسمی بنادر بازرگانی کشور را از ۱۷۸ میلیون تن در ابتدای سال ۱۳۹۲ به ۲۸۵ میلیون تن در پایان سال ۱۳۹۹ و ظرفیت کانتینری را از ۴/۶ میلیون TEU به ۸ میلیون TEU در پایان سال ۱۳۹۹ و ظرفیت جابه‌جایی مسافر دریایی را از ۱۴ میلیون نفر به ۲۴/۸ میلیون نفر در پایان سال ۱۳۹۹ افزایش دهد.

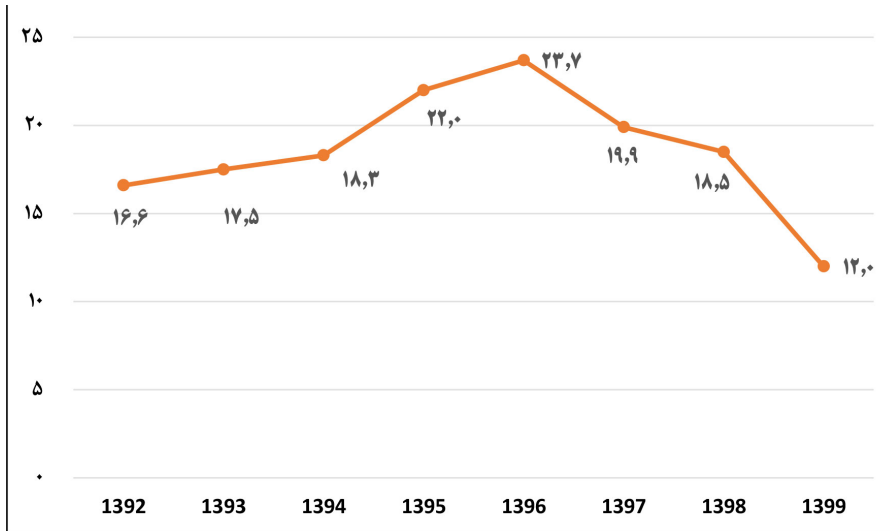
ظرفیت حمل و نقل مسافر دریایی با رویکرد جدی سازمان بنادر و دریانوردی در زمینه مطالعه، اجرا و انجام ده‌ها پروژه ساماندهی، بازسازی، توسعه و افزایش ظرفیت در پایانه‌های ۱۷ بندر مسافری شامل بنادر شهید ذاکری، شهید حقانی، کیش، لنگه، لافت، شهید باهنر، پهل، هرمز و بهمن در استان هرمزگان، خرمشهر و آبادان در استان خوزستان، خارک، گناوه و بوشهر در استان بوشهر و ترکمن و گز در استان گلستان و بندر چابهار در استان سیستان و بلوچستان، همچنین توسعه و نوسازی ناوگان مسافربری دریایی از محل وجوه اداره شده با ارائه تسهیلات بانکی کم بهره و مشارکت و سرمایه‌گذاری بخش غیردولتی با هدف بسط فعالیت‌های حمل و نقل و گردشگری دریایی مواجهه بوده است.

عملیاتی سازی این رویکرد علاوه بر تأثیرات گسترده ای که در توسعه و ارتقای کمی و کیفی سفرهای دریایی و رشد صنعت کشتی‌سازی و نوسازی و توسعه ناوگان مسافربری گذاشته و ارتقای استانداردهای ایمنی را نیز در پی داشته است، موجب افزایش ظرفیت مسافری بنادر

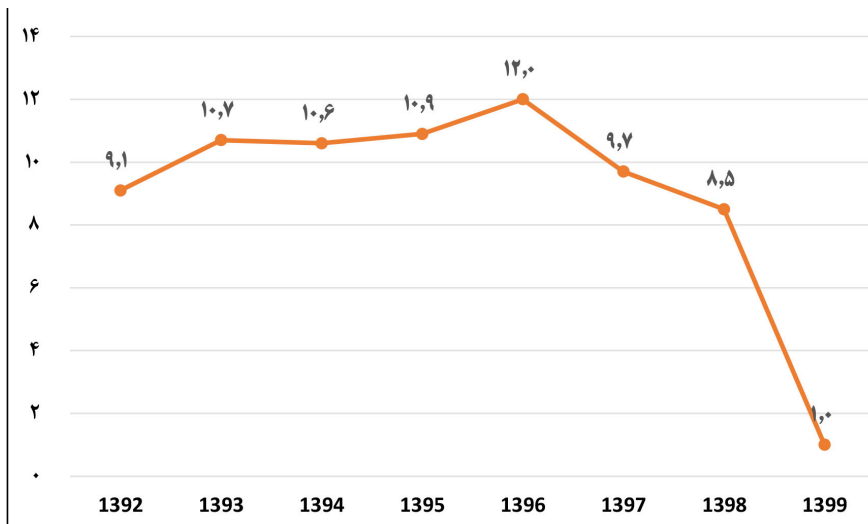

کشور با متوسط سالیانه ۱/۳۴ میلیون نفر، از ۱۴ میلیون نفر در ابتدای سال ۱۳۹۲ به ۲۴/۸ میلیون نفر در پایان سال ۱۳۹۹ گردیده که ضمن تحقق کامل هدف از پیش تعیین شده سازمان در این شاخص، از رشدی معادل ۷۷ درصد برخوردار می‌باشد. از جمله پروژه‌های دیگری که سازمان طی دولت دوازدهم در زمینه افزایش ظرفیت مسافری بنادر تعریف و اجرا نموده است عبارتند از:

- ادامه اجرای طرح توسعه بندر مسافری دریایی چمخاله که پروژه از تاریخ ۱۳۹۷/۱۰/۲۲ آغاز و به مدت ۳۶ ماه ادامه دارد.
- احداث ۴ پست اسکله مسافری در دو نقطه در بندر انزلی
- انجام مطالعات طرح توسعه بندر ترکمن و طراحی اسکله در بنادر گز و ترکمن با پیشرفت فیزیکی ۸۰ درصد
- توسعه و تکمیل زیرساخت‌های مسافری و احداث اسکله مسافری در استان‌های هرمزگان (۱۲ پست)، خرمشهر (۸ پست)، بوشهر (۶ پست)

نمودار ۱۴- جابه‌جایی مسافر در پروازهای داخلی (میلیون نفر)

نمودار ۱۵- جابه‌جایی مسافر در پروازهای بین‌المللی (میلیون نفر)

بررسی مقایسه‌ای شاخص‌های بخش هوایی

کشورهای عضو ایکائو برای ارائه خدمات سهل، ایمن و آسوده همواره با اصلاح قوانین و مقررات مورد عمل خود زمینه ارائه خدمات مزبور را فراهم کرده و کلیه کشورهای عضو موظف به اجرای آن هستند. اتحادیه اروپا در سال ۱۳۹۰ با تصویب مقررات جدید، استانداردهای

ایمنی جدید را مورد اجرا قرار داد و با اجرای آن، پرواز اغلب ایرلاین‌های ایرانی نظیر ایران ایر و آسمان به این کشورها محدود شد. از سال ۱۳۹۳ پیش‌نیازهای لازم در اجرای بند (ب) ماده (۱۶۱) قانون برنامه پنجم توسعه شروع گردید و در نهایت منتج به صدور و ابلاغ دستورالعمل آزادسازی نرخ بلیت به تصویب شورای عالی هواپیمایی رسید. در سال ۱۳۹۴ با توافقنامه برجام و ورود ایرلاین‌های منطقه و خارجی به کشور، توافق خرید هواپیما از ایرباس، توافق خرید هواپیما از ای‌تی‌آر و ...، افزایش حضور شرکت‌های اروپایی در ایران، رونق پست هوایی را به دنبال داشت. در سال‌های ۱۳۹۶-۱۳۹۵ با لغو ویزای برخی از کشورها نظیر صربستان و گرجستان، مسافران توریستی به این کشورها افزایش و زمینه حضور شرکت‌های هواپیمایی ایرانی در این کشورها فراهم گردید. پس از آن در سال ۱۳۹۸ شتاب این آثار در حال کاهش بود که به دلیل فراگیری ویروس کرونا و محدودیت‌های آن و کاستن از علاقه‌مندی مردم به سفر، شیب تندتری به خود گرفته و در سال ۱۳۹۹ به حداقل خود رسیده است.

جابه‌جایی مسافر در پروازهای داخلی

جابه‌جایی مسافر در پروازهای داخلی در سال اول دولت نهم (سال ۸۴) برابر با ۱۰/۵ میلیون نفر و در پایان سال دولت یازدهم با نرخ رشد متوسط ۷ درصد به ۱۶/۷ میلیون نفر در سال رسید. در دولت تدبیر و امید علیرغم مشکلات ناشی از تحریم و ویروس کووید ۱۹ در سال گذشته با نرخ متوسط ۲ درصد رشد در سال ۹۸، ۱۸/۵ میلیون مسافر رسید و این در حالی است که در سال‌های ۹۵ و ۹۶ به ترتیب ۲۲ و ۲۳/۷ میلیون مسافر در پروازهای داخلی جابه‌جا شده است.

جابه‌جایی مسافر در پروازهای بین‌المللی

در ابتدای دولت نهم تعداد مسافر در پروازهای بین‌المللی ۵/۱ میلیون نفر بوده و با نرخ رشد متوسط ۷ درصد در سال پایانی دولت دهم این عدد به ۸/۲ میلیون نفر می‌رسد. در دولت تدبیر و امید با توجه تحریم‌های غیرقانونی و ظالمانه با نرخ رشد متوسط یک درصد در سال ۱۳۹۸ به ۸/۵ میلیون نفر می‌رسد و این در حالیست که در سال‌های ۹۵ و ۹۶ به ترتیب ۱۰/۹ و ۱۲ میلیون نفر مسافر در پروازهای بین‌المللی وجود داشته است. در سال ۱۳۹۸ مشکلات ناشی از انتقال ارز شرکت‌های هواپیمایی در سال‌های اخیر در حال رفع شدن بود که شیوع ویروس کرونا و محدودیت‌های وضع شده و سپس ممنوعیت‌های جابه‌جایی مسافر هوایی بین کشورها، میزان جابه‌جایی مسافر در پروازهای بین‌المللی را در اسفند ماه سال ۱۳۹۸

حدود ۸۰٪ نسبت به مدت مشابه سال ۱۳۹۷ کاهش داد و در نتیجه عملکرد کل سال را متاثر نموده و باعث کاهش این شاخص در سال ۱۳۹۸ نسبت به سال ۱۳۹۷ شده است. لازم به توضیح است که در سال ۱۳۹۹ میزان مسافر جابجا شده بین‌المللی به میزان ۱ میلیون نفر بوده است.

چالش‌های بخش هوایی

- فرسودگی و عمر بالای ناوگان هوایی کشور
- عدم سرمایه‌گذاری کارا در صنعت حمل و نقل هوایی
- اشباع ظرفیت در فرودگاه‌های پر ترافیک کشور
- عدم بهره‌برداری بهینه از ظرفیت‌های فرودگاه‌های کم ترافیک کشور
- تغییرات فناوری در هواپیماهای نسل جدید

عملکرد بخش مسکن و ساختمان بر اساس شاخص‌های کلیدی

جدول ۹- عملکرد شاخص‌های مهم و کلیدی بخش مسکن و ساختمان طی دولت تدبیر و امید

(۱۳۹۲-۱۳۹۹)

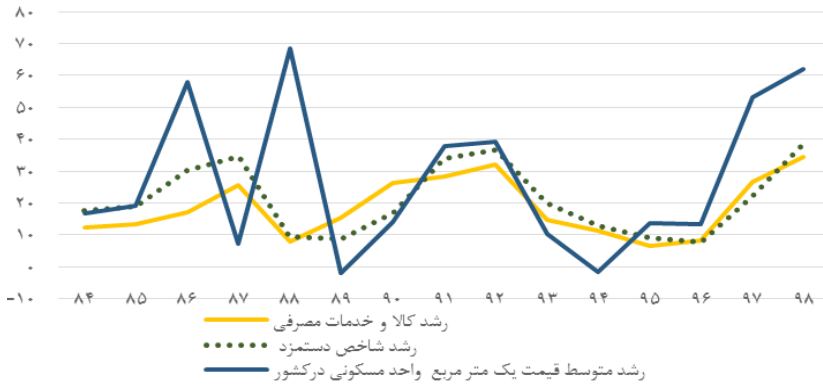
ردیف	نام شاخص	واحد	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۹ ماهه ۱۳۹۹
۱	رشد متوسط قیمت یک متر مربع واحد مسکونی در کشور	درصد	۳۹	۱۰	-۲	۱۴	۱۴	۵۳	۶۲	۷۶
			۲۰	۱۸	۱۴	۶	۷	۲۴	۲۵	
			۲۷	۴	-۶	۵	۱۴	۴۱	-	
			۳۷	۲۰	۱۳	۹	۸	۳۹	-	
			۳۳	۱۵	۱۱	۷	۸	۳۴	۳۳	
۲	رشد شاخص گروه مسکن، آب، برق و سایر سوخت‌ها	درصد	۲۰	۱۸	۱۴	۶	۷	۲۴	۲۵	
۳	رشد شاخص کل مصالح ساختمانی		۲۷	۴	-۶	۵	۱۴	۴۱	-	
۴	رشد شاخص دستمزد		۳۷	۲۰	۱۳	۹	۸	۳۹	-	
۵	رشد کالا و خدمات مصرفی		۳۳	۱۵	۱۱	۷	۸	۳۴	۳۳	
۶	تشکیل سرمایه ثابت ناخالص در ساختمان بخش خصوصی به قیمت ثابت ۱۳۹۰		میلیارد ریال	۶۷۵۰۰۰	۶۶۸۰۰۰	۵۸۶۰۰۰	۴۷۷۰۰۰	۴۸۳۰۰۰	۵۲۰۰۰۰	
۷	تعداد واحد مسکونی در پروانه‌های ساختمانی مناطق شهری کشور	هزار واحد	۶۵۰	۳۹۹	۳۳۱	۳۳۲	۳۳۶	۳۹۹	۳۹۵	۱۰۲
۸	تعداد واحد های مسکونی تکمیل شده توسط بخش خصوصی در مناطق شهری کشور	هزار واحد	۸۳۴	۷۱۹	۵۴۵	۳۷۲	۴۰۲	۱۰۰۳		
۹	متوسط هزینه یک متر مربع بنای ساختمان‌های مسکونی تکمیل شده در کلیه مناطق شهری	هزار ریال	۵۱۹۲	۶۱۶۴	۷۰۵۱	۷۸۳۳	۸۶۰۷	۹۰۸۲		

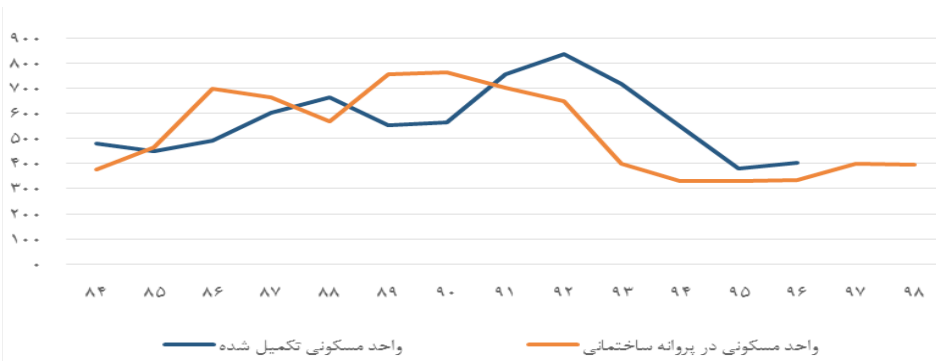
جدول ۱۰- عملکرد شاخص‌های مهم و کلیدی بخش مسکن و ساختمان طی دولت تدبیر و امید

(۱۳۸۴-۱۳۹۱)

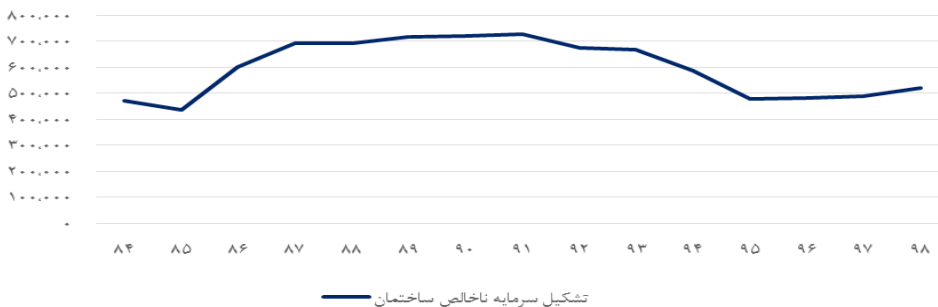
۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	واحد	نام شاخص	رتبه
۳۸	۱۴	۲-	۶۹	۷	۵۸	۱۹	۱۷	درصد	رشد متوسط قیمت یک متر مربع واحد مسکونی در کشور	۱
۱۸	۲۸	۹	۸	۳۰	۲۲	۱۹	۱۴		رشد شاخص گروه مسکن، آب، برق و سایر سوخت‌ها	۲
۴۷	۳۳	۹	-۵	۳۰	۱۹	۲۰	۶		رشد شاخص کل مصالح ساختمانی	۳
۳۴	۱۷	۹	۹	۳۵	۳۰	۱۹	۱۸		رشد شاخص دستمزد	۴
۲۸	۲۶	۱۶	۸	۲۶	۱۷	۱۳	۱۲		رشد کالا و خدمات مصرفی	۵
۷۴۹۶۰.۱	۷۲۱۴۰.۶	۷۱۷۸۴۸	۶۹۱۴۵۴	۶۹۲۲۲۷	۶۰۲۴۷۰	۴۳۷۷۳۰	۴۷۰۱۰۰	میلیارد ریال	تشکیل سرمایه ثابت ناخالص در ساختمان بخش خصوصی به قیمت ثابت ۱۳۹۰	۶
۷۰.۱	۷۶۵	۷۵۷	۵۶۷	۶۶۳	۶۹۹	۴۳۶	۳۷۶	هزار واحد	تعداد واحد مسکونی در پروانه‌های ساختمانی مناطق شهری کشور	۷
۷۵۴	۵۶۵	۵۵۱	۶۶۳	۶۰.۱	۴۹۱	۴۲۸	۴۸۰	هزار واحد	تعداد واحد‌های مسکونی تکمیل شده توسط بخش خصوصی در مناطق شهری کشور	۸
۳۸۷۸	۳۱۷۳	۲۸۹۰	۲۸۷۱	۲۴۰.۲	۱۸۷۳	۱۴۵۸	۱۳۱۴	هزار ریال	متوسط هزینه یک متر مربع بنای ساختمان‌های مسکونی تکمیل شده در کلیه مناطق شهری	۹

نمودار ۱۶- مقایسه رشد شاخص دستمزد، کالا و خدمات مصرفی و متوسط قیمت یک متر مربع واحد مسکونی

نمودار ۱۷- تولید مسکن در مناطق شهری کشور (هزار واحد)

نمودار ۱۸- تشکیل سرمایه ناخالص ساختمان به قیمت ثابت ۱۳۹۰ (میلیارد ریال)

در آغاز دولت یازدهم، متاثر از شرایط اقتصادی کشور و بی‌ثباتی در متغیرهای کلان اقتصادی از جمله نرخ ارز و تورم عمومی (به دلیل وضع تحریم‌های اقتصادی)، از طرفی قیمت مسکن با افزایش قابل توجهی مواجه بوده است و از طرفی دیگر به دلیل کاهش توان اقتصادی خانوار و همچنین نبود چشم‌انداز اقتصادی مناسب در کشور، سرمایه‌گذاری در حوزه مسکن بشدت کاهش یافته بود.

طی سال‌های ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۶ به دلیل ایجاد ثبات اقتصادی در کشور و کاهش انتظارات تورم، قیمت مسکن با ثبات مواجه بوده ولی از سال ۱۳۹۷ تاکنون به دلیل شرایط اقتصادی منتج از وضع تحریم‌های اقتصادی و افزایش قابل توجه نرخ ارز، قیمت مسکن نیز افزایش قابل توجهی یافت. از طرف دیگر به دلیل جذب نقدینگی در بازارهای موازی مسکن از جمله بازار ارز، سکه، طلا و بورس حجم سرمایه‌گذاری و تولید مسکن توسط بخش خصوصی با افزایش مواجه نگردید از اینرو وزارت راه و شهرسازی برنامه اقدام ملی مسکن را از اوسط سال ۱۳۹۷ به منظور احداث ۴۰۰ هزار واحد مسکونی در دستور کار قرار داد کما اینکه در سه ماهه اول سال ۱۳۹۹ نسبت به دوره مشابه سال قبل تعداد واحد مسکونی در پروانه‌های ساختمانی حدود ۲/۳ درصد افزایش یافته است.

بررسی مقایسه‌ای شاخص‌های بخش مسکن و ساختمان

همانطور که مشخص است پس از جهش‌های قیمتی در هزینه‌های ساخت، قیمت مصالح و به تبع آن قیمت مسکن در سال‌های ۱۳۹۱-۱۳۹۲، این شاخص‌ها از سال ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۶ با ثبات مواجه گردیده اند ولی مجدداً از سال ۱۳۹۷ با اعمال تحریم‌های اقتصادی بر کشور، شاخص‌های مذکور با جهش مواجه شده‌اند. هر چند از آذر ماه سال جاری بازار مسکن با ثبات مواجه شده و در این ماه قیمت مسکن نسبت به ماه قبل حدود ۵/۱ درصد قیمت کاهش یافته است و انتظار می‌رود قیمت مسکن در ماه‌های باقیمانده سال ۱۳۹۹ و در صورت ثبات در متغیرهای کلان کشور از جمله نرخ ارز، در سال‌های آتی نیز قیمت مسکن با ثبات مواجه باشد.

● در حوزه تولید و سرمایه‌گذاری مسکن نیز لازم به ذکر است طی سال‌های ۹۳-۹۶ به دلیل شرایط رکودی حاکم بر بخش مسکن سرمایه‌گذاری و تولید مسکن با افزایش مواجه نشده است. از سال ۱۳۹۷ تاکنون نیز به دلیل جذب نقدینگی توسط بازارهای رقیب، بازار مسکن در جذب نقدینگی و منابع مالی برای تولید و سرمایه‌گذاری با مشکل

مواجهه شده است. ولی به نظر می‌رسد با ایجاد ثبات اقتصادی در کشور و همچنین اجرای برنامه‌های حوزه مسکن از جمله طرح اقدام ملی مسکن، سرمایه‌گذاری و تولید مسکن با افزایش مواجه گردد به گونه ای که ذکر گردید تعداد واحد مسکونی در پروانه های ساختمانی کشور در سه ماهه اول سال ۱۳۹۹ با افزایش مواجه شده است و انتظار می‌رود این روند در کل سال ۱۳۹۹ نیز ادامه داشته باشد.

چالش‌های بخش مسکن و ساختمان

- عدم وجود منابع تسهیلاتی و بودجه‌ای کافی برای اجرای برنامه‌های بخش مسکن
- پراکندگی وظایف و اختیارات مربوط به حوزه مسکن در بین دستگاه‌های مختلف و عدم هماهنگی دستگاه‌ها در اجرای برنامه‌های حوزه مسکن
- عدم امکان پیش‌بینی دقیق از وضعیت شاخص‌های اقتصادی کشور به منظور برنامه‌ریزی مطلوب در راستای اجرای برنامه‌های بخش مسکن
- کاهش توان خانوار متقاضی مسکن جهت تامین سهم آورده و پرداخت اقساط تسهیلات برنامه‌های حوزه مسکن
- کاهش توان اقتصادی خانوار جهت تامین مورد نیاز و پرداخت اقساط تسهیلات برنامه‌های تامین مسکن حمایتی دولت

عملکرد معماری و شهرسازی بر اساس شاخص‌های کلیدی

جدول ۱۱- عملکرد شاخص‌های مهم و کلیدی بخش شهرسازی و معماری طی دولت تدبیر و امید

(۱۳۹۲-۱۳۹۹)

ردیف	نام شاخص	واحد	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹ *
۱	تهیه طرح‌های جامع شهری	تعداد	۳۳۱	۲۵۶	۳۷۱	۲۰۰	۳۱۱	۱۷۱	۱۸۱	۱۶۱
۲	تهیه طرح‌های ناحیه‌ای	تعداد	۱۷	۶۱	۱۵	۱۳	۹	۹	۷	۵
۳	تهیه طرح‌های مجموعه شهری	تعداد	۹	۹	۹	۸	۷	۷	۷	۶
۴	تهیه طرح‌های کالبدی و ویژه	تعداد	۴	۴	۴	۴	۲	۲	۶	۵
۵	تصویب طرح جامع در شورایی عالی شهرسازی	تعداد	۸۱	۴۷	۹۶	۴۸	۴۶	۴۰	۴۲	۳۰
۶	سیاست‌گذاری و ضابطه‌گذاری در شورایی عالی شهرسازی	مصوبه	۹	۱۵	۲۱	۲۱	۱۷	۱۸	۱۳	۱۶
۷	تصویب طرح‌های ناحیه‌ای، مجموعه شهری و منطقه‌ای در شورایی عالی شهرسازی	تعداد	۱۳	۵	۹	۳	۵	۲	۶	۱
۸	مغایرت‌های اساسی طرح‌های جامع	مصوبه	۹۲	۴۰	۳۵	۳۷	۳۳	۳۳	۲۵	۳۵
۹	تصویب انتقال پادگان‌ها و تغییر کاربری اراضی نظامی شهرها در شورایی عالی شهرسازی	تعداد	۲	۱	۳	۵	۲	۱	۲	۱
۱۰	تصویب طرح‌های ویژه در شورایی عالی شهرسازی	تعداد	۱۱	۱	۹	۹	۱۲	۱۶	۶	۸

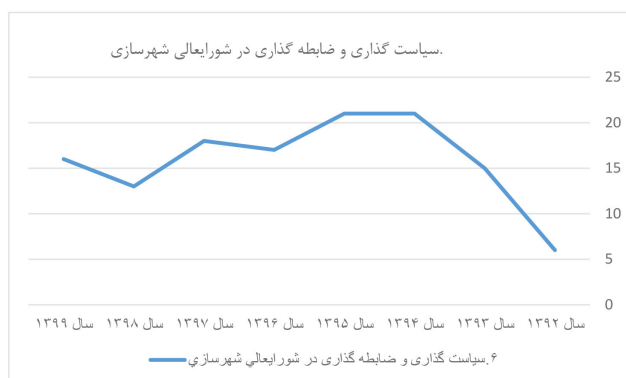
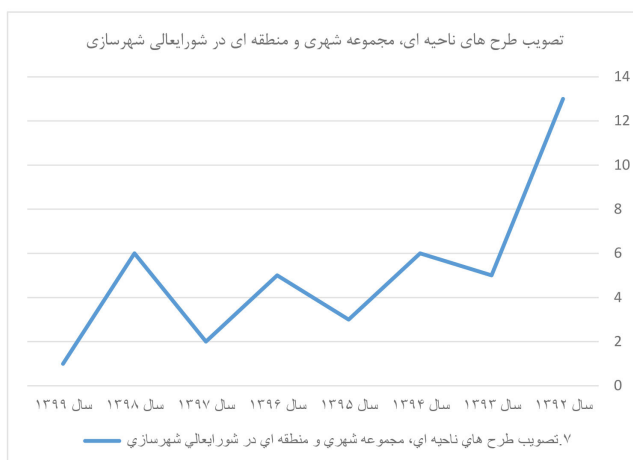
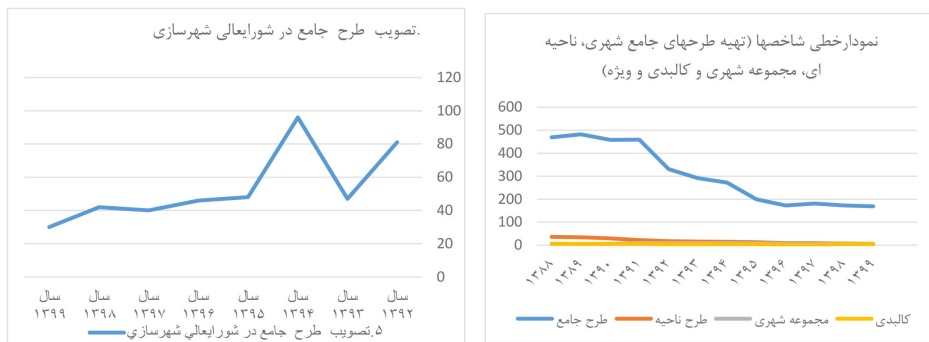
ردیف	نام شاخص	واحد	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹*
۱۱	بررسی و کنترل مصوبات کمیسیون ماده ۵ شورای عالی شهرسازی و معماری ایران و مصوبات کارگروه زیربنایی، توسعه روستایی، عشایری، شهری و آمایش سرزمین و محیط زیست	صورت جلسه	۷۰	۷۰	۷۰	۷۵	۸۱	۷۸	۷۹	۷۰
۱۲	طراحی شهری	تعداد	۴	۵	۹	۹	۸	۸	۴	۸
۱۴	طرح‌های مطالعاتی	تعداد	۲	۸	۹	۹	۱۰	۸	۱۰	۱۲
۱۵	انتشار کتب و مجلات	تعداد	۲	۳	۵	۷	۹	۷	۲۵	۴۹

* اطلاعات ۹ ماهه می‌باشد.

جدول ۱۲- عملکرد شاخص‌های مهم و کلیدی بخش شهرسازی و معماری طی دولت نهم و دهم

(۱۳۸۴-۱۳۹۱)

ردیف	نام شاخص	واحد	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱
۱	تهیه طرح‌های جامع شهری	تعداد	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۴۵۸	۴۵۹
۲	تهیه طرح‌های ناحیه‌ای	تعداد	۱	۱	۱	۱	۱	۳۴	۲۰	۲۲
۳	تهیه طرح‌های مجموعه شهری	تعداد	۱	۱	۱	۱	۵	۵	۵	۱۰
۴	تهیه طرح‌های کالبدی و ویژه	تعداد	۱	۱	۱	۱	۹	۵	۵	۵
۵	طراحی شهری	تعداد	۳	۳	۲	۳	۹	۵	۴	۶
۶	طرح‌های مطالعاتی	تعداد	۱	۱	۱	۲	۱	۱	۲	۱

نمودار ۱۹- شاخص های کلیدی بخش معماری و شهرسازی

عملکرد بخش زمین و مسکن بر اساس شاخص‌های کلیدی

جدول ۱۳- عملکرد شاخص‌های مهم و کلیدی بخش زمین و مسکن طی دولت تدبیر و امید

(۱۳۹۲-۱۳۹۹)

ردیف	نام شاخص	واحد	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹*
۱	تحصیل اراضی داخل محدوده	مساحت به هکتار	۶۷۵	۱,۰۱۷	۹۱۹	۳,۵۵۴	۱,۲۱۸	۲,۰۵۶	۱,۶۴۷	۱,۱۸۶
۲	تحصیل اراضی داخل حریم	مساحت به هکتار	۶۷,۰۹۴	۲۹,۵۰۷	۳۷,۵۰۳	۳۷,۵۹۲	۱۶,۲۶۰	۲۱,۷۰۲	۱۵,۱۱۵	۸,۱۲۶
۳	واگذاری مسکونی	معادل واحد مسکونی	۱۲,۴۰۲	۸,۰۷۸	۱۱,۹۱۵	۱۴,۴۸۰	۱۲,۳۹۸	۹,۹۸۵	۱۰,۷۱۸	۹,۱۸۲
		مساحت به هکتار	۲۹۴	۱۳۳	۱۰۰	۱۶۶	۱۶۱	۱۵۹	۱۰۶	۸۶
۴	واگذاری غیر مسکونی	تعداد قطعه	۱,۸۴۷	۱,۴۴۹	۱,۰۳۳	۱,۵۶۴	۱,۳۹۵	۱,۲۷۲	۱,۰۵۶	۶۵۷
		مساحت به هکتار	۲,۱۹۰	۱,۰۴۴	۱,۳۹۷	۱,۹۶۵	۱,۶۹۲	۱,۳۶۳	۱,۹۵۹	۱,۹۷۶
۵	واگذاری به اقشار ویژه	تعداد نفر	۲,۷۳۰	۱,۵۲۹	۲,۳۰۷	۵,۸۷۱	۸,۳۰۵	۴,۲۶۸	۵,۱۷۳	۱,۳۷۵
۶	تأمین نصاب مالکانه	مساحت به هکتار	۱۴	۱۵	۱۶	۲۵	۱۴	۲۲	۱۶	۵
۷	طرح اقدام ملی مسکن (تخصیص زمین)	معادل واحد	-	-	-	-	-	-	-	۹۵,۵۰۶

* اطلاعات ۹ ماهه می‌باشد.

جدول ۱۴- عملکرد شاخص‌های مهم و کلیدی بخش زمین و مسکن طی دولت نهم و دهم

(۱۳۸۴-۱۳۹۱)

ردیف	نام شاخص	واحد	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱
۱	تحصیل اراضی داخل محدوده	مساحت به هکتار	۳,۱۸۱	۳,۳۷۸	۲,۰۰۷	۶,۳۵۷	۱۰,۲۵۱	۱۱,۲۵۲	۲۳,۵۲۲	۶,۹۶۶
۲	تحصیل اراضی داخل حریم	مساحت به هکتار	۱۶,۹۴۳	۲۷,۱۷۶	۱۶,۰۱۰	۴۲,۳۱۹	۵۵,۴۰۵	۵۵,۳۶۷	۹۵,۱۴۱	۴۱,۱۹۳

ردیف	نام شاخص	واحد	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱
۳	واگذاری مسکونی	معادل واحد مسکونی	۴۴,۹۹۲	۵۰,۰۶۱	۵۲,۳۳۰	۴۲,۶۷۸	۲۵,۷۸۱	۲۱,۴۵۲	۱۴,۰۴۹	۱۴,۶۶۴
		مساحت به هکتار	۴۴۹	۵۷۴	۵۷۸	۵۲۱	۵۲۱	۵۲۱	۴۸۷	۲۹۹
۴	واگذاری غیر مسکونی	تعداد قطعه	۱,۸۵۱	۱,۴۵۰	۷۹۹	۱,۶۶۳	۱,۵۱۸	۱,۵۳۱	۲,۳۸۷	۱,۸۱۱
		مساحت به هکتار	۲,۲۲۷	۱,۸۷۰	۱,۱۹۳	۶,۹۳۰	۴,۲۸۲	۲,۲۲۷	۶,۳۷۷	۲,۰۹۶
۵	واگذاری به افشار ویژه	تعداد نفر	۱,۵۵۵	۲,۱۰۸	۳,۷۱۶	۵,۶۱۳	۲,۵۷۸	۱,۲۹۹	۱,۲۲۳	۱,۸۷۰
۶	تأمین نصاب مالکانه	مساحت به هکتار	۷۹	۸۶	۸۷	۵۲	۴۶	۴۵	۴۵	۷۵

بررسی مقایسه‌ای شاخص‌های سازمان ملی زمین و مسکن

- دولت نهم در سال ۱۳۸۴ با افزایش شدید قیمت زمین، مسکن، اجاره و کاهش توان تأمین مسکن به ویژه در خانوارهای جوان، و گروه‌های کم درآمد با آغاز، برآن شد تا در راستای حل مشکل وضعیت خانوارهای کم درآمد و نیازمند واقعی مسکن با اتخاذ راهکارها و تدابیری خاص از سال ۱۳۸۶ طرح ملی مسکن مهر را به اجرا درآورد. حذف قیمت زمین از هزینه ساخت از مهم‌ترین راه‌کارهای این طرح به حساب می‌آید.
- سازمان ملی زمین و مسکن علاوه بر تکالیف قانونی پیش‌بینی شده و در راستای اجرایی نمودن سیاست‌های پیش‌بینی شده در دولت‌های نهم و دهم وظایف زیر را در طرح مسکن مهر برعهده داشت: تأمین اراضی مورد نیاز مسکن گروه‌های هدف از جمله تأمین زمین مورد نیاز طرح مسکن مهر، در کلیه نقاط شهری اعم از زیر ۲۵ و بالای ۲۵ هزار نفر، تأمین بخشی از اراضی مورد نیاز خدمات عمومی، اعمال و تثبیت مالکیت دولت بر روی اراضی موات و ملی و دولتی در محدوده شهرها و شهرک‌ها، مدیریت حسن اجرا و ساخت مسکن مهر در شهرهای بالای ۲۵ هزار نفر
- واگذاری زمین به صورت اجاره بلندمدت، تأمین اراضی و منابع لازم جهت احداث تاسیسات

روبنایی مسکن مهر (مساجد، مدارس، کلانتری، تجاری و ...)، هدایت و نظارت بر حسن اجرا و پیگیری اعطای تسهیلات بانکی به واحدهای احداثی در چارچوب دستورالعمل‌ها و مقررات موجود، فراهم آوردن بسترهای قانونی مورد نیاز جهت واگذاری اراضی در مالکیت دولت اعم از وزارت راه و شهرسازی و سایر سازمان‌ها و ارگان‌های دولتی به صورت اجاره بلند مدت.

چالش‌های بخش زمین و مسکن

بخش زمین و مسکن از جمله مهم‌ترین بخش‌های اقتصادی کشور به شمار می‌آید که دارای ارتباطات اقتصادی متعدد بوده و تحت تاثیر عوامل درون بخشی و برون بخشی متفاوتی قرار دارد و از سویی دیگر تقریباً بخشی خودکفا به ویژه در بخش زمین به حساب می‌آید، لذا تحریم‌ها به طور معمول آثار مستقیم در موضوعات مبتلا به بخش نداشته لیکن نمی‌توان منکر آثار تبعی و غیر مستقیم آن‌ها در این بخش گردید. در ذیل به مرور سریع این موارد می‌پردازیم:

● عوامل درون بخشی متاثر در بخش زمین و مسکن عبارتند از: نرخ سودآوری بخش مسکن، قیمت زمین، قیمت مصالح ساختمانی، هزینه دستمزد و انتظارات قیمتی. عوامل درون بخشی عمدتاً از تورم عمومی اثر می‌پذیرند، و از طریق فشار هزینه، بر افزایش قیمت تمام شده تاثیر می‌گذارند. همان‌گونه که ملاحظه می‌گردد عوامل درون بخشی بیشتر مرتبط با نهاده‌های تولید مسکن می‌باشد که در ایران با تحریم‌ها ارتباطی ندارند، لیکن همان‌گونه که گفته شد به دلیل تاثیر پذیری از نرخ تورم سبب افزایش نرخ دستمزد، افزایش قیمت حامل‌های انرژی، ... و نهایتاً افزایش قیمت تمام شده، کاهش توان اقتصادی خانوارها، زمینه‌ساز رکود بازار و ... می‌گردند.

● عوامل برون بخشی تاثیر گذار بر بخش مسکن عبارتند از: حجم نقدینگی کشور، نرخ تورم، و سپرده بانکی، قیمت نفت، تحولات ارز و وضعیت بازدهی بازار سهام. افزایش‌های جهش وار قیمت مسکن به عوامل برون بخشی مربوط می‌شود که خودریشه در ماهیت سرمایه‌ای مسکن دارد.

عملکرد بخش بازآفرینی شهری براساس شاخص‌های کلیدی

تبدیل یک شرکت با دستور کارهای سیاست‌گذاری در سطح کلان و مطالعات راهبردی، به یک شرکت با فعالیت‌های اجرایی و دستور کارهای کلانی از قبیل برنامه‌ریزی نوسازی ۱۴۵ هزار واحد مسکونی یکی از چالش‌های اصلی شرکت بازآفرینی شهری ایران در دولت تدبیر و امید است. همچنین شرایط ویژه اقتصادی کشور که بودجه‌های عمرانی را در شرایط انقباضی قرار داده و رشد قابل توجه هزینه متوسط دولت، شهرداری‌ها و بخش خصوصی جهت نوسازی و احیای محلات هدف از مهم‌ترین چالش‌های پیش‌روی بازآفرینی شهری در دولت تدبیر و امید است. به گونه‌ای که متوسط سرمایه‌گذاری مورد نیاز برای بازآفرینی یک محله در سال‌های آغازین دولت تدبیر و امید به شرح جدول ذیل در حدود ۹۲/۵ میلیارد تومان برآورد گردید:

جدول ۱۵- متوسط سرمایه‌گذاری مورد نیاز برای بازآفرینی یک محله در سال‌های آغازین دولت تدبیر و امید

عنوان	واحد	مقدار سالانه	تعداد	مبلغ کل مورد نیاز (میلیارد تومان)
۱ توسعه فضاهای آموزشی	متر مربع	۱۴۰۰	۲ آموزشگاه	۴
۲ توسعه فضاهای درمانی	مترمربع	۸۰۰۰	۲ درمانگاه	۱۳/۵
۳ توسعه فضاهای ورزشی	مترمربع	۷۶۰۰	۲ ورزشگاه	۶/۱
۴ توسعه فضاهای فرهنگی، مذهبی	مترمربع	۵۰۰۰	۳ مجموعه	۸/۸
۵ استفاده مجدد بناهای تاریخی و عناصر محلی	مترمربع	۲۰۰۰	۲ بنا	۴/۹
۶ ارتقای زیر ساخت های شهری و محله ای (آبفا، برق، گاز، مخابرات)	طول شبکه	۱۰۰۰۰	۱۰ معبر	۱/۴
۷ بهسازی و ارتقاء فضاهای شهری و محله ای	متر مربع	۱۵۰۰۰	۲ پارک محله و معابر	۲/۵
۸ ارتقای توانمندی های اقتصادی، اجتماعی و نهادی	فعالیت	۵	-	۰/۳
۹ تهیه طرح ها و برنامه های بازآفرینی شهری و محله ای	هکتار	۲۵	۱ محله	۱
۱۰ نوسازی مسکن	مترمربع	۲۷۰۰۰	۳۰۰ واحد	۵۰
جمع کل				۹۲/۵

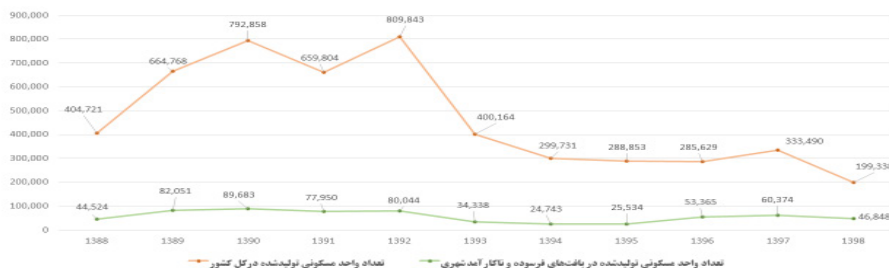
برای بازآفرینی سالانه ۲۷۰ محله اعتباری بالغ بر ۲۵ هزار میلیارد تومان منابع نیاز بود که قرار بود در آن دولت (به میزان ۷ هزار میلیارد تومان از منابع ملی و استانی) و شهرداری‌ها (به میزان ۸ هزار میلیارد تومان) به بخش زیرساخت‌ها و روساخت‌ها بپردازند و بخش خصوصی (به میزان ۱۰ هزار میلیارد تومان) وارد سرمایه‌گذاری در تولید و نوسازی مسکن شود. اما برآوردهای به روز شده در تابستان ۱۳۹۹ حاکی از حدود ۲/۳ برابر شدن منابع مورد نیاز به شرح جدول ذیل است:

جدول ۱۶- برآوردهای به روز شده بازآفرینی هر محله در تابستان ۱۳۹۹

عنوان	واحد	مقدار سالانه	تعداد	مبلغ کل مورد نیاز (میلیارد تومان)
۱ توسعه فضاهای آموزشی (مترمربعی ۴ میلیون تومان)	متر مربع	۱۴۰۰	۲ آموزشگاه	۶
۲ توسعه فضاهای درمانی (مترمربعی ۴ میلیون تومان)	مترمربع	۸۰۰۰	۲ درمانگاه	۳۲
۳ توسعه فضاهای ورزشی (مترمربعی ۴ میلیون تومان)	مترمربع	۷۶۰۰	۲ ورزشگاه	۳۰
۴ توسعه فضاهای فرهنگی، مذهبی (مترمربعی ۴ میلیون تومان)	مترمربع	۵۰۰۰	۳ مجموعه	۲۰
۵ استفاده مجدد بناهای تاریخی و عناصر محلی (مترمربعی ۲ میلیون تومان)	مترمربع	۲۰۰۰	۲ بنا	۴
۶ ارتقای زیر ساخت های شهری و محله ای (آبفا، برق، گاز، مخابرات)	طول شبکه	۱۰۰۰۰	۱۰ معبر	۱۰
۷ بهسازی و ارتقاء فضاهای شهری و محله ای (مترمربعی ۱ میلیون تومان)	متر مربع	۱۵۰۰۰	۲ پارک محله و معابر	۱۵
۸ ارتقای توانمندی های اقتصادی، اجتماعی و نهادی	فعالیت	۵	-	۱
۹ تهیه طرح ها و برنامه های بازآفرینی شهری و محله ای	هکتار	۲۵	۱ محله	۳
۱۰ نوسازی مسکن (متر مربعی ۳.۵ میلیون تومان)	مترمربع	۲۷۰۰۰	۳۰۰ واحد	۹۵
جمع کل				۲۱۵

در کنار این مهم ناشی از عوامل خارج از حیطهٔ مسؤلیت و اختیارات این شرکت (عواملی چون تحریم‌ها، رکود تورمی در بخش اقتصاد و نهایتاً همه‌گیری کرونا) سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و پروانه‌های ساختمانی صادر شده در نقاط شهری و به تبع آن در بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری کاهش قابل توجهی به شرح جدول و نمودار ذیل نشان می‌دهد. اما با توجه به سیاست‌های اتخاذ شده و تدابیر جاری وزارت راه و شهرسازی، شرکت بازآفرینی شهری ایران و شهرداری‌های کشور همواره سهم واحدهای تولید شده در بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری از کل واحدهای تولید شده در کشور افزایش یافته و از متوسط ۱۰٪ در طول سال‌های ۱۳۸۸ الی ۱۳۹۲ به متوسط بیش از ۲۰٪ ارتقا یافته و در حال حاضر حدود یک پنجم واحدهای مسکونی در حال تولید در کشور در محدوده‌ها و محلات هدف بازآفرینی هستند. افزایش این نسبت با ادامهٔ سیاست‌های حمایتی یکی از دستور کارهای مهم این شرکت است.

چهره نمایان میزان تولید واحدهای مسکونی در کل کشور در ۱۰ سال گذشته (بازه زمانی سال‌های ابتدای ۱۳۸۸ تا دی ماه ۱۳۹۸)		
تعداد واحدهای مسکونی تولید شده در کل مناطق شهری کشور	تعداد واحدهای مسکونی تولید شده در بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری کل کشور	تعداد نهیلات توزیع شده در بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری کل کشور
۵,۱۳۹,۱۹۹	۶۱۹,۴۵۴	۳۲۴,۳۰۶

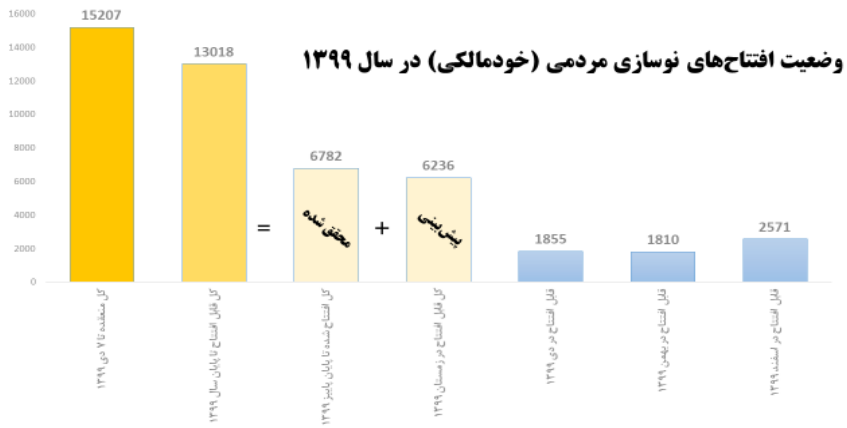
نمودار ۲۰- وضعیت شاخص ارتقای خدمات زیربنایی و روبنایی در محدوده‌ها و محلات هدف (تعداد محله در دست اقدام) در دولت تدبیر و امید نسبت به دولت‌های نهم و دهم

وضعیت شاخص ارتقای خدمات زیربنایی و روبنایی در محدوده‌ها و محلات هدف (تعداد محله در دست اقدام) در دولت تدبیر و امید نسبت به دولت‌های نهم و دهم و حتی عملکرد تجمعی اقدامات قبل و بعد از انقلاب اسلامی همواره در حال رشد بوده و سوابق اقدامات گسترده بازآفرینی در محدوده‌ها و محلات هدف محدود به چند سال گذشته (به ویژه پس از تخصیص ۲۰٪ اول و ۲۰٪ دوم اعتبارات تبصره ۱۸ قانون بودجه در سال ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸) است. شاخص واحدهای مسکونی تولید شده در بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری با تبعیت از شاخص کل واحدهای مسکونی تولید شده در نقاط شهری کشور در نوسان است و با کاهش قابل توجه واحدهای مسکونی تولید شده در نقاط شهری پس از سال ۱۳۹۲ به تبع شاخص واحدهای مسکونی تولید شده در بافت‌های فرسوده و ناکارآمد نیز افت نموده اما با افزایش سیاست‌ها و اقدامات حمایتی به ویژه حمایت از نوسازی مردمی (خودمالکی) در بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری (تسهیلات ارزان قیمت بانکی، تخفیفات و معافیت‌های هزینه‌های پروانه‌های نوسازی، تشویق‌ها و محرک‌های شهرسازی از جمله اضافه طبقه و تراکم در صورت تجمیع و رعایت ضوابط شهرسازی مورد انتظار) نسبت واحدهای مسکونی تولید شده در بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری به کل واحدهای مسکونی تولید شده در نقاط شهری کشور همواره افزایش یافته و از متوسط ۱۰٪ در طول سال‌های ۱۳۸۸ الی ۱۳۹۲ به متوسط بیش از ۲۰٪ ارتقا یافته است. از جمله فعالیت‌های مهم در این شرکت؛ عملیات نوسازی و افتتاح بیش از ۱۳ هزار واحد مسکونی در سال ۱۳۹۹ در بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری و تعریف اقدام ویژه بازآفرینی و نوسازی مسکن در برخی از محروم‌ترین محلات شهرهای کشور که دچار حادثه‌ترین معضلات حاشیه نشینی هستند، چون چابهار، زابل و زاهدان و توجه ویژه به توسعه محور شرق و جنوب شرق و محرومیت‌زدایی در این استان‌ها بوده است.

جدول ۱۷- وضعیت افتتاح‌های نوسازی مردمی (خودمالکی) در سال ۱۳۹۹

بازه زمانی	تعداد واحد	مبلغ تسهیلات منعقد شده (میلیارد تومان)	مبلغ تسهیلات پرداختی (میلیارد تومان)	متوسط پیشرفت فیزیکی پروژه‌ها
تا پایان پاییز ۱۳۹۹ (افتتاح شده توسط رئیس جمهور محترم)	۶,۷۸۲	۳۸۶	۳۷۹	۹۱ تا ۱۰۰٪
دی ۱۳۹۹	۱,۸۵۵	۱۱۱	۹۸	۸۱ تا ۹۰٪
بهمن ۱۳۹۹	۱,۸۱۰	۱۰۷	۷۸	۷۱ تا ۸۰٪
اسفند ۱۳۹۹	۲,۵۷۱	۱۸۲	۱۱۶	۶۱ تا ۷۰٪
مجموع عملکرد افتتاح ۱۳۹۹	۱۳,۰۱۸	۷۸۶	۶۷۱	۶۱ تا ۱۰۰٪

نمودار ۲۱- وضعیت افتتاح‌های نوسازی مردمی (خودمالکی) در سال ۱۳۹۹

شکل ۱- پراکندگی تعداد پروژه‌های شرکت در استان‌ها

شکل ۲- ساماندهی اسکان‌گیری بیش از دوهزار خانوار در اراضی مرادآباد شهر چابهار و ساخت ۵۰۰۰ واحد مسکونی در اراضی متعلق به شرکت بازآفرینی شهری ایران

همچنین تعریف بزرگترین پروژه تأمین مسکن در کشور ذیل طرح اقدام ملی تولید مسکن به میزان ۱۰ هزار واحد در شهر بندرعباس با اجرای تمام خدمات زیربنایی و روبنایی در قالب یک شهرک مسکونی در اراضی متعلق به شرکت بازآفرینی شهری ایران، مطابقه نقشه ذیل و اتمام برخی پروژه‌های مهم محرک توسعه و تبدیل معابر خاکی به آسفالت و ترمیم آسفالت مضمحل محلات هدف به طول بیش از ۲۰۰۰ کیلومتر با تخصیص سهمیه رایگان قیر به شهرداری های کشور (در سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸) بسیار حایز اهمیت می‌باشد.

دارای تاسیسات و زیرساختهای شهری، مسجد،
مهدکودک، مدرسه، درمانگاه، کلانتری، ورزشگاه،
پارک و فضای سبز

تعداد واحد مسکونی: ۱۰ هزار واحد
متوسط متراژ خالص واحدهای مسکونی: ۷۵ مترمربع

شکل ۳- طرح اقدام ملی تولید مسکن در شهر بندرعباس

انجام این نمونه پروژه‌های محرک توسعه باعث ایجاد جذابیت سرمایه‌گذاری و بازگشت بسیاری از ساکنان به این محلات شده است و ارزش افزوده قابل توجهی برای املاک و اراضی مردم ایجاد شده است. این نوع پروژه‌ها به توانمندسازی اقتصادی و ایجاد کسب‌وکارهای محلی از جمله بوم‌گردی کمک شایانی نموده است.

شکل ۴- جداره سازی و کف‌سازی محورهای محله کوتی بوشهر

چالش‌های بخش بازآفرینی شهری

- تورم قابل توجه قیمت تمام شده نوسازی مسکن به ویژه از سال ۱۳۹۷ تا کنون.
- عدم برآورده شدن تخصیص‌های مورد انتظار برنامه ملی بازآفرینی شهری پایدار (تخصیص ساله ۳۷۷۰ میلیارد تومان ذیل تبصره ۱۸ تبدیل به تخصیص ساله ۷۵۰ میلیارد تومان یعنی ۲۰٪ شده است)
- افزایش ۲/۳ برابری متوسط هزینه بازآفرینی محدوده‌ها و محلات هدف به شرح جزئیات مندرج در جداول بند ۲/۲

عملکرد بخش عمران شهرهای جدید بر اساس شاخص‌های کلیدی

جدول ۱۸- عملکرد شاخص‌های مهم و کلیدی بخش عمران شهرهای جدید طی دولت تدبیر و امید (۱۳۹۲-۱۳۹۹)

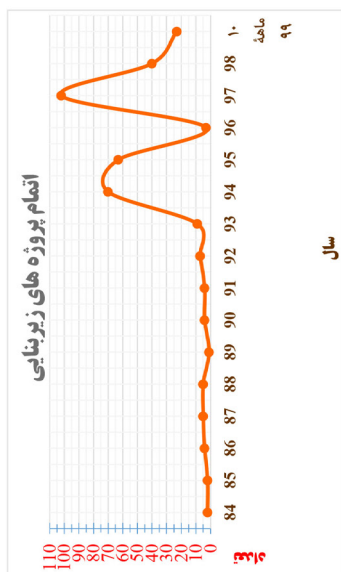
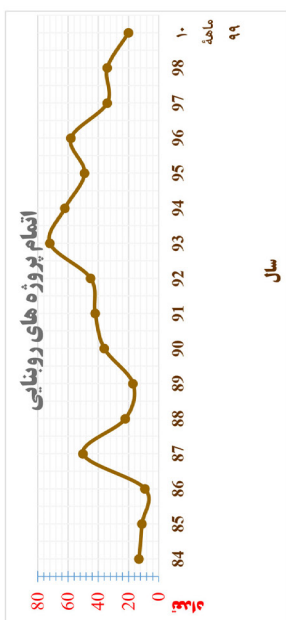
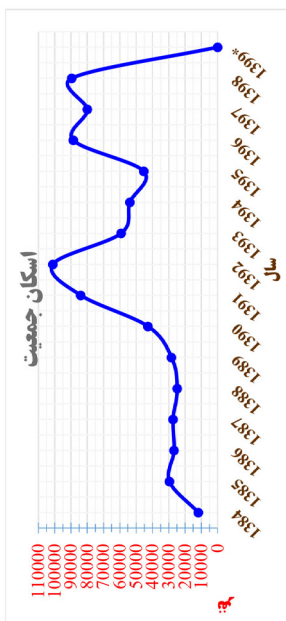
ردیف	نام شاخص	واحد	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹
۱	اسکان جمعیت	نفر	۱۰۱۰۸۰	۶۰۰۰۱	۵۴۵۹۹	۴۵۶۱۳	۸۸۶۰۷	۸۰۰۸۴	۸۹۷۵۵	۱۱۳۳۹۹۴
۲	اتمام پروژه‌های روبنایی	تعداد پروژه	۴۵	۷۲	۶۲	۴۹	۵۸	۳۴	۳۴	۲۰
۳	اتمام پروژه‌های زیربنایی	تعداد پروژه	۷	۹	۷۰	۶۳	۳	۱۰۲	۴۰	۲۳
۴	پیشرفت فیزیکی پروژه‌های اجرایی ریلی	درصد	-	۲۹/۱۵	۱۱/۸۹	۲۱/۱۹	۱۹/۴۸	۱۱/۴۶	۳۲/۹۵	۲۱/۸۷
۵	دستگاه‌های خدمات‌رسان مستقر شده	تعداد	۱۳	۱۹	۱۱	۱۲	۱۲	۱۴	۱۱	۹
۶	حجم مشارکت	میلیارد تومان	۹۱	۱۰۹	۳۳	۶۳۱	۲۱۸	۲۷۰۹	۴۶۳۲	۳۳۳۰
۷	طرح‌های شهرسازی و معماری	تعداد	۳۹	۵۶	۵۸	۴۹	۶۷	۸۴	۱۰۴	۱۴۳
۸	مکانیابی شهر و شهرک	تعداد	۰	۱	۲	۰	۳	۲۱	۲	۱۰
۹	تملک اراضی	هکتار	۱۶۳۰	۳۸۳۶	۲۶۳۶۰۷	۱۹۳۳	۲۶۵۸۰۱	۱۶۸۰۰	۵۷	۱۰۹
۱۰	واگذاری اراضی	هکتار	۲۰۰۰۰	۳۶۳۳۹	۱۶۸۰۷	۱۵۸۰۹۱	۳۳۹۰۱۵	۱۳۳۳۳	۱۹۲۰۰۰	۱۶۸۵۰۱۰
۱۱	سامانه‌های راه‌اندازی شده‌ی فعال	تعداد	۳	۳	۳	۷	۴	۲۳	۳	۲

* غیر از ردیف ۱۰ که تا پایان سال ۹۹ محاسبه شده اند سایر اطلاعات ۱۰ ماهه می باشد

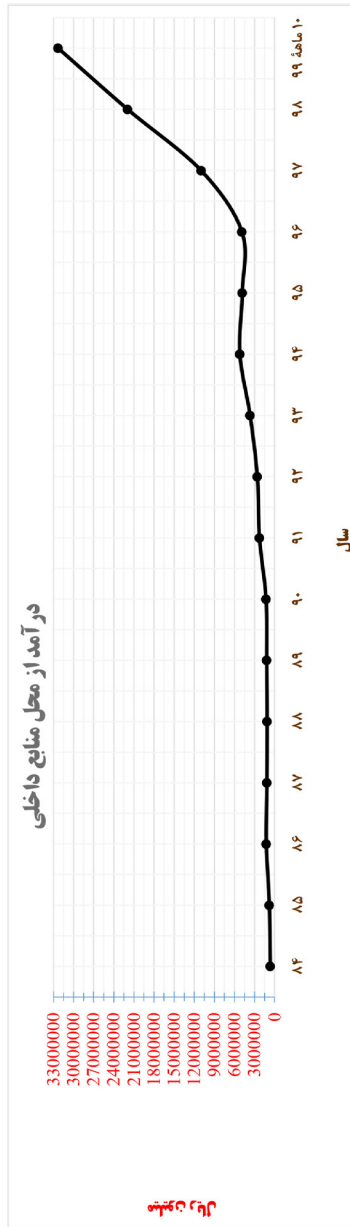
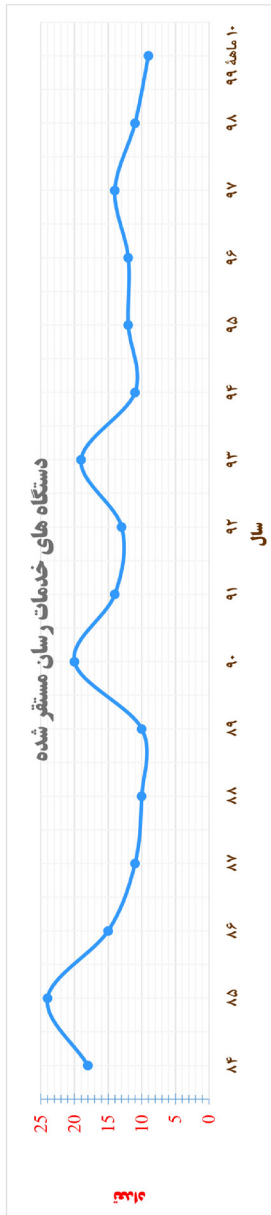

جدول ۱۹- عملکرد شاخص‌های مهم و کلیدی بخش عمران شهرهای جدید طی دولت نهم و دهم
(۱۳۸۴-۱۳۹۱)

ردیف	نام شاخص	واحد	۱۳۸۴	۱۳۸۱	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱
۱	اسکان جمعیت	نفر	۱۱۸۲۶	۲۹۵۳۱	۲۶۶۶۳	۲۷۳۲۰	۲۴۷۰۸	۲۸۲۶۶	۴۲۶۸۴	۸۳۸۸۸
۲	اتمام پروژه‌های رونمایی	تعداد پروژه	۱۳	۱۱	۹	۵۰	۲۲	۱۷	۲۶	۴۲
۳	اتمام پروژه‌های زیربنایی	تعداد پروژه	۲	۲	۴	۵	۵	۱	۴	۴
۷	دستگاه‌های خدمات رسان مستقر شده	تعداد	۱۸	۳۴	۱۵	۱۱	۱۰	۱۰	۲۰	۱۴
۹	حجم مشارکت	میلیارد تومان	۲۰	۲۹	۱۶	۱۴	۹	۶	۱۱۹	۳۱
۱۰	طرح‌های شهرسازی و معماری	تعداد	۵۲	۵۵	۵۹	۵۶	۴۰	۳۹	۳۸	۳۷
۱۱	مکانیابی شهر و شهرک	تعداد	۰	۰	۰	۲	۰	۰	۰	۱
۱۲	تملک اراضی	هکتار	۲۶۸,۰۱	۲۶۷,۳۶	۸۱۱,۶۰	۳۰۸,۷۸	۵۸۵,۱۳	۳۷۶,۳۸	۴۱۹,۵۳	۸۹,۰۹
۱۳	واگذاری اراضی	هکتار	۵۵۰,۰۰	۱,۰۴۱,۹۳	۳۱۸,۱۷	۳۴۸,۰۲	۴۷۴,۳۳	۳۲۱,۵۷	۳۷۷,۰۲	۳۳۰,۳۵
۱۴	سامانه‌های راه‌اندازی شده‌ی فعال	تعداد	۰	۰	۰	۱	۲	۲	۴	۵

نمودار ۲۲- شاخص های مهم و کلیدی بخش عمران شهرهای جدید

ادامه نمودار ۲۲- شاخص های مهم و کلیدی بخش عمران شهرهای جدید

بررسی مقایسه‌ای شاخص‌های شرکت عمران شهرهای جدید

همانگونه که ملاحظه می‌گردد، روند کلی اکثر شاخص‌ها طی ۱۵ سال اخیر، صعودی است. جذب و اسکان جمعیت در سال ۱۳۹۲، که اکثر آن مربوط به دولت یازدهم می‌باشد، به اوج خود رسیده و در مابقی سال‌های دولت یازدهم و دوازدهم هم از تمام سال‌های دولت دهم و نهم (به جز سال ۱۳۹۱) بیشتر است، چرا که اکثر شهرها رو به آبادانی مطلوب و شرایط قابل قبول نهاده‌اند، و تعدادی شهر جدید هم برای اولین بار جذب جمعیت نموده و دیگر شهر جدید خالی از سکنه وجود ندارد.

در خصوص اتمام پروژه‌های روبنایی هم کل عملکرد این شرکت و توابع در دوران دولت تدبیر و امید بیش از مجموع دو دولت نهم و دهم بوده و اوج عملکرد هم در دولت یازدهم بوده است. البته، تأثیر رکود کسب‌وکار و تورم - که بیشتر توضیح داده شده بودند - در نزول روند عملکرد این شاخص در دولت دوازدهم خود را نشان داده است.

در رابطه با شاخص اتمام پروژه‌های زیربنایی، با توجه به تمرکز این شرکت بر توسعه خدمات زیربنایی، رشد عظیمی در این بخش رخ داده و عملکرد سالانه قابل طی دولت تدبیر و امید قابل قیاس با دولت نهم و دهم نیست. نوسانات رخ داده هم ناشی از آن است که مدت زمان اجرای پروژه‌ها اکثراً کمی بیش از یک سال می‌باشد.

در مورد استقرار دستگاه‌های خدمات‌رسان، روند نوسانی به چشم می‌خورد، که مربوط به توسعه‌ی شهری و جذب جمعیت و رسیدن آنها به یک سطح مشخص در هر شهر جدید جهت استقرار دستگاه‌های مربوطه است. اکثر شهرهای جدید در قبل از شروع دولت یازدهم، دارای شهرداری و طبیعتاً، سایر دستگاه‌های خدمات‌رسان بوده‌اند و برخی هم در این دوران به سطح مد نظر رسیده‌اند.

چالش‌های بخش عمران شهرهای جدید

چالش‌های متعددی در مسیر اجرای اهداف وجود داشت، که تا حدی سرعت رسیدن به خواسته‌ها را کاست، اما موجب توقف نگردید. در واقع، شیوع جهانی ویروس کرونای جدید، تورم همراه با رکود در کسب‌وکار، مشکلات ذاتی و گذشته مسکن مهر، وجود ضعف در قوانین و مقررات جاری و کمبود منابع مالی عمومی تزریق شده در مواجهه با حجم زیاد پروژه‌های شروع شده، به عنوان چالش‌های بزرگی مطرح بوده و هستند، که برای آنها

راه کارهای زیر اندیشیده شد:

- اخذ مجوزهای لازم جهت استفاده از منابع داخلی شرکتها در قالب بند ب تبصره ۸ قانون بودجه سال ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ و استفاده از ظرفیت‌های قانونی آن؛ همچون: دریافت تسهیلات بانکی به میزان ۱۰۰۰ میلیارد تومان در قبال ترهین اراضی و واگذاری عرصه‌ی واحدهای مسکن مهر و استفاده از منابع حاصل از آن جهت تکمیل برنامه‌ی مسکن مهر، جلسات متعدّد با متقاضیان مسکن مهر و شناسایی مشکلات آنها و نیز جلسات و مکاتبات با مراجع بالادستی جهت، افزایش تسهیلات مسکن مهر
- به‌کارگیری پیمانکاران اصلح و جایگزین کردن آنها با پیمانکاران موجود مسکن مهر
- پیگیری افزایش حداقل ده میلیون تومانی سقف تسهیلات بانکی مسکن مهر از شورای پول و اعتبار
- روی آوردن به اجرای پروژه‌های مشارکتی و محلّه سازی و جذب سرمایه‌گذار
- شروع احداث شهرهای جدید با شرایط مساعد و امکان‌سنجی معقول
- پالایش طرح‌های امکان‌سنجی و مطالعاتی غیر مفید
- تمرکز بر راهکارهای افزایش درآمدزایی هر یک از شرکت‌های تابعه از محل منابع داخلی
- اجرای طرح‌های توسعه شهری مطلوب و تعریف نسل نوین شهرهای جدید
- تمرکز بر پروژه‌های هویت بخش و بزرگ و مؤثر و پروژه‌های مواصلاتی بین شهری
- تمرکز بر تعریف، شروع، اتمام و راه‌اندازی پروژه‌های کلیدی (مهم)، شاخص و فاخر
- نظارت مستمر عالیه و مدیریتی بر تمامی پروژه‌ها و عملکرد مدیران در تمامی زمینه‌ها
- اصلاح و تصویب ضوابط و مقرّرات شهرسازی،

اولویت‌ها

بخش حمل و نقل

۱- ایجاد تحول در سرمایه‌گذاری در صنعت حمل و نقل ریلی

الف- اقدامات به عمل آمده توسط شرکت راه آهن ج.ا.ا.

- ۱- بازسازی ۴۴ دستگاه سالن مسافری از محل وجوه اداره شده- تبصره ۱۸ قانون بودجه، خرید ۸ دستگاه لکوموتیو و ۱۲۵ دستگاه واگن باری با استفاده از ظرفیت ساخت داخل از محل وجوه

- اداره شده- تبصره ۱۸ قانون بودجه (ارائه بسته‌های حمایتی فعال: تبصره ۱۸ قانون بودجه، تبصره ۱۹ قانون بودجه، ماده ۱۲ صرفه‌جویی مصرف سوخت و استفاده از بازار سرمایه)
- ۲- توسعه و بازسازی ۴۸ دستگاه لکوموتیو، ۱۳۷۱ دستگاه واگن باری و ۱۲۴ دستگاه واگن مسافری و خودکشش (تجمیعی)
- ۳- انعقاد قرارداد احداث خط کرمان- سیرجان به ارزش ۱۰۰۰۰ میلیارد ریال
- ۴- عملیات اجرایی خط سوم تهران- کرج
- ۵- عملیات اجرایی خط دوم کرج- قزوین
- ۶- عملیات اجرایی خط سوم پیشوا- گرمسار و خط چهارم تهران- گرمسار
- ۷- عملیات اجرایی خط حومه‌ای تهران- پرند
- ۸- افزایش سیر قطار گرگان- پل سفید به روزانه ۸ سیر (۴ سیر رفت و ۴ سیر برگشت) که شهرهای قائم شهر، ساری، بهشهر و گرگان را تحت پوشش قرار می‌دهد. در سال ۱۳۹۹ به دلیل شیوع بیماری کرونا و بنا به دستور ستاد ملی کرونا مبنی بر کاهش عبور و مرور، میزان سیر قطار مذکور به ۴ سیر در روز تقلیل پیدا کرده است.
- ۹- اقدام لازم جهت انعقاد قرارداد تجاری برای ۳ طرح ریلی به مبلغ حدود ۱۱,۵ میلیارد یوان چین و ۴۷۶ میلیون یورو به روش فاینانس خارجی
- ۱۰- اقدام لازم جهت انعقاد تفاهم‌نامه برای طرح برقی کردن اصفهان- اهواز به ارزش ۵ میلیارد یورو.
- ۱۱- اقدام لازم جهت اجرای قرارداد به ارزش ۵۷ میلیارد یوان چین برای طرح راه‌آهن سریع‌السیر تهران- قم- اصفهان
- ب- اقدامات به عمل آمده توسط شرکت ساخت و توسعه زیربنای حمل و نقل کشور
- ب-۱- انجام اقدامات لازم جهت استفاده از مدل‌های PPP در پروژه‌های ریلی به جهت متنوع‌سازی تامین منابع مالی شامل:
- تشکیل جلسه با شرکت بهینه‌سازی مصرف سوخت برای امکان انتفاع سرمایه‌گذاران از مشوق صرفه‌جویی سوخت
- به روز نمودن بروشور سرمایه‌گذاری برای طرح‌های ریلی
- اخذ مصوبه هیئت وزیران برای واگذاری مشارکتی سه پروژه احداث راه‌آهن (جوین- بجنورد، بیرجند- یونسی و شلمچه- بصره)

- تهیه نمونه قرارداد برای واگذاری پروژه‌های ریلی به روشهای مشارکتی
- بررسی تفصیلی لایحه مشارکت عمومی - خصوصی
- انجام مطالعات سرمایه‌گذاری در چهار طرح ریلی (اصفهان - اهواز، زاهدان - میلک، میانه - تبریز)
- تهیه گزارش راهنمای توجیه واگذاری به روشهای مشارکتی برای راه‌آهن زاهدان - زابل
- تهیه مطالعات جلب ذینفعان معدنی و صنعتی برای طرح راه‌آهن اصفهان - اهواز
- اخذ مصوبه هیأت امنای صندوق توسعه ملی برای اعطای تسهیلات به راه‌آهن بیرجند - یونسی
- ب-۲- اتصال مراکز بار و صنعتی به شبکه ریلی کشور. شامل:
 - توافق با منطقه آزاد انزلی برای نحوه اجرای خط فرعی به بندر کاسپین
 - توافق با کارخانه فولاد پاسارگاد برای ایجاد خط ریلی به کارخانه با انشعاب از مسیر راه‌آهن شیراز - بوشهر
- ج-۳- استفاده حداکثری از منابع مالی فاینانس جهت اجرای پروژه‌های زیربنایی و توسعه‌ای بخش ریلی. شامل:
 - تکمیل و به روز نمودن توافق قراردادی برای راه‌آهن گرگان - مشهد و ارسال مدارک آن به سازمان برنامه برای تجدید مجوز شورای اقتصاد و ترک تشریفات مناقصه
 - تشکیل جلسات متعدد برای پیگیری توافق قراردادی در پروژه‌های راه‌آهن شیراز - بوشهر، کرمانشاه - خسروی، زاهدان بیرجند و راه‌آهن تهران - همدان - سنندج
 - تبادل تفاهم‌نامه با گروه مپنا برای تامین مالی و اجرای راه‌آهن اصفهان - اهواز با تأمین فاینانس خارجی
 - انتشار فراخوان برای شناسایی متقاضیان فاینانس در محور زاهدان - مشهد
 - تهیه مدارک قراردادی برای سه پروژه میانه - تبریز و زاهدان - بیرجند و اصفهان اهواز
 - پیگیری مستمر برای عملیاتی نمودن تعهد جمهوری آذربایجان برای فاینانس راه‌آهن رشت - آستارا
- ۲- تحقق برونگرایی در حوزه حمل و نقل با بهره‌گیری از موقعیت ممتاز جغرافیایی کشور و اتصال به کشورهای همجوار

الف- اقدامات به عمل آمده توسط شرکت راه‌آهن ج.ا.ا

الف - ۱- از جمله اقدامات اولویت‌دار راه‌آهن ج.ا.ا ایران در سال‌های گذشته، اخذ موافقت

راه‌آهن ترکمنستان جهت سیر واگن‌های ایرانی در خاک این کشور بوده است که نهایتاً در سال ۹۸ برای نخستین بار شاهد سیر واگن‌های ایرانی در شبکه ریلی کشور ترکمنستان بودیم که در حال حاضر مذاکرات اولیه جهت سیر واگن‌های ایرانی و توسعه حمل و نقل بین‌الملل با سایر راه‌آهن‌های CIS از جمله ازبکستان و قزاقستان در حال انجام است.

الف-۲- اخذ مجوز سیر واگن‌های ایرانی در کل شبکه ریلی CIS و توسعه حمل و نقل بین‌المللی از این مسیر از جمله برنامه‌های راه‌آهن ج.ا.می باشد که گام‌های نخست آن از طریق تغییر عضویت راه‌آهن ایران از عضو ناظر به عضو وابسته در شورای حمل و نقل کشورهای CIS که در سال ۹۸ محقق برداشته شده و باقی الزامات مورد نیاز در حال بررسی و انجام می‌باشند.

الف-۳- در راستای توافق با راه‌آهن ترکیه به صورت تعرفه تن کیلومتر و کانتینر کیلومتر مشترک جهت توسعه حمل و نقل دو کشور و دستیابی به حمل یک میلیون تن، اقدامات و مذاکرات لازم جهت دستیابی به این اهداف مذکور در دست اقدام می‌باشد.

ب- اقدامات به عمل آمده توسط شرکت ساخت و توسعه زیربناهای حمل و نقل کشور به منظور تحقق برون‌گرایی در حوزه حمل و نقل با بهره‌گیری از موقعیت ممتاز جغرافیایی در مجموع ۲۲ طرح راهسازی در ۴ مسیر مرزی و ترانزیتی کشور (شمال شرق، شمال غرب، جنوب شرق و جنوب غرب) مجموعاً به طول ۲۴۵۰ کیلومتر در دست اجرا می‌باشد.

ج- اقدامات به عمل آمده توسط سازمان بنادر و دریانوردی

۱- اختصاص مشوق‌ها، تخفیفات و معافیت‌ها در جهت ترغیب ترانزیت‌کنندگان کانتینری به انجام ترانزیت کالای کانتینری از طریق بنادر جنوبی به مقصد کشورهای آسیای میانه، بویژه از طریق بندر چابهار

۲- ارائه تخفیف ۲۷٪ در هزینه THC کانتینر خارجی ترانزیتی ۲۰ فوت در همه بنادر جنوبی به غیر از چابهار

۳- ارائه تخفیف ۳۹٪ در THC کانتینر ترانزیتی ۴۰ فوت در همه بنادر جنوبی به غیر از چابهار

۴- ارائه تخفیف ۵۰٪ در هزینه THC کانتینرهای ۲۰ و ۴۰ فوت ترانزیت خارجی در بندر چابهار

۵- ارائه تخفیف ۵۰٪ در هزینه THC کانتینرهای ترانزیتی حمل شده با ریل

۶- ۸۷٪ تخفیف در هزینه انبار داری کانتینرهای ترانزیت خارجی در بندر چابهار

۷- ۵۰٪ تخفیف در هزینه انبارداری کانتینرهای ترانزیت خارجی در تمامی بنادر جنوبی به غیر از چابهار

۸- معافیت انبارداری (Free Time) جهت کانتینرهای ترانزیت خارجی تا ۵ روز

۳- توجه به برقی کردن راه آهن

- اقدامات به عمل آمده توسط شرکت راه آهن ج.ا.

۱- برقی کردن محور تهران - مشهد:

- انعقاد قرارداد تجاری با شرکت چینی cmc بصورت فاینانس خارجی به ارزش ۱۱,۵ میلیارد یوان.
- ارسال اولتیماتوم به پیمانکار قرارداد برقی سازی راه آهن تهران - مشهد برای ارائه ضمانت نامه نافذ شدن قرارداد

- پیگیری در سطح وزارت امور خارجه برای رفع مشکل ارائه ضمانت نامه قرارداد تجاری برقی سازی راه آهن تهران - مشهد

۲- برقی کردن محور تهران - تبریز:

- تهیه بسته اولیه درخواست های کارفرمایی و برآورد طرح برقی سازی راه آهن تهران - تبریز
- ارائه بسته سرمایه گذاری برقی سازی راه آهن تهران - تبریز به ارزش ۱۳۰۰ میلیون یورو
برای جذب تامین مالی داخلی یا خارجی

۳- برقی کردن محور گرمسار - اینچه برون:

- انعقاد قرارداد تجاری با شرکت روسی rzdi بصورت فاینانس خارجی به ارزش ۱۷۶ میلیون یورو.

- نهایی سازی متن ضمانت نامه های قرارداد

- اخذ مجوزهای لازم برای اصلاح متن ضمانت نامه ها

- اخذ مجوزهای لازم برای ارائه ضمانت نامه مستقیم

- پیگیری اصلاحیه تمدید قرارداد وام و بازپرداخت

- انجام اقدامات پیشگیرانه برای کاهش اثرات تحریمها در اجرای پروژه

۴- برقی کردن سرخس - بندر عباس:

- تهیه بسته اولیه درخواست کارفرمایی و برآورد طرح

- ارائه بسته سرمایه گذاری به ارزش ۳۱۰۰ میلیون یورو برای جذب تامین مالی داخلی یا خارجی

۵- برقی کردن خطوط حومه‌ای:

- تشکیل کارگروه تخصصی بهره‌برداری برقی سازی خطوط حومه‌ای
- انتخاب محور حومه‌ای دوخطه گرمسار- هشتگرد به عنوان اولویت اول برقی‌سازی به صورت فازبندی

-تهیه بسته سرمایه‌گذاری جهت استفاده از تسهیلات ماده ۱۲

۶- برقی کردن اصفهان - اهواز:

- انعقاد تفاهم‌نامه با شرکت مپنا بصورت فاینانس خارجی به ارزش حدود ۵ میلیارد یورو.

۷- برقی کردن مشهد - گلبهار:

- انعقاد قرارداد تجاری با شرکت چینی نورینکو بصورت فاینانس خارجی به ارزش ۳۰۰ میلیون یورو.

۴- جلب مشارکت بخش خصوصی و جذب سرمایه‌گذاری خارجی در تامین زیرساخت‌های

حمل و نقل

الف- اقدامات به عمل آمده توسط شرکت راه‌آهن ج.ا.

- ۱- انعقاد قرارداد احداث خط کرمان- سیرجان به ارزش ۱۰۰۰۰ میلیارد ریال
- ۲- توسعه و بازسازی ۴۸ دستگاه لکوموتیو، ۱۳۷۱ دستگاه واگن باری، ۱۲۴ دستگاه واگن مسافری و خود کشش با مشارکت بخش خصوصی

- ب- اقدامات به عمل آمده توسط شرکت ساخت و توسعه زیربناهای حمل و نقل کشور
- پیگیری استفاده از تسهیلات صندوق توسعه ملی توسط بخش خصوصی برای طرح‌های راه‌آهن جوین- اسفراین- بجنورد و راه‌آهن بیرجند-یونسی به روش BLT و اخذ مصوبه هیأت محترم وزیران

- اصلاح مصوبه داخلی صندوق توسعه ملی برای تخصیص ریالی منابع صندوق به طرح‌های ریلی حسب دستور ریاست محترم جمهوری

- در خصوص راه‌آهن شلمچه-بصره مقدمات انعقاد قرارداد واگذاری به روش BOT با یک شرکت خصوصی انجام شده و مصوبه هیأت محترم وزیران اخذ شده و در دست پیگیری مستمر می‌باشد.

- اخذ موافقت مقام معظم رهبری مبنی بر استفاده از تسهیلات صندوق توسعه ملی برای اجرای طرح راه‌آهن چابهار-زاهدان به میزان ۳۰۰ میلیون یورو

- اخذ موافقت قطعی سازمان برنامه و بودجه کشور برای استفاده از تسهیلات ریالی برای طرح راه‌آهن میانه- اردبیل به میزان ۱۱۵۰۰ میلیارد ریال توسط بانک ملی ایران و انجام مراحل مربوطه

- اخذ مصوبه هیأت وزیران برای ۴ طرح راه‌آهن شیراز- بوشهر، راه‌آهن کرمانشاه- خسروی و راه‌آهن تهران- همدان- سنندج و راه‌آهن گرگان- بجنورد- مشهد برای تأمین ۱۵ درصد سهم کارفرما از محل صندوق توسعه ملی وفق قانون بودجه سال ۱۳۹۷ کل کشور برای استفاده از فاینانس خارجی

- انجام مذاکرات مستمر با متقاضیان داخلی و خارجی برای سرمایه‌گذاری و فاینانس طرح‌های ریلی و امضاء تفاهم‌نامه و موافقت نامه درخصوص برخی از طرح‌ها

- تشکیل جلسات با شرکت بهینه‌سازی مصرف سوخت برای امکان انتفاع سرمایه‌گذاران از مشوق صرفه‌جویی سوخت

- اعلام و فراخوان فرصت‌های سرمایه‌گذاری ریلی به مراجع ذیربط و پیگیری برای استفاده از بازار سرمایه

- توافق با منطقه آزاد انزلی برای نحوه اجرای خط فرعی به بندر کاسپین

- انجام مذاکرات مستمر با متقاضیان داخلی و خارجی برای سرمایه‌گذاری و اجرای طرح‌های بزرگراهی و آزادراهی و امضاء قرارداد درخصوص ۴ طرح آزادراهی به طول ۲۵۸ کیلومتر و ارزش ۳۶۳۶۷ میلیارد ریال

- اعلام و فراخوان فرصت‌های سرمایه‌گذاری آزادراهی به مراجع ذیربط و پیگیری برای استفاده از بازار سرمایه

- تشکیل جلسات با شرکت بهینه‌سازی مصرف سوخت و معرفی طرح‌های مشارکتی آزادراهی برای امکان انتفاع سرمایه‌گذاران از مشوق صرفه‌جویی سوخت

- امتیاز ایجاد تأسیسات جانبی غیر خاص شامل مجتمع‌های خدماتی- رفاهی بین راهی از قبیل پمپ بنزین، تعمیرگاه، رستوران، متل و پارکینگ‌های رفاهی در حاشیه آزادراه به سرمایه‌گذار واگذار می‌گردد.

- اخذ موافقت قطعی سازمان برنامه و بودجه کشور به منظور استفاده از تسهیلات ماده ۵۶ برای بزرگراه بیرجند-قائن به میزان ۵۰۰ میلیارد ریال توسط بانک مسکن و امضاء قرارداد با بانک مسکن و صدور تضمین نامه توسط سازمان برنامه و بودجه کشور

- اخذ موافقت کارگروه ماده (۲۷) قانون الحاق (۲) برای واگذاری ۱۳ پروژه جاده‌ای ذیل بند « ۶ » تبصره ۱۹ قانون بودجه سالجاری (مبنی بر اجازه اخذ عوارض)
- انجام جلسات و اخذ موافقت کارگروه ماده (۲۷) قانون الحاق (۲) برای انعقاد قرارداد واگذاری با شرکت آبرود شمال برای محور فومن - شفت - سراوان و با مشارکت شهرداری شیراز و شرکت آرشین کوه در خصوص کنارکدر شمال شرقی شیراز و انجام اقدامات ثبت شرکت احداث
- اخذ موافقت کارگروه ماده (۲۷) قانون الحاق (۲) به منظور استفاده از منابع تبصره ۱۹ قانون بودجه سالجاری برای ۶ طرح آزادراهی به عنوان سهم مشارکت دولت و انعقاد الحاقیه‌های مربوطه
- تهیه و تدوین و تالیف کتاب فرایند انتخاب طرف مشارکت برای اولین بار در سطح شرکت - در خصوص راه‌آهن شلمچه-بصره مقدمات انعقاد قرارداد واگذاری به روش BOT با یک شرکت خصوصی انجام شده و مصوبه هیأت وزیران اخذ شده و در دست پیگیری مستمر می‌باشد.
- در خصوص راه‌آهن رشت - آستارا مقدمات انعقاد قرارداد سرمایه‌گذاری به روش BOT با یک شرکت خصوصی و طرف آذری پیگیری شده است.
- ج- اقدامات به عمل آمده توسط شرکت فرودگاهها و ناوبری هوایی ایران (عملکرد سال ۱۳۹۸)
- پیگیری قرارداد با صنایع الکترونیک ایران در خصوص طراحی و تولید سامانه برج مراقبت پرواز متحرک
- عقد قرارداد در خصوص طراحی و ساخت ۶ سامانه vccs فرودگاهی با شرکت دانش بنیان داخلی
- مقدمات عقد قرارداد طراحی و تولید رادار MSSR-S بومی کشور با پژوهشکده رادار دانشگاه اصفهان
- عقد قرارداد با پژوهشکده رادار دانشگاه اصفهان در خصوص طراحی و ساخت مبدل اطلاعات راداری ASTRIX-AIRCAT (در مرحله SAT)
- عقد قرارداد ساخت یکدستگاه سامانه کمک ناوبری DME با شرکت صنایع الکترونیک شیراز

- برگزاری جلسات مدیریتی و کارشناسی با شرکت دانش بنیان رستافن در خصوص طراحی و ساخت رادار و شبکه کنترل و پایش سامانه‌های CNS
 - توسعه کمی و کیفی شبکه ارتباطات هوانوردی ATN و افزایش قابلیت اطمینان.
 - عقد قرارداد ساخت ۵ دستگاه برج موبایل از شرکت صا ایران و رونمایی از اولین محصول با حضور وزیران محترم دفاع و راه و شهر سازی (در مرحله FAT نمونه اول)
 - عقد قرارداد جهت ساخت دکل و پوشش آنتن رادار تقرب TMA فارس در ارتفاعات تنگریز میمند فارس

د- اقدامات به عمل آمده توسط سازمان بنادر و دریانوردی

جذب سرمایه‌گذاری ۱۵۵۹۱۲ میلیارد ریالی بخش غیردولتی در بنادر تجاری در قالب ۱۱ قرارداد (که مجموع سرمایه‌گذاری غیردولتی در بنادر را به رقم ۲۵۹۰۹۲ میلیارد ریال در قالب ۳۳۰ قرارداد سرمایه‌گذاری ارتقاء داد)

ه- اقدامات به عمل آمده توسط دفتر جذب سرمایه و تجهیز منابع

ج-۱- انعقاد قرارداد مشارکت آزادراهی:

- آزادراه بیستون - کرمانشاه- حمیل قزاقچی به طول ۱۳۵ کیلومتر و اعتبار ۷۵۰۰ میلیارد ریال
 - آزادراه مرند-بازرگان به طول ۷۰ کیلومتر و اعتبار ۷۵۰۰ میلیارد ریال
 - انعقاد قرارداد قطعه ۳ کنار گذر شرقی اصفهان به طول ۳۰ کیلومتر با اعتبار ۶۹۴۵ میلیارد ریال

- انعقاد قرارداد آزادراه مهریز- انار به طول ۱۰۰ کیلومتر و اعتبار ۳۰۰۰ میلیارد ریال
 - انعقاد قرارداد کنار گذر قم و قم - سلفچگان - اراک - راهجرد بطول ۱۱۰ کیلومتر و اعتبار ۱۲۸۶۸ میلیارد ریال

- انعقاد قرارداد کنارگذر شمالی کرج به طول ۱۷/۶ کیلومتر و ۱۷۰۰۰ میلیارد ریال
 ج-۲- اقدامات انجام شده جهت تأمین منابع مالی پروژه‌ها به روش فاینانس خارجی (EPC+F) (مذاکرات ، تفاهم‌نامه، اخذ مجوزهای قانونی، انعقاد قرارداد) شامل:

- پیگیری تأمین مالی ۱۶ پروژه از طریق فاینانس خارجی (ماده ۶۲ قانون محاسبات عمومی).
 - مذاکرات در خصوص تأمین منابع مالی برای تعدادی از پروژه‌های ریلی ، فرودگاهی و قطارهای برقی اولویت‌دار و مهم

- بروزرسانی مطالعات و گزارش‌های طرح‌های توجیهی در خصوص تمدید مصوبه شورای اقتصاد برای طرح‌های ریلی

ج-۳- اهم اقدامات انجام شده در خصوص راه‌آهن سریع‌السیر تهران - قم - اصفهان:
- اقدام لازم برای فعالسازی و پرداخت پیش پرداخت سهم ۹/۶ میلیارد یوان از سوی شرکت راه‌آهن ج.ا.ا به بانک عامل (بانک صنعت و معدن)

- اقدام برای بازگشایی مرحله دوم فاینانس راه‌آهن تهران - قم - اصفهان به ارزش ۹/۶ میلیارد یوان چین و اعلام به شرکت چینی CREC برای تسریع در فرآیند اجرایی پروژه - مکاتبه با قرارگاه سازندگی خاتم‌الانبیاء(ص) و پیگیری لازم برای تجهیز کارگاه و عملیات اجرایی راه‌آهن تهران - قم - اصفهان. میبایست مبلغ ۷۲۰ میلیارد ریال معادل تقریبی ۴۰ میلیون یوان به حساب اداره بین‌الملل بانک صنعت و معدن برای تامین ارز و پرداخت ششمین هزینه‌های تبعی فاینانس طرح، واریز گردد که علیرغم عدم وجود منابع کافی با هماهنگی‌های صورت گرفته مقرر شد مبلغ فوق توسط پیمانکار داخلی طرح به شرط پرداخت صورت وضعیت‌های تایید شده توسط شرکت CREC چین کارسازی و پرداخت، و مراتب در دست اقدام می‌باشد.

ج-۴- اقدام به اخذ مجوز شورای اقتصاد جهت امکان ادامه عملیات پروژه راه‌آهن قزوین - رشت - انزلی با شرکت CMC چین

ج-۵- تامین منابع مالی از محل صندوق توسعه ملی در خصوص پروژه راه‌آهن بیرجند - یونسی بطول ۲۷۱ کیلومتر به ارزش چهل هزار میلیارد ریال توسط گروه ریلی خراسان جنوبی به روش BLT

ج-۶- تامین منابع مالی از محل صندوق توسعه ملی در خصوص پروژه راه‌آهن جوبین اسفراین - بجنورد به طول ۱۷۵ کیلومتر به ارزش ۳۱۳۱۸ میلیارد ریال توسط گروه ریلی خراسان شمالی به روش BLT

۵- ادامه نوسازی ناوگان هوایی

- ورود ۱۹ فروند هواپیمای جدید به ناوگان هوایی کشور علی‌رغم مشکلات عدیده ناشی از تحریم‌های ظالمانه استکبار جهانی علیه ایران

۶- تشویق به سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و خارجی در توسعه آزادراه‌ها و بزرگراه‌ها
- اقدامات به عمل آمده توسط شرکت ساخت و توسعه زیربنای حمل و نقل کشور

۶-۱- انجام مذاکرات مستمر با متقاضیان داخلی و خارجی برای سرمایه‌گذاری و اجرای طرح‌های بزرگراهی و آزادراهی و امضاء قرارداد درخصوص ۴ طرح آزادراهی به طول ۲۵۸ کیلومتر و ارزش ۳۶۳۶۷ میلیارد ریال

۶-۲- اعلام و فراخوان فرصت‌های سرمایه‌گذاری آزادراهی به مراجع ذیربط و پیگیری برای استفاده از بازار سرمایه

۶-۳- تشکیل جلسات با شرکت بهینه‌سازی مصرف سوخت و معرفی طرح‌های مشارکتی آزادراهی برای امکان انتفاع سرمایه‌گذاران از مشوق صرفه‌جویی سوخت

۶-۴- امتیاز ایجاد تأسیسات جانبی غیر خاص شامل مجتمع‌های خدماتی- رفاهی بین راهی از قبیل پمپ بنزین، تعمیرگاه، رستوران، متل و پارکینگ‌های رفاهی در حاشیه آزادراه به سرمایه‌گذار واگذار می‌گردد.

۶-۵- اخذ موافقت قطعی سازمان برنامه و بودجه کشور به منظور استفاده از تسهیلات ماده ۵۶ برای بزرگراه بیرجند-قائن به میزان ۵۰۰ میلیارد ریال توسط بانک مسکن و امضاء قرارداد با بانک مسکن و صدور تضمین نامه توسط سازمان برنامه و بودجه کشور

۶-۶- اخذ موافقت کارگروه ماده (۲۷) قانون الحاق (۲) برای واگذاری ۱۳ پروژه جاده‌ای ذیل بند « ۶ » تبصره ۱۹ قانون بودجه سالجاری (مبنی بر اجازه اخذ عوارض)

۶-۷- انجام جلسات و اخذ موافقت کارگروه ماده (۲۷) قانون الحاق (۲) برای انعقاد قرارداد واگذاری با شرکت آبرود شمال برای محور فومن - شفت - سراوان و با مشارکت شهرداری شیراز و شرکت آرشین کوه درخصوص کنارگذر شمال شرقی شیراز و انجام اقدامات ثبت شرکت

۶-۸- اخذ موافقت کارگروه ماده (۲۷) قانون الحاق (۲) به منظور استفاده از منابع تبصره ۱۹ قانون بودجه سالجاری برای ۶ طرح آزادراهی به عنوان سهم مشارکت دولت و انعقاد الحاقیه‌های مربوطه

۷- توسعه کریدورهای تجاری و ترانزیت کشور با محوریت حمل و نقل ریلی و هوایی

الف- اقدامات به عمل آمده توسط شرکت ساخت و توسعه زیربنای حمل و نقل کشور
الف-۱- توسعه و احداث متوازن زیرساخت‌های حمل و نقل با اولویت احداث طرح‌های واقع بر کریدورهای بین‌المللی حمل و نقل منتهی به بنادر مهم کشور. شامل :

- عملیات احداث طرح راه‌آهن رشت - انزلی، رشت - آستارا و اتصال چابهار به شبکه، راه‌آهن شیراز - بوشهر
- اجازه از مقام معظم رهبری دام‌ظله برای استفاده از منابع صندوق توسعه ملی برای تسریع در احداث راه‌آهن چابهار - زاهدان و عملیاتی نمودن آن.
- ج- برنامه‌ریزی برای اجرای سریع راه‌آهن رشت - کاسپین و رشت - انزلی.
- د- برنامه‌ریزی برای استفاده از منابع مالی بازار سرمایه برای راه‌آهن شیراز - بوشهر.
- الف- ۲- ساخت راه‌آهن رشت - آستارا با استفاده از منابع مالی خارجی و یا منابع داخلی (اوراق مشارکت و ...). شامل:
- تهیه و امضای تفاهم‌نامه با یک شرکت خصوصی داخلی برای همکاری با طرف آذری برای مشارکت در این پروژه.
- انجام کار مطالعاتی فشرده برای بهینه کردن مسیر و هزینه پروژه.
- برگزاری جلسات و پیگیری واگذاری مشارکتی راه‌آهن رشت - آستارا
- تجهیز کارگاه برای امکان شروع تملک اراضی.
- ارائه لیست کالاهای خارجی لازم برای تسهیل همکاری طرف آذری در این طرح.
- تنظیم قرارداد پیمانکاری به روش طرح و ساخت و انعکاس به سازمان برنامه برای صدور مجوز ترک تشریفات مناقصه.
- درخواست انتشار اوراق مرابحه برای تأمین مالی طرح رشت - آستارا
- درخواست مجوز ماده ۵۶ از سازمان برنامه برای این طرح جهت تسهیل انتشار اوراق مرابحه و سرمایه‌گذاری داخلی
- الف- ۳- ترغیب بخش خصوصی به سرمایه‌گذاری و مشارکت در احداث طرح‌های واقع در کریدورهای بین‌المللی حمل و نقل شامل:
- اخذ مصوبه هیئت وزیران برای واگذاری مشارکتی دو پروژه احداث راه‌آهن شلمچه - بصره و بیرجند - یونسی
- ابلاغ به مهندسین مشاور برای تهیه گزارش راهنمای واگذاری برای پروژه ترانزیتی (میانه - تبریز)
- مذاکرات با سرمایه‌گذاران برای طرح راه‌آهن اصفهان - اهواز

۸- جلب مشارکت بخش خصوصی و جذب سرمایه‌گذاری خارجی در تامین زیرساخت‌های حمل و نقل و توسعه ناوگان با تاکید بر حمل و نقل ترکیبی.

الف- اقدامات به عمل آمده توسط شرکت راه‌آهن ج.ا.

۱- توسعه و بازسازی ۴۸ دستگاه لکوموتیو، ۱۳۷۱ دستگاه واگن باری و ۱۲۴ دستگاه واگن مسافری و خودکشش (تجمیعی)

۲- تامین ۱۷۷ دستگاه ناوگان ریلی از محل تبصره ۱۸ قانون بودجه سنواتی.

۳- ساخت ۳ دستگاه ژنراتور اصلی لکوموتیو GM.

۴- ساخت ۶۷ دستگاه ترکشن موتور لکوموتیو GM مدل D۷۷.

۵- ساخت ۱ دستگاه کمپرسور هوای لکوموتیو GM.

۶- ساخت ۹ دستگاه توربوشارژر لکوموتیو آلستوم.

۷- ساخت ۱۲۰۰ دستگاه قلاب اتوماتیک واگن باری مدل SA۳.

۸- ساخت ۱۰۵۰ دستگاه بوژی واگن باری مدل Y۲۵.

۹- ساخت ۲۷۵ دستگاه بوژی واگن باری مدل ۱۰۰-۱۸.

۱۰- ساخت ۴۱ دستگاه فریم و گهواره بوژی سه محوره لکوموتیو مدل GC.

ب- اقدامات به عمل آمده توسط سازمان بنادر و دریانوردی

جذب سرمایه‌گذاری ۱۵۵۹۱۲ میلیارد ریالی بخش غیردولتی در بنادر تجاری در قالب ۱۱ قرارداد (که مجموع سرمایه‌گذاری غیردولتی در بنادر را به رقم ۲۵۹۰۹۲ میلیارد ریال در قالب ۳۳۰ قرارداد سرمایه‌گذاری ارتقاء داد)

۹- توسعه بنادر به منظور تقویت توان تجاری کشور

اقدامات به عمل آمده توسط سازمان بنادر و دریانوردی

- مطالعه و اجرای بالغ بر ۷۰۰ پروژه اجرایی در بنادر به ارزش تقریبی ۱۲۸۰۰۰ میلیارد ریال؛ شامل:

الف- بندر شهید رجایی:

۱- احداث تقاطع غیرهمسطح به اراضی پشتیبانی بندر شهید رجایی

۲- احداث پل‌های ارتباطی ۶ و ۸ اراضی پشتیبانی بندری و جاده‌های دسترسی

۳- اجرای مرحله دوم تاسیسات زیربنایی بندر خلیج فارس

- ۴- تحویل ۱۲ دستگاه RTG شرکت ماشین سازی منگان به بندر شهید رجایی
- ۵- تحویل، نصب و بهره‌برداری از ۱۵ دستگاه ترانستینر جهت بهره‌برداری در فاز ۲ طرح توسعه بندر شهید رجایی
- ۶- تعمیرات اساسی اسکله های شماره ۱۶ تا ۲۰ بندر شهید رجایی
- ۷- تعمیرات اساسی انبارهای شماره ۱۴ و ۱۹ و ۲۰ و ۲۱ و ۲۲ ترانزیت و انبار شماره ۲۰ کالای بندر شهید رجایی
- ۵- لایروبی حوضچه بندر هرمز
- ۶- احداث مرحله اول بندرگاه چند منظوره هرمز (نخل ناخدا)
- ۷- تکمیل بندر خمیر
- الف-۱- فاز ۳ بندر شهید رجایی:
- ۱- انجام مطالعات مهندسی مرتبط با بخش‌های اول، دوم و سوم پروژه به میزان ۹۰٪
- ۲- انجام عملیات اجرایی بخش اول پروژه به میزان ۵/۶۵٪ (شامل احداث ۸۰۰ متر اسکله و محوطه سازی مرتبط و لایروبی)؛
- ۳- انجام عملیات اجرایی بخش دوم پروژه به میزان ۱۱/۲۶٪ (شامل احداث اسکله و محوطه‌سازی مرتبط و لایروبی)؛
- ۴- انجام عملیات احداث بخش سوم پروژه به میزان ۲۸/۴٪ (شامل محوطه‌سازی و ساخت ساختمان‌ها)؛
- ۵- پیشرفت فیزیکی سه بخش ۴۱٪ (پیشرفت فیزیکی بخش قابل افتتاح در دهه فجر ۶۵,۵٪ می‌باشد)؛
- الف-۲- توسعه اسکله نفتی ۳۰ میلیون تنی بندر شهید رجایی:
- ۱- انجام خدمات مهندسی به میزان ۹۲/۸۱٪ شامل: مطالعات میدانی ژئوتکنیک، مطالعات هیدروگرافی، مطالعات نقشه‌برداری، مطالعات لرزه‌خیزی و ...؛
- ۲- تأمین کالا و تجهیزات به میزان ۲۷/۴۵٪ شامل: تأمین تجهیزات و اقلام سازه‌های دریایی، پاپینینگ، تجهیزات مکانیکال، برق و مخابرات، ایمنی و ...؛
- ۳- انجام عملیات ساخت به میزان ۴۷٪ شامل:
- احداث جاده دسترسی کرنوال به میزان ۱۰۰٪

احداث اسکله به میزان ۴۷٪ (شامل: احداث پل دسترسی و اسکله‌های شماره ۳ و ۴ به میزان ۴۸/۳٪، احداث پل دسترسی و اسکله شماره ۵ به میزان ۵۱,۵٪)

ب- بندر شهید باهنر:

۱- احداث ساختمان مرجع دریایی بندر جاسک

۲- احداث اسکله چندمنظوره سیریک

۳- لایروبی کانال دسترسی بندر تیاب

ج- بندر بوشهر:

۱- احداث تاسیسات زیربنایی جزیره نگین (مرحله اول اجرایی)

۲- احداث جاده و پل جدید جهت دسترسی به جزیره نگین

۳- لایروبی پای اسکله جزیره نگین بندر بوشهر

۴- لایروبی کانال‌های داخلی و خارجی بندر بوشهر

۵- لایروبی بندر محمد عامری (استان بوشهر)

۶- لایروبی حوضچه بندر کنگان

۷- اخذ موافقت اولیه الحاق اراضی ۱۸/۵ هکتاری اراضی استحصالی پایانه صادراتی جزیره

نگین به منطقه ویژه اقتصادی بندر بوشهر در کارگروه تخصصی شورای عالی مناطق

د- بندر شهید بهشتی چابهار:

۱- احداث برج کنترل بندر شهید بهشتی

۲- اجرای برق رانی به توسعه بندر شهید بهشتی (از ۲ به ۶,۵ مگاوات)

۳- دایک حفاظت ساحلی جنوب شرقی بندر شهید بهشتی و استحصال پشت آن

۴- احداث ساختمان‌های عملیاتی بندر شهید بهشتی چابهار

۵- تکمیل نصب و تجهیز متعلقات اسکله کانتینری

۶- تکمیل عملیات اجرایی ساختمان‌های اداری و عملیاتی واقع در ترمینال اسکله کانتینری

۷- نصب و اجرای تأسیسات برقی و مکانیکی

۸- خرید دو فروند لایروب هاپرساکن ۴۰۰۰ مترمکعب (در حال نصب تجهیزات) با

پیشرفت ۸۵٪؛

۹- خرید ۲ فروند شناور بازرسی کشتی‌های نفتی (در حال ساخت) با پیشرفت ۱۹٪؛

- ۱۰- خرید ۲ فروند شناور تجسس و نجات ۲۰ متری (در حال ساخت) با پیشرفت ۴۲٪؛
- ۱۱- خرید یک فروند شناور جستجو و نجات دریایی مادر (انعقاد قرار داد، در حال گشایش lc) با پیشرفت ۱۵٪؛
- ۱۲- خرید ۴ فروند یدک کش HP ۴۴۰۰ (انعقاد قرار داد، در حال گشایش lc) با پیشرفت ۱۵٪؛
- ۱۳- خرید ۴ فروند یدک کش HP ۱۸۰۰ (انعقاد قرار داد، در حال گشایش lc) با پیشرفت ۱۵٪؛
- ۱۴- خرید ۲ فروند یدک کش HP ۶۰۰۰ (انعقاد قرار داد، در حال گشایش lc) با پیشرفت ۱۵٪؛
- ۱۵- خرید یک فروند شناور بویه گذار (انعقاد قرار داد، در حال گشایش lc) با پیشرفت ۱۵٪؛
- ۱۶- خرید ۲ فروند لایروب هاپرساکشن ۴۰۰۰ مترمکعب-سری دوم (پیگیری پیشنهاد IHC برای دو فروند جدید) با پیشرفت ۷٪؛
- ۱۷- خرید یک پست نیروگاه برق ۲۵ مگاوات و تجهیزات آب شیرین کن (اتمام ارزیابی کیفی و تعیین شرکت‌های ذیصلاح) با پیشرفت ۱۱٪؛
- ۱۸- خرید ۱۰ دستگاه جرثقیل ترانستینر (در حال بررسی اسناد فنی) با پیشرفت ۱۰/۵٪؛
- ۱۹- خرید ۴ دستگاه جرثقیل گنتری کرین کشتی به ساحل (تمدید مهلت ارائه پیشنهاد فنی و بازرگانی) با پیشرفت ۱۰/۵٪؛
- ۲۰- اخذ مصوبه الحاق بنادر شهید بهشتی و شهید کلاتری به محدوده منطقه آزاد تجاری صنعتی چابهار
- ه - بندر امام خمینی (ره):
- ۱- اجرای پروژه تامین روشنایی باراندازهای خاکی محوطه‌های بندر امام خمینی (ره)؛
- ۲- جاده کمربندی بندر امام خمینی (ره) به آبادان؛
- ۳- احداث برج کنترل بندر امام خمینی (ره)؛
- ۴- لایروبی در پای اسکله ۳۷ و ۳۸ محدوده بندر امام خمینی (ره)؛
- ۵- تعمیرات اساسی اسکله های شماره ۲۷ تا ۳۴ بندر؛
- ۶- لایروبی خور موسی؛
- و- بندر خرمشهر:
- ۱- تعمیرات اساسی ۴ پست اسکله در بندر خرمشهر؛
- ز- بندر انزلی:

- ۱- احداث ۵ پست اسکله
- ۲- محوطه سازی تاسیسات زیربنایی محوطه ۲۲ هکتاری
- ۳- تأمین برق بندر آستارا به میزان یک مگا وات
- ۴- لایروبی حوضچه جدید بندر انزلی
- ۵- لایروبی حوضچه بندر انزلی زیر پل غازیان
- ۶- تصویب الحاق اراضی ۴۰ هکتاری استحصالی بندر انزلی به محدوده منطقه آزاد انزلی در شورای عالی مناطق
- ح - بندر امیرآباد:
 - ۱- تعریض محور «ورکلا - گهرباران» (از سه راهی پنبه چوله به سمت بندر)؛
 - ۲- تعریض محور «ورکلا - گهرباران» (از کیلومتر ۳۸۶+۸ الی ۱۸+۸۸۶) به همراه تأمین ایمنی محور؛
 - ۳- راه دسترسی رستمکلا از بندر امیرآباد به حسین آباد از کیلومتر ۰ تا ۸؛
 - ۴- تعمیرات اساسی اسکله های ۱ تا ۹ حوضچه بندر امیرآباد
 - ۵- اجرای برق رسانی به تجهیزات و تأمین روشنایی مسیر ریلی تخلیه و بارگیری قطارهای روسی؛
 - ۶- اصلاح پل متحرک اسکله رو رو ریلی بندر؛
 - ۷- اجرای طرح تکمیل اسکله رورو و اتصال آن به شبکه ریلی راه آهن و برق رسانی به تجهیزات اسکله؛
 - ۸- خرید و تحویل یک دستگاه جرثقیل موبایل ساحلی شرکت ماشین سازی منگان با ظرفیت ۶۰ تن به بندر امیرآباد؛
 - ۹- تحویل، نصب، راه اندازی و بهره برداری از دو دستگاه جرثقیل موبایل ساحلی در بندر امیرآباد
- ط - بندر نوشهر:
 - ۱- راه دسترسی اختصاصی بندر نوشهر به کمربندی به روش طرح و ساخت
 - ۲- اجرای میکروپایل و ریل گذاری اسکله جنوبی
 - ۳- استقرار جرثقیل های بکرا و محوطه سازی ضلع جنوبی بندر نوشهر

بخش مسکن

- ۱- برنامه ریزی موثر برای ایجاد تحرک در بخش مسکن.

اقدامات به عمل آمده توسط معاونت مسکن و ساختمان

- تولید ۴۰۰ هزار واحد مسکونی جدید در قالب طرح اقدام ملی مسکن که زمین به استعداد همین تعداد واحد تأمین شده است و در مراحل مختلف ساخت قرار دارد.

- انعقاد تفاهم‌نامه‌هایی با سازمان‌ها و وزارتخانه‌های مختلف برای ساخت حدود ۷۰۰ هزار واحد مسکونی برای کارکنان و افراد تحت پوشش با استفاده از اراضی دو طرف تفاهم که تاکنون برای حدود ۲۰۰ هزار واحد مسکونی زمین تأمین و عملیات اجرایی ۶۹ هزار واحد مسکونی در قالب این تفاهم‌نامه‌ها آغاز شده است.

- تفاهم با وزارت جهاد کشاورزی جهت تحویل و انتقال کلیه اراضی در اختیار سازمان جنگل‌ها (منابع طبیعی) در داخل محدوده و حریم شهرها در راستای تأمین زمین طرح‌های تولید مسکن.
- شناسایی زمین‌های دولتی جهت تملک این زمین‌ها توسط وزارت راه و شهرسازی حسب ماده ۶ قانون ساماندهی و حمایت از تولید و عرضه مسکن برای استفاده از زمین‌های مذکور در تأمین زمین‌های طرح‌های مسکن.

- تهیه لایحه پیشنهاد اصلاح ماده ۱۵ قانون ساماندهی و حمایت از تولید و عرضه مسکن (موضوع قانون مالیات اراضی بایر) با هدف عرضه بیشتر زمین شهری و کاهش قیمت تمام‌شده مسکن.

- پیگیری اصلاح ماده ۵۴ مکرر قانون مالیات‌های مستقیم (با موضوع نرخ‌های مالیات بر خانه‌های خالی) توسط وزارت امور اقتصاد و دارایی و با همکاری وزارت راه و شهرسازی.
- راه‌اندازی سامانه ملی املاک و اسکان کشور جهت شناسایی خانه‌های خالی و اخذ مالیات از این خانه‌ها

- برآورد نیازسنجی به مسکن به تفکیک شهر و ابلاغ آن به ادارات کل راه و شهرسازی استان‌ها.

۲- ایجاد تحول برای توسعه سرمایه‌گذاری در بافت‌های فرسوده به عنوان مهم‌ترین اولویت

بخش مسکن.

اقدامات به عمل آمده توسط شرکت بازآفرینی شهری ایران

شرکت بازآفرینی شهری ایران درخصوص ایجاد تحول برای توسعه سرمایه‌گذاری در بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری نسبت به برنامه‌ریزی در دو بخش سرمایه‌گذاری

بر روی اراضی متعلق به شرکت در بافت‌های مذکور از طریق مشارکت و یا پیمانکاری با ظرفیت تولید ۴۵ هزار واحد مسکونی و در بخش نوسازی مردمی با ارائه تسهیلات، تخفیفات پروانه‌های نوسازی و سایر حمایت‌های مستقیم و غیر مستقیم برای نوسازی سالانه ۱۰۰ هزار واحد مسکونی در بافت‌های مذکور اقدام کرده است.

۳- سیاستگذاری مناسب برای تقویت سرمایه‌گذاری به منظور تسهیل برخورداری مسکن اولی‌ها و زوج‌های جوان.

اقدامات به عمل آمده توسط معاونت مسکن و ساختمان

- اصلاح آیین‌نامه قانون ساماندهی و حمایت از تولید و عرضه مسکن در راستای واگذاری زمین به صورت اجاره ۹۹ ساله به سرمایه‌گذاران جهت تولید مسکن استیجاری و راه‌اندازی اجاره‌داری حرفه‌ای.

- ارائه لایحه به دولت در خصوص افزایش طول دوره قراردادهای اجاره و ترغیب مالکان به اخذ رهن بجای اجاره نقدی از طریق سیاست‌های مالیاتی جهت تصویب در مجلس شورای اسلامی.

- اخذ مجوز از ستاد ملی مبارزه با کرونا برای تمدید دوماهه قراردادهای اجاره با همان شرایط قبلی به دلیل شیوع ویروس کرونا.

- اخذ مجوز از ستاد ملی مبارزه با کرونا برای تمدید خودکار قراردادهای اجاره تا سه ماه پس از اعلام رسمی اتمام اضطرار شیوع بیماری کرونا با نرخ مشخص (حداکثر افزایش میزان اجاره‌بها یا مبلغ رهن برای شهر تهران ۲۵ درصد، سایر کلان‌شهرها تا ۲۰ درصد و سایر مناطق شهری کشور ۱۵ درصد در نظر گرفته شده است) جهت حمایت از خانوارهای مستأجر با توجه به شرایط اقتصادی حاکم بر کشور به دلیل شیوع ویروس کرونا و افزایش تحریم‌های اقتصادی. اطلاعات اخذ شده از سامانه ثبت معاملات املاک و مستغلات کشور در شش ماهه ابتدای سال ۱۳۹۹ حاکی از آن است که پس از ابلاغ مصوبه ستاد ملی مقابله با ویروس کرونا روند افزایشی اجاره‌بها در تابستان که فصل تمدید قراردادهای اجاره بوده است متوقف شده و در ماه‌های مرداد و شهریور رشد میزان اجاره‌بها در شهر تهران کمتر از ۲۵ درصد بوده است.

- اخذ مجوز از ستاد ملی مبارزه با کرونا جهت پرداخت تسهیلات بدون سپرده کمک ودیعه

مسکن به مستأجرین واجد شرایط که این تسهیلات در شهر تهران به مبلغ ۵۰۰ میلیون ریال، سایر کلان‌شهرهای کشور ۳۰۰ میلیون ریال و سایر مناطق شهری کشور ۱۵۰ میلیون ریال است و بازپرداخت این تسهیلات به دو صورت و با توجه به تمایل مستأجران خواهد بود:

۱- نرخ بهره ۱۳ درصد و بازپرداخت یکساله که در این روش مستأجران صرفاً مبلغ سود یکساله را به صورت اقساط پرداخت نموده و اصل مبلغ را در انتهای سال به بانک عودت خواهند داد.

۲- نرخ بهره ۱۲ درصد و بازپرداخت سه ساله که مستأجران اصل مبلغ ودیعه و سود متعلقه به آن را طی سه سال پرداخت خواهند کرد.

تاکنون این تسهیلات به حدود ۱۴۰,۲۰۰ نفر و با مبلغ تقریبی ۲۸,۹۰۰ میلیارد ریال پرداخت شده است.

- تدوین آیین‌نامه اجرایی اجاره‌داری حرفه‌ای توسط وزارت راه و شهرسازی با همکاری سازمان برنامه و بودجه و وزارت کشور.

۴- تلاش برای تحقق رشد بالاتر سرمایه‌گذاری در مسکن روستایی.

عدم ارائه پاسخ از سوی بنیاد مسکن انقلاب اسلامی

۵- طراحی سازوکارهای پایدار برای تأمین مالی سرمایه‌گذاری در بخش مسکن.

اقدامات به عمل آمده توسط معاونت مسکن و ساختمان

- اصلاح ماده ۲۴ آیین‌نامه اجرایی ماده ۱۴ قانون ساماندهی و حمایت از تولید و عرضه مسکن در جهت ایجاد امکان راه‌اندازی صندوق‌های سرمایه‌گذاری زمین و ساختمان توسط دستگاه‌های تابعه وزارت راه و شهرسازی در حوزه مسکن.

- استفاده از ابزارهای جدید بازار سرمایه (من جمله فروش متری زمین با استفاده از انتشار اوراق سلف موازی استاندارد در بورس کالا) برای تأمین مالی بخش مسکن و جذب نقدینگی سرگردان از جامعه به عنوان یکی از دلایل ایجاد تورم در کالاها و خدمات و بخش مسکن.

- پیگیری اصلاح قانون پیش‌فروش ساختمان به منظور تقویت تولید و عرضه مسکن با استفاده از ابزار پیش‌فروش.

- پیگیری راه‌اندازی صندوق ملی مسکن به منظور تأمین مالی پایدار در بخش مسکن

وزارت نفت

فهرست مطالب

۲۸۵	اقدامات شاخص
۲۸۹	مقدمه
۲۹۲	برنامه‌ها و اقدامات

اقدامات شاخص

- رکورد صادرات فرآورده‌های نفتی در سال ۱۳۹۸ شکسته شده است.
- افزایش ظرفیت پالایشگاه ستاره خلیج فارس به ۴۲۰ هزار بشکه در روز
- افتتاح واحد تقطیر سوم، گاز مایع و واحد تصفیه هیدروژنی نفت گاز پالایشگاه اصفهان
- ادامه عملیات اجرایی خط لوله هفتم سراسری انتقال گاز طبیعی
- افتتاح خطوط لوله نفت «نابین - کاشان - ری»، «شازند - قم - ری»، «یزد - نابین»، «تبریز - خوی - ارومیه»
- رکورد صادرات فرآورده‌های نفتی در سال ۱۳۹۸ شکسته شده است. بهره‌برداری از خطوط سراسری ششم و نهم گاز و ایستگاه‌های تقویت فشار آن
- شروع عملیات اجرایی خط یازدهم سراسری
- اتمام خط هفتم سراسری انتقال گاز به کنارک و چابهار
- رسیدن به حداکثر تولید از ۲۷ فاز طراحی شده پارس جنوبی همراه با ساخت، نصب و تولید از یک سکو (معادل یک فاز متعارف) از فاز ۱۱ پارس جنوبی
- دستیابی به رکورد تولید ۱ میلیون بشکه در روز میعانات گازی
- احداث NGL3200 از طریق پتروشیمی بندرامام برای جمع‌آوری گازهای حوزه غرب کارون
- در حوزه انجام مطالعات میداین، تهیه طرح توسعه (MDP) برای ۹ میدان از مهم‌ترین میداین نفتی کشور توسط دانشگاه‌ها
- آغاز برنامه تکمیل توسعه میدان یاران، آغاز تولید ۶۵ هزار بشکه‌ای از میدان مشترک آذر و آغاز عملیات توسعه میداین بلال و فرزاد ب
- تحقق خرید تضمینی کالاهای صنعتی مورد نیاز صنعت نفت که تاکنون در داخل کشور ساخته نشده است
- اتمام گازرسانی به مراکز شهری اصلی استان سیستان و بلوچستان شهرهای زاهدان، زابل، خاش، کنارک و چابهار

- تولید روزانه گاز ایران ۱/۵ برابر شده است و از ۱۰۰۰ میلیون متر مکعب عبور کرده است.
- ایران به صادرکننده عمده بنزین و نفت گاز در منطقه تبدیل شده است.
- توان تولید در میدانهای غرب کارون با افزایش ۵ برابری، از ۷۰ هزار بشکه در روز در سال ۱۳۹۲ به ۴۰۰ میلیون بشکه در روز در سال ۱۳۹۹ افزایش یافته است.
- تولید گاز از میدان پارس جنوبی ۲ برابر شده است و از تولید کشور قطر پیشی گرفته است.
- ۱۲ فاز از پارس جنوبی و یک فاز از بخش دریا راه اندازی، بهره برداری و تکمیل شده است.
- ۴ میلیون بشکه مخازن ذخیره سازی میعانات گازی پارس جنوبی تکمیل شده است.
- اکتشاف مخزن نفتی «یادآوران» در استان خوزستان با حدود ۵۳ میلیارد بشکه ذخیره نفت درجا انجام شده است.
- روستاهای گازدار از حدود ۱۴۰۰۰ به حدود دو برابر و بیش از ۳۰۰۰۰ روستا رسیده است و ۹۴ درصد کل کشور تحت پوشش گاز قرار گرفته است.
- اجرای طرحهای گازرسانی به استان سیستان و بلوچستان برای اولین بار انجام شده است.
- تولید بنزین ۱۱۵ درصد رشد داشته است و کشور از واردکننده به صادرکننده عمده بنزین تبدیل شده است.
- تولید نفت گاز با ۱۶ درصد رشد از ۹۷/۷ به ۱۱۳ میلیون لیتر رسیده است و کشور از واردکننده به صادرکننده عمده نفت گاز تبدیل شده است.
- صادرات گاز کشور بیش از ۹۰ درصد افزایش یافته است.
- پایداری شبکه گاز به نحوی ارتقاء یافته است که تاکنون هیچ قطعی گازی رخ نداده است.
- ظرفیت اسمی صنعت پتروشیمی کشور ۷۶ درصد افزایش یافته است.
- طرح سیراف با هدف جلوگیری از خام فروشی میعانات گازی از طریق احداث ۴ واحد پالایشی ۶۰ هزار بشکه ای اجرا شده است.
- فاز ۱ طرح توسعه و تثبیت ظرفیت پالایشگاه آبادان در حال اجرا می باشد.
- فاز دوم نوسازی پالایشگاه آبادان انجام شده است.
- افزایش ظرفیت و بهبود فرآیندهای پالایشگاههای اصفهان، بندرعباس و تبریز
- مصرف گاز طبیعی نیروگاهها ۲ برابر شده است و سهم سوخت مایع از سبد سوخت نیروگاهها از ۴۲ به حدود ۱۰ درصد کاهش یافته است.

- تولید بنزین یورو از صفر لیتر در سال ۱۳۹۱ به حدود ۷۶ میلیون لیتر در روز افزایش یافته است.
- افزایش تولید نفت گاز یورو ۷ برابر شده است و از ۶ میلیون لیتر در روز در سال ۱۳۹۱ به ۴۵ میلیون لیتر در روز
- گازهای نفتی سوزانده شده کشور و آلاینده‌گی آنها با اجرای طرح‌های آماک، قراردادهای فروش گاز همراه، طرح پالایش گاز بیدبلند خلیج فارس، پیگیری جدی ساخت کارخانه گاز و گاز مایع NGL3100 توسط شرکت سرمایه‌گذاری صندوق بازنشستگی نفت و NGL3200 توسط شرکت صنایع پتروشیمی خلیج فارس و دو قرارداد احداث تاسیسات جمع‌آوری گازهای مشعل با هلدینگ صنایع پتروشیمی خلیج فارس و پتروشیمی مارون کاهش چشم‌گیری داشته است.
- در راستای حفظ و صیانت از محیط زیست احیای تالاب حورالعظیم، احداث مجتمع مدیریت پسماند در منطقه ویژه اقتصادی انرژی پارس و ارتقاء واحدهای پیش تصفیه و احداث تصفیه خانه فازهای پالایشگاهی مجتمع گاز پارس جنوبی انجام شده است.
- ادامه عملیات اجرایی خط لوله هفتم سراسری انتقال گاز طبیعی.
- توان تولید میادین غرب کارون با افزایش ۵ برابری از ۷۰ هزار بشکه در روز در سال ۱۳۹۲ به ۴۰۰ هزار بشکه در سال ۱۳۹۹ افزایش یافته است.
- فاز ۱ طرح توسعه و تثبیت ظرفیت پالایشگاه آبادان در حال اجرا می‌باشد.

مقدمه

صنعت نفت در توسعه اقتصاد کشور دارای جایگاه ویژه‌ای است که برخی از نقش‌های محوری آن عبارتند از نقش اساسی در تحقق اهداف کلان اقتصاد ملی در افق چشم انداز ۲۰ ساله، پیشبرد دیپلماسی اقتصادی و انرژی جمهوری اسلامی ایران و کمک در تضمین امنیت ملی کشور از طریق توسعه همکاری‌ها و تعاملات منطقه‌ای و بین‌المللی، سهم مهم از تولید ناخالص داخلی و درآمدهای ارزی کشور و نیز سهم بیش از ۹۵ درصد در تامین انرژی اولیه مورد نیاز کشور. صنعت نفت یکی از اصلی‌ترین مزیت‌های اقتصاد ایران به شمار می‌رود و مناسب است که با تکیه بر آن، ضمن حفظ نسبی استقلال بودجه عمومی از درآمدهای نفتی، زمینه توسعه اقتصادی پایدار کشور را فراهم نمود. در این گزارش، ابتدا اهم عملکرد و دستاوردهای وزارت نفت براساس شاخص‌های کلان کمی به تفکیک حوزه‌های بالادستی و پایین دستی صنعت نفت در سه مقطع ابتدای پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی ایران (۱۳۵۷)، ابتدای دولت تدبیر و امید (۱۳۹۲) و نیز مقطع کنونی در قالب جداول مربوطه عنوان شده و سپس برنامه‌های این وزارتخانه تا نیمه اول سال ۱۴۰۰ ذکر شده است. ضمناً در ادامه خلاصه برنامه‌ها و اقدامات اجرایی جهت تحقق برنامه‌های مزبور به تفصیل ارایه گردیده است.

جدول ۱- مقایسه شاخص‌های مهم بخش بالادستی نفت و گاز

شرح	واحد	عملکرد ۱۳۵۷	عملکرد ۱۳۹۲	عملکرد تاکنون
ذخیره قابل استحصال هیدروکربور مایع	میلیارد بشکه	۸۸	۱۵۷	۱۵۹,۴
ذخیره قابل استحصال گاز طبیعی	تریلیون مترمکعب	۹	۳۳	۳۳,۱
متوسط تولید گاز طبیعی	میلیون مترمکعب در روز	۱۱۰	۶۳۵	۹۹۶

شرح	واحد	عملکرد ۱۳۵۷	عملکرد ۱۳۹۲	عملکرد تاکنون
ظرفیت تولید گاز طبیعی از میدان گازی پارس جنوبی	میلیون مترمکعب در روز	۰	۲۸۵	۷۴۵
<p>تولید نفت خام از میداین مشترک غرب کارون</p> <p>– آغاز تولید در سال‌های پس از پیروزی انقلاب اسلامی – افزایش حدود ۵ برابری ظرفیت تولید نفت خام از میداین مشترک غرب کارون در دولت‌های تدبیر و امید و دستیابی به ظرفیت حدود ۴۰۰ هزار بشکه در روز نفت خام</p>				
متوسط تولید میعانات گازی	رشد حدود ۶۸ درصدی تولید در سال ۱۳۹۸ نسبت به ابتدای شروع به کار دولت (سال ۱۳۹۲)			
<p>– مهم‌ترین برنامه‌ها تا نیمه سال ۱۴۰۰</p> <p>– تحقق دستور مقام معظم رهبری برای احیای سواحل مکران و ایجاد پایانه صادراتی در دریای عمان تا پایان سال آینده</p> <p>– رسیدن به حداکثر تولید از ۲۷ فاز طراحی شده پارس جنوبی همراه با ساخت، نصب و تولید از یک سکو (معادل یک فاز متعارف) از فاز ۱۱ پارس جنوبی</p> <p>– دستیابی به رکورد تولید ۱ میلیون بشکه در روز میعانات گازی</p> <p>– احداث NGL۳۲۰۰ از طریق پتروشیمی بندرامام برای جمع آوری گازهای حوزه غرب کارون</p> <p>– در حوزه انجام مطالعات میداین، تهیه طرح توسعه (MDP) برای ۹ میدان از مهم‌ترین میداین نفتی کشور توسط دانشگاه‌ها</p> <p>– آغاز برنامه تکمیل توسعه میدان یاران، آغاز تولید ۶۵ هزار بشکه‌ای از میدان مشترک آذر و آغاز عملیات توسعه میداین بلال و فرزاد ب</p> <p>– تحقق خرید تضمینی کالاهای صنعتی مورد نیاز صنعت نفت که تاکنون در داخل کشور ساخته نشده است.</p>				

جدول ۲- مقایسه شاخص‌های مهم بخش گاز و گازرسانی

شرح	واحد	عملکرد ۱۳۵۷	عملکرد ۱۳۹۲	عملکرد تاکنون
ظرفیت پالایش و نم‌زدایی گاز طبیعی	میلیون مترمکعب در روز	۳۶	۶۷۷	۱۱۱۰
مجموع خطوط انتقال گاز طبیعی بهره‌برداری شده	کیلومتر	۲۹۰۰	۳۳۹۱۴	۳۷۴۹۱
مجموع شبکه گازرسانی کشور	هزار کیلومتر	۲,۱	۲۵۱,۸	۳۹۲,۱
تعداد شهرهای گازرسانی شده کشور	تعداد	۵	۱۰۵۱	۱۱۹۹
تعداد روستاهای گازرسانی شده کشور	تعداد	۱	۱۵۷۲۲	۳۴۰۰۰

شرح	واحد	عملکرد ۱۳۵۷	عملکرد ۱۳۹۲	عملکرد تاکنون
درصد جمعیت شهری برخوردار گازرسانی	درصد	نزدیک صفر	۹۵	۹۸,۴
درصد جمعیت روستایی برخوردار گازرسانی	درصد	نزدیک صفر	۵۴	۸۴
میزان تامین گاز نیروگاهها	میلیون مترمکعب در روز	-	۹۸,۹	۲۰۰
میزان تامین گاز صنایع عمده	میلیون مترمکعب در روز	-	۸۱,۵	۱۲۸
میزان تامین گاز بخش خانگی/تجاری و صنایع غیر عمده	میلیون مترمکعب در روز	-	۲۴۱,۵	۲۶۷

- مهم‌ترین برنامه‌ها تا نیمه سال ۱۴۰۰
 - بهره‌برداری از خطوط سراسری ششم و نهم گاز و ایستگاه‌های تقویت فشار آن
 - شروع عملیات اجرایی خط یازدهم سراسری
 - اتمام خط هفتم سراسری انتقال گاز به کنارک و چابهار
 - اتمام گازرسانی به مراکز شهری اصلی استان سیستان و بلوچستان شهرهای زاهدان، زابل، خاش، کنارک و چابهار

جدول ۳- مقایسه شاخص‌های مهم بخش پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی

شرح	واحد	عملکرد ۱۳۵۷	عملکرد ۱۳۹۲	عملکرد تاکنون
ظرفیت پالایش نفت و میعانات گازی	میلیون بشکه در روز	۱,۱۷	۱,۸۵	۲,۱۵
متوسط تولید بنزین موتور	میلیون لیتر در روز	۱۴,۴	۶۷,۵	۹۴
متوسط تولید نفت‌گاز	میلیون لیتر در روز	۲۵	۹۷,۷	۱۰۷,۱
ظرفیت ذخیره‌سازی فرآورده‌های نفتی اصلی	میلیارد لیتر	-	۱۱,۸	۱۳,۶

- مهم‌ترین برنامه‌ها تا نیمه سال ۱۴۰۰
 - افتتاح فاز چهارم پالایشگاه میعانات گازی ستاره خلیج فارس با سرمایه‌گذاری اندک و رفع گلوگاه‌های تولید و دستیابی به ظرفیت ۴۴۰ هزار بشکه در روز میعانات گازی
 - افتتاح واحد تقطیر سوم، گاز مایع و واحد تصفیه هیدروژنی نفت گاز پالایشگاه اصفهان
 - ادامه عملیات اجرایی مجتمع پالایشی سیراف در جهت افزایش تولید و صادرات فرآورده‌های نفتی
 - افتتاح خطوط لوله نفت «نابین- کاشان - ری»، «شازند- قم - ری»، «یزد- نابین»، «تبریز- خوی- ارومیه»

جدول ۴- مقایسه شاخص‌های مهم بخش پتروشیمی

شرح	واحد	عملکرد ۱۳۵۷	عملکرد ۱۳۹۲	عملکرد تاکنون
ظرفیت تولید محصولات پتروشیمی	میلیون تن	۲,۵	۵۶,۷	۸۰,۲
گاز سبک تحویلی به مجتمع‌های پتروشیمی (مجموع خوراک و سوخت)	میلیارد مترمکعب	-	۱۳,۸	۲۲,۲
میزان تولید محصولات پتروشیمی	رشد حدود ۳۷ درصدی تولید محصولات پتروشیمی در سال ۱۳۹۸ نسبت به سال ۱۳۹۲			
میزان فروش داخلی محصولات پتروشیمی	رشد بیش از ۳۰ درصدی فروش داخلی محصولات پتروشیمی در سال ۱۳۹۸ نسبت به سال ۱۳۹۲			
میزان صادرات محصولات پتروشیمی	رشد بیش از ۷۴ درصدی صادرات محصولات پتروشیمی در سال ۱۳۹۸ نسبت به سال ۱۳۹۲			
<p>- مهم‌ترین برنامه‌ها تا نیمه سال ۱۴۰۰</p> <p>- با اتمام طرح‌های جهش دوم صنعت پتروشیمی کشور، تولید محصول نهایی این صنعت تا سال ۱۴۰۰ به دو برابر نسبت به سال ۱۳۹۲ خواهد رسید و درآمد این صنعت نیز با افزایش ۶۰ درصدی از حدود ۱۵ میلیارد دلار در سال ۱۳۹۲ به ۲۵ میلیارد دلار در سال ۱۴۰۰ خواهد رسید.</p> <p>- در قالب طرح‌های جهش سوم پتروشیمی عملیات اجرایی ۲۶ طرح جدید عمدتاً در حال اجرا است که با اتمام این پروژه‌ها تا سال ۱۴۰۴ تولید محصولات نهایی پتروشیمی به ۷۶ میلیون تن و به ارزش ۳۷ میلیارد دلار خواهد رسید.</p> <p>- ایجاد ۱۳ انستیتو در صنایع پایین‌دست با دانشگاه‌های کشور برای طراحی فرآیندهای مشخص در حوزه گاز، پالایش و پخش و پتروشیمی و نیز دستیابی به دانش فنی طراحی و ساخت کاتالیست‌های مربوط به آنها</p>				

برنامه‌ها و اقدامات

• افزایش تولید گاز طبیعی از میدان مشترک پارس جنوبی

- با بهره‌برداری از فازهای ۱۲، ۱۶-۱۵، ۱۸-۱۷، ۱۹ و فازهای ۲۱-۲۰ و نیز آغاز تولید از فازهای ۱۳، ۱۴ و ۲۴-۲۲، میزان تولید گاز غنی ایران از کشور قطر با وجود سهم دو برابری این کشور از این میدان گازی مشترک، پیشی گرفته است.
- دستیابی به رکورد نصب ۶ سکو در سال ۱۳۹۸ و اتمام نصب تمامی سکوهای فازهای پارس جنوبی بجز فاز ۱۱ که به‌تازگی توسعه آن آغاز شده است.
- در اسفند ماه سال ۱۳۹۸ به پشتمانه افزایش جهشی تولید گاز کشور در پارس جنوبی،

ظرفیت تولید گاز خام کشور برای نخستین بار از مرز ۱۰۰۰ میلیون مترمکعب در روز عبور نمود که خبری بسیار مهم و غرورآفرین است.

● افزایش برداشت از میدان‌های مشترک نفتی

- در حوزه توسعه میدان‌های مشترک غرب کارون با بهره‌برداری از طرح‌های توسعه میادین یادآوران (فاز اول)، آزادگان شمالی (فاز اول) و یاران شمالی و نیز افزایش تولید در میادین آزادگان جنوبی، یاران جنوبی و نیز میدان نفتی مشترک آذر، منجر به پیشی گرفتن ظرفیت تولید ایران از کشور همسایه با وجود حجم ذخایر برابر شده است.

- ساخت اولین واحد فرآورش پیش‌ساخته با ظرفیت ۵۰ هزار بشکه در روز نفت خام در مدت زمان کمتر از یک سال در کشور و اقدام برای داخلی‌سازی آن.

- آغاز تولید نفت خام از لایه نفتی پارس جنوبی: راه‌اندازی تاسیسات متحرک فرآورش تولید نفت در خلیج فارس و آغاز تولید از لایه نفتی میدان پارس جنوبی از فروردین ماه ۱۳۹۶.

- تکمیل و بهره‌برداری از ردیف‌های فرآورشی طرح افزایش ظرفیت فرآورش نفت خام در حوزه غرب کارون جمعاً با ظرفیت فرآورش نفت خام به میزان ۱۶۵ هزار بشکه در روز

- جمع‌بندی طرح جامع بازسازی و نوسازی تاسیسات سطح الارضی میادین نفتی کشور.

● طرح‌های توسعه میادین نفتی و گازی با تکیه بر میادین مشترک

- انعقاد قرارداد طرح بهبود ضریب بازیافت، افزایش تولید و بهره‌برداری از میادین نفتی پایدار غرب و آبان با کنسرسیومی متشکل از شرکت‌های زاوونژنفت روسیه و دانا انرژی.

- انعقاد قرارداد طرح توسعه و بهره‌برداری از میادین نفتی سپهر و جفیر با شرکت گسترش انرژی پاسارگاد ایران.

- انعقاد قرارداد توسعه و بهره‌برداری میادین چشمه خوش، پایدار شرق و دالپری با کنسرسیوم شرکت‌های روسی و ایرانی.

- انعقاد قرارداد توسعه و بهره‌برداری میادین پارس و پرنج با شرکت مینا.

- انعقاد قرارداد توسعه میدان گازی بلال با شرکت پتروپارس.

- انعقاد قرارداد توسعه و بهره‌برداری میدان مشترک یاران (شامل یاران شمالی و جنوبی) با شرکت پرشیا.

- انعقاد قرارداد توسعه میدان آزادگان جنوبی برای کارهای باقیمانده فاز ۱ طرح توسعه این میدان با شرکت پتروپارس.

- انعقاد قرارداد توسعه میدان مشترک فرزاد با شرکت پتروپارس.

- انعقاد قرارداد توسعه و بهره‌برداری میدان سهراب با شرکت انرژی دانا.

● اجرای طرح نگهداشت توان تولید (طرح‌های EPD/EPC)

- اجرای طرح‌های نگهداشت توان تولید (طرح‌های EPC/EPD) با هدف نگهداشت و افزایش تولید نفت خام و انعقاد ۲۳ فقره قرارداد تاکنون با پیمانکاران داخلی.

- کل تأمین منابع مالی مورد نیاز این طرح به اتکای درآمد حاصل از افزایش تولید ناشی از اجرای پروژه‌های مختلف طرح، با اخذ مجوزهای لازم و با انتشار اوراق مشارکت از طریق بازار سرمایه تأمین می‌شود.

- حمایت ویژه از ساخت کالاهای صنعت نفت در داخل کشور بطوریکه پیمانکاران طرف قرارداد ملزم شده‌اند اقلام پرمصرف پروژه‌های خود را از سازندگان ایرانی خریداری نمایند و برای این منظور فهرست کالاهای ایرانی به همراه اسامی سازندگان داخلی آنها در قراردادهای منعقد شده با آنها ضمیمه شده‌است.

● فعالیت‌های اکتشافی جهت افزایش ذخایر و مخازن نفت و گاز

- اکتشاف مخزن نفتی نام‌آوران بعنوان دومین مخزن نفتی بزرگ کشف شده در تاریخ ایران با حدود ۵۳ میلیارد بشکه ذخیره نفت درجا که حدود ۲۲ میلیارد بشکه نفت آن کشف جدید بود.

- انعقاد ۵ فقره قرارداد در حوزه اکتشاف با دانشگاه‌های شهید بهشتی، فردوسی مشهد، صنعتی شاهرود، خوارزمی و شهید چمران اهواز.

● ایجاد خط لوله و پایانه صادراتی نفت خام جاسک

- تحقق دستور مقام معظم رهبری برای احیای سواحل مکران و ایجاد پایانه صادراتی در دریای عمان تا پایان سال آینده.

- فعال شدن تمام جبهه‌های کاری طرح «ایجاد پایانه صادرات نفت در سواحل مکران» شامل خط لوله ای به طول ۱۰۰۰ کیلومتر و قطر ۴۲ اینچ از گوره تا جاسک، پنج ایستگاه تلمبه خانه عظیم، تاسیسات ساحلی در غرب جاسک برای ذخیره‌سازی و بارگیری نفت و احداث اسکله پشتیبان.

● گازرسانی روستایی و افزایش ظرفیت توزیع، انتقال و صادرات گاز

- افزایش پوشش گازرسانی کل کشور به ۹۵ درصد در نتیجه توسعه میدان گازی پارس جنوبی و توسعه شبکه انتقال و توزیع گاز طبیعی.
- نهضت گازرسانی با مطالعات اقتصادی در سال ۱۳۹۲ با جدیت آغاز شد و تعداد روستاهای گازدار از حدود ۱۴۰۰۰ روستا در انتهای سال ۱۳۹۱ به حدود ۳۴۰۰۰ روستا تاکنون رسیده است.
- در حال حاضر گازرسانی به ۲۶۳۲ روستا با ۱۸۴ هزار خانوار با اعتبار ۳۰۰۰ میلیارد تومان در دست اجراست که با اتمام آنها، جمعیت روستایی تحت پوشش شبکه گاز کشور از ۸۷ درصد فراتر خواهد رفت.
- افزایش چشمگیر گازرسانی به نیروگاه‌ها در دولت‌های یازدهم و دوازدهم از ۹۹ میلیون مترمکعب در روز در سال ۱۳۹۲ به حدود ۲۰۰ میلیون مترمکعب در روز در نه ماهه اول سال ۱۳۹۹. این امر از جمله اولویتهای وزارت نفت بوده که علاوه بر صرفه‌جویی در مصرف سوخت‌های مایع و ایجاد ارزش افزوده بیشتر، در بهبود محیط زیست نیز نقش موثری بدنبال خواهد داشت.
- پیش بینی کاهش سهم سوخت مایع مصرفی نیروگاه‌ها از ۴۳ درصد در سال ۱۳۹۲ به ۱۰ درصد در سال ۱۳۹۹ با افزایش گازرسانی به نیروگاه‌ها.
- آغاز صادرات گاز طبیعی به کشور عراق در سال ۱۳۹۶ و رشد حدود ۱۰۵ درصدی میزان صادرات گاز طبیعی به کشور عراق در سال ۱۳۹۸ نسبت به سال ۱۳۹۷.
- افزایش ۸۸ درصدی صادرات گاز طبیعی کشور در سال ۱۳۹۸ نسبت به سال ۱۳۹۲.
- تکمیل دو خط لوله سراسری جدید برای انتقال گاز از پارس جنوبی به طول بیش از ۱۲۰۰ کیلومتر با ۵ ایستگاه تقویت فشار بر روی این خطوط به ارزش معادل ۳٫۶ میلیارد دلار.
- در حوزه گازرسانی از سال ۱۳۹۲ تا پایان ۱۳۹۸، حدود ۲۱۵۰۰ میلیارد تومان در پروژه‌های گازرسانی سرمایه‌گذاری شده که در این عملیات بزرگ عمدتاً همه لوازم و تجهیزات شبکه‌های توزیع گاز در داخل کشور تولید شده است.
- افزایش بیش از ۵۵ درصد عرضه گاز طبیعی سبک به مجتمع‌های پتروشیمی در سال ۱۳۹۸ نسبت به سال ۱۳۹۲.

- طرح گازرسانی به ۲۷۸۸۰ واحد صنعتی/تولیدی استفاده‌کننده از سوخت مایع که در سال‌های ۹۸-۱۳۹۷ جمعاً تعداد ۹۸۰۰ واحد گازرسانی شده‌اند که مجموعاً موجب جایگزینی ۲ میلیارد لیتر سوخت مایع با گاز طبیعی در دوره مذکور شده است.
- با اجرای طرح‌های گازرسانی به بخش‌های مختلف مصرف کشور از ابتدای سال ۱۳۹۳ تاکنون بیش از ۵۸ میلیارد لیتر فرآورده مایع به ارزش بالغ بر ۲۵ میلیارد دلار آزاد شده که منجر به رشد ۴ برابری صادرات فرآورده‌های نفتی کشور در سال ۱۳۹۸ نسبت به سال ۱۳۹۲ شده است.
- راه‌اندازی خط لوله استراتژیک دامغان-کیاسر-ساری-نکا به طول ۱۷۰ کیلومتر و قطر ۴۲ اینچ در تیر ماه ۱۳۹۶ که بدین ترتیب نگرانی بابت قطع گاز استان‌های شمالی از بین رفته است.
- تهیه سبد انرژی در افق سال‌های ۱۴۱۰ و ۱۴۲۰ مبتنی بر بهینه‌سازی مصرف و افزایش سهم گاز در حمل و نقل عمومی و برنامه ریزی توسعه صنعت پالایشی متناسب با آن
- آغاز CNG سوز کردن ۱ میلیون و ۴۶۰ هزار خودروی عمومی براساس مصوبه شورای اقتصاد و تبدیل ۵۰۰ هزار خودروی عمومی به گازسوز.
- برنامه ریزی برای گازسوز کردن ۱ میلیون خودروی شخصی (مانند مسافرکش‌ها) و موتورسیکلت‌ها.
- افزایش ظرفیت بهره‌برداری و توسعه جایگاه‌های CNG کشور با محوریت بخش خصوصی بخصوص در شهرهای بزرگ. تعداد جایگاه‌های آرایه سوخت CNG در کشور از ۲۰۷۵ جایگاه در ابتدای استقرار دولت یازدهم به ۲۴۹۰ جایگاه تا انتهای سال ۱۳۹۸ افزایش یافته است.
- تکمیل و بهره‌برداری از طرح ذخیره‌سازی گاز طبیعی در مخزن شوربچه و افزایش گاز تحویلی به مخازن ذخیره‌سازی سراجه و شوربچه از مجموعاً ۷۳۶ میلیون مترمکعب در سال ۱۳۹۲ به ۲۴۵۰ میلیون مترمکعب در سال ۱۳۹۸.
- تهیه طرح جامع بهینه‌سازی مصرف گاز کشور در دو سطح کوتاه‌مدت برای سال جاری (همچون تصویب طرح اجرایی بهینه‌سازی مصرف سوخت موتورخانه‌ها برای

زمستان سال جاری، طراحی و اجرای تعرفه‌های جدید تشویقی گاز برای صرفه‌جویی، بهره‌گیری از ظرفیت استارت‌آپ‌ها در کاهش مصرف سوخت و جایگزین کردن بخاری‌ها) و طرح‌های میان‌مدت.

- گازرسانی به زاهدان در اسفند ماه سال ۱۳۹۵.

- افزایش تعداد توربوکمپرسورهای نصب شده از ۲۴۴ عدد در پایان سال ۱۳۹۲ به ۳۱۹ عدد در پایان آذر ماه ۱۳۹۹.

● جهش دوم و سوم برای افزایش تولید و صادرات محصولات پتروشیمی

- در حوزه پتروشیمی از سال ۱۳۹۲ تا پایان سال ۱۳۹۸ مجموعاً ۱۵ طرح پتروشیمی با سرمایه‌گذاری ۵٫۶ میلیارد دلار مورد بهره‌برداری قرار گرفته است. همچنین از ابتدای سال ۱۳۹۹ تعداد ۱۷ طرح پتروشیمی قابل افتتاح بوده که از این تعداد تاکنون تعداد ۸ طرح شامل طرح‌های پلی‌اتیلن سنگین میاندوآب، متانول کاوه، متانول کیمیای پارس خاورمیانه، فاز اول الفین شانزدهم و متانول بوشهر، پتروشیمی لردگان، پتروشیمی ایلام، پتروشیمی هگمتانه و پالایشگاه بیدبلند خلیج فارس به بهره‌برداری رسیده است.

- رشد بیش از ۷۴ درصدی صادرات محصولات پتروشیمی در سال ۱۳۹۸ نسبت به سال ۱۳۹۲ علی‌رغم وجود تحریم‌های شدید و تامین حدود نیمی از ارز سامانه نیما از محل صادرات محصولات پتروشیمی.

- حل مشکلات مجتمع‌های پتروشیمی در زمینه تامین خوراک موردنیاز با راه‌اندازی فازهای جدید میدان گازی پارس جنوبی.

- تدوین طرح‌های پیشران صنعت پتروشیمی در چهار زنجیره متانول، پروپیلن، اتیلن و بنزن براساس بررسی تقاضای بازار داخلی و میزان واردات که این طرح‌ها موجب تحریک/تشویق سرمایه‌گذاری گسترده در زنجیره پائین‌دستی خود در سطح کشور می‌شوند.

● افزایش تولید و صادرات فرآورده‌های نفتی

- بهره‌برداری کامل از فازهای ۱، ۲ و ۳ پالایشگاه میعانات گازی ستاره خلیج فارس.

- ارتقای کیفیت فرآورده‌های نفتی تولیدی: با احداث پالایشگاه میعانات گازی ستاره خلیج فارس و اجرای طرح‌های بهسازی پالایشگاه‌های موجود، ظرفیت تولید بنزین با کیفیت

یورو ۴ به بالا از صفر در سال ۱۳۹۱ به ۷۶ میلیون لیتر در روز در سال ۱۳۹۸ افزایش یافته است. همچنین ظرفیت تولید نفت گاز با کیفیت یورو ۴ به بالا نیز از ۶ میلیون لیتر در روز در سال ۱۳۹۱ به ۴۵ میلیون لیتر در روز در سال ۱۳۹۸ بالغ گردیده است.

- کاهش نسبت تولید نفت کوره به مجموع فرآورده‌های پالایشگاه‌های نفتی کشور از ۲۶,۹ درصد در سال ۱۳۹۲ به ۱۸,۱ درصد در هفت ماهه ابتدای سال ۱۳۹۹ که بیانگر اصلاح و بهبود الگوی پالایشی در پالایشگاه‌های نفتی کشور در دوره مذکور می‌باشد.

- در راستای جلوگیری از خام‌فروشی نفت خام، براساس قانون حمایت از توسعه صنایع پایین دستی نفت خام و میعانات گازی با استفاده از سرمایه‌گذاری مردمی، مقرر گردیده تا سقف ۲ میلیون بشکه نفت خام و میعانات گازی به متقاضیان حائز شرایط در قانون تخصیص یابد که فرآیند انتخاب سرمایه‌گذاران به اتمام رسیده و بزودی مجوز احداث معادل ۱,۵ میلیون بشکه در روز پالایشگاه و پتروپالایشگاه جدید صادر و عملیات اجرایی آنها نیز آغاز خواهد گردید.

- جلوگیری از خام‌فروشی میعانات گازی از طریق احداث ۵ واحد پالایشی ۶۰ هزار بشکه ای در مجتمع پالایشگاهی سیراف که اجرای این طرح‌ها در دست اقدام می‌باشد. اهم نتایج اجرای این طرح عبارت است از تولید ۱۲ میلیون تن در سال محصولات پالایشی، افزایش ۱۰۰ درصدی ظرفیت خوراک مایع پتروشیمی در کشور، ایجاد حدود ۱ میلیارد دلار سفارش کالا و خدمات برای سازندگان، مشاوران و پیمانکاران داخلی و نیز ایجاد ۱۲ هزار شغل در دوران ساخت کل طرح.

- راه‌اندازی و بهره‌برداری از واحد بنزین‌سازی (CCR) پالایشگاه بندرعباس.

- آغاز به کار طرح تولید نفت گاز یورو ۵ با ظرفیت ۳۰ هزار بشکه در روز و ارتقای بنزین تولیدی به یورو ۵ با ظرفیت ۲۰ هزار بشکه در روز در پالایشگاه تبریز

- نافذ شدن قرارداد طرح توسعه و تثبیت ظرفیت پالایشگاه آبادان در تیر ماه ۱۳۹۶ و رسیدن به پیشرفت فیزیکی حدود ۶۵ درصد در انتهای مهر ماه ۱۳۹۹. در نتیجه اجرای کامل این طرح علاوه بر ارتقای کیفیت بنزین تولیدی پالایشگاه به یورو ۴ و نفت‌گاز تولیدی پالایشگاه به یورو ۵، تولید فرآورده کم‌ارزش نفت کوره در این پالایشگاه حدوداً ۱۵ درصد کاهش خواهد یافت.

- تحویل فرآورده‌های پالایشی در راستای تامین خوراک صنایع پایین دست کشور بطوریکه در سال ۱۳۹۷ مقدار ۲,۲ میلیون تن نفتا، ۱,۲ میلیون تن نفت سفید، ۱,۶ میلیون تن لوبکات (ماده اولیه روغن سازی)، ۵,۴ میلیون تن و کیوم‌باتوم (ماده اولیه قیر) و ۱,۸ میلیون تن حلال و سایر فرآورده‌ها به صنایع پایین دست تحویل داده شده است.
- پیگیری اجرای طرح‌های بهینه سازی و کاهش تولید نفت کوره در پالایشگاه‌های اصفهان (شروع مراحل اجرایی واحد گوگردزدایی نفت کوره به عنوان فاز نخست طرح Upgrading)، تهران، بندرعباس، تبریز و آبادان و نیز احداث واحدهای کک‌سازی پالایشگاه‌های امام خمینی (ره) شازند اراک و بندرعباس.
- تبدیل کشور به صادرکننده بنزین و نفت‌گاز در منطقه از واردکننده آنها در سال ۱۳۹۲.
- توسعه صادرات زمینی فرآورده‌های نفتی به کشورهای همسایه و بویژه افغانستان.
- تدوین سیاست‌ها در ارتباط با انواع سوخت (اعم از الکتریکی/هیبرید، بنزین، نفت گاز، LPG، CNG و LNG).

● تقویت ساخت داخل و حمایت از شرکت‌های دانش بنیان

- پیگیری تهیه طرح توسعه برای ۹ میدان از مهم‌ترین میادین نفتی کشور توسط دانشگاه‌ها و مؤسسات مطالعاتی برتر و نیز انجام مطالعات ۱۷ میدان اولویت‌دار کشور توسط شرکت‌های مشاور داخلی کشور.
- درخصوص ساخت داخل ده قلم اصلی تجهیزات نفتی در راستای اجرای اقتصاد مقاومتی، خروج غیرتورمی از رکود و حمایت از ساخت داخل، تعداد ۵۰ قرارداد برای ۵ گروه از تجهیزات و کالاها منعقد شده است.
- پیگیری ایجاد و شکل دهی ۱۳ انستیتو تحقیقاتی در صنایع پایین دست با دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی منتخب کشور برای طراحی فرآیندهای اولویت‌دار و مشخص در حوزه گاز، پالایش و پخش و پتروشیمی و نیز دستیابی به دانش فنی طراحی و ساخت کاتالیست‌های مربوط به آنها.
- حمایت از ظرفیت شرکت‌های دانش بنیان، شتاب‌دهنده‌ها و استارت‌آپ‌ها، ایجاد صندوق نوآوری با سرمایه ۱۰۰ میلیارد تومانی با فراهم کردن مقدمات ایجاد پارک علم و فناوری نفت.

- ایجاد فهرست بلند وزارت نفت (AVL) شامل بیش از ۱۴۰۰ شرکت سازنده ارزیابی صلاحیت شده.

- برگزاری رویداد نوآوری به منظور شناسایی و ارزیابی شرکت‌های دانش‌بنیان، استارت‌آپ‌ها و شتاب‌دهنده‌ها با حضور ۱۵۹ شرکت دانش‌بنیان، ۸۱ استارت‌آپ و شتاب‌دهنده و همچنین ۱۰ نهاد تامین مالی در بهمن ماه ۱۳۹۸.

- آغاز احداث پارک نوآوری و فناوری صنعت نفت در منطقه ری که تا سال ۱۴۰۰ به بهره‌برداری خواهد رسید. این پارک برای توسعه استارت‌آپ‌ها و شرکت‌های دانش‌بنیان اختصاص یافته که با راه‌اندازی این پارک، زمینه اشتغال تعداد زیادی از فارغ‌التحصیلان نخبه و کارآفرین کشور فراهم خواهد گردید.

● حفظ و صیانت محیط زیست

- تکمیل و راه‌اندازی پالایشگاه و تاسیسات جمع‌آوری بیدبلند خلیج فارس بعنوان بزرگترین طرح ملی برای جلوگیری از سوزاندن گازهای همراه نفت بطوریکه قریب به ۹۰ درصد از سرمایه گذاری و اجرای این طرح در دولت‌های یازدهم و دوازدهم انجام شده است.

- انعقاد دو قرارداد احداث تاسیسات جمع‌آوری گازهای مشعل با هلدینگ صنایع پتروشیمی خلیج فارس و پتروشیمی مارون و نقش بسیار پررنگ پیمانکاران داخلی در اجرای این قراردادها و آغاز بکار بخش زیادی از طرح‌های زیرمجموعه

- واگذاری کارخانه‌های گاز و گاز مایع ۳۱۰۰، ۳۲۰۰، خارگ و پالایشگاه بیدبلند خلیج فارس به بخش خصوصی در راستای طرح‌های جمع‌آوری گازهای همراه که روند اجرایی آنها با پیشرفت مطلوبی در حال انجام می‌باشد.

- بهره‌برداری از واحد جمع‌آوری گازهای مشعل میدان پارس.

- بهره‌برداری از طرح جمع‌آوری گازهای مشعل میدان مارون ۳.

- بهره‌برداری از مجتمع فرآورش گاز میدان هنگام.

- واگذاری گازهای همراه منطقه جفیر به پیمانکار منتخب در حوزه شرکت نفت و گاز اروندان.

- واگذاری گازهای همراه مشعل در حال سوختن، گازهای غنی و گازهای بالقوه قابل تولید از مخازن گازی مستقل در منطقه مسجدسلیمان به شرکت منتخب.

- راه‌اندازی کامل طرح آماک شامل جمع‌آوری، فشار افزایشی و شیرین‌سازی گازهای اسیدی میادین نفتی اطراف اهواز (شامل میدان‌های اهواز، مارون، آب تیمور، منصوری و کوپال) با ظرفیت ۸٫۶ میلیون متر مکعب در روز.

- کاهش میزان فلرینگ پالایشگاه‌های اول تا پنجم پارس جنوبی (فازهای اول تا دهم) از ۷۳۲ میلیون مترمکعب در سال ۱۳۹۳ به ۳۵۶ میلیون مترمکعب در سال ۱۳۹۷.

- اقدامات انجام شده در راستای احیاء تالاب هورالعظیم شامل احداث ۲۴۴ دهانه کالورت در زیر جاده‌های دسترسی آنتنی احداث شده در زمان جنگ تحمیلی، احداث ۴۴ کالورت بزرگ سه دهانه جدید و پل چند دهانه، احداث ۵۴ کالورت زیر جاده‌ای و ۱۲ کالورت باکسی در منطقه یاران، احیاء پوشش گیاهی تالاب و کاشت نهال و ایجاد فضای سبز به میزان ۳۲۳۵۹۸ هکتار در منطقه غرب کارون، صرف بیش از یکصد و پنجاه و سه میلیارد ریال به منظور احیاء تالاب و کاهش ریزگردها در منطقه غرب کارون، صرف بیش از شصت میلیارد ریال به منظور ساخت مکان دفن کندهای حفاری بر اساس استانداردهای مهندسی در راستای پیشگیری از بروز آلودگی در محدوده تالاب، پاکسازی گودال‌های سوخت مجاور دکل‌های حفاری، پاکسازی و جمع‌آوری مواد نفتی زائد موجود در گودال‌های سوخت تاسیسات سرچاهی، انتقال تمامی پساب‌های تولیدی طرح‌ها به تصفیه‌خانه بهداشتی طرح آزادگان جنوبی و استفاده مجدد به منظور آبیاری فضای سبز و ترمیم و بازسازی کامل حدود ۱۰۰ گودال آتش.

- احداث مجتمع مدیریت پسماند در منطقه ویژه اقتصادی انرژی پارس.

- ارتقای واحدهای پیش تصفیه و احداث تصفیه‌خانه فازهای پالایشگاهی مجتمع گاز پارس جنوبی.

- تشکیل ستاد مرکزی پیشگیری و مقابله با ویروس کووید ۱۹ در صنعت نفت از روزهای آغازین شیوع بیماری در کشور.

- ابلاغ ۶ دستورالعمل توسط ستاد مقابله با ویروس کووید ۱۹ با تاکید و توجه ویژه به جزئیات و نتیجه صدها ساعت کار کارشناسی و ابلاغیه دورکاری کارکنان صنعت نفت و ابلاغیه درخصوص همکاری مدیران با زنان شاغل.

وزارت نیرو

فهرست مطالب

۳۰۵	اقدامات شاخص
۳۱۱	مقدمه
۳۱۲	اقدامات برجسته و محورهای اصلی دستاوردها
۳۱۷	اهم عملکرد وزارت در یک نگاه
۳۲۱	بخش برق
۳۶۸	بخش آب و آبفا

اقدامات شاخص

- اجرای برنامه‌های استفاده از منابع آب نامتعارف به ویژه منابع آب شور دریا و دریاچه‌ها به عنوان پتانسیل عظیم توسعه و اشتغال.
- واگذاری مدیریت و مالکیت تأسیسات آبی و برقابی به بخش خصوصی با تأکید بر پرهیز از ایجاد اختلال در انجام وظایف حاکمیتی مدیریت منابع آب.
- استفاده از بازیافت انرژی حرارتی نیروگاه‌ها برای تولید و شیرین کردن آب‌های نامتعارف.
- اصلاح سامانه‌های اندازه‌گیری (کنتورهای هوشمند)، تحویل آب حجمی به کشاورزی و استفاده از سامانه‌های مدرن پایش (تله مترینگ).
- اجرای طرح‌های آب و فاضلاب با استفاده از روش‌های مختلف نظیر فاینانس داخلی و خارجی، BOT و BOO.
- اجرای برنامه‌های تدوین شده برای تحت پوشش قراردادن روستاهای فاقد آب آشامیدنی مطمئن (به حدود ۹۰٪).
- توسعه و تسریع در اجرای طرح‌های اجرایی فاضلاب با هدف ارتقای سلامت عمومی و حفاظت از منابع آب سالم خصوصاً شهرهای حوزه‌های ساحلی و شهرهایی که مطالعات طرح‌های فاضلاب آنها انجام شده است.
- عملیاتی نمودن مقررات ملی ساختمان در بخش تأسیسات آب و بهره‌گیری از ظرفیت سازمان نظام مهندسی برای ایجاد تحول در طراحی و اجرای تأسیسات آب و فاضلاب در داخل منازل و واحدهای آپارتمانی.
- استقرار نظام بهره‌برداری بهینه با تأکید بر پایداری منابع طبیعی و محیط‌زیست و تعادل بخشی در عرضه و تقاضای آب و پایش دقیق و بهنگام کمی و کیفی منابع و مصارف آب.
- صیانت از ذخایر آب کشور با تمرکز بر احیاء و تعادل بخشی و جبران تراز منفی آب‌ریزمینی.

- بازنگری و اولویت‌بندی طرح‌ها و پروژه‌های تامین آب در حوضه‌های آبریز داخلی کشور با رویکرد حفظ محیط‌زیست و اعمال تخصیص بهنگام آب.
- توسعه سامانه‌های جمع‌آوری و تصفیه فاضلاب کلیه بخش‌ها و بازچرخانی و استفاده مجدد از این منابع.
- اولویت‌بخشی به تامین حقابه‌های زیست‌محیطی تالاب‌ها، دریاچه‌ها و رودخانه‌های کشور و ساماندهی حریم آنها با تمرکز بر کاهش اثرات مخرب سیل در کشور.
- توسعه همکاری‌های بین‌المللی با هدف انتقال دانش و فناوری‌های بهنگام و نیز جلب سرمایه‌گذاری خارجی در اجرای طرح‌ها.
- توسعه مشارکت و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در طرح‌های آب و پساب توسعه همکاری‌های منطقه‌ای برای مدیریت بهینه منابع آب در حوضه‌های آبریز مشترک.
- توسعه شبکه تولید، جمع‌آوری و پردازش آمار و اطلاعات پایه بعنوان پیش‌نیاز برنامه‌ریزی‌های ضروری.
- بازنگری در سدهای درحال طراحی و ساخت بر مبنای داده‌های معتبر هیدرولوژیک، تغییرات اقلیمی، توجیه اقتصادی و ارزیابی آثار زیست‌محیطی و افزایش ظرفیت آب قابل تنظیم جدید (شامل مرزی و غیر مرزی) به میزان ۲۲۰۰ میلیون مترمکعب.
- اولویت‌بندی، ساخت و تکمیل طرح‌های شبکه‌های آبیاری و زهکشی به‌ویژه در اراضی پایاب سدهای در دست بهره‌برداری به میزان ۲۵۰ هزار هکتار.
- ساماندهی و حفاظت از بستر و حریم رودخانه‌ها، تالاب‌ها و سواحل شامل ۲۴۰۰۰ کیلومتر مطالعات تعیین حد بستر و حریم رودخانه‌ها، ۳۶۰۰ کیلومتر مطالعات تعیین حد بستر و حریم سواحل دریا، دریاچه‌ها و تالاب‌ها و اجرای ۵۰۰ کیلومتر عملیات ساماندهی رودخانه‌ها.
- تسریع در اجرا و تکمیل برنامه‌های تامین آب در حوضه‌های آبریز مشترک با کشورهای همسایه با رعایت ملاحظات زیست‌محیطی و مهار و تنظیم ۱۵۰۰ میلیون مترمکعب آب جدید.
- تامین پایدار آب شرب سالم و بهداشتی مورد نیاز آحاد جامعه در شهرها، روستاها و جوامع عشایری به میزان ۱۲۰۰ میلیون مترمکعب با اولویت ساخت و تکمیل ۵۵۰ مجتمع آبرسانی روستایی شامل ۱۳۰۰۰ روستا و جمعیت ۶ میلیون نفر.

- توسعه سامانه‌های جمع‌آوری و تصفیه فاضلاب، بازچرخانی و استفاده از پساب با کیفیتی متناسب با نوع مصرف، محیط پذیرنده و مکانیسم بازار.
- پایش کمی و کیفی منابع آب شرب و بهداشتی و اعمال استانداردها و مقررات لازم برای جلوگیری از ورود آلاینده‌ها و تخلیه فاضلاب خام به محیط‌های پذیرنده طبیعی.
- استقرار نظام قیمت‌گذاری براساس هزینه تمام شده، اصلاح شیوه نرخ‌گذاری و ساده‌سازی ساختار تعرفه‌ای خدمات آب و فاضلاب.
- تنوع بخشی به سامانه‌های تولید و توزیع آب شرب و بهداشتی و بهره‌گیری از آب‌های غیرمتعارف به میزان ۲۰۰ میلیون متر مکعب ظرفیت جدید تامین آب برای مصارف شرب و صنعت.

(ب) بخش برق

- خرید تضمینی برق تولیدی از منابع تجدیدپذیر بر اساس قیمت واقعی سوخت صرفه‌جوئی شده.
- بخشی از منابع صندوق توسعه ملی برای احداث نیروگاه‌های جدید توسط بخش خصوصی.
- واریز درآمدهای حاصل از عملیات شرکت‌های برق به حساب‌های خود و جلوگیری از اعمال نظام‌های بودجه‌های دول تخصیص تی در این موارد.
- اجرای خط سراسری شمال - جنوب HVDC.
- تأسیس مراکز تحقیقات کاربردی پیل سوختی، میکروتوربین، توربین های گازی، فتوولتائیک، توربین های بادی، شبکه‌های هوشمند، HVDC & HVAC، خودروهای برقی، نیروگاه‌های حرارتی خورشیدی، ذخیره‌سازی برق، خدمات مشترکین، برنامه‌ریزی و مدل‌سازی برق و انرژی، ابزار دقیق، موتورهای الکتریکی پیشرفته، سیستم‌های سرمایه‌ی پیشرفته و کارآ و توسعه آزمایشگاه ملی صرفه‌جوئی.
- اجرای طرح سیستم زمین (سیم سوم) برای مشترکین.
- ایجاد و استقرار طرح جامع مدیریت بحران و پدافند غیر عامل صنعت برق در کلیه شرکت‌های زنجیره تامین برق.
- ارتقا و توسعه نظام مدیریت تقاضا و اصلاح الگوی مصرف انرژی با رویکرد کاهش شدت انرژی در کشور از جمله با ایجاد نهاد تنظیم مقررات بخش برق.

- اهمیت ویژه به توسعه و بازسازی شبکه‌های فرسوده انتقال و توزیع.
- بهبود فضای کسب و کار، توسعه خصوصی سازی، گسترش مشارکت و ارتقاء توانمندیهای بخش خصوصی و توسعه بازارهای رقابتی و افزایش معاملات در بورس انرژی و گسترش سهم معاملات دو جانبه برق در بازار.
- توسعه انرژی‌های نو و تجدیدپذیر.
- افزایش صادرات برق به کشورهای همسایه.
- استفاده از سرمایه‌گذاری‌های خارجی در طرح‌های برق و انرژی‌های تجدیدپذیر.
- کاهش آلاینده‌ها و تحقق اهداف حفاظت محیط‌زیست.
- هماهنگی با صنعت گاز در جهت استفاده بهینه از منابع انرژی کشور و نیز کاهش خطرات ناشی از حوادث غیرمترقبه موثر بر شبکه‌های گاز شهری.
- بهره‌برداری از ۲۰ هزار مگاوات ظرفیت جدید نیروگاهی با احداث و رویکرد افزایش بازدهی.
- افزایش ظرفیت تولید برق تجدیدپذیر به ۴ هزار مگاوات در کشور.
- توسعه و بهینه‌سازی شبکه انتقال، فوق توزیع و توزیع برق کشور در راستای افزایش قابلیت اطمینان شبکه برق و تامین برق پایدار.
- ارتقاء متوسط راندمان (بازدهی) نیروگاه‌های حرارتی کشور به حداقل ۴۰ درصد.
- تک‌رقمی نمودن تلفات شبکه توزیع برق کشور.
- ساماندهی اقتصاد برق و بهبود فضای کسب و کار.
- بهبود شاخص‌های بهره‌وری و قابلیت اطمینان شبکه سازگاری زیست محیطی و ارتقای ایمنی در فعالیت‌های صنعت برق.
- توسعه زیرساخت‌های هوشمندسازی شبکه برق و ایجاد ارزش افزوده از طریق ارائه خدمات مخابراتی و انتقال دیتا.
- هر ۵۰ روز یک سد ملی به بهره‌برداری می‌رسد (۵۷ سد).
- ۲۴ سد مرزی با حجم تنظیم ۲/۵ میلیارد مترمکعب در سال ساخته شده است که تا نیمه ۱۴۰۰ به ۳۱ سد مرزی می‌رسد. ظرفیت آب تنظیمی این سدها با افزایش ۲/۱ برابری از ۳۸۷۴ به ۸۰۲۶ میلیون مترمکعب رسیده است.

- هر هفته به ۳۰ روستا آبرسانی، هر ماه یک تصفیه‌خانه فاضلاب و هر دو ماه یک تصفیه‌خانه آب ساخته می‌شود.
- جمعیت روستایی برخوردار از شبکه آب سالم و پایدار از ۹۰۰ هزار نفر به ۱۰/۳ میلیون نفر می‌رسد.
- جمعیت برخوردار از آب سالم و پایدار در مناطق شهری ۹۹/۹ درصد و در مناطق روستایی ۸۲/۵ درصد است.
- میزان تولید نیروگاه‌های برق آبی و تجدیدپذیر با رشد ۵۸/۹ درصدی از ۱۹۵۲۶ به ۳۱۰۴۲ میلیون کیلووات رسیده است.
- متوسط سالانه ساخت نیروگاه از ۱۷۷۵ مگاوات به ۲۵۰۰ مگاوات افزایش یافته و کل ظرفیت نیروگاه ساخته شده در این دولت ۲۰۲۱۹ مگاوات است.
- پوشش شبکه سراسری برق برای ۱۰۰ درصد جمعیت شهری و ۹۹/۹ درصد جمعیت روستایی فراهم شده است.
- تعداد خانوارهای روستایی دارای برق با رشد ۵/۳ درصدی از ۴ میلیون ۲۷۰ هزار خانوار به ۴ میلیون و ۵۰۰ هزار خانوار رسیده است.
- برای اولین بار تلفات برق در شبکه توزیع یک رقمی شده و به ۹/۷۶ درصد رسیده است.
- برای اولین بار رشد اوج بار برق از متوسط ۵/۲ درصد به ۱ درصد در سال کاهش یافته است.
- صادرات خدمات فنی- مهندسی در بخش آب و برق برای شش سال متوالی در صدر مقدار صادرات خدمات فنی- مهندسی و به میزان ۵۸ درصد کل بوده است.
- به بهره‌برداری رساندن ۳۰۷ طرح بزرگ و مهم آب و برق در ۳۱ استان با سرمایه‌گذاری ۸۱۰۲۲ میلیارد تومان در سال ۱۳۹۹ در چارچوب پویش # هر هفته - الف - ب - ایران «ساخت و سازها» و «سازوکارها»

مقدمه

وزارت نیرو در ۸ سال دولت تدبیر و امید در راستای دستیابی به اهداف سند چشم‌انداز بیست ساله جمهوری اسلامی ایران و سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، تلاش نموده است با تقویت روحیه جهادی و رویکردهای انعطاف‌پذیر، فرصت‌ساز، مولد، درون‌زا، پیشرو و برون‌نگر، نسبت به مدیریت عرضه و تقاضای آب و برق و ارائه خدمات مطلوب آب و برق و استفاده سالم از پساب اقدام نماید و در ایفای نقش و مأموریت‌های محوله، اصل خدمت‌رسانی صادقانه، رعایت حقوق شهروندی و کسب رضایت آحاد جامعه را در کنار رعایت استانداردهای ملی و معیارهای پذیرفته شده بین‌المللی، مورد تأکید قرار دهد.

بدیهی است ارائه خدمات گسترده، پیوسته و مستمر تأمین آب، برق و استفاده سالم از پساب به آحاد جمعیت کشور به صورت مطمئن و اقتصادی با رعایت ملاحظات زیست محیطی، نقش تعیین‌کننده‌ای در توسعه پایدار و بهبود مستمر کیفیت و رفاه زندگی مردم دارد. لذا کیفیت و پایداری ارائه این خدمات، تاثیر بسزایی بر دستاوردهای سایر بخش‌ها از جمله کشاورزی، مسکن، صنعت، خدمات، بهداشت، امنیت و محیط زیست خواهد داشت.

همچنین وزارت نیرو با تمرکز بر اجرای موثر امور حاکمیتی و کاهش تصدی‌گری، سعی در انجام این مأموریت‌ها با محوریت بخش خصوصی داشته و تأکید بر ارتقای سطح آموزش، پژوهش و فناوری و بسترسازی برای توسعه بازار کالا و خدمات صنعت آب و برق داشته است. که خلاصه مهمترین اهداف وزارت نیرو در دوره دولت تدبیر و امید بشرح زیر می‌باشد :

- حصول اطمینان از تامین آب و برق مطمئن و پایدار در جهت رفع نیازهای متعارف بخش‌های مختلف کشور

- ارتقای حکمرانی و بهره‌وری آب از طریق استقرار مدیریت بهم پیوسته منابع آب مبتنی بر مدیریت تقاضا در سطح ملی، حوضه‌های آبریز و محلی و نیز اجرای طرح‌های توسعه و بازچرخانی پساب با رعایت اصول توسعه پایدار، آمایش سرزمین و هماهنگی متقابل بین سرمایه‌های مختلف اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی با مشارکت مؤثر ذینفعان

- ارتقاء بهره‌وری شبکه برق کشور با تمرکز بر توسعه پایدار، امنیت عرضه و تقاضا، بهبود کیفیت و حفظ محیط زیست با گسترش انرژی‌های تجدیدپذیر
- مدیریت منابع انسانی، ارتقاء سطح دانش و خلاقیت، توسعه پژوهش و فناوری با تاکید بر تقویت توان تولید داخل
- رونق محیط کسب‌وکار در صنعت آب و برق از طریق تعامل حداکثری با بخش خصوصی و تعاونی‌ها، بهره‌مندی از ظرفیت‌های قانونی، حضور فعال در بازارهای ملی و بین‌المللی و جذب سرمایه
- این گزارش، تلاش می‌نماید تا آینه‌ای باشد از تلاش‌های بی‌شائبه و شبانه‌روزی کارکنان خدوم و بی ادعا صنعت آب و برق، امید که این تلاش‌ها مورد رضایت خداوند قرار گرفته و آثار مثبتی برای مردم میهن عزیزمان داشته باشد.

اقدامات برجسته و محورهای اصلی دستاوردها

- افزایش مجموع ظرفیت نیروگاهی کشور به میزان ۲۰۰۴۱ مگاوات (میانگین افزایش سالانه به میزان ۲۵۰۵ مگاوات)
- افزایش ظرفیت نیروگاه‌های حرارتی به میزان ۱۳۲۰۴ مگاوات با میانگین افزایش سالانه به میزان ۱۶۵۱ مگاوات
- افزایش ظرفیت نیروگاه‌های تجدید پذیر به میزان ۷۶۳ مگاوات با میانگین افزایش سالانه ۹۵ مگاوات
- افزایش ظرفیت مولدهای مقیاس کوچک به میزان ۱۷۹۳ مگاوات با میانگین افزایش سالانه ۲۲۴ مگاوات
- افزایش ظرفیت نصب نیروگاه‌های برق‌آبی به میزان ۲۱۷۵ مگاوات با میانگین افزایش سالانه ۲۷۲ مگاوات
- ارتقا توان عملی واحد‌های گازی و رفع محدودیت‌های نیروگاه‌های بخاری به میزان ۲۱۰۴ مگاوات با میانگین افزایش سالانه ۲۶۳ مگاوات
- افزایش راندمان نیروگاه‌های کشور از ۳۷ درصد به ۳۹ درصد با بهبود میانگین ۰,۲۲ درصد سالانه

- افزایش ضریب آمادگی نیروگاه‌های کشور به ۹۹ درصد
- افزایش ظرفیت پست‌های انتقال و فوق انتقال به میزان ۷۱۴۸۲ مگاوات آمپر
- افزایش طول خطوط انتقال و فوق توزیع به میزان ۱۱۰۵۴ کیلومتر مدار
- افزایش ۲۹ درصد رشد تعداد مشترکین برق (۸۷۶۲۰۰۰ مشترک جدید) و رسیدن به ۳۷۵۱۳۰۰۰ مشترک
- تک رقمی شدن کاهش تلفات شبکه توزیع (کاهش از ۱۵,۰۳ به ۹,۷۶ درصد) بطور میانگین سالانه ۰,۷۵ درصد تلفات کاهش یافته است
- دستیابی به رکورد مدیریت بار و مدیریت مصرف در پیک مصرف به میزان ۵۶۶۰ مگاوات
- نصب ۴۰۰ هزار کنتور هوشمند مشترکین دیماندی و ۵۰ هزار کنتور هوشمند برای مشترکین چاه‌های کشاورزی
- برق‌رسانی به ۳۴۲۲ روستا (کل روستاهای بالای ۱۰ خانوار برق‌دار شده و آمار کل روستاهای برق‌دار به ۵۸۰۶۳ روستا رسیده است که از این بین ۲۴۱ روستا با ۲۶۸۶ خانوار در نقاط صعب‌العبور و دور افتاده کشور بوده که با استفاده از سیستم‌های انرژی نو و تجدیدپذیر برق‌دار گردیده‌اند که از این تعداد ۱۴۲ روستا مربوط به عملکرد این دوره می‌باشد
- اجرای کامل برنامه خاموشی صفر در تابستان ۹۸ و ۹۹
- صادرات ۷۰۲۸۶ میلیون کیلووات ساعت برق به کشورهای همسایه از سال ۹۲ تا پایان ۹۹ و افزایش آن به ۷۴۲۸۶ میلیون کیلووات ساعت برق تا پایان دولت
- فعال نمودن شورای عالی آب به عنوان بالاترین نهاد هماهنگی سیاست‌گذاری تأمین، توزیع و مصرف آب و برگزاری ۳۵ جلسه از مجموع ۴۲ جلسه شورای عالی آب
- تعیین و ابلاغ آب قابل برنامه‌ریزی برای بخشهای شرب، محیط زیست، صنعت، کشاورزی و فضای سبز از آبهای زیرزمینی به تفکیک ۶۰۹ محدوده مطالعاتی و از آبهای سطحی به تفکیک ۳۰ حوضه‌های آبریز درجه ۲ و ۳ استان
- استقرار نظام مدیریت به هم پیوسته منابع آب بر اساس حوضه آبریز و اصلاح ساختار سازمانی بخش آب کشور

- ایجاد تحول بزرگ در زمینه تامین منابع مالی از محل صندوق توسعه ملی برای تسریع در تکمیل و بهره‌برداری از طرح‌های توسعه منابع آب و خاک مرزی
- تدوین دستورالعمل تخصیص و برداشت از آب دریا و ارایه مجوز برداشت و انتقال از آب دریا به بخش خصوصی متقاضی و ارایه مجوز برداشت حدود ۳۴ میلیارد مترمکعب آب شور دریا (۲۶ میلیارد متر مکعب بدون نمک زدایی و مابقی با نمک زدایی برای تولید بالغ بر ۲۷۵۰ میلیون مترمکعب آب نمک زدایی شده) به متقاضیان بخش خصوصی
- تهیه و تدوین تفاهم نامه فی مابین وزارت نیرو و وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی درخصوص « ترویج گردشگری پیرامون تأسیسات آبی و تدوین و ابلاغ شیوه نامه اجرایی گردشگری پیرامون تأسیسات آبی » و شناسایی ۱۱۰ ظرفیت گردشگری در کشور و انجام مقدمات فراخوان انتخاب سرمایه گذار و انعقاد قرارداد و بهره‌برداری از ۱۰ پروژه سرمایه گذاری به مبلغ ۵,۵ میلیارد تومان برای ایجاد اشتغال ۱۵۷۰ نفر
- تشکیل کارگروه‌های استانی و ملی سازگاری با کم آبی و تصویب برنامه سازگاری با کم آبی ۳۱ استان با هدف کاهش برداشت و اصلاح الگوی مصرف در حد ۱۲ میلیارد مترمکعب (۹ میلیارد متر مکعب اب زیرزمینی و ۳ میلیارد متر مکعب اب سطحی) تا پایان برنامه هفتم توسعه
- افتتاح و بهره‌برداری از ۵۷ سد ملی با حجم مخزن ۶۴۰۲ میلیون مترمکعب و حجم آب قابل تنظیم ۵۷۶۹ میلیون مترمکعب
- افزایش جمعیت تحت پوشش آب شرب شهری از ۹۸,۷ درصد در انتهای سال ۱۳۹۱ به ۹۹,۸۵ درصد تاکنون افزایش ۱,۱۵ درصد طی ۸ سال
- احداث ۳۳۶ هزار هکتار شبکه آبیاری و زهکشی جدید
- افزایش حجم مخازن ذخیره آب شرب شهری به میزان ۲۴۶۹ هزار مترمکعب
- افزایش طول خطوط انتقال آب شهری به میزان ۴۲۶۵ کیلومتر
- افزایش طول شبکه توزیع آب شرب شهری به میزان ۲۷۹۶۲ کیلومتر طی دولت تدبیر و امید

- افزایش طول خطوط انتقال آب روستایی به میزان ۱۹۲۱۴ کیلومتر و افزایش طول شبکه توزیع آب روستایی به میزان ۳۴۵۰۱ کیلومتر
- آبرسانی به ۱۳۵۵۹ روستا با جمعیت ۹,۳ میلیون نفر
- افزایش حجم مخازن ذخیره آب روستایی به میزان ۱۰۲۳ هزار مترمکعب
- احداث ۵۹ تصفیه‌خانه آب با ظرفیت ۳۷۰۳ هزار مترمکعب
- افزایش شاخص پوشش خدمات جمع‌آوری و تصفیه فاضلاب شهری از ۴۰,۴۸ درصد به ۵۲,۴ درصد
- افتتاح و بهره‌برداری از ۱۰۱ تصفیه‌خانه فاضلاب با ظرفیت حدود ۲۶۴۷ هزار مترمکعب در شبانه‌روز
- کاهش میزان آب بدون درآمد، به عنوان اصلی‌ترین شاخص در مدیریت مصرف آب شرب، از ۲۵,۶۲ درصد در انتهای دولت دهم به ۲۳,۵ درصد تاکنون «کاهش ۲,۱۲ درصدی این شاخص»
- مسلوب‌المنفعه نمودن بالغ بر ۷۲ هزار حلقه چاه غیرمجاز و نصب ۶۷۰۰۰ دستگاه کنتور هوشمند حجمی بر روی چاه‌های کشاورزی و در نتیجه صرفه‌جویی بیش از ۲۸۵۰ میلیون مترمکعبی در منابع آب زیرزمینی در راستای احیای این منابع استراتژیک
- مطالعه تعیین حد بستر و حریم رودخانه‌ها، تالابها و اجرای ساماندهی رودخانه‌ها به ترتیب به میزان؛ ۲۲۴۴۵ ، ۳۹۵۳ و ۹۷۵ کیلومتر از ابتدای سال ۱۳۹۲ تا پایان سال ۱۳۹۹
- اجرای عملیات لایروبی رودخانه‌های کشور به‌طور متوسط حدود ۳۰۰ کیلومتر در سال
- عملیات آزادسازی تصرفات رودخانه‌ها به مساحت ۱۳۵۵۸ هکتار
- تهیه اطلس سازه‌های فاقد آبگذری سیلاب و پیگیری رفع انسدادها از ابتدای دولت یازدهم و شناسایی ۳۵۰۰ نقطه
- تهیه ۵۴ طرح‌های تحقیقات کاربردی و توسعه فناوری حوزه آب و برق و فاضلاب
- شایسته‌گزینی و انتصاب مدیران با انجام بیش از ۳۴۸ فراخوان عمومی

- افزایش ۱۰ برابری حضور بانوان در هیئت مدیره شرکتها
- رشد ۵۶ درصد تعداد مدیران زن در وزارت نیرو
- بازطراحی ساختار شرکت‌های زیرمجموعه با رویکرد کاهش واحدهای عمومی، تقویت مأموریت‌های تخصصی و کاهش تعداد پست‌های مدیریتی و سرپرستی
- تأسیس مرکز امور اجتماعی منابع آب و انرژی
- تهیه، تدوین و ابلاغ بیش از ۳۰ آیین‌نامه، دستورالعمل و تفاهم‌نامه جهت بهبود سازوکار انجام فرآیندها
- پایش، سنجش و ارزیابی توسعه دولت الکترونیک
- طراحی و تدوین برنامه اجرایی دولت الکترونیک در وزارت نیرو
- تولید، بروز رسانی و اشتراک‌گذاری اطلاعات مکانی در قالب سامانه جامع اطلاعات مکان محور
- تهیه اطلس ملی آب
- استقرار سامانه تملک اراضی اطلاعات مکان محور در کلیه شرکت‌های صنعت آب و برق
- ارائه ۵۳ خدمت و ۱۷۱ ریز خدمت در بستر دولت الکترونیک
- تدوین سند چشم‌انداز وزارت نیرو و برنامه‌های اجرایی آن
- پیگیری اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی و پایش تحقق پروژه‌ها و برنامه‌های پیش‌بینی شده
- تنوع بخشی به تأمین مالی طرح‌های اولویت‌دار صنعت آب و برق
- استفاده از منابع مالی بانک‌های توسعه‌ای بین‌المللی از جمله بانک توسعه اسلامی و بانک تجارت و توسعه اکو (۹ طرح به میزان ۱,۰۲۵ میلیون یورو)
- استفاده از منابع مالی خارجی (فاینانس) برای ۱۰ طرح به میزان ۱۴۱۱ میلیون یورو
- استفاده از منابع ناشی از انتشار اوراق مالی اسلامی (به میزان ۴۸۵۷۷۴ میلیارد ریال)
- استفاده از منابع مالی صندوق توسعه ملی و ظرفیت بخش خصوصی (به میزان ۴۳۰۸ میلیون یورو و ۱۱۷۸۸۳ میلیارد ریال)

- تخصیص منابع عمومی طرحهای تملک داریهای سرمایه‌ای به میزان ۳۳۷۰۵۰ میلیارد ریال
- استفاده از ظرفیت موضوع ماده ۵۶ قانون الحاق ۲ بخشی از مقررات مالی دولت برای ۱۲ طرح به میزان ۴۹۰۶۳ میلیارد ریال (فاینانس داخلی)
- فراهم آوردن شرایط مناسب برای جذب سرمایه گذاری داخلی و خارجی در پروژه‌های مهم صنعت آب و برق
- افزایش میزان ۱۲,۸۷ هزار مگاوات ظرفیت نیروگاهی توسط سرمایه گذاری بخش غیر دولتی
- افزایش ۵۷۲,۶۵ میلیون متر مکعب آب به ظرفیت آب و فاضلاب توسط سرمایه گذاری بخش غیر دولتی
- فراهم آوردن شرایط مناسب برای اجرای قانون اصل ۴۴ قانون اساسی و خصوصی سازی و امور مجامع شرکت‌های وابسته
- تسویه بدهی شرکت‌های بخش برق و انرژی بابت ماده ۳۲ و ۳۳ قانون برنامه و بودجه با مابه‌التفاوت قیمت تکلیفی و قیمت تمام شده به میزان ۳۰۸۸۷ میلیارد ریال
- تسویه بدهی شرکت‌های بخش آب و فاضلاب بابت ماده ۳۲ و ۳۳ قانون برنامه و بودجه با مابه‌التفاوت قیمت تکلیفی و قیمت تمام شده به میزان ۳۰۱۱۶ میلیارد ریال

اهم عملکرد وزارت در یک نگاه

یکی از مهم‌ترین اقدامات در تدوین برنامه دولت دوازدهم، لحاظ نمودن فرایند انجام کار با هدف افزایش بهره‌وری، استفاده حداکثری از ظرفیت‌ها، تسهیل در اجرای پروژه‌ها، رضایت‌مندی در ارائه و دریافت خدمات و توسعه دولت الکترونیک در کلیه سطوح و پایش و رصد هفتگی برنامه‌ها بوده است. بطور خلاصه می‌توان اهم نتایج این دوره را به سه بخش:

الف- دستاوردهای کسب شده برای اولین بار

ب- بهبود و ارتقای سازوکارهای جاری

ج- مهم‌ترین اقدامات سازه‌ای

تقسیم نمود به شرح ذیل به جزئیات آن اشاره می‌شود.

الف- دستاوردهای کسب شده برای اولین بار:

- شایسته‌گزینی و انتصاب مدیران با انجام بیش از ۳۴۸ فراخوان عمومی
- جوان‌گرایی و توسعه فرصت‌های مدیریتی و کارشناسی با اجرای بازنشستگی با اختیار دستگاه (۳۱۸۹ نفر) در بخش دولتی (۳۰۰۰ نفر) در بخش غیر دولتی
- تأسیس مرکز امور اجتماعی منابع آب و انرژی در ستاد وزارت نیرو
- طراحی و اجرای «برق امید» و «آب امید»
- تقلیل و تثبیت رشد اوج بار سالانه مصرف برق از ۵ درصد به ۱ درصد از طریق انجام برنامه‌ها و اقدامات مدیریت مصرف
- تک‌رقمی شدن تلفات شبکه توزیع نیروی برق
- سنکرون سازی شبکه برق ایران و عراق
- یکپارچه‌سازی شرکت‌های آب و فاضلاب شهری و روستایی با تشکیل یک شرکت واحد استانی
- استقرار ساختار مناسب و چابک بخش آب بر مبنای حوضه آبریز
- تدوین و تصویب «برنامه سازگاری با کم‌آبی» در ۳۱ استان کشور
- پذیرش مسئولیت کمیسیون‌های مشترک همکاری‌های اقتصادی جمهوری اسلامی ایران با روسیه، افغانستان، عراق و قطر و همچنین هماهنگی فرآیند الحاق جمهوری اسلامی ایران به اتحادیه اقتصادی اوراسیا

ب- بهبود و ارتقای سازوکارهای جاری:

- احراز رتبه اول صادرات خدمات مهندسی کشور در ۶ سال متوالی
- اجرای برنامه‌های ۰۹۸ و ۰۹۹ (خاموشی صفر در تابستان‌های ۹۸ و ۹۹)
- ارتقای متوسط راندمان سالیانه نیروگاه‌های حرارتی
- توسعه تبادل برق با کشورهای منطقه
- تقویت و توسعه بورس انرژی
- اصلاح رویکرد تضمین خرید برق از نیروگاه‌های خصوصی بصورت رقابتی با برگزاری مناقصه
- افزایش ۳۰۰ درصدی تعداد و ایجاد شرایط برابر برای خدمت مشمولین وظیفه در شرکت‌های آب و برق

- ارتقای کمی و کیفی حضور بانوان شایسته در سطوح سرپرستی و مدیریتی
- ایجاد مرکز مطالعات آب‌های مرزی و منابع آب مشترک
- تدوین لایحه قانون آب
- حذف قبوض کاغذی و مراجعات حضوری به شرکتها با توسعه دولت الکترونیک

ج- مهم‌ترین اقدامات سازه‌ای

جدول ۱- مهم‌ترین اقدامات سازه‌ای

ردیف	عنوان شاخص	واحد	ابتدای انقلاب	عملکرد ۳۵ ساله قبل از دولت یازدهم	عملکرد دولت یازدهم	عملکرد دولت دوازدهم	وضعیت در ابتدای دولت سیزدهم
۱	ظرفیت نصب شده کل نیروگاه‌ها	مگاوات	۷۰۲۴	۶۱۹۷۱	۷۹۲۶	۱۲۱۱۵	۸۹۰۲۶
	میانگین سالانه			۱۷۷۱	۱۹۸۲	۳۰۲۹	
۲	نیروگاه تجدید پذیر(برق آبی کوچک، خورشیدی، بادی، ...)	مگاوات	۰	۱۶۸,۶۴	۱۷۰,۰۳	۵۹۳	۹۳۱,۶۷
	میانگین سالانه			۴,۸	۴۲,۵	۱۴۸,۲۵	
۳	برق آبی	مگاوات	۱۸۰۳	۸۴۶۲	۱۷۹۹	۳۷۶	۱۲۱۸۱
	میانگین سالانه			۲۴۲	۷۵۰	۹۴	
۴	راندمان نیروگاه‌ها	درصد	۲۶,۵	۳۷,۲	۳۷,۸	۳۹	۳۹
	میانگین سالانه			۰,۳	۰,۱۵	۰,۳	
۵	کاهش تلفات شبکه توزیع	درصد	۱۳,۸	۱۵,۰۳	۱۲,۰۷	۹,۷۶	۹,۷۶
	میانگین سالانه			+۰,۰۴	-۰,۷۴	-۰,۵۸	
۶	تصفیه خانه آب شهری	تعداد	۲۷	۹۲	۲۰	۲۸	۱۷۷
	میانگین سالانه			۲,۶	۵	۹,۵	

ردیف	عنوان شاخص	واحد	ابتدای انقلاب	عملکرد ۳۵ ساله قبل از دولت یازدهم	عملکرد دولت یازدهم	عملکرد دولت دوازدهم	وضعیت در ابتدای دولت سیزدهم
۷	تصفیه خانه فاضلاب شهری	تعداد	۴	۱۶۴	۳۹	۶۲	۲۶۹
	میانگین سالانه			۴,۶۸	۹,۷۵	۱۵,۵	
۸	سدهای ملی	تعداد	۱۹	۱۲۵	۲۵	۲۵	۱۹۴
	میانگین سالانه			۳,۵۷	۶,۲۵	۶,۲۵	
۹	شبکه های آبیاری زهکشی	هزار هکتار	۵۵۲	۱۵۷۱	۲۰۹	۱۲۷	۲۴۶۱
	میانگین سالانه			۴۴,۸۸	۵۲,۲	۳۱,۷	
۱۰	برق رسانی روستایی	روستا	۴۳۶۷	۵۰۲۷۴	۲۱۵۲	۱۲۷۰	۵۸۰۶۳
	میانگین سالانه			۱۴۳۶	۵۳۸	۳۱۸	
۱۱	آبرسانی روستایی (بهداشتی و پایدار)	هزار نفر		۹۰۰	۴۶۰۰	۴۷۰۰	۱۰۲۰۰
	میانگین سالانه			۲۵,۷۱	۱۱۵۰	۱۱۷۵	

بخش برق

یکی از مهمترین ویژگی‌های تمدن فعلی، استفاده گسترده از انرژی الکتریکی است. صنعت برق به عنوان صنعت زیربنایی و مادر، نقش مهمی در توسعه اقتصادی و رفاه جوامع دارد. در طول چند دهه‌ی اخیر مصرف برق در فعالیت‌های مختلف جامعه گسترش چشمگیری یافته و امروزه زندگی بدون برق و تجهیزات برقی غیرقابل تصور است. برق به عنوان یاری آشنا در تمامی زوایای زندگی حضور یافته و علاوه بر شکوفایی اقتصادی سبب رفاه، امنیت و آسایش برای تک تک آحاد جامعه گردیده است. اهمیت برق از آن جهت است که به دلیل امکان بکارگیری تکنولوژی‌های مدرن تر و نیز ملاحظات زیست‌محیطی، در تمامی زمینه‌های فعالیت می‌تواند به عنوان انرژی مناسب انتخاب شود. در کشور ما نیز صنعت برق دارای جایگاه ویژه‌ای است. از سال ۱۲۶۳ شمسی که نخستین مولد برق وارد کشور شد تا امروز چهره صنعت برق ایران تغییر زیادی کرده است که به هیچ عنوان قابل مقایسه با شرایط فعلی نیست. اگر تاریخ صنعت برق کشور را به دو دوره ۹۵ ساله تا ۱۳۵۷ و ۴۲ ساله از ابتدای پیروزی انقلاب اسلامی تاکنون تقسیم کنیم، در حالی که طی ۹۵ سال ظرفیت نصب شده نیروگاهی کشور تنها به ۷ هزار و ۲۴ مگاوات رسیده بود این عدد ۴۱ سال بعد و در پایان سال ۱۳۹۸ با افزایش بیش از ۱۱،۹ برابری به ۸۳ هزار و ۵۰۶ مگاوات رسید و کشور را از این نظر در جایگاه شایان توجهی در خاورمیانه (رتبه‌ی اول) و دنیا (رتبه‌ی چهاردهم) قرار داد. در حال حاضر و بر اساس آخرین آمارهای رسمی، مجموع این ظرفیت با رشد ۱۸۰۷ مگاواتی در سال ۱۳۹۹ به ۸۵۳۱۳ مگاوات رسیده است، که رشد ۱۴/۱۲ برابری را نسبت به ابتدای انقلاب نشان می‌دهد.

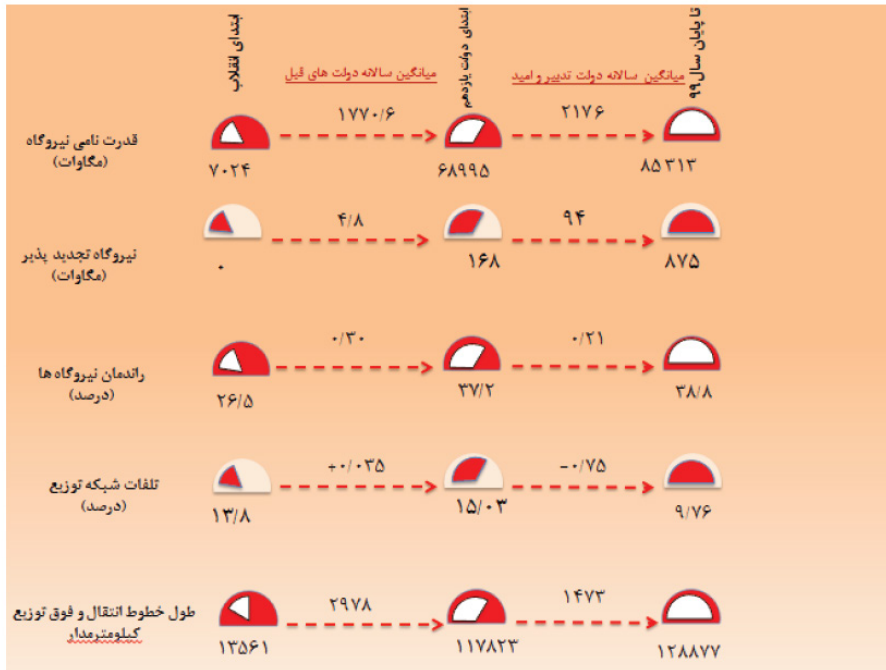
در حال حاضر بخش اعظمی از تجهیزات انتقال، فوق توزیع و توزیع برق و همچنین تجهیزات نیروگاه‌ها در داخل کشور تامین شده و عمده فعالیت‌های صنعت برق با استفاده از تجهیزات و توانمندی‌های داخلی صورت می‌گیرد. اما در مجموع، هم اکنون دیگر صنعت برق ایران، تنها برای تأمین نیازهای داخلی فعالیت نمی‌کند و برق جای خود را میان کالاهای صادراتی باز کرده است، بطوری که امروزه بخشی از صنایع کشورهای همسایه با نیروی محرکه برق ایرانی در چرخش است. البته برنامه صادرات برق ایران بسیار گسترده‌تر از این است، به نحوی که در آینده با گسترش مناسبات بین‌المللی و به واسطه نیاز سایر کشورها

به انرژی الکتریکی، شبکه برق ایران به اروپا، آفریقا و کشورهای حاشیه جنوبی خلیج فارس نیز متصل خواهد شد. بایستی توجه داشت که در برنامه توسعه صنعت برق کشور علاوه بر ملاحظات فنی و اقتصادی، حفظ محیط‌زیست و تنوع منابع برای تولید از جمله عواملی است که مد نظر مسئولان صنعت برق کشور است. لذا، امروزه انرژی‌های نو با وجود ناشناخته ماندن، به سرعت در حال گسترش و نفوذ است و غفلت از آن غیرقابل جبران خواهد بود. در این راستا، سیاست‌گذاران با درک اهمیت تولید انرژی از منابع تجدید شونده طبیعی سرمایه‌گذاری‌ها را به سوی توسعه این نیروگاه‌ها سوق داده است، زیرا منافع اقتصادی و اجتماعی بسیار بالایی در مقایسه با سایر منابع تولید انرژی دارد. شکل ۱ عملکرد ۴۲ ساله‌ی انقلاب اسلامی و نقش کلیدی صنعت برق در توسعه‌ی کشور را نشان می‌دهد. همچنین شکل ۲ مقایسه‌ی عملکرد دولت‌های پیشین و دولت تدبیر و امید را نشان می‌دهد.

شکل ۱- عملکرد ۴۲ ساله‌ی انقلاب اسلامی

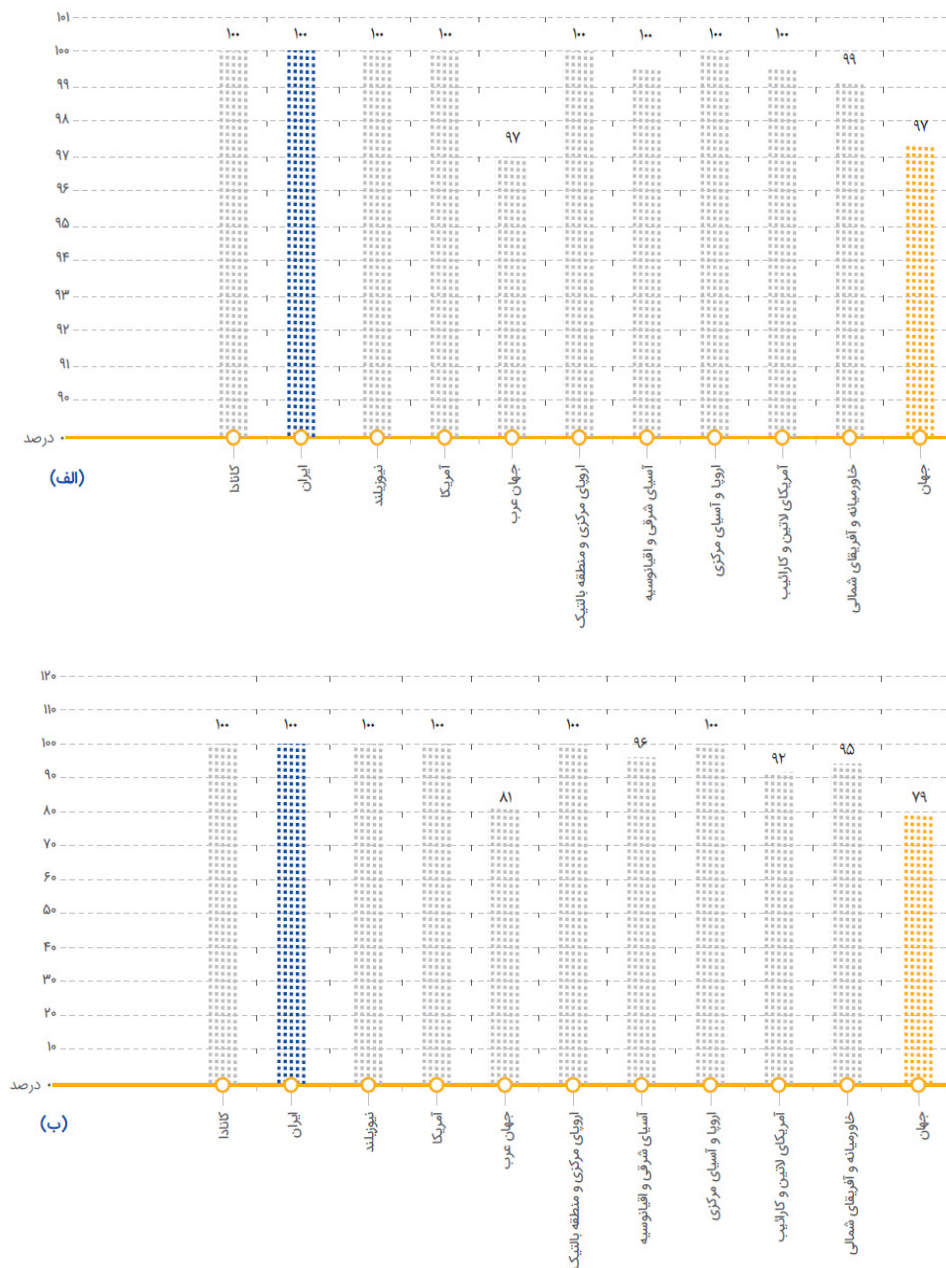
شکل ۲- مقایسه‌ی عملکرد دولت‌های پیشین و دولت تدبیر و امید

میزان دسترسی به برق در ایران و سایر نقاط جهان

با وجود رشد ۲/۳ برابری جمعیت کشور نسبت به چهار دهه‌ی پیش، ظرفیت منصوبه نیروگاهی در حدود ۱۲ برابر شده است. این آمار و اطلاعات حاکی از این است که به برکت انقلاب اسلامی در بخش خانگی و تجاری شاهد رشد و توسعه‌ی چشمگیری بوده و عقب‌ماندگی‌ها رفع شده‌اند. یکی از این بهره‌مندی‌ها، دسترسی جامعه شهری و روستایی ایران به برق است که ایران را بعد از ۴۱ سال در بخش بالای جدول در دنیا قرار داده است. هم‌اکنون تمامی روستاهای بالای ۲۰ خانوار کشور به شبکه برق متصل هستند، و برنامه‌ریزی‌ها در حال حاضر معطوف به برقرار کردن روستاهای بالای ۱۰ خانوار است و حتی سرمایه‌گذاری برای عشایر کوچک در حال انجام است تا این جامعه هم به نیروگاه‌های کوچک خورشیدی قابل حمل مجهز شوند. بر اساس آماري که در پایان سال ۲۰۱۸ میلادی منتشر شد متوسط دسترسی به برق در دنیا در بخش شهری ۹۶ درصد و در بخش روستایی ۷۹ درصد است، اما میزان این دسترسی در کشور ما در جمعیت شهری ۱۰۰ درصد و در جمعیت روستایی ۹۹/۷ درصد

است. شکل ۳ میزان دسترسی به برق شهری و روستایی در ایران و سایر کشورهای جهان را تا پایان سال ۲۰۱۸ میلادی را نشان می‌دهد.

شکل ۳- میزان دسترسی به برق در جهان: (الف) برق شهری و (ب) برق روستایی
(منبع: آمار بانک جهانی - ۲۰۱۸)

ماموریت بخش برق و انرژی

وزارت نیرو در بخش‌های برق و انرژی عهده‌دار سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی کلان انرژی و ایجاد تعادل بین عرضه و تقاضای برق و حفظ کیفیت آن در راستای توسعه پایدار و امنیت عرضه انرژی کشور می‌باشد. وزارت نیرو در این بخش با سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، سازماندهی، هدایت، نظارت، تدوین ضوابط و مقررات و لوايح مرتبط، بسترهای لازم را برای ایجاد هماهنگی بین نقش‌آفرینان، فعالیت بخش‌های خصوصی، تعاونی و عمومی را در تمامی عرصه‌ها فراهم نموده و با حمایت از بهینه‌سازی مصرف، رونق بخشی به فضای کسب و کار در عرصه ملی و فراملی بخش برق و انرژی، حقوق کلیه ذی‌نفعان خود شامل آحاد جامعه، بخش‌های صنعت، کشاورزی، خدمات، دولت و نهادهای قانونگذار را رعایت می‌کند. وزارت نیرو در این بخش با ارتقاء بهره‌وری و بهره‌گیری از فناوری‌های نوین، سازگار با محیط زیست و متناسب با زیر ساخت‌های حال و آینده و توسعه مشارکت و بهره‌وری منابع انسانی متخصص و خلاق به عنوان ارزشمندترین دارایی، نقشی موثر در رفاه اجتماعی و تبادل برق با کشورهای منطقه ایفا نموده و در راستای کاهش شدت انرژی، افزایش خوداتکایی و توسعه کاربرد انرژی‌های تجدیدپذیر اقدام می‌کند.

راهبردهای بخش برق و انرژی

- ارتقا و توسعه نظام مدیریت تقاضا و اصلاح الگوی مصرف انرژی با رویکرد کاهش شدت انرژی در کشور از جمله با ایجاد نهاد تنظیم مقررات بخش برق
- اهمیت ویژه به توسعه و بازسازی شبکه‌های فرسوده انتقال و توزیع
- افزایش راندمان نیروگاه‌ها و کاهش تلفات برق
- بهبود فضای کسب و کار، توسعه خصوصی سازی، گسترش مشارکت و ارتقاء توانمندی‌های بخش خصوصی و توسعه بازارهای رقابتی و افزایش معاملات در بورس انرژی و گسترش سهم معاملات دو جانبه برق در بازار
- توسعه انرژی‌های نو و تجدید پذیر
- افزایش صادرات برق به کشورهای همسایه
- استفاده از سرمایه‌گذاری‌های خارجی در طرح‌های برق و انرژی‌های تجدید پذیر
- کاهش آلاینده‌ها و تحقق اهداف حفاظت محیط زیست

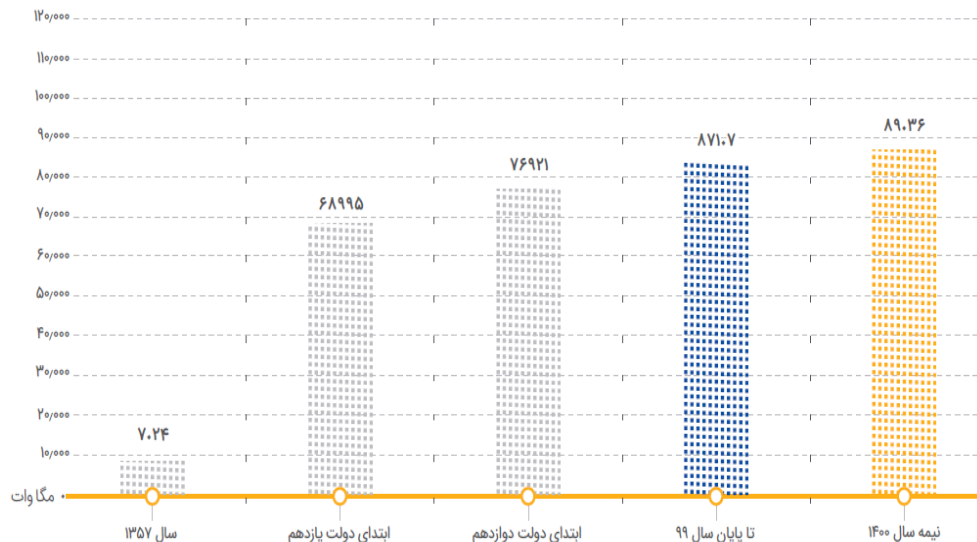

- توسعه صادرات خدمات فنی و مهندسی و تجهیزات مرتبط با صنعت برق
- حمایت موثر از تولید داخل در بخش های مختلف
- افزایش ظرفیت نیروگاهی با استفاده از فناوریهای جدید
- هماهنگی با صنعت گاز در جهت استفاده از منابع انرژی کشور و نیز کاهش خطرات ناشی از حوادث غیر مترقبه موثر بر شبکه های گاز شهری

عملکرد و اقدامات بخش برق و انرژی

افتتاح و بهره‌برداری از ظرفیت های جدید نیروگاهی

از آنجایی که یکی از برنامه‌های کلان جمهوری اسلامی ایران، استفاده بهینه از منابع انرژی فسیلی و ارتقای میزان بهره‌برداری از منابع متنوع انرژی‌های تجدیدپذیر جهت تأمین بخشی از نیاز روزافزون سبد انرژی کشور می‌باشد، دولت طی سال‌های گذشته سعی داشته تا با تدوین و تصویب قوانین لازم، بستر و زیرساخت لازم جهت بهره‌برداری از این منابع عظیم در کشور را فراهم آورد. خوشبختانه کشور ایران از لحاظ برخورداری منابع مختلف انرژی یکی از غنی‌ترین کشورهای جهان محسوب می‌شود که علاوه بر وجود منابع گسترده سوخت‌های فسیلی و تجدیدناپذیر مانند؛ نفت و گاز از قابلیت فراوان انرژی‌های تجدیدپذیر از جمله؛ انرژی‌های بادی، خورشیدی، زیست‌توده، زمین‌گرمایی و امواج نیز برخوردار می‌باشد. در طی فعالیت دولت یازدهم، ۷۹۲۶ مگاوات به ظرفیت نصب شده‌ی کل نیروگاه‌ها اضافه شد، به نحوی که ظرفیت نصب شده‌ی کل نیروگاه‌ها در پایان دولت یازدهم به ۷۶۹۲۱ مگاوات رسید. در ادامه و در طی فعالیت دولت دوازدهم تا پایان سال ۹۹ به میزان ۸۳۹۲ مگاوات نیروگاه نصب شده است و مطابق برنامه تا پایان دولت دوازدهم، مجموع ظرفیت نصب شده نیروگاه‌های کشور به رقم ۸۶۹۳۲ مگاوات خواهد رسید. در سال ۹۹ در حدود ۱۸۰۷ مگاوات ظرفیت جدید نیروگاهی به بهره‌برداری رسیده است که در مجموع ظرفیت نصب شده نیروگاه‌های کشور به رقم ۸۵۳۱۳ مگاوات رسیده است. شکل ۱-۴ ظرفیت نصب شده نیروگاهی کشور از ابتدای انقلاب تا کنون و نیز پیش‌بینی آن را تا پایان دولت تدبیر و امید نشان می‌دهد. شایان ذکر است که در طی دولت تدبیر و امید به میزان ۲۱۰۴ مگاوات با روش ارتقا توان عملی واحدهای گازی و سیکل ترکیبی و رفع محدودیت‌های تولید نیروگاه‌های بخاری به ظرفیت نیروگاه‌های کشور اضافه شده است که این میزان در نمودار زیر لحاظ شده است.

شکل ۴- مجموع ظرفیت نیروگاه‌های کشور از ابتدای انقلاب (مگاوات) و پیش‌بینی آن تا پایان دولت تدبیر و امید

نیروگاه‌های حرارتی

علیرغم تحریم‌های ظالمانه و شرایط دشوار بین‌المللی با توجه به قابلیت‌ها و توانمندی‌های متخصصین صنعت برق در ساخت داخل واحدهای نیروگاه‌های کشور، در سال ۱۳۹۸ بیشترین ظرفیت جدید نیروگاه‌های حرارتی طی دولت یازدهم و دوازدهم به میزان ۳۰۳۹ مگاوات احداث گردیده که در طی سال‌های گذشته بی سابقه بوده است.

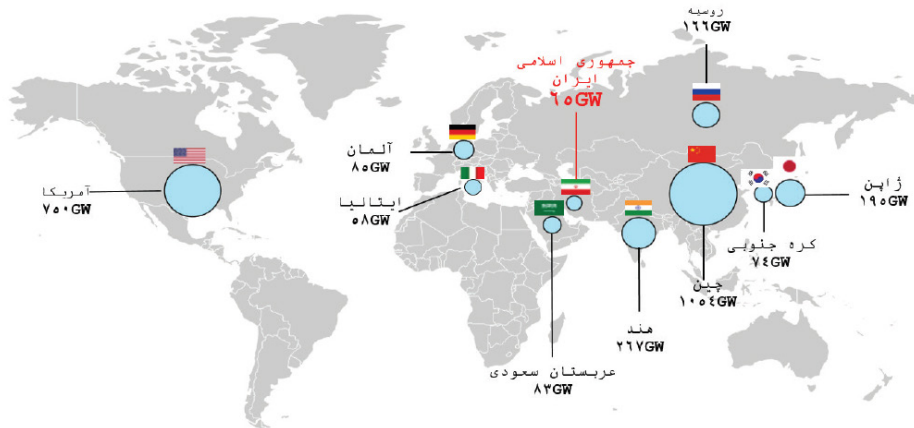
از ابتدای دولت یازدهم تا پایان سال ۹۹ به ظرفیت نیروگاهی کشور بیش از ۱۸۱۱۲ مگاوات افزوده شده است و در مجموع ظرفیت کل نیروگاه‌های کشور در پایان این سال به ۸۷۱۰۷ مگاوات (با احتساب ارتقای توان عملی و رفع محدودیت‌های نیروگاه‌ها) رسیده است. از این میزان، ۱۴۰ واحد به ظرفیت ۱۱۸۹۲ مگاوات متعلق به نیروگاه‌های حرارتی می‌باشد. در شکل ۵، ظرفیت نیروگاه‌های حرارتی کشور از ابتدای انقلاب تا پایان سال ۹۹ با در نظر گرفتن ارتقا توان عملی واحدهای گازی، رفع محدودیت نیروگاه‌های بخاری، کاهش دمای هوای ورودی کمپرسور نیروگاه‌های گازی، نیروگاه‌های دیزلی نمایش داده شده است.

در سال ۲۰۱۸، مجموع ظرفیت نیروگاه‌های جهان ۶۶۲۸ گیگاوات می‌باشد که نیروگاه‌های حرارتی با ظرفیتی به میزان ۴۰۱۷ گیگاوات، سهمی معادل ۶۱٪ را به خود اختصاص می‌دهد.

دهند. کشور ایران با ظرفیت ۶۵ گیگاوات، جایگاه نهم دنیا را در ظرفیت منصوبه حرارتی به خود اختصاص داده است. شکل ۶، ده کشور برتر دنیا در ظرفیت نیروگاه‌های حرارتی را در سال ۲۰۱۸ نشان می‌دهد.

شکل ۵- ظرفیت نیروگاه‌های حرارتی (گازی، بخاری، چرخه ترکیبی و دیزلی)

شکل ۶- ده کشور برتر دنیا در ظرفیت نیروگاه‌های حرارتی در سال ۲۰۱۸

همچنین برنامه‌ریزی و شروع عملیات اجرایی احداث نیروگاه‌های حرارتی راندمان بالا (کلاس F) با استفاده از توانمندی‌های پیمانکاران داخلی و انتقال تکنولوژی به داخل کشور از دیگر دستاوردهای این دوره است، بدین ترتیب حدود ۳۶۳ و ۴۶۹ مگاوات نیروگاه حرارتی به ترتیب در بخش‌های خصوصی و دولتی در حال احداث می‌باشد و ۴۸۰ مگاوات دیگر نیز ظرفیت بخش بخار نیروگاه‌های گازی بخش خصوصی در دست احداث به روش بیع متقابل است. همچنین، به میزان ۲۸۰ مگاوات ارتقا توان عملی واحدهای گازی و سیکل ترکیبی

و ۱۲۰ مگاوات مربوط به رفع محدودیت های تولید نیروگاه های بخاری تا پایان دولت به ظرفیت نیروگاه های حرارتی اضافه خواهد شد. شایان ذکر است که در طی دولت تدبیر و امید در مجموع به میزان ۲۱۰۴ مگاوات از طریق ارتقا توان عملی واحدهای نیروگاهی و رفع محدودیت های تولید نیروگاه ها به ظرفیت نیروگاه های کشور اضافه شده است.

جداول ۲، ۳ و ۴ برنامه های باقیمانده دولت تدبیر و امید را در راستای احداث ظرفیت های جدید نیروگاهی به ترتیب توسط بخش خصوصی، طرح های بیع متقابل و بخش دولتی نشان می دهد.

◀ نیروگاه های تولید پراکنده (مولدهای مقیاس کوچک)

جایابی درست و بهینه ی نیروگاه های تولید پراکنده به افت جریان و ولتاژ خطوط انتقال کمک نموده و سبب پایداری بیشتر شبکه می شود. در این روش تولید انرژی، حجم تلفات انرژی برق منتقل شده کم می شود چرا که تولید برق، بسیار نزدیک به محل مصرف و یا حتی در همان ساختمان انجام می پذیرد و هزینه های انتقال به حداقل یا صفر می رسد.

عوامل محرک فراوانی باعث افزایش تمایل به کارگیری سیستم های تولید پراکنده شده است که به طور کلی این عوامل را می توان در پنج گروه به شرح زیر تقسیم بندی نمود:

- پیشرفت های صنعتی چشمگیر در ساخت و بکارگیری تکنولوژی های مرتبط
- محدودیت های موجود در احداث خطوط انتقال نیرو
- ورود بحث بازار برق و مسائل مرتبط با آن در سیستم قدرت
- افزایش تقاضای مشترکین برای سرویس با قابلیت اطمینان بالا
- حساسیت بالا در خصوص آلودگی های محیط زیست

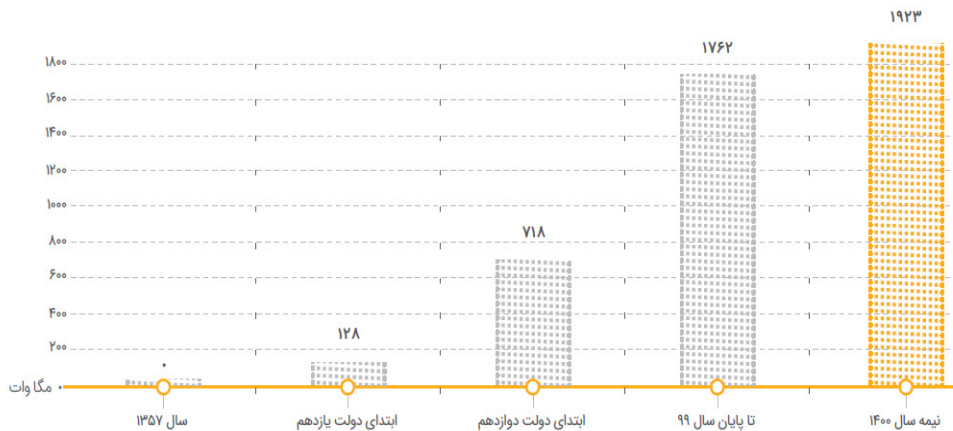
اگرچه تا قبل از آغاز به کار دولت تدبیر و امید، کل ظرفیت مولدهای مقیاس کوچک بهره برداری شده در کشور برابر ۱۲۸ مگاوات و به ارزش ۶۴ میلیون دلار در کشور بوده است، این ظرفیت در دولت تدبیر و امید به میزان ۱۶۳۲ مگاوات و ارزش حدود ۸۰۰ میلیون دلار افزایش یافت و به رقم ۱۷۶۰ مگاوات رسیده است. همچنین براساس برنامه ریزی های انجام شده ۱۶۲،۴ مگاوات ظرفیت دیگر مولدهای مقیاس کوچک تا پایان دولت تدبیر و امید به بهره برداری خواهد رسید. جدول ۱-۵ فهرست نیروگاه های بهره برداری شده مولدهای مقیاس کوچک در دولت تدبیر و امید را نشان می دهد.

جدول ۶ فهرست نیروگاه های مولدهای مقیاس کوچک قابل بهره برداری تا پایان دولت

تدبیر و امید را نشان می‌دهد که بر این اساس ۲۵ نیروگاه مقیاس کوچک دیگر در ۱۱ استان کشور به ظرفیت ۱۶۰/۸ مگاوات به بهره‌برداری خواهد رسید.

شکل ۷ روند افزایش ظرفیت مولدهای مقیاس کشور را از ابتدای انقلاب تا کنون نشان می‌دهد. همان‌طور که ملاحظه می‌شود این ظرفیت در دولت اول تدبیر و امید به میزان ۵۹۰ مگاوات افزایش یافته است و روند صعودی ظرفیت منصوبه در این بخش در دولت دوم نیز تداوم داشته و افزایش ۱۰۴۴ مگاواتی را به خود دیده است.

شکل ۷- ظرفیت مولدهای مقیاس کوچک کشور از ابتدای انقلاب تا پایان سال ۹۹ (مگاوات)

نیروگاه‌های تجدیدپذیر

■ عملکرد توسعه استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر در ایران

در سال‌های اخیر نگرانی ناشی از پایان سوخت‌های تجدید ناپذیر و آلودگی‌های زیست محیطی، کشورهای مختلف جهان را بر آن واداشته تا به دنبال منابع انرژی جایگزین برای این سوخت‌ها باشند. منبع انرژی که بتواند پایایی لازم را داشته باشند، جایگزین مناسبی برای سوخت‌های فسیلی باشد، از لحاظ تکنولوژیکی قابل دستیابی باشد، با استانداردهای زیست محیطی حداکثر تطابق را داشته باشد و در عین حال توان کشورها را در تامین مصرف داخلی برای تولید انرژی الکتریکی، انرژی گرمایی و حمل و نقل تضمین کند، همواره در راستای یکی از مسائل مهمی بوده است که تفکر جمعی کشورهای مختلف را مشغول خود کرده

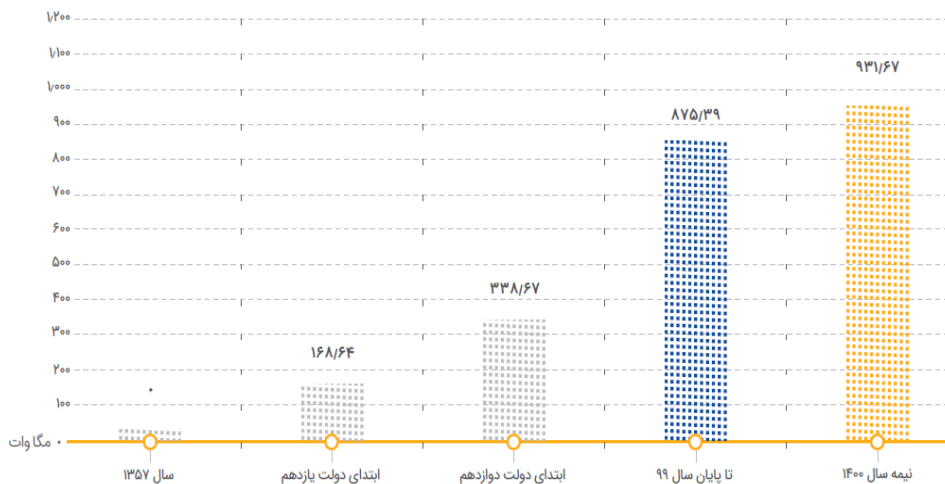
است و در سال‌های اخیر برنامه و چشم‌انداز این کشورها را در سطح جهان تحت تاثیر قرار داده است. خوشبختانه کشور ایران از لحاظ برخورداری منابع مختلف انرژی یکی از غنی‌ترین کشورهای جهان محسوب می‌شود که علاوه بر وجود منابع گسترده سوخت‌های فسیلی و تجدیدناپذیر مانند؛ نفت و گاز از قابلیت فراوان انرژی‌های تجدیدپذیر از جمله؛ انرژی‌های بادی، خورشیدی، زیست‌توده، زمین‌گرایی و امواج نیز برخوردار می‌باشد. به همین دلیل، دولت طی سال‌های گذشته سعی داشته تا با تدوین و تصویب قوانین لازم، بستر و زیرساخت لازم جهت بهره‌برداری از این منابع عظیم در کشور را فراهم آورد. جدول ۲ اطلاعات کاملی را در خصوص وضعیت نیروگاه‌های تجدیدپذیر به تفکیک نوع منبع در دوران قبل از دولت یازدهم، سال‌های دولت یازدهم و سال‌های دولت دوازدهم ارائه می‌دهد.

جدول ۲- توسعه‌ی استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر و پاک و مشارکت بخش غیردولتی در دولت تدبیر و امید (مگاوات)

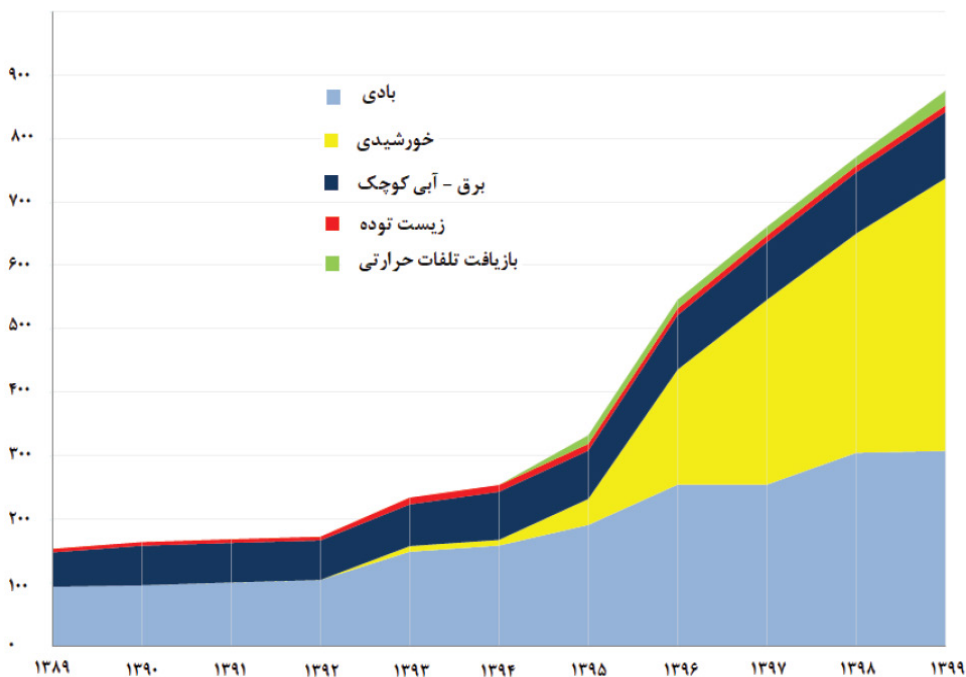
ظرفیت نیروگاه‌های تجدیدپذیر و پاک به تفکیک نوع منبع								شرح
جمع	توربین انبساطی	زیست توده	بازیافت تلفات حرارتی	برق - آبی کوچک	سامانه‌های محدود به ظرفیت انشعاب	خورشیدی	بادی	
۱۶۸,۶۴	۰	۵,۶۶	۰	۶۲,۳۵	۰,۱۳	۰	۱۰۰,۴۹	قبل از دولت یازدهم
۳۳۸,۶۷	۰	۱۰,۵۶	۱۳,۶۰	۷۶,۲۰	۱۶,۵۲	۳۰,۴۷	۱۹۱,۳۲	دولت یازدهم - تجمعی (از ابتدا تا خرداد ۱۳۹۶)
۸۷۵,۳۹	۹,۶	۱۰,۵۶	۱۳,۶۰	۱۰۴,۳۵	۶۹,۳۲	۳۵۹,۹۸	۳۰۷,۹۸	دولت دوازدهم - تجمعی (از ابتدا تا پایان ۱۳۹۹)
۵۶,۲۸	۰	۰	۱,۵۰	۱,۳۰	-	۴۱,۳۵	۱۲,۱۳	برآورد بهره‌برداری از نیروگاه‌های جدیدتا پایان دولت تدبیر و امید
۹۳۱,۶۷	۹,۶	۱۰,۵۶	۱۵,۱	۱۰۵,۶۵	۶۹,۳۲	۴۰۱,۳۳	۳۲۰,۱۱	برآورد ظرفیت کل تا پایان دولت تدبیر و امید - تجمعی

همانطور که از جدول ۲ مشخص است، ظرفیت نیروگاه‌های منصوبه در کشور در حوزه انرژی‌های تجدیدپذیر و پاک اعم از دولتی و خصوصی، از ۱۶۸ مگاوات در هنگام آغاز به کار دولت یازدهم به ۸۷۵ مگاوات در پایان سال ۹۹ رسیده است که با یک نگاه، می‌توان نرخ متوسط رشد سالانه ۲۲٫۸۶٪ را برای آن منظور نمود. شایان ذکر است که استفاده از نیروگاه‌های تجدیدپذیر و پاک در دولت یازدهم و دوازدهم به ترتیب حدود ۱۰۱ درصد و ۴۱۹ درصد رشد داشته است و در حال حاضر نیز رشد ۱۵۸ درصدی در بهره‌برداری از نیروگاه‌های مذکور نسبت به سال پایانی دولت یازدهم مشاهده می‌شود. همچنین از آنجا که ظرفیت کل نیروگاه‌های کشور حدود ۸۵۴۷۶ مگاوات می‌باشد، لذا نیروگاه‌های تجدیدپذیر و پاک حدود یک درصد از ظرفیت کل نیروگاهی کشور را به خود اختصاص داده‌اند. شکل ۸ روند افزایش ظرفیت نیروگاه‌های تجدیدپذیر کشور را از ابتدای انقلاب تا کنون نشان می‌دهد. در حال حاضر نیروگاه‌های خورشیدی با اختصاص رقم ۴۹٫۰۴٪ (با احتساب سامانه‌های خورشیدی محدود به ظرفیت انشعاب با سهم ۷٫۹۲٪) از کل ظرفیت منصوبه نیروگاه‌های تجدیدپذیر، بالاترین سهم را در بین انواع نیروگاه‌های تجدیدپذیر به خود اختصاص داده و پس از آن، نیروگاه‌های بادی (با سهم ۳۵٫۱۸٪)، نیروگاه‌های برق - آبی کوچک (با سهم ۱۱٫۹۲٪)، نیروگاه‌های بازیافت تلفات حرارتی (با سهم ۲٫۶۵٪) و نیروگاه‌های زیست توده (با سهم ۱٫۲۱٪) در رده‌های بعدی قرار دارند. شایان ذکر است که تاکنون بیش از ۴۸۰۰ مشترک خانگی نسبت به بکارگیری سامانه‌های خورشیدی محدود به ظرفیت انشعاب، مشارکت و اقدام نموده‌اند. نکته حائز اهمیت این است که سهم بخش دولتی در احداث نیروگاه‌های تجدیدپذیر، از ۹۶٫۶٪ در هنگام آغاز به کار دولت یازدهم، به ۱۰٫۱٪ در اواخر دولت دوازدهم کاهش یافته است. در شکل ۹ زیر نیز میزان توسعه استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر و پاک به تفکیک نوع منبع (خورشیدی، بادی، برق آبی، زیست توده، بازیافت تلفات حرارتی) در طی سال‌های مختلف به صورت تجمعی نشان داده شده است:

شکل ۸- ظرفیت نیروگاه‌های تجدیدپذیر کشور از ابتدای انقلاب تا پایان سال ۹۹ (مگاوات)

شکل ۹- میزان ظرفیت نیروگاه‌های تجدیدپذیر و پاک طی سالهای ۱۳۹۲-۱۳۹۹ به تفکیک نوع نیروگاه (مگاوات)

شایان ذکر است که از ابتدای دولت یازدهم تاکنون، ۲۰۷,۴۹ مگاوات نیروگاه بادی،

۳۵۹,۹۸ مگاوات نیروگاه خورشیدی، ۶۹,۱۹ مگاوات سامانه‌های خورشیدی محدود به ظرفیت انشعاب، ۴۲,۰ مگاوات نیروگاه برق - آبی، ۴,۹ مگاوات نیروگاه زیست توده، ۱۳,۶ مگاوات نیروگاه بازیافت تلفات حرارتی و ۹,۶ مگاوات نیروگاه توربین انبساطی در کشور نصب و به بهره‌برداری رسیده است.

■ وضعیت استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر در جهان

انرژی‌های تجدیدپذیر و پاک در طول دهه‌های گذشته تحول چشمگیری را تجربه کرده است به طوری که به همراه بهره‌وری انرژی، در دوره گذار برق در سطح جهانی، حاشیه امنی را برای خود فراهم نموده است. شایان ذکر است که طی سال‌های اخیر، انرژی‌های تجدید پذیر با دستیابی به فناوری‌های جدید، ایجاد فضای رقابتی و افزایش سیاست‌های حمایتی از طرف کشورهای در حال توسعه، به پیشرفت‌های قابل توجهی در زمینه افزایش کیفیت و کاهش محسوس هزینه‌ها دست یافته است و این عوامل موجب شده که این منبع انرژی گوی سبقت را از نظر رشد و توسعه از دیگر منابع برآید. طی سال‌های ۲۰۱۷ تاکنون، انرژی‌های تجدیدپذیر به دلیل افزایش سرمایه‌گذاری کشورهای در حال توسعه و نوظهور در نصب و تجهیز آن در مقایسه با تولید انرژی مبتنی بر سوخت‌های فسیلی، رشد قابل توجهی داشته است.

امروزه تقریباً در همه کشورهای هدف‌گذاری جهت توسعه تجدیدپذیرها صورت پذیرفته است و این منبع انرژی هم اکنون گزینه‌ای برای تأمین انرژی پایدار، سالم، مقرون به صرفه و حافظ محیط زیست و همچنین پایه و اساس توسعه اقتصادی و اجتماعی کشورها در نظر گرفته می‌شود در حالی که هم زمان در جلوگیری از تغییرات آب و هوایی و آلودگی هوا نیز بسیار تاثیرگذار است. با این وجود، به رغم پیشرفت چشمگیر طی یک دهه گذشته و افزایش سیاست‌های حمایتی، هنوز در حوزه‌ی انرژی‌های تجدیدپذیر پتانسیل کاملی به دست نیامده است و پیشرفت‌ها در میان کشورها یکسان نبوده است و موانع کلیدی همچنان مانع توسعه بیشتر است. این‌ها علاوه بر موانع سیاسی، نظارتی، نهادی و اداری، مربوط به فناوری، آگاه‌سازی و ظرفیت، هزینه‌های مالی، زیرساخت و پذیرش عمومی می‌باشد. اگر انرژی تجدیدپذیر و بهره‌وری انرژی با سرعت بیشتری رشد نیابد، اهداف بین‌المللی در حوزه محیط زیست نیز برآورده نخواهد شد و حتی جلوگیری از افزایش دمای زمین بیش از دو

درجه ساتتی گراد، همان طور که در توافق نامه پاریس در سال ۲۰۱۵ تعیین شده است، قابل دستیابی نخواهد بود.

علاوه بر موارد ذکر شده، انرژی‌های تجدیدپذیر با وجود پیشرفت‌های چشمگیر در بخش تولید برق، در بخش‌های گرمایش، سرمایش و حمل و نقل جهش چشمگیری نداشته به طوری که تعداد کمتری از کشورها، برای بهره‌مندی کامل از این منبع در بخش‌های ذکر شده اقدام نموده اند. به عنوان نمونه از سال ۲۰۱۸، سهم انرژی تجدیدپذیر مدرن (به استثنای استفاده سنتی از زیست توده) حدود ۱۱ درصد از کل مصرف نهایی انرژی (TFEC) بوده است که باتوجه به مقدار مربوط به سال ۲۰۱۳ (۹,۶ درصد)، افزایش اندکی داشته است. بیشترین سهم مصرف انرژی تجدیدپذیر (۲۶/۴ درصد) در مصارف برقی (به استثنای گرمایش، سرمایش و حمل و نقل) بوده است. با این حال، این میزان تنها ۱۷ درصد از کل مصرف نهایی انرژی در این حوزه در سال ۲۰۱۷ را به خود اختصاص داده است. بخش حمل و نقل حدود ۳۲ درصد از کل مصرف نهایی انرژی را به خود اختصاص داده و تجدیدپذیرها در این بخش با ۳,۳ درصد، سهم کمی را داشته اند، در حالی که مصرف انرژی حرارتی بیش از نیمی از مصرف نهایی انرژی (TFEC) را تشکیل می داد که از این میزان ۱۰,۱ درصد آن توسط انرژی تجدیدپذیر تأمین شده است.

در جدول ۳، توسعه استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر و پاک در جهان همزمان با دولت یازدهم و دوازدهم تشریح شده است. با مقایسه اجمالی این جدول با جدول ۱-۱، مشخص می‌شود که احداث نیروگاه‌های تجدیدپذیر در ایران و جهان از رشد نسبتاً یکسانی برخوردار است که این موضوع بیانگر همگام بودن ایران با جهان از نقطه نظر مسائل مربوط به انرژی‌های تجدیدپذیر است.

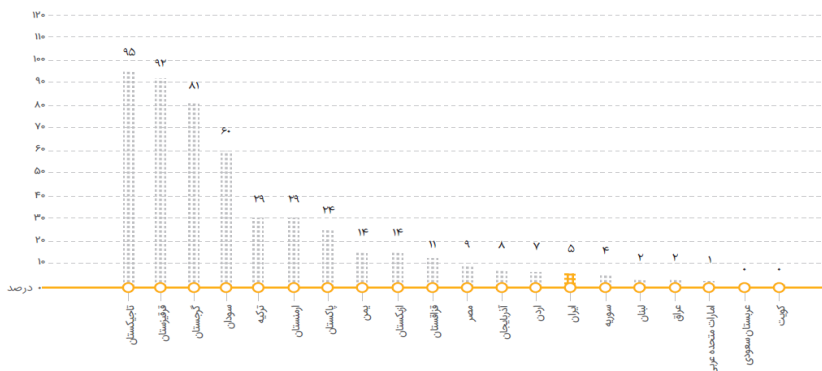
جدول ۳- توسعه استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر و پاک در جهان همزمان با دولت یازدهم و دوازدهم

ظرفیت نیروگاه‌های تجدیدپذیر و پاک به تفکیک نوع منبع (مگاوات)					شرح
جمع کل	زیست توده	برق - آبی کوچک	خورشیدی	بادی	
۱۲,۹۰۲,۷۰۲	۶۳۴,۰۱۳	۱۰,۶۶۵,۵۴۹	۲۸۸,۶۱۵	۱,۳۱۴,۵۲۵	از سال ۲۰۰۰ تا سال ۲۰۱۲
۱۴,۴۵۴,۸۲۰	۷۱۷,۸۶۱	۱۱,۶۹۴,۳۰۸	۴۲۸,۲۱۱	۱,۶۱۴,۴۴۰	آغاز دولت یازدهم ۲۰۱۳
۲۲,۱۳۳,۹۵۵	۱,۱۱۹,۷۴۵	۱۶,۱۴۲,۱۰۵	۱,۵۱۰,۹۰۷	۳,۳۶۱,۱۹۸	انتهای دولت یازدهم ۲۰۱۷

ظرفیت نیروگاه‌های تجدیدپذیر و پاک به تفکیک نوع منبع (مگاوات)					شرح
جمع کل	زیست توده	برق - آبی کوچک	خورشیدی	بادی	
۷۱,۵۵	۷۶,۶۱	۵۱,۳۵	۱۵۵,۷	۱۵۵,۷	درصد رشد در پایان دولت یازدهم نسبت به سال مبدا
۲۴,۴۷۶,۲۶۲	۱,۲۳۷,۴۸۳	۱۷,۳۱۶,۷۶۸	۱,۹۹۷,۶۲۸	۳,۹۲۴,۳۸۳	ابتدای دولت دوازدهم ۲۰۱۸
۸۹,۷۰	۹۵,۱۸	۶۲,۳۶	۵۹۲,۱۴	۱۹۸,۵۴	درصد رشد در ابتدای دولت دوازدهم نسبت به سال مبدا

همچنین بررسی‌ها حاکی از این است که برق تولید شده از منابع انرژی تجدیدپذیر در ایران تا پایان سال ۹۸، حدود ۴۴۹۶ میلیون کیلووات‌ساعت بوده که این میزان منجر به کاهش ۴۲۵ میلیون کیلووات‌ساعت تلفات در شبکه برق و همچنین صرفه‌جویی در میزان مصرف سوخت فسیلی به میزان ۱۲۷۷ میلیون متر مکعب گاز طبیعی گردیده و از انتشار گاز گلخانه‌ای دی اکسید کربن به میزان ۳۰۷۲ هزار تن جلوگیری نموده است. کشور ایران در سال ۲۰۱۷، با سهم ۵,۰۲ درصد تولید انرژی تجدیدپذیر از کل انرژی تولیدی برق، در رتبه ۱۵ در میان ۲۵ کشور قرار داشته که این رتبه نمایانگر سهم بالاتر این شاخص در ایران نسبت به کشورهای عربستان سعودی، لبنان، عراق، امارات و کویت است. همچنین با در نظر گرفتن متوسط سهم تولید برق انرژی‌های تجدیدپذیر به میزان ۱,۸۷ درصد در منطقه خاورمیانه، کشور ایران سهم بیشتری را در این شاخص دارا بوده است. شکل ۱۰ سهم تولید برق نیروگاه‌های تجدیدپذیر را از کل برق تولید شده در سال ۲۰۱۷ نشان می‌دهد.

شکل ۱۰- سهم تولید برق نیروگاه‌های تجدیدپذیر را از کل برق تولید شده در سال ۲۰۱۷ (منبع: آژانس بین‌المللی انرژی)

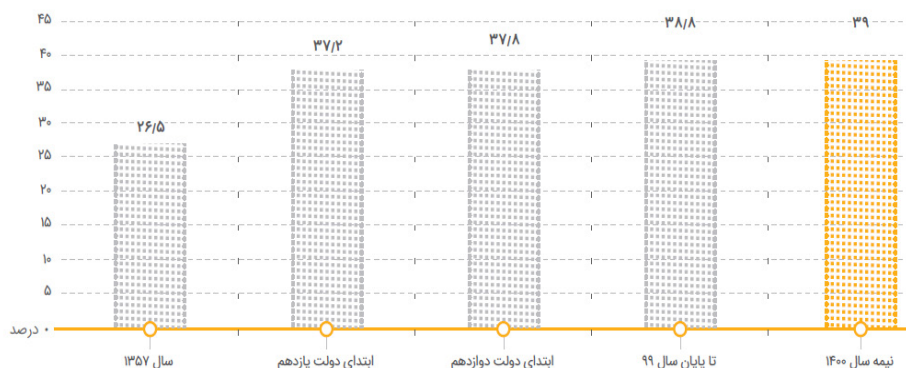

افزایش راندمان نیروگاه‌ها

علی‌رغم تنگناهای مالی صنعت برق، با احداث نیروگاه‌های پر بازده، تکمیل بخش بخار نیروگاه‌های سیکل ترکیبی، بهبود شرایط بهره‌برداری از نیروگاه‌های موجود و نیز افزایش سهم گاز مصرفی نیروگاه‌های حرارتی، راندمان نیروگاه‌ها به ۳۸٫۸ درصد ارتقاء یافت. افزایش راندمان نیروگاه‌ها به معنای کاهش مصرف سوخت به ازای هر کیلووات ساعت برق تولیدی است که منجر به بهبود شرایط زیست‌محیطی خواهد شد. با برنامه‌ریزی‌های انجام شده این روند اصلاحی در برنامه ششم تا راندمان ۳۹ درصد ادامه خواهد یافت. جدول زیر روند افزایش متوسط راندمان تولید برق حرارتی از سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹ و برنامه سال ۱۴۰۰ را نمایش می‌دهد. همچنین، در شکل ۱۱ روند افزایش راندمان نیروگاه‌های حرارتی را از ابتدای انقلاب تا به امروز نشان می‌دهد.

جدول ۴- روند افزایش راندمان نیروگاه‌های حرارتی در دولت تدبیر و امید

ردیف	سال	راندمان (درصد)
۱	۱۳۹۲	۳۷
۲	۱۳۹۳	۳۶٫۳
۳	۱۳۹۴	۳۷٫۴
۴	۱۳۹۵	۳۷٫۸
۵	۱۳۹۶	۳۷٫۶
۶	۱۳۹۷	۳۸٫۱
۷	۱۳۹۸	۳۸٫۷
۸	۱۳۹۹	۳۸٫۸
۹	پیش‌بینی ۱۴۰۰	۳۹

شکل ۱۱- راندمان نیروگاه‌های حرارتی (درصد) از ابتدای انقلاب تا پایان سال ۹۹

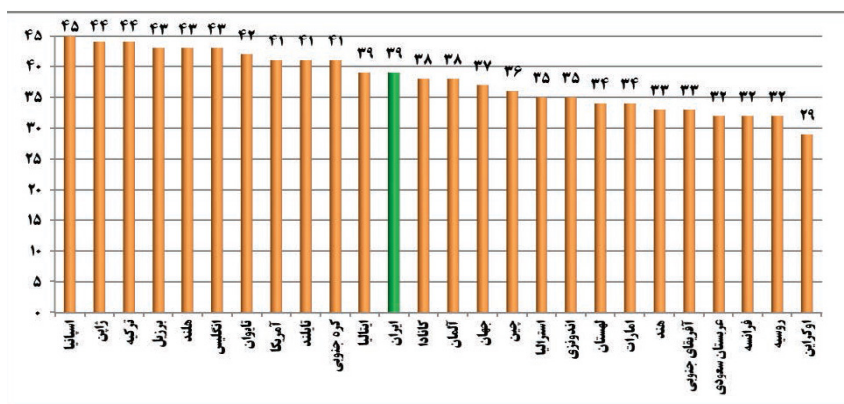

تبدیل واحدهای گازی موجود به سیکل ترکیبی به عنوان مهم‌ترین سیاست وزارت نیرو در زمینه افزایش راندمان در دولت‌های یازدهم و دوازدهم در دستور کار قرار گرفته است. از جمله نتایج حاصل از اجرای سیاست‌های بهینه‌سازی در بخش تولید برق و واحدهای نیروگاهی صرفه جویی در مصرف میلیون‌ها بشکه نفت، کاهش انتشار دی اکسید کربن می‌باشد. این مهم به عنوان یکی از اولویت‌های اقتصاد مقاومتی نیز طی سال‌های اخیر مورد توجه قرار داشته است. همچنین برنامه‌ریزی‌های دقیق و توأمان بخش تولید برق و دیسپاچینگ ملی در انتخاب آرایش واحدهای نیروگاهی و بهره بردای بهینه و برنامه‌ریزی زمان تعمیرات واحدها (به طوری که در اکثر اوقات واحدهای سیکل ترکیبی و با حداکثر راندمان داخل مدار باشند) موجب گردید مطابق شکل ۱۲ راندمان سالانه نیروگاه‌های حرارتی کشور به بیشترین مقدار در طول تاریخ صنعت برق نائل گردیده و در سطح مناسبی در مقایسه با سایر کشورهای جهان قرار گیرد.

ذکر این نکته حائز اهمیت است که هر یک درصد افزایش راندمان نیروگاه حرارتی آثار مهم زیر را به همراه دارد:

- صرفه جویی ۱۹۲۰ میلیون مترمکعب معادل گاز طبیعی
- صرفه جویی ۳۰۷ میلیون دلار در مصرف سوخت
- کاهش ۵/۲ درصد آلاینده‌های زیست محیطی

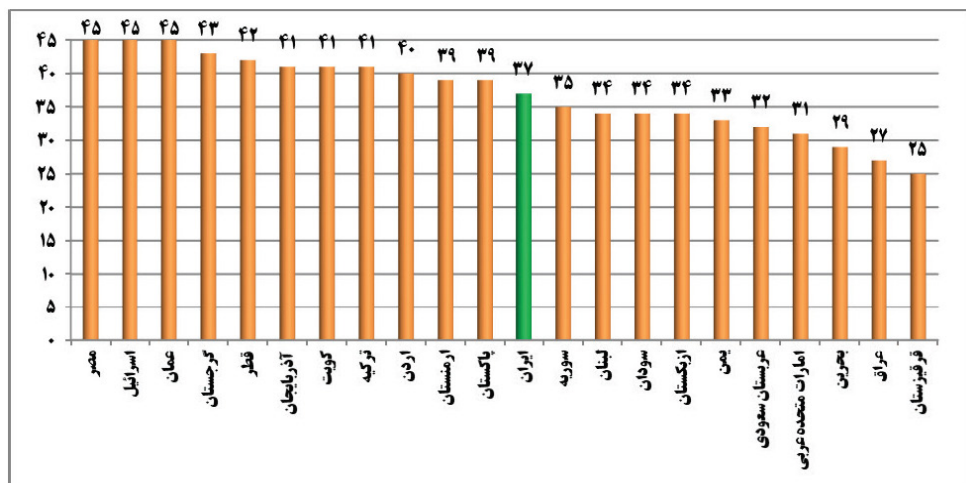
شکل ۱۲ مقایسه راندمان نیروگاه‌های تولید نیروی برق حرارتی را در بین کشورهای دنیا تا سال ۲۰۱۸ نشان می‌دهد.

شکل ۱۲- مقایسه راندمان نیروگاه‌های تولید نیروی برق حرارتی (درصد) در بین کشورهای دنیا (منبع: International Energy Efficiency Scorecard)

همچنین طبق آمار آژانس بین المللی انرژی در سال ۲۰۱۷، کشور ایران رتبه ۱۲ از ۲۲ کشور را در راندمان نیروگاه‌های حرارتی در کشورهای منطقه داشته است.

شکل ۱۳- مقایسه راندمان نیروگاه‌های تولید نیروی برق حرارتی (درصد) در بین کشورهای منطقه

ضریب آمادگی نیروگاه‌ها

در رابطه با افزایش ضریب آمادگی واحدهای نیروگاهی، با انجام کامل تعمیرات واحدهای نیروگاه‌های حرارتی در طی فعالیت دولت تدبیر و امید، ضریب آمادگی واحدهای نیروگاهی تا ۹۹ درصد افزایش یافته است، به نحوی که در پیک تابستان سال ۹۸ و ۹۹ شاهد اجرای موفق برنامه‌ی خاموشی صفر بوده‌ایم.

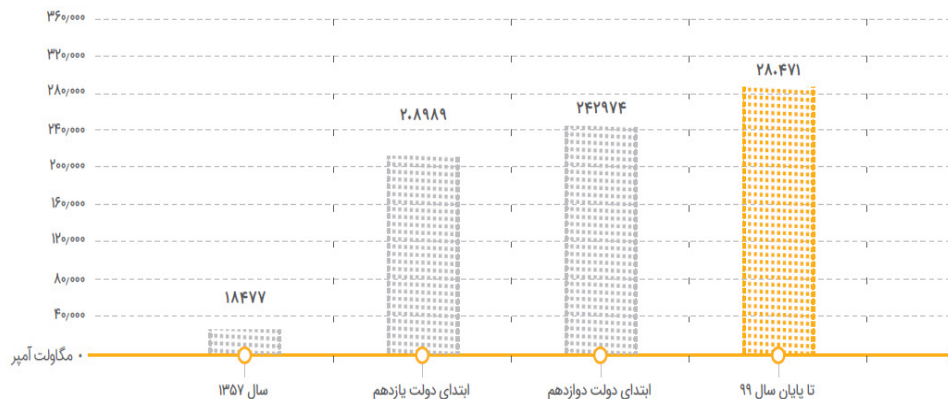
جدول ۵- نرخ آمادگی نیروگاه‌های حرارتی در پیک سال‌های مربوط به دولت تدبیر و امید

ردیف	سال	ضریب آمادگی (درصد)
۱	۱۳۹۲	۹۸
۲	۱۳۹۳	۹۹
۳	۱۳۹۴	۹۸
۴	۱۳۹۵	۹۹
۵	۱۳۹۶	۹۸
۶	۱۳۹۷	۹۹
۷	۱۳۹۸	۹۹
۸	۱۳۹۹	۹۹

افتتاح و بهره برداری از پست‌ها برق (۴۰۰، ۲۳۰، ۱۳۲، ۶۶-۶۳ کیلوولت)

دولت تدبیر و امید در احداث و راه‌اندازی پست‌های انتقال و فوق توزیع به نحو مطلوبی عمل کرده به نحوی که تا پایان سال ۱۳۹۹ مجموع ظرفیت پست‌های انتقال و فوق توزیع به ۲۸۰۴۷۱ مگاوات آمپر رسیده است. شکل ۱۴ روند افزایش ظرفیت پست‌های انتقال و فوق توزیع را از ابتدای انقلاب تا کنون نشان می‌دهد.

شکل ۱۴- روند افزایش ظرفیت پست‌های انتقال و فوق توزیع از ابتدای انقلاب تا پایان سال ۹۹ (مگاوات آمپر)

در ادامه پروژه‌های احداث پست‌های انتقال و فوق توزیع در طی دولت تدبیر و امید با جزییات بررسی خواهد شد.

◀ پست ۴۰۰ کیلوولت

دولت تدبیر و امید در احداث و راه‌اندازی پست‌های انتقال و فوق توزیع به نحو مطلوبی عمل کرده به نحوی که تا پایان سال ۱۳۹۹ تعداد ۶۸ پست ۴۰۰ کیلوولت در ۲۰ استان با ظرفیت ۲۰۹۴۵ مگاوات آمپر به افتتاح و بهره‌برداری رسیده است.

◀ پست ۲۳۰ کیلوولت

همچنین، در دوران دولت تدبیر و امید تا پایان سال ۱۳۹۹ تعداد ۱۳۹ پست ۲۳۰ کیلوولت در ۲۴ استان با ظرفیت ۱۸۴۹۱ مگاوات آمپر به افتتاح و بهره‌برداری رسیده است.

◀ پست ۱۳۲ کیلوولت

در دوران دولت تدبیر و امید تا پایان سال ۱۳۹۹ تعداد ۲۱۰ پست ۱۳۲ کیلوولت در ۱۲ استان

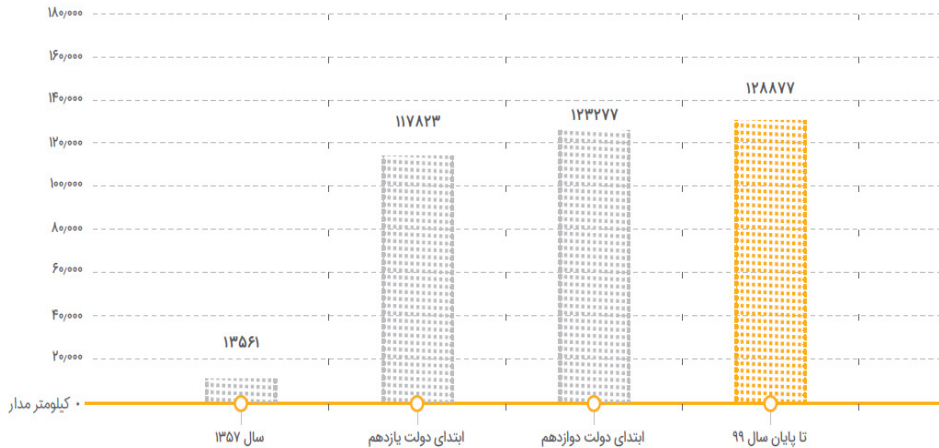
با ظرفیت ۸۱۶۸ مگاوات آمپر به افتتاح و بهره‌برداری رسیده است.

◀ پست ۶۳-۶۶ کیلوولت

در دوران دولت تدبیر و امید تا پایان سال ۱۳۹۹ تعداد ۱۲۴۰ پست ۶۳-۶۶ کیلوولت در ۲۹ استان با ظرفیت ۲۱۹۱۸ مگاوات آمپر به افتتاح و بهره‌برداری رسیده است.

طول خطوط انتقال و فوق توزیع

دولت تدبیر و امید در احداث و راه‌اندازی پست‌های انتقال و فوق توزیع به نحو مطلوبی عمل کرده به نحوی که در پایان سال ۱۳۹۹ مجموع طول خطوط انتقال و فوق توزیع به ۱۲۸۸۷۷ کیلومتر مدار رسیده است. شکل ۱۵ روند افزایش طول خطوط انتقال و فوق توزیع را از ابتدای انقلاب تا کنون نشان می‌دهد.

شکل ۱۵- روند افزایش طول خطوط انتقال و فوق توزیع از ابتدای انقلاب تا پایان سال ۹۹ (کیلومتر مدار) در دولت تدبیر و امید و تا پایان سال ۱۳۹۹ طول خطوط انتقال و فوق توزیع ۴۰۰، ۲۳۰، ۱۳۲ و ۶۳ کیلوولت در شبکه سراسری برق کشور به ترتیب به طور متوسط سالانه ۱/۰۶، ۱/۱۷۵، ۱/۰۹ و ۱/۳ درصد رشد داشته‌اند. همان‌طور که در جدول زیر مشاهده می‌شود درصد رشد طی دولت‌های یازدهم و دوازدهم برای خطوط انتقال و فوق توزیع ۴۰۰، ۲۳۰، ۱۳۲ و ۶۳ کیلوولت به ترتیب ۸/۵، ۹/۴، ۸/۷ و ۱۰/۰۶ بوده است.

جدول ۶- طول خطوط انتقال و فوق توزیع

سال	۴۰۰ کیلوولتی	۲۳۰ کیلوولتی	۱۳۲ کیلوولتی	۶۳ و ۶۶ کیلوولتی
۱۳۹۱	۱۹۷۴۵	۲۹۷۲۲	۲۲۶۰۲	۴۵۷۵۴
۱۳۹۲	۱۹۹۱۵	۳۰۳۰۰	۲۲۶۶۵	۴۶۳۴۰
۱۳۹۳	۱۹۹۹۵	۳۰۷۳۲	۲۲۹۱۹	۲۷۱۰۵
۱۳۹۴	۲۰۲۰۵	۳۰۸۶۹	۲۳۰۴۵	۴۷۵۰۶
۱۳۹۵	۲۰۴۷۷	۳۱۳۲۴	۲۳۴۱۳	۴۸۰۶۳
۱۳۹۶	۲۰۶۱۷	۳۱۵۸۹	۲۳۵۰۴	۴۸۲۹۵
۱۳۹۷	۲۰۸۹۳	۳۲۴۱۱	۲۳۸۲۱	۴۹۵۲۴
۱۳۹۸	۲۱۰۷۹	۳۲۴۶۵	۲۴۳۰۲	۵۰۱۹۱
۱۳۹۹	۲۱۴۳۰	۳۲۵۰۷	۲۴۵۷۹	۵۰۳۶۰
درصد رشد طی دولت‌های ۱۱ و ۱۲	۸,۵	۹,۴	۸,۷	۱۰,۰۶
درصد رشد متوسط سالانه	۱,۰۶	۱,۱۷۵	۱,۰۹	۱,۳

افزایش تعداد مشترکین جدید برق

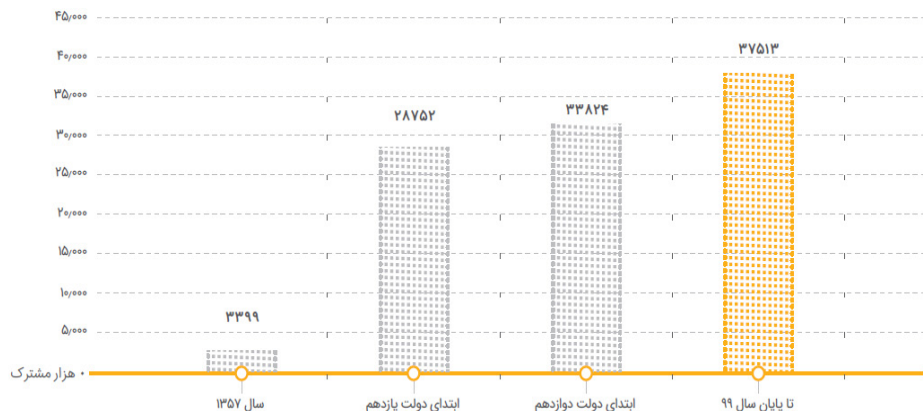
در این دوره صنعت برق موفق شد تا حدود ۸۷۶۱۰۰۰ مشترک جدید را از نعمت برق برخوردار سازد. بدین ترتیب تعداد مشترکین برق در سراسر کشور به حدود ۳۷۵۱۳۰۰۰ مشترک بالغ گردید. بر اساس جزئیات آمار لیست شده در جدول ۷، عملکرد دولت تدبیر و امید نسبت به ابتدای شکل‌گیری دولت، ۲۹ درصد رشد در تعداد کل مشترکین را نشان می‌دهد. همچنین، شکل ۱۶ تعداد مشترکین برق از ابتدای انقلاب را نشان می‌دهد.

جدول ۷- تعداد مشترکین برق به تفکیک نوع مصرف (هزار مشترک)

سال	خانگی	عمومی	سایر مصارف (۱)	صنعتی	کشاورزی	جمع
۱۳۹۱	۲۳۴۶۷	۱۱۸۱	۳۶۱۱	۱۸۵	۳۰۷	۲۸۷۵۱
۱۳۹۲	۲۴۶۷۱	۱۲۸۳	۳۸۱۰	۱۹۴	۳۳۰	۳۰۲۸۸
۱۳۹۳	۲۵۷۳۹	۱۳۸۲	۳۹۹۲	۲۰۶	۳۵۳	۳۱۶۷۲
۱۳۹۴	۲۶۶۲۰	۱۴۶۵	۴۱۵۲	۲۱۷	۳۷۸	۳۲۸۳۲
۱۳۹۵	۲۷۳۵۴	۱۵۴۳	۴۳۰۱	۲۲۵	۴۰۰	۳۳۸۲۳

سال	خانگی	عمومی	سایر مصارف (۱)	صنعتی	کشاورزی	جمع
۱۳۹۶	۲۷۹۹۴	۱۵۹۵	۴۳۸۱	۲۳۶	۴۲۲	۳۴۶۳۵
۱۳۹۷	۲۸۷۴۹	۱۶۶۶	۴۵۸۳	۲۴۶	۴۴۴	۳۵۶۸۱
۱۳۹۸	۲۹۴۲۷	۱۷۳۲	۴۷۶۶	۲۵۵	۴۶۴	۳۶۶۴۴
۱۳۹۹	۳۰۰۳۹	۱۸۲۱	۴۹۱۳	۲۶۱	۴۷۹	۳۷۵۱۳
درصد رشد سال ۹۹ نسبت به ۹۶	۲۸	۶۰	۳۶	۴۱	۵۶	۳۰

شکل ۱۶- تعداد مشترکین برق از ابتدای انقلاب تا پایان سال ۹۹ (هزار مشترک)

کاهش تلفات شبکه توزیع

تلفات انرژی الکتریکی همواره یکی از دغدغه‌های صنعت برق در دنیا است. فرسودگی تاسیسات، طول و گستردگی شبکه، انشعابات غیر مجاز، خطاهای قرائت لوازم اندازه‌گیری و طراحی ضعیف از جمله عوامل مهم در به وجود آمدن این هدررفت انرژی الکتریکی می‌باشند. با عنایت به سیاست‌های اقتصاد مقاومتی ابلاغی توسط مقام معظم رهبری، با اقدامات موثر در زمینه توسعه، اصلاح و بهینه‌سازی شبکه‌های توزیع برق و نیز مقابله مستمر با استفاده غیر مجاز برق، با برنامه‌ریزی و تلاش جهادی صورت گرفته، طی سال ۱۳۹۸ برای اولین بار در تاریخ صنعت برق ایران، تلفات انرژی در بخش توزیع تک رقمی شده و به رقم ۹/۷۶ رسید. این اقدام باعث گردید تا مشترکان مجاز از برق استاندارد، با کیفیت و مطمئن برخوردار شوند.

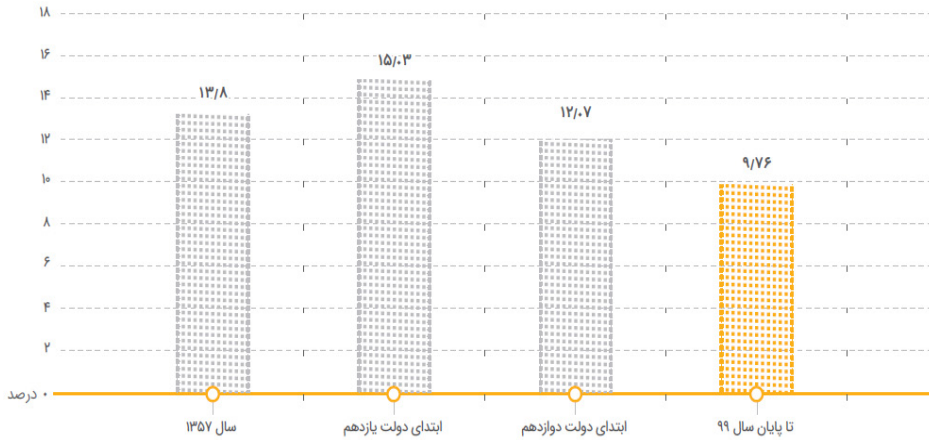

کاهش ۵ درصدی تلفات از ابتدای فعالیت دولت یازدهم تا پایان سال ۹۸ حدود ۵۰۰۰ میلیارد تومان هزینه داشته که عمده آن صرف توسعه شبکه شده است که برای پاسخ به نیاز مصرف نیز لازم بوده است. از جمله دستاوردهای اقتصادی کاهش ۵ درصدی تلفات (با توجه به بالاتر بودن تلفات در فصل پرباری) می توان به صرفه جویی در احداث ۳۲۰۰ مگاوات نیروگاه جدید با هزینه ای بالغ بر ۳۵۰۰۰ میلیارد تومان از یک سو و عدم نیاز به سرمایه گذاری در بخش انتقال و توزیع معادل ۱۵۰۰۰ میلیارد تومان از سوی دیگر اشاره کرد. همچنین می توان به کاهش مجموعاً ۱۶ میلیارد مترمکعب مصرف سوخت نیروگاه ها و جلوگیری از انتشار ۴۲ میلیون تن گازهای آلاینده زیست محیطی در طی حدود ۶ سال گذشته اشاره نمود. لازم به توضیح است که هدف گذاری برنامه ششم رسیدن تا به تلفات ۸/۷ درصد بوده است که صنعت برق تا کنون به ۹/۷۶ درصد رسیده است. شکل ۱۷ روند کاهش تلفات شبکه ی توزیع را از ابتدای انقلاب نشان می دهد.

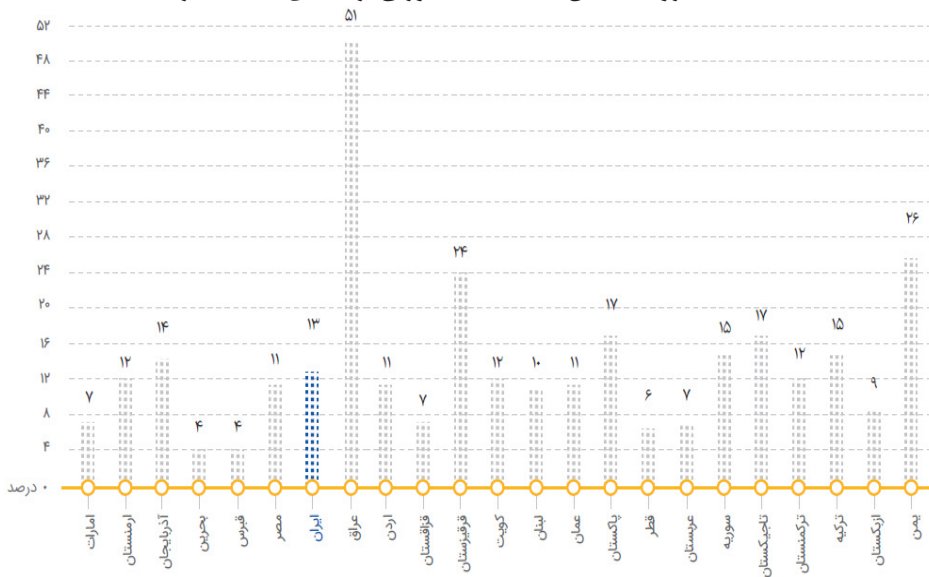
در حال حاضر درصد تلفات در بخش توزیع برق کشور از بسیاری از کشورهای مطرح دنیا از جمله برزیل، ترکیه، مکزیک، مجارستان، کرواسی، هند و پاکستان کمتر شده است. این اقدامات که به منظور کاهش تلفات با جدیت در کشور شروع شده است در سال های آینده همچنان ادامه خواهد داشت. بعلاوه، نتایج حاصله، قبل از موعد پیش بینی شده در برنامه دولت دوازدهم محقق شده است.

بررسی مجموعه اقدامات انجام شده توسط مجموعه وزارت نیرو نشان می دهد تلفات شبکه توزیع برق در سال های اخیر بسیار کاهش یافته است. می توان گفت روند تلفات شبکه برق در سال ۹۸ یک روند کاملاً کاهشی بوده است و وزارت نیرو در سال ۹۸ برای نخستین بار به کاهش تلفات یک رقمی شبکه توزیع برق و زیر ۱۰ درصد رسیده است که این مهم، جزو اهداف تعریف شده و اعلامی وزارت نیرو در دولت دوازدهم بوده است.

از سال ۱۹۷۰ الی ۲۰۱۴ مقایسه ایران در بین کشورهای جهان انجام شده است که براساس این مقایسه رتبه ایران در سال ۲۰۱۴ در این شاخص، ۱۱۱ از ۲۶۳ کشور جهان را می باشد. ماخذ این اطلاعات سازمان همکاری اقتصادی (OECD) می باشد. در شکل ۱۸ آخرین اطلاعات موجود تلفات شبکه انتقال و توزیع برحسب درصد در سایت بانک جهانی مربوط به سال ۲۰۱۴ آورده شده است. شکل ۱۸ مقایسه تلفات شبکه توزیع نیروی برق را تا پایان سال ۲۰۱۴ نشان می دهد.

شکل ۱۷- روند کاهش تلفات شبکه توزیع از ابتدای انقلاب (درصد)

شکل ۱۸- مقایسه تلفات شبکه انتقال و توزیع نیروی برق تا پایان سال ۲۰۱۴ (درصد)

مدیریت بار و مدیریت مصرف

در تابستان ۱۳۹۹ دولت تدبیر و امید به رکورد تازه‌ای در بخش مدیریت بار و مدیریت مصرف در پیک مصرف به میزان ۵۶۶۰ مگاوات دست یافته است. در جدول ۷ پروژه‌های مدیریت بار و پیک‌سایی در تابستان ۱۳۹۹ به تفکیک آمده است.

جدول ۷- پروژه های مدیریت بار و پیک سایبی در تابستان ۱۳۹۹ (مگاوات)

مقدار بار مدیریت شده	عناوین پروژه	نام پروژه
۳۲۳۳	<ul style="list-style-type: none"> - برنامه ذخیره عملیاتی - کاهش بار برنامه ریزی شده در ساعات اوج بار - کاهش بار برنامه ریزی شده ۲۴ ساعته (تعطیلات و تعمیرات سالیانه) - تعیین ساعت کار برنامه ریزی شده - جابجایی روز تعطیل جمعه با یکی از روزهای کاری هفته 	برنامه کاهش بار برنامه ریزی شده در مشترکین صنعتی
۱۸۰۸	<ul style="list-style-type: none"> - قطع بار برنامه ریزی شده چاه های کشاورزی (مشترکین ۳-الف) - کاهش بار برنامه ریزی شده در ساعات اوج بار صنایع کشاورزی (مشترکین ۳-ب و ۳-ج) 	برنامه کاهش/قطع بار برنامه ریزی شده در مشترکین کشاورزی
۳۰۸	<ul style="list-style-type: none"> - مشترکین اداری - مشترکین تجاری - ایستگاه های گاز CNG 	برنامه کاهش بار برنامه ریزی شده در ساعات اوج بار
۳۱۱		برنامه استفاده از مولدهای خودتامین مشترکین
۵۶۶۰	جمع کل	

مدیریت مصرف و بهره وری انرژی

در سه دهه اخیر موضوع مدیریت انرژی به اولویت های سیاستی کشورها تبدیل شده است. رشد روز افزون تقاضا و محدودیت های بخش عرضه انرژی به همراه اثرات زیست محیطی حاصل از مصرف انرژی، کشورها را برآن داشت تا به مدیریت انرژی بخصوص در بخش تقاضا توجه ویژه ای نمایند. اگرچه ریشه مدیریت تقاضا و صرفه جویی در مصرف انرژی به شوک قیمت نفت در ابتدای دهه ۷۰ برمی گردد، اما در دهه های بعدی نیز روند اجرای سیاست های بخش انرژی در راستای منطقی نمودن مصرف بواسطه مسائل زیست محیطی با شدت بیشتری تداوم یافته است.

در ایران نیز سازمان انرژی های تجدیدپذیر و بهره وری انرژی برق (ساتبا) به عنوان متولی

بهینه‌سازی مصرف انرژی الکتریکی در کشور جهت ارتقای کارایی انرژی و رفع مشکلات ناشی از اتلاف انرژی الکتریکی، راهکارهای اجرایی زیادی در دستور کار خود قرار داده است. این راهکارها در قالب ۵ طرح تملک دارایی‌های سرمایه‌ای، تعریف و متناسب با اعتبارات تخصیص یافته از سوی دولت اجرا گردیده‌اند که عناوین طرح‌ها به همراه عملکرد آنها در طی سال‌های مختلف به شرح زیر می‌باشد:

■ عنوان طرح: افزایش کارایی تولید در نیروگاه‌های بخاری و گازی

پروژه‌های اجرا شده: ۲ پروژه شامل:

● افزایش راندمان و ظرفیت تولید واحدهای حرارتی

● تولید پراکنده

حدود ۸۵ درصد از ظرفیت تولید انرژی الکتریکی کشور توسط نیروگاه‌های حرارتی تامین می‌شود. با توجه به اهمیت بهبود و ارتقای کارایی در بخش تولید برق، طرح افزایش کارایی تولید در نیروگاه‌های بخاری و گازی با اهداف کمی «امکان سنجی افزایش ظرفیت و افزایش ظرفیت تولید به میزان ۶۰۰ مگاوات» تعریف و از سال ۱۳۷۹ شروع شده و در دولت تدبیر و امید نیز ادامه داشته است. منطقه جغرافیایی انجام این طرح کل کشور بوده و فعالیت‌های ذیل انجام شده است:

(۱) نصب سیستم پایش سوخت و خرید و نصب سیستم محاسبه راندمان لحظه‌ای در نیروگاه رامین اهواز

(۲) خنک‌سازی هوای ورودی واحدهای مختلف گازی نیروگاه شهیدرجایی، ۲ واحد نیروگاه گازی منتظر قائم، یک واحد گازی نیروگاه زاهدان

(۳) ممیزی انرژی نیروگاه‌های منتظر قائم و بیستون

(۴) خرید و نصب لوله‌های سوپرهیت بندرعباس

(۵) تامین آب دمین سیستم خنک‌سازی هوای ورودی به واحدهای گازی نیروگاه شهیدرجایی قزوین

(۶) تدوین معیار راندمان و مصرف انرژی و آب و ارزیابی عملکرد سیستم‌های مدیریت انرژی در نیروگاه‌های حرارتی

(۷) تعویض FD Fan موجود در نیروگاه شازند با هدف کاهش مصرف داخلی

- ۸) بخشی از اجرای سیستم رفع محدودیت تولید در نیروگاه‌های دارای برج خنک کن خشک
- ۹) بررسی دلایل خروج از مدار هیترهای فشار قوی نیروگاه رامین و تاثیر آن در افت راندمان و ارائه راه حل‌های عملیاتی و موثر جهت استفاده کارا از آنها
- ۱۰) افزایش راندمان بویلرها با سامان‌دهی وضعیت احتراق در نیروگاه‌های بخار
- ۱۱) تعریف و برگزاری دوره آموزش مدیریت انرژی برای نیروگاه‌ها
- ۱۲) پروژه مطالعات تولید همزمان برق و حرارت در مراکز ستاد بحران
- ۱۳) پروژه مطالعات تولید همزمان برق و حرارت در نقاط روستایی
- ۱۴) بکارگیری مولدهای CHP در بیمارستان‌ها

■ عنوان طرح: یارانه سود تسهیلات و وجوه اداره شده:

پروژه‌های اجرا شده: ۲ پروژه شامل:

- بهبود شدت انرژی
 - مطالعه و بررسی درخواستهای واصله و نظارت بر اجرا
- از آنجاییکه واحدهای صنعتی عموماً قادر به تامین مالی جهت اجرای طرحهای پرهزینه بهینه‌سازی مصرف انرژی نمیباشند، دولت جمهوری اسلامی ایران به منظور ایجاد انگیزه در راستای کاهش شدت مصرف انرژی، افزایش کارایی، در بخشهای مختلف، در برنامه‌های سوم، چهارم و پنجم توسعه کشور، طرح یارانه سود تسهیلات و وجوه اداره شده را با تبیین نموده و طی سالهای ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۶ فعالیتهای ذیل در این طرح صورت گرفته است:
- ۱) جایگزینی مبردهای نسل جدید سیکل تبرید تولید یخچال و یخچال فریزر و فریزر خانگی
 - ۲) جایگزینی یخچال، یخچال فریزر و فریزر فرسوده با محصولات نو با رتبه انرژی A و بالاتر ساخت داخل کشور
 - ۳) توسعه ارتقای کارایی انرژی در تجهیزات و لوازم برقی به خصوص یخچال، یخچال فریزر و کولرآبی
 - ۴) اجرای راهکارهای بهینه‌سازی مصرف انرژی در صنایع کانی‌های فلزی، غیر فلزی و ...
 - اجرای راهکارهای بهینه‌سازی مصرف انرژی در بخش کشاورزی
 - ۵) جایگزینی خط تولید لامپ‌های التهابی با لامپ‌های پر بازده
 - ۶) تولید الکتروموتور و الکتروموتور راندمان بالا

- ۷) حمایت از تولید لوازم برق پربازده و ارتقای رتبه مصرف انرژی این تجهیزات
- ۸) مشاوره، مطالعه و نظارت بر اجرای پروژه‌های بهینه‌سازی در فرایند تولید و همچنین تولید فرآورده‌های انرژی بر
- ۹) مطالعات توسعه‌ای فن‌آوری‌های نوین بهینه‌سازی مصرف انرژی
- ۱۰) سیاست‌پژوهی و تدوین نقشه راه بهینه‌سازی مصرف انرژی در صنایع
- شایان ذکر است که از سال ۱۳۸۸ تا سال ۱۳۹۵، تسهیلاتی بالغ بر ۶۰۷۹۹۷ میلیون ریال در قالب وجوه اداره شده (وام قرض الحسنه) به شرکت‌های متقاضی تخصیص (با احتساب ۱٪ کارمزد)، اعطا شده که منجر به صرفه‌جویی انرژی الکتریکی سالانه ۱۶۱۴۳۰۸ مگاوات ساعت شده است.
- **عنوان طرح: فراسامانه ملی هوشمند اندازه‌گیری و مدیریت انرژی (فهام)**

پروژه‌های اجرا شده: دو پروژه شامل:

- ایجاد زیرساخت سیستم هوشمند اندازه‌گیری و اجرای طرح برای پستهای توزیع و روشنایی معابر (یک میلیون مشترک)
- پیاده‌سازی سیستم هوشمند اندازه‌گیری برای یک میلیون مشترک نواحی ۵ گانه و دیماندی کل کشور

بر اساس مصوبه شماره ۹۴۰۳۵/ت/۴۲۴۰۰ هـ مورخ ۱۳۸۸/۵/۷ هیات محترم وزیران، به منظور اجرای رهنمودهای مقام معظم رهبری درخصوص اصلاح الگوی مصرف، حفظ و صیانت از منابع ارزشمند انرژی کشور و امکان کنترل و کاهش خاموشیها، وظیفه پیاده‌سازی کامل شبکه هوشمند قرائت و مدیریت مصرف برق برای کلیه مشترکان طی ۵ سال به وزارت نیرو محول شده است. با عنایت به این مصوبه و با توجه به برنامه‌های وزارتخانه در زمینه کاهش تلفات، در راستای تحقق آرمان‌های چشم‌انداز توسعه جمهوری اسلامی ایران، وزارت نیرو بر آن شد تا طرح پیاده‌سازی فراسامانه هوشمند اندازه‌گیری و مدیریت انرژی (فهام) را در جهت بهینه‌سازی مصرف انرژی به انجام رساند.

همچنین در ماده ۴۷ قانون اصلاح الگوی مصرف، که در تاریخ ۸۹/۸/۵ به تصویب مجلس محترم شورای اسلامی رسیده است، وزارت نیرو موظف شد:

- برای همه متقاضیان جدید اشتراک، صرفاً کنتورهای هوشمند مجهز به سامانه قرائت و کنترل هوشمند بار و امکانات فن‌آوری اطلاعاتی روزآمد را نصب نماید.

• حداکثر ظرف پنج سال کنتورهای هوشمند مشترکین موجود با اولویت مشترکین پرمصرف و همچنین شبکه‌های توزیع و انتقال را با کنتورها، زیرساخت و تجهیزات مجهز به سامانه قرائت و کنترل هوشمند بار و فنآوری اطلاعاتی روزآمد جایگزین نماید. با توجه به پیشبینی اجرای کامل سامانه اندازه‌گیری هوشمند در برنامه پنجم توسعه کشور و همچنین موارد فوق‌الذکر، پیاده‌سازی این سامانه در سطح کشور در قالب طرح «فراسامانه هوشمند اندازه‌گیری و مدیریت انرژی (فهام)» در دستور کار این سازمان قرار گرفت و فعالیت‌های ذیل صورت پذیرفت:

- (۱) پیاده‌سازی پایلوت ۲۰۰۰ تایی در مناطق پنج گانه با اولویت مشترکین بزرگ دیماندی کشور
- (۲) تست تحویل‌گیری تجهیزات و نمونه پانل پیمانکار شامل کنتور هوشمند، جمع‌کننده داده، ماژول مخابراتی و نرم‌افزار AHE در مناطق بوشهر و اهواز
- (۳) بررسی گواهی آزمون‌های نوعی تجهیزات شرکت فراب، صفا نیکو و مهام شرق
- (۴) همکاری با نهادهای ذیربط درخصوص ایجاد و توسعه مراکز SOC
- (۵) همکاری با نهادهای ذیربط درخصوص ایجاد آزمایشگاه بدافزار در سطح وزارت نیرو
- (۶) بومی‌سازی تجهیزات نرم‌افزاری و سخت‌افزاری مربوط به طرح فهمام
- (۷) تست تحویل‌گیری تجهیزات و نمونه پانل پیمانکار شامل کنتور هوشمند، جمع‌کننده داده، ماژول مخابراتی و نرم‌افزار AHE در مناطق مشهد
- (۸) بررسی اسناد و مدارک مربوط به فاز طراحی و مهندسی پیمانکاران در مناطق «تهران و البرز»، «بوشهر» و «زنجان»
- (۹) انجام ثبت سفارش تجهیزات برای نمونه‌های ۲۰۰۰ تایی و ارائه برنامه نصب برای حدود ۶۰۰۰ کنتور در مناطق «تهران و البرز»، «بوشهر» و «زنجان»
- (۱۰) نصب ۴۰۰ هزار کنتور هوشمند مشترکین دیماندی در کل کشور
- (۱۱) نصب ۵۰ هزار کنتور هوشمند مشترکین چاه‌های کشاورزی
- (۱۲) نصب کنتورهای هوشمند پست‌های توزیع و روشنایی معابر در منطقه مشهد
- (۱۳) مدیریت آزمون‌های نوعی، نمونه‌ای، عملکردی، قابلیت همکاری و امنیت کنتور و تجهیزات هوشمند اندازه‌گیری

- ۱۴) طراحی سیستم مدیریت و پایش منابع انرژی تجدیدپذیر، مولدهای پراکنده و ادوات ذخیره‌ساز انرژی منطبق بر مشخصات طرح فهام
- ۱۵) تدوین الگوریتم های مربوط به نرم افزارهای کاربردی طرح فهام
- ۱۶) تهیه اسناد قابلیت همکاری در طرح فهام برای کنتورهای تکفاز و سه فاز اتصال مستقیم
- ۱۷) برنامه‌ریزی استراتژیک فناوری اطلاعات و ارتباطات در طرح فهام
- ۱۸) ایجاد زیرساخت لازم برای اجرای طرح فهام در کل کشور شامل تجهیز ۵ مرکز کنترل فهام با ظرفیت سخت افزاری ۲۵۰۰۰۰۰ مشترک
- ۱۹) تدوین اسناد قابلیت همکاری برای کنتورهای تکفاز و سه فاز اتصال مستقیم
- ۲۰) تکمیل الگوریتم نرم‌افزارهای کاربردی فهام شامل (صدور صورتحساب، مدیریت خاموشی، پاسخگویی بار و ...)

■ عنوان طرح: کاهش تلفات و بهینه‌سازی مصرف برق - بهینه‌سازی مصرف انرژی

پروژه‌های اجرا شده: ۱ پروژه با عنوان کاهش تلفات شبکه‌های برق در ۱۹۲ منطقه نمونه این طرح از سال ۱۳۸۸ به سازمان جهت اجرا منتقل گردید. مراحل اجرای طرح به شرح زیر می‌باشد:

- اعلام لیست شرکت‌های توزیع نیروی برق موضوع طرح در هر سال با هماهنگی شرکت توانیر
 - ارسال چارچوب تهیه طرح به شرکت‌های موضوع طرح
 - بازدید و بررسی طرح و تعیین اولویت‌های اجرایی با توجه به تخصیص انجام شده
 - تهیه اسناد مناقصه، برگزاری و تعیین برنده مناقصه
 - نظارت بر حسن اجرای پروژه توسط پیمانکار
 - پرداخت صورت وضعیتها و تحویل موقت و دائم پروژه
 - ارزیابی طرح پس از اجرا و تعیین میزان اثربخشی طرح
- بسته به ماهیت هر پروژه اقداماتی در جهت کاهش تلفات شبکه‌های توزیع مناطق نمونه انجام میشود و فعالیت های ذیل در طی این سالها صورت پذیرفته است:
- ۱) اجرای پروژه تبدیل سطح ولتاژ ایستگاه همت شیراز از ۱۱ به ۲۰ کیلو ولت

۲) اجرای پروژه‌های کاهش تلفات در مناطق نمونه شرکت‌های توزیع جنوب استان کرمان (شهرستان رودبار جنوب) و استان مازندران (شهرستان بابل)

۳) انجام مطالعات فنی، توسعه ای و سیاستی کاهش تلفات شبکه های توزیع

■ عنوان طرح: توسعه استفاده از لامپ کم مصرف - بهینه‌سازی مصرف انرژی

پروژه‌های اجرا شده: ۲ پروژه شامل:

● توسعه استفاده از لامپ های کم مصرف - بهینه‌سازی مصرف انرژی

● اصلاح سیستم روشنایی

این طرح از سال ۱۳۷۹ آغاز و سال خاتمه طرح نیز ۱۳۹۴ تعیین گردیده بود. همچنین در موافقتنامه اولیه، دستیابی به کاهش توان به میزان ۲۰۰۰ مگاوات پیشبینی شده بود که با انجام اقدامات مختلف نظیر تهیه و توزیع بیش از ۱۰۰ میلیون شعله لامپ کم‌مصرف یارانهای و اصلاح سیستم‌های روشنایی معابر مجموعاً معادل ۲۰۲۰ مگاوات کاهش توان حاصل گردید که از این میزان، حدود ۲۰۱۹٫۵ مگاوات مربوط به دوران قبل از دولت یازدهم و ۰٫۵ مگاوات نیز مربوط به دوران دولت یازدهم بوده است. شایان ذکر است که علیرغم افزایش هدف اولیه تعیین شده به رقم ۲۹۰۰ مگاوات، به دلیل کمبود اعتبارات دولت و همچنین با توجه به تحقق کامل اهداف براساس رقم اولیه تعیین شده، این طرح در سال ۱۳۹۴ خاتمه داده شد.

اهم فعالیت‌های انجام شده در بخش روشنایی از سال ۱۳۹۲ به بعد به شرح زیر می‌باشد:

● (۱) انجام پروژه پایلوت اصلاح سیستم روشنایی با استفاده از لامپ‌های LED لوله‌ای

در بیمارستان طالقانی تهران و ساختمان‌های اداری شرکت توانیر و نیز شرکت‌های برق منطقه‌ای یزد، خوزستان، هرمزگان، سیستان و بلوچستان، زنجان

● اجرای پروژه پایلوت اصلاح سیستم روشنایی معابر با استفاده از چراغ‌های LED در محدوده

شرکت‌های توزیع استان‌های گلستان، یزد، تهران بزرگ، خراسان جنوبی و شهرستان اصفهان

● حمایت معنوی از تولیدکنندگان، واردکنندگان و تامین کنندگان انواع محصولات روشنایی

LED با تشکیل فهرست محصولات منطبق بر مشخصات فنی استاندارد در سایت سبابا

● پیشنهاد لایحه «ممنوعیت توزیع لامپ های رشته ای با توان بالاتر از ۴۰ وات»

که براساس مصوبه شماره ۵۰۰۶۴/ت/۴۸۰۶۵ ک مورخ ۱۳۹۱/۳/۱۶ و همچنین ۷۱۴۴/

۵۵۱۳۴۷ مورخ ۱۳۹۵/۱/۲۶ هیات وزیران ابلاغ شد.

- تدوین سند چشم انداز توسعه منابع نوری LED
- انجام پروژه‌های مطالعاتی و تحقیقاتی در حوزه روشنایی
- ارتقاء سطح دانش و آگاهی در سطوح مختلف جامعه با انجام تبلیغات، حضور در نمایشگاه‌های متعدد، برگزاری سمینارها و کارگاه‌های آموزشی، تدوین کتاب روشنایی، چاپ و انتشار بروشور و ... به منظور ترویج فرهنگ توسعه استفاده از محصولات پربازده

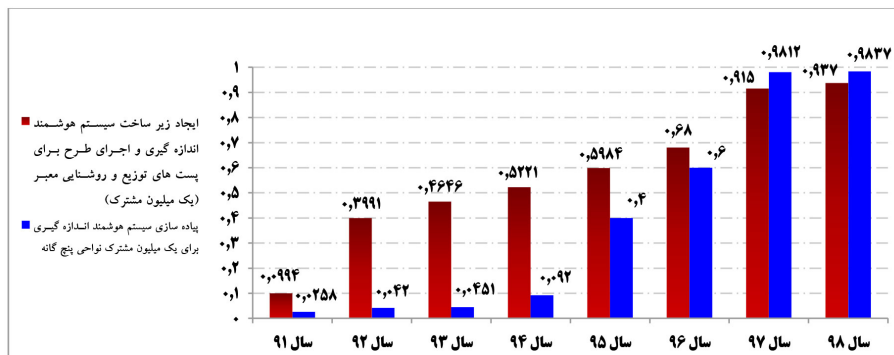
مدیریت شبکه اندازه‌گیری هوشمند (طرح فهام)

در دولت تدبیر و امید برنامه‌ریزی و مدیریت شبکه اندازه‌گیری هوشمند با اهداف بسترسازی مناسب برای اصلاح الگوی مصرف، اجرای کامل قانون هدمند کردن یارانه‌ها، کاهش پیک بار از طریق اجرای برنامه‌های مدیریت بار، امکان اعمال مدیریت بار و انرژی توسط بهره‌بردار شبکه در شرایط اضطراری، کاهش تلفات غیر فنی و شناسایی و مانیتورینگ تلفات فنی شبکه توزیع، کاهش خطای انسانی در قرائت و صدور قبض و بهبود وصول مطالبات، افزایش کیفیت خدمات و کاهش زمان قطعی و نظارت بر کیفیت برق، بسترسازی گسترش استفاده از تولیدات پراکنده و انرژی‌های تجدیدپذیر، امکان پیش‌فروش برق و راه‌اندازی بازار خرده‌فروشی برق، کاهش هزینه‌های بهره‌برداری و توسعه شبکه، ایجاد زیرساخت مناسب جهت پیاده‌سازی و توسعه شبکه هوشمند در کشور و فراهم آوردن بستر مناسب جهت قرائت مکانیزه کنتورهای آب و گاز اجرایی شد که تاکنون اقدامات ذیل انجام شده است:

- تدوین نقشه‌راه، طراحی مفهومی، فنی و استانداردهای بومی سیستم اندازه‌گیری هوشمند با رعایت الزامات امنیتی و پدافند غیرعامل
- تدوین دستورالعمل‌های مرتبط با تنوع‌بخشی به تعرفه‌های برق و برنامه‌های پاسخگویی بار
- امکان‌سنجی استفاده از زیرساخت فهام جهت مدیریت تأمین برق خودروهای الکتریکی
- تدوین طرح ملی اپراتور هوشمند با هدف ایجاد مدل کسب و کار جهت سرمایه‌گذاری بخش خصوصی
- بومی‌سازی و انتقال دانش فنی ساخت کنتورهای هوشمند و نرم‌افزارهای شبکه هوشمند
- ارتقای دانش مهندسی مشاور در زمینه شبکه هوشمند انرژی و صدور دانش فنی به کشورهای منطقه (عمان، تاجیکستان، بنگلادش و عراق)
- اشتغال‌زایی در بخش‌های مدیریت، فنی و مهندسی، ساخت و پیاده‌سازی شبکه هوشمند به تعداد ۲۰۰۰ نفر

- امکان تست تجهیزات ساختافزاری و نرم‌افزاری شبکه هوشمند در پژوهشگاه نیرو
 - ساماندهی و ارتقای خدمات مشترکین و وصول درآمد شرکت‌های توزیع نیروی برق
 - ایجاد زیرساخت شبکه هوشمند در شرکت‌های توزیع و ارتقای دانش بهره‌برداران شبکه توزیع:
 - استقرار و راه‌اندازی ۶ مرکز کنترل با ظرفیت ساختافزاری ۳ میلیون و ظرفیت نرم‌افزاری ۶ میلیون مشترک
 - نصب و راه‌اندازی بیش از ۴۵۰ هزار کنتور هوشمند برای مشترکین بزرگ و پرمصرف کشور شامل مشترکین دیماندی صنعتی، تجاری، اداری و چاههای کشاورزی
 - امکان مدیریت و پایش بیش از ۲۵۰۰۰ مگاوات بار مصرفی شبکه
 - تسهیل امکان مدیریت منابع آبی کشور با استفاده از پایش انرژی و کاهش هزینه‌های مربوطه به میزان ۵۰ درصد
 - امکان مدیریت بار و کاهش پیک بار مصرفی بمیزان ۴۰۰۰ مگاوات در تابستان سال جاری با این سیستم
- شکل ۱-۱۹ عملکرد ایجاد زیر ساخت سیستم هوشمند اندازه‌گیری و اجرای طرح برای پست‌های توزیع و روشنایی معبر و همچنین پیاده‌سازی سیستم هوشمند اندازه‌گیری برای یک میلیون مشترک را نشان می‌دهد.

شکل ۱۹- مقایسه روند اجرایی طرح فهایم طی سال‌های گذشته

برق رسانی روستایی

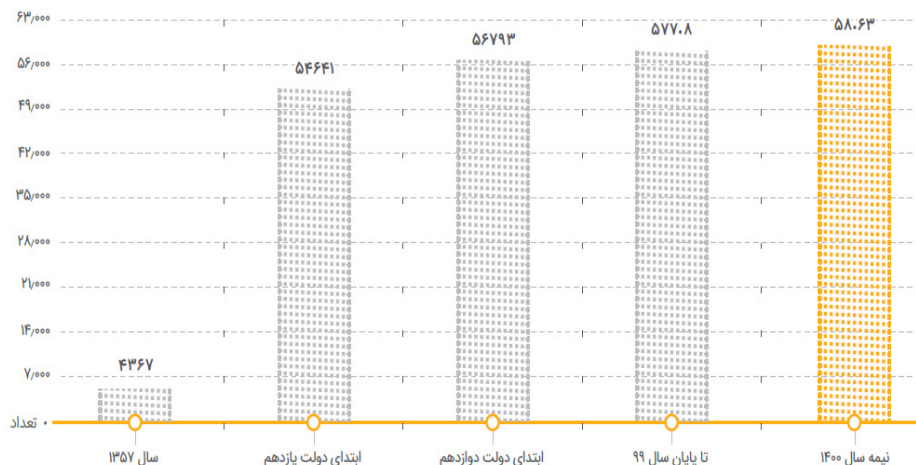
در راستای توسعه عدالت اجتماعی و محرومیت زدایی، برق رسانی به روستاهای کشور در این دوره نیز ادامه یافت و با برخورداری شدن ۳۰۶۷ روستا از نعمت برق، تعداد روستاهای برقدار کشور

به ۵۷۷۰۸ روستا رسید. در این میان، ۲۴۱ روستا با ۲۶۸۶ خانوار در نقاط صعب العبور، دور افتاده کشور و یا درون عرصه منابع طبیعی و جنگل‌ها بوده که با استفاده از سیستم‌های انرژی‌های نو و تجدیدپذیر (سیستم‌های خورشیدی و بادی) برقرار گردیده است که از این تعداد، ۱۴۲ روستا عملکرد این دوره می‌باشد. بدیهی است در سایه برقرسانی به روستاها ضمن تثبیت جمعیت در روستاها و جلوگیری از مهاجرت بی رویه به شهرها، اشتغال و فعالیت‌های اقتصادی نیز در بخش روستایی شکوفاتر خواهد شد. به این ترتیب ایران، اولین کشور منطقه است که روستاهای خود را بصورت رایگان برقرسانی کرده است. شکل ۲۱ تعداد روستاهای برقرار شده از ابتدای انقلاب تا پایان سال ۹۹ را نشان می‌دهد. همچنین، پیش بینی می‌شود تعداد روستاهای برق دار در پایان دولت تدبیر و امید به ۵۸۰۶۳ روستا برسد. بدین ترتیب، عملکرد برقرسانی به روستاها در طی دولت تدبیر و امید به ۳۴۲۲ روستا خواهد رسید.

جدول ۸- تعداد روستاهای برق دار شده در دولت تدبیر و امید

سال	سالانه	جمع	درصد رشد سالانه
۱۳۹۱	۴۴۵	۵۴۵۶۱	۰,۸
۱۳۹۲	۶۳۰	۵۵۱۹۱	۱,۱
۱۳۹۳	۴۷۳	۵۵۶۶۴	۰,۸
۱۳۹۴	۵۰۶	۵۶۱۷۰	۰,۹
۱۳۹۵	۶۲۳	۵۶۷۹۳	۱,۱
۱۳۹۶	۲۳۷	۵۷۰۳۰	۰,۴
۱۳۹۷	۲۵۰	۵۷۲۸۰	۰,۴
۱۳۹۸	۱۴۰	۵۷۴۲۰	۰,۲
۱۳۹۹	۲۸۸	۵۷۷۰۸	۰,۵
	درصد رشد کلی		۵,۹

شکل ۲۰- تعداد روستاهای برقدار شده از ابتدای انقلاب تا پایان سال ۹۹

اجرای کامل برنامه خاموشی صفر در تابستان ۹۸ و ۹۹

صنعت نیروگاهی کشور با عملکرد درخشان خود در چند سال گذشته و در دولت تدبیر و امید هم‌اکنون به یکی از پایه‌های اساسی توسعه کشور بدل شده است. این صنعت توانسته با افزایش ظرفیت تولید و همچنین بهره‌برداری پایدار و مؤثر نیروگاه‌های موجود، در شرایط حساس همچون اوج مصرف برق در فصل گرما، بستری مطمئن برای تأمین انرژی بخش‌های خانگی، صنعت و خدمات فراهم آورد. با تلاش شبانه‌روزی مدیران و کارکنان صنعت برق و همکاری خوب مشترکان در اجرای طرح‌های تشویقی مدیریت مصرف، در دو سال پیاپی ۹۸ و ۹۹ رشد اوج مصرف برق در حد ۱ درصد مهار و تابستان بسیار گرم بدون خاموشی برنامه‌ریزی شده (ناشی از کمبود تولید) پشت سر گذاشته شد. اگرچه دشمنان نظام جمهوری اسلامی ایران، بی‌صبرانه منتظر بودند با ادامه تحریم‌های ظالمانه و رشد بالای مصرف برق شاهد خاموشی‌های گسترده، توقف در چرخه صنعت و اختلال در صادرات برق باشند (تمرکز جدی رسانه‌های معاند در بازتاب کوچکترین حوادث از جمله نقص فنی در یکی از تجهیزات شبکه گسترده برق شاهد این موضوع است) صنعت برق توانست در تأمین برق مورد نیاز کشور و اجرای تعهدات صادراتی به صورت موفقیت‌آمیزی انجام وظیفه نماید:

● سال ۹۸: در سال ۹۷ حدود ۸ هزار مگاوات کمبود تولید برای تابستان ۹۸ پیش‌بینی شده

بود و براساس برنامه‌ریزی صورت گرفته در قالب برنامه ۰۹۸ (با هدف عبور موفق از دوره اوج بار سال ۱۳۹۸ به عنوان یکی از برنامه‌های مهم بخش برق وزارت نیرو) مقرر شد تا ۵ هزار مگاوات از این کمبود با افزایش واحدهای تولیدی و به مدار آمدن نیروگاه‌های جدید و نیز اجرای ۱۱ برنامه مدیریت مصرف در سراسر کشور به منظور جبران ۳ هزار مگاوات باقی‌مانده عملیاتی شود که حاصل این برنامه‌ریزی‌ها پایان پیک تابستان ۹۸ با خاموشی صفر بود.

- بخشی از دستاوردهای عبور موفق از اوج مصرف تابستان ۱۳۹۸

- رکورد ۳ هزار و ۲۵۰ مگاواتی افزایش تولید در طول یک سال با بهره‌برداری از ۱۵ نیروگاه جدید در طی این سال در ۱۲ استان کشور
- افزایش حدود ۵۷۰ مگاوات به ظرفیت تولید برق کشور با رفع موانع تولید و نوآوری در سیستم نیروگاه‌های موجود
- دستیابی به رکورد ۳ هزار و ۸۷۴ مگاوات در پیک‌سایه
- حفظ تعهدات صادراتی و افزایش صادرات برق به دلیل سال آبی مناسب به گونه‌ای که در مرداد ماه این سال با حدود ۲,۳ میلیارد کیلووات ساعت صادرات برق، بیشترین مقدار صادرات در سال‌های اخیر عملی شده است.
- سال ۹۹: برای عبور موفق و بدون خاموشی از اوج مصرف برق تابستان، با استفاده از تجارب حاصل از اجرای برنامه مدیریت توأمان عرضه و تقاضای برق در سال ۱۳۹۸ (برنامه ۰۹۸)، برنامه سال ۱۳۹۹ (برنامه ۰۹۹) تدوین و اجرا گردید. در این برنامه ضمن توسعه زیرساخت‌ها، به حوزه سازوکارها نیز توجه ویژه‌ای گردید:

- ساخت و سازها:

- احداث ۱۶۲۱ مگاوات نیروگاه جدید سیکل ترکیبی، گازی، مقیاس کوچک و تجدیدپذیر و ارتقا و رفع محدودیت تولید نیروگاه‌ها به میزان ۳۴۰ مگاوات
- انجام بیش از ۱۰۳ هزار مگاوات تعمیرات اساسی و نیمه اساسی در نیروگاه‌های کشور
- احداث ۱۵۱۴۳ کیلومتر خطوط و ۱۲۱۸۵ مگاوات‌آمپر ظرفیت ترانسفورماتورهای انتقال، فوق توزیع و توزیع

- سازوکارها:

- احداث و راهاندازی مرکز پایش هوشمند مصرف برق کشور
- توسعه ۲,۵ برابری طرح‌های تشویقی مدیریت مصرف نسبت به سال قبل با مبادله ۲۹۴ هزار تفاهم‌نامه همکاری مشترکان. (این طرحها به صورت داوطلبانه است و مشترک می‌تواند با کاهش مصرف خود در ساعات اوج مصرف، علاوه بر دریافت پاداش یا بخشودگی صورتحساب، میزان مصرف خود را در ساعات غیر اوج مصرف جبران کند. این برنامه‌ها با هماهنگی و اطلاع قبلی مشترک و حداکثر برای ۳۰۰ ساعت در طول سال اجراء میشود).
- بکارگیری شرکت‌های دانش بنیان و ایجاد کسب و کار جدید در مدیریت مصرف

- بخشی از دستاوردهای عبور موفق از اوج مصرف تابستان ۱۳۹۹

- بیش از ۳ هزار مگاوات کاهش اوج مصرف با اجرای طرح‌های مدیریت مصرف (۴۵ درصد بیشتر از سال ۱۳۹۸)
- تامین برق پایدار و مطمئن مشترکان کشور بدون خاموشی برنامه‌ریزی شده (ناشی از کمبود تولید)
- حفظ تعهدات صادراتی و افزایش صادرات برق بویژه به کشور عراق

● عوامل موثر گذر از پیک تابستان ۹۸ و ۹۹

میزان تولید برق نیروگاه‌های حرارتی بیش از تعهد برنامه‌ریزی شده بوده و این موفقیت را مدیون تلاش صادقانه همکاران صنعت برق نیروگاهی هستیم. این امر سبب شده تا آمادگی واحدهای حرارتی در پیک سال ۹۸ نسبت به پیک سال ۹۷ حدود یک درصد (معادل ظرفیت ۲۲۰۰ مگاوات) افزایش یابد و به میزان ۹۹ درصد برسد که این یک درصد افزایش آمادگی معادل صرفه‌جویی حدود ۲ هزار میلیارد تومان در بخش سرمایه‌گذاری تولید برای نصب واحدهای جدید نیروگاهی در کشور است. این آمادگی از آن رو حائز اهمیت است که تحریم‌های جدیدی علیه کشورمان وضع شده، اما با تلاش گسترده و شبانه‌روزی کارکنان صنعت تولید برق توانستیم پیک پرمصرف تابستان را با کارنامه قابل قبول از نظر آمادگی تولید، پشت‌سر گذاریم. عوامل تاثیرگذار در گذر موفق از پیک تابستان را می‌توان در چند

بخش طبقه‌بندی کرد:

۱- **سرمایه انسانی:** همه توانمندی صنعت برق مرهون تلاش و دانش فنی سرمایه انسانی است. در حال حاضر، حدود ۱۵ هزار نفر از کارکنان صنعت برق در بخش تولید برق در نیروگاه‌های حرارتی در حال خدمت هستند که با ایثار و همت شبانه‌روزی خود باعث شدند تا صنعت برق در ایام پیک ۹۸ و ۹۹ سربلند بیرون آید. دو نمونه از کارهای بسیار بزرگی که با تلاش بی‌وقفه پرسنل نیروگاه‌های حرارتی برای به مدار آوردن واحدهای حادثه دیده در نیروگاه‌های مهم کشور در سریع‌ترین زمان ممکن انجام شد عبارتند از:

● ترمیم کلیدخانه آسیب‌دیده واحد یک نیروگاه رامین اهواز

● احیای کانال کابل حادثه‌دیده نیروگاه بعثت در کوتاه‌ترین زمان ممکن

۲- **برنامه‌ریزی تعمیرات پیشگیرانه:** هر ساله با گذر از پیک بار تابستان و شروع فصل تعمیرات از ۱۵ شهریور در طول یک بازه زمانی ۲۷۰ روزه، برنامه‌ریزی تعمیرات برای بیش از ۹۰ هزار مگاوات، ظرفیت نیروگاه حرارتی انجام می‌شود که با توجه به ظرفیت منصوبه موجود در کشور، به معنای انجام دوبار تعمیرات دوره‌ای در هر سال برای برخی از واحدهای حرارتی است. از جمله اهداف انجام به موقع تعمیرات پیشگیرانه در واحدهای نیروگاهی حرارتی می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد: افزایش آمادگی و کاهش توقف‌های ناخواسته واحدهای نیروگاهی در طول بهره‌برداری؛ بهبود عملکرد و افزایش راندمان؛ کاهش هزینه‌های تولید؛ کاهش مصرف سوخت؛ کاهش میزان آلاینده‌های محیطی؛ کاهش مصرف آب و... برای برنامه‌ریزی دقیق تعمیرات پیشگیرانه، عوامل و محدودیت‌های متعددی لازم است به‌طور همزمان مورد توجه قرار گیرد که از جمله آن می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد: آمادگی نیروگاه برای انجام تعمیرات؛ تامین به موقع لوازم و قطعات مورد نیاز تعمیرات؛ آمادگی گروه‌های تعمیراتی برای انجام تعمیرات؛ آمادگی کارگاه‌های تعمیراتی؛ داشتن کمترین میزان انحراف از برنامه‌ریزی تعمیرات مبتنی بر ساعات کارکرد تجهیزات؛ اولویت‌بندی برنامه تعمیرات واحدها بر اساس پایش وضعیت تجهیزات در زمان بهره‌برداری و در نظر گرفتن اولویت تعمیرات برای واحدهای حادثه‌دیده؛ در نظر گرفتن محدودیت‌های مربوط به تامین انرژی برق مطمئن مورد نیاز بخش مصرف‌کننده، محدودیت‌های مربوط به شبکه انتقال قدرت و محدودیت‌های مربوط به شبکه سوخت‌رسانی.

۳- افزایش آمادگی واحدهای حرارتی: برای محاسبه آمادگی واحدهای نیروگاه‌های حرارتی در ماه‌های مختلف سال، حدود ۷۴ پارامتر مختلف مورد ارزیابی قرار می‌گیرد که براساس آن سالانه بالغ بر ۱۰۰ میلیون داده از شرکت مدیریت شبکه برق ایران جهت محاسبه وضعیت آمادگی واحدهای حرارتی در ماه‌های مختلف سال براساس فرمول‌های استاندارد جهانی دریافت و پردازش می‌شود. پس از تعیین میزان آمادگی واحدهای نیروگاه‌های مختلف، جلسات متعددی با بهره‌برداران آن دسته از واحدهای نیروگاهی که دارای میزان آمادگی کمتر از نرم هستند، برگزار می‌شود تا با بررسی مشکلات و ارائه راهکارهای مناسب، سطح آمادگی آنها ارتقا یابد. این امر باعث شده که در سال ۹۷ آمادگی واحدهای حرارتی سالانه حدود یک درصد (معادل ظرفیت ۲۲۰۰ مگاوات) افزایش یابد و هر یک درصد افزایش آمادگی معادل صرفه‌جویی حدود ۲ هزار میلیارد تومان در بخش سرمایه‌گذاری تولید برای نصب واحدهای جدید نیروگاهی در کشور است.

۴- توانمندی ساخت داخل قطعات نیروگاهی: یکی از پارامترهای تاثیرگذار در اجرای به موقع برنامه تعمیرات واحدهای نیروگاهی، تامین به موقع قطعات با کیفیت مورد نیاز واحدهای نیروگاهی است. در سال‌های اخیر به‌رغم مشکلات بسیاری که تحریم‌های ظالمانه در تامین قطعات مورد نیاز نیروگاهی به وجود آورده است، در راستای اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی و با تکیه بر توانمندی شرکت‌های داخلی، بسیاری از قطعات و تجهیزات ضروری و پرمصرف نیروگاهی بومی‌سازی شده که در نتیجه سبب شده است تعمیرات پیشگیرانه واحدهای حرارتی با کمترین انحراف نسبت به برنامه زمان‌بندی صورت پذیرد.

۵- مدیریت حوادث پیش‌بینی نشده: اگرچه انجام به موقع تعمیرات پیشگیرانه با افزایش قابلیت اطمینان واحدهای نیروگاه‌های حرارتی، نرخ خروج اضطراری واحدهای حرارتی را به حداقل مقدار ممکن می‌رساند، ولی وقوع دسته‌ای از حوادث پیش‌بینی نشده که منجر به اختلال در روند تولید بی‌وقفه برخی واحدها شود، اجتناب‌ناپذیر است. در این شرایط، مدیریت کردن واحد حادثه دیده به منظور تولید بی‌وقفه تا حد تحمل واحد یا بازیابی سریع واحد خارج شده در صورت شدت حادثه پیش‌بینی نشده بسیار حائز اهمیت است. بنابراین در ابتدا تلاش می‌شود واحد نیروگاهی حادثه دیده تا حد امکان در مدار باقی بماند تا در اولین فرصت و با عبور از پیک بار، واحد با هماهنگی دیسپاچینگ از مدار خارج شده و تعمیرات لازم روی آن

انجام شود، ولی چنانچه به دلیل شدت حادثه تداوم تولید برق توسط واحد امکان پذیر نباشد، تمامی امکانات بسیج می‌شوند تا در حداقل زمان ممکن واحد را برای اتصال مجدد به شبکه آماده کند که این امر تنها با فداکاری تیم بهره‌بردار و تعمیراتی امکان پذیر است.

۶- برنامه‌ریزی تعمیرات مبتنی بر پایش وضعیت تجهیزات: براساس روش جدید برنامه‌ریزی تعمیرات که مبتنی بر پایش وضعیت تجهیزات نیروگاهی و بررسی دقیق پارامترهایی نظیر وایبریشن، دما و ... است، واحدهایی که مقدار پارامترهای تحت پایش آنها از مقدار مجاز عبور کند در برنامه تعمیراتی قرار می‌گیرد و این مهم به صورت آزمایشی در دو نیروگاه حرارتی انجام شده و به میزان قابل توجهی درصد هزینه تعمیرات را کاهش داده است و هم‌اکنون برای توسعه و استقرار آن در سایر نیروگاه‌های کشور در اولویت برنامه‌های شرکت برق حرارتی قرار دارد.

۷- توجه به مسائل زیست‌محیطی: رعایت مسائل زیست محیطی همواره در دستور کار شرکت‌های تابعه، مخصوصاً شرکت‌های تولید انرژی قرار داشته‌اند. از این رو استفاده از انرژی‌های پاک (آبی، خورشیدی، بادی و ...) به عنوان یکی از شاخص‌های مهم و از برنامه‌های اولویت دار این وزارتخانه محسوب می‌شود.

۸- خودکفایی و مدیریت هزینه‌ها: با توجه به خودکفایی تولید از نظر مالی، ضروری است با نحوه صحیح بنگاه‌داری، درآمد لازم را به دست آورده و نهایت صرفه‌جویی و مدیریت در هزینه‌ها مدنظر قرار گیرد.

قطعاً سال‌های ۱۳۹۷، ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ برای صنعت برق کشور، ویژه و فراموش‌نشده است و نشانه‌ای از زیرکی ایرانیان برای عبور از فشار تحریم‌ها با اصلاح شیوه‌های مصرف محسوب می‌شود، چرا که میانگین رشد اوج مصرف که طی ده سال قبل از سال ۱۳۹۷ به میزان ۵,۲ درصد بوده است، با اجرای طرح‌های مدیریت مصرف در حد ۱ درصد مهار گردید. این در حالی است که سالانه بیش از یک میلیون مشترک جدید خانگی افزایش می‌یابد و بالغ بر ۱۵۰۰ مگاوات تقاضای جدید در بخش‌های مختلف اقتصادی ایجاد می‌گردد. در حالی که در اغلب کشورهای صنعتی به دلیل رکود ناشی از شیوع بیماری کرونا، مصرف برق به میزان ۵ تا ۲۵ درصد کاهش داشته است، میزان مصرف کل انرژی برق کشور از ابتدای سال جاری تاکنون در مقایسه با مدت مشابه سال قبل بیش از ۴,۶ درصد و میزان مصرف انرژی برق

صنایع بزرگ نیز بیش از ۱۱,۸ درصد رشد داشته که بیانگر رونق تولید در کشور است. این وزارتخانه برنامه‌ریزی برای احداث نیروگاه‌های جدید با هدف افزایش بهره‌وری و توسعه اقتصاد ملی و همچنین نهادینه کردن و استمرار طرح‌های مدیریت مصرف برای عبور موفق از تابستان ۱۴۰۰ را در اولویت کار خود قرار داده است.

صادرات برق و نقش آن در تضمین توسعه‌ی صنعت برق ایران

جمهوری اسلامی ایران در شرایط فعلی با کشورهای همجوار خود شامل پاکستان، افغانستان، ترکمنستان، آذربایجان، ارمنستان، ترکیه و عراق ارتباط الکتریکی و تبادل انرژی دارد. بعد از روی کار آمدن دولت تدبیر و امید با توجه به این که چشم انداز وزارت نیرو تبدیل ایران به مرکز راهبردی برق منطقه بوده است، این موضوع در دستور برررسی قرار گرفت به نحوی که سرمایه گذاری وسیعی در حوزه‌ی بهینه‌سازی صنعت برق و افزایش ظرفیت نیروگاهی کشور صورت پذیرفت. بعد از گذشت حدود ۴۱ سال از انقلاب شکوهمند جمهوری اسلامی ایران، با افزایش بیش از ۱۱,۷ برابری ظرفیت نصب شده نیروگاهی کشور تا پایان سال ۹۸ به ۸۲ هزار و ۷۱۷ مگاوات رسید و کشور را از این نظر در جایگاه شایان توجهی در خاورمیانه (رتبه‌ی اول) و دنیا (رتبه‌ی چهاردهم) قرار داد. در طول برنامه‌های پنجم و ششم توسعه‌ی کشور، توسعه‌ی صادرات برق به کشورهای همجوار مورد توجه قرار گرفت که درآمد ارزی قابل توجهی از این کانال عاید کشور عزیزمان شد. جدول زیر میزان صادرات برق را در طی دولت تدبیر و امید به کشورهای همجوار به تفکیک کشورها نشان می‌دهد.

همان‌طور که ملاحظه می‌شود، کل برق صادر شده در سال ۹۸ حدود ۸ میلیارد کیلووات‌ساعت بوده است که معادل ۲/۷ درصد کل برق تولیدی کشور است و کل عایدی حاصل از آن صرف بهینه‌سازی صنعت برق کشور شده است. برق تولیدی کشور در سال ۹۸ بدون سوخت فسیلی ۸۰ میلیارد کیلووات‌ساعت بوده که به تفکیک ۴۲ میلیارد کیلووات‌ساعت آن سهم نیروگاه‌های بخار سیکل ترکیبی، ۳۰ میلیارد کیلووات‌ساعت سهم نیروگاه‌های برق آبی، ۱/۵ سهم نیروگاه‌های تجدیدپذیر و ۶ میلیارد کیلووات‌ساعت سهم نیروگاه‌های اتمی بوده است. در این سال خالص منابع مالی حاصل از صادرات برق ۶۰۰ میلیون دلار بوده است در حالی که کل منابع حاصل از فروش داخلی برق ۲۴ هزار میلیارد تومان طبق مصوب بوده است. بر اساس آخرین آمارها در مدیریت شبکه، کل برق صادر شده در سال ۹۹

در حدود ۹۷۹۹ میلیون کیلووات ساعت بوده است که نسبت به سال قبل ۱۹ درصد رشد را نشان می‌دهد.

جدول ۹- صادرات برق در طی دولت تدبیر و امید (میلیون کیلووات ساعت)

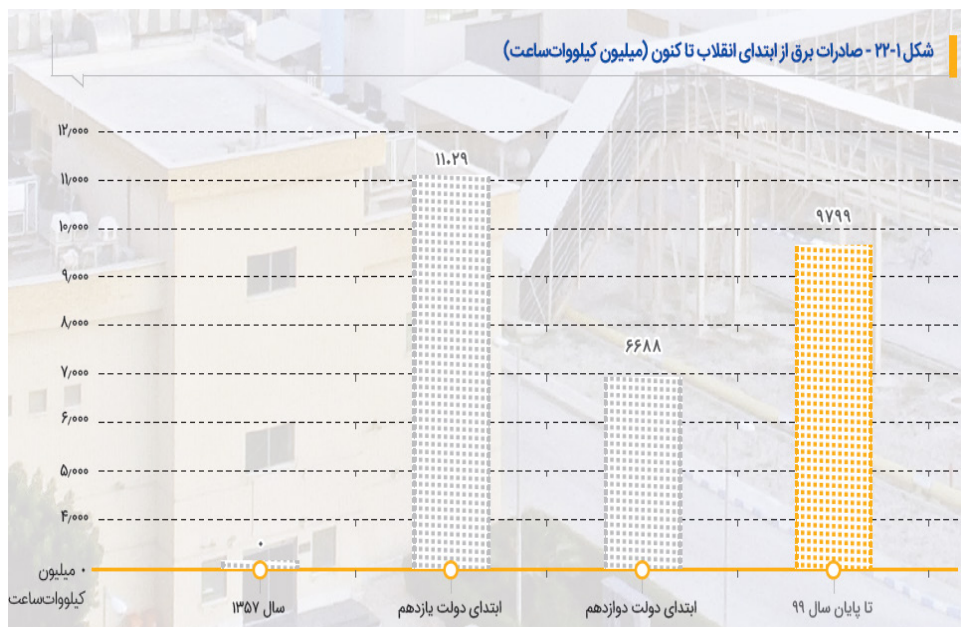
سال	نخجوان	ترکیه	ارمنستان	آذربایجان (ایمشلی)	ترکمنستان	پاکستان	افغانستان	عراق	جمع
۱۳۹۲	۶۵	۲۳۹۵	۸۲		۳	۴۱۴	۷۹۶	۷۸۳۱	۱۱۵۸۶
۱۳۹۳	۶۶	۲۱۷۹	۸۵		۱	۴۴۶	۸۱۹	۶۰۶۳	۹۶۶۰
۱۳۹۴	۵۰	۱۷۲۳	۴۵		۰/۴	۴۵۷	۷۸۲	۶۸۲۲	۹۸۸۰
۱۳۹۵	۴۸	۲۹۷	۱۰۵	۱	۰	۴۸۲	۷۳۱	۵۰۲۴	۶۶۸۸
۱۳۹۶	۴۰	۰	۵۱	۳	۰	۵۵۸	۷۱۷	۶۸۰۳	۸۱۷۲
۱۳۹۷	۲۸	۰	۵۸	۱	۰	۵۱۱	۷۵۶	۴۹۴۲	۶۲۹۵
۱۳۹۸	۳۳	۰	۵۴	۱	۰	۵۱۷	۸۱۵	۶۷۸۶	۸۲۰۶
۱۳۹۹	۳۰	۰	۴۵	۱	۰	۵۱۱	۸۴۸	۸۳۶۴	۹۷۹۹

● سالانه معادل ۲۰ میلیارد متر مکعب صرفه جویی سوخت حاصل از تولید برق بدون سوخت فسیلی صورت می‌پذیرد که از این میزان ۱۰ میلیارد متر مکعب آن در بخش بخار سیکل ترکیبی و ۷/۵ میلیارد متر مکعب آن در نیروگاه‌های برق‌آبی صرفه جویی می‌گردد.

● در طول ۶ سال در حدود ۱۶ میلیارد متر مکعب صرفه‌جویی سوخت حاصل از کاهش تلفات برق حاصل شده است.

● در طی ۵ سال در حدود ۴/۵ میلیارد متر مکعب صرفه‌جویی سوخت حاصل از افزایش راندمان نیروگاه‌ها صورت پذیرفته است.

با فرض این که صادرات برق از محل نیروگاه‌های حرارتی گازی صورت می‌گرفت، کل سوخت مورد نیاز در سال ۹۸ حدود ۲ میلیارد متر مکعب معادل ۰/۷ درصد مصرف گاز کل کشور می‌بود.

شکل ۲۱- صادرات برق از ابتدای انقلاب تا پایان سال ۹۹ (میلیون کیلووات ساعت)

چالش‌ها و پیشنهادات

مشکل تامین سوخت مورد نیاز و عرضه گاز طبیعی به نیروگاه‌ها، بدهی زیاد شرکت‌های برق و زیانده بودن آنها، هدر رفتن برق در خطوط انتقال، پایین بودن قیمت برق و افزایش بی‌رویه مصرف را می‌توان پنج چالش بزرگ صنعت برق ایران عنوان کرد.

پایین بودن قیمت برق یکی از مهمترین دلایل افزایش بی‌رویه مصرف برق در ایران است و این مشکل را می‌توان مادر تمامی مشکلاتی دانست که صنعت برق ایران با آن روبه‌رو است. دولت تدبیر و امید با آگاهی کامل از این چالش‌ها، سیاست‌هایی را برای حل مشکلات این صنعت اتخاذ کرد. مشارکت دادن بخش خصوصی در تولید برق و رقابتی کردن بازار از جمله این سیاست‌ها بوده است. درعین حال این سیاست‌ها اگر چه می‌تواند تا حدودی مشکلات صنعت برق ایران را کاهش دهد اما اجرای این سیاست‌ها بدون افزایش قیمت انرژی مصرفی نمی‌تواند نتیجه مطلوب و اثربخشی برای حل کامل مشکلات داشته باشد.

در اینجا برخی از چالش‌های پیش روی صنعت برق ایران و پیشنهادهایی برای برون رفت از مشکلات ارائه می‌شود.

● تقاضا برای برق

مصرف برق در ایران بالاست. مناطق مسکونی و صنعتی یک سوم مصرف برق در این کشور را به خود اختصاص داده اند و پیش بینی می شود در سال های آتی نیز مصرف برق افزایش داشته باشد. باتوجه به مصرف بالا و رشد بالای مصرف لازم است سرمایه های هنگفتی در بخش تولید و انتقال برق در ایران صرف شود. تهران، اصفهان و اهواز مهمترین کانون های مصرف برق در ایران هستند و از سوی دیگر بخش عمده ای از هدررفت برق در خطوط انتقال برق ایران مربوط به خطوطی است که برق را به این سه شهر انتقال می دهند و توزیع می کنند.

باتوجه به میزان رشد مصرف و میزان هدررفت برق، نیاز سالانه ایران به سرمایه گذاری بالا در بخش برق که درصد بالایی از تولید ناخالص داخلی کشور را به خود اختصاص می دهد با هیچ یک از معیارهای جهانی سازگار نیست و تنها می توان گفت دولت ایران در حفظ و حمایت از صنایع غیر رقابتی، یکی از کشورهای منحصر به فرد درجهان است.

با اصلاح و کاهش رشد مصرف برق، از بار هزینه ای دولت کاسته خواهد شد. تحقق چنین هدفی مستلزم اقدامات متعددی از جمله اعمال مدیریت صحیح جهت کنترل تقاضا می باشد.

● بهره‌وری انرژی

دولت تدبیر و امید برای افزایش بهره‌وری انرژی اقداماتی را به اجرا گذاشته است که از آن جمله توسعه استانداردها، توزیع لامپ های کم مصرف و محاسبه تصاعدی نرخ برق است.

● عملکرد مالی و پرداخت یارانه

بالا بودن هزینه‌ها نسبت به درآمدها همواره شرکت‌های زیرمجموعه از جمله شرکت مادر تخصصی توانیر را وادار ساخته است تا از بانک های محلی برای برآورده کردن نیازهای خود وام بگیرد. بر اساس افزایش مصرف سالانه برق در ایران و باتوجه به قیمت تعیین شده برای برق در ایران می توان گفت این وزارتخانه در طی برنامه‌های آتی توسعه سالانه با کسری درآمد مواجه خواهد بود.

● ایجاد بازار رقابتی برق

دولت تدبیر و امید برای حل بخشی از مشکلات صنعت برق ایجاد بازاری رقابتی در این بخش را مدنظر قرار داده است. هدف از این سیاست افزایش بهره‌وری و عرضه است که

توسط نهادهای شرکت مدیریت شبکه برق و هیأت تنظیم بازار برق کنترل می‌شود. مسلماً شکل گرفتن بازاری رقابتی در بخش برق در ایران به گذر زمان نیاز دارد و لازم است اقدامات اولیه ای در این خصوص انجام شود که از آن جمله اصلاح شبکه انتقال و توزیع است. اقدام لازم دیگر تمرکززدایی در بخش تولید و توزیع برق است. تجربه نشان داده است در جایی که یک یا چند شرکت دولتی با دریافت یارانه به فعالیتی می پردازند شرکت های خصوصی از ورود به آن بازار خودداری می کنند و اگر وارد چنین بازاری شوند با شکست مواجه می شوند. بنابراین دولت ایران باید تا حد زیادی شبکه تولید و انتقال برق را به بخش خصوصی واگذار کند.

از جمله چالش‌ها دیگر در صنعت برق عبارتند از:

- بدهی های انباشته به شبکه بانکی و در نتیجه عدم امکان انتشار اوراق مالی اسلامی و اخذ تسهیلات بانکی از شبکه بانکی
 - عدم توازن درآمدها با هزینه های بهره‌برداری و سرمایه گذاری
 - عدم تحقق منابع درآمدی قانون برنامه ششم توسعه
 - عدم توازن درآمدها با هزینه های بهره‌برداری و سرمایه گذاری
 - مکانیزم نامناسب قیمت گذاری برق و محدودیت شدید منابع مالی
 - پایین بودن راندمان نیروگاه‌ها در تولید برق
 - کم توجهی به جایگزینی تاسیسات فرسوده
 - ضعف نگاه اقتصادی در نظام تعرفه‌گذاری صنعت برق در مقایسه‌ی قیمت تمام شده و تعرفه
 - فقدان هماهنگی بین وزارتخانه‌ها و دستگاه‌های اجرایی ذیربط در اجرای قوانین و مقررات بهینه‌سازی و بهره‌وری انرژی
 - کمبود استانداردهای موردنیاز در تجهیزات صنعت برق
 - عدم وجود ساختارهای لازم برای اعتبار سنجی و نظارت بر بخش خصوصی، و ارائه مشاوره های لازم برای توسعه مقررات خصوصی سازی
- همچنین، به منظور برون رفت از مشکلات و چالش‌های عنوان شده در بالا پیشنهادات زیر قابل ارائه و بررسی خواهد بود:

- توسعه ظرفیت های تولید، انتقال و توزیع برق متناسب با تقاضای مدیریت شده
- انتقال کلیه بدهی های ناشی از تسهیلات بانکی، اوراق مشارکت، حساب ذخیره ارزی و ماده ۶۲ قانون محاسبات عمومی، مربوط به نیروگاه های واگذار شده به بدهی دولت (در اجرای ماده (۶) قانون رفع موانع تولید و ارتقای نظام مالی کشور)
- اصلاح قیمت فروش برق و یا پرداخت مابه التفاوت قیمت تمام شده و قیمت تکلیفی فروش برق از سوی دولت (موضوع اجرای ماده (۶) قانون حمایت از صنعت برق کشور) و نیز تسهیل واگذاری اسناد خزانه اسلامی به فروشندگان برق، تامین کنندگان تجهیزات و سایر طلبکاران (در اجرای تبصره ذیل ماده (۶) قانون حمایت از صنعت برق)
- تخصیص بخشی از منابع صندوق توسعه ملی برای احداث نیروگاه های جدید توسط بخش خصوصی
- واریز منابع حاصل از فروش سهام، سهم شرکت و نیروگاه های متعلق به دولت و شرکت های دولتی اعم از نیروگاه های جدید یا واگذار شده قبلی به حساب شرکت توانیر نزد خزانه داری کل کشور تا صرف پرداخت دیون پیمانکاران، مشاوران، سازندگان تجهیزات برقی، فروشندگان برق و سیستم بانکی گردد.

بخش آب و آبفا

مقدمه

رشد سریع جمعیت و توسعه شهرنشینی در هزاره سوم، به ویژه در کشورهای در حال توسعه، تقاضای آب را به منظور تأمین نیازهای جمعیتی به طور قابل ملاحظه‌ای افزایش داده است. این موضوع در مناطقی از جهان که به صورت طبیعی همواره با کمبود آب دست و پنجه نرم می‌کنند، بیشتر حائز اهمیت است. سه عامل مهم استقلال سیاسی و اقتصادی، خودکفایی و اقتدار سیاسی بستگی فراوانی به حوزه‌های آب، خاک و غذا دارند و بنابراین کم‌آبی می‌تواند بر خاک، غذا، اقتصاد و حتی سیاست تأثیرگذار باشد. به همین دلیل نیز میلیاردها نفر در سراسر جهان، به ویژه در مناطق کم‌آب، نگران سرنوشت و آینده‌ی آب و دسترسی به آن هستند.

در کشور ما نیز اوضاع منابع آبی چندان مطلوب نیست؛ ایران با بارشی معادل یک سوم متوسط بارش دنیا و یک دوم متوسط بارش آسیا، در منطقه‌ای خشک و کم‌آب قرار دارد. به همین دلیل مسئله آب و منابع آبی در کشور ما، چنان مهم و استراتژیک است که ضرورت توجه بسیار جدی و راهبردی به آن را دوچندان ساخته است. همچنین رشد روزافزون جمعیت شهرها، افزایش سطح بهداشت عمومی، نیاز گسترده به محصولات غذایی، محدودیت منابع آب شهرها، آلودگی منابع آب، محدودیت‌های مالی، تثبیت قیمت‌ها، فرسودگی شبکه‌های تأمین و توزیع و بسیاری مسائل از این دست، بهره‌برداری از همین منابع اندک آب را نیز دچار چالش نموده و لذا بر پیچیدگی مدیریت منابع آب در کشور افزوده است. از طرفی تقریباً کشور ما دو دهه درگیر خشکسالی‌های پی‌درپی بوده و این امر سبب شده تا در کنار مصرف بی‌رویه آب و افزایش جمعیت، سرانه منابع آب تجدیدپذیر کشور کاهش یافته و به حدود ۱۳۰۰ مترمکعب به ازای هر نفر در سال برسد که براساس شاخص فالکن مارک در شرایط تنش آبی قرار دارد. همچنین کمبود منابع آب سطحی در اثر کاهش بارش‌ها، سبب برداشت بی‌رویه از منابع آب زیرزمینی و کسری مخزن بالغ بر ۱۳۵ میلیارد مترمکعبی از این منابع استراتژیک شده که خود مشکلات عدیده‌ای را برای کشور بخصوص در زمینه پایداری تأمین آب شرب ایجاد نموده است.

لذا برنامه‌ریزی برای استفاده از منابع آب و تسهیم آن به مصارف مختلف در کشور حائز

اهمیت بوده و به نوعی منابع آب محدودکننده‌ی توسعه در برخی مناطق از کشور شده است و همین امر سبب شده تا موضوع آب همواره یکی از دغدغه‌های اصلی دولت‌های مختلف در کشور باشد. موضوع تأمین آب شرب نیز با توجه به کمبود منابع آب و وابسته بودن آن به منابع آب زیرزمینی در اغلب مناطق کشور و از طرفی وظیفه دولت‌ها (وفق اصول توسعه پایدار و توسعه هزاره) در تأمین آب شرب برای آحاد جامعه، موضوعی بسیار حائز اهمیت برای دولت‌ها در تمامی دوره‌ها و بخصوص دولت تدبیر و امید بوده که موفقیت‌های خوبی نیز در این دوره حاصل شده است.

شایان ذکر است براساس سند چشم‌انداز وزارت نیرو این وزارتخانه، عهده‌دار مدیریت پایدار منابع آب کشور و حافظ حقوق مرتبط با آب کشور در سطح کشورهای همسایه و منطقه است. همچنین با ایفای نقش اساسی در توسعه پایدار کشور، عهده‌دار تأمین پایدار نیازهای پایه آب شرب و بهداشتی و همچنین جمع‌آوری، انتقال و تصفیه فاضلاب، استفاده مجدد و یا دفع بهداشتی پساب است. وزارت نیرو با در نظر گرفتن ارزش ذاتی، اقتصادی، امنیتی، سیاسی و زیست‌محیطی آب به عنوان یکی از محورهای اصلی توسعه پایدار و رکن اصلی آمایش سرزمین بر آن است تا با مدیریت پایدار کمی و کیفی منابع و مصارف آب، نسبت به عرضه آب مطمئن، کافی و قابل مصرف متناسب با ظرفیت‌های ملی اقدام نموده و از این راه نقش خود را در ارتقای بهداشت، رفاه اجتماعی و توسعه پایدار ایفا نماید. این وزارتخانه با سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، سازماندهی، هدایت، نظارت و تدوین ضوابط و مقررات و لوایح مرتبط، بسترهای لازم را برای انجام مطالعات، حفاظت، بهره‌برداری و تخصیص بهینه منابع، اجرای طرح‌های توسعه‌ای در زمینه تأمین، توزیع، مصرف آب و بازچرخانی آن و نیز تولید انرژی برقابی، ارائه خدمات مشاوره‌ای، فنی و اجرایی در سطح ملی و فراملی - با تأکید بر کشورهای منطقه - فراهم می‌نماید و با اعمال مدیریت توانمند عرضه و تقاضا آب، در جهت بهبود وضعیت مدیریت منابع آب و نیز اصلاح الگوی مصرف آب تلاش می‌کند.

به‌طور خلاصه و با توجه به قوانین و مقررات مربوطه، گستره فعالیت وزارت نیرو در بخش آب و آبفا را می‌توان به شرح زیر برشمرد:

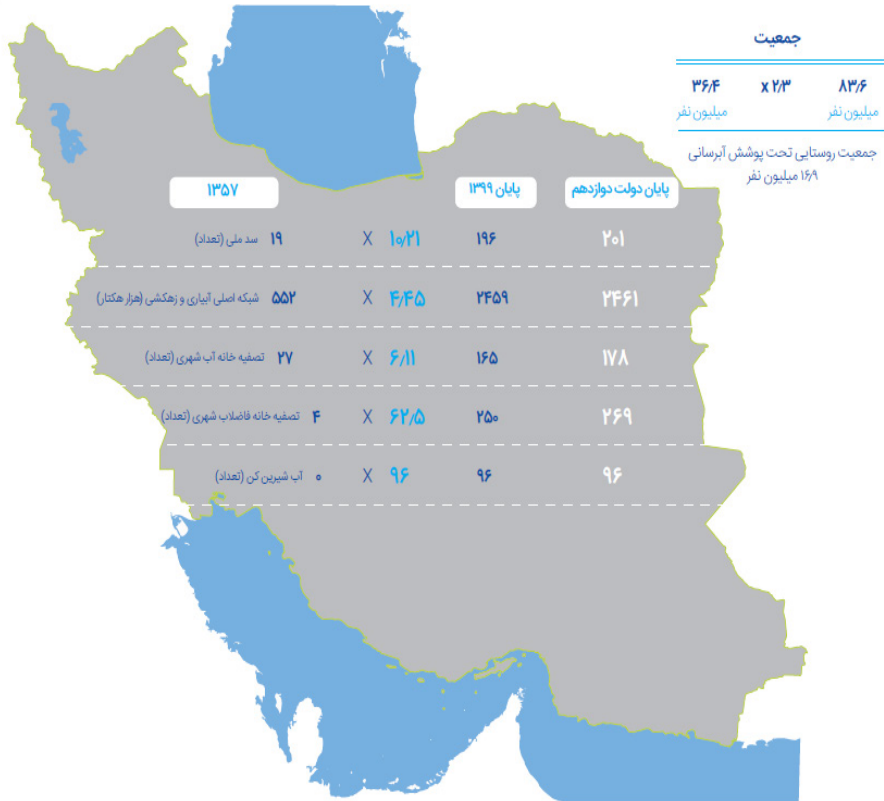
- اعمال حکمرانی پایدار آب در حوزه آب و آب و فاضلاب
- سیاست‌گذاری لازم در راستای اعمال مدیریت بهم‌پیوسته منابع آب

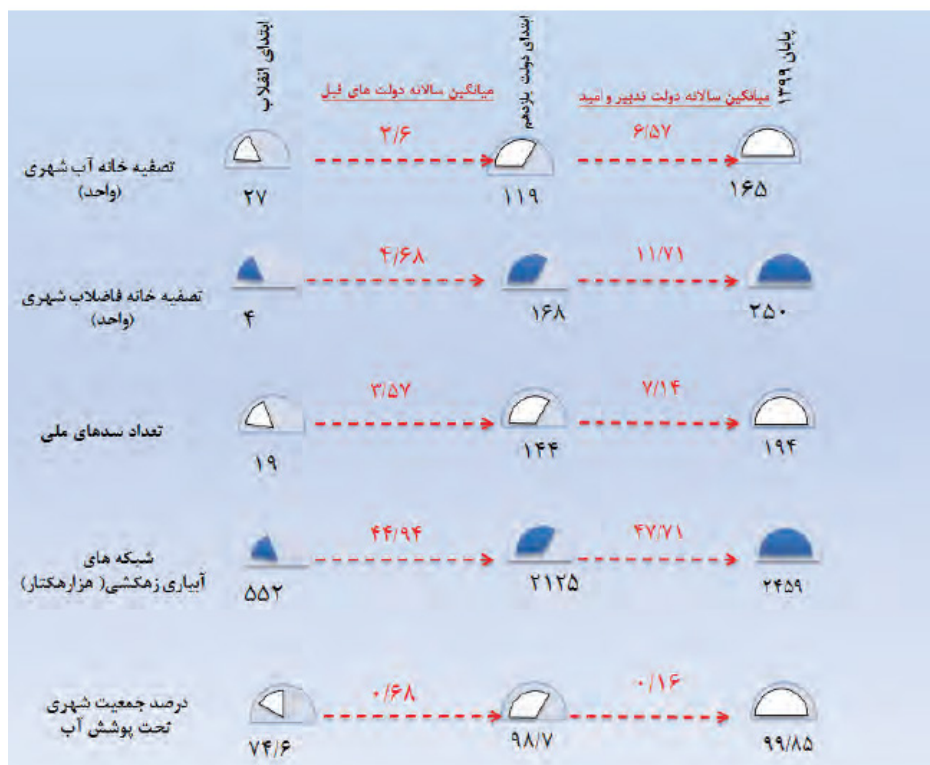
- تسهیم و تخصیص منابع آب برای مصارف مختلف
 - تأمین آب شرب سالم و بهداشتی برای آحاد جامعه
 - تأمین و عرضه آب برای مصارف مختلف از طریق احداث تأسیسات موردنیاز
 - تصفیه فاضلاب و بازچرخانی آب
 - حفاظت و صیانت از منابع آب سطحی و زیرزمینی
 - حفاظت و مهندسی رودخانه و سواحل
 - انجام مطالعات به منظور شناخت مشخصات منابع آب کشور اعم از سطحی و زیر زمینی
 - برای تهیه برنامه‌های چگونگی بهره‌برداری از آنها و تهیه طرح‌های جامع با توجه به سیاست‌های ابلاغی
 - انجام مطالعات تفصیلی برای توسعه بهره‌برداری از منابع آب زیرزمینی و مهار آب‌های سطحی به منظور احداث تأسیسات مورد نیاز و تهیه طرح‌های اجرایی
 - انجام تحقیقات لازم درباره مسائل آب و به‌کار بردن روش‌های جدید علمی و فنی برای بهره‌وری بیشتر و بهتر منابع آب
 - مطالعه، بررسی و بهره‌برداری از منابع آب غیرمتعارف از جمله نمک‌زدایی آب‌های شور و لب‌شور، بارورسازی ابرها و ...
 - بهره‌برداری بهینه از منابع آب و کاهش هدررفت آن
- در این گزارش، تلاش می‌شود تا گوشه‌ای از اقدامات انجام‌شده در دولت تدبیر و امید در بخش آب و آب و فاضلاب به تصویر کشیده شود. باشد که همواره خدمتگزار صدیق مردم و نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران باشیم و بتوانیم به‌صورت مطمئن و پایدار آب موردنیاز مصارف مختلف را تأمین نماییم.

عملکرد ۴۲ ساله انقلاب اسلامی

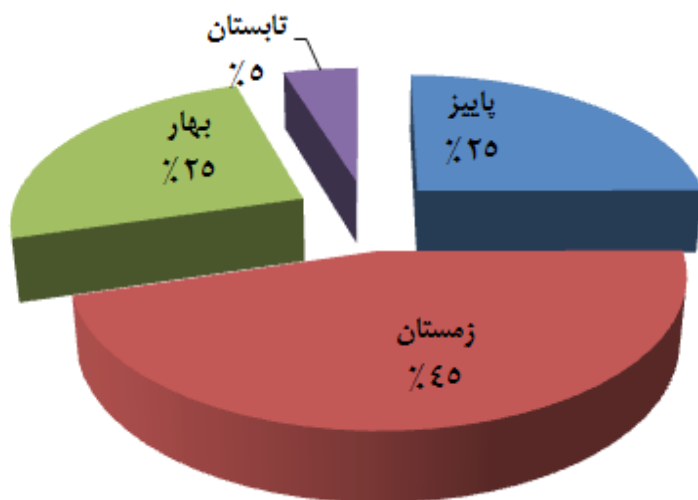
شکل ۲۲- عملکرد ۴۲ ساله‌ی انقلاب اسلامی

شکل ۲۳- عملکرد ۴۲ ساله انقلاب اسلامی

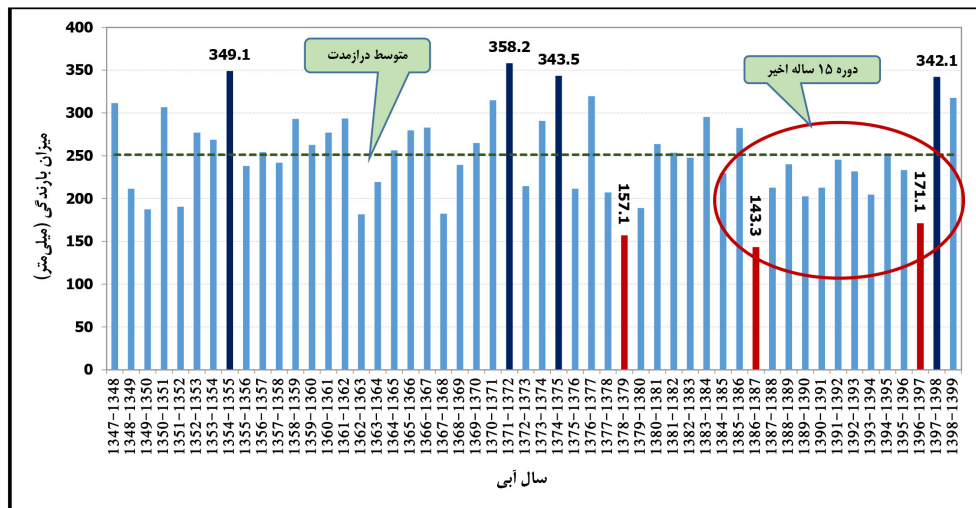
وضعیت منابع آب

تا پایان سالی آبی ۹۹-۹۸ و براساس آمار ۵۲ ساله موجود کشور، میزان متوسط بارش کشور ۲۵۱٫۱ میلی‌متر می‌باشد که طی این مدت، تقریباً در هر دهه، نسبت به دهه قبل کاهش داشته است به نحوی که میانگین ۱۵ ساله بارش منتهی به سال آبی ۹۹-۹۸، ۲۳۴٫۶ میلی‌متر بوده که حدود ۱۶٫۵ میلی‌متر کمتر از متوسط درازمدت بوده است. همچنین براساس وضعیت بارش کشور در فصل‌های مختلف، سهم بارش در فصول مختلف در شکل ۲۳ نشان داده شده و مشهود است که بیشترین میزان بارش کشور در فصل زمستان و بعد در پاییز و بهار وقوع می‌یابد.

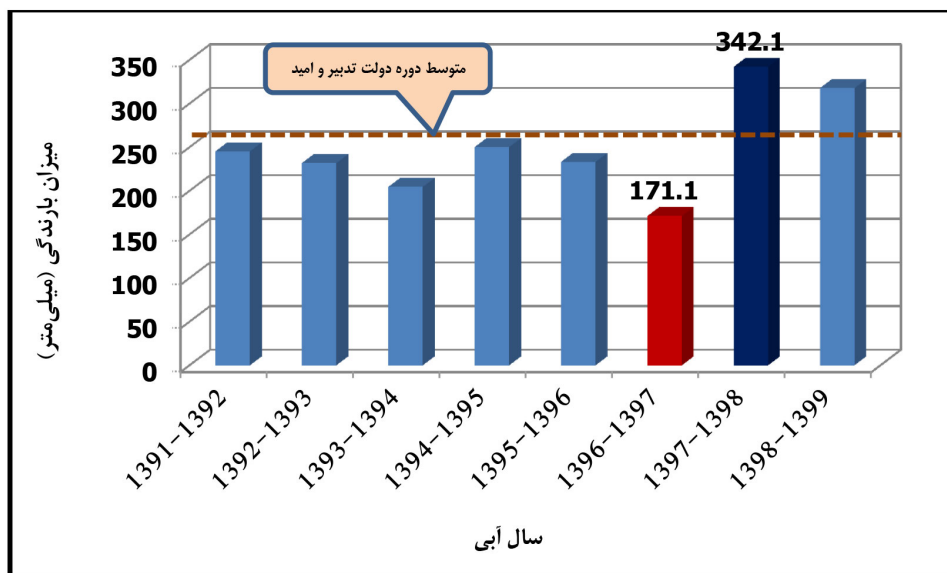

شکل ۲۴- درصد سهم فصلی بارش بلندمدت کشور

در دوره ۸ سال دولت تدبیر و امید نیز میزان بارش تغییرات زیادی داشته است به طوری که هم کمترین میزان بارش و هم یکی از پربارش‌ترین سال‌ها در این دوره تجربه شده است. به این ترتیب وزارت نیرو در این دوره هم با موضوع کاهش بارش و کمبود شدید آب برای مصارف مختلف و هم با سیل و خسارات ناشی از آن روبرو بوده است. شایان ذکر است متوسط میزان بارش طی دوره ۸ ساله‌ی دولت تدبیر و امید، ۲۴۹،۵ میلی‌متر و تقریباً معادل متوسط درازمدت بوده و کمترین میزان بارش طی این دوره، مربوط به سال آبی ۹۶-۹۷ (که سومین رتبه در بین کمترین میزان بارش‌ها نیز بوده است) با میزان ۱۷۱،۱ و بیشترین میزان بارش مربوط به سال آبی ۹۷-۹۸ (که چهارمین رتبه در بین بیشترین میزان بارش‌ها نیز بوده است) با میزان ۳۴۲،۱ میلی‌متر است. تغییرات میزان بارش طی دوره آماری درازمدت در شکل ۲۴ و تغییرات بارش طی دوره دولت تدبیر و امید در شکل ۲۵ نشان داده شده است.

شکل ۲۵- تغییرات میزان بارش طی دوره آماری درازمدت ۵۲ ساله

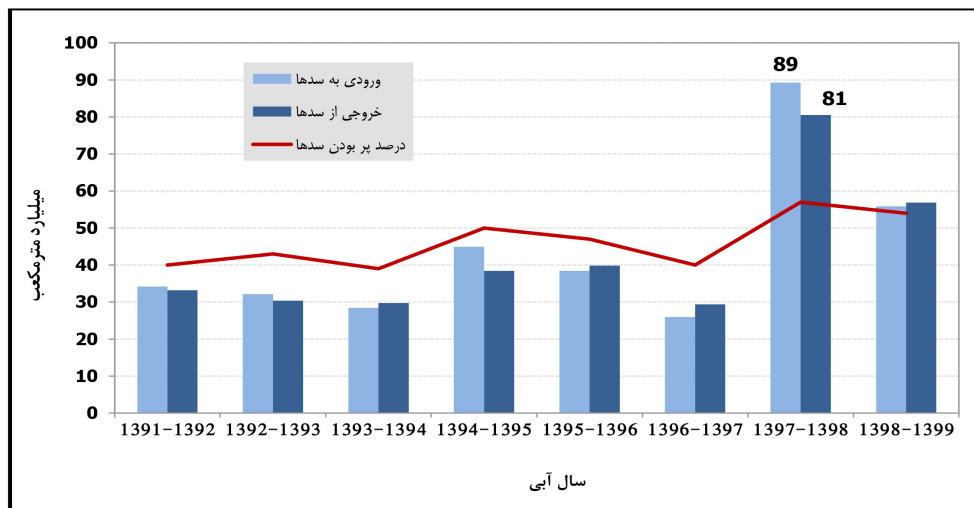

شکل ۲۶- تغییرات میزان بارش طی دوره دولت تدبیر و امید

همان گونه که در شکل ۲۶ نیز قابل رؤیت است، در دوره دولت یازدهم و دوازدهم، بجز دو سال آخر، بقیه سال‌های میزان بارش کمتر از متوسط بوده است که همین امر سبب شده تا موضوع برنامه‌ریزی برای تأمین آب بخصوص برای مصارف شرب، با جدیت پیگیری و

دنبال شود. همچنین باتوجه به پرآبی چشمگیر سال آبی ۹۸-۹۷ و بروز سیل‌های متعدد در این سال در بخش‌های زیادی از کشور، موضوع مدیریت سیل و مخازن سدها از اهمیت زیادی برخوردار بود که خوشبختانه با برنامه‌ریزی به‌موقع، ضمن ذخیره‌سازی مناسب منابع آبی در سدهای کشور، میزان خسارات به حداقل رسانده شد. گفتنی است تنظیم برنامه‌های مدیریت منابع و مصارف سدهای کشور برای بیش از ۱۱۰ سد مهم در حال بهره‌برداری از جمله اقداماتی است که طی دوره دولت تدبیر و امید با جدیت به آن پرداخته شد که از نتایج آن می‌توان به مدیریت سیلاب‌های سال آبی ۹۸-۹۷ در مخازن سدهای کشور اشاره نمود به نحوی که با وجود آنکه ورودی حجم آب بالغ بر ۴ برابر سال آبی ماقبل بود، با افزایش خروجی سدها نسبت به مقادیر معمول (به میزان بیش از ۱۰ میلیارد مترمکعب در ۷۰ سد مهم کشور در سطح ۲۰ استان)، مدیریت مخازن سدها و ایجاد آمادگی جهت کنترل سیلاب‌های محتمل با توجه به تاب‌آوری رودخانه در پایین‌دست صورت گرفت. تغییرات میزان ورودی و خروجی از مخازن سدهای کشور طی سال‌های دوره دولت تدبیر و امید در شکل ۲۷ نشان داده شده است. همان‌گونه که از شکل نیز مشخص است، سال آبی ۹۸-۹۷ سالی متفاوت بوده و میزان آب ورودی و خروجی آن تقریباً دو برابر متوسط دوره مذکور بوده است.

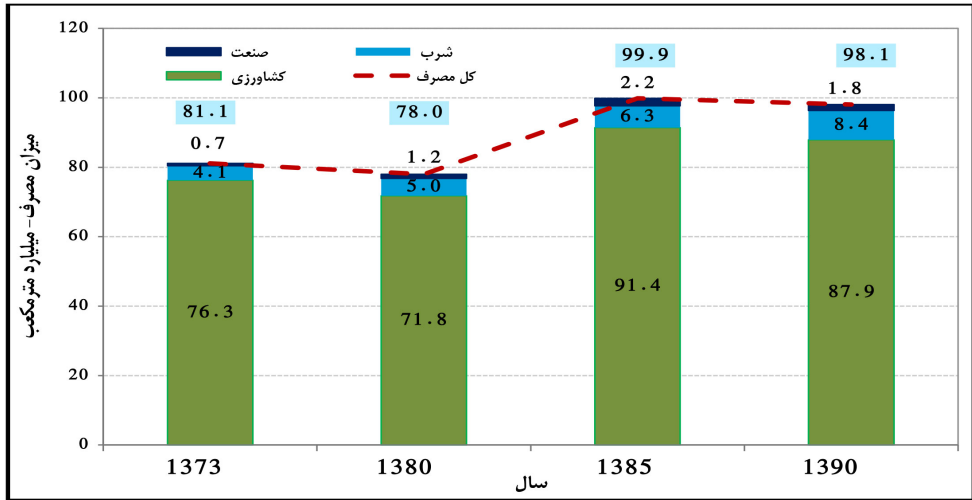

شکل ۲۷- تغییرات میزان ورودی و خروجی سدهای کشور طی دوره دولت تدبیر و امید

در دوره دولت تدبیر و امید، نتایج بیلان هیدروکلیماتولوژی منتهی به سال آبی ۹۰-۱۳۸۹ (دوره آماری ۴۵ ساله) ارائه گردید که براساس آن میزان منابع آب تجدیدشونده ی کشور ۱۰۹,۸۸ میلیارد مترمکعب (سهام رواناب و نفوذ نیز به ترتیب ۶۵,۶۵ و ۴۴,۲۳ میلیارد مترمکعب) و معادل ۲۷,۷٪ از بارندگی می‌باشد. همچنین براساس بیلان مذکور، حجم کل برداشت آب برای مصارف مختلف از منابع آبهای سطحی و زیرزمینی کشور برابر ۹۸,۱ میلیارد مترمکعب می‌باشد (بالغ بر ۸۹٪ آب تجدیدشونده داخلی مصرف می‌شود) که ۸۷,۹ میلیارد مترمکعب آن در بخش کشاورزی (حدود ۹۰٪)، ۸,۴ میلیارد مترمکعب در بخش شرب و بهداشت (۸,۵٪) و ۱,۸ میلیارد مترمکعب (حدود ۱,۵٪) در بخش صنعت و خدمات مصرف می‌گردد. در همین راستا میزان برداشت از منابع آب سطحی ۴۴,۲ و از آبهای زیرزمینی ۵۳,۹ میلیارد مترمکعب می‌باشد که سهم آبهای زیرزمینی در تأمین مصارف ۵۴,۹٪ می‌باشد.

همچنین براساس محاسباتی که برای تعیین میزان آب قابل برنامه ریزی در سطح حوضه های آبریز در دولت تدبیر و امید و برای اولین بار انجام شد، مشخص گردید که دوره آماری منابع آب کشور را می‌توان به دو دوره قبل از شکست فاحش در بارش و بعد از آن تقسیم‌بندی نمود که تقریباً این دو دوره به قبل از سال آبی ۷۶-۱۳۷۵ و بعد از آن در اغلب حوضه‌های آبریز کشور برمی‌گردد. در همین ارتباط بررسی‌ها نشان می‌دهد که منابع آب تجدیدشونده کشور در دوره قبل از وقوع شکست فاحش در بارش، حدود ۱۲۵ میلیارد مترمکعب و در دوره پس از وقوع شکست (به‌طور میانگین طی ۱۵ سال اخیر)، به ۸۹ میلیارد مترمکعب رسیده است یعنی حدود ۳۶ میلیارد مترمکعب کاهش یافته‌است. البته علیرغم کاهش منابع آب تجدیدشونده، میزان مصرف از منابع آب، نه تنها کاهش نیافته، بلکه افزایش نیز یافته‌است. اطلاعات مورد بررسی نشان می‌دهد که میزان مصرف، براساس اطلاعات طرح جامع آب-۱۳۷۸، حدود ۸۸ میلیارد مترمکعب بوده ولی میزان مصارف براساس مطالعات بیلان هیدروکلیماتولوژی (منتهی به سال آبی ۹۰-۱۳۸۹) به حدود ۹۸,۱ میلیارد مترمکعب افزایش یافته است که همین تغییرات نشان‌دهنده‌ی عدم تعادل بین منابع و مصارف آب می‌باشد. تغییرات میزان مصارف آب براساس مطالعات مختلف در شکل ۲۸ نشان داده شده است.

شکل ۲۸- تغییرات میزان مصرف آب طی دوره‌های مختلف

عملکرد شعارهای سالانه

همان‌گونه که استحضار دارند تقریباً بیش از یک دهه است که مقام معظم رهبری (مدظله العالی) هر سال را با شعاری نام‌گذاری کرده و بدین ترتیب به نوعی برنامه اولویت‌دار آن سال مشخص می‌شود و دولت تلاش می‌نماید تا برنامه‌های عملیاتی سال را با محوریت این شعار و همگام با سایر برنامه‌های جاری، تدوین و اجرایی نماید. در این ارتباط مهمترین عملکرد هر سال طی دولت تدبیر و امید، منطبق بر شعار سال مذکور ذیلاً ارائه شده است:

سال ۱۳۹۲- سال حماسه‌ی سیاسی و حماسه‌ی اقتصادی

تشکیل کارگروه ملی نجات دریاچه ارومیه و شورای هماهنگی مدیریت حوضه آبریز زاینده رود

سال ۱۳۹۳- سال اقتصاد و فرهنگ، با عزم ملی و مدیریت جهادی

ایجاد تحول بزرگ در زمینه تأمین منابع مالی موردنیاز طرح‌های توسعه آب و خاک مرزی از محل صندوق توسعه ملی و تصویب برنامه احیاء و تعادل‌بخشی منابع آب زیرزمینی در قالب ۱۵ زیرپروژه در شورای عالی آب و تعیین و ابلاغ آب قابل برنامه ریزی زیرزمینی در هریک از محدوده‌های مطالعاتی

سال ۱۳۹۴ - سال دولت و ملت، همدلی و همزبانی

تعیین و ابلاغ سهم آب قابل برنامه‌ریزی از منابع آب سطحی در حوضه‌های آبریز کشور در راستای بهره‌برداری بهینه و پایدار از منابع آب تجدیدشونده و تأمین منابع مالی موردنیاز از محل صندوق توسعه ملی (برای اولین بار) برای تأمین آب شرب روستاها در قانون بودجه کشور

سال ۱۳۹۵ - سال اقتصاد مقاومتی؛ اقدام و عمل

تدوین برنامه عملیاتی بخش آب و آبفا در برنامه ششم توسعه و تصویب کاهش ۱۱ میلیارد مترمکعب از مصارف آب و تدوین و ابلاغ دستورالعمل تخصیص و برداشت از آب دریا و نظام‌نامه سیلاب

سال ۱۳۹۶ - سال اقتصاد مقاومتی، تولید - اشتغال

۱. تصویب تشکیل کارگروه ملی سازگاری با کم‌آبی

سال ۱۳۹۷ - سال حمایت از کالای ایرانی

تصویب برنامه سه‌ساله مدیریت تنش آب شرب تا سال ۱۴۰۰ با رویکرد افزایش تاب‌آوری و پایداری خدمات و تصویب تشکیل کارگروه‌های احیای رودخانه زاینده‌رود و ساماندهی کمی و کیفی رودخانه کارون بزرگ ذیل شورای عالی آب

سال ۱۳۹۸ - سال رونق تولید

استقرار و نهادینه کردن ستاد فرماندهی سیلاب و مدیریت سیلاب سهمگین سال ۹۸ در بخش‌های مختلف کشور و نیز تهیه و تدوین تفاهم‌نامه فی‌مابین وزارت نیرو و وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی درخصوص ترویج گردشگری پیرامون تأسیسات آبی و تدوین و ابلاغ شیوه‌نامه اجرایی گردشگری پیرامون تأسیسات آبی

سال ۱۳۹۹ - سال جهش تولید

استقرار نظام مدیریت به هم پیوسته آب بر اساس حوضه آبریز

مهمترین اقدامات و عملکرد بخش آب و آبفا

اقدامات سازو کاری

در دولت تدبیر و امید، در بخش آب و آبفا، موضوعات نرم افزاری و سازوکاری همواره نسبت به اقدامات سخت افزاری و ساخت و سازها در اولویت بوده است. چرا که بخش عمده ای از مدیریت منابع آب، در گرو انجام اقدامات غیرسازه ای و مدیریتی می باشد. در همین راستا مهمترین اقدامات غیرسازه ای بخش آب و آبفا در دوره دولت تدبیر و امید به شرح زیر ارائه می گردد:

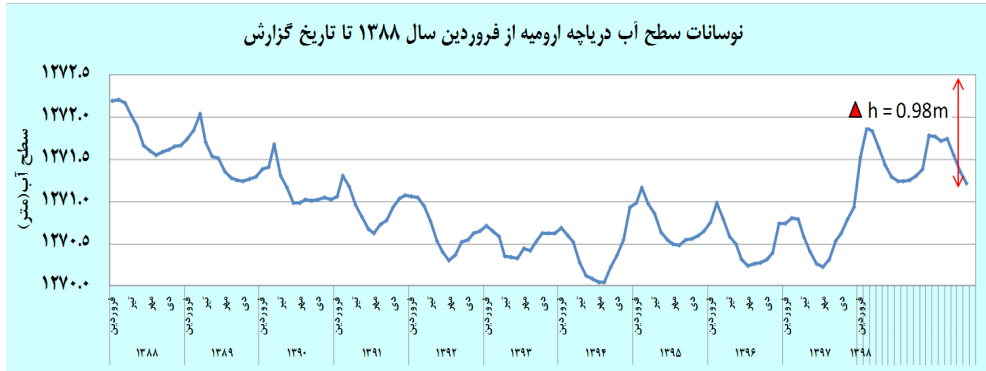
● فعال نمودن شورای عالی آب به عنوان بالاترین نهاد هماهنگی سیاست گذاری تأمین، توزیع و مصرف آب و برگزاری ۳۵ جلسه از مجموع ۴۲ جلسه شورای عالی آب در این دولت و تصمیم گیری درخصوص موضوعات مهمی همچون؛ توسعه منابع آب و خاک مرزی، شورای هماهنگی مدیریت حوضه آبریز، مدیریت سیلاب، احیاء و تعادل بخشی منابع آب زیرزمینی، برنامه رفع تنش آب شرب، آبخیزداری و آبخوانداری، الگوی کشت ملی، ساماندهی کمی و کیفی کارون بزرگ، علاج بخشی سد گتوند و بسیاری موارد دیگر

شکل ۲۹- موضوعات مهم مطروحه در شورای عالی آب

- تشکیل کارگروه ملی نجات دریاچه ارومیه و تهیه و تدوین اقدامات عملیاتی برای نجات دریاچه مشتمل بر ۱۹ طرح و هماهنگی ما بین دستگاه‌ها از طریق مدیر اجرایی

شکل ۳۰- نوسانات سطح آب دریاچه ارومیه طی سال‌های مختلف

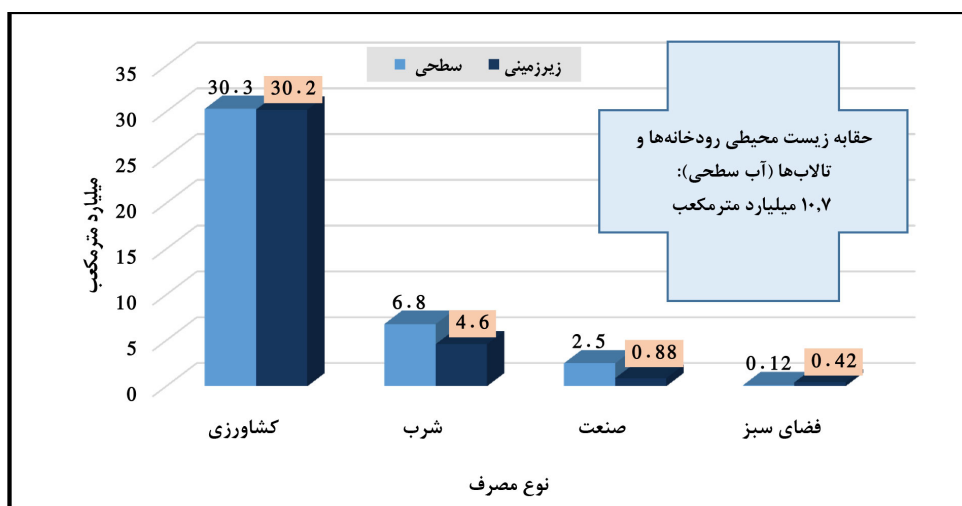
- ایجاد ردیف متمرکز طرح‌های آبرسانی روستایی در قانون بودجه جهت رفع مشکلات تأمین آب شرب اغلب روستاهای کشور با ایجاد مجتمع‌های آبرسانی و نیز آبرسانی تک‌روستایی و نیز تأمین منابع مالی موردنیاز از محل اعتبارات صندوق توسعه ملی جهت سرعت‌دهی به تکمیل طرح‌های آبرسانی به روستاها
- توسعه پروژه‌های مشارکتی بخش آب و فاضلاب با بخش غیردولتی در راستای سرعت‌دهی به اجرای طرح‌های تأمین آب و ایجاد تأسیسات فاضلاب در کشور
- جدول ۱۰- توسعه پروژه‌های مشارکتی بخش آب و فاضلاب با بخش غیردولتی در دولت تدبیر و امید

دولت دوازدهم			دولت یازدهم			نوع قرارداد	نوع تاسیسات	ردیف
مبلغ سرمایه‌گذاری (میلیارد ریال)	ظرفیت (مترمکعب در شبانه روز)	تعداد قرارداد	مبلغ سرمایه‌گذاری (میلیارد ریال)	ظرفیت (مترمکعب در شبانه‌روز)	تعداد قرارداد			
۳۸۲۰	۱۱۵۴۳۰	۲۲	۵۰۹۵	۱۱۵۱۸۰	۳۷	BOO	نمک زدایی و ارتقای کیفی	۱
۲۴۴۰	۴۰۲۳۵۵	۴	۱۴۲۰۰	۱۵۳۵۰۰۰	۲۷	BOT	تصفیه‌خانه‌های آب و فاضلاب و خطوط انتقال	۲

مبلغ کل سرمایه‌گذاری در قراردادهای بیع متقابل در دولت تدبیر و امید، ۷۱۳۳۰ میلیارد ریال برای ۲۹ قرارداد با ظرفیت ۷۰۶۷۵۰ مترمکعب در شبانه‌روز بوده است (حدود ۹۸ درصد کل ظرفیت ایجاد شده از این محل).

- بازنگری طرح‌های توسعه منابع آب براساس تخصیص آب بهنگام در جهت بهینه‌سازی اهداف طرح‌های اجرایی و مطالعاتی و جلوگیری از اجرای طرح‌های فاقد توجیه
- تعیین و ابلاغ آب قابل برنامه‌ریزی برای بخش‌های شرب، محیط‌زیست، صنعت، کشاورزی و فضای سبز از آبهای زیرزمینی به تفکیک ۶۰۹ محدوده مطالعاتی و از آبهای سطحی به تفکیک حوضه‌های آبریز و ۳۱ استان
- ایجاد تحول بزرگ در زمینه تأمین منابع مالی از محل صندوق توسعه ملی (اختصاص ۸ میلیارد دلار) برای تسریع در تکمیل و بهره‌برداری از طرح‌های توسعه منابع آب و خاک مرزی

شکل ۳۱- آب قابل برنامه‌ریزی برای مصارف مختلف

- ارائه برنامه احیاء و تعادل بخشی منابع آب زیرزمینی مشتمل بر ۱۵ پروژه که وزارت نیرو متولی اجرای ۱۱ پروژه و وزارت جهاد کشاورزی و سازمان زمین شناسی مسئول اجرای ۴ پروژه آن هستند و هدف آن جبران ۱۲۰ میلیارد متر مکعب کسری مخزن تجمعی آبخوان‌ها ظرف مدت ۲۰ سال است.

شکل ۳۲- زیر پروژه‌های طرح احیاء و تعادل بخشی منابع آب زیرزمینی

- تهیه، تصویب و ابلاغ تعرفه پیشنهادی آب صنعتی (پس از ۲۳ سال) و تعرفه آب شهری توسط شورای اقتصاد
- تشکیل کارگروه‌های احیای رودخانه زاینده‌رود و ساماندهی کمی و کیفی رودخانه کارون بزرگ ذیل شورای عالی آب با رویکرد ایجاد سازمان‌های حوضه آبریز و در ادامه‌ی تشکیل شوراهای هماهنگی مدیریت بهم‌پیوسته حوضه آبریز
- یکپارچه‌سازی شرکت‌های آب و فاضلاب شهری و روستایی با رویکرد چابک‌سازی و کوچک نمودن ساختار دولت و بهینه‌سازی ارائه خدمات به مشترکین

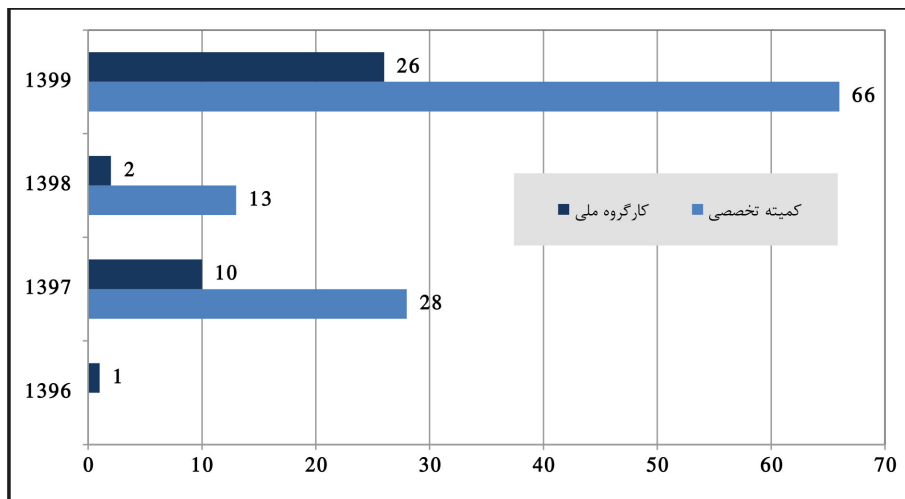

شکل ۳۳- مزایای یکپارچه‌سازی شرکت‌های آب و فاضلاب شهری و روستایی

- تدوین و ابلاغ نظام‌نامه مدیریت سیلاب برای اولین بار در کشور و مدیریت سیلاب مهیب انتهای سال ۱۳۹۷ و ابتدای سال ۱۳۹۸ در مناطق شمالی، جنوبی و جنوب غرب کشور مشتمل بر:
 - استقرار و نهادینه کردن ستاد فرماندهی سیلاب و برگزاری تعداد ۲۱۱ جلسه ستاد ملی فرماندهی و پشتیبانی مدیریت سیلاب پس از ابلاغ اخطار سازمان هواشناسی
 - ارتقای زیرساخت‌های نرم‌افزاری و سخت‌افزاری مدیریت و پایش سیلاب
 - برنامه‌ریزی دقیق بهره‌برداری از سدهای کشور در جهت تسکین سیلاب و کاهش خسارات وارده
 - پایش مستمر فرآیندهای کنترل ایمنی و پایداری و تحلیل ابزار دقیق منصوبه برای بیش از ۱۵۰ سد بزرگ با هدف حصول اطمینان از وضعیت رفتار سد و آمادگی آن در شرایط عادی و اضطراری
 - آمادگی حداکثری سازه‌های هیدرولیکی و تجهیزات هیدرومکانیکال جهت مدیریت مخزن با انجام مانورهای دوره‌ای، انجام بازرسی، تعمیرات و علاج بخشی
 - تشکیل کارگروه سازگاری با کم‌آبی در سطح ملی و استانی (مصوبه شماره ۱۵۸۹۶۹/ت ۵۵۰۹۲ مورخ ۱۳۹۶/۰۱۲/۱۲) با هدف: تعیین چگونگی توزیع کمبود آب بین مصارف

مختلف، برنامه‌ریزی و هماهنگی لازم برای انطباق الگوی کشت مناسب هر منطقه متناسب با شرایط کم‌آبی باتوجه به کاهش سهم منابع آب در اختیار بخش کشاورزی، پشتیبانی از تدابیر استان‌ها در جلوگیری از بروز مشکلات و تعارضات اجتماعی، ... و تصویب برنامه‌های سازگاری با کم‌آبی ۳۱ استان کشور با تشکیل ۶۶ کمیته تخصصی و ۲۶ کارگروه ملی.

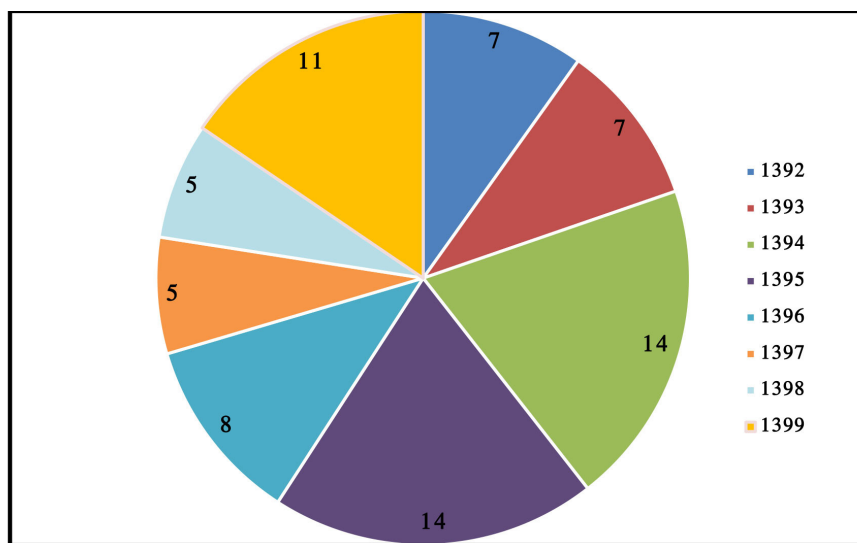
شکل ۳۴- وضعیت برگزاری جلسات کارگروه ملی سازگاری با کم‌آبی و کمیته تخصصی ذیل آن

- پیش‌نویس مصوبه ممنوعیت کشت برنج در استان‌های غیر گیلان و مازندران
- تعرفه مازاد بر الگوی مصرف آب شرب و بهداشت
- تعرفه برق چاه‌های کشاورزی
- دستورالعمل نحوه تحویل حجمی آب در شبکه‌های آبیاری و زهکشی

● تهیه و تدوین تفاهم‌نامه فی‌مابین وزارت نیرو و وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در خصوص ترویج گردشگری پیرامون تأسیسات آبی و تدوین و ابلاغ شیوه‌نامه اجرایی گردشگری پیرامون تأسیسات آبی و شناسایی ۱۱۰ ظرفیت گردشگری در کشور و انجام مقدمات فراخوان انتخاب سرمایه گذار و انعقاد قرارداد و بهره‌برداری از ۱۰ پروژه سرمایه گذاری به مبلغ ۵,۵ میلیارد تومان برای ایجاد اشتغال ۱۵۷۰ نفر

- بازطراحی ساختار سازمانی بخش آب کشور بر مبنای حکمرانی خوب آب و مدیریت بهم‌پیوسته منابع آب در سطح حوضه‌های آبریز
- تدوین دستورالعمل تخصیص و برداشت از آب دریا و ارائه مجوز برداشت و انتقال از آب دریا به بخش خصوصی متقاضی که در این زمینه مجوز برداشت حدود ۳۴ میلیارد مترمکعب آب شور دریا (۲۶ میلیارد مترمکعب بدون نم‌زدایی و مابقی با نم‌زدایی برای تولید بالغ بر ۲۷۵۰ میلیون مترمکعب آب نم‌زدایی شده) به متقاضیان بخش خصوصی ارائه شده است.
- تدوین نقشه‌راه مطالعات پایه منابع آب کشور
- تهیه، تدوین، نهایی‌سازی و ابلاغ استانداردها، ضوابط و معیارهای فنی و اجرایی مختلف مرتبط با بخش آب و آبفا

شکل ۳۵- استانداردها و ضوابط فنی ابلاغ شده آب و آبفا از سوی مراجع مربوطه

- انجام مطالعه انتقال آب از خلیج فارس و دریای عمان به فلات مرکزی (۱۷ استان کشور) با هدف تعیین کمبود نیازهای شرب و صنعت بررسی نیازهای شرب و صنعت استان‌ها تا افق ۱۴۲۵ و تعیین گزینه‌های تأمین آب پایدار آنها از منابع آب درون سرزمینی یا از طریق انتقال آب از دریا

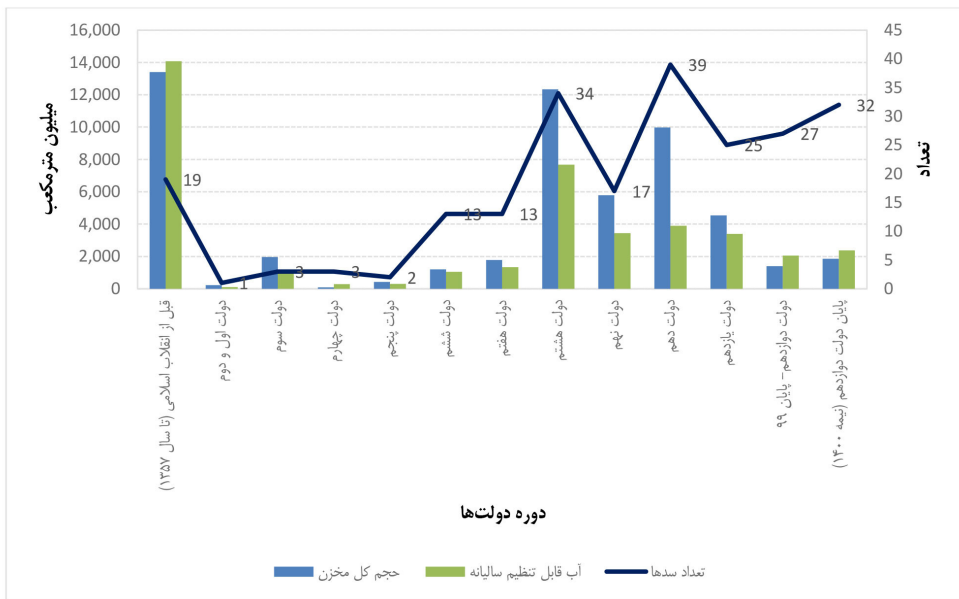

● راهاندازی سامانه‌های اطلاعاتی تخصصی از جمله: پورتال دفتر مطالعات پایه منابع آب، پیاده‌سازی، استقرار و بهره‌برداری سامانه جامع یکپارچه حفاظت و بهره‌برداری از منابع آب و امور مشترکین «ساماب» و سامانه مدیریت یکپارچه مهندسی رودخانه‌ها «سامیر»

● ابلاغ دستورالعمل‌های مورد نیاز از جمله: توسعه مدیریت مشارکتی آب، دستورالعمل شناسایی، احراز اجازه برداشت و صدور پروانه بهره‌برداری از منابع آب سطحی و زیرزمینی، دستورالعمل‌های طرح احیاء و تعادل بخشی منابع آب زیرزمینی، شیوه‌نامه تخصیص پساب و ...

اقدامات ساخت و سازی

● افتتاح و بهره‌برداری از ۵۷ سد ملی با حجم مخزن ۶۴۰۲ میلیون مترمکعب و حجم آب قابل تنظیم ۵۷۶۸ میلیون مترمکعب در استان‌های مختلف کشور

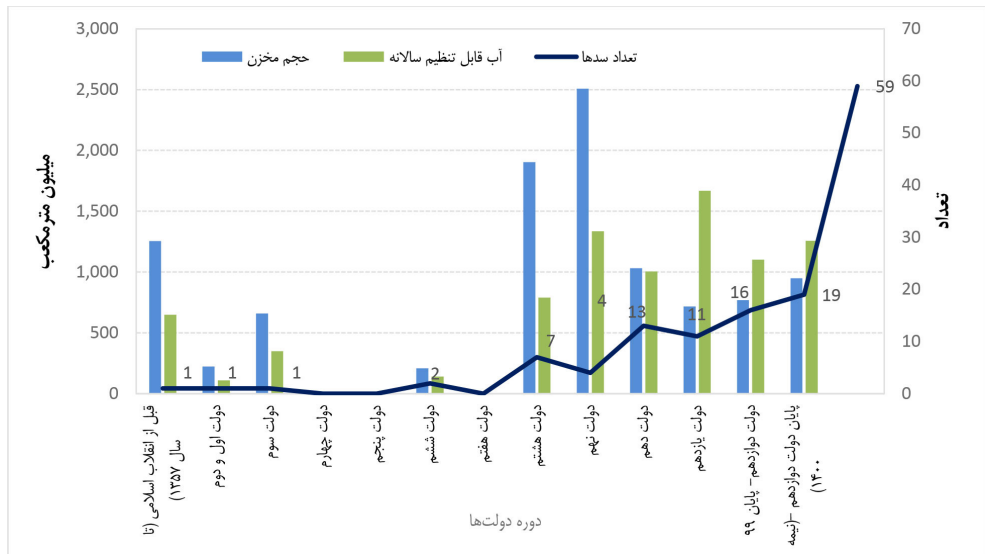

شکل ۳۶- وضعیت بهره‌برداری از سدهای طی دولت‌های مختلف

تقریباً هر ۵۰ روز یک سد به بهره‌برداری رسیده و حجم متوسط سالانه سدهای افتتاح شده ۶۹۰ میلیون مترمکعب می‌باشد.

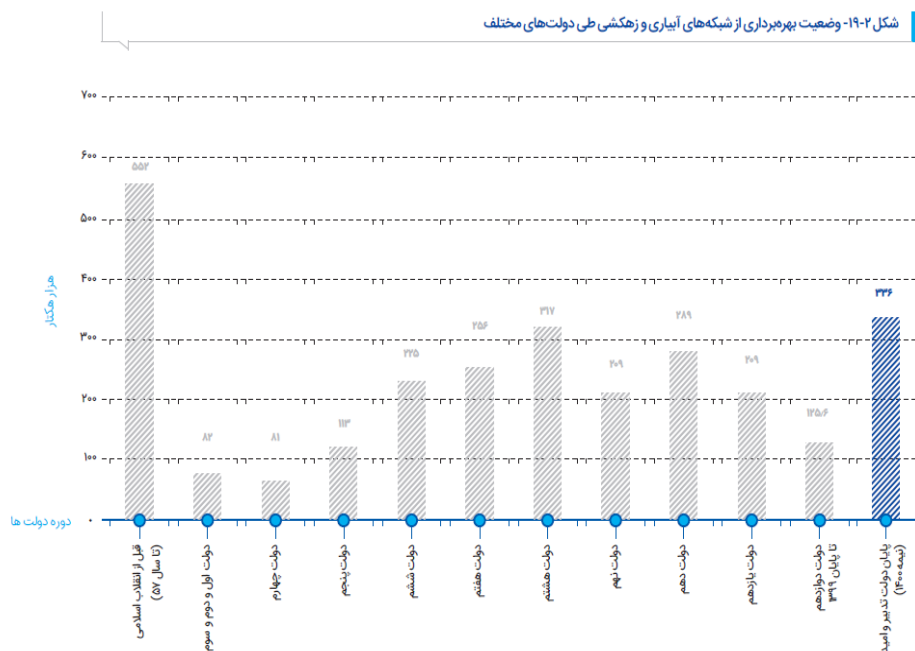

لازم به ذکر است باتوجه به اذن ویژه مقام معظم رهبری مدظله العالی برای تأمین منابع مالی از محل صندوق توسعه ملی برای تسریع در اجرای طرح‌های توسعه منابع آب و خاک مرزی، از این تعداد، ۳۰ سد با حجم مخزن ۱۹۴۷ میلیون مترمکعب و ظرفیت آب تنظیمی ۳۵۸۹ میلیون مترمکعب در حوضه‌های آبریز مرزی و مشترک کشور به بهره‌برداری رسیده است که سبب ایجاد اشتغال پایدار و تثبیت جمعیت در نواحی مرزی (که عمدتاً جزو مناطق محروم می‌باشند) شده است.

شکل ۳۷- وضعیت بهره‌برداری از سدها در حوضه‌های آبریز مرزی و مشترک کشور طی دولت‌های مختلف

- احداث حدود ۳۳۶ هزار هکتار شبکه آبیاری و زهکشی جدید که مجموع شبکه‌های آبیاری و زهکشی در انتهای دولت دوازدهم به ۲۴۶۱ هزار هکتار می‌رسد.

شکل ۳۸- وضعیت بهره‌برداری از شبکه‌های آبیاری و زهکشی طی دولت‌های مختلف

- طی دولت تدبیر و امید به‌طور متوسط سالانه بالغ بر ۴۲ هزار هکتار شبکه آبیاری و زهکشی جدید احداث شده است.
- با احداث شبکه‌های آبیاری و زهکشی، بالغ بر ۱۲۵ هزار اشتغال ایجاد شده است که با اختصاص ۱۰ درصد از شبکه‌های آبیاری و زهکشی احداث شده به کشت گلخانه‌ای، میزان آن به بیش از ۳۶۴ هزار اشتغال خواهد رسید.
- بیش از ۱۰۰ هزار هکتار (حدود ۴۰٪) از شبکه‌های آبیاری و زهکشی وارد مدار بهره‌برداری شده در دولت یازدهم و دوازدهم، مربوط به سد هایی است که در طول همین دولت‌ها آبیگری و یا افتتاح شده‌اند که این به معنای هم‌زمانی در بهره‌برداری از طرح‌های مکمل و بهره‌وری بیشتر است.

- افزایش جمعیت تحت پوشش آب شرب شهری از ۹۸,۷٪ در انتهای سال ۱۳۹۱ به ۹۹,۸۵٪ تاکنون (۱,۱۵٪ افزایش طی ۸ سال)

● افزایش حجم مخازن ذخیره آب شهری به میزان ۲۴۶۹ هزار مترمکعب، افزایش طول خطوط انتقال آب شهری به میزان ۴۲۶۵ کیلومتر و افزایش طول شبکه توزیع آب شهری به میزان ۲۷۹۶۲ کیلومتر طی دولت تدبیر و امید.

شکل ۳۹- مقایسه شاخص جمعیت تحت پوشش شهری و روستایی در ایران و جهان

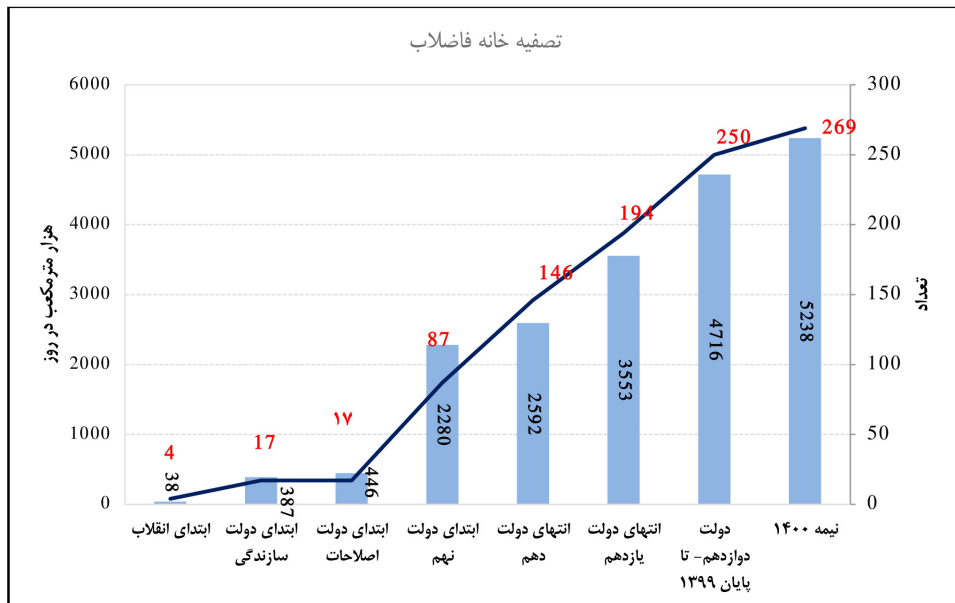
● افزایش درصد جمعیت روستایی (بالای ۲۰ خانوار) بهره‌مند از آب آشامیدنی سالم از حدود ۷۱٪ در سال ۱۳۹۳ به ۷۵,۹۵٪ در پایان سال ۱۳۹۸ (ذکر این نکته ضروری است که برای شفاف‌سازی، اطلاعات این شاخص از ابتدای دولت یازدهم مورد بازنگری و به‌روزرسانی قرار گرفت و لذا علت نزولی بودن عدد در انتهای دولت یازدهم نسبت به دولت دهم همین امر است).

شایان ذکر است برای حل مشکل تأمین پایدار آب شرب در روستاهای کشور، سیاست آبرسانی به مجتمع‌های روستایی با ایجاد مجتمع‌های آبرسانی روستایی و اتصال چند روستا در قالب یک مجتمع به منابع آب پایدار، برای اولین بار در دولت یازدهم مطرح و در همین راستا در سال ۱۳۹۳ ردیف ملی «تکمیل مجتمع‌های آبرسانی اولویت‌دار روستایی» تعریف شد که اقدامی بسیار مهم و ارزشمند در حل مشکلات آب شرب روستاها قلمداد می‌گردد.

با توجه به کاهش شدید نزولات آسمانی در کشور و شرایط نامناسب تأمین آب روستاها که عموماً از منابع آب زیرزمینی تأمین می‌شوند و ضرورت تقویت منابع مالی مورد نیاز، همزمان با شروع عملیات اجرایی از محل طرح آبرسانی ملی در سال ۱۳۹۴ با کسب اجازه از مقام معظم رهبری برای برداشت از اعتبارات صندوق توسعه ملی، امکان استفاده از اعتبارات مذکور نیز برای این امر فراهم شد که هدف طرح مذکور، تأمین پایدار آب برای ۲۰،۷۷۴ روستا با جمعیت ۱۰،۹ میلیون نفر بود.

- افزایش تعداد مشترکین آب روستایی به میزان ۱۲۸۶ هزار فقره طی دولت تدبیر و امید
- افزایش حجم مخازن ذخیره آب روستایی به میزان ۱۰۲۳ هزار مترمکعب، افزایش طول خطوط انتقال آب روستایی به میزان ۱۹۲۱۴ کیلومتر و افزایش طول شبکه توزیع آب روستایی به میزان ۳۴۵۰۱ کیلومتر طی دولت تدبیر و امید
- تا پیش از سال ۱۳۹۲ مجموعاً برای تعداد ۲۶۷۶ روستا با جمعیت ۹۰۰۰۰۰ نفر آبرسانی روستایی انجام شده است. در دولت تدبیر و امید هر سال بطور متوسط ۱۱۶۲۰۰۰ نفر جمعیت روستایی از آب پایدار و سالم بهره مند شده اند. تعداد روستاهای بهره مند شده از شبکه آب سالم و پایدار در دولت تدبیر و امید بالغ بر ۱۳۵۵۹ روستا است. بر این اساس هر هفته بطور متوسط تعداد ۳۵ روستا به شبکه آب سالم و پایدار متصل شده است.
- احداث ۴۶ تصفیه‌خانه آب با ظرفیت ۲۸۸۸ هزار مترمکعب در شبانه‌روز از سال ۱۳۹۲ تا پایان سال ۱۳۹۹ و رسیدن تعداد تصفیه‌خانه‌های آب از ۱۱۹ باب به ۱۷۸ باب
- افزایش شاخص پوشش خدمات جمع‌آوری و تصفیه فاضلاب شهری از ۴۰،۴۸٪ به ۵۲،۴٪ (۱۱،۹۲٪) افزایش طی ۷ سال که نسبت به دولت‌های قبل بی‌سابقه بوده است) و افزوده شدن ۳۵۰۲ هزار فقره به تعداد مشترکین فاضلاب شهری
- افتتاح و بهره‌برداری از ۸۲ تصفیه‌خانه فاضلاب با ظرفیت حدود ۲۱۲۵ هزار مترمکعب در شبانه‌روز از ابتدای سال ۱۳۹۲ تاکنون که بدین ترتیب تا پایان دوازدهم و با تکمیل سایر تصفیه‌خانه‌های فاضلاب برنامه‌ریزی شده، هر ۲۴ روز یک تصفیه‌خانه فاضلاب وارد مدار بهره‌برداری خواهد شد. (

- شکل ۴۰- وضعیت افزایش تعداد و ظرفیت اسمی تصفیه‌خانه‌های فاضلاب طی دولت‌های مختلف
- کاهش میزان آب بدون درآمد، به عنوان اصلی‌ترین شاخص در مدیریت مصرف آب شرب، از ۲۵٫۶۲٪ در انتهای دولت دهم به ۲۳٫۵٪ تاکنون (کاهش ۲٫۱۲ درصدی این شاخص)
 - مسلوب‌المنفعه نمودن بالغ بر ۷۲ هزار حلقه چاه غیرمجاز و نصب ۶۷۰۰۰ دستگاه کنتور هوشمند حجمی بر روی چاه‌های کشاورزی و در نتیجه صرفه‌جویی بیش از ۲۸۵۰ میلیون مترمکعبی در منابع آب زیرزمینی در راستای احیای این منابع استراتژیک
 - مطالعه تعیین حد بستر و حریم رودخانه‌ها و تالاب‌ها و اجرای ساماندهی رودخانه‌ها به ترتیب به میزان؛ ۲۲۴۴۵، ۳۹۵۳ و ۹۷۵ کیلومتر از ابتدای سال ۱۳۹۲ تاکنون
 - اجرای عملیات لایروبی رودخانه‌های کشور به‌طور متوسط حدود ۳۰۰ کیلومتر در سال، که در سال ۱۳۹۸ به پشتوانه اعتبارات ابلاغی جبران خسارت سیلاب، حدود ۲۱۴۰ کیلومتر عملیات لایروبی، معادل ۷ برابر متوسط سالانه کشور، انجام شده است.
 - عملیات آزادسازی تصرفات رودخانه‌ها به مساحت ۱۳۵۵۸ هکتار از ابتدای دولت یازدهم تاکنون
 - تهیه اطلس سازه‌های فاقد آبگذری سیلاب و پیگیری رفع انسدادها از ابتدای دولت یازدهم و شناسایی ۳۵۰۰ نقطه

● افزایش ظرفیت نصب نیروگاه‌های برق آبی به میزان ۲۱۷۵ مگاوات طی دولت یازدهم و دوازدهم

جدول ۱۱- اقدامات انجام شده در راستای حفاظت و مدیریت رودخانه‌ها و تالاب‌ها طی دولت‌های مختلف

عنوان	واحد	ابتدای انقلاب	ابتدای دولت پنجم	ابتدای دولت هفتم	ابتدای دولت نهم	انتهای دولت دهم	انتهای دولت یازدهم	دولت دوازدهم تاکنون
مطالعات تعیین حد بستر و حریم رودخانه‌ها	کیلومتر	۰	۰	۱۵۰۰	۱۲۴۹۰	۳۸۴۳۶	۴۸۱۱۲	۶۰۸۸۱
مطالعات تعیین حد بستر و حریم تالاب‌ها	کیلومتر	۰	۰	۰	۰	۹۵۴	۲۹۹۹	۴۹۰۷
ساماندهی رودخانه‌ها	کیلومتر	۰	۰	۱۹۸	۳۳۱	۱۱۷۲	۱۵۵۵	۲۱۴۷
آزادسازی تصرفات	هکتار	۰	۰	۰	۵۲۶۸	۱۲۲۸۳	۱۹۰۰۰	۲۵۸۴۱
لایروبی رودخانه		۰	۰	-	-	-	-	۲۹۱۱

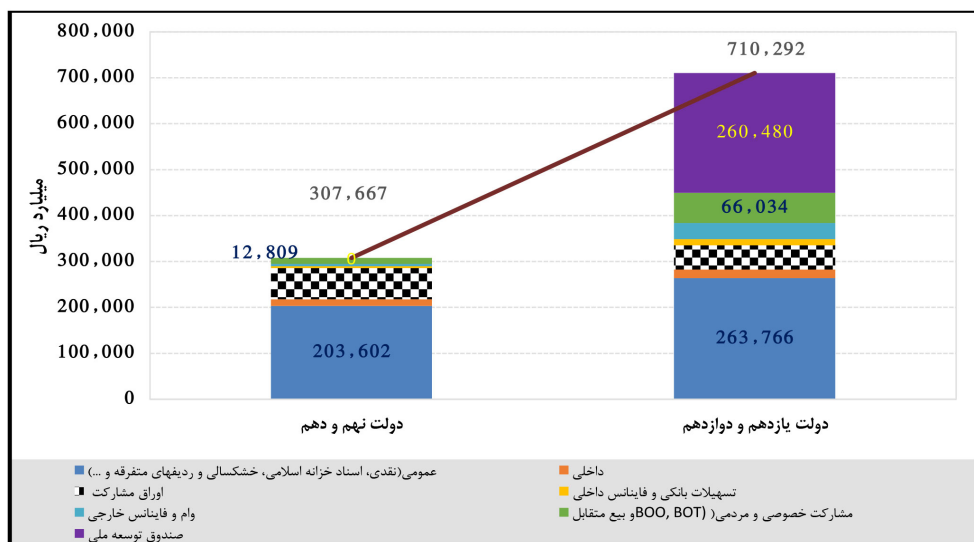
عملکرد اعتبارات

در دوره دولت تدبیر و امید اگرچه در اثر برجام گشایش مناسبی برای سرمایه‌گذاری خارجی در کشور ایجاد شد، اما اعمال تحریم‌های ظالمانه علیه کشور، سبب بروز مشکلات اقتصادی گردید که طرح‌های عمرانی نیز از این امر متأثر شدند. به نحوی که اعتبارات بخش آب و آبفا طی سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ نه تنها افزایش نیافت، بلکه نسبت به سال ۱۳۹۶ کاهش نیز یافته است. البته این امر مانع از اقدامات وزارت نیرو برای خدمات‌رسانی به مردم در بخش آب و آبفا نبوده و همان‌طور که ملاحظه گردید، خوشبختانه هم از بُعد نرم‌افزاری و هم سخت‌افزاری اقدامات مؤثری در کشور انجام شده است. عملکرد اعتباری بخش آب و آبفا از منابع مختلف در شکل (۲-۳۴) نشان داده شده است. همان‌گونه که ملاحظه می‌شود حجم بیشتر منابع اعتباری بین منابع عمومی و صندوق توسعه ملی طی سال‌های اخیر تقسیم شده است. اختصاص بودجه از منابع صندوق توسعه ملی برای توسعه منابع آب و خاک مرزی و

نیز آبرسانی روستایی سبب شده تا سهم منابع صندوق در تأمین منابع مالی طرح‌های بخش آب و آبفا افزایش یابد.

همچنین مقایسه تأمین اعتبارات در دوره ۷ ساله دولت تدبیر و امید با دوره ۸ ساله‌ی دولت قبل حاکی از آن است میزان تأمین اعتبارات بخش تقریباً بیش از دو برابر شده است. ضمن آنکه استفاده از مشارکت خصوصی و مردمی برای اجرای طرح‌های بخش آب و آبفا در دولت تدبیر و امید تقریباً ۵ برابر دولت قبل بوده است که این خود گامی مؤثر در استفاده از سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در اجرای پروژه‌های بخش و عدم وابستگی به منابع عمومی بوده است. در این زمینه میزان استفاده از وام و فاینانس خارجی و نیز تسهیلات بانکی و فاینانس داخلی نسبت به دوره قبلی، به ترتیب بالغ بر ۶ و ۳ برابر شده است. این در حالی است که میزان استفاده از اعتبارات عمومی در مقایسه تنها ۱,۳ برابر شده است.

شکل ۴۱- عملکرد تأمین منابع مالی بخش آب و آبفا طی دولت تدبیر و امید و دولت قبل از آن

نقاط قوت و چالش‌های بخش آب و آبفا:

وزارت نیرو یک دستگاه اجرایی است که طرح‌های آن نقش مهمی در توسعه کشور ایفا می‌کند. آب و برق جزو زیرساخت‌های اصلی توسعه هستند که تأمین پایدار آنها بر عهده وزارت نیرو است و این وزارتخانه تلاش دارد تا با اتکا به نیروی انسانی توانمند خود و

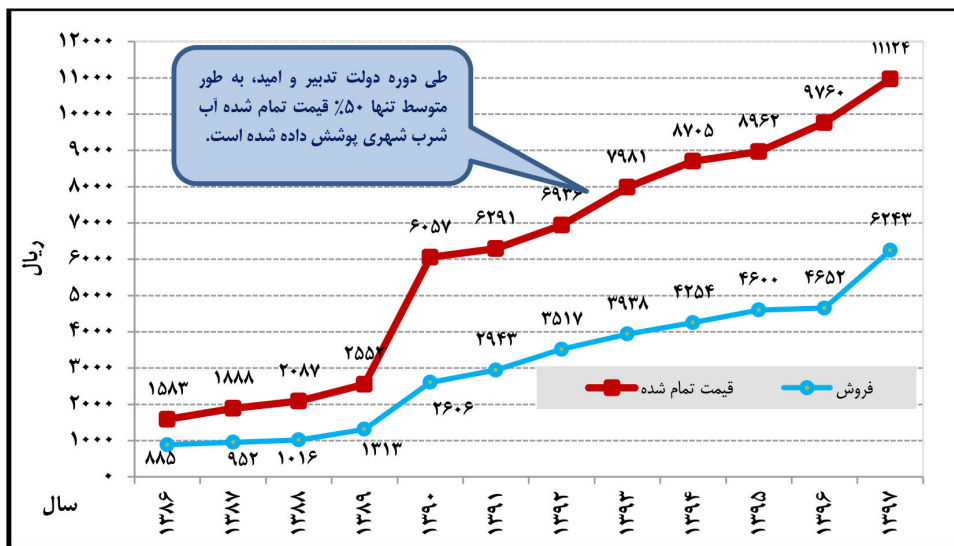

بهره‌گیری از دانش بومی و نیز استفاده از پتانسیل بخش غیردولتی، طرح‌های توسعه‌ای را متناسباً در مناطق مختلف کشور عملیاتی نماید. در همین راستا از مهمترین نقاط قوت وزارت نیرو در بخش آب و آبفا، می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

- ظرفیت‌های نهادی و توان بخش آب و آبفا در تدوین و ارائه انواع برنامه‌ها
- وجود توانمندی‌های علمی و فنی برای ایجاد زیرساخت‌های لازم و نیز تعمیر و نگهداری از تأسیسات و نیز تدوین استانداردهای لازم
- وجود تأسیسات گسترده تأمین و توزیع آب
- استفاده مطلوب از پتانسیل بخش غیردولتی در اجرای پروژه‌ها
- نیروی انسانی توانمند و متعهد
- تغییر ساختار بخش برای استقرار مدیریت حوضه‌ای
- توسعه استفاده از منابع آب بخصوص نمک‌زدایی آب دریا برای تأمین آب شرب مناطق ساحلی
- نظام‌مند بودن فرآیند تخصیص منابع آب
- انجام مطالعات گسترده در زمینه‌های مختلف مرتبط با بخش آب و آبفا
- استفاده از فناوری‌های نوین در مدیریت منابع آب
- توجه ویژه به موضوع سازگاری با کم‌آبی و ارائه برنامه‌های مرتبط
- همچنین از چالش‌های بخش آب و آبفا نیز می‌توان موارد زیر را برشمرد که باید در رفع و یا سازگاری با آنها به‌صورت همه‌جانبه تلاش نمود:
- تغییرات آب و هوایی و وقوع شرایط حدی سیل و خشکسالی در کشور و پیچیدگی مدیریت این پدیده‌ها
- مشکلات زیست‌محیطی پیکره‌های آبی و آلودگی منابع آب
- برداشت و استحصال بی‌رویه آب از منابع زیرزمینی و اضافه برداشت از این منابع
- بهره‌وری پایین مصرف آب در بخش‌های مختلف مصرف بالاخص کشاورزی در مقایسه با معیارهای جهانی
- رویکرد بخشی‌نگری بین دستگاه‌های دولتی ذریبط بخش آب و ضرورت هماهنگی بین سیاست‌های آنها

- عدم وجود ساختار و سازوکارهای مناسب و ضروری برای مدیریت توافقی عرضه و تقاضا و فقدان ارتباطات اجتماعی لازم
- فقدان سامانه‌های منسجم تولید، جمع‌آوری و پردازش اطلاعات و آمار منابع و مصارف آب
- فقدان مشارکت ذینفعان در داخل و خارج سازمان دولت در تصمیم‌سازی و اجرای برنامه‌ها
- عدم بسترسازی و اقدامات مناسب از سوی دستگاه‌های متولی در خصوص توسعه مشارکت‌های مردمی و ساماندهی، استقرار و راهبری تشکلهای بهره‌برداری از منابع آب سطحی و زیرزمینی (آب‌بران) در راستای مصرف بهینه و حفاظت از منابع آب کشور
- شفاف نبودن مسئولیت‌ها و اختیارات سازمان‌های ذیربط در خصوص وضعیت کیفی منابع آب رودخانه‌ها
- عدم استقرار الگوی کشت مناسب در سطح کشور و ضرورت به‌روزرسانی سند ملی آب
- تعدد پروژه‌های نیمه‌تمام و طولانی شدن دوره ساخت و معطل ماندن سرمایه‌گذاری‌های انجام شده
- افزایش تنازعات آبی بر سر منابع آب مشترک و عدم هماهنگی دستگاه‌های ذیربط در رفع این تنازعات و در عوض دامن زدن به آنها
- ساختار نامناسب و غیرمتوازن اقتصاد بنگاهداری در بخش آب و آبفا و افزایش قیمت تمام‌شده طرح‌های آبی در کشور
- افزایش فاصله بین هزینه تمام‌شده و قیمت فروش آب و پساب به مصرف‌کنندگان در بخش‌های مختلف و در نتیجه ناتوانی بخش در تأمین منابع مالی موردنیاز و وابستگی بیشتر به منابع عمومی دولت

شکل ۴۲- مقایسه قیمت تمام شده و فروش آب شرب در بخش شهری

- عدم وجود قوانین بازدارنده برای تخریب منابع و مجاری آبی
- تصرفات غیر مجاز در بستر و حریم رودخانه‌ها و منابع آب کشور و عدم وجود قوانین لازم برای تامین اعتبارات پایدار و مستمر جهت حفاظت رودخانه‌ها و آزادسازی بستر منابع آبی
- فقدان قوانین لازم جهت اعمال مدیریت یکپارچه سیلاب
- کمبود منابع مالی در بخش تعمیر، نگهداری و اصلاح و بازسازی تأسیسات آبی خطوط انتقال و توزیع آب
- مشکلات ناشی از اعمال تحریم‌های ظالمانه بخصوص در زمینه استفاده از تسهیلات و سرمایه‌گذاری‌های خارجی
- فقدان بسترهای اجتماعی مناسب در زمینه ترویج مدیریت مصرف بهینه

پیشنهادات

- تقویت تعاملات بین‌بخشی و هماهنگی در سیاست‌گذاری بخش‌های ذیربط با تقویت جایگاه شورای عالی آب
- اولویت‌بندی طرح‌ها به لحاظ تأمین و تخصیص اعتبار
- بازنگری، اصلاح و به‌هنگام‌سازی قوانین و مقررات مربوطه
- کاهش فاصله بین قیمت تمام‌شده و تعرفه آب در بخش‌های مختلف مصرف
- برون‌سپاری فعالیت‌ها و تقویت شرکت‌های استانی برای پذیرش مسئولیت
- طراحی تمهیدات و سازوکارهایی برای رفع آثار سوء ناشی از نوسان شدید قیمت و تغییرات نرخ ارز و شرایط تحریم در فرآیند اجرای طرح‌های عمرانی بخش آب
- فرهنگ‌سازی و توسعه سرمایه‌های اجتماعی در جهت توسعه فرهنگ مصرف بهینه آب
- شفاف‌سازی مسئولیت دستگاه‌های اجرایی در موضوعات مرتبط
- توجه ویژه به بازچرخانی آب و انجام حمایت‌های لازم برای اجرای طرح‌های مذکور توسط بخش غیردولتی
- استفاده حداکثری از ظرفیت‌های قانونی تعریف شده برای حمایت از سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در طرح‌های آب و آبفا
- ایجاد بانک اطلاعاتی منسجم داده‌های منابع و مصارف آب و تفاهم بر سر اطلاعات بخش آب و آبفا
- تقویت جایگاه مدیریت‌های حوضه آبریز در جهت مدیریت بهینه منابع آب
- توسعه استفاده از منابع آب غیرمتعارف در چارچوب ملاحظات زیست‌محیطی
- تقویت دیپلماسی آب و توسعه همکاری‌های بین‌المللی

وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات

فهرست مطالب

۴۰۱ اقدامات شاخص
۴۰۵ مقدمه
۴۰۶ توسعه اقتصاد دیجیتال و کسب و کارهای بخش ارتباطات و فناوری اطلاعات
۴۰۷ تحول در نظام حکمرانی فضای مجازی
۴۰۸ گسترش عدالت ارتباطی و کاهش شکاف دیجیتالی
۴۰۹ توسعه زیرساخت‌ها و کاربردهای فضاپایه در کشور
۴۱۰ ایجاد شفافیت، ارتقاء و تسهیل دسترسی به خدمات دولت الکترونیک
۴۱۱ پژوهش، معرفی و کاربست فناوری‌های راهبردی نوظهور
۱۲ حضور جریان ساز منطقه‌ای و جهانی در حوزه ارتباطات و فناوری اطلاعات
۴۱۳ چابک‌سازی، شفاف‌سازی و تحول نظام اداری
۴۱۴ پیوست‌ها

اقدامات شاخص

- سنجش اقتصاد دیجیتال و تدوین پیش‌نویس سند تحول دیجیتال کشور
- بازنگری ساختاری بخش ارتباطات و فناوری اطلاعات مبتنی بر شکل‌گیری زیست بوم توسعه‌ای
- کارآمدسازی نظام تعرفه‌گذاری با هدف تسهیل‌گری در ایجاد و توسعه کسب و کارها
- توسعه زیرساخت‌های ارتباطی جهت بهره‌مندی از خدمات و کسب و کارها و توسعه بازار بخش
- تسهیل‌گری قانونی، مقرراتی و مالی برای کسب و کارهای نوپای بخش
- تدوین سند طرح کلان و معماری شبکه ملی اطلاعات
- ایجاد و توسعه اجزاء زیرساختی و خدماتی شبکه ملی اطلاعات
- توسعه ارتباطات روستایی
- گسترش پوشش شبکه ارتباطی نسل ۳، ۴ و ۴,۵
- توسعه خدمات خرده‌بانکداری در روستاها و مناطق محروم
- ایجاد دسترسی مدارس کشور به شبکه ملی اطلاعات
- رایگان کردن هزینه دسترسی دانش‌آموزان و دانشجویان به سامانه‌های آموزشی
- توسعه زیرساخت‌های کاربردی فضایی از طریق تامین ماهواره‌های عملیاتی
- توسعه خدمات فضاپایه و کاربری آن در سایر حوزه‌های راهبردی کشور
- ایجاد و توسعه بسترهای قانونی، مقرراتی حضور و مشارکت بخش خصوصی در حوزه فضایی
- ایجاد و توسعه زیرساخت‌های دولت الکترونیک
- پایش و ارزیابی خدمات دولت الکترونیک در دستگاه‌های اجرایی کشور
- توسعه خدمات الکترونیک بخش ارتباطات و فناوری اطلاعات
- رصد، پژوهش و توسعه فناوری‌های نوظهور از قبیل فناوری فضایی، داده‌های کلان، اینترنت اشیا و هوش مصنوعی

- دستیابی به توان طراحی و ساخت تجهیزات داخلی و ارتقاء ضریب بومی سازی تجهیزات مورد استفاده در بخش
- ارزیابی و پایش وضعیت زیرساخت‌ها و خدمات ارتباطات و فناوری اطلاعات کشور و مقایسه با سایر کشورها
- حضور موثر و فعال در مجامع منطقه‌ای و بین‌المللی با هدف ایجاد فرصت‌ها جدید در توسعه داخلی و بین‌المللی بخش
- اجرای طرح‌های ابتکاری منطقه‌ای و بین‌المللی برای نفوذ در بازارهای خارجی و استفاده از ظرفیت‌های کشورهای همسایه
- ایجاد بسترهای مناسب جهت حضور در بازارهای جهانی
- کوچک‌سازی، چاپک سازی و اصلاح ساختار ستاد وزارت و دستگاه‌های تابعه
- توسعه نظام مدیریت پیمان و منابع برونسپاری
- توسعه خدمات الکترونیکی در وزارت و دستگاه‌های تابعه
- ایجاد و توسعه نظام پاسخگویی
- زیرساخت‌های «شبکه ملی اطلاعات» کاملاً توسعه و ظرفیت شبکه اصلی فیبر نوری شبکه ملی اطلاعات افزایش یافته است.
- تعداد مشترکین اینترنت پهن باند سیار از ۱,۱ میلیون مشترک به بیش از ۸۴ میلیون نفر افزایش یافته است.
- تعداد مشترکین اینترنت پهن باند ثابت از ۵,۸ میلیون نفر به بیش از ۱۰ میلیون نفر افزایش یافته است.
- ارائه خدمات دولت به صورت الکترونیکی از ۱۰ درصد به ۷۵ درصد کل خدمات ارتقاء یافته است.
- در عرصه ترانزیت دیتا و اینترنت بین‌المللی از طریق ایران و تبدیل ایران به هاب ترانزیت منطقه از ۱۱۶ گیگابیت به ۴۸۹۴ گیگابیت رسیده‌ایم و رشدی ۴۰۰ برابری را در این دولت‌ها تجربه کرده‌ایم.
- جمهوری اسلامی ایران برای ۲ سال پیاپی دومین مقام نرخ رشد توسعه در شاخص‌های ارتباطات و فناوری اطلاعات در دنیا را به خود اختصاص داده است.

- متوسط سرعت اتصال از ۰/۲۵ مگابایت به ۱۰ مگابایت رسیده و ۴۰ برابر شده است.
- از معدود روستای متصل به پهن باند به ۳۵۹۸۷ روستا رسیده‌ایم.
- رتبه ایران در شاخص توسعه دولت الکترونیکی از رتبه ۱۰۶ به جایگاه ۸۹ ارتقاء پیدا کرده است.
- سهم ارتباطات و فناوری اطلاعات در تولید ناخالص داخلی در این دولت از ۲/۶ درصد به ۶/۵ درصد رسیده و رشد ۱/۵ برابری تجربه شده است.
- ساخت ۵ ماهواره بومی جدید در طی دولت یازدهم و دوازدهم به اتمام رسیده و در مرحله تزریق به مدار قرار گرفتند.

مقدمه

امروزه دنیا در یک پیچ تاریخی قرار گرفته و یکی از مهم‌ترین پیشران‌های این پیچ، فناوری اطلاعات و ارتباطات به عنوان یک فناوری تحول‌آفرین و پیدایش زیست بوم فضای مجازی است. از سوی دیگر مقابله موثر با سکون و ترغیب نوآوری، مستلزم نهادینه‌ساختن تفکر نوآفرینانه توسط رهبران است. این بدان معناست که ما ضمن ارجحیت و اولویت دادن به تفکر نوآفرینانه و جسورانه و اتخاذ تصمیم‌های تا حد ممکن بی نقص، باید اندیشه‌ای پذیرنده و عزمی راسخ برای یافتن راه‌حل‌ها و ایجاد تغییرات بنیادین داشته باشیم.

با چنین نگاهی، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات با ایجاد و گسترش زیرساخت‌های امن، پایدار، گسترده، توسعه‌پذیر، یکپارچه، در دسترس و قابل استفاده برای آحاد ملت با هدف افزایش عدالت اجتماعی، با کاهش شکاف دیجیتالی و پیشرفت اقتصاد دیجیتال در بستر شبکه ملی اطلاعات و در ارتباط پیوسته با شبکه جهانی، با اهتمام جدی به گسترش اقتصاد دیجیتال درون‌زای برون نگر بواسطه مردمی کردن اقتصاد و تسهیلگری دولت، با ایجاد امکان بهره‌مندی از خدمات الکترونیکی بهتر، سریعتر و مقرون به صرفه تر برای اقشار جامعه و مشارکت ذی نفعان در بهبود خدمات، با زمینه‌سازی و بسط حضور جریان ساز مردم در فضای مجازی و مشارکت حداکثری آنان، با ارتقاء فضای مجازی به مثابه حوزه عمومی برای شکل‌گیری تعاملات سازنده با هدف بهبود و ارتقای فرایندهای حکمرانی صالحانه در جهت بهره‌برداری بهینه از فرصت‌های جامعه مدنی، با استفاده از مزایای فناوری، سرویس‌ها و کاربردهای جدید ضمن توسعه نظام تنظیم‌گری مشارکتی، با ایجاد و توسعه نظام حکمرانی داده در کشور با رویکرد تعامل‌پذیری و تاکید بر داده‌های باز و تنظیم‌گری کلان داده، با اتخاذ سیاست حفظ امنیت فضای مجازی به منزله حفاظت از منابع حیاتی و ثروت ملی و رسیدن به بالاترین سطح امنیت و سلامت برای صیانت از حریم خصوصی و حقوق عامه و با مواجهه پویا با دانش و فناوری‌های نوظهور با رویکرد شناخت، بهره‌مندی و اثرگذاری تلاش کرده تا تحولی بنیادین در شیوه نگاه و راهبردی‌اش نسبت به حوزه ارتباطات و فناوری

اطلاعات ایجاد کرده و خود را با الزامات قرن بیست و یکمی این حوزه تطبیق داده و فرصت بهره‌مندی حداکثری از آن را برای تحقق فزاینده منافع ملی فراهم آورد.

بر این اساس، عملکرد وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات در دولت تدبیر و امید در قالب هشت رویکرد تحول‌آفرین به شرح ادامه این گزارش تبیین شده و برای هر یک از این رویکردها، ضمن تطبیق با مفاد و موازین قانونی بالادستی، اهم اقدامات و دستاوردها، چالش‌های پیشرو و جزئیات مربوطه (در پیوست‌های مرتبط) ارائه گردیده است.

توسعه اقتصاد دیجیتال و کسب و کارهای بخش ارتباطات و فناوری اطلاعات

جدول ۱- الزامات بالادستی توسعه اقتصاد دیجیتال و کسب و کارهای

بخش ارتباطات و فناوری اطلاعات

عنوان سند	شماره حکم	موضوع حکم
قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه	ماده (۳)	متوسط رشد سالانه ارزش افزوده ۱۹,۴ ،
		متوسط رشد سالانه اشتغال ۹,۵،
		متوسط رشد سالانه سرمایه گذاری ۵۱,۸
		متوسط رشد سالانه بهره‌وری کل عوامل تولید ۶,۵
بند(د) ماده (۶۸)	بند(الف) ماده (۶۷)	ایجاد تسهیلات برای کارورهای (اپراتورهای) پستی، جهت راه‌اندازی و ارائه خدمات راساً یا توسط دیگر اپراتورها در ایستگاه‌های راه‌آهن، بنادر، فرودگاه‌های بین‌المللی و پایانه‌های مرزی کشور
		افزایش ظرفیت انتقال(ترانزیت) پهنای باند عبوری از کشور به ۳۰ (سی) ترابیت بر ثانیه
اولویت‌های تخصصی پیوست حکم انتصاب از سوی رئیس‌جمهور	بند (۱)	ایجاد تحول در اشتغال‌زایی کسب و کارهای مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات
		تنظیم مقررات مناسب و مشوق فعالیت‌های اقتصادی مولد و زمینه‌سازی برای افزایش سهم بخش خصوصی در صنعت فناوری اطلاعات و ارتباطات
پروژه اقتصاد مقاومتی		ایجاد کردیدور فناوری اطلاعات و ارتباطات و توسعه پژوهش‌های کاربردی برگزیده

رئوس و مصادیق عملکردی

۱. سنجش اقتصاد دیجیتال و تدوین پیش‌نویس سند تحول دیجیتال کشور
 ۲. بازننگری ساختاری بخش ارتباطات و فناوری اطلاعات مبتنی بر شکل‌گیری زیست بوم توسعه‌ای
 ۳. کارآمدسازی نظام تعرفه‌گذاری با هدف تسهیل‌گری در ایجاد و توسعه کسب‌وکارها
 ۴. توسعه زیرساخت‌های ارتباطی جهت بهره‌مندی از خدمات و کسب‌وکارها و توسعه بازار بخش
 ۵. تسهیل‌گری قانونی، مقرراتی و مالی برای کسب‌وکارهای نوپای بخش
- جزئیات اقدامات صورت گرفته در هر محور در پیوست شماره یک تشریح شده است.

جمع‌بندی / پیشنهاد / چالش‌ها

لزوم سیاست‌گذاری و تبیین الزامات تحقق اقتصاد دیجیتال به عنوان موضوعی فرادستگاهی و ملی، تدوین اسناد بالادستی موردنیاز و پایش و راهبردی اجرای برنامه‌ها در سطوح عالی اجرایی کشور

تحول در نظام حکمرانی فضای مجازی

جدول ۲- الزامات بالادستی تحول در نظام حکمرانی فضای مجازی

عنوان سند	شماره حکم	موضوع حکم
ابلاغیه مقام معظم رهبری مد ظله العالی		تهیه سند معماری و طرح کلان شبکه ملی اطلاعات
قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه	بند(ب) ماده (۶۸)	توسعه و تکمیل شبکه ملی اطلاعات، امن و پایدار
	بند(ج) ماده (۶۸)	ده‌برابر کردن محتوای مناسب رقومی (دیجیتال)
اولویت‌های تخصصی پیوست حکم انتصاب از سوی رئیس‌جمهور	بند(۲)	توسعه کمی و کیفی دسترسی به فضای مجازی همراه با ایمن‌سازی و ممانعت از سوء استفاده‌ها و اقدامات مخرب موازین دینی، اخلاقی، سیاسی و حقوق شهروندی
	بند(۳)	افزایش کیفیت ارائه و دسترسی مردم به خدمات شبکه ملی اطلاعات و ارتقای جایگاه ایران در جهان و بین کشورهای منطقه
پروژه اقتصاد مقاومتی		فراهم کردن امکان دسترسی خانوارها به شبکه ملی اطلاعات با حداقل سرعت دسترسی (۲۰) مگابیت بر ثانیه و توسعه ظرفیت ترانزیت کشور با استفاده حداکثری از ظرفیت بخش غیردولتی

رئوس و مصادیق عملکردی

۱. تدوین سند طرح کلان و معماری شبکه ملی اطلاعات
 ۲. ایجاد و توسعه اجزاء زیرساختی و خدماتی شبکه ملی اطلاعات
- جزئیات اقدامات صورت گرفته در هر محور در پیوست شماره دو تشریح شده است.

جمع‌بندی / پیشنهاد / چالش‌ها

ضرورت ایفای نقش موثر و جدی تمامی دستگاه‌های دارای نقش بویژه در لایه‌های خدمات و محتوای شبکه ملی اطلاعات برای اثربخشی بیشتر اقدامات توسعه‌ای صورت گرفته و در دست اقدام در حوزه زیرساخت‌ها و خدمات پایه.

گسترش عدالت ارتباطی و کاهش شکاف دیجیتالی

جدول ۳- الزامات بالادستی گسترش عدالت ارتباطی و کاهش شکاف دیجیتالی

عنوان سند	شماره حکم	موضوع حکم
قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه	جزء (۲) بند (الف) ماده (۶۷)	توسعه زیرساخت‌های خدمات الکترونیکی در مناطق محروم و روستایی
	ماده (۶۹)	برنامه هوشمندسازی مدارس
	بند (خ) ماده (۶۸)	افزایش خدمات و فعالیت دفاتر ارتباطات و فناوری اطلاعات (ICT) روستایی
	بند (پ) ماده (۶۷)	واگذاری کلیه خدمات قابل ارائه در خارج از محیط اداری و قابل واگذاری یا برون سپاری دستگاه‌های اجرائی به دفاتر پستی و دفاتر پیشخوان خدمات دولت و دفاتر ارتباطات و فناوری اطلاعات روستایی
اولویت‌های تخصصی پیوست حکم انتصاب از سوی رئیس‌جمهور	بند (۲)	توسعه کمی و کیفی دسترسی به فضای مجازی همراه با ایمن‌سازی و ممانعت از سوء استفاده‌ها و اقدامات مخرب موازین دینی، اخلاقی، سیاسی و حقوق شهروندی
	بند (۶)	گسترش فناوری اطلاعات و ارتباطات برای خدمت به سایر بخش‌های اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی کشور
پروژه اقتصاد مقاومتی		توسعه خدمات دولت الکترونیک، محتوا و کسب‌وکارهای دیجیتالی بر بستر شبکه ملی اطلاعات با استفاده از ظرفیت سازمان توسعه‌ای و مشارکت حداکثری بخش غیردولتی

رئوس و مصادیق عملکردی

۱. توسعه ارتباطات روستایی
 ۲. گسترش پوشش شبکه ارتباطی نسل ۳، ۴ و ۴،۵
 ۳. توسعه خدمات خرده بانکداری در روستاها و مناطق محروم
 ۴. ایجاد دسترسی مدارس کشور به شبکه ملی اطلاعات
 ۵. رایگان کردن هزینه دسترسی دانش‌آموزان و دانشجویان به سامانه‌های آموزشی
- جزئیات اقدامات صورت گرفته در هر محور در پیوست شماره سه تشریح شده است.

جمع‌بندی / پیشنهاد / چالش‌ها

- وجود انحصار بخش خصوصی غالب در شبکه ارتباطات ثابت، عدم توسعه مناسب در شبکه ارتباطات ثابت از سوی کارور مربوط؛
- مشکلات تامین تجهیزات مورد نیاز بواسطه نوسانات نرخ ارز و تحریم‌ها؛
- عدم وجود زیرساخت‌های پایه مورد نیاز (از قبیل برق، جاده، شبکه و ...) و لزوم همکاری دستگاه‌های متولی آن؛
- خلا دسترسی به بانک‌های اطلاعاتی مورد نیاز؛ از قبیل مدارس، دانشگاه‌ها، موزه‌ها و ... به منظور تدقیق برنامه‌ها.

توسعه زیرساخت‌ها و کاربردهای فضای پایه در کشور

جدول ۴- الزامات بالادستی توسعه زیرساخت‌ها و کاربردهای فضای پایه در کشور

عنوان سند	شماره حکم	موضوع حکم
قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه	بند(الف) ماده (۴۰)	بستر سازی و حمایت لازم به منظور ایجاد و توسعه زیرساخت‌ها و صنایع مرتبط با طراحی، ساخت، آزمایش، پرتاب و بهره‌برداری از سامانه‌های فضایی، ماهواره، ماهواره‌بر و ایستگاه‌های زمینی
	بند(ب) ماده (۴۰)	حفظ و نگهداری از موقعیت‌های مداری متعلق به جمهوری اسلامی ایران و پیش‌بینی تمهیدات لازم برای ایجاد زیرساخت‌ها و طرح‌های (پروژه‌های) ماهواره ملی در راستای حفظ نقاط یاد شده
اولویت‌های تخصصی پیوست حکم انتصاب از سوی رئیس‌جمهور	بند(۸)	ایجاد خط ارتباطی رزرو برای شرایطی که خطوط اصلی کشور با مشکل مواجه می‌شوند
پروژه اقتصاد مقاومتی		ساخت ماهواره بومی مخابراتی و سنجش از دور و تأمین ماهواره‌های ملی مخابراتی و سنجش از دور با استفاده از ظرفیت بخش غیردولتی

رئوس و مصادیق عملکردی

۱. توسعه زیرساخت‌های کاربردی فضایی از طریق تامین ماهواره‌های عملیاتی؛
 ۲. توسعه خدمات فضاپایه و کاربری آن در سایر حوزه‌های راهبردی کشور؛
 ۳. ایجاد و توسعه بسترهای قانونی، مقرراتی حضور و مشارکت بخش خصوصی در حوزه فضایی.
- جزئیات اقدامات صورت گرفته در هر محور در پیوست شماره چهار تشریح شده است.

جمع‌بندی / پیشنهاد / چالش‌ها

لزوم توجه به محدودیت‌ها و پیچیدگی‌های تامین زیرساخت‌های عملیاتی و تجاری مورد نیاز جهت توسعه زنجیره ارزش فضایی کشور به‌واسطه تحریم‌ها، سرمایه‌بر بودن اقدامات و ریسک‌های توسعه فناوری‌های بومی.

ایجاد شفافیت، ارتقاء و تسهیل دسترسی به خدمات دولت الکترونیک

جدول ۵- الزامات بالادستی ایجاد شفافیت، ارتقاء و تسهیل دسترسی به خدمات دولت الکترونیک

عنوان سند	شماره حکم	موضوع حکم
قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه	بند(ث) ماده (۶۷)	ایجاد زیرساخت‌های لازم برای تعامل اطلاعاتی بین دستگاه‌های اجرائی بر بستر شبکه ملی اطلاعات، صرفاً از طریق مرکز ملی تبادلات اطلاعات NIX
	بند(الف) ماده (۶۸)	انجام استعلامات هویت اشخاص حقیقی، کالا و خدمات، دارائی‌های منقول و غیرمنقول (از جمله ملک، وسایل نقلیه و اوراق بهادار) و نشانی مکان محور به صورت الکترونیکی
	بند(د) ماده (۶۸)	ایجاد تسهیلات برای کارورهای (اپراتورهای) پستی، جهت راه‌اندازی و ارائه خدمات راساً یا توسط دیگر اپراتورها در ایستگاه‌های راه‌آهن، بنادر، فرودگاه‌ها و ...
	بند(ث) ماده (۶۸)	تمهیدات لازم برای دستیابی به حداقل هفت و نیم درصد (۷/۵) رشد سالانه الکترونیکی نمودن معاملات و تجارت کالا و خدمات کشور
	بند(پ) ماده (۶۸)	تصویب تعرفه ارایه خدمات دولت الکترونیک
	بند(ح) ماده (۶۸)	استقرار و بهره‌برداری از سامانه‌های مالیات الکترونیکی، معاملات دولتی الکترونیکی (شامل مناقصه، مزایده، خرید کالا) و سلامت الکترونیکی را با پوشش کلیه ذی‌نفعان

عنوان سند	شماره حکم	موضوع حکم
اولویت‌های تخصصی پیوست حکم انتصاب	بند(۴)	مشارکت موثر در شکل‌گیری و تقویت دولت الکترونیک
	بند(۶)	گسترش فناوری اطلاعات و ارتباطات برای خدمت به سایر بخش‌های اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی
پروژه اقتصاد مقاومتی		توسعه خدمات دولت الکترونیک، محتوا و کسب‌وکارهای دیجیتالی بر بستر شبکه ملی اطلاعات با استفاده از ظرفیت سازمان توسعه‌ای و مشارکت حداکثری بخش غیردولتی
		مدیریت نشانی مکان محور و استعلامات میان دستگاهی اماکن GNAF

رئوس و مصادیق عملکردی

۱. ایجاد و توسعه زیرساخت‌های دولت الکترونیک؛
 ۲. پایش و ارزیابی خدمات دولت الکترونیک در دستگاه‌های اجرایی کشور؛
 ۳. توسعه خدمات الکترونیک بخش ارتباطات و فناوری اطلاعات.
- جزئیات اقدامات صورت گرفته در هر محور در پیوست شماره پنج تشریح شده است.

جمع‌بندی / پیشنهاد / چالش‌ها

لزوم راهبری و اجرای یکپارچه برنامه‌های توسعه خدمات دولت الکترونیک در کلیه دستگاه‌های اجرایی دولتی و غیردولتی مبتنی بر معماری و سیاستگذاری منسجم و همچنین تسهیلگری بکارگیری ظرفیت‌های بخش غیردولتی.

پژوهش، معرفی و کاربست فناوری‌های راهبردی نوظهور

جدول ۶- الزامات بالادستی پژوهش، معرفی و کاربست فناوری‌های راهبردی نوظهور

عنوان سند	شماره حکم	موضوع حکم
قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه	بند(ت) و (ث) ماده (۴)	جذب شرکت‌های معتبر جهانی و منطقه‌ای در زنجیره تولید داخلی به شکل مستقیم و با اولویت مشارکت با سرمایه‌گذاران و تولیدکنندگان داخلی به منظور افزایش توانمندی، رقابت‌پذیری و صادرات کالاها و خدمات تولیدی
	بند(الف) ماده (۴۰)	بسترسازی و حمایت لازم به منظور ایجاد و توسعه زیرساخت‌ها و صنایع مرتبط با طراحی، ساخت، آزمایش، پرتاب و بهره‌برداری از سامانه‌های فضایی، ماهواره، ماهواره‌بر و ایستگاه‌های زمینی

عنوان سند	شماره حکم	موضوع حکم
اولویت‌های تخصصی پیوست حکم انتصاب وزیر از سوی رئیس جمهور	بند(۸)	بهبود و توسعه همکاری‌های بین‌المللی با شرکت‌های پیشروی خارجی و الزام شرکت‌های خارجی فعال در کشور به راه‌اندازی مراکز نوآوری و تعریف پروژه‌های تحقیق و توسعه در کشور
پروژه اقتصاد مقاومتی		ایجاد کریدور فناوری اطلاعات و ارتباطات و توسعه پژوهش‌های کاربردی برگزیده

رئوس و مصادیق عملکردی

۱. رصد، پژوهش و توسعه فناوری‌های نوظهور از قبیل فناوری فضایی، داده‌های کلان، اینترنت اشیا و هوش مصنوعی؛
 ۲. دستیابی به توان طراحی و ساخت تجهیزات داخلی و ارتقاء ضریب بومی‌سازی تجهیزات مورد استفاده در بخش؛
- جزئیات اقدامات صورت گرفته در هر محور در پیوست شماره شش تشریح شده است.

جمع‌بندی / پیشنهاد / چالش‌ها

ضرورت استقرار کامل نظام مدیریت پژوهش از طریق بازنگری نقش فعالین دانشگاهی، پژوهشگاهی، دانش‌بنیان و صنعتی این حوزه به منظور ایفای نقش اثربخش در تامین و رفع نیازمندی‌های کشور.

حضور جریان‌ساز منطقه‌ای و جهانی در حوزه ارتباطات و فناوری اطلاعات

جدول ۷- الزامات بالادستی حضور جریان‌ساز منطقه‌ای و جهانی در حوزه ارتباطات و فناوری اطلاعات

عنوان سند	شماره حکم	موضوع حکم
قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه	بند(ت) ماده (۶۷)	ارتقاء رتبه ایران در سطح جهان در شاخص‌های مرتبط از جمله شاخص‌های توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات و توسعه دولت الکترونیک
اولویت‌های تخصصی پیوست حکم انتصاب وزیر از سوی رئیس جمهور	بند(۳)	افزایش کیفیت ارائه و دسترسی مردم به خدمات شبکه ملی اطلاعات و ارتقای جایگاه ایران در جهان و بین کشورهای منطقه
حکم انتصاب وزیر از سوی رئیس جمهور	بند(۸)	بهبود و توسعه همکاری‌های بین‌المللی با شرکت‌های پیشروی خارجی و الزام شرکت‌های خارجی فعال در کشور به راه‌اندازی مراکز نوآوری و تعریف پروژه‌های تحقیق و توسعه در کشور

رئوس و مصادیق عملکردی

۱. ارزیابی و پایش وضعیت زیرساخت‌ها و خدمات ارتباطات و فناوری اطلاعات کشور و مقایسه با سایر کشورها؛
 ۲. حضور موثر و فعال در مجامع منطقه‌ای و بین‌المللی با هدف ایجاد فرصت‌ها جدید در توسعه داخلی و بین‌المللی بخش؛
 ۳. اجرای طرح‌های ابتکاری منطقه‌ای و بین‌المللی برای نفوذ در بازارهای خارجی و استفاده از ظرفیت‌های کشورهای همسایه؛
 ۴. ایجاد بسترهای مناسب جهت حضور در بازارهای جهانی.
- جزئیات اقدامات صورت گرفته در هر محور در پیوست شماره هفت تشریح شده است.

جمع‌بندی / پیشنهاد / چالش‌ها

ضرورت توجه ویژه به دیپلماسی حوزه علم و فناوری و دیپلماسی سایبری با توجه به پیچیدگی‌ها و گستردگی‌های روابط بین‌الملل و تخصصی‌تر شدن دیپلماسی کشورها.

چابک‌سازی، شفاف‌سازی و تحول نظام اداری

جدول ۸- الزامات بالادستی چابک‌سازی، شفاف‌سازی و تحول نظام اداری

عنوان سند	شماره حکم	موضوع حکم
قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه	بند(الف) ماده (۶۸)	ارائه خدمات الکترونیکی دولتی
برنامه اصلاح نظام اداری	برنامه اول	مهندسی نقش و ساختار دولت
	برنامه دوم	توسعه دولت الکترونیک و هوشمندسازی
	برنامه هشتم	ارتقای پاسخگویی، شفافیت و مقابله با فساد در نظام اداری
اولویت‌های تخصصی پیوست حکم انتصاب وزیر از سوی رئیس‌جمهور	بند(۲)	مشارکت موثر در شکل‌گیری و تقویت دولت الکترونیک
پروژه اقتصاد مقاومتی	بند(۵)	تنظیم مقررات مناسب و مشوق فعالیت‌های اقتصادی مولد و زمینه‌سازی برای افزایش سهم بخش خصوصی در صنعت فناوری اطلاعات و ارتباطات
		توسعه خدمات دولت الکترونیک، محتوا و کسب‌وکارهای دیجیتال بر بستر شبکه ملی اطلاعات با استفاده از ظرفیت سازمان توسعه‌ای و مشارکت حداکثری بخش غیردولتی

رئوس و مصادیق عملکردی

۱. کوچک‌سازی، چابک‌سازی و اصلاح ساختار ستاد وزارت و دستگاه‌های تابعه؛
 ۲. توسعه نظام مدیریت پیمان و منابع برون‌سپاری؛
 ۳. توسعه خدمات الکترونیکی در وزارت و دستگاه‌های تابعه؛
 ۴. ایجاد و توسعه نظام پاسخگویی.
- جزئیات اقدامات صورت گرفته در هر محور در پیوست شماره هشت تشریح شده است.

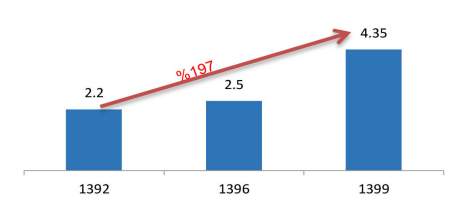
جمع‌بندی / پیشنهاد / چالش‌ها

ضرورت تخصصی شدن الزامات، قوانین و مقررات بالادستی با توجه به شرایط و مقتضیات حاکم بر بخش ارتباطات و فناوری اطلاعات.

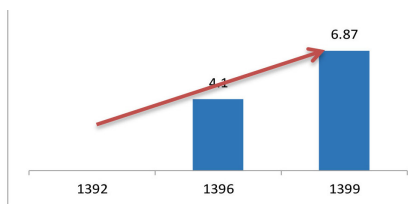
پیوست شماره یک: (توسعه اقتصاد دیجیتال و کسب و کارهای بخش ارتباطات و فناوری اطلاعات)

سنجش اقتصاد دیجیتال و تدوین پیش‌نویس سند تحول دیجیتال کشور

- سنجش اقتصاد دیجیتال ایران و تدوین حساب‌های اقتصادی بخش ICT با همکاری مرکز آمار ایران؛
- تدوین پیش‌نویس سند تحول دیجیتال و نقشه راه اجرایی آن مشتمل بر شناسایی فناوری‌های کلیدی تحول دیجیتال، بررسی تاثیرات تحول دیجیتال برای حل مسائل کلان کشور، ایجاد تصویری از وضعیت مطلوب براساس نتایج کمی و کیفی و ارسال سند به شورای عالی فضای مجازی و هیئت وزیران جهت تصویب.

نمودار ۲- برآورد سهم بخش ارتباطات و فناوری اطلاعات از GDP کشور (درصد)

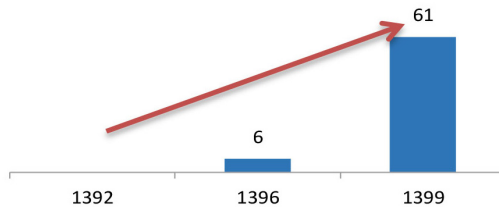
نمودار ۱- برآورد سهم اقتصاد دیجیتال از GDP کشور (درصد)

◀ بازنگری ساختاری بخش ارتباطات و فناوری اطلاعات مبتنی بر شکل گیری

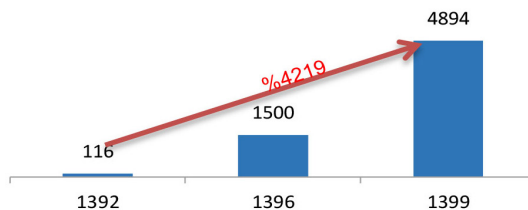
زیست بوم توسعه‌ای

- بازنگری ساختاری ستاد وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات و دستگاه‌های تابعه جهت حمایت از توسعه کسب و کارهای دیجیتالی بر مبنای شکل‌گیری اکوسیستم توسعه‌ای بخش ارتباطات و فناوری اطلاعات؛
- توسعه مأموریت‌های سازمان فناوری اطلاعات به عنوان یک سازمان توسعه‌ای در راستای گسترش کسب و کارهای ICT و تحقق اقتصاد دیجیتال از طریق تدوین مدل‌های تامین مالی و گسترش خدمات بومی؛
- ایجاد «پارک فناوری اطلاعات و ارتباطات» به منظور توسعه فناوری و نوآوری و حمایت از توسعه کسب و کارهای فناور نوپا و شرکت‌های دانش‌بنیان.

نمودار ۳- واحدهای فناور تحت حمایت پارک فناوری اطلاعات و ارتباطات (تعداد)

- نهادسازی مالی از طریق تغییر رویکرد پست بانک ایران به عنوان بانک تخصصی بخش و پرداخت ۲,۳۳۰ فقره تسهیلات به مبلغ ۱۱,۷۴۵ میلیارد ریال به فعالین حوزه ارتباطات و فناوری اطلاعات؛
- ایجاد صندوق پژوهش و توسعه فناوری برای حمایت از فعالین بخش؛
- کسب سهم از بازارهای منطقه‌ای و بین‌المللی ترانزیت و خدمات پهنای باند با افزایش ظرفیت ترانزیت مرز به مرز بین‌الملل.

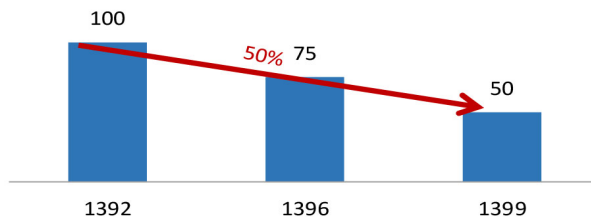
نمودار ۴- ظرفیت ترانزیت ارتباطات بین‌الملل (گیگابیت بر ثانیه)

- تدوین و تصویب مصوبات در راستای رفع انحصار از امکانات پایه مخابراتی در اختیار اپراتور غالب

◀ کارآمدسازی نظام تعرفه‌گذاری با هدف تسهیل‌گری در ایجاد و توسعه کسب‌وکارها

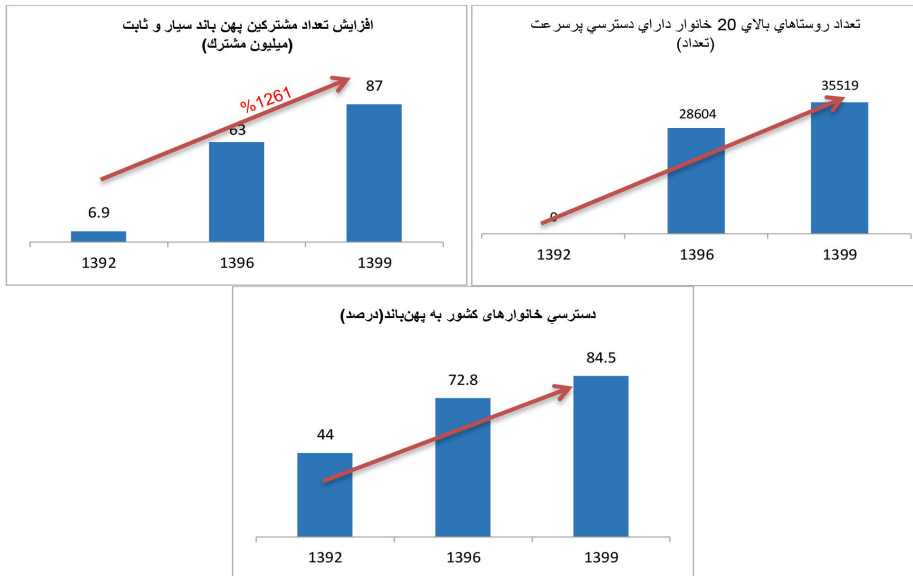
- ثابت نگه داشتن تعرفه سرویس‌ها علیرغم افزایش هزینه‌های قابل توجه در سال‌های اخیر؛
- تدوین و تصویب مصوبات امکان ارائه طرح‌های تشویقی اپراتورها و انعطاف‌پذیری ارائه خدمات اینترنت؛
- اتصال رایگان مراکز داده به مراکز IXP و کاهش تعرفه اتصال اپراتورها به مراکز IXP؛
- افزایش سهم بخش خصوصی در صنعت ارتباطات و فناوری اطلاعات، گسترش بازار، محدودیت در افزایش تعرفه و عدم افزایش سهم دولت از درآمد اپراتورها؛
- کاهش ۷۰ درصدی تعرفه استفاده از پیام‌رسان‌های داخلی و تدوین مدل حمایت از آنها جهت تحقق اهداف شبکه ملی اطلاعات.
- کاهش تعرفه اتصال CDN ها به شبکه ملی اطلاعات

نمودار ۵- هزینه پهنای باند اتصال CDN ها به شبکه ملی اطلاعات (درصد)

◀ توسعه زیرساخت‌های ارتباطی جهت بهره‌مندی از خدمات و کسب‌وکارها و توسعه بازار بخش

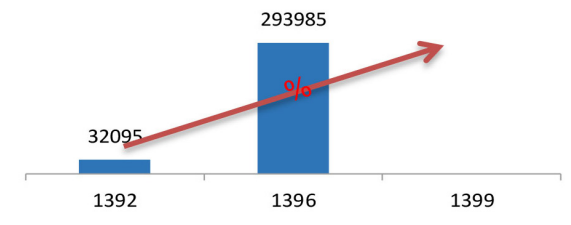
- افزایش تعداد شهرهای تحت پوشش پهن باند سیار نسل سوم و چهارم؛
- توسعه پوشش دسترسی پرسرعت به شبکه ارتباطی در روستاهای بالای بیست خانوار؛
- افزایش تعداد مشترکین پهن باند ثابت و سیار.

نمودار ۶- توسعه زیرساخت‌های ارتباطی جهت بهره‌مندی از خدمات و کسب‌وکارها و توسعه بازار بخش

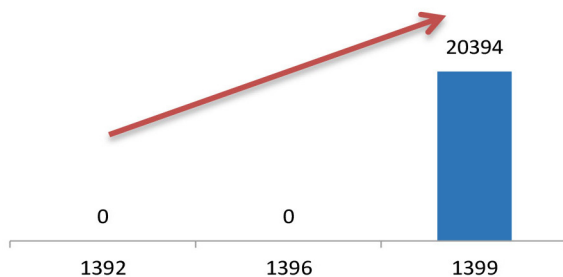
◀ تسهیل‌گری قانونی، مقرراتی، زیرساختی و مالی کسب‌وکارهای نوپای بخش

- اخذ مجوز ایجاد « صندوق پژوهش و فناوری غیردولتی نوآفرین » و ارائه ۲۷ خدمت در سامانه ایران نوآفرین به شرکت‌های نوپا، شتاب‌دهنده‌ها و ... ؛
- تصویب دستورالعمل تامین مالی جمعی در بورس جهت حمایت مالی کسب‌وکارهای نوپا ؛
- حمایت از پیام‌رسان‌های داخلی از طریق اعطای تسهیلات کم بهره، اختصاص ظرفیت کولوکیشن، پهنای باند رایگان و ... ؛
- افتتاح مراکز داده اقماری شبکه ملی اطلاعات؛
- آزادسازی صوت بین‌الملل و سرویس MPLS بین‌الملل؛
- صدور پروانه برای کاروران پستی غیردولتی، خدمات FCP، Servco، FWA، MVNO، خدمات رادیویی و مرکز تماس؛
- حمایت از شرکت‌های ICT بخش خصوصی از طریق تخصیص تسهیلات وام کم بهره (وجه اداره شده) از محل اعتبارات وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات؛

نمودار ۷- میزان تسهیلات پرداختی از محل وام وجوه اداره شده (میلیون ریال)

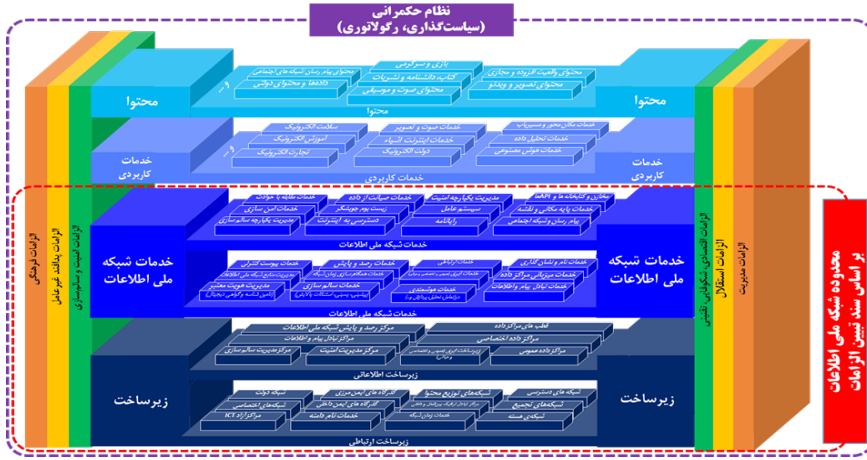
- تدوین سند حمایتی و برنامه اقدام برای توسعه خدمات فضای مجازی کودک و نوجوان؛
- جذب ۱۵۱ بنگاه اقتصادی در حوزه ICT در منطقه ویژه اقتصادی پیام؛
- تصویب دستورالعمل مشارکت و سرمایه‌گذاری بخش غیردولتی (خصوصی و تعاونی) در ارائه خدمات الکترونیکی دولت در شورای اجرایی فناوری اطلاعات و ابلاغ به کلیه دستگاه‌های اجرایی؛
- ارائه تسهیلات در قالب وام اشتغال روستایی با عاملیت پست بانک.

نمودار ۸- تسهیلات پرداختی در قالب قانون حمایت از ایجاد اشتغال پایدار (میلیون ریال)

پیوست شماره دو (تحول در نظام حکمرانی فضای مجازی)

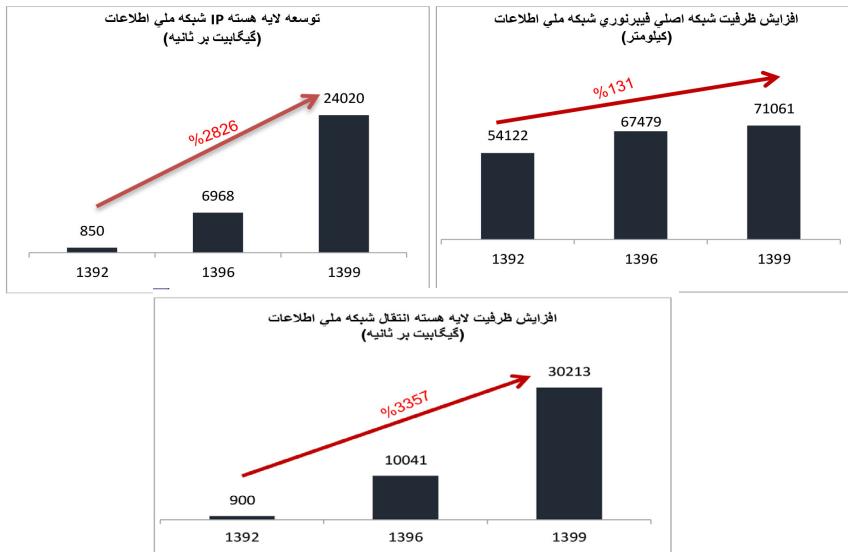
- ◀ تدوین سند طرح کلان و معماری شبکه ملی اطلاعات
- تدوین و تصویب سند معماری و الزامات کلان شبکه ملی اطلاعات در شورای عالی فضای مجازی و اقدام در جهت تکمیل اجزاء زیرساختی و خدماتی آن.

شکل ۱- طرح کلان و معماری شبکه ملی اطلاعات

ایجاد و توسعه اجزاء زیرساختی و خدماتی شبکه ملی اطلاعات

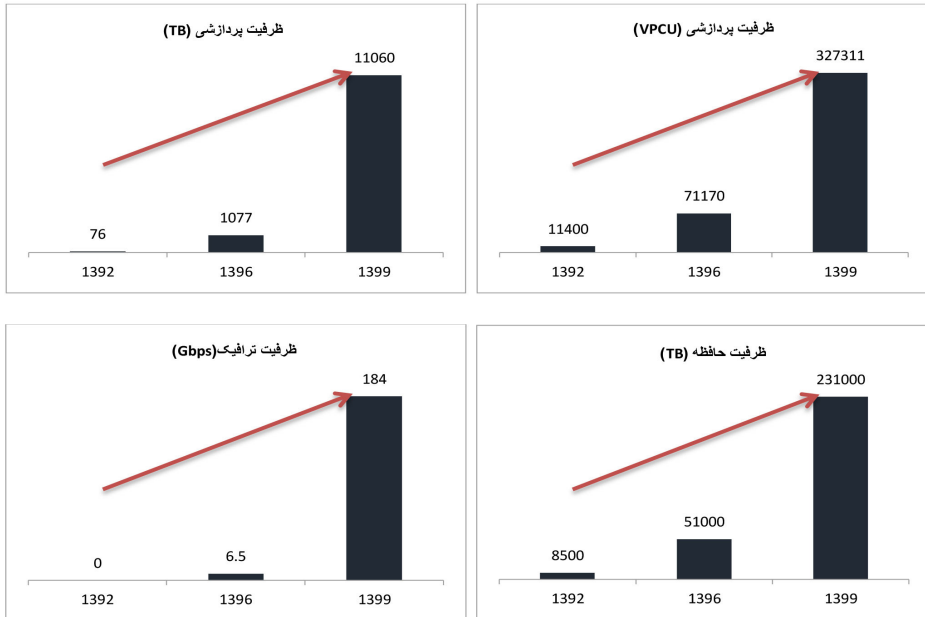
- توسعه ظرفیت شبکه هسته (شبکه فیبرنوری، شبکه انتقال و شبکه دیتا) به عنوان زیرساخت شبکه ملی اطلاعات؛
- افزایش ظرفیت شبکه اصلی فیبر نوری شبکه ملی اطلاعات؛
- افزایش ظرفیت لایه هسته انتقال شبکه ملی اطلاعات؛
- توسعه لایه هسته IP شبکه ملی اطلاعات .

نمودار ۹- ایجاد و توسعه اجزاء زیرساختی و خدماتی شبکه ملی اطلاعات

- افزایش تعداد شهرهای تحت پوشش دسترسی پهن‌بند سیار نسل سوم از ۱۰۵۷ شهر به ۱۲۴۲ شهر؛
- ایجاد سامانه احراز هویت معتبر در فضای مجازی (سماوا) جهت بهره‌گیری از امکانات احراز یکپارچه با رعایت الزامات امنیتی و یکپارچگی سامانه‌های دولت الکترونیکی به همراه پیاده‌سازی آن و راه‌اندازی تستی سامانه سماوا؛
- توسعه آنتی ویروس ایرانی پادویش با مشارکت بخش خصوصی؛
- صدور تاییدیه امنیتی برای محصولات وارداتی؛
- صدور گواهی ارزیابی امنیتی برای آزمایشگاه‌ها؛
- صدور گواهینامه ارزیابی امنیتی محصولات داخلی؛
- شناسایی و مقابله با بدافزارهای مخرب، باج‌افزار و بات فعال در کشور؛
- حفاظت از وب سایت‌های دولتی در برابر حملات DDos؛
- طراحی و استقرار چارچوب مدیریت امنیت اطلاعات (چما) تهیه نرم‌افزارهای شش‌گانه مدیریت امنیت اطلاعات؛
- توسعه و تکمیل سامانه شاهکار جهت مدیریت هویت کاربران فضای مجازی و استفاده از آن در ارائه خدمات دولت الکترونیکی و خدمات بخش خصوصی؛
- توسعه مرکز ماهر و شعب استانی و تخصصی با عنوان مراکز آپا (۳۵ مرکز) در جهت افزایش امکان امدادرسانی و آگاهی‌رسانی در مقابل حملات سایبری؛
- ایجاد شبکه مستقل درگاه‌های اینترنت و جداسازی شبکه درگاه‌ها از شبکه داخلی به منظور کنترل و مدیریت ارتباطات و ترافیک داخل و خارج؛
- بکارگیری نرم‌افزارهای بومی‌سازی شده در حوزه امنیت و صیانت فرهنگی؛
- پوشش صیانت به صورت ۱۰۰ درصدی بر روی ترافیک بین‌الملل؛
- ارتقاء ظرفیت خدمات ابری عمومی شبکه ملی اطلاعات.

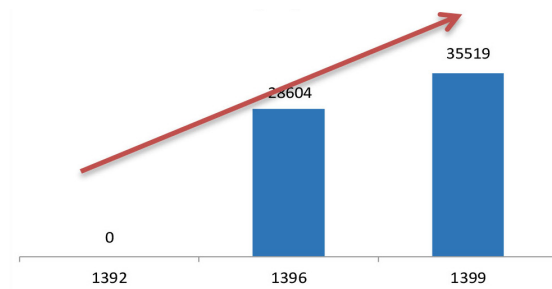

نمودار ۱۰- ارتقا ظرفیت خدمات ابری عمومی شبکه ملی اطلاعات

پیوست شماره سه (گسترش عدالت ارتباطی و کاهش شکاف دیجیتالی)

توسعه ارتباطات روستایی

- افزایش تعداد روستاهای بالای ۲۰ خانوار دارای دسترسی پرسرعت به شبکه ملی اطلاعات؛
- توسعه پوشش تلفن همراه برای روستاهای بالای ۲۰ خانوار؛
- برقراری دسترسی کلبه دفاتر پیشخوان، دفاتر پستی و دفاتر ارتباطی روستایی به شبکه ملی اطلاعات؛

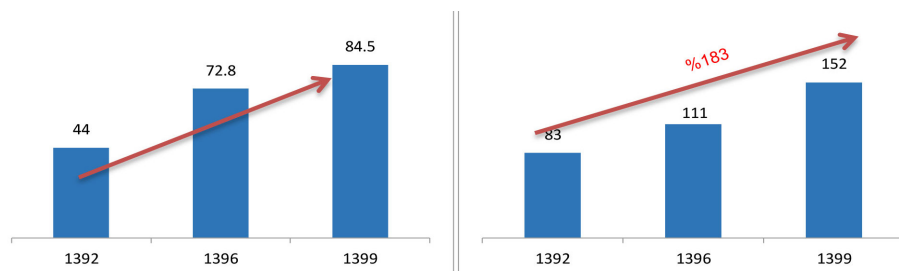

نمودار ۱۰- تعداد روستاهای بالای ۲۰ خانوار دارای دسترسی پرسرعت (تعداد)

گسترش پوشش شبکه ارتباطی نسل ۳، ۴

- افزایش تعداد مشترکین پهن باند ثابت و سیار؛
- افزایش شهرهای تحت پوشش نسل سوم و چهارم تلفن همراه.

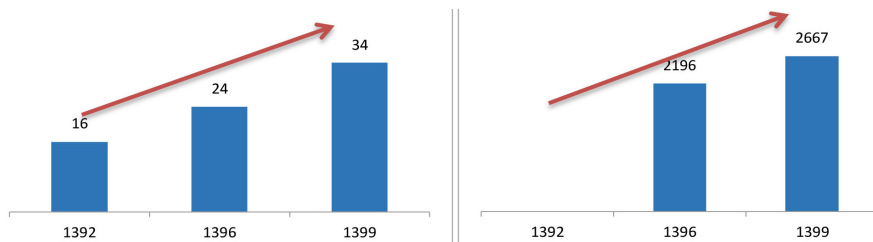

نمودار ۱۲- دسترسی خانوارهای کشور به پهن باند (درصد)

نمودار ۱۱- ضریب نفوذ تلفن همراه (درصد)

توسعه خدمات خرده بانکداری در روستاها و مناطق محروم

- توسعه خدمات خرده بانکداری الکترونیکی از طریق بانه‌های بانکی روستایی شامل پرداخت تسهیلات از محل صندوق توسعه ملی به منظور ایجاد اشتغال و تخصیص منابع در بانه‌های بانکی؛
- توسعه خدمات خرده بانکداری الکترونیکی و افزایش خدمات بانکی قابل ارائه؛
- افزایش تعداد روستاهای تحت پوشش خدمات بانه‌های بانکی روستایی.

نمودار ۱۴- تعداد خدمات بانکی قابل ارائه

نمودار ۱۳- تعداد روستاهای دارای ATM (تعداد)

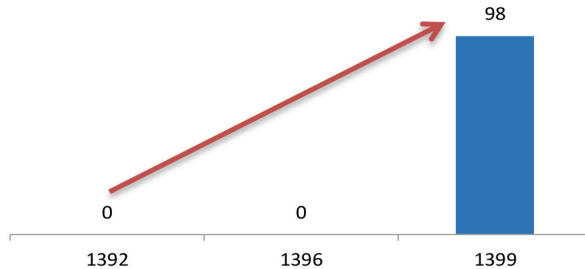
در بانه‌های روستایی (تعداد)

ایجاد دسترسی مدارس کشور به شبکه ملی اطلاعات

- انعقاد تفاهم‌نامه همکاری فی‌مابین وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات و وزارت آموزش و پرورش با موضوع هوشمندسازی مدارس؛
- تولید مودم‌های پر قدرت برای استفاده در مدارس روستایی و تجهیز مدارس به مودم رایگان؛

- تخصیص پهنای باند اینترنت رایگان به مدارس؛
- طراحی سامانه مدارس هوشمند «دانا».

نمودار ۱۵- میزان دسترسی پرسرعت مدارس به شبکه ملی اطلاعات (درصد)

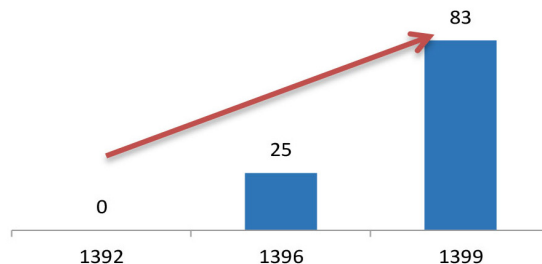
◀ رایگان کردن هزینه دسترسی دانش آموزان و دانشجویان به سامانه های آموزشی

- تخصیص تعرفه یک سوم برای پهنای باند مورد استفاده در شبکه شاد؛
- رایگان سازی هزینه دسترسی و تخصیص بسته های هدیه برای کاهش هزینه دسترسی؛
- نهایی سازی پروتکل های سه گانه امنیتی، فنی و حریم خصوصی با هدف جذب کسب و کارهای خصوصی و مجوزدهی به شرکت های فعال حوزه آموزش.

پیوست شماره چهار (توسعه زیرساخت ها و کاربردهای فضای پایه در کشور)

◀ توسعه زیرساخت های کاربردی فضایی از طریق تامین ماهواره های عملیاتی

- پیشبرد فرایند تامین ماهواره ملی عملیاتی سنجشی از سال ۱۳۹۶ با اعتبارات کاملاً دولتی (با پیشرفت ۸۳ درصدی تا کنون)؛
- تصویب و ابلاغ پروانه اپراتوری ماهواره مخابراتی جهت ایجاد امکان تامین ماهواره عملیاتی مخابراتی توسط بخش غیردولتی با توجه به ارزش بودن موضوع و تغییرات اساسی نرخ ارز طی سال های اخیر.

نمودار ۱۶- پیشرفت تامین ماهواره ملی سنجشی (درصد)

◀ توسعه خدمات فضاپایه در حوزه‌های راهبردی کشور

- تأمین شبکه ماهواره‌های مورد نیاز ارتباطات روستایی، مناطق آسیب‌دیده سیلاب و زلزله‌های اخیر؛
- ارزیابی، پایش و صحت‌سنجی خسارات حاصل از سیلاب سال‌های اخیر با استفاده از تصاویر ماهواره‌ای؛
- تخمین سبزی‌نگی گیاهان و پیش‌بینی بیماری‌ها در عرصه‌های جنگلی؛
- تعیین و ارزیابی خسارت آتش‌سوزی‌ها؛
- برآورد سطح زیر کشت محصولات کشاورزی راهبردی؛
- شناسایی کشت محصولات غیرمجاز؛
- تدوین نقشه‌های آمایش سرزمین و نقشه‌های تغییر کاربری اراضی

◀ ایجاد و توسعه بسترهای قانونی، مقرراتی حضور و مشارکت بخش خصوصی در فضا

- تصویب و ابلاغ پروانه ارائه خدمات توسط اپراتورهای ماهواره‌ای در کمیسیون تنظیم مقررات ارتباطات
- فعال‌سازی بیمه در حوزه توسعه بومی (ماهواره و ماهواره‌بر)
- تدوین مجوز اپراتور «ماهواره سنجشی» و تدوین مجوز اپراتور «ایستگاه دریافت»

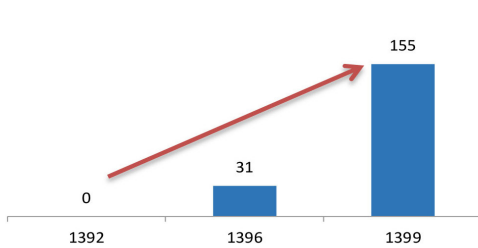
پیوست شماره پنج (ایجاد شفافیت، ارتقاء و تسهیل دسترسی به خدمات دولت الکترونیک)

◀ ایجاد و توسعه زیرساخت‌های دولت الکترونیک

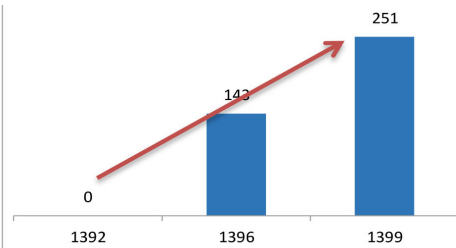
- راه‌اندازی مرکز ملی تبادل اطلاعات (NIX) جهت ایجاد امکان تبادل اطلاعات و اخذ اطلاعات به صورت الکترونیکی بین دستگاه‌های اجرایی؛
- افزایش تعداد سرویس‌های پیاده‌سازی شده بر روی گذرگاه ملی خدمات دولت (GSB)؛
- افزایش تعداد سرویس‌دهندگان و سرویس‌گیرندگان درگاه ملی خدمات دولت (GSB)؛
- افزایش تعداد تراکنش تبادل خدمات بین دستگاهی؛
- افزایش تعداد دستگاه‌های متصل به شبکه ملی اطلاعات
- توسعه زیرساخت‌های ارائه خدمات دولت الکترونیک در قالب دولت همراه؛

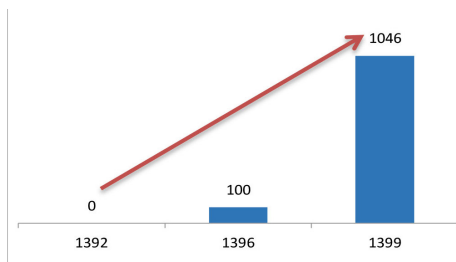
- ارائه سرویس اطلاعات استنادپذیر از جمله هویت اشخاص حقیقی و حقوقی، کد پستی و اطلاعات نشانی اماکن؛
- تدوین سند نظام هویت معتبر در فضای مجازی و تصویب آن در شورای عالی فضای مجازی
- تصویب تعرفه ارائه خدمات دولت الکترونیک و پیشنهاد تعرفه‌های جدید و پیگیری بروزآوری تعرفه‌های مصوب قبلی؛
- ایجاد دسترسی کلیه دفاتر پیشخوان، دفاتر پستی و دفاتر ارتباطی روستایی به شبکه ملی اطلاعات؛
- تدوین و تصویب آیین‌نامه «برون سپاری خدمات دستگاه‌های اجرایی» توسط هیأت وزیران.

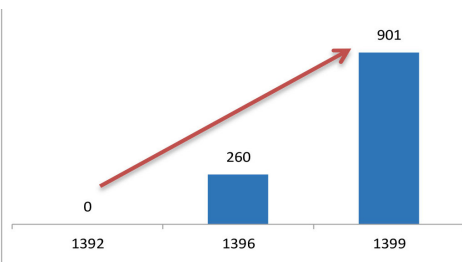
نمودار ۱۸- تعداد سرویس‌گیرندگان مرکز ملی تبادل اطلاعات (دستگاه)

نمودار ۱۷- تعداد دستگاه‌های متصل به مرکز ملی اطلاعات (دستگاه)

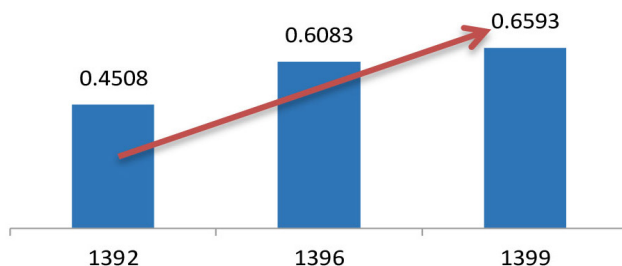
نمودار ۲۰- تعداد تراکنش‌های دولت الکترونیک در بستر مرکز ملی تبادل اطلاعات (میلیون تراکنش)

نمودار ۱۹- افزایش تعداد سرویس‌های ارائه شده مرکز ملی تبادل اطلاعات (سرویس)

◀ پایش و ارزیابی خدمات دولت الکترونیک در کشور

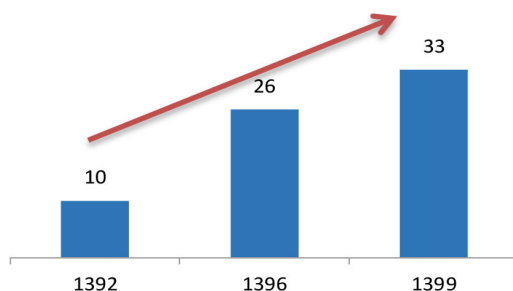
- طراحی و پیاده‌سازی سامانه ارزیابی خدمات الکترونیکی دولت payesh.iran.gov.ir؛
- ارتقاء جایگاه کشور در شاخص بین‌المللی توسعه دولت الکترونیکی.

نمودار ۲۱- امتیاز در شاخص توسعه دولت الکترونیک (EGDI)

توسعه خدمات الکترونیک بخش ارتباطات و فناوری اطلاعات

- بهره‌برداری و توسعه سامانه پیام ایران (کارپوشه ملی ایرانیان) باهدف ایجاد بستری امن و قابل اعتماد بین دستگاه‌های اجرایی و مردم و کسب‌وکارها و نیز کاهش مراجعه حضوری به دستگاه‌ها و تسریع در امر پاسخگویی با قابلیت امکان ارسال تمام اعلانات و مکاتبات از سوی دستگاه‌های اجرایی به مردم و کسب‌وکارها؛
- توسعه سامانه نشانی مکان‌محور در استان‌های کشور از طریق بروزرسانی اطلاعات و ارائه سرویس نشانی مکان‌محور و انجام استعلام موفق؛
- راه‌اندازی سرویس‌های نوین پستی شامل (توزیع عصرگاهی، اپلیکیشن پست من، پست مستقیم الکترونیک، ویژن کارت، صا پست، الوپست، پست دوسویه، پست بومی استراتژیک، محصولات فرهنگی و پست پلاس)

نمودار ۲۲- تعداد خدمات نوین پستی (تعداد)

پیوست شماره شش (پژوهش، معرفی و کاربرد فناوری‌های راهبردی نوظهور)

◀ رصد، پژوهش و توسعه فناوری‌های نوظهور از قبیل داده‌های

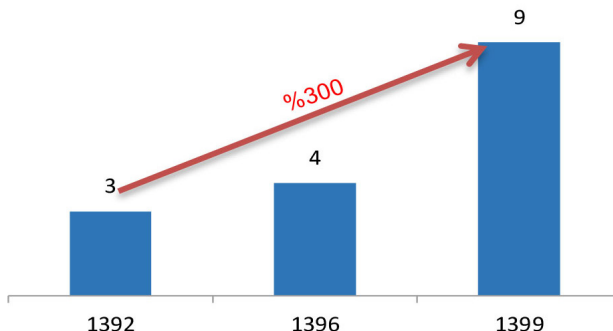
کلان، اینترنت اشیاء و هوش مصنوعی و G5

- اجرای پایلوت نسل پنجم ارتباطات در کشور برای اولین بار و توسعه محدوده پوشش آن؛
- انجام حمایت‌های تحقیقاتی و ارائه تسهیلات جهت توسعه محتوای بومی از طریق شکل‌گیری خدمات پرکاربرد بومی بر بستر شبکه ملی اطلاعات نظیر محتوای کودک، نقشه، مسیریاب و موتور جستجو؛

- اجرای طرح پژوهشی بازنگری فناوری‌های نوین AI، IOT در حوزه ارتباطات و فناوری اطلاعات؛
- اجرای پروژه ابررایانه (سوپر کامپیوتر) سیمرغ جهت کاربردهای پردازش سریع و هوش مصنوعی؛
- ایجاد کریدور فناوری اطلاعات و ارتباطات و توسعه پژوهش‌های کاربردی برگزیده.

◀ رصد، پژوهش و توسعه فناوری بومی فضایی

- پرتاب سه ماهواره سنجشی تحقیقاتی (دوستی، پیام و ظفر ۱)؛
- توسعه و تکمیل نسل اول آزمایشگاه‌های تجمیع و یکپارچه‌سازی ماهواره‌های بومی؛
- طراحی و ساخت ماهواره ناهید یک با فناوری پنل باز شونده و لینک مخابراتی باند ku؛
- طراحی و ساخت ماهواره ناهید دو با قابلیت انتقال مداری و محموله مخابراتی باند ku؛
- طراحی و ساخت ماهواره ظفر ۲ با قابلیت تصویربرداری ۱۶ متر و عمر مداری ۲ ساله؛
- طراحی و ساخت بلوک انتقال مداری سامان با قابلیت انتقال مداری از ۴۰۰ به ۷۰۰۰ کیلومتر؛
- طراحی و ساخت ماهواره پارس یک با سه سنجنده تصویربرداری MS، TIR و SWIR با بهترین رزولوشن ۱۵ متر.

نمودار ۲۳- مجموع تعداد ماهواره‌های بومی تکمیل شده (تعداد)

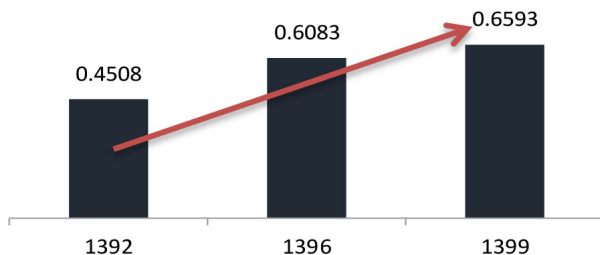
◀ دستیابی به توان طراحی و ساخت تجهیزات داخلی

- تدوین و ابلاغ دستورالعمل « پیوست فناوری» با توجه به قانون «حداکثر استفاده از توان تولید داخلی و خدماتی کشور و حمایت از کالای ایرانی» مصوب ۱۳۹۸/۰۲/۱۵؛
- تهیه و تدوین طرح توجیهی تولید گوشی تلفن همراه هوشمند داخلی؛
- راهبری کلان پروژه بومی سازی تجهیزات شبکه ملی اطلاعات؛
- تهیه و تدوین برنامه عملیاتی توسعه صنعت فاوا؛
- تدوین برنامه سفارشی نمودن سیستم عامل سرور، دسک تاپ و زیست بوم تلفن همراه؛
- تدوین راهبرد توسعه پلتفرم های بومی ماهواره و محموله های بومی ارتباطات ماهواره ای؛
- تدوین راهبرد انتقال و اصلاح مداری؛
- کسب دانش فنی مربوط به طراحی و ساخت بومی اجزاء مختلف ماهواره ها؛ از قبیل محموله های سنجشی راداری و اپتیکی و همچنین محموله مخابراتی، عملگرهای کنترل وضعیت، پیشراننش فضایی، توان، مکانیزم و سازه، سنسورهای کنترل وضعیت و المان های حرارتی.

پیوست شماره هفت (حضور جریان ساز منطقه ای و جهانی در حوزه ارتباطات و فناوری اطلاعات)

◀ ارزیابی و پایش وضعیت زیرساخت ها و خدمات ارتباطات و فناوری اطلاعات کشور و مقایسه با سایر کشورها

- تدوین سند پایش شاخص های فناوری اطلاعات و ارتباطات حاوی «شاخص های کلیدی فناوری اطلاعات و ارتباطات ایران و دولت الکترونیک»، «شاخص های مرتبط با ارتباطات و فناوری اطلاعات و دولت الکترونیک در احکام برنامه ششم توسعه» و «شاخص های بین المللی ارتباطات و فناوری اطلاعات»؛

نمودار ۲۴- امتیاز در شاخص توسعه دولت الکترونیک (EGDI)

- تهیه محصولات مختلف راهبردی تحت عنوان گزارش راهبردی، گزارش هشدار، گزارش جهت اطلاع و برگزاری نشست‌های تخصصی گوناگون در محورهایی مانند مسائل فضایی، سایبری، حکمرانی اینترنت، روابط کشورها در عرصه فناوری اطلاعات و ارتباطات؛
- کسب گواهینامه نقره کیفیت سرویس اتحادیه پستی جهانی در مهر ۱۳۹۵؛
- دریافت جایزه برتر عملکرد سرویس پستاز در سال ۲۰۱۵.

◀ حضور موثر و فعال در مجامع منطقه‌ای و بین‌المللی با هدف ایجاد فرصت‌ها جدید در توسعه داخلی و بین‌المللی بخش

- برگزاری اجلاس کشورهای اکو؛
- پیشنهاد و پیگیری انجام پروژه مشترک با کشورهای آ.سه.آن؛
- حضور ایران در بیش از ۲۰ نشست حاکمیتی و رویدادهای عالی بین‌المللی؛
- عضویت ایران در شورای حکام ITU پس از دوازده سال با ۱۴۶ رای برای دوره ۴ ساله ۲۰۱۹ تا ۲۰۲۲؛
- عضویت در شورای راهبری CA اتحادیه پستی جهانی پس از ۱۲ سال در مهر ۹۵؛
- تصویب سه پیشنهاد ارائه شده از سوی پست جمهوری اسلامی ایران در کنگره پستی جهانی استانبول ۲۰۱۶؛
- پیگیری از حذف نقطه مداری ۴۳,۵ متعلق به ایران در شورای ITU و تمدید سه ساله آن؛
- انتخاب نماینده وزارت به عنوان رئیس کمیته مدیریت اتحادیه منطقه‌ای ارتباطات در آسیا و اقیانوسیه APT؛
- انتصاب نماینده ایران به عنوان رئیس گروه مطالعاتی ۲ و نایب رئیس گروه مشورتی توسعه ارتباطات انتخاب بخش توسعه ارتباطات کشورمان در سال؛
- شرکت در کنفرانس جهانی توسعه ارتباطات WTDC، اجلاس جهانی جامعه اطلاعاتی WSIS، کنفرانس سران مختار PP، کنفرانس جهانی اینترنت WIC، تلکوم جهانی Telecom World، کنفرانس جهانی ارتباطات رادیویی WRC، مجمع جهانی استانداردسازی ارتباطات WTSA، نشست وزرای ارتباطات (APT) و نشست مجمع عمومی (APT)، بیست و ششمین کنگره جهانی پست UPU، کنگره فوق‌العاده پست، کنگره جهانی موبایل GSMA، نمایشگاه باکو Tel Baku، کنگره بین‌المللی فناوری اطلاعات.

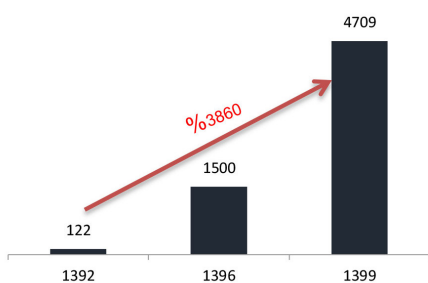
◀ اجرای طرح‌های ابتکاری منطقه‌ای و بین‌المللی برای نفوذ در

بازارهای خارجی و استفاده از ظرفیت‌های کشورهای همسایه

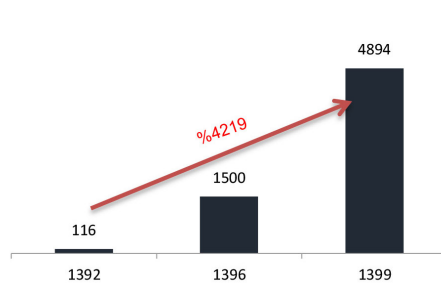
- برگزاری اجلاس چهارجانبه وزرای ارتباطات ایران، ترکیه، روسیه و جمهوری آذربایجان برای اولین بار به منظور شکل‌گیری و توسعه بازار منطقه‌ای و عقد پیمان‌های اقتصادی منطقه‌ای قوی‌تر و مقابله با یک‌جانبه‌گرایی در بخش ارتباطات و فناوری اطلاعات؛
- برگزاری کمیسیون‌های مشترک همکاری‌های اقتصادی با کشورهای ترکیه، آذربایجان، روسیه، اندونزی، فیلیپین و مالزی؛
- مشارکت فعال در کمیسیون‌های مشترک برگزار شده توسط کشورهای کنیا، پاکستان، لبنان، بلغارستان، اندونزی، روسیه، هند، تایلند، کره، جمهوری آذربایجان، جمهوری ارمنستان، جمهوری قرقیزستان، ترکمنستان، گرجستان، اتریش، آلمان، افغانستان، سریلانکا، عمان، قطر، عراق، تاجیکستان، ازبکستان، قزاقستان و صربستان با مسئولیت سایر وزارتخانه‌ها؛
- امضای یادداشت تفاهم دوجانبه در زمینه فناوری اطلاعات با کشورهای هدف شامل عراق، کره جنوبی، ویتنام، سوریه، روسیه، آذربایجان، ارمنستان، مجارستان، بلغارستان، فرانسه، اسلوانی، فنلاند، قرقیزستان و سوئد؛
- تشکیل کارگروه‌های تخصصی فناوری ارتباطات و اطلاعات با کشورهای هدف شامل روسیه، آذربایجان، ترکیه، پاکستان.

◀ ایجاد بسترهای مناسب جهت حضور در بازارهای جهانی

- افزایش ظرفیت پهنای باند اینترنت بین‌الملل؛
- کسب سهم از بازارهای منطقه‌ای و بین‌المللی ترانزیت و خدمات پهنای باند با افزایش ظرفیت ترانزیت مرز به مرز بین‌الملل.

نمودار ۲۶- ظرفیت پهنای باند اینترنت بین‌الملل (گیگابیت بر ثانیه)

نمودار ۲۵- ظرفیت ترانزیت مرز به مرز بین‌الملل (گیگابیت بر ثانیه)

پیوست شماره هشت: (چابک‌سازی، شفاف‌سازی و تحول نظام اداری وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات)

◀ کوچک‌سازی، چابک‌سازی و اصلاح ساختار ستاد وزارت و دستگاه‌های تابعه

- بازنگری ساختاری ستاد وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات و دستگاه‌های تابعه با هدف چابک‌سازی، کاهش حجم بدنه دولت و جاری‌سازی برنامه‌های توسعه‌ای؛
- اجرای طرح استقرار چرخه مدیریت بهره‌وری در بخش؛
- توسعه نظام مدیریت پروژه بخش جهت تضمین تحقق اهداف و برنامه‌ها؛
- ایجاد یا بازنگری ماموریتی نهادهای توسعه‌ای و حمایتی متناسب با رویکردهای توسعه‌ای بخش؛ از قبیل پارک فناوری اطلاعات و ارتباطات، سازمان توسعه‌ای، بانک تخصصی و ...

◀ توسعه نظام مدیریت پیمان و منابع برون‌سپاری

- تسهیل‌گری مشارکت و سرمایه‌گذاری اپراتورها در توسعه پیام‌رسان‌های بومی؛
- فعال‌سازی بیمه در حوزه توسعه بومی فناوری (ماهواره‌ها و پرتابگر)؛
- تدوین آیین‌نامه تعیین صلاحیت مشاوران و پیمانکاران بخش فضایی و ارسال به سازمان برنامه و بودجه کشور آیین‌نامه مذکور جهت تصویب.

◀ ایجاد و توسعه نظام پاسخگویی

- مشتری‌مداری و حمایت از حقوق مردم با طراحی و توسعه سامانه دریافت و رسیدگی به شکایات ۱۹۵ مبتنی بر مکان‌نمای جغرافیایی؛
- راه‌اندازی سامانه نت سنج برای ارزیابی کیفیت خدمات ارائه شده به مشتریان پهن باند؛
- استقرار سیستم برخط پاسخگویی به شکایات مشتریان پست بانک؛
- توسعه ابزارهای نظارتی جهت حمایت از حقوق مصرف‌کننده و کنترل کیفیت خدمات با بهره‌برداری آزمایشی سامانه اندازه‌گیری کیفیت خدمت QOS و کیفیت تجربه QOE اینترنت کشور.

سازمان حفاظت محیط زیست

فهرست مطالب

۴۳۵	اقدامات شاخص
۴۳۹	مقدمه
۴۴۰	جایگاه محیط زیست در اندیشه و کلام مقام معظم رهبری (مدظله العالی)
۴۴۱	جایگاه محیط زیست در اندیشه و کلام رئیس جمهور
۴۴۲	پیشگفتار
۴۴۳	عملکرد بخشی
۴۹۹	عملکرد فرا بخشی

اقدامات شاخص

الف- دستاوردهای نظارت و پایش

- کلیه طرح‌های بزرگ عمرانی بالاتکلیف از گذشته که پیشرفت فیزیکی داشته ولی مجوز ارزیابی نداشته‌اند در دولت یازدهم و دوازدهم ارزیابی زیست محیطی و تعیین تکلیف شد. بدین ترتیب با سرمایه‌گذاری ۲۴ میلیارد دلار ارزی و ۶۴۰ هزار میلیارد ریالی موافقت شد که در صورت اجرا شدن این طرح‌ها حدود ۷۵ هزار فرصت شغلی موقت و مستقیم در فاز ساخت و ساز و حدود ۱۵۰ هزار فرصت شغلی ثابت و مستقیم در فاز بهره‌برداری ایجاد خواهد شد.
- مناطق تحت مدیریت سازمان محیط‌زیست از حدود ۸/۵ میلیون هکتار در ابتدای سال ۱۳۹۲ به حدود ۱۸/۵ میلیون هکتار در سال ۱۳۹۸ افزایش یافته است.
- تصویب قوانین هوای پاک، حفاظت و احیاء تالاب‌ها، کنوانسیون میناماتا، جلوگیری از دفع مواد زاید و سایر مواد به دریا، الحاق به پروتکل ناگوبا، کنوانسیون پیشگیری از آلودگی‌های دریایی ناشی از تخلیه پسماند و سایر مواد آلاینده‌ها، حفاظت از خاک، حمایت از محیط‌بانان و جنگل‌بانان، اصلاحیه کنوانسیون بازل، پروتکل حفاظت از دریای خزر و آیین‌نامه‌های اجرایی آن در دولت یازدهم و دوازدهم انجام شده است.
- سامانه‌های پایش و کنترل آلاینده‌های منابع زیستی ایجاد شد، این سامانه‌ها شامل راه‌اندازی بانک اطلاعات جامع مدیریت پسماند و سامانه مدیریت اطلاعات آزمایشگاهی پس از ۱۴ سال از تکلیف قانونی در کشور بوده است.

ب- توانمندسازی ساختار و نیروی انسانی

- احیای شورای عالی حفاظت محیط‌زیست کشور به عنوان بالاترین مرجع سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری محیط‌زیست کشور به ریاست رئیس‌جمهور.
- ابلاغ دستورالعمل و ساختار یگان حفاظت محیط‌زیست کشور.

- ایجاد صندوق ملی محیط‌زیست با اصلاح اساسنامه و توانمند سازی ساختار و منابع نظیر اعتبار ۷۷۰ میلیارد ریال در قالب بند ن تبصره ۶ قانون بودجه سال ۱۳۹۹ کشور برای کمک به تقلیل آلاینده‌ها.
- ایجاد پژوهشکده محیط‌زیست بعنوان رکن توسعه و تحقیق محیط‌زیست کشور و اجرای پروژه‌های زیست محیطی .
- تقویت ساختار و توانمندسازی حوزه‌های صف و ستاد محیط‌زیست از طریق اخذ مجوز استخدامی سالیانه ۳۰۰ نفر محیط‌بان و ۵۰ نفر کارشناس برای کشور از دولت (برای ده سال)، در سال ۹۸، ۲۰۰ نفر از مقطع کارشناسی ارشد و دکتری و ۳۰۰ نفر محیط‌بان جذب سازمان شدند.

ج- کنترل گردوغبار و آلودگی هوا

- مطالعات منشاء یابی کانون‌های داخلی و خارجی گردوغبار در کشور .
- حذف بنزین و گازوییل غیر استاندارد تولید پتروشیمی و جایگزینی آن با در سراسر کشور تا تولید روزانه ۱۴۰ میلیون لیتر سوخت استاندارد کشور .
- راه‌اندازی سیستم یکپارچه پایش مستمر و بر خط ایستگاه‌های کیفی هوای کشور .
- تغییر الگوی سوخت کلیه نیروگاه‌های حرارتی کشور از مازوت به گاز طبیعی و کاهش آلاینده‌گی ناشی از آن .

د- دستاوردهای احیا و حفاظت

- افزایش ۱,۱۱ متری تراز آبی دریاچه ارومیه از ابتدای دولت یازدهم با اجرای طرح احیای دریاچه ارومیه.

طرح یک ضرورت

جاری شدن مکرر سیل در سال‌های اخیر و آتش‌سوزی‌های گسترده در جنگل‌ها و عرصه‌های طبیعی، پیامد مستقیم تخریب شدید و روزافزون عرصه‌های طبیعی (به صورت جهانی و پیامد توسعه‌ای) و فقدان نیرو و امکانات حفاظتی است که در سال‌های آینده بر شدت و وسعت آن افزوده خواهد شد. این روند که به معنای تهدید امنیت آبی، غذایی و انسانی در کشور است، اکنون با حساسیت اجتماعی نیز همراه شده است. اگرچه حساسیت دولت نسبت به امور

محیط‌زیستی در دولت‌های یازدهم و دوازدهم، عملکرد قابل قبولی برای سازمان محیط‌زیست رقم زده است اما تجربه‌ی این دو دولت نشان داد که عبور از این بحران فراگیر و قطعی نه با تغییر رویکرد دولت‌ها که با تغییر جایگاه حاکمیتی محیط‌زیست ممکن است. صرفاً با تغییر جایگاه سازمان محیط‌زیست و منابع طبیعی از نهاد اجرایی و تابع سیاست‌های دولتی به نهاد حاکمیتی و نظارتی، حفاظت و مدیریت بهینه‌ی عرصه‌های طبیعی کشور ممکن است.

- زمان ارزیابی طرح‌ها از متوسط سه سال به ۴۵ روز رسیده است.
- پایش‌های صنعتی آنلاین از ۳۴۷ صنعت به ۵۶۰ واحد صنعتی آلاینده گسترش یافته است.
- دستورالعمل و ساختار یگان حفاظت محیط‌زیست کشور ابلاغ شده است.
- پژوهشکده محیط‌زیست بعنوان رکن توسعه و تحقیق محیط‌زیست کشور ایجاد شده است.
- نظارت‌ها و نمونه‌برداری‌ها از کیفیت سوخت موجود در جایگاه‌ها افزایش چشمگیری یافته است.
- عملیات اجرایی مقابله با گرد و غبار در بیش از یک میلیون هکتار در ۲۰ استان کشور با اختصاص ۳۷۰ میلیون دلار (معادل ۲۴۰۰ میلیارد تومان) انجام شده است.
- با تولید روزانه ۱۴۰ میلیون لیتر سوخت استاندارد، بنزین و گازوییل غیراستاندارد پتروشیمی‌ها حذف شده است.
- ضریب آلاینده‌ی خودروهای تولید داخل از ۱/۱۸ گرم بر کیلومتر به ۰/۵ گرم بر کیلومتر کاهش یافته است.
- الگوی سوخت نیروگاه‌های حرارتی کشور از مازوت به گاز طبیعی تغییر یافته است.
- با اجرای طرح احیای دریاچه ارومیه تراز آبی دریاچه ۱۱۱ سانتیمتر افزایش یافته است.
- حفاظت و احیای ۳۸ تالاب با تامین حبابه از سوی وزارت نیرو انجام شده است.
- حمایت از گونه‌های جانوری در معرض تهدید از دو گونه به ۲۲ گونه افزایش یافته است.

مقدمه

محیط‌زیست مجموعه‌ای از کلیه شرایط فیزیکی، زیستی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی است که تمامی موجودات را در بر گرفته و روابط بین آن‌ها را شامل می‌شود. شناخت و گسترش دانش محیط‌زیست وسیله موثری برای برانگیختن مسئولیت‌های فردی و اجتماعی در قبال حفاظت و دفاع بهینه از محیط‌زیست بوده و مهم‌ترین عامل جلوگیری از آلوده ساختن آن و نگرش بر توسعه‌ای پایدار است.

برقراری یک تعادل و توازن بین الزامات توسعه و حفاظت از محیط‌زیست و منابع طبیعی، می‌تواند رویکرد مناسبی باشد که در عصر حاضر بیشتر باید مورد توجه قرار گیرد. به دنبال چنین رویکردی است که تلفیق اصول و الزامات محیط‌زیستی در نظام برنامه‌ریزی توسعه‌ای کشورها و ضرورت شکل‌گیری نظام یکپارچه برنامه‌ریزی، سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری‌های تلفیقی در حوزه‌های محیط‌زیست و توسعه، که همان توسعه پایدار است، امروزه از اولویت‌های اصلی بسیاری از دولت‌ها محسوب می‌گردد.

خوشبختانه میهن عزیز اسلامی ما، همگام با مجامع بین‌المللی، از پیش‌تازان توجه به این موضوع مهم بوده است. پرواضح است که وجود زیرساخت‌های قانونی و اسناد بالادستی و برقراری نظام کنترلی و حاکمیتی در کنار استفاده از مشوق‌های انگیزه‌ای و تشویقی، لازمه حفاظت از محیط‌زیست است. مهم‌ترین تحول در زمینه تقویت مقررات و تضمین اقدامات محیط‌زیستی پس از انقلاب شکوهمند اسلامی، تصویب اصل پنجاهم قانون اساسی جمهوری اسلامی است که حفاظت از محیط‌زیست را یک وظیفه عمومی تلقی نموده و هرگونه فعالیت مخرب آن را ممنوع می‌داند. بر این اساس دولت تدبیر و امید با تاکید بر اینکه حیات ما وابسته به محیط‌زیست است و حفاظت از آن باید با جدیت و قاطعیت انجام شود، موضوع محیط‌زیست را بعنوان یکی از دغدغه‌های اصلی و اولویت‌های مهم دولت لحاظ نمود و علیرغم وجود محدودیت‌های موجود، نسبت به تامین منابع (اعتباری - نیروی انسانی و تجهیزات)، اجرای برنامه‌های محیط‌زیستی کشور در حوزه بخشی و فرابخشی نموده است.

بر همین اساس مجموعه پیش رو تحت عنوان «عملکرد محیط‌زیست در دولت تدبیر و امید» حاوی محورهای مهم عملکردی سازمان حفاظت محیط‌زیست از شهریور ۱۳۹۲ تا اسفند ۱۳۹۹ در حوزه‌های بخشی و فرابخشی تهیه و به بیان عملکرد و تلاش‌ها برای کاهش معضلات محیط‌زیستی را منعکس ساخته است.

جایگاه محیط‌زیست در اندیشه و کلام مقام معظم رهبری (مدظله العالی)

- برای ما مساله محیط‌زیست و منابع طبیعی مساله‌ای تجملاتی و درجه دو نیست.
- نگاه اسلام به طبیعت و محیط - اعم از جاندار و بیجان - عاطفی، اخلاقی، معنوی و هدایت‌گرانه است و برخورداری از مواهب طبیعی نیز بر پایه اصولی متین، عادلانه، حکیمانه، متوازن و سازنده استوار گردیده است.
- مسئولان کشور باید با برنامه ریزی دقیق، مدیریت صحیح و جدیت در کار، این سرزمین را از تضييع خسارت بار منابع حیاتی و طبیعی و ضایع شدن درخت، آب و خاک نجات بدهند.
- تخریب محیط‌زیست معلول نابرابری‌های اجتماعی و استفاده غلط از طبیعت و یکی از عوامل تضييع حقوق انسان‌ها است.
- شیوه‌های ناصحیح و غیر عادلانه در تعامل با طبیعت و آلوده ساختن محیط‌زیست در کشورمان نشان دهنده فقدان آگاهی‌های زیست محیطی و ضعف ساز و کارهای قانونی در صیانت از محیط‌زیست و جلوگیری از آلوده ساختن آنست. نادیده گرفتن محیط طبیعی زیست انسان هم نتیجه طغیان، خودبینی و خودخواهی در مقابل طبیعت است. حفاظت از محیط‌زیست، جنگل‌ها و منابع طبیعی و فراهم کردن فضایی سالم و با طراوت برای زندگی از اساسی‌ترین وظایف است که مسئولان باید آن را در اولویت کاری خود قرار دهند.
- خوشبختانه کشور ما بخاطر تنوع آب و هوایی، تنوع محیط‌زیست و تنوع اقلیم که دارد عرصه وسیعی برای فعالیت‌های محیط‌زیست است و می‌توان کارهای بزرگی انجام داد؛ و احاد مردم و جوان‌هایی که در خدمات گوناگون کشوری به حمد الله حضور دارند - از علمی تا اجرایی تا سیاسی تا اجتماعی - در زمینه محیط‌زیست هم می‌توانند فعال بشوند و کار کنند و تلاش کنند.

● البته یک خطرات طبیعی و بلاهای طبیعی هم هست، جنگل‌ها گاهی بخاطر حوادث طبیعی مثلاً آتش می‌گیرند که این‌ها قابل پیشگیری است؛ هم [برای] جنگل‌ها؛ هم تالاب‌ها؛ هم دریاچه‌ها این بلاهای طبیعی وجود دارد؛ اما قابل پیشگیری است؛ از این‌ها بایستی پیشگیری بشود که این به عهده مسئولین است و اگر نکنند واقعاً در این مساله تقصیر کرده‌اند. بنابراین امروز که روز درختکاری در نظر گرفته شده، روز مهمی است؛ خوب است که همه در کشور، امروز و همیشه به مساله محیط‌زیست و فضای سبز اهمیت بدهند.

جایگاه محیط‌زیست در اندیشه و کلام رئیس‌جمهور

- این دولت، دولت محیط‌زیست است و یکی از اولویت‌های مهم خود را محیط‌زیست می‌داند و در این ارتباط اقدامات داخلی و بین‌المللی جدی را دنبال کرده است.
- در دولت تدبیر و امید موضوع محیط‌زیست و حفاظت از آن دیگر به هیچ وجه، مسأله‌ای تشریفاتی و فرعی نیست، اگر محیط‌زیست ما دچار مشکل شود، سلامت جامعه و مسایل اجتماعی و حتی امنیت ملی و اجتماعی ما به خطر می‌افتد.
- برای حفاظت از محیط‌زیست، همه مردم باید دست به دست هم دهند و دولت نیز به وظایفش در این راستا عمل خواهد کرد. اولین مصوبه این دولت برنامه احیای دریاچه ارومیه بود. البته موضوع محیط‌زیست مسأله‌ای کوتاه مدت نیست و باید در بلند مدت برای حل مشکلات زیست‌محیطی در کشور برنامه‌ریزی و اقدام کنیم.
- امروز فشار زیادی روی منابع آب، زمین و خاک و هوا وجود دارد که باید این فشار از روی منابع طبیعی برداشته شود راه کم کردن این فشار، بهره‌گیری از تکنولوژی‌های جدید، اعمال مدیریت صحیح و ارتقاء بهره‌وری است. از فشار به طبیعت باید در مسیر گذر به سمت بهره‌وری حرکت کنیم، به منابع آبی تعادل بخشیده و وضع هوا، آب، جنگل‌ها و تالاب‌ها را بهبود بخشیم.
- در این دولت تهیه پیوست زیست‌محیطی برای طرح‌های بزرگ و ملی، تبدیل به الزامی قانونی شده است و هیچ طرح بزرگی بدون داشتن پیوست مطالعات زیست‌محیطی اجرایی نخواهد شد.

پیشگفتار

وضعیت زیست‌محیطی کشورها و تغییرات آن یکی از مسائل مهم عصر جدید است. رهبران کشورها و فعالان عرصه محیط‌زیست می‌کوشند سیاست‌هایی برای بهبود وضعیت زیست‌محیطی سرزمین خود وضع کنند. اهمیت این موضوع به حدی است که پیمان‌های کنونی جهانی با تاکید بر حفظ و اشاعه موضوع توسعه پایدار در سطوح مختلف منطقه‌ای و بین‌المللی تنظیم گردیده و صندوق‌ها و نهادهای بین‌المللی تامین منابع برای اجرای برنامه‌های زیست‌محیطی جهانی را بعنوان یک اولویت در نظر می‌گیرند.

در کشور عزیزمان ایران هر چند پایه برخی از چالش‌های موجود زیست‌محیطی نظیر گرد و غبار و آلودگی آب‌های سرزمینی ریشه در سیاست‌های کشورهای منطقه دارد اما روند تثبیت و پایداری وضعیت محیط‌زیست و لحاظ آن در برنامه‌ریزی کلان کشور با اجرای سیاست‌های کلی محیط‌زیست ابلاغی مقام معظم رهبری، تعیین محیط‌زیست و آب بعنوان موضوعات خاص و راهبردی برنامه ششم توسعه بعنوان یکی از برنامه‌های اصلی دولت تدبیر و امید مورد توجه قرار گرفت.

هر چند وجود موانع و سختی‌ها نظیر تحریم‌های بین‌المللی و بیماری کرونا سبب بروز محدودیت‌های جدی در تامین منابع و اجرای اولویت‌ها و برنامه‌های محیط‌زیست در دولت تدبیر و امید گردید اما دستاوردهایی نظیر توانمندسازی ساختاری با انجام فرآیند جذب و استخدام نیروی کارشناسی کارآمد و محیط بان، احیاء شورای عالی محیط‌زیست، راه‌اندازی و تامین منابع صندوق ملی محیط‌زیست و ایجاد پژوهشکده محیط‌زیست در کنار همکاری در اجرای برنامه مدیریت زیست بومی تالاب‌ها و دریاچه‌های کشور و احیاء دریاچه ارومیه بعنوان بزرگترین دستاورد زیست‌محیطی نیم قرن گذشته و تصویب قوانین مورد نیاز محیط‌زیست در حوزه‌های مختلف منابع زیستی و تنوع زیستی کشور حکایت از تلاش کم نظیر دولت تدبیر و امید برای حفاظت و احیاء محیط‌زیست کشور دارد.

بر این اساس این مجموعه، عملکرد زیست‌محیطی در دولت تدبیر و امید است که روندهای آن نویدبخش مساعی همه جانبه و همبستگی ملی در تحقق آینده‌ای با بهره‌مندی از محیط‌زیست مطلوب برای آحاد جامعه را تداعی می‌کند، امید است این تلاش‌ها در دولت آتی همچنان تداوم یابد و مطلوبیت روزافزون محیط‌زیست کشور را شاهد باشیم.

عملکرد بخشی

چالش‌های محیط‌زیست در شروع دولت

راهبردها و اولویت‌ها

راهبردها، سیاست‌ها و برنامه‌های محیط‌زیست

۱ - تبیین وضعیت محیط‌زیست در شروع دولت

بعد از شور و شوق انتخاب و ایجاد فضای همدلی و امید در خرداد ۱۳۹۲، دولت تدبیر و امید با عزمی راسخ و استوار اقدام به برنامه‌ریزی حوزه‌های مختلف بر مبنای تحلیل وضعیت موجود در ابتدای دولت تدبیر و امید نمود.

در این راستا حوزه محیط‌زیست به عنوان یکی از ارکان مهم برنامه‌ریزی راهبردی با توجه ویژه مورد بررسی و نقد کارشناسی قرار گرفت و نتایج حاصل از این بررسی و نگاه ویژه موید آن بود که محیط‌زیست در ابتدای دولت تدبیر و امید دارای چالش‌هایی بس عظیم در حوزه‌های حفاظت، احیا، پایش و بهره‌برداری از منابع زیستی، زیستگاه‌ها و تنوع زیستی می‌باشد، بخشی از این چالش‌ها که چالش‌های کلان و ریشه‌ای در اجرای برنامه‌ها و سیاست‌های راهبردی حوزه محیط‌زیست هستند، عبارتند از:

- عدم تکمیل فرآیند تعیین ارزش اقتصادی زیست‌بوم‌ها و منابع زیستی.
- ضعف ارزیابی و کنترل آثار زیست‌محیطی در طرح جامع آمایش سرزمین، طرح‌های توسعه‌ای و تولیدی کشور.
- ضعف ساختار حکمرانی محیط‌زیست کشور و ناهماهنگی بخشی و فرابخشی.
- ناکافی بودن قوانین، آیین‌نامه، ضوابط و دستورالعمل اختصاصی در خصوص حفاظت از محیط‌زیست.
- کم توجهی به جایگاه نهادهای مدنی و سازمان‌های غیردولتی در تصمیم‌گیری‌ها و فعالیت‌های اجرایی.
- ناکافی بودن منابع آمار و اطلاعات مورد نیاز مرتبط با محیط‌زیست کشور.
- ناهماهنگی بخشی و فرابخشی در اجرای برنامه آموزش همگانی محیط‌زیست.

- ضعف در پایش و نظارت دقیق بر تولید و انتشار آلاینده‌های منابع زیستی.
- ضعف در نظام و اعمال فرآیندهای حفاظت، ارزیابی، پایش، احیا و نظارت بر بهره‌برداری اجزای تنوع زیستی.
- اجرا نشدن برنامه‌های احیا و حفاظت اکوسیستم‌ها و زیست‌بوم‌های حساس و تخریب یافته.
- انزوا در دیپلماسی زیست‌محیطی بین‌المللی و منطقه‌ای و ضعف در همکاری‌های بین‌المللی محیط‌زیست در سطوح مختلف از مذاکرات تا انجام تعهدات و مدیریت اجرای طرح‌ها و پروژه‌های بین‌المللی.
- نامتناسب بودن پژوهش‌ها و تحقیقات انجام شده با نیازهای اجرایی و اجتماعی محیط‌زیست کشور و عدم حمایت از تحقیقات، شرکت‌های دانش‌بنیان، اختراعات و فناوری‌های محیط‌زیست.
- بحرانی بودن شرایط منابع آب کشور و عدم بهره‌وری تولید، انتقال، توزیع و مصرف انرژی.
- گرد و غبار و گسترش آلودگی هوای کلان شهرها و شهرهای بزرگ.
- درگام بعدی پس از شناسایی چالش‌ها، مطابق اصول برنامه‌ریزی استراتژیک اقدام به تعریف سیاست‌ها، برنامه‌ها و عملیات اجرایی گردید که برنامه کلان آن در فصل دهم برنامه راهبردی دولت تدبیر و امید (محیط‌زیست) تدوین و در گام بعدی برای اجرایی شدن این برنامه‌های کلان در سطوح بخشی و فرابخشی برنامه کوتاه مدت و میان مدت در لایه‌های مختلف سازمانی طراحی و پس از آغاز به کار رسمی دولت این برنامه‌ها به عنوان نقشه راه در سازمان اجرایی گردید که رئوس اصلی این فرایند به شرح ذیل عبارتند از:
- کارآمد کردن نظام سیاستگذاری، حکمرانی، تنظیم‌گری و مدیریت محیط‌زیست.
- حفاظت از منابع و تنوع زیستی و احیا و حفاظت اکوسیستم‌ها و زیست‌بوم‌های حساس و تخریب شده.
- توسعه روابط و همکاری‌های بین‌المللی زیست‌محیطی.
- توسعه تحقیقات، نوآوری و فناوری‌های اولویت دار کشور.
- حفاظت و بهبود منابع آب کشور.
- بهره‌ور کردن تولید، انتقال، توزیع و مصرف انرژی.
- پیشگیری از انواع آلودگی‌ها و کنترل و کاهش عوامل آلاینده و تهدید کننده هوا.

بر این اساس از آنجا که سرعت فرآیندهای تخریب و آلاینده‌گی محیط‌زیست همواره بالاتر از مراحل احیاء و تثبیت آن در تمام جهان بوده و در دولت تدبیر و امید بخش اعظمی از تاثیر چالش‌های فوق بر محیط‌زیست کشور و پایداری آن در قالب انجام برنامه‌ها و فعالیت‌های عملکرد این گزارش کنترل و کم اثر گردیده است، اما باید اذعان داشت ادامه روند اجرای فعالیت‌های بهسازی و پایداری محیط‌زیست و حفظ ساختار و برنامه‌ها در دولت‌های آتی در کنار تقویت منابع می‌تواند در یک افق منطقی این چالش‌ها را مرتفع و محیط‌زیست را بعنوان یک حق بین نسلی حفظ نماید.

۲- چشم‌انداز و هدف کلی

چشم‌انداز: دستیابی به محیط‌زیست مطلوب برای آحاد جامعه
 هدف کلی: ایجاد نظام یکپارچه‌ی ملی زیست‌محیطی و پایداری محیط‌زیست

۳- راهبردها و سیاست‌های متناظر

هدف اول: مدیریت جامع، هماهنگ و نظام‌مند محیط‌زیست

سیاست مرتبط:

- مدیریت جامع، هماهنگ و نظام‌مند منابع حیاتی (از قبیل هوا، آب، خاک و تنوع زیستی) مبتنی بر توان و پایداری زیست بوم به ویژه با افزایش ظرفیت‌ها و توانمندی‌های حقوقی و ساختاری مناسب همراه با رویکرد مشارکت مردمی.
- ایجاد نظام یکپارچه ملی محیط‌زیست.
- اصلاح شرایط زیستی به منظور برخوردار ساختن جامعه از محیط‌زیست سالم و رعایت عدالت و حقوق بین نسلی.
- پیشگیری و ممانعت از انتشار انواع آلودگی‌های غیرمجاز و جرم‌انگاری تخریب محیط‌زیست و مجازات مؤثر و بازدارنده آلوده‌کنندگان و تخریب‌کنندگان محیط‌زیست و الزام آنان به جبران خسارت.

برنامه‌های مرتبط:

تقویت ظرفیت حقوقی و قضایی بخشی و فرابخشی محیط‌زیست.
 تقویت ساختارهای محیط‌زیست کشور.

استقرار نظام آمایش سرزمین و توازن منطقه‌ای.
 ارزیابی طرح‌ها و برنامه‌های توسعه‌ای، تولیدی و اقتصادی کشور.
 استقرار نظام پایداری محیط‌زیست.

هدف دوم: مدیریت یکپارچه اکوسیستم‌ها و منابع زیستی

سیاست مرتبط:

● تهیه اطلس زیست‌بوم کشور و حفاظت، احیا، بهسازی و توسعه منابع طبیعی تجدیدپذیر (مانند دریا، دریاچه، رودخانه، مخزن سدها، تالاب، آبخوان زیرزمینی، جنگل، خاک، مرتع و تنوع زیستی بویژه حیات وحش) و اعمال محدودیت قانونمند در بهره‌برداری از این منابع متناسب با توان اکولوژیک (ظرفیت قابل تحمل و توان بازسازی) آن‌ها بر اساس معیارها و شاخص‌های پایداری، مدیریت اکوسیستم‌های حساس و ارزشمند (از قبیل پارک‌های ملی و آثار طبیعی ملی) و حفاظت از منابع ژنتیک و ارتقا آن‌ها تا سطح استانداردهای بین‌المللی.

● پایش مستمر و کنترل منابع و عوامل آلاینده هوا، آب، خاک، آلودگی‌های صوتی، امواج و اشعه‌های مخرب و تغییرات نامساعد اقلیم و الزام به رعایت استانداردها و شاخص‌های زیست‌محیطی در قوانین و مقررات، برنامه‌های توسعه و آمایش سرزمین.

● مدیریت تغییرات اقلیم و مقابله با تهدیدات زیست‌محیطی نظیر بیابان‌زایی، گرد و غبار بویژه ریزگردها، خشکسالی و عوامل سرایت دهنده میکروبی و رادیواکتیو و توسعه آینده‌نگری و شناخت پدیده‌های نوظهور زیست‌محیطی و مدیریت آن.

برنامه‌های مرتبط:

- مدیریت پایدار و یکپارچه تنوع زیستی کشور.
- مدیریت پایدار و یکپارچه حفاظت از سواحل و دریاها.
- مدیریت پایدار و یکپارچه منابع طبیعی تجدیدپذیر.
- پیشگیری، پایش، بهبود و کنترل کیفیت هوا.
- مدیریت یکپارچه منابع آب زیر زمینی و سطحی.
- راهبری، کنترل و بهبود کمی و کیفی منابع خاک.
- مدیریت تغییر اقلیم و مبارزه با تهدیدات زیستی.

هدف سوم : دستیابی به رشد اقتصادی سازگار با محیط‌زیست

سیاست مرتبط :

- گسترش اقتصاد سبز با تأکید بر:
- صنعت کم کربن، استفاده از انرژی‌های پاک، محصولات کشاورزی سالم و ارگانیک و مدیریت پسماندها و پساب‌ها با بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و توانمندی‌های اقتصادی، اجتماعی، طبیعی و زیست‌محیطی.
- اصلاح الگوی تولید در بخش‌های مختلف اقتصادی و اجتماعی و بهینه‌سازی الگوی مصرف آب، منابع، غذا، مواد و انرژی بویژه ترویج مواد سوختی سازگار با محیط‌زیست.
- توسعه حمل و نقل عمومی سبز و غیرفسیلی از جمله برقی و افزایش حمل و نقل همگانی بویژه در کلان شهرها.
- استقرار نظام حسابرسی زیست‌محیطی در کشور با لحاظ ارزش‌ها و هزینه‌های زیست‌محیطی (تخریب، آلودگی و احیا) در حساب‌های ملی.
- حمایت و تشویق سرمایه‌گذاری‌ها و فناوری‌های سازگار با محیط‌زیست با استفاده از ابزارهای مناسب از جمله عوارض و مالیات سبز.

برنامه‌های مرتبط :

- استقرار نظام اقتصاد سبز در توسعه و تقویت همگرایی آن.
 - استقرار نظام حسابرسی زیست‌محیطی و مالیات سبز.
 - گسترش مشاغل سبز و دوستدار محیط‌زیست.
- هدف چهارم: ارتقاء فرهنگ و اخلاق و دستیابی به آموزش جامع و با کیفیت محیط‌زیستی

برای همگان

سیاست مرتبط :

- تدوین منشور اخلاق محیط‌زیست و ترویج و نهادینه‌سازی فرهنگ و اخلاق زیست‌محیطی مبتنی بر ارزش‌ها و الگوهای سازنده ایرانی .
- ارتقاء مطالعات و تحقیقات علمی و بهره‌مندی از فناوری‌های نوآورانه زیست‌محیطی و تجارب سازنده بومی در زمینه حفظ تعادل زیست بوم‌ها و پیشگیری از آلودگی و تخریب محیط‌زیست.

● گسترش سطح آگاهی، دانش و بینش زیست‌محیطی جامعه و تقویت فرهنگ و معارف دینی مشارکت و مسؤولیت‌پذیری اجتماعی بویژه امر به معروف و نهی از منکر برای حفظ محیط‌زیست در تمام سطوح و اقشار جامعه.

برنامه‌های مرتبط :

● دانش‌افزایی، فرهنگ‌سازی و ارتقا سطح آگاهی‌های زیست‌محیطی گروه‌های مخاطب اجتماعی.

● ایجاد و توسعه ظرفیت‌های علمی و فناورانه در بخش محیط‌زیست.

● توسعه ظرفیت‌های اجتماعی - فرهنگی و بهره‌گیری از سرمایه‌های اجتماعی در حفاظت از محیط‌زیست.

هدف پنجم : توسعه همکاری‌های بین‌المللی، منطقه‌ای و محلی

سیاست مرتبط :

● تقویت دیپلماسی محیط‌زیست با:

- تلاش برای ایجاد و تقویت نهادهای منطقه‌ای برای مقابله با گرد و غبار و آلودگی‌های آبی.

- توسعه مناسبات و جلب مشارکت و همکاری‌های هدفمند و تأثیرگذار دوجانبه، چندجانبه، منطقه‌ای و بین‌المللی در زمینه محیط‌زیست.

- بهره‌گیری مؤثر از فرصت‌ها و مشوق‌های بین‌المللی در حرکت به سوی اقتصاد کم‌کربن و تسهیل انتقال و توسعه فناوری‌ها و نوآوری‌های مرتبط.

برنامه‌های مرتبط :

● پیشگیری، پایش، بهبود و کنترل کیفیت منابع زیستی مرزی و فرامرزی.

● توسعه دیپلماسی محیط‌زیست.

۴- اولویت‌ها

● اجرای برنامه عدم تمرکز مسؤولیت‌ها با تفویض اختیار به استان‌ها به منظور توازن و چابکی در اجرای وظایف .

● تدوین و اجرای برنامه مدیریت پسماند با اولویت استان‌های ساحلی و مراکز استان‌های کشور.

- اجرای برنامه مدیریت زیست بومی تالاب‌ها و دریاچه‌های کشور.
- اجرای برنامه کنترل آلودگی هوای کلانشهرها.
- اجرای برنامه کنترل و کاهش اثرات گرد و غبار.

آموزش، فرهنگ سازی و توسعه سرمایه اجتماعی محیط زیست

۱- آموزش محیط زیست

آموزش گروه‌های هدف

جدول ۱- اجرای برنامه‌های آموزش مخاطبان اثرگذار اجتماعی و عمومی در دولت تدبیر و امید

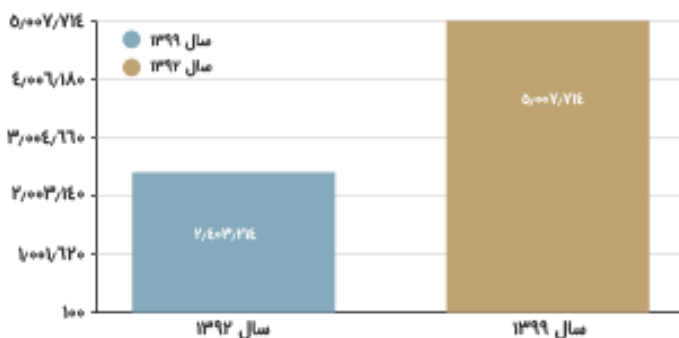
ردیف	فعالیت	میزان
۱	آموزش مخاطبان اثر گذار اجتماعی و اجرای برنامه‌های آموزشی و آگاهی رسانی عمومی (میلیون نفر ساعت)	۲۶
۲	ایجاد و گسترش مدارس سبز با هماهنگی آموزش و پرورش (مدرسه)	۳۸۸
۳	آموزش حفاظت محیط زیست به دانش‌آموزان در قالب طرح‌های آموزشی «یک ساعت با محیط بان در مدرسه» و «محیط یار» در مدارس (نفر ساعت)	۱۲۴۴۵۰۹
۴	توانمندسازی معلمان کتاب درسی انسان و محیط زیست وزارت آموزش و پرورش (نفر ساعت)	۱۸۵۹۰
۵	توانمندسازی مربیان پیش دبستانی وزارت آموزش و پرورش و مربیان مهدهای کودک (نفر ساعت)	۶۶۸۳۰
۶	ظرفیت‌سازی برای دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی و تدوین سرفصل‌های دو واحد درسی شناخت محیط زیست (نفر ساعت)	۱۳۱۹۸

- تهیه و تدوین برنامه «نیازسنجی آموزشی معاونت‌های تخصصی و یگان حفاظت سازمان» و احصاء نیازهای آموزش همگانی محیط زیست.
- تهیه و اجرای برنامه آموزش‌های عمومی محیط زیست برای مخاطبین عام از طریق سیمای جمهوری اسلامی ایران تحت عنوان مجموعه طنز شوخی شوخی و پخش آن از شبکه ۳ سیما.

جدول ۲- مقایسه روند اجرای برنامه‌های آموزشی همگانی محیط‌زیست در دولت تدبیر و امید

عنوان	تا سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۹	تغییرات (درصد)
اجرای برنامه‌های آموزش همگانی محیط‌زیست (نفر ساعت)	۲,۴۰۳,۲۱۴	۵,۰۰۷,۷۱۴	۱۰۸

نمودار ۱- مقایسه روند اجرای برنامه‌های آموزشی همگانی محیط‌زیست در دولت تدبیر و امید

تولید محتوی و اسناد آموزشی

- تدوین برنامه درسی ملی محیط‌زیست (فاز یک) با رویکرد تلفیق مسایل محیط‌زیستی و توسعه در نظام آموزش رسمی کشور برای تمامی سطوح و مقاطع مختلف تحصیلی با همکاری وزارت آموزش و پرورش.
- تشکیل کارگروه ملی ارتقای آگاهی‌های محیط‌زیستی در نظام آموزش رسمی کشور با هدف مطالعه، بررسی و برنامه‌ریزی اصولی برای ورود محتوای آموزش محیط‌زیستی با بهره‌گیری از روش‌های نوین آموزشی در کتب درسی مقاطع مختلف تحصیلی وزارت آموزش و پرورش و نیز تدوین جزوات آموزشی برای مخاطبان اثرگذار.
- ورود ۵۲۲ صفحه مطالب محیط‌زیستی در کتاب‌های مقاطع مختلف تحصیلی از جمله ورود یک فصل محیط‌زیست در کتاب‌های استان شناسی ۱۳ استان.
- درج ملاحظات محیط‌زیستی در تمام رشته‌های شاخه فنی، حرفه‌ای و کاردانش آموزش و پرورش از جمله رشته‌های الکترونیک، الکتروتکنیک، متالوژی، مگاترونیک، صنایع شیمیایی و ماشین افزار همراه با کتاب معلم و کتاب همراه دانش آموز.
- انعقاد تفاهم‌نامه و سند همکاری‌های فرابخشی در حوزه‌ی آموزش محیط‌زیست و مدیریت مصرف آب و انرژی در مدارس سراسر کشور؛ فیما بین سازمان حفاظت محیط‌زیست، وزارت نیرو و وزارت آموزش پرورش.

- تهیه و تدوین محتوای کتاب درسی «انسان و محیط‌زیست» برای پایه یازدهم مقطع متوسطه کلیه رشته‌های تحصیلی، مشتمل بر بسته‌ی آموزشی پشتیبان و ایجاد سامانه‌ی آموزشی مجازی (وبینار) برای هم‌اندیشی و آموزش روسای استانی سرگروه‌های کتاب درسی انسان و محیط‌زیست.
- تهیه و تدوین بسته‌ی آموزشی ویژه‌ی مربیان کودکان پیش‌دبستانی مشتمل بر تکثیر و اشاعه بسته‌ی پشتیبان در قالب دو عنوان کتاب (کتاب کار و راهنمای آموزش محیط‌زیست و کتاب مبانی آموزش محیط‌زیست و مشارکت خانواده) و تهیه و تولید اجزای کمک آموزشی ذیل «بسته‌ی آموزشی ویژه‌ی مربیان کودکان پیش‌دبستانی» برای هر یک از واحدهای کار و راهنمای کتاب مذکور شامل: فلش کارت، پوستر، انیمیشن، داستان صوتی و فیلم آموزشی.
- تدوین برنامه آموزشی و توانمندسازی برنامه ریزان و مولفین کتب درسی نهضت سوادآموزی، وزارت آموزش و پرورش، هلال احمر، سازمان فنی و حرفه‌ای.
- تشکیل کارگروه همکاری مشترک با مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهری و روستایی سازمان شهرداری و دهیاری‌های وزارت کشور، دفتر محیط‌زیست و سلامت غذا وزارت جهاد کشاورزی و سازمان تبلیغات اسلامی و تولید ۸۱ عنوان محتوای آموزشی در قالب مهارت‌های تسهیلگری مدیریت مشارکتی محیط‌زیست، مدیریت محیط‌زیستی روستا و محتوای آموزشی برای ۴۰۰۰ مبلغ دینی در سطح ملی.
- تدوین محتواهای آموزشی در حوزه‌های عمومی (گاهنامه‌های محیط‌زیست، مدیریت سبز، ورزش و محیط‌زیست، اعضای شورای اسلامی شهر و روستا، روحانیون) و تخصصی (بازآموزی قوانین و مقررات محیط‌زیست، ارزیابی و مدیریت ریسک در محیط‌زیست، ایمنی زیستی، مدیریت محیط‌زیستی پسماندهای آلوده به بی‌فیل پلی‌کلره).
- چاپ و انتشار بسته‌ی آموزشی ۳۰ جلدی کتاب راهنماهای محیط بان.
- انتقال مفاهیم و محتوای محیط‌زیستی بر اساس نوع مخاطب و موضوع پیام با تاکید بر فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی شامل: گردآوری کلیپ، عکس و فیلم جلوه‌های محیط‌زیستی استان‌های کشور، تولید ۹ انیمیشن آموزشی، ۹۱ موشن گرافی و ۵ عنوان کاریکاتور با محوریت محیط بان.
- تهیه و انتشار ۶۱ عنوان بسته‌های آموزشی در زمینه محیط‌زیست شامل: مناطق کوهستانی، مناطق خشک و بیابانی، تغییرات اقلیم، تنوع زیستی، پسماند، زنان و

محیطزیست، جنگل، آبخیزداری (حفاظت آب و خاک)، آب شیرین (تالاب و رودخانه)، آب شور (دریاها و سواحل)، طبیعت‌گردی پایدار، شهر پایدار، ورزش پایدار، روستای پایدار، مدرسه پایدار، دانشگاه پایدار.

● یکپارچه‌سازی کتابخانه‌های سازمان و اتصال ۴۳ کتابخانه‌ی سازمان حفاظت محیطزیست.

جشنواره‌ها و مراسم نمادین محیطزیست

● همکاری هر ساله مقارن با ۱۶ مهرماه به مناسبت «روز جهانی کودک» با کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان و سایر سازمان‌ها و دستگاه‌های اجرایی به منظور برنامه‌ریزی و اجرای برنامه‌های آموزشی - فرهنگی در هفته کودک و برگزاری کارگاه‌های آموزشی یک روزه کودک، توسعه پایدار و آینده در سراسر کشور.

● برگزاری برنامه‌های موضوعی و مناسبتی محیطزیستی نظیر: روز انس با طبیعت، هوای پاک، زمین پاک، بی پلاستیک، بی زباله، هفته کودک، هفته کتابخوانی، هفته محیطزیست، روز جهانی یوزپلنگ و در قالب مسابقه، نمایشگاه، جشنواره‌های نقاشی، عکاسی، پرواز بادبادک‌ها، دوره‌های آموزشی و در سراسر کشور.

● برگزاری جشنواره تجربیات موفق سمن‌های محیطزیستی و گردشگری پایدار کشور با هدف شناسایی و مستندسازی تجارب موفق سمن‌ها در حوزه محیطزیست و منابع طبیعی کشور.

● برگزاری ۲ رویداد جهانی اردوی استارت آپ سبز تهران، رویداد استارت آپی کسب و کار سبز با هدف ایجاد رسانه‌های محیطزیستی و استارت آپ پسماند.

● برنامه‌ریزی و برگزاری ۵ دوره مراسم بزرگداشت هفته ملی پژوهش و فناوری، انتخاب و معرفی پژوهشگران و فناوران برتر سازمان.

بانک‌های اطلاعاتی

● ایجاد بانک اطلاعات تولیدات فرهنگی و محتواهای آموزشی و تهیه نسخه الکترونیک

۱۷ عنوان کتب منتشره قدیمی سازمان و بارگذاری آن‌ها بر روی پورتال سازمان.

● بروزرسانی بانک اطلاعاتی سازمان‌های مردم نهاد محیطزیستی کشور.

● طراحی سامانه جمع‌آوری اطلاعات اختراعات، محصولات و فناوری‌های سازگار با محیطزیست.

گفتمان سازی و راه‌اندازی پویش‌ها و چالش‌های محیط‌زیستی

- برگزاری همایش مشترک شوراهای اسلامی شهر و روستاهای کشور و مدیران کل حفاظت محیط‌زیست استان‌ها.
- برنامه‌ریزی و اجرای نشست هم‌اندیشی سازمان حفاظت محیط‌زیست با منتخبین مردم در انتخابات پنجمین دوره شوراهای اسلامی شهرهای مراکز استانی با محوریت محیط‌زیست و توسعه پایدار.
- اجرای بیش از ۱۰۰۰ برنامه موضوع محور با بازه‌ی زمانی مشخص در سطوح ستادی و ملی با عنوان: بی‌زباله، آب و تالاب و بی‌پلاستیک و راه‌اندازی چالش بی‌زباله با هدف ترغیب حس مسئولیت اجتماعی محیط‌زیستی در جامعه و تولید محتوای آموزشی مرتبط در قالب ۲۰ عنوان اینفوگرافی و ۴۵ عنوان فکت‌شیت آموزشی.

۲- مشارکت‌های مردمی و مسئولیت اجتماعی

- توانمند سازی سازمان‌های مردم‌نهاد

- ارتقاء سطح تعامل و ارتباط با سازمان‌های مردم‌نهاد و فعالان محیط‌زیستی از طریق برگزاری نشست‌های تخصصی اقدام محور سازمان‌های مردم‌نهاد با ریاست محترم سازمان، معاونین و مدیران کل ستادی و مدیران کل استانی سازمان با هدف تقویت نقش و جایگاه مشارکت مردمی و سرمایه اجتماعی از طریق هدفمند کردن روابط و افزایش و ارتقای سطح همکاری موثر و منطقی سازمان با تشکل‌های محیط‌زیستی و تعامل پیوسته با آن‌ها.

جدول ۳- اجرای برنامه‌های توانمند سازی سازمان‌های مردم‌نهاد در دولت تدبیر و امید

ردیف	فعالیت	میزان
۱	برگزاری نشست تعاملی ریاست محترم سازمان با اعضای شورای هماهنگی شبکه سازمان‌های مردم‌نهاد محیط‌زیست و منابع طبیعی کشور (جلسه)	۷
۲	برگزاری نشست تخصصی گفتگوی پردیسان با حضور اساتید و صاحب نظران حوزه محیط‌زیست (جلسه)	۲۵
۳	راه‌اندازی شبکه سمن‌های محیط‌زیست و منابع طبیعی (استان)	۳۱
۴	مشارکت در برگزاری نشست فصلی شبکه سمن‌های محیط‌زیستی و منابع طبیعی کشور (جلسه)	۱۰
۵	برگزاری نشست مدیران کل استانی با سازمان‌های مردم‌نهاد محیط‌زیستی (جلسه)	۶۶۴

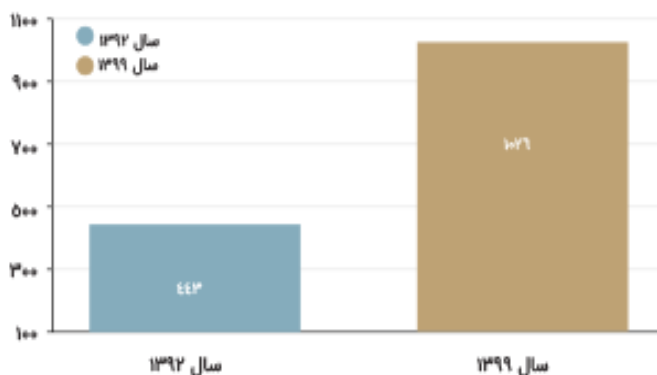

- راه‌اندازی و به‌روزرسانی سامانه ارتباطی اختصاصی با سمن‌های محیط‌زیستی سراسر کشور در پورتال سازمان به منظور تسهیل ارتباط دو جانبه سازمان و سمن‌های مذکور از طریق ارائه نقطه نظرات، پیشنهادات و انتقادات. سازمان‌های مردم‌نهاد و پاسخگویی مناسب و به موقع مسئولان سازمان به سوالات طرح شده.
- ارتقاء ساختاری حوزه مشارکت‌های مردمی و تبدیل آن به دفتر مستقل با عنوان «دفتر مشارکت‌های مردمی و مسئولیت اجتماعی» و لحاظ کردن موضوع مسئولیت اجتماعی در اهداف، وظایف و ساختار دفتر.
- تدوین «راهنمای خود ارزیابی سازمان‌های مردم‌نهاد محیط‌زیستی کشور» با هدف بازنگری فعالیت‌های مدنی در حوزه محیط‌زیست و منابع طبیعی کشور و نیازسنجی آموزشی آن‌ها به منظور توانمندسازی سمن‌های محیط‌زیستی کشور.
- توانمندسازی سمن‌های محیط‌زیست کشور با برگزاری کارگاه‌های آموزشی منطقه‌ای در ۴ منطقه کشور به تعداد ۳۶ کارگاه آموزشی.
- تسهیل به منظور شبکه‌سازی سازمان‌های مردم‌نهاد محیط‌زیستی مطابق با ماده ۱۹ آیین‌نامه اجرایی تاسیس و فعالیت سازمان‌های مردم‌نهاد مصوبه هیات محترم دولت به شماره ۲۷۸۶۲/ت/۳۱۲۸۱ مورخ ۸/۵/۸۴ و راه‌اندازی ۳۱ شبکه سمن‌های محیط‌زیست و منابع طبیعی استانی.
- تدوین سند توسعه مشارکت‌نهادهای اجتماع‌محور با سازمان حفاظت محیط‌زیست برای هدفمند کردن نحوه همکاری و مشارکت‌تشکل‌های محیط‌زیستی با حوزه‌های تخصصی سازمان، تعیین و تبیین فرایندهای اجرایی و نحوه‌ی مشارکت‌تشکل‌ها با حوزه‌های تخصصی سازمان.
- افزایش تعداد تشکل‌های زیست‌محیطی کشور از ۴۴۳ سمن در ابتدای دولت یازدهم در سال ۱۳۹۲ به ۱۰۲۶ سمن (دارای مجوز ثبت یا کد رهگیری) در سال ۱۳۹۹
- مشارکت با شورای فرهنگ عمومی کشور در تهیه و تدوین سند برنامه ارتقای فرهنگ حفاظت از محیط‌زیست با تقسیم کار بین دستگاهی برای جلب مشارکت همه ذینفعان در راستای اجرای سیاست‌های کلی محیط‌زیست.
- حذف چاپ کاغذی رساله‌های کارشناسی ارشد و دکتری در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی با هماهنگی وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری و تبدیل آن به لوح فشرده به منظور صرفه‌جویی در مصرف کاغذ و حفظ جنگل و ...

جدول ۴- تعداد تشکلهای زیست محیطی فعال در دولت تدبیر و امید

تغییرات (درصد)	سال ۱۳۹۹	تا سال ۱۳۹۲	عنوان
۱۳۲	۱۰۲۶	۴۴۳	تعداد تشکلهای زیست محیطی فعال

نمودار ۲- تعداد تشکلهای زیست محیطی فعال در دولت تدبیر و امید

۳- پژوهش و فناوری‌های نوین محیط زیست

• دریافت مجوز از اداره کل مالکیت صنعتی قوه قضاییه به عنوان مرجع ذیصلاح بررسی ماهوی اختراعات حوزه محیط زیست و بررسی موارد ادعایی و نوآورانه برای ثبت اختراع محیط زیستی و شرکت‌های دانش بنیان در خصوص دریافت گواهینامه تایید صلاحیت و معرفی به سازمان ملی استاندارد.

• تهیه ۲ عنوان پژوهشنامه (چهارمین و پنجمین پژوهشنامه سازمان)

جدول ۵- اجرای برنامه‌های پژوهش و فناوری‌های نوین محیط زیست در دولت تدبیر و امید

ردیف	فعالیت	میزان
۱	برگزاری جلسه شورا راهبردی پژوهشی (جلسه)	۶
۲	تشکیل کمیسیون پژوهشی سازمان (جلسه)	۲۸
۳	تصویب طرح‌های پژوهشی پیشنهادی دانشگاه‌ها و سایر موسسات تحقیقاتی (مورد)	۷۵
۴	تشکیل کمیسیون فناوری و تصویب طرح فناورانه ارائه شده به کمیسیون (جلسه)	۷
۵	برگزاری مراسم بزرگداشت هفته ملی پژوهش و فناوری، انتخاب و معرفی پژوهشگران و فناوران برتر سازمان (مورد)	۵

۴- اقتصاد محیط‌زیست

- ارزش‌گذاری اقتصادی ۱۳ منطقه از مناطق تحت مدیریت سازمان و شناسایی کالاها و خدمات اکوسیستمی.
- ارزش‌گذاری اقتصادی دارایی‌های محیط‌زیست پایه، گونه در آستانه انقراض یوزپلنگ آسیایی در ایران.
- تدوین دستورالعمل‌های مورد نیاز حوزه اقتصاد و فناوری محیط‌زیست مشتمل بر برآورد هزینه‌های خسارات وارده به محیط‌زیست ناشی از خطوط انتقال (آب، مخابرات، نفت و گاز و برق فشارقوی)؛ مراکز دیوی پسماند در کشور، ناشی از اجرای پروژه‌های راه و راه‌آهن، ناشی از پالایشگاه‌های نفت و گاز و پتروشیمی بر سواحل دریایی (جنوب و شمال)، ناشی از آلودگی بر رودخانه‌ها، ناشی از معدن کاری بر محیط‌زیست، ناشی از آلودگی‌ها بر منابع آبی و آلودگی هوا، ناشی از فعالیت پروژه‌های عمرانی در راستای تبصره ۲ ماده ۱۲ قانون هوای پاک.
- تدوین طرح‌های نقشه راه مطالعات اقتصاد محیط‌زیست و بررسی اصول و سیاست‌های محیط‌زیستی مرتبط با اثرات تغییر اقلیم بر نظام اقتصادی کشور و انجام طرح نیازسنجی استقرار نظام اقتصاد سبز در ایران و برآورد سهم کنونی اقتصاد سبز در نظام اقتصاد ملی.
- انعقاد تفاهم‌نامه مشترک فی مابین سازمان و وزارت تعاون درخصوص ترویج مشاغل سبز و شناسایی ظرفیت‌های اشتغال‌زایی در حوزه محیط‌زیست و همکاری در تهیه سند ملی اشتغال و همچنین طرح اشتغال فراگیر با تاکید بر مشاغل سبز و انجام طرح ورود ملاحظات محیط‌زیستی در استانداردهای آموزشی شایستگی شغلی برای ۵۰۰ شغل پر مخاطب سازمان فنی و حرفه‌ای کشور.
- برگزاری دو همایش و کنفرانس در زمینه کسب و کار سبز با هدف بررسی ایده‌ها و فرصت‌های کارآفرینی سبز و خلق زیرساخت‌های کسب و کار سبز با مشارکت بانک تجارت، دانشگاه آزاد اسلامی و معاونت علمی نهاد ریاست جمهوری.
- برگزاری پنج کارگاه آموزشی منطقه‌ای برای آشنایی با نظام اقتصاد سبز و مشاغل سبز در ایران برای کارشناسان ستادی و استانی.

۵- توسعه پایدار

- تدوین شاخص‌های پایداری محیط‌زیستی بر اساس ماده ۱۸۵ برنامه پنجم توسعه (در

این زمینه ۲۶ شاخص با استفاده از تجارب بین‌المللی و شاخص‌های جهانی موجود تهیه و به تصویب دستگاه‌های ذینفع رسید).

• پیگیری مصوبه شورایی حفاظت محیط‌زیست ایجاد دفتر محیط‌زیست و توسعه پایدار در ساختار اجرایی دستگاه‌های مذکور و تشکیل ۱۸ کمیته تخصصی در ذیل کمیته ملی توسعه پایدار از جمله کمیته تخصصی اقتصاد سبز.

• تدوین گزارش‌های وضعیت محیط‌زیست کشور (SOE) و گزارش ملی در خصوص وضعیت شاخص‌های توسعه پایدار.

• بررسی وضع موجود و شناسایی شکاف‌های آماری و اطلاعاتی و تحلیل شاخص‌های پایداری محیط‌زیست و شاخص عملکرد محیط‌زیست EPI و ردپای اکولوژیک و توان زیستی ایران و جهان.

• تدوین و انتشار کتاب‌های اهداف توسعه پایدار و کارنامه محیط‌زیست.

• همکاری با کمیسیون آیسسکو و ارائه شاخص‌های پایداری در انتخاب شهر پایدار و پایتخت محیط‌زیستی جهان اسلام.

محیط‌زیست طبیعی و تنوع زیستی

۱- توسعه مناطق چهارگانه تحت مدیریت سازمان حفاظت محیط‌زیست

• ثبت بخش‌هایی از جنگل‌های هیرکانی شمال کشور با مساحت حدود ۳۰۷ هزار هکتار با همکاری وزارت میراث فرهنگی و گردشگری، سازمان حفاظت محیط‌زیست و سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور در سال ۱۳۹۸؛ لازم به ذکر است حدود ۹۰ درصد این سایت‌ها در زمره مناطق حفاظت شده می‌باشند.

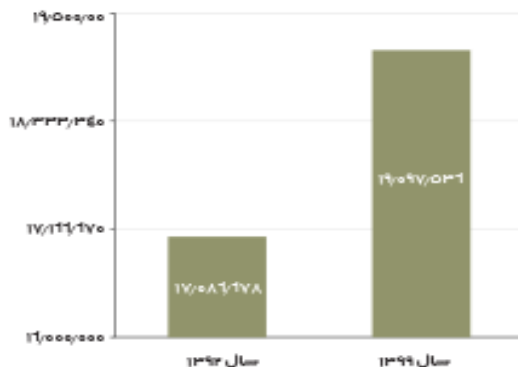
• تصویب سه ذخیره‌گاه زیست کره تنگ صیاد و سبزکوه در سال ۱۳۹۴ در استان چهارمحال و بختیاری، هامون در استان سیستان و بلوچستان در سال ۱۳۹۵ و کپه داغ در استان خراسان شمالی در سال ۱۳۹۷ در برنامه انسان و کره مسکون یونسکو.

• افزایش سطح ۱۱/۷۶ درصدی مناطق چهارگانه و ارتقای آن‌ها با تصویب ۳۶ منطقه جدید شامل ۴ پارک ملی، ۱۰ پناهگاه حیات وحش، ۱۷ منطقه حفاظت شده و ۵ اثر طبیعی - ملی و ارتقا مناطق تحت مدیریت سازمان از ۲۷۳ به ۳۰۹ منطقه.

جدول ۶- میزان مساحت مناطق چهارگانه تحت مدیریت سازمان در دولت تدبیر و امید

عنوان	تا سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۹	تغییرات (درصد)
مساحت مناطق چهارگانه سازمان (هکتار)	۱۷۰۸۶۶۷۸	۱۹۰۹۷۵۳۶	۱۱,۷۶

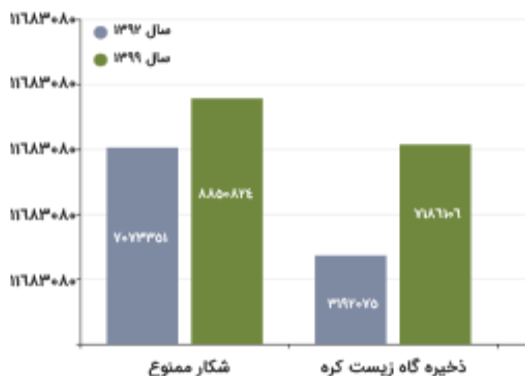
نمودار ۳- میزان مساحت مناطق چهارگانه تحت مدیریت سازمان در دولت تدبیر و امید

جدول ۷- تغییرات تعداد مناطق چهارگانه به تفکیک سطح حفاظتی در دولت تدبیر و امید

تغییرات (درصد)	تا سال ۱۳۹۲		عنوان
	سال ۱۳۹۹	تعداد	
۱۴,۲۸	۳۲	۲۸	پارک ملی
۲۲,۷۲	۵۴	۴۴	پناهگاه حیات وحش
۱۰,۲۴	۱۸۳	۱۶۶	منطقه حفاظت شده
۱۴,۲۸	۴۰	۳۵	اثر طبیعی ملی
۱۳,۱۸	۳۰۹	۲۷۳	جمع کل

جدول ۸- افزایش ذخیره‌گاه‌های زیست کره و مناطق شکار ممنوع در دولت تدبیر و امید

عنوان	تا سال ۱۳۹۲		سال ۱۳۹۹	
	تعداد	مساحت	تعداد	مساحت
ذخیره‌گاه زیست کره	۱۰	۳۱۹۲۰۷۵	۱۳	۷۱۸۶۱۰۶
شکار ممنوع	۱۵۴	۷۰۷۳۳۵۱	۱۹۲	۸۵۴۲۸۳۵

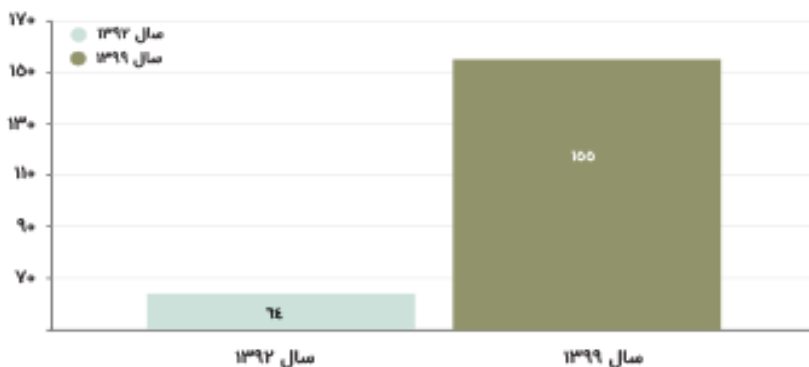
نمودار ۴- افزایش ذخیره گاه های زیست کره و مناطق شکار ممنوع در دولت تدبیر و امید

۲- تعداد مناطق دارای طرح های مدیریت (توجیهی-تفصیلی)

- انجام مطالعات و تهیه طرح توجیهی تفصیلی ۹۱ منطقه از مناطق تحت مدیریت سازمان
- اصلاح شرح خدمات مطالعات مناطق و کاهش هزینه های مالی در راستای سیاست های اقتصاد مقاومتی و بروزرسانی داده ها.

جدول ۹- تعداد مناطق دارای طرح مدیریت در دولت تدبیر و امید

عنوان	تا سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۹	تغییرات (درصد)
تعداد مناطق دارای طرح مدیریت	۶۴	۱۵۵	۱۴۲,۱۸

نمودار ۵- تعداد مناطق دارای طرح مدیریت در دولت تدبیر و امید

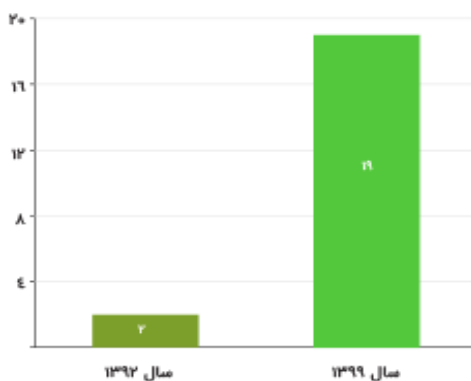

۳- تدوین و اجرای برنامه مدیریت حفاظت و احیاء گونه‌های در معرض تهدید و خطر انقراض

- از ابتدای دولت تدبیر و امید تاکنون تعداد ۱۹ برنامه عمل تهیه و در حال اجرا می‌باشد.
- تدوین فاز سوم سند همکاری سازمان حفاظت محیط‌زیست و UNDP در خصوص حفاظت از یوزپلنگ آسیایی و زیستگاه‌های آن.

جدول ۱۰- تعداد برنامه مدیریت حفاظت و احیای گونه‌های در معرض تهدید و خطر انقراض در دولت تدبیر و امید

عنوان	تا سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۹	تغییرات (درصد)
برنامه مدیریت حفاظت و احیای گونه‌های در معرض تهدید و خطر انقراض	۲	۱۹	۸۵۰

نمودار ۶- تعداد برنامه مدیریت حفاظت و احیای گونه‌های در معرض تهدید و خطر انقراض در دولت تدبیر و امید

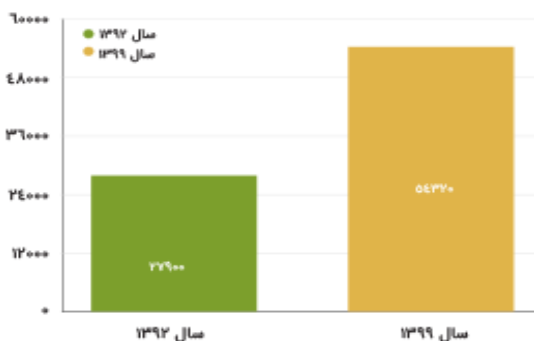
۴- جمع‌آوری، شناسایی، ساماندهی و تکمیل بانک اطلاعات نمونه‌های اجزای تنوع زیستی

- در دولت تدبیر و امید شناسایی، ساماندهی و تکمیل بانک اطلاعاتی نمونه‌های تنوع زیستی با افزایش ۲۶,۴۲۰ موردی، تعداد نمونه‌های شناسایی و ساماندهی شده در سال ۱۳۹۹، ۹۵ درصد رشد داشته است.

جدول ۱۱- بانک اطلاعات نمونه های اجزای تنوع زیستی در دولت تدبیر و امید

تغییرات (درصد)	سال ۱۳۹۹	تا سال ۱۳۹۲	عنوان
۹۵	۵۴,۳۲۰	۲۷,۹۰۰	جمع آوری، شناسایی، ساماندهی و تکمیل بانک اطلاعات نمونه های اجزای تنوع زیستی

نمودار ۷- بانک اطلاعات نمونه های اجزای تنوع زیستی در دولت تدبیر و امید

۵- توسعه مدیریت مشارکتی در حفاظت و بهره‌برداری پایدار از تنوع زیستی (قرق‌های اختصاصی)

جدول ۱۲- مشخصات قرق های اختصاصی مصوب در شورای عالی محیط زیست در دولت تدبیر و امید

ردیف	نام محدوده قرق	استان	گونه شاخص	مساحت هکتار	تاریخ تصویب شورای عالی
۱	علی آباد چهل گزی شهرستان مهریز	یزد	کل و بز	۵۰۶۳۴	۹۴/۱۲/۲۴
۲	منطقه روباز شهرستان مهریز	یزد	کل و بز	۶۳۷۶	۹۴/۱۲/۲۴
۳	دریبد شهرستان بافق	یزد	قوچ و میش	۷۵۹۱۵	۹۴/۱۲/۲۴
			کل و بز		
۴	منصورآباد شهرستان رفسنجان	کرمان	قوچ و میش	۱۲۶۰۰۰	۹۵/۱۰/۲۸
			کل و بز		
۵	جاشلوبار	سمنان	قوچ و میش	۲۳۵۷۵	۹۴/۱۲/۲۴
جمع کل به هکتار		۲۸۲۵۰۰			

۶- سایر اقدامات

- ایجاد سامانه هوشمند تشخیص زود هنگام حریق در پارک ملی گلستان.
- ایجاد پایگاه اطفاء حریق در استان‌های آذربایجان شرقی-خوزستان-مازندران-کرمانشاه-خراسان رضوی و خراسان شمالی.
- معرفی مجدد گونه گورخر ایرانی و گوزن زرد به زیستگاه اصلی خود به ترتیب پارک‌های ملی سیاه کوه، کویر و خوزستان.
- ایجاد سایت تکثیر در اسارت یوز پلنگ آسیایی در استان سمنان.
- راه‌اندازی دبیرخانه مرجع ملی تنوع زیستی در سازمان.
- برگزاری اولین کنگره حفاظت و بیماری‌های حیات وحش (۱۳۹۸).
- برگزاری اولین همایش ملی تنوع زیستی (۱۳۹۹).
- برگزاری کارگاه آموزشی ذخیره‌گاه زیست کره به منظور افزایش آگاهی در این حوزه (۱۳۹۹).
- تدوین دستورالعمل ایجاد و مدیریت باغ وحش‌ها و باغ پرندگان.
- تدوین دستورالعمل شرح خدمات مطالعات مدیریت مناطق.
- تهیه و تدوین سند همکاری مشترک با کشور ایتالیا و با محوریت UNDP با موضوع پروژه مدیریت هوشمند مناطق حفاظت شده در سال ۱۳۹۸ و ارسال نهایی سند از طریق دفتر سازمان ملل متحد به کشور ایتالیا.
- تهیه گزارش ششم تنوع زیستی کشور و ارسال به کنوانسیون تنوع زیستی با محوریت مرجع ملی تنوع زیستی ایران.

محیط‌زیست دریایی و تالاب‌ها

۱- حفاظت و احیای تالاب‌ها و دریاچه‌ها

- همکاری موثر در تشکیل و فعالیت ستاد احیاء دریاچه ارومیه منجر به توقف روند خشکی دریاچه و تثبیت وضعیت آن و آغاز احیای دوباره دریاچه شده است و همچنین دستاوردهای مدیریتی زیر را نیز داشته است:
- ممنوعیت توسعه افزایش برداشت از منابع آب با هدف تامین حبابه از دست رفته دریاچه ارومیه و تعیین سقف مجاز در برداشت از منابع آب تجدیدپذیر جهت اطمینان از عدم

دست‌اندازی به حقایق مصوب دریاچه ارومیه به عنوان اولویت دوم تامین نیاز بین سایر مصرف‌کنندگان.

● مدیریت و تعیین حقایق دریاچه ارومیه با توقف هر گونه فعالیت سدسازی در حوضه آبریز دریاچه ارومیه (۴ سد اجرایی و ۳۳ سد مطالعاتی)، تعیین نیاز زیست‌محیطی و میزان حقایق دریاچه ارومیه از تمامی تالاب‌ها و رودخانه‌های حوضه آبریز دریاچه ارومیه. ● استقرار مرکز پایش و هماهنگی دریاچه ارومیه.

● ادامه پروژه استقرار کشاورزی پایدار با افزایش تعداد روستاهای پایلوت به ۱۳۰ روستا در حوضه آبریز دریاچه ارومیه (با مشارکت بیش از ۱۱ هزار کشاورز داوطلب).

● تدوین و اجرای برنامه مدیریت زیست بومی برای تالاب‌های قوریگل آذربایجان شرقی، آلاگل، آجی گل و آلماکل گلستان، زریوار کردستان، چغاور چهارمحال و بختیاری، هامون‌های سیستان، حله بوشهر، حرای میناب هرمزگان، قره قشلاق آذربایجان شرقی، میقان اراک، سولدوز آذربایجان غربی، انزلی گیلان، دریاچه پریشان فارس، دریاچه ارومیه آذربایجان غربی و تالاب شادگان خوزستان.

● تعیین نیاز آب محیط‌زیستی تالاب‌های (گاوخونی و حوضه زاینده رود در استان‌های اصفهان و چهارمحال و بختیاری) - تالاب‌ها و رودخانه‌های حوضه ارومیه - تالاب‌های استان لرستان - تالاب‌های گندمان و چغاور استان چهارمحال و بختیاری - تالاب‌های آجی گل، آلاگل و آلماکل در استان گلستان - تالاب‌های هامون و هور باهو استان سیستان و بلوچستان، حله استان بوشهر، میقان استان مرکزی، زریوار استان کردستان و کافترو و بختگان استان فارس - جازموریان کرمان، اله‌آباد صالحیه، شور گلپایگان، مهارلو فارس و تالاب‌های خوزستان).

● تشکیل کمیته‌های مدیریت تالاب‌های استان‌های گیلان، سیستان، فارس، کرمان، خوزستان، آذربایجان غربی و آذربایجان شرقی.

● همکاری با وزارت نیرو برای تعیین حد بستر و حریم تالاب‌ها (۳۵ تالاب به اتمام رسیده و ۳۸ تالاب در دست مطالعه).

● الگوسازی برای حمایت از معیشت پایدار جوامع محلی حاشیه تالاب‌ها و ایجاد صندوق‌های اعتبارات خرد.

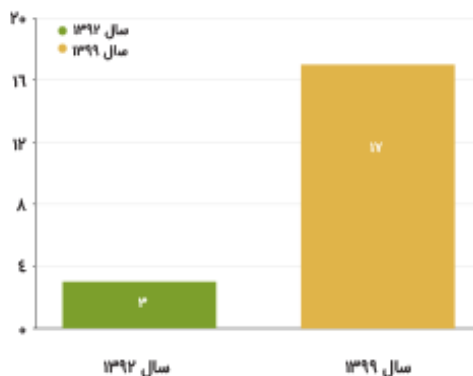

جدول ۱۳- برنامه‌های حمایت از معیشت پایدار جوامع محلی حاشیه تالاب‌ها در دولت تدبیر و امید

ردیف	موضوع	میزان
۱	زنان روستایی آموزش دیده	۸۰۰
۲	روستاهایی که صندوق اعتبارات خرد در آنها استقرار یافته	۱۷
۳	زنان روستایی مشغول به کار شده در مشاغل سبز	۲۵۰
۴	خبر و مقاله	۳۰۰۰
۵	برنامه رادیویی و تلویزیونی	۳۴۰
۶	جشنواره و مراسم محلی	۳۵

جدول ۱۴- استقرار مدیریت زیست بومی در تالاب‌های کشور در دولت تدبیر و امید

عنوان	تا سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۹	تغییرات (درصد)
استقرار مدیریت زیست بومی در تالاب‌های کشور	۳	۱۷	۴۶۷

نمودار ۸- استقرار مدیریت زیست بومی در تالاب‌های کشور در دولت تدبیر و امید

- طراحی و راه‌اندازی ژئوپورتال ملی تالاب‌های کشور.
- معرفی و اجرای پایلوت ابزارهای پرداخت برای خدمات اکوسیستمی (PES) و طرح کسب و کار (Business Plan) برای ارتقاء مدیریت مناطق حفاظت شده تالابی کشور.
- انجام مسئولیت‌ها و تعهدات کشور در خصوص کنوانسیون رامسر از جمله:
- ثبت تالاب‌ها به عنوان ذخیره زیست کره و ثبت تالاب زیروار به عنوان رامسر سایت.

- تهیه سند ملی راهبردها و برنامه عمل ملی تالاب‌های کشور.
- تهیه نقشه راه احیاء خلیج گرگان و میانکاله.
- بروزرسانی برگه‌های اطلاعاتی ۵ رامسر سایت در وب سایت دبیرخانه کنوانسیون رامسر و پیگیری تعیین شهرهای تالابی و اعلام چهار شهر تالابی ورزنه (گاوخونی)، گندمان (گندمان)، زریوار (مریوان)، رشت (تالاب عینک).
- شرکت در اجلاس جهانی دوازدهم و اجلاس منطقه‌ای سیزدهم به ترتیب در کشور اروگوئه و سریلانکا.
- همکاری با مرکز منطقه‌ای کنوانسیون رامسر و برگزاری ۷ جلسه کمیته ملی کنوانسیون رامسر.
- برگزاری سالانه روز جهانی تالاب در سطح ملی و استان‌های مختلف و انتخاب و معرفی قهرمان های ملی تالاب در سطوح مدیریتی، مردمی و پژوهشی بصورت سالانه.
- ثبت اطلاعات ۱۹ رامسر سایت تالابی، به روزرسانی در سامانه کنوانسیون رامسر و مطالعه و تعیین نیاز آب محیط‌زیستی تالاب‌ها و رودخانه‌ها با تعیین نیاز آبی زیست‌محیطی برای ۳۵ مجموعه تالابی و رودخانه‌ای کشور.

جدول ۱۵- تعداد تالاب‌های رامسر سایت در دولت تدبیر و امید

عنوان	تا سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۹	تغییرات (درصد)
افزایش تعداد تالاب‌های رامسر سایت	۲۴	۲۶	۸

- راه‌اندازی مکانیسم به اشتراک گذاری منابع مالی سازمان حفاظت محیط‌زیست با برنامه عمران ملل متحد برای استقرار رویکرد زیست بومی و مدیریت تالاب‌های کشور و جذب بیش از ۵ میلیون دلار از منابع بین‌المللی به منظور احیاء دریاچه ارومیه، ارتقاء رویکردهای مدیریتی و بهره‌برداری خردمندانانه از تالاب‌ها - الگوسازی مشارکت جوامع محلی در احیاء دریاچه ارومیه با استقرار کشاورزی پایدار در ۱۱۰ روستای پایلوت در حوضه آبریز دریاچه ارومیه (با مشارکت بیش از ۱۰ هزار نفر از کشاورزان داوطلب).
- پشتیبانی از اجرای پروتکل‌های پایش برنامه‌های مدیریت جامع تالاب و تجهیز ۴ تالاب به ایستگاه پایش آنلاین.

- طراحی و ساماندهی «سامانه پایش آنلاین تالاب‌های کشور».
- پایش تالاب‌های کشور با استفاده از فناوری سنجش از دور و پهباد (تالاب‌های گمیشان، میانکاله و انزلی) و انجام دوره ای پایش آلاینده‌های زیست‌محیطی تالاب‌های کشور (تالاب‌های اقماری دریاچه ارومیه و تالاب‌های ساحلی خزر).

۲- حفاظت از دریاها و سواحل

- بررسی و مقابله با آلودگی‌های دریایی
- جدول ۱۶- اجرای برنامه پایش آلودگی منابع آلاینده دریایی شامل منابع آلاینده با منشأ خشکی و منابع آلاینده آبی در دولت تدبیر و امید

ردیف	محور	تا سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۹
۱	تدوین ضوابط، استاندارد ها و دستورالعمل‌های محیط‌زیستی	۱	۵
۲	پایش و مدیریت آب توازن در بنادر اصلی کشور	۰	۸
۳	پایش و مدیریت دریافت فضولات نفتی در بنادر اصلی کشور	۰	۸
۴	پایش و مدیریت پسماندهای دریایی در بنادر اصلی کشور	۰	۸
۵	نظارت بر طرح اقتضایی نظارت بر آمادگی دستگاه‌های اجرایی در واکنش در برابر شرایط اضطراری در بنادر اصلی کشور	۰	۸

- مناطق حفاظت شده ساحلی - دریایی
- جدول ۱۷- اقدامات انجام شده برای افزایش مساحت مناطق حفاظت شده ساحلی - دریایی

در دولت تدبیر و امید

ردیف	محور	تا سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۹
۱	تدوین طرح جامع مدیریت یکپارچه و جامع سواحل و جزایر کشور	۱	۴
۲	وسعت مناطق حفاظت شده ساحلی و دریایی (هکتار)	۴۱۶۲۱۲	۵۸۲۲۱۲

- احیا زیستگاه جنگل‌های حرا
- اجرای برنامه احیا اکوسیستم جنگل‌های حرا از طریق تعیین سواحل مناسب کاشت حرا و نهال کاری در مناطق آسیب‌دیده با همکاری کلیه ذینفعان، دستگاه‌های مسئول و بهره‌بردار و جوامع محلی.

جدول ۱۸- مساحت احیا شده زیستگاه جنگل حرا (هکتار) در دولت تدبیر و امید

عنوان	تا سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۹
احیا زیستگاه جنگل‌های حرا (هکتار)	۲۱۷۸۶	۲۴۸۹۸

● گونه‌های دریایی در معرض خطر دارای برنامه عمل پایش، مدیریت و حفاظت با عنایت به وظایف مندرج در اسناد بالادستی نسبت به تدوین و اجرای برنامه اقدام ملی در خصوص گروه‌های مهم و در معرض خطر انقراض تنوع زیستی دریایی شامل لاک پشتان دریایی، فک خزری و دلفین گوژپشت اقدام گردید.

جدول ۱۹- تعداد گونه‌های دریایی در معرض خطر دارای برنامه اقدام ملی در دولت تدبیر و امید

تا ۱۳۹۲	عملکرد تا پایان سال ۱۳۹۹
۰	۴

● بازرسی - ممیزی محیط‌زیستی از سکوها و تاسیسات نفتی ساحل و فرا ساحل انجام عملیات پایش و بازرسی سکوها و تاسیسات نفتی و ممیزی صنایع مستقر در مناطق ساحلی - فراساحلی با توجه به اولویت‌های مناطق شمالی و جنوبی کشور .

جدول ۲۰- تعداد بازرسی - ممیزی محیط‌زیستی از سکوها و تاسیسات نفتی ساحل و فراساحل در دولت تدبیر و امید

تا سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۹
۰	۱۵

● بازرسی محیط‌زیستی از بنادر تجاری و صیادی، تاسیسات بندری بازرسی از ۸ بندر اصلی و ۲ بندر خصوصی کشور شامل بندر امام خمینی ماهشهر و بندر خرمشهر در استان خوزستان، بندر بوشهر در استان بوشهر، بندر شهیدرجایی و بندر کاوه در استان هرمزگان، بندر شهید بهشتی و بندر شهید کلاتری چابهار در استان سیستان و بلوچستان، بندر امیر آباد در استان مازندران، و بندر انزلی و بندر کاسپین در استان گیلان.

جدول ۲۱- تعداد بازرسی محیط‌زیستی از بنادر تجاری و صیادی و تاسیسات بندری

در دولت تدبیر و امید

سال ۱۳۹۹	تا سال ۱۳۹۲
۴۰	۰

● پایش شناگاه‌های ساحلی و طرح‌های سالم سازی دریا
اجرای برنامه پایش آلودگی میکروبی شناگاه‌های ساحلی و مناطق تفریحی دریایی
با هدف بررسی وضعیت موجود و تعیین کیفیت بهداشتی و محیط‌زیستی شناگاه‌های
ساحلی و طرح‌های سالم سازی دریا بصورت ماهانه.

جدول ۲۲- تعداد پایش شناگاه‌های ساحلی و طرح‌های سالم سازی دریا در دولت تدبیر و امید

سال ۱۳۹۹	تا سال ۱۳۹۲
۱۴۰	۹۰

● بازرسی از اسکراب یاردها و ارائه مجوز فعالیت به سایت‌های بازیافت شناور
انجام بازرسی تمامی فرآیندهای اسکراب در محیط‌های باز ساحلی (مناطق جزر و مد
و فوق جزر و مدی) و اسکراب یاردها و نظام مند شدن صدور مجوزهای اسکراب و
بازیافت شناورها.

جدول ۲۳- تعداد بازرسی از اسکراب یاردها و ارائه مجوز فعالیت به سایت‌های بازیافت شناور

در دولت تدبیر و امید

سال ۱۳۹۹	تا سال ۱۳۹۲
۳۶	۰

محیط‌زیست انسانی

۱- هوا و تغییر اقلیم

● تدوین و ابلاغ دستورالعمل‌ها و آیین‌نامه‌ها

- تدوین دستورالعمل‌های مدیریت، نظارت و کنترل آلاینده‌گی وسایل نقلیه سبک،
سنگین و موتورسیکلت.

- تدوین و ابلاغ دستورالعمل اجرایی ماده ۱۷ قانون هوای پاک و برنامه‌ریزی و آغاز طرح معاینه فنی موتورخانه‌ها و سامانه‌های احتراقی در ساختمان‌های دولتی.

- اصلاح آئین نامه کنوانسیون تغییر آب و هوا و پروتکل‌های الحاقی و ارتقاء سطح کارگروه ملی به سطح وزراء و رییس سازمان.

- تصویب و ابلاغ برنامه مشارکت ملی در زمینه کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای کشور (INDC) براساس مدل‌های موجود محاسبه کاهش انتشار.

- تهیه سند «اقتصاد کم کربن» جهت دستیابی به اقتصاد کم کربن و کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای، مصوبه هیات محترم وزیران به شماره ۵۰۶۹۸/۸۲۱۸۵ مورخ ۹۴/۶/۲۵.

- تدوین دستورالعمل اندازه‌گیری، گزارش‌دهی و راستی‌آزمایی (MRV) برای انتشار آلاینده‌ها و گازهای گلخانه‌ای برای طرح‌های بهینه‌سازی انرژی (پایلوت در بخش ساختمان).

● تدوین و ابلاغ استاندارد ها

- ارتقاء استاندارد خودرو به یورو ۵ و ارتقا استاندارد سوخت به یورو ۴.

- تعیین حدود مجاز جدید خروجی هوای صنایع و توسعه مراکز بازرسی و آزمون آلاینده‌های خودروها.

- تصویب و ابلاغ حدود مجاز معاینه فنی و تقویت نظارت بر عملکرد معاینه فنی خودروها.

- تدوین حدود مجاز آلودگی صدا در خودروهای سبک.

- تدوین ۳۵ استاندارد ملی معیار مصرف انرژی در تجهیزات انرژی بر برقی.

- تدوین ۱۵ استاندارد ملی معیار مصرف انرژی در تجهیزات انرژی بر هیدروکربوری.

- تدوین و ابلاغ دستورالعمل‌های اندازه‌گیری، گزارش‌دهی و راستی‌آزمایی (MRV) برای انتشار آلاینده‌ها و گازهای گلخانه‌ای برای طرح‌های بهینه‌سازی انرژی (پایلوت در بخش ساختمان)، نحوه آزمون آلاینده‌های خودروهای دیزلی در داخل کشور، تشخیص واحدهای صنعتی آلاینده مشمول انتقال موضوع ماده ۱۴ قانون هوای پاک، نحوه محاسبه خسارت و جریمه زیست‌محیطی صنایع آلاینده هوا و مکان یابی ایستگاه‌های

ثابت پایش کیفیت هوا، حدود مجاز معاینه فنی وسایل نقلیه از منظر آلاینده‌های هوا و حدود مجاز آلاینده متان برای خودروهای دوگانه سوز.
-اصلاح شاخص‌های کیفیت هوا (AQI).

● اقدامات شاخص

جدول ۲۴- اقدامات انجام شده برای کاهش انتشار آلاینده‌های حمل و نقل در دولت تدبیر و امید

تغییرات (درصد)	سال ۱۳۹۹	تا سال ۱۳۹۲	واحد	عنوان شاخص
(۱۲)	۴۵۱	۵۱۴	میلی گرم بر کیلومتر	میانگین ضرایب انتشار آلاینده‌های خودروهای تولیدی
۱۳	۸۸	۷۸	درصد	میزان قبولی موتورسیکلت‌های تولیدی در فرآیند ارزیابی آلاینده‌ها
۱۷۹	۸۱	۲۹	نمونه	تعداد نمونه‌های اخذ شده از خودروهای تولیدی به ازای هر ۱۰۰ هزار دستگاه تولید
۱۰۰۰	۱۱	۱	دستورالعمل	دستورالعمل‌های حوزه نظارت بر آلاینده‌ها و وسایل نقلیه تولیدی و وارداتی
۲۰۰	۴	۲	تعداد	مراکز تایید صلاحیت شده آزمون آلاینده‌ها و وسایل نقلیه موتوری
-	۷۳	۰	پروژه	مدل سازی آلودگی هوای پروژه‌های مشمول ارزیابی
۶۰۰	۷	۱	تعداد	مراکز صلاحیت دار بازرسی خودرو
-	۱۷۴	۰	تکلیف/دستگاه	نظارت سیستمی بر اجرای قانون هوای پاک

● برنامه‌های اجرایی

- جلوگیری از شماره گذاری ۱۲ هزار موتورسیکلت کاربراتوری.
- تعلیق اجرای مصوبه تولید خودروی سواری دیزلی (خارج شدن از دستورکار شورای اقتصاد).
- پایش مستمر کیفیت سوخت در جایگاه‌های عرضه سوخت در کلانشهرها و محورهای مواصلاتی.
- اصلاح ماده ۱۶ قانون هوای پاک در خصوص طرح کهاب (کنترل، هدایت، انتقال و بازیافت بخارات بنزین) در جایگاه‌ها و مخازن بنزین.

- اجرای طرح محدوده کم انتشار (LEZ) در تهران (سایر کلانشهرها در دست پیگیری است).

- مدیریت و نظارت بر مصرف سوخت نیروگاه‌های حرارتی و هماهنگی با دادستان کل کشور جهت جلوگیری از مصرف بی‌رویه سوخت مازوت در نیروگاه‌های واقع در کلان شهرها.

- برگزاری مستمر کمیته مواقع اضطرار آلودگی هوا در کلان شهرها.

- معاینه فنی حدود ۴۰۰۰ موتورخانه دولتی از نیمه دوم سال ۹۷ تاکنون، تعیین تعرفه معاینه فنی موتورخانه‌ها و سامانه‌های احتراقی و تأیید صلاحیت ۱۵ شرکت جهت معاینه فنی موتورخانه‌ها و سامانه‌های احتراقی.

- تهیه سیاهه انتشار آلاینده‌های هوا برای ۹ کلانشهر با همکاری کنسرسیوم دانشگاه‌های برتر.

- تهیه برنامه راهبرد ملی در بخش‌های مختلف تغییر اقلیم با رویکرد سازگاری با اثرات تغییر اقلیم و ارائه گزارشات آن به دبیرخانه بین‌المللی کنوانسیون تغییرات آب و هوا.

- ایجاد دبیرخانه مکانیسم‌های مالی و صندوق سبز اقلیم (GCF) و برگزاری کارگاه‌های آموزشی برنامه آماده‌سازی صندوق اقلیم سبز (GCF)، مدیریت کیفیت هوا با همکاری شرکت GIZ و محیط‌زیست آلمان.

- تهیه برنامه اجرایی رفع بوی نامطبوع پیرامون فرودگاه امام خمینی (ره) و نظارت بر اجرای آن.

● پروژه‌های مطالعاتی

- اجرای پروژه منشا یابی ذرات معلق در کلان شهرها.

- تهیه برنامه راهبرد ملی در بخش‌های مختلف تغییر اقلیم با رویکرد سازگاری با اثرات تغییر اقلیم و ارائه گزارشات آن به دبیرخانه بین‌المللی کنوانسیون تغییرات آب و هوا.

- اجرای پروژه Climate Promise با همکاری UNDP در حوزه‌های تدوین ساختار سازمانی و دستورالعمل محاسبه موجودی انتشارات گازهای گلخانه‌ای، استقرار سامانه آمار برداری موجودی انتشارات با ارتقاء سامانه پایش آلاینده‌های صنایع کشور، راهبردهای ارتقا تاب‌آوری زیر ساخت‌های شهری در مقابله با تغییرات اقلیمی، طراحی برنامه

سازگاری جهت ارتقا تاب‌آوری جوامع روستایی و اقتصاد کشاورزی در مقابل تغییرات اقلیمی، ارزیابی اثرات تغییرات اقلیمی بر جوامع روستایی در کشور و ارائه و پیاده‌سازی برنامه سازگاری اقتصاد کشاورزی در مقابله با تغییرات اقلیمی در یک روستای پایلوت در شرق کشور، شناسایی ظرفیت‌سازی مورد نیاز در کشور جهت احصاء گازه‌های گلخانه‌ای جدید، شناسایی و اولویت‌سنجی راهبردهای ارتقاء سازگاری زیرساخت‌های بخش انرژی در مقابله با تغییرات اقلیمی، طراحی بازار ملی تبادل انتشارات گازه‌های گلخانه‌ای و برگزاری دوره‌های ترویجی، ارزیابی ظرفیت‌سازی مورد نیاز در کشور برای ارائه موجودی انتشارات بر اساس دستورالعمل‌های جدید IPCC2019 و چارچوب توسعه‌یافته شفافیت ذیل موافقت‌نامه پاریس (ETF)، روندیابی موجودی انتشارات بخش‌های مختلف انتشارات در کشور و تدوین روش ارزیابی میزان عمل به مشارکت کشور در کاهش انتشارات بر اساس مبنای ادامه وضع موجود دینامیک و تهیه برنامه راهبرد ملی تغییر اقلیم با رویکرد کاهش انتشار در بخش‌های مختلف.

- تدوین معیارهای بررسی پروژه‌های GCF و انتخاب تعداد ۵ پروژه در کمیته ملی مکانیسم‌های مالی تغییر اقلیم طبق شاخص‌های انتخاب پروژه‌ها برای ارسال به دبیرخانه GCF و تدوین گزارش ارزیابی نیازها و چالش‌های NDA در بخش‌های سازگاری، کاهش انتشار و پروژه‌های مشترک در سایت GCF.

۲- پیشگیری و مقابله با پدیده گرد و غبار

● تدوین و ابلاغ دستورالعمل‌ها و آیین‌نامه‌ها

- تدوین «آیین‌نامه اجرایی آمادگی مقابله با پدیده گردوغبار» موضوع تصویب‌نامه شماره ۴۷۳۶۲/ت/۵۳۲۲۷-هـ مورخ ۹۵/۰۴/۲۶.

- اصلاح آیین‌نامه اجرایی مذکور با عنوان «آیین‌نامه اجرایی سیاست‌گذاری و هماهنگی مدیریت پدیده گردوغبار» - در دست اقدام.

- تصویب و ابلاغ دستورالعمل ارزیابی کارایی تثبیت‌کننده‌های خاک (ضابطه شماره ۷۸۳).

● اقدامات مطالعاتی:

- شناسایی منشاهای داخلی و خارجی گردوغبار کشور و تهیه برنامه عمل داخلی و منطقه‌ای کنترل منشاهای گردوغبار داخلی و برون مرزی.

- تهیه طرح توسعه و تجهیز ایستگاه‌های پایش گردوغبار.
- تهیه برنامه جامع مقابله با ریزگردها (گردوغبار) موضوع بند «س» ماده ۳۸ برنامه ششم توسعه.
- تهیه برنامه سازگاری با پدیده گردوغبار.
- برآورد خسارت‌های ناشی از گردوغبار به منابع زیستی و اقتصادی در ۶ استان مهم غبارخیز کشور.
- اقدامات اجرایی:
 - انجام بالغ بر ۸۳۰۰ هکتار عملیات نهال کاری، بوته کاری، مراقبت، آبیاری سنواتی در کانون‌های غبارخیز و بحرانی کشور.
 - انجام ۸۵۰ هزار هکتار عملیات حفاظت، قرق و مدیریت چرا در مراتع با پتانسیل غبارخیزی.
 - راهبری، تامین و تجهیز ۱۱۱ ایستگاه اندازه‌گیری و پایش گردوغبار.
 - احداث و اصلاح مجاری انتقال، توزیع آب و بهسازی مسیل‌ها جهت آبرسانی به تالاب‌های با منشاء گردوغبار و مرطوب‌سازی دشت‌های با حاکمیت غبارخیزی.
 - تجهیز و تکمیل ۱۱ ایستگاه پایشگاه تالاب‌های با حاکمیت غبارخیزی.
 - بررسی و ساماندهی ۸۶ تثبیت‌کننده خاک (مالچ) سازگار با محیط‌زیست در قالب دستورالعمل ارزیابی کارایی تثبیت‌کننده‌های خاک (ضابطه ۷۸۳).
 - سیاست‌گذاری و مدیریت هماهنگی
 - برگزاری ۲۴ جلسه کمیته ملی و با حضور نمایندگان ارشد ۱۵ دستگاه اجرایی.
 - برگزاری ۵۹ جلسه در قالب کارگروه تخصصی ملی و کارگروه‌های استانی.
 - برگزاری جلسات متعدد دو و چند جانبه جهت هماهنگی و پیشبرد اصلاح آیین‌نامه اجرایی آمادگی مقابله با پدیده گردوغبار.

۳- آب و خاک

● تدوین و ابلاغ دستورالعمل‌ها و آیین‌نامه‌ها:

- تدوین و ابلاغ دستورالعمل‌های زیست‌محیطی مشتمل بر حدود مجاز آلودگی خاک و آلاینده‌های ورودی به آن برای کاربری‌های مختلف، حدود مجاز آلودگی و

پاکسازی خاک، راهنمای تعیین حداکثر بار مجاز آلودگی منابع آلاینده قابل تخلیه به منابع خاک، برآورد هزینه های ناشی از آلودگی منابع خاک، پایش آب های زیرزمینی محل های دفن پسماندهای شهری، شاخص های کمی و کیفی منابع خاک و نحوه ارزیابی خطر وضعیت زیست محیطی و کیفیت منابع خاک، پایش آب های زیرزمینی چاه های تامین کننده آب شرب مناطق جمعیتی و شهری، پایش مخازن و سدهای باطله صنعتی - معدنی پایش آب های زیرزمینی صنایع آب بر و بزرگ، پایش منابع آب کارستیک، ممنوعیت استفاده از دستگاه های آب شیرین کن بر روی چاه های آب کشاورزی، شرایط احداث تصفیه خانه های مرکزی شهرک ها و نواحی صنعتی، نحوه برخورد با صنایع آلاینده مستقر در شهرک های صنعتی، تزریق عمیق ضایعات (مایع و جامد) در (اعماق) زمین، نحوه مدیریت لجن و فاضلاب های مربوط به اکتشاف نفت و گاز در میادین نفت و گاز کشور، الگوی مطالعات تخصصی ارزیابی زیست محیطی، ضوابط و پروتکل های پایش آلودگی سدهای باطله.

- تدوین و ابلاغ شیوه نامه و رویه های زیست محیطی شامل جرایم و خسارات آلودگی خاک و رویه حقوقی برخورد با آلودگی خاک به ادارات کل حفاظت محیط زیست استان ها و برخورد قانونی با مستنکفین از خوداظهاری واحدهای آلاینده خاک.

- تدوین و ابلاغ ضوابط زیست محیطی مشتمل بر آیین نامه اجرایی ماده ۱۰ قانون حفاظت از خاک و ارائه به وزارت جهاد کشاورزی تحت عنوان «مدیریت و نظارت بر ورود، تولید، بسته بندی، توزیع، فروش، مصرف و ثبت و پایش کیفیت انواع کودها، بهسازی های خاک و بهبود دهنده های رشد شیمیایی - آلی و زیستی»، فعالیت های معدنی، ساماندهی، کنترل و کاهش آلودگی فاضلاب مجتمع های بلند مرتبه ساز، فرمولاسیون مواد شوینده سازگار با محیط زیست.

- همکاری در تدوین برنامه ایمنی آب (WSP) با وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و ارائه اطلاعات پایش کیفی منابع آب و منابع آلاینده آن به دبیرخانه مربوطه در راستای تدوین برنامه کاهش آلودگی منابع آب تامین کننده شرب.

- ابلاغ چارچوب گزارش حوادث زیست محیطی خطوط انتقال و مخازن نفتی به HSE وزارت نفت، در راستای تحقق بند ۲ ماده ۲ آیین نامه رفع آلودگی زیست محیطی فعالیت های نفتی.

- همکاری با وزارت نیرو در تصویب دستورالعمل کاربری اراضی در حریم کیفی منابع آب و اصلاح مجدد آن در سال ۹۹، تصویب و ابلاغ دستورالعمل تعیین حریم کیفی منابع آب‌های سطحی در سال ۹۹ پیرو مصوبه شورایی عالی امنیت ملی.

- مدل سازی و پهنه‌بندی کیفی رودخانه‌های کشور و انجام دوره‌های آموزشی به کارشناسان ادارات کل حفاظت محیط‌زیست استان‌ها با هدف ظرفیت‌سازی و افزایش قابلیت‌های فنی و کارشناسی در حوزه مدیریت کیفیت منابع آب.

- تعیین الگوهای تدوین شناسنامه برای واحدهای صنعتی مولد فاضلاب و بازنگری فاکتورهای شاخص آلاینده مندرج در دستورالعمل خوداظهاری در پایش و ابلاغ به ادارات کل حفاظت محیط‌زیست استانی.

● تدوین و ابلاغ استانداردها:

- بازنگری شاخص کیفیت منابع آب کشور (IRWQI)، استاندارد کیفیت آب‌های ایران، ضوابط زیست‌محیطی و استاندارد دفع لجن و استاندارد تخلیه فاضلاب به منابع پذیرنده.

- ابلاغ استانداردهای ملی مشتمل بر نمونه‌برداری خاک و تعیین پارامترهای شاخص جهت پایش خاک در کمیته ملی استاندارد با همکاری سازمان ملی استاندارد، حدود مجاز آلودگی خاک و آلاینده‌های ورودی به آن برای کاربری‌های مختلف، حدود مجاز آلودگی و پاکسازی خاک و راهنمای تعیین حداکثر بار مجاز آلودگی منابع آلاینده قابل تخلیه به منابع خاک.

- مدلسازی کمی و کیفی منابع آب کشور با استفاده از مدل SWAT (بارگذاری بر روی سامانه جامع محیط‌زیست انسانی).

● نظارت و پایش:

- تعیین شاخص و سنجش کیفیت ۹۹ رودخانه‌های مهم کشور با ۵۰۸ ایستگاه نمونه‌برداری فصلی و تهیه نقشه‌های پهنه‌بندی کیفی ۵۷ رودخانه در محیط GIS.

- تدوین و اجرای برنامه احیای رودخانه‌های مهم کشور که با تعیین شاخص کیفیت هر ایستگاه نمونه‌برداری در ۴ فصل و شناسایی منابع آلاینده با ذکر موقعیت جغرافیایی آن‌ها.

- اجرای مصوبات شورایی عالی امنیت ملی در خصوص کاهش آلودگی آب شهر تهران و همکاری در راستی‌آزمایی نتایج آن.

- اجرای برنامه کاهش آلودگی رودخانه ارس و پایش بیولوژیک آن با همکاری کشور ارمنستان و مستند سازی تأثیر آن بر سلامت منطقه، محصولات کشاورزی و آبزیان.
- اجرای طرح بررسی آلودگی ناشی از دفع مواد نفتی در منابع آبی محدوده شازند اراک و تهیه نقشه تغییرات مکانی کل آلاینده‌های نفتی در دشت مذکور.
- تحلیل گزارش امنیت غذایی و عدم تطابق محصولات کشاورزی و ارائه پیشنهادات جهت بهینه‌سازی فرایند از طریق اجرای ماده ۹ قانون حفاظت از خاک به وزارت جهاد کشاورزی و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی.
- حل معضلات و مشکلات آلودگی خاک با استفاده از پتانسیل قانون حفاظت از خاک و همکاری ادارت کل و واحدهای وزارتخانه‌ای مربوطه در دشت بختیار استان اصفهان، سرخون دشت گندمکار و استان بوشهر.
- شناسایی و بررسی کلیه گودال‌های سوزا و برن پیت‌های نفتی در استان بوشهر (مناطق نفتی زاگرس جنوبی، مناطق نفت خیز جنوب و محدوده شرکت نفت فلات قاره) و پاکسازی خاک‌های آلوده منطقه.
- انجام پروژه پایش و مطالعه خاک منطقه در محدوده عملیاتی فاز یک و دو پتروشیمی‌ها توسط شرکت عملیات غیرصنعتی چازارگاد بصورت یکپارچه و با مشارکت کلیه شرکت‌های پتروشیمی منطقه.
- بررسی آلودگی خاک استان خوزستان و برگزاری نشست‌های مشترک با استان در راستای تحقق قانون حفاظت از خاک و پاکسازی و احیا ۱۲۰۰ مترمکعب خاک آلوده به نفت توسط شرکت نفت و گاز اروندان.
- نظارت بر مدیریت بهینه تصفیه فاضلاب واحدهای جدیدالاحداث فاز ۲ مجتمع پارس جنوبی و الزام به بکارگیری سیستم‌های تصفیه فاضلاب مناسب و متناسب همزمان با راه‌اندازی واحدهای جدید التاسیس و جلوگیری از شروع فعالیت واحدهای جدید التاسیس فاقد تمهیدات تصفیه فاضلاب مناسب و متناسب در زمان بهره‌برداری.
- هماهنگی و تشکیل کارگروه مشترک کارشناسی با معاونت علمی فناوری ریاست جمهوری در راستای مدیریت بهینه واحدهای صنعتی زیرمجموعه صنایع تخمیری و تولید الکل مرتبط با تبدیل فاضلاب‌های تولیدی به محصولات جانبی با ارزش افزوده با هماهنگی مراکز رشد و توسعه فناوری‌های نوین و دانش بنیان.

- همکاری با کارگروه‌های ملی و کمیسیون‌های آب و خاک در دستگاه‌ها و نهادهای فرابخشی نظیر جلوگیری از آبیاری اراضی کشاورزی با فاضلاب تصفیه نشده، برنامه ایمنی فاضلاب و سیاستگذاری منطقه‌ای با هماهنگی تشکیل کارگروه‌های متناظر استانی، محیط‌زیست و سلامت غذا در خصوص برنامه‌های آموزشی فراگیر، شورای عالی سلامت و امنیت غذایی، توسعه پایدار اتاق بازرگانی و مدیریت بحران. جدول ۲۵- اقدامات انجام شده در خصوص مدیریت منابع آب در دولت تدبیر و امید

عنوان شاخص	واحد	تا سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۹	تغییرات (درصد)
ایستگاه‌های پایش کیفیت منابع آب - رودخانه‌ها	ایستگاه	۱۸۲	۵۰۸	۱۷۹
پایش و نمونه‌برداری منابع آب زیرزمینی	تعداد	۳۵	۴۲۵	۱۱۱۴
پایش و نمونه‌برداری منابع خاک	تعداد	۴۱	۷۵۷	۱۷۴۶

● برنامه‌های اجرایی

- اجرای برنامه احیای رودخانه‌های مهم کشور با هدف ارتقای کیفیت منابع آب سطحی و زیرزمینی.
- برنامه‌ریزی و اجرای پایش، جلوگیری، کنترل و کاهش آلودگی ناشی از تخلیه باطله‌های معدنی مس - مولیبدن آگاراک کشور ارمنستان (با همکاری وزارتخانه‌های نیرو، جهادکشاورزی، کشور، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و معاونت حقوقی ریاست جمهوری) با هدف ارزیابی خسارات وارده بر رودخانه، مستندسازی آلودگی‌ها و در نهایت توقف تخلیه باطله‌های معدنی و برخی فاضلاب‌های متفرقه از کشور ارمنستان به این رودخانه.
- برنامه‌ریزی با هدف پیگیری برای مدیریت و ساماندهی فاضلاب‌های روستایی با اولویت برای سدهای تامین کننده آب شربی که طی سال‌های اخیر درگیر معضل تغذیه گرای شده‌اند.
- ارتقاء سامانه جامع اطلاعاتی مدیریت منابع آب و خاک در کشور و پیاده‌سازی سیستم‌های پایش الکترونیکی و سیستم‌های ماهواره‌ای با هدف «پایش منابع آب و خاک کشور».
- ایجاد و ارتقای سامانه جامع داده‌های پایه و کاربردی از منابع آب (سطحی و زیرزمینی) و خاک کشور با هدف گسترش گردش آزاد اطلاعات، گزارش‌گیری‌های مدیریتی،

بارگذاری اطلاعات آلودگی‌ها و واحدهای آلاینده در سامانه، مدیریت آلودگی‌ها با هدف کاهش فهرست صنایع و واحدهای آلاینده کشور و ارتقا و گسترش پایگاه داده و اخذ خدمات تخصصی دایم از سامانه.

- تدوین برنامه جامع پایش و خوداظهاری منابع خاک با رویکرد پیشگیری و نظارت بر کنترل، احیا و بازسازی خاک‌های آلوده.

- تدوین برنامه کاهش آلودگی زیست‌محیطی شامل آلودگی خاک کشاورزی در محدوده دشت هراز (مازندران)، اطراف شهرک‌ها و صنایع کوچک منطقه ورامین، شهرک‌های صنعتی، حوادث شیمیایی، حوادث طبیعی غیرمترقبه و معدنکاری، تدوین برنامه کاهش آلودگی رودخانه جاجرود در بالادست سد لتیان، ارتقاء کیفیت رودخانه هراز، بررسی آلودگی و نحوه مدیریت کیفیت آلودگی‌های خشکی زاد تالاب میانکاله، استفاده از پساب‌های شهری و روان آب‌ها در احیا تالاب‌های با کانون گرد و غبار، ساماندهی فاضلاب‌های شهرک‌های صنعتی و صنایع مهم کشور. کاهش آلودگی خاک‌های اطراف شهرک‌ها و صنایع کوچک در منطقه شهرک صنعتی چرمشهر ورامین.

- تدوین برنامه کاهش آلودگی رودخانه کرج در بالادست سد‌های تامین کننده آب شرب تهران و تهیه برنامه حفاظت کیفی رودخانه‌های حفاظت شده کشور مشتمل بر رودخانه‌های چالوس، لار، تجن و سرداب رود.

- تدوین سند سازگاری با تحولات زیست‌محیطی در چارچوب اقتصاد مقاومتی و تدوین نقشه راه و برنامه اقدام راهبردی حفاظت آب و خاک با رویکرد برنامه‌ریزی ارزش و جمع‌نخبگی فرهنگستان علوم.

- مستندسازی خسارت‌های بهداشتی و زیست‌محیطی آلودگی آب رودخانه ارس با تاکید بر بازه مرزی ارمنستان و تدوین برنامه پیشگیری، کنترل و کاهش آلودگی رودخانه ارس و برآورد خسارت‌های کشاورزی و سلامت ناشی از آلودگی رودخانه ارس.

- تشکیل کارگروه تصفیه فاضلاب جامع کوچک (روستاهای مجتمع‌های مسکونی و شهرک‌های مسکونی) با همکاری معاونت علمی و فن‌آوری و شرکت آب و فاضلاب کشور با هدف ایجاد زیرساخت‌های مبتنی بر فن‌آوری در کاهش فاضلاب ورودی به محیط و تدوین دستورالعمل مربوطه.

- ایجاد سامانه و سیستم‌های سنجش از دور شامل بانک جامع اطلاعات پایش کیفی رودخانه‌های کشور در بستر WEB GIS، پهنه‌بندی کیفیت آب رودخانه‌های کشور بر اساس شاخص IRWQI و ایجاد سامانه نظارت و مدیریت زیست‌محیطی منابع آلاینده آب و خاک در بستر WEB GIS.

۴- مدیریت پسماندها

• تدوین و ابلاغ دستورالعمل‌ها و آیین‌نامه‌ها

- تهیه نقشه راه و برنامه راهبردی ساماندهی مدیریت پسماندهای استان‌های ساحلی شمالی، ایجاد هماهنگی جهت تخصیص اعتبارات لازم برای اجرای شدن برنامه مذکور.
- اصلاح جداول آیین‌نامه طبقه‌بندی و تشخیص صلاحیت پیمانکاران حوزه مدیریت پسماندها و همکاری در تهیه شیوه‌نامه اجرایی مدیریت پسماندهای ویژه تبدیل شده به عادی.
- تصویب ضوابط و روش‌های مدیریت اجرایی پسماندهای صنعتی و معدنی، نفتی، بخش نیرو، واگذاری مدیریت اجرایی پسماندها به اشخاص حقیقی و حقوقی متقاضی سرمایه‌گذاری در امور مدیریت پسماندها، مدیریت کاتالیست‌های مستعمل صنایع.
- تصویب دستورالعمل‌های بهره‌برداری و استفاده از سوخت‌های مشتق شده از پسماندها (RDF)، مدیریت فضولات جامد و مایع در دامداری‌های صنعتی و مجتمع‌های دامپروری، واردات، صادرات و ترانزیت پسماندها، مدیریت پسماندهای برق و الکترونیکی، ضوابط زیست‌محیطی استفاده صنایع از سوخت‌های مشتق شده از پسماند، ارزیابی فنی و ضوابط زیست‌محیطی محل‌های دفن پسماندهای عادی و ویژه.
- تدوین طرح جامع مدیریت محیط‌زیست انسانی در حوزه طبقه‌بندی پسماندهای ویژه در صنایع، کشاورزی و معادن و تهیه ضوابط و شیوه‌نامه مدیریت پسماندهای دریایی (موضوع کنوانسیون‌های دریایی مارپول) و دفع مواد زائد در دریا، مدیریت اجرایی پسماندهای مشمول ماده ۱۵ آئین‌نامه اجرایی قانون مدیریت پسماندها.
- بررسی و تدوین پارامترهای مورد سنجش تشخیص نوع پسماندهای صنایع کشور (ویژه‌ها عادی) بر اساس حد تبدیل و آسیب شناسی نحوه مدیریت پسماندهای ویژه پزشکی و بیمارستانی در زمان پیدایش اپیدمی کرونا.

● تدوین و ابلاغ استانداردها

- تدوین استاندارد تاسیسات پسماندسوزها و ایمنی آنها با همکاری سازمان ملی استاندارد ایران و نهادهای ذیربط.

● نظارت و پایش

- تشکیل اداره کل و دفتر مدیریت پسماندها جهت تقویت حوزه ساختار سازمانی به منظور نظارت عالی بر روند برای ساماندهی و بهبود مدیریت پسماندها در کشور.
- ارزیابی عملکرد دستگاه‌های اجرائی در زمینه وظایف و امور محوله در زمینه قانون و آئین نامه اجرایی مدیریت پسماندها و ارسال گزارش به مراجع ذیصلاح.
- ایجاد و راه‌اندازی سامانه جامع و بانک اطلاعاتی مدیریت پسماندها به منظور نظارت بر مدیریت پسماندها در کشور به استناد ماده ۲۳ قانون مدیریت پسماندها.
- پیگیری نظارت مستمر ادارات کل بر مراکز دفع پسماندها و برگزاری دوره‌های آموزشی سامانه جامع مدیریت پسماندها.

● برنامه‌های اجرایی

- انجام مطالعات مکانیابی محل دفن پسماندهای ویژه در کشور و تدوین گزارش ملی آن.
- راه‌اندازی سامانه مدیریت پسماندها و ارزیابی عملکرد ادارات کل حفاظت محیط‌زیست استان‌ها با ۶ شاخص اختصاصی در زمینه ماموریت‌های مدیریت پسماندها.
- مطالعات مدیریت زیست‌محیطی برای اجرایی نمودن تعهدات کشور در کنوانسیون بازل.
- تهیه نقشه راه و برنامه راهبردی ساماندهی مدیریت پسماندهای استان‌های ساحلی شمالی و ایجاد هماهنگی جهت تخصیص اعتبارات لازم برای اجرایی شدن برنامه مذکور.
- انجام مطالعات مکان‌یابی محل‌های دفن پسماندهای ویژه در کشور و تدوین گزارش ملی آن و ایجاد و راه‌اندازی محل‌های دفع پسماندهای صنعتی و ویژه جدید در برخی از استان‌ها.
- اجرایی نمودن برنامه‌های عملیاتی در چارچوب کنوانسیون‌های بازل، استکهلم، روتردام و میناماتا و تهیه گزارشات ملی و انجام کلیه فرآیندهای قانونی و بین‌المللی در حمل و نقل و ترانزیت پسماندهای خطرناک و مواد شیمیایی.
- برگزاری کارگروه ملی مدیریت پسماندها و عملیاتی نمودن ماموریت‌های مهم واگذار شده به کارگروه، اتخاذ تصمیمات ملی، تصویب چندین ضابطه مورد نیاز در بخش مدیریت پسماندها.

- کمک و تسهیل‌گری جذب منابع مالی در اجرای مقررات و معرفی صنایع بازیافت و تبدیل مواد به انرژی برای اعطای تسهیلات.
- ایجاد و راه‌اندازی و توسعه مراکز مدیریت پسماندها در کشور از طریق صندوق ملی محیط‌زیست.
- تهیه شیوه‌نامه‌های اجرایی مدیریت پسماندهای عادی و کشاورزی و پسماند ویژه تبدیل شده به پسماند عادی با همکاری وزارت کشور.

جدول ۲۶- اقدامات انجام شده در خصوص مدیریت پسماندها در دولت تدبیر و امید

تغییرات (درصد)	سال ۱۳۹۹	تا سال ۱۳۹۲	واحد	عنوان شاخص
۱۷۵	۱۱	۴	ضابطه	تدوین ضوابط، دستورالعمل و شیوه‌نامه‌های مدیریت پسماندها

۵- استقرار نظام ارزیابی زیست‌محیطی

• آیین‌نامه‌ها، ضوابط محیط‌زیستی:

- بازنگری در فهرست پروژه‌های مشمول انجام مطالعات ارزیابی محیط‌زیستی و تفویض اختیار ۲۰ عنوان پروژه مشمول انجام مطالعات ارزیابی محیط‌زیستی به ادارات کل استان‌ها طی مصوبه شماره ۷۵۶۰۹/ت/۵۱۰۵۲ هـ مورخ ۹۴/۶/۱۱.
- تصویب و ابلاغ تفویض اختیار شهرک‌های صنعتی تا ۲۰۰ هکتار به استان‌ها (مصوبه شماره ۵۰۱۲۹/ت/۵۳۴۴۴ هـ مورخ ۹۶/۳/۲۸ هیات وزیران).
- تدوین پیش‌نویس نحوه انجام و فهرست مصادیق انجام مطالعات ارزیابی محیط‌زیستی استراتژیک (SEA) با هماهنگی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور جهت طرح در هیأت محترم دولت در راستای بند الف ماده ۳۸ قانون برنامه ششم توسعه در حوزه سیاست‌ها، برنامه‌ها و طرح‌های کلان توسعه مشتمل بر حمل و نقل کشور، منابع آب و فاضلاب، توسعه منطقه‌ای و شهری، توسعه حوزه نفت و انرژی و صنایع وابسته، ایجاد و توسعه مناطق آزاد تجاری و ویژه اقتصادی، طرح‌های گردشگری در استان‌های شمالی، ایجاد و توسعه فعالیت‌های معدنی و صنایع معدنی، ایجاد و توسعه صنایع و شهرک‌های صنعتی، ایجاد و توسعه فعالیت‌های شیلات و آبی‌پروری، دامپروری و کشاورزی، طرح‌های کلان و جامع مدیریت پسماند، طرح‌های کلان تجاری و بازرگانی و طرح‌های کلان آمایش سرزمین.

- ابلاغ ضوابط اصلاحی استقرار صنایع و واحدهای تولیدی و ابلاغ ضوابط اصلاحی استقرار واحدهای خدماتی به شماره ۹۸/۱۰۰/۵۰۹۳۰ مورخ ۹۸/۱۲/۱۳.

- تصویب و ابلاغ آیین نامه اجرایی بند ز ماده ۳۸ قانون برنامه ششم توسعه (موضوع تصویب نامه شماره ۳۶۶۳۷/ت ۵۵۴۹۰ هـ مورخ ۹۸/۳/۳۰ هیأت محترم وزیران).

- تصویب ضوابط اجرایی قانون بودجه سال ۱۳۹۸ کل کشور (موضوع تصویب نامه شماره ۸۷۲۲/ت ۵۶۴۶۱ هـ مورخ ۱۳۹۸/۱/۳۱ هیأت وزیران) مبنی بر اختصاص یک درصد (۱٪) از اعتبارات دستگاه‌های اجرایی به مقوله استقرار سامانه (سیستم) مدیریت سبز و آیین نامه اجرایی آن.

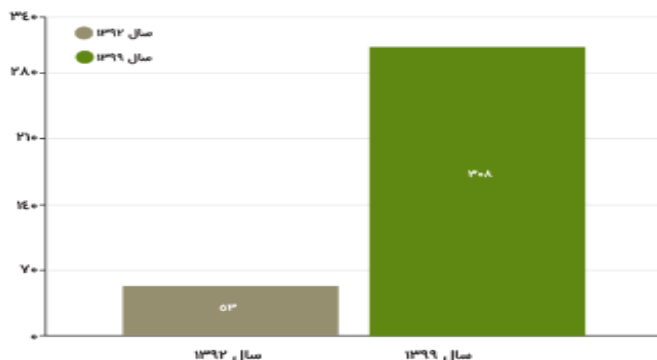
- تدوین و ابلاغ دستورالعمل‌های تخصصی نحوه انجام مطالعات ارزیابی زیست‌محیطی پروژه‌های مشمول نیروگاه‌های گازی و سیکل ترکیبی، سدها و نیروگاه‌های برق آبی، مراکز دفن و دفع انواع پسماند، استخراج و فرآوری مس، استخراج و فرآوری روی، استخراج و فرآوری طلا، کارخانجات ذوب و فولاد، مناطق آزاد و ویژه، شهرک‌های صنعتی، مجتمع‌های گردشگری.

● تعیین تکلیف وضعیت طرح‌های کلان اقتصادی کشور:

- کاهش مدت زمان بررسی طرح‌های ارزیابی زیست‌محیطی از مدت نامشخص به میانگین دو ماهه و افزایش طرح‌ها و پروژه‌های دارای مجوز ارزیابی زیست‌محیطی.

جدول ۲۷- تعداد طرح‌ها و پروژه‌های دارای مجوز ارزیابی زیست‌محیطی در دولت تدبیر و امید

عنوان شاخص	تا سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۹	تغییرات (درصد)
تعداد طرح‌ها و پروژه‌های دارای مجوز ارزیابی زیست‌محیطی	۵۳	۳۰۸	۴۸۱

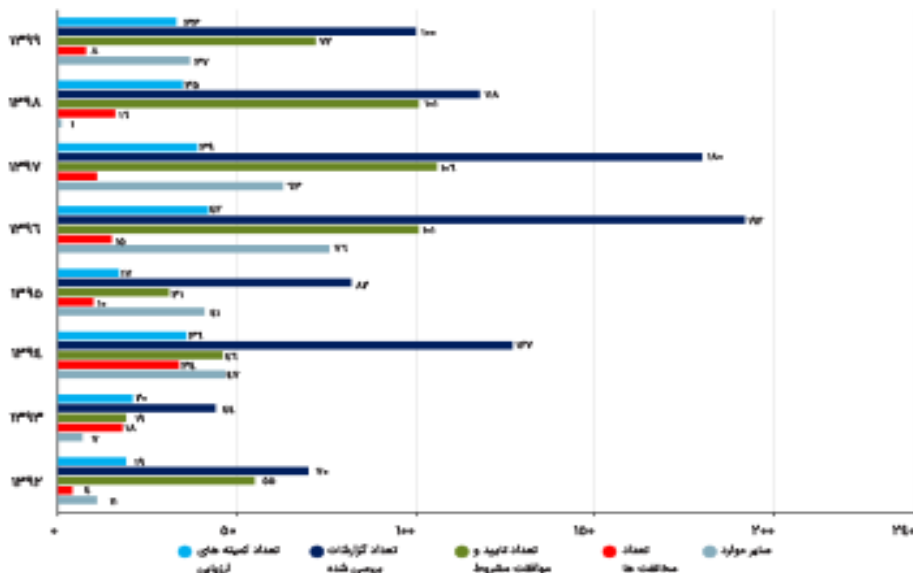
نمودار ۹- تعداد طرح‌ها و پروژه‌های دارای مجوز ارزیابی زیست‌محیطی در دولت تدبیر و امید

جدول ۲۸- وضعیت بررسی طرح‌ها در کمیته ملی ارزیابی محیط‌زیستی در دولت تدبیر و امید

عنوان	تعداد
پروژه‌های بررسی شده در کمیته ملی ارزیابی محیط‌زیستی	۹۱۳
پروژه‌های دارای موافقت مشروط و تأیید	۵۹۰
پروژه‌های مخالفت شده	۱۱۶
سایر موارد (طرح مجدد، عدم حضور مجری و ...)	۳۱۸

- تشکیل کارگروه نظارت و پایش واحدهای دارای مجوز ارزیابی محیط‌زیستی و اجرای برنامه نظارت بر پروژه‌های دارای پیشرفت فیزیکی با بررسی و تعیین تکلیف ۳۸ مورد پروژه دارای پیشرفت فیزیکی در هیأت دولت.

نمودار ۱۰- وضعیت بررسی طرح‌ها در کمیته ملی ارزیابی محیط‌زیستی

- پیگیری پیاده‌سازی سامانه مکانیزه بررسی گزارشات ارزیابی محیط‌زیستی در سامانه جامع معاونت محیط‌زیست انسانی.
- تشکیل کارگروه نظارت و پایش واحدهای دارای مجوز ارزیابی محیط‌زیستی مطابق با چارت مصوب جدید.

● استقرار صنایع

- بهره‌برداری از سامانه تحت وب پاسخگوئی به استعلامات ضوابط استقرار صنایع و متناظر سازی کدهای آیسیک وزارت صنعت، معدن، تجارت با ضوابط محیط‌زیستی ملاک عمل سازمان بصورت پایلوت در سطح ۷ استان گیلان، خراسان شمالی، خوزستان، کردستان، لرستان، اصفهان، قزوین.

- پاسخگویی به استعلامات تفسیری ادارات کل استان‌ها در سطح کشور از طریق برگزاری جلسات هفتگی موضوع ماده ۷ ضوابط استقرار صنایع.

● مدیریت سبز

- ارتقای امتیاز (ضریب اهمیت) شاخص مدیریت سبز از ۲۰ به ۲۰۰ امتیاز و اصلاح شاخص‌های ۶ گانه مدیریت سبز جهت اجرا در برنامه ششم توسعه.

- انجام ممیزی سالانه نحوه استقرار و پیاده‌سازی شاخص‌های ۶ گانه مدیریت سبز (شامل مصرف انرژی، مصرف آب، مدیریت پسماند، مصرف سوخت وسایط نقلیه، ساختمان‌ها و تجهیزات، آموزش و فرهنگ سازی) در دستگاه‌های اجرائی و اعلام امتیازات عملکرد دستگاه‌های مزبور.

- بهره‌برداری از سامانه مدیریت سبز در سطوح ملی و استانی.

جدول ۲۹- اجرای ممیزی دستگاه‌های اجرایی ذیل برنامه مدیریت سبز در دولت تدبیر و امید

آمار ممیزی دستگاه‌های اجرایی در سطح ملی		
ردیف	سال	تعداد
۱	۱۳۹۳	۳۵
۲	۱۳۹۴	۱۱۸
۳	۱۳۹۵	۹۵
۴	۱۳۹۶	۱۱۴
۵	۱۳۹۷	۱۱۰
۶	۱۳۹۸	۱۱۰
۷	۱۳۹۹	۱۱۰

● صنایع سبز:

- تدوین شاخص‌های جدید جهت ممیزی و انتخاب واحدهای متقاضی صنعتی و خدماتی.

- اصلاح جداول مکانیزه فراخوان انتخاب صنایع و واحدهای خدماتی سبز.

- برگزاری همایش‌های سالانه صنایع سبز و تقدیر از واحدهای منتخب.

جدول ۳۰- نتایج عملکرد دبیرخانه انتخاب صنایع و واحدهای خدماتی سبز در دولت تدبیر و امید

سال عنوان	۱۳۹۲ (پانزدهمین همایش)	۱۳۹۳ (شانزدهمین همایش)	۱۳۹۴ (هفدهمین همایش)	۱۳۹۵ (هجدهمین همایش)	۱۳۹۶ (نوزدهمین همایش)	۱۳۹۷ (بیستمین همایش)	۱۳۹۸ (بیست و یکمین همایش)	۱۳۹۹ (بیست و دومین همایش)
صنایع برگزیده سبز	۱۰	۳	۱	۳	۴	۱۳	۴	۵
واحدهای خدماتی برگزیده سبز	۴	۱	۲	۱	۴	۳	۳	۴
صنایع سبز	۶۴	۱۶	۱۹	۳۸	۶۷	۶۶	۴۸	۴۲
واحدهای خدماتی سبز	۴۴	۲۰	۱۲	۲۲	۲۲	۱۱	۱۸	۱۳
واحد معدن سبز	-	-	-	-	-	-	-	۱

۶- پایش فراگیر محیط‌زیست:

● تدوین و ابلاغ دستورالعمل‌ها و آیین‌نامه‌ها

- تدوین و ابلاغ دستورالعمل‌های پایش آنلاین نیروگاه‌ها، پارامترهای آلاینده منابع زیستی و نشر آلاینده محیط‌زیست، تعیین میزان اکسیژن رفرنس برای تصحیح غلظت گازهای خروجی منابع ثابت آلودگی هوا و نحوه محاسبه غلظت گازهای آلاینده خروجی دودکش، پایش تجهیزات بی‌خطرسازی پسماندهای عفونی، نحوه انطباق نتایج پایش در آزمون‌های مقایسه‌ای و طبقه‌بندی مراکز پایش کشور.

- به‌روزرسانی و ابلاغ ضوابط خوداظهاری در پایش آلاینده‌گی و شیوه‌نامه‌های اجرایی آن (مشمول بر ۸ شیوه‌نامه)، شیوه‌نامه پارامترهای شاخص آلاینده‌گی مشمول خوداظهاری در صنایع.

● تدوین و ابلاغ استاندارد ها

- تدوین و ابلاغ استانداردهای ملی سامانه‌های پایش لحظه‌ای و بر خط منابع آلاینده محیط‌زیست، ملی سنجش و راهبری ایستگاه‌های پایش کیفی هوای محیط.
- همکاری در تدوین استانداردهای زیست‌محیطی در حوزه پایش آلودگی محیط‌زیست (بالغ بر ۳۰ مورد) و استاندارد نمونه‌برداری و پایش دی اکسین و فوران.

● نظارت و پایش

- توسعه شبکه پایش کیفی منابع نشر و منابع زیستی کشور مبتنی بر تجهیز و توسعه آزمایشگاه‌های کشور، سیستم پایش آنلاین و آزمایشگاه‌های معتمد :
- جدول ۳۱- تعداد شبکه پایش کیفی منابع نشر و منابع زیستی کشور در دولت تدبیر و امید

عنوان شاخص	واحد	تا سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۹	نسبت تغییرات
آزمایشگاه‌های معتمد	آزمایشگاه	۱۸۴	۳۲۱	۷۴
صنایع دارای سیستم پایش آنلاین	صنعت	۳۴۷	۵۱۰	۴۷
ایستگاه‌های پایش کیفیت منابع زیستی	ایستگاه	۱۸۲	۲۶۹	۴۸
پایش خوداظهاری	تعداد	۱۲۶۵۶	۲۶۲۳۶	۱۰۷

- ایجاد و راه‌اندازی سامانه شبکه ملی پایش کیفی هوا.
- پایش مستمر کیفیت سوخت در جایگاه‌های عرضه سوخت در کلان شهرها و محورهای مواصلاتی.
- برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در ارتقاء، توسعه و ساماندهی ایستگاه‌های پایش کیفی هوای محیط.
- توسعه و ارتقا سامانه جامع محیط‌زیست انسانی (پایش صنایع و فعالیتهای صنعتی، معدنی و خدماتی).
- ارتقا و توانمندسازی شبکه پایش آلودگی محیط‌زیست کشور در پایش آلاینده‌های خاص.
- شرکت در آزمون‌های مقایسه‌ای بین‌المللی آزمایشگاهی (IAEA) و اخذ استاندارد ISO17025 در برخی آزمایشگاه‌های تحت پوشش.

- ارائه گزارشات روزانه پایش کیفی هوای کشور به سایر ذینفعان و برقراری امکان برخورداری سازمان هواشناسی و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی از وب سرویس سامانه شبکه ملی پایش کیفی هوا.

- پایش منابع نشر و منابع زیستی از حیث پارامترهای شاخص آلودگی محیط‌زیست.
- نظارت بر عملکرد آزمایشگاه‌های معتمد و ایجاد سیستم الکترونیکی خوداظهاری در پایش آلودگی محیط‌زیست.

- نظارت بر عملکرد تجهیزات بیخطر ساز پسماندهای عفونی.
- ارتقاء کمی و کیفی آزمایشگاه‌های معتمد از جنبه توان کارشناسی، امکان اندازه‌گیری پارامترهای مختلف و افزایش تعداد این آزمایشگاه‌ها در پهنه جغرافیایی کشور با هدف افزایش کمی و کیفی پایش و خوداظهاری‌های موجود.

● برنامه‌های اجرایی

- توسعه شبکه پایش گرد و غبار در کشور و تجهیز کلیه ایستگاه‌ها به سنجش گرد و غبار با قطر ذرات ریزتر از ۱۰ میکرون و ۲/۵ میکرون (PM10 و PM2.5) و تجمیع و راستی‌آزمایی داده‌های پایش آنلاین صنایع.

- توسعه شبکه پایش آلودگی رودخانه‌ها و تالاب‌ها.
- اجرای کلان پروژه‌های پایش جهت ایجاد وحدت رویه در حوزه نمونه‌برداری و پایش منابع نشر آلودگی صنعتی، معدنی و خدماتی به تفکیک کدهای آیسیک.

- راهبری، تامین و تجهیز ایستگاه‌های اندازه‌گیری و پایش گرد و غبار (۱۱۱ ایستگاه).
- توسعه و تکمیل بخش پایش سامانه جامع محیط‌زیست انسانی و تحلیل تصاویر روز ماهواره‌ای به منظور امکان بررسی و تفسیر آلودگی‌های منتشره.

- ارتقاء کیفی پایش کشور از طریق برگزاری دوره‌های آموزشی با موضوعاتی نظیر راهبری ایستگاه‌های پایش کیفی هوای محیط، آشنایی با سیستم‌های پایش آنلاین صنایع، آشنایی با استاندارد ملی سامانه‌های پایش لحظه‌ای و برخط منابع آلاینده محیط‌زیست، نحوه انتخاب و سنجش شاخص‌های بیومارکری آلودگی‌ها، روش‌های نمونه‌برداری و آنالیز پارامترهای فیزیک و شیمیایی و آلاینده‌های نوظهور.

- استفاده از فناوری‌های نوین پایش در مبحث تشخیص و تعیین سن و منشاء آلودگی محیط‌زیست.

- تدوین فرایند نیازسنجی به منظور ایجاد مراکز پایش و دستورالعمل طراحی این مراکز با اولویت مرکز پایش عسلویه و تدوین کتاب مجموعه دستورالعمل‌های پایش آلاینده‌های محیط‌زیست.

توانمندسازی و مدیریت منابع

۱- ایجاد ساختارهای بخشی و فرابخشی محیط‌زیست

- احیای شورای عالی حفاظت محیط‌زیست به‌عنوان بالاترین مرجع سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری به ریاست رئیس‌جمهور و عضویت وزرا و متخصصین مرتبط و اخذ مصوبه‌های مرتبط با موضوعات بخشی و فرابخشی محیط‌زیست.
- تشکیل و راه‌اندازی صندوق ملی محیط‌زیست با اصلاح اساسنامه آن در هیات وزیران، تعیین و انتصاب اعضاء هیات مدیره و تامین سرمایه اولیه با توجه به ماهیت صندوق به‌عنوان موسسه عمومی غیر دولتی در قانون بودجه سنواتی.
- تاسیس و راه‌اندازی «پژوهشکده محیط‌زیست و توسعه پایدار» به‌عنوان یکی از مهم‌ترین ساختارهای بخشی و فرابخشی محیط‌زیست و به منظور پاسخگویی به بخشی از نیازهای پژوهشی کشور در زمینه محیط‌زیست.
- تشکیل شعب تخصصی قضایی محیط‌زیست در دادگاه‌های کشور و تشکیل دفاتر محیط‌زیست و توسعه پایدار در برخی از دستگاه‌های اجرایی.
- اصلاح نمودار ساختار سازمانی حوزه مرکزی و استان‌ها و ایجاد دفاتر تخصصی جدید نظیر دفتر مدیریت پسماندها و مرکز آموزش محیط‌زیست و تربیت محیط بان و اجرای بند الف ماده ۲۸ قانون برنامه ششم توسعه مبنی بر کاهش پست‌های مدیریتی و سرپرستی، پست‌های سازمانی در سال ۱۳۹۷ در قالب سند برنامه جامع سه ساله اصلاح نظام اداری سازمان.
- ابلاغ دستورالعمل و ساختار یگان حفاظت محیط‌زیست از سوی رییس ستاد کل نیروهای مسلح.

۲- تهیه و تصویب اسناد، قوانین، آیین‌نامه‌های روزآمد

- تهیه و تصویب قوانین هوای پاک، احیاء و مدیریت تالاب‌های کشور، حفاظت از خاک و حمایت قضایی و بیمه‌ای از محیط‌بانان و جنگل بانان و آیین‌نامه‌های اجرایی آن.

● تصویب الحاق کشور به کنوانسیون‌های میناماتا، پروتکل ۱۹۹۶ در خصوص جلوگیری از دفع مواد زائد و سایر مواد به دریا، الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به پروتکل ناگویا در مورد دسترسی به منابع ژنتیکی و تسهیم عادلانه و منصفانه منافع حاصل از استفاده آن‌ها الحاقی به کنوانسیون تنوع زیستی، الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به پروتکل کنوانسیون پیشگیری از آلودگی‌های دریایی ناشی از تخلیه پسماند و سایر مواد آلاینده، اصلاحیه کنوانسیون بازل درباره کنترل انتقالات برون مرزی مواد زائد زیان بخش و دفع آن‌ها و پروتکل حفاظت از دریای خزر در برابر آلودگی ناشی از منابع و فعالیت‌های مستقر در خشکی.

۳- توانمند سازی نیروی انسانی

جدول ۳۲- وضعیت نیروی انسانی در دولت تدبیر و امید (ستادی و استانی)

تغییرات (درصد)	تا سال ۱۳۹۹	سال ۱۳۹۲
۱۸	۷۰۶۳	۵۹۶۵

- اخذ مجوز جذب ۲۰۰ نفر نیروی تخصصی (کارشناسی ارشد و بالاتر) در سطح ستاد و استان و انجام مراحل استخدام آن‌ها.
- اخذ مجوز جذب ۳۰۰ نفر مامور اجرایی و ۳۵۰ نفر نیروی اجرایی و کارشناس و انجام مراحل مرتبط با آزمون و استخدام آن‌ها.
- برقراری فوق العاده مشاغل شامل فوق العاده ویژه، فوق العاده نخبگی، ماده ۵۱ ایثارگران، نوبت کاری، سختی کار، در سقف تعیین شده در قانون مدیریت خدمات کشوری.
- اجرای برنامه ارتقا مسیر شغلی برای کلیه کارکنان و ساماندهی وضعیت منابع انسانی و تبدیل وضعیت کارکنان و محیط‌بانان به پیمانی، رسمی آزمایشی و رسمی.
- اخذ مجوز ایجاد کانون ارزیابی مدیران حرفه‌ای برای تایید صلاحیت انتصاب مدیران سازمان.

۴- بودجه و اعتبارات

جدول ۳۳- مقایسه سهم سازمان از بودجه عمومی کشور در دولت تدبیر و امید (سهم بخشی)

سال ۱۳۹۹	تا سال ۱۳۹۲
۰,۴۶	۰,۱۶

● سرمایه‌گذاری عظیمی که در حوزه فرابخشی محیط‌زیست توسط سایر وزارتخانه‌ها و سازمان‌ها و جوامع غیر دولتی انجام شده (پروژه‌های نفت و گاز، منابع طبیعی و خاک، هوا و اقلیم، مدیریت سبز، مدیریت پسماندها و...) که قابل توجه می‌باشد و در گزارش دستگاه‌های مسئول فرابخشی لحاظ گردیده است که از آن جمله می‌توان به سرمایه‌گذاری دولت در حوزه نفت و گاز در پالایشگاه‌های ستاره خلیج فارس و بید بلند اشاره نمود.

● ارتقا محیط‌زیست در قانون بودجه از فصل محیط‌زیست به امور محیط‌زیست در قالب سه فصل کاهش آلودگی، حفاظت از گونه‌های زیستی و تحقیق و توسعه در امور محیط‌زیست.

● ایجاد ردیف درآمد - هزینه مستقل جرایم و خسارات زیست‌محیطی مشتمل بر ایجاد ردیف اعتباری موضوع برگشت ۳۵ درصد عوارض آلاینده‌گی در اختیار صندوق ملی محیط‌زیست، ایجاد ردیف ایجاد تاسیسات منطقه‌ای تبدیل پسماند به مواد و انرژی در اختیار صندوق ملی محیط‌زیست، ایجاد ردیف‌های درآمد هزینه در راستای اجرای قانون هوای پاک و قانون حفاظت و احیا تالاب‌ها در اختیار صندوق ملی محیط‌زیست.

● ایجاد برنامه حفاظت از مناطق تحت مدیریت و حمایت از محیط‌بانان در قالب بودجه هزینه‌ای به منظور پرداخت بیمه مسئولیت محیط‌بانان و ارتقاء توان فیزیکی و تجهیزاتی. ● تقویت سازوکار اقتصاد مقاومتی با تهیه الگوی برنامه‌ریزی عملیاتی اقتصاد مقاومتی و اجرای پروژه‌های اقتصاد مقاومتی در حوزه‌های تالاب‌ها و دریاچه‌ها، مقابله با گرد و غبار، آموزش و مشارکت مردمی و گسترش دیپلماسی محیط‌زیست برای کاهش آلاینده‌ها با تامین منابع از صندوق ملی توسعه برای مقابله با گرد و غبار طی چهار سال متوالی. ● تسویه دیون و تعهدات ادارات کل استان با موضوع پاداش پایان خدمت کارکنان بازنشسته تا پایان آذر ماه ۱۳۹۹.

۵- دولت الکترونیک

● برگزاری بیش از ۱۰۰ جلسه از جلسات سازمان بر بستر ویدئو کنفرانس از ابتدای سال تا کنون که علاوه بر صرفه‌جویی در هزینه‌ها نقش بسزایی در کاهش مصرف سوخت، حمل و نقل و آلودگی‌های محیط‌زیست داشته است.

- راه‌اندازی سامانه جامع محیط‌زیست که در این سامانه کلیه مجوزهای مورد نیاز شهروندان بصورت الکترونیکی صادر گشته و امکان تبادل الکترونیک اطلاعات را با سایر دستگاه‌ها فراهم می‌سازد. تهیه نرم‌افزارهای کاربردی تحت موبایل و فراهم نمودن گزارشات داشبوردینگ مورد نیاز مدیران با قابلیت تعریف سطوح دسترسی از دیگر امکانات این سامانه به نشانی <https://iranemp.ir> می‌باشد.
- جمع‌آوری دستگاه‌های فکس و راه‌اندازی فکس سرور متمرکز در راستای حذف کاغذ.
- توسعه و به روزرسانی مرکز داده و شبکه سازمان.
- راه‌اندازی خط ارتباط مردمی ۱۵۴۰ جهت تعامل بهتر با شهروندان و دریافت گزارش‌های مردمی.
- راه‌اندازی ارتباط نقطه به نقطه بین استانی سیستم اتوماسیون اداری در ۱۱ اداره کل استان (گلستان، فارس، اصفهان و سمنان، لرستان، چهارمحال و بختیاری، مرکزی، تهران، گیلان، اردبیل و خوزستان).
- توسعه نرم‌افزارهای عمومی در راستای تحقق دولت الکترونیک.

۶- بازرسی، ارزیابی عملکرد و رسیدگی به شکایات

- اخذ رتبه برتر در جشنواره شهید رجایی دستگاه‌های اجرایی کشور (شاخص‌های عمومی) سال ۱۳۹۷.
- پیگیری شکایات ثبت شده در سامانه ملی رسیدگی به شکایات و اعلامات سازمان بازرسی کل کشور و بررسی گزارشات و پیشنهادات سازمان بازرسی کل کشور و ادارات کل بازرسی استان‌ها.

۷- تحول اداری و بهره‌وری

- تهیه و ابلاغ سند برنامه راهبردی جامع اصلاح نظام اداری سازمان.
- راه‌اندازی سامانه نظام پذیرش و بررسی پیشنهادهای واصله.
- انطباق برنامه دهگانه تحول اداری با ۸ برنامه اصلاح نظام اداری مبنی بر اصلاح راه نقشه نظام اداری.
- تصویب دستورالعمل‌های نظام پذیرش و بررسی پیشنهادهای ساماندهی فضاهای اداری و استانداردسازی فضاها و تجهیزات و ملزومات اداری.

۸- برنامه‌ریزی، آمار و سنجش از دور

- همکاری در تهیه و تدوین سیاست‌های کلی محیط‌زیست با دبیرخانه مجمع تشخیص مصلحت نظام و ارائه گزارش تحلیل عملکرد اجرای سیاست‌ها.
- تهیه و تدوین بخش محیط‌زیست در برنامه‌های پنجم و ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور و نظارت بر اجرای آن در قالب ارائه گزارش اقتصادی.
- اجرای قرارداد WEB GIS (انجام مراحل طراحی و بارگذاری نقشه‌ها و لایه‌های استاندارد شده).
- ایجاد و تکمیل پایگاه داده مکانی ادارات کل حفاظت محیط‌زیست استان‌ها.
- همکاری با مرکز ملی آمار و استاندارد سازی داده‌های آماری و تهیه متغیرهای آماری بر مبنای کیفیت شاخص و داده‌های متناظر با آن.

۹- روابط عمومی

- انتخاب به‌عنوان روابط عمومی برتر دستگاه‌های اجرایی در زمینه تولیدات رسانه‌ای و پاسخگویی به درخواست‌ها و شکایات در سامانه دسترسی آزاد به اطلاعات.
- انعقاد قرارداد با سازمان صدا و سیما به منظور تولید فیلم مستند و داستانی با رویکرد آموزش و فرهنگ سازی و برگزاری تورهای مختلف رسانه‌ای برای خبرنگاران و فعالان رسانه‌ها برای بازدید از دریاچه ارومیه، عسلویه، تالاب انزلی، جزیره هرمز، جاده هراز (دریاچه امامزاده علی)، مناطق حفاظت شده کرمان، یزد و ...
- برگزاری دوره‌های آموزشی مختلف برای کارکنان روابط عمومی سازمان و راه‌اندازی و فعال سازی گروه‌ها و کانال‌های سایبری درون و برون سازمانی شامل: ۸۰ میلیون محیط بان، مدیران ستادی، مدیران استانی، گروه همکاران سازمان و گروه خبرنگاران حوزه محیط‌زیست.

۱۰- امور زنان و خانواده

- تهیه و تدوین و اجرای اولین سند راهبردی توانمندسازی و ارتقای مشارکت زنان و خانواده سازمان حفاظت محیط‌زیست و ارتقای جایگاه امور زنان و خانواده با ایجاد ساختار تشکیلاتی منسجم در سطح ستاد و استان‌ها و فعال شدن کارگروه‌های تخصصی سلامت و ورزش، زن و خانواده، پژوهش، آموزش، حقوقی و ارتقای شغلی، زنان و محیط‌زیست و ارائه برنامه‌های اجرایی در حوزه‌های مذکور.

- ایجاد سامانه ثبت مشخصات تخصصی و حرفه‌ای بانوان محیط‌زیست و تشکیل بانک اطلاعاتی تخصصی/حرفه‌ای بانوان سازمان و تشکیل بانک اطلاعاتی مدیران زن در رده‌های پایه، میانی و ارشد سازمان حفاظت محیط‌زیست در ستاد و استان‌ها.
- تصویب دوره‌های آموزشی تخصصی حوزه زنان و خانواده و محیط‌زیست در تقویم آموزشی سازمان و برگزاری دوره‌های آن و برگزاری جشنواره‌های زنان، نوآوری‌های زیست‌محیطی و مشاغل سبز، جام زرین بانوان سازمان حفاظت محیط‌زیست و برگزاری وبینارهای آموزشی و ترویجی ملی «زنان، ورزش و تندرستی»، «زنان، محیط‌زیست و کارآفرینی»، «خانواده و محیط‌زیست» و «زنان و مشارکت در حفاظت از محیط‌زیست» با مشارکت امور زنان و خانواده ادارات کل.

۱۱- دیپلماسی محیط‌زیست و همکاری‌های منطقه‌ای و بین‌المللی

- نظارت بر اجرای کنوانسیون‌ها و پروتکل‌های محیط‌زیستی:

- تصویب و الحاق کنوانسیون جیوه (میناماتا) در مجلس شورای اسلامی و تصویب سند الحاقی به کنوانسیون لندن با موضوع پروتکل پیشگیری از آلودگی‌های ناشی از تخلیه پسماند و سایر مواد.
- به روزرسانی رامسر سایت‌ها و تشکیل کارگروه بین‌المللی تالاب، به منظور بررسی اسناد بین‌المللی، وضعیت مرکز منطقه‌ای رامسر و تهیه پیش نویس پروپوزال پروژه.
- همکاری در تهیه گزارش‌های مربوط به تصویب موافقنامه پاریس و پیگیری روند تصویب آن در مجلس و به روزرسانی برنامه مشارکت ملی جهت ارائه به دبیرخانه کنوانسیون تغییر اقلیم و ترجمه تصمیمات بیست و یکمین کنفرانس متعهد تغییر اقلیم جهت رفع ابهامات شورای نگهبان.
- برگزاری کارگروه‌های مذاکره‌ای تغییر اقلیم به منظور بررسی اسناد بین‌المللی ارائه شده و آمادگی حضور هیئت‌های اعزامی به نشست‌های بین‌المللی.
- همکاری در تهیه پروپوزال‌های NORAD2 تحت کنوانسیون‌های بازل و استکهلم، برنامه ویژه مربوط به کنوانسیون میناماتا و SIP (Special International Program)، برنامه ویژه SP کنوانسیون بازل، پسماندهای پلاستیکی، پروژه‌های ارائه شده توسط مرکز منطقه‌ای.

- همکاری در امضای پروتکل ارزیابی فرامرزی محیط‌زیستی کنوانسیون تهران و پیگیری تصویب آن.

- مشارکت در بررسی اسناد مربوط به نشست گروه کاری نامحدود کنوانسیون بازل (OEWG-12) جهت شرکت در نشست آنلاین.

- پیگیری دهه اقدام برای آب و برنامه اقدام ۲۰۲۸-۲۰۱۸ و حضور نماینده کشور در جلسه منطقه‌ای تدوین استراتژی تغییر اقلیم.

- اقدام مقدماتی در جهت آمادگی، واکنش و همکاری منطقه‌ای در مبارزه با سوانح آلودگی نفتی در دریای خزر (پروتکل آکتائو).

● تقویت همکاری‌های دو جانبه و چند جانبه

- پیگیری موضوعات آلودگی رودخانه ارس ناشی از معادن مس و مولیبدن ارمنستان ، دیوار مرزی و پروژه گاپ - ترکیه، احیای تالاب هورالعظیم در مرز با عراق، احیای تالاب‌هامون و حقایب‌های محیط‌زیستی با افغانستان، گردو غبار و اجرای برنامه‌های مقابله با کشورهای همسایه بویژه کشور عراق.

- تبادل تفاهم‌نامه‌های محیط‌زیستی : عمان، ژاپن، عراق، بلژیک، روسیه، ترکیه ، فنلاند، کویت، ارمنستان، چین، ایتالیا، فرانسه، اتحادیه اروپا، اتریش، رومانی، کره جنوبی، مجمع جهانی شهر اسلامی.

● اخذ کرسی‌های بین‌المللی:

- انتخاب ایران به عنوان نایب رئیس سومین مجمع محیط‌زیست ملل متحد UNEA3.

- عضویت ایران به عنوان نائب رئیس بیست و چهارمین کنفرانس اعضای متعهد کنوانسیون تغییرات اقلیم.

- عضویت سازمان حفاظت محیط‌زیست به عنوان مرجع ملی ایران در شورای تسهیلات جهانی محیط‌زیست (GEF).

- عضویت ایران در کمیته‌های تهیه ششمین چشم‌انداز جهانی محیط‌زیست (GEO6)، نشست تغییر آب و هوا (COP22) در مراکش ، مرکز تکنولوژی تغییر اقلیم و شبکه سازی (CTCN)، تکنولوژی (TEC)، کمیته پایبندی ، راهبری ارزیابی ششمین چشم‌انداز جهانی محیط‌زیست GEO6، مشاوران علمی ویژه زباله‌های دریایی و میکروپلاستیک‌ها برنامه محیط‌زیست ملل متحد.

- عضویت در کارگروه‌های مدیریت پایدار نیتروژن برنامه محیط زیست ملل متحد، ارزیابی اثربخشی کنوانسیون میناماتا، الحاقیه های کنوانسیون بازل و تهیه استراتژی مشارکت بخش خصوصی - تسهیلات جهانی محیط زیست (GEF).
- انتخاب ایران به عنوان یکی از ۲۵ کشور جهان برای ارایه مشورت، نظارت و مدیریت بر تهیه سند GEO6 چشم انداز جهانی محیط زیست.
● برگزاری اجلاس های بین المللی

جدول ۳۴- برگزاری اجلاس های بین المللی در دولت تدبیر و امید

عنوان	تاریخ
دومین اجلاس بین المللی دین، فرهنگ و محیط زیست	اردیبهشت ۱۳۹۶
کنفرانس بین المللی مقابله با پدیده گرد و غبار	تیرماه ۱۳۹۶
کنفرانس بین المللی جیوه	اسفند ماه ۱۳۹۷
نشست مقابله با گرد و غبار در حاشیه دومین نشست شورای حکام مرکز آسیا و اقیانوسیه برای مدیریت اطلاعات بلایا (اپدیم)	آذرماه ۹۷

● انجام دیدارهای دو و چند جانبه

جدول ۳۵- برگزاری دیدارهای دو و چند جانبه در سطوح مختلف سازمان در دولت تدبیر و امید

عنوان	اعضا
نمایندگان و مقامات سازمان های بین المللی با رییس سازمان	نمایندگان سازمان جهانی بهداشت در تهران، سازمان جهانی بهداشت، دیدار با هائوزو نماینده هیات چینی، نماینده UNDP، مشاور بین الملل UNDP، نماینده UNIDO
سفیران مقیم در تهران با رییس سازمان	کره جنوبی، ترکیه، سوئد، بلغارستان، مکزیک، هلند، سوئیس، استرالیا، آلمان، برونتی، بلغارستان، ژاپن، نروژ، اکوادور
وزیران و مقامات محیط زیستی کشورها با رییس سازمان	وزیر محیط زیست ژاپن (۲ بار)، وزیر محیط زیست شیلی، معاون وزیر محیط زیست سنگاپور، هیئت پنج نفره موسسه گانسو چین، مشاور ارشد وزارت محیط زیست هلند، رییس اداره خاورمیانه وزارت محیط زیست آلمان، نماینده ویژه وزارت محیط زیست لهستان، معاون همکاری های بین المللی وزارت محیط زیست ژاپن، معاون وزیر محیط زیست و شهرسازی ترکیه

عنوان	اعضا
سایر دیدارهای دوجانبه	<p>بازدید کارشناسان اتریشی از مناطق حفاظت شده ایران، رئیس تیم هماهنگی اتحادیه اروپا، کمیسیونر اتحادیه اروپا، نمایندگان ارشد جایکا، سناتور مجلس سنای اقتصادی اروپا، نماینده وزارت محیط‌زیست عراق، نماینده آکادمی علوم چین، نماینده دانشگاه درسدن، نماینده دبیرخانه کنوانسیون تهران، مشاور ارشد هبیتات در حوزه آب، هیات بلندپایه اتحادیه اروپا و کمیسیونر انرژی و تغییر اقلیم، رئیس گروه دوستی مجلس سنای فرانسه، هماهنگ کننده مقیم سازمان ملل در تهران، مدیر کل اقدامات اقلیمی اتحادیه اروپا</p>

● اجرای پروژه‌های بین‌المللی از مرحله مذاکره تا تصویب و تأمین منابع و ساز و کارهای مالی

جدول ۳۶- عناوین پروژه‌های بین‌المللی زیست‌محیطی در دولت تدبیر و امید

ردیف	عنوان پروژه	سال شروع	سال خاتمه	پیشرفت	کشور همکار	اعتبار ارزی
۱	فاز دوم احیای تالاب انزلی	۱۳۹۳	۱۳۹۸	۱۰۰ درصد	ژاپن (جایکا)	۲ میلیون دلار
۲	کالاهای کاهنده مصرف انرژی و کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای	۱۳۹۵	۱۳۹۹	۱۰۰ درصد	چین	۳ میلیون یوان
۳	احیای دریاچه ارومیه فاز ۴، ۵ و ۶	۱۳۹۶	ادامه دارد	۱۰۰ درصد	ژاپن	۳ میلیون دلار
۴	طرح جامع مدیریت و حفاظت از محیط‌زیست در مناطق ساحلی جنوبی ایران (مطالعه موردی: استان هرمزگان)	۱۳۹۶	تا پایان ۲۰۲۰	در حال پیشرفت	ژاپن (جایکا)	۲ میلیون دلار
۵	استقرار کارشناس مقیم جایکا در امور محیط‌زیست	۱۳۹۶	۱۳۹۸	به پایان رسید	ژاپن	

ردیف	عنوان پروژه	سال شروع	سال خاتمه	پیشرفت	کشور همکار	اعتبار ارزی
۶	پروژه پارک ملی قمیشلو	۱۳۹۶	همچنان در حال مذاکره		آلمان	۲ میلیون دلار
۷	تهیه پنج یادداشت مفهومی پروژه در زمینه های هوا، پسماند و مدیریت سواحل پسماند دریایی	۱۳۹۸	ادامه دارد	در مرحله بررسی	اتحادیه اروپا	۴ میلیون یورو
۸	نقش اطلاعات منابع انتشار و آسیب پذیری اقلیمی بعنوان زیرساخت مدیریت تغییرات اقلیمی	۱۳۹۹	ادامه دارد	در حال پیشرفت	برنامه عمران ملل متحد	۲۵۰ هزار دلار

۱۲- یگان حفاظت

- تصویب ساختار یگان حفاظت سازمان مرکزی و ابلاغ دستور العمل یگان حفاظت و استخدام ۹۳۹ نفر محیط بان، تبدیل وضعیت استخدامی ۶۶۶ نفر محیط بان قرار دادی به پیمانی و تصویب آیین نامه درجات و اعطای درجه به محیط‌بانان جهت ارتقاء شایسته جایگاه آنان.
- اخذ مجوز استخدام سالانه ۲۵۰ نفر محیط بان به مدت ۱۰ سال.
- انعقاد تفاهم‌نامه سه جانبه فی مابین سازمان حفاظت محیط‌زیست، وزارت دفاع و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی جهت تجهیز محیط‌بانان به تجهیزات انفرادی، جمعی، حفاظتی و خودرویی.
- انعقاد تفاهم‌نامه فی مابین یگان حفاظت و نیروی انتظامی استان‌ها جهت بهره‌گیری از ظرفیت‌های طرفین در امر حفاظت و تخصیص سهمیه سالانه ۲۰۰ نفر سرباز وظیفه جهت کمک به محیط‌بانان در امر حفاظت از مناطق.

- اجرای ماده ۹ و ۳۰ قانون شکار و صید و پرداخت دیه، حق الکشف و جبران خسارت به افراد حقیقی و حقوقی و محیطبانان سازمان و آزادی ۸ تن از محیطبانان دربند.
- تصویب قانون حمایت قضایی و بیمه‌ای از محیطبانان در مجلس شورای اسلامی و انجام بیمه‌های تکمیلی، عمر و حوادث و مسئولیت جهت کلیه محیطبانان و افراد تحت تکفل.
- اعطای نشان خدمت برای اولین بار از سال ۱۳۹۴ به محیطبانان نمونه ملی و انتخاب محیطبانان برتر استانی و کشوری و تجلیل از نفرات برتر با حضور ریاست سازمان و مقامات کشوری و لشکری در خجسته سالروز ولادت امام رضا (ع) در هر سال.
- تصویب نظام آموزشی محیطبانان و بهره‌گیری از ظرفیت دانشگاه محیطزیست و دانشگاه علوم انتظامی ناجا جهت آموزش نیروها و انجام امور آموزشی برای محیطبانان نظیر اعزام محیطبانان به دوره‌های آموزشی در خارج از کشور، آموزشی تخصصی جهت ۱۸۰۰ نفر از محیطبانان، آشنایی با سلاح سازمانی و ضابطین دادگستری جهت ۲۷۰۰ نفر محیط بان در کلیه استان‌ها.
- تجهیز و ساخت پاسگاه‌های محیطبانی جدید، استاندارد سازی اسلحه‌خانه‌ها، تجهیز محیطبانان به تجهیزات دفاع شخصی (شوکر - دستبند - افشانه) و جلیقه‌های ضد گلوله، دوربین البسه، استفاده از تجهیزات نوین در امر حفاظت مانند دوربین‌های مداربسته و پهپاد و تقویت ناوگان خودرویی یگان با استفاده از خودروهای عملیاتی جدید.
- اخذ موافقت قوه قضائیه جهت تشکیل شعب زیست‌محیطی در استان‌ها و موافقت وزارت دفاع جهت توقف تولید سلاح‌های شکاری.
- مکانیزه نمودن مراحل صدور کارت همیار محیطزیست در سطح کشور و استفاده از ظرفیت پلیس فتا نیروی انتظامی جهت برخورد با جرائم سایبری.

عملکرد فرا بخشی

محیط‌زیست در سایر دستگاه‌های اجرایی

۱- محیط‌زیست طبیعی و تنوع زیستی

- کشاورزی و منابع طبیعی
- ممیزی و تفکیک ۱۳۲ میلیون هکتار از عرصه‌های ملی کشور و اجرای بیش از ۴۹/۵ میلیون هکتار حدنگار (کاداستر) اراضی ملی در این دولت برای اولین بار.
- افزایش میزان اراضی نظارت شده از ۳۲۹۷۹۸ هکتار در سال ۱۳۹۲ به ۵۴۱۲۳۳۴ هکتار در سال ۱۳۹۸ رسیده است.
- اجرای بیش از ۳ میلیون هکتار حدنگار (کاداستر) اراضی کشاورزی به منظور صدور اسناد اراضی کشاورزان در این دولت برای اولین بار و رفع تداخلات ناشی از اجرای قوانین موازی برای بیش از ۸/۵ میلیون هکتار اراضی ملی و غیر ملی.
- شناسایی توان سرزمین و انجام اقدامات موثر در جهت اجرای طرح‌های تعیین الگوی کشت مناطق، آبی‌پروری دریایی.
- اجرای پروژه ملی ارزیابی زیست‌محیطی در سواحل کشور و تهیه اطلس تناسب اراضی کشور به منظور آمایش سرزمینی در حوزه زراعت.
- اجرای طرح‌های پایش کیفیت اراضی کشاورزی و شناسایی اراضی مناسب توسعه در اراضی شیب دار، اجرای طرح حفاظت خاک کشاورزی و برنامه توسعه کشاورزی حفاظتی، تعیین پراکنش عناصر غذایی در برخی اراضی کشور به منظور جلوگیری از مصرف نامتعادل کودهای شیمیایی در محصولات کشاورزی، مصرف کودهای شیمیایی، زیستی و آلی براساس پتانسیل تولید محصولات و تنظیم برنامه توزیع مصرف بهینه کود در کشور.
- اجرای برنامه مبارزه و کنترل بیماری‌های واگیر مهم مانند تب برفکی، سل و بروسلوز، مسمشه، هاری، آنفولانزای طیور، سندرم خونریزی دهنده ویروسی آبزیان، بیماری PPR در گوسفند و بز، و بیماری تب هموراژیک و بیماری LSD در گاو و گوساله و افزایش واکسیناسیون دام‌ها از ۲۴۵ میلیون نوبت سر واکسیناسیون در سال ۱۳۹۲ به ۳۲۸ میلیون نوبت سر واکسیناسیون در سال ۱۳۹۸ جهت کاهش بروز بیماری‌های واگیر دام.

جدول ۳۷- عملکرد شاخص‌های فرابخشی محیط‌زیست طبیعی و تنوع زیستی در دولت تدبیر و امید

حوزه	شاخص / متغیر	واحد	تا سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۹
حفاظت از زیست‌بوم‌های خشکی	مبارزه با بیماری‌های حیات وحش کشور	کانون بیماری	۱	۱۲
	توسعه و احیاء و غنی سازی جنگل‌های شمال	هزار هکتار	۳	۹
	توسعه و احیاء و غنی سازی جنگل‌های خارج از شمال	هزار هکتار	۲۳	۲۵
	اجرای عملیات بیابان زدایی و تثبیت شن‌های روان	هزار هکتار	۱۱	۳۲
	مدیریت پایدار مراتع کشور	هزار هکتار	۲	۱۰۴
	بهبود و اصلاح مراتع کشور	هزار هکتار	۱۵	۲۳
	اجرای عملیات آبخیزداری و حفاظت از خاک و آبخوان	هزار هکتار	۳۹۱	۸۵۳
	ممیزی اراضی و تفکیک مستثنیات	هزار هکتار	۲۲۱۹	۱۵۴۰۰

● وزارت اطلاعات

- همکاری در شناسایی و کشف سلاح‌های غیرمجاز شکاری و برنامه‌های مرتبط با بیوتروریسم و سایر تهدیدهای زیستی.

- مبارزه با زمین خواری معطوف به اراضی موثر در حوزه ی محیط‌زیست، دستگیری و برخورد با متخلفین ذی‌ربط و جلوگیری از سوء استفاده در راستای صیانت از جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور و ارجاع به دستگاه قضایی.

۲- آموزش، فرهنگ سازی و توسعه سرمایه اجتماعی محیط‌زیست

● وزارت علوم، تحقیقات و فناوری:

- ابلاغ افزودن درس اختیاری ۲ واحدی «شناخت محیط‌زیست» در قالب بخشنامه دروس اختیاری دوره‌های کاردانی و کارشناسی به دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی کشور.

- پیشنهاد و برنامه‌ریزی برای تدریس دو واحد درسی شناخت محیط‌زیست به صورت اجباری در گام نخست در ۱۰ دانشگاه منتخب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری برای دانشجویان.

- بازنگری برنامه درسی دوره کارشناسی ارشد ناپیوسته آموزش محیط زیست.
- تدوین برنامه درسی دوره دکتری تخصصی آموزش محیط زیست.
- دسته بندی برنامه های درسی محیط زیست در سه حوزه علوم پایه، فنی و مهندسی و علوم انسانی.
- وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
- تدوین و رونمایی سند برنامه ارتقای فرهنگ حفاظت از محیط زیست با تقسیم کار بین دستگاهی برای جلب مشارکت همه ذینفعان در راستای اجرای سیاست های کلی محیط زیست.
- وزارت آموزش و پرورش
- تدوین برنامه های آموزشی مهارت های محیط زیستی در برنامه جامع درسی آموزش سلامت مدارس کشور.

جدول ۳۸- اجرای برنامه های آموزش محیط زیست در وزارت آموزش و پرورش در دولت تدبیر و امید

ردیف	فعالیت	میزان
۱	توزیع بسته های فرهنگی-آموزشی محیط زیستی (برگ)	۵۷۰۰۰
۲	اختصاص برنامه درسی به کلیه رشته های دانشگاه فرهنگیان (واحد عمومی)	۲
۳	دوره ضمن خدمت محیط زیست و دولت سبز در ۲۰ استان و ستاد (نفر ساعت)	۱۶۰۰۰۰
۴	دوره ضمن خدمت بهداشت و حفاظت محیط زیست در ستاد و استان (نفر ساعت)	۱۸۴۰۰۰
۵	دوره ضمن خدمت روش های آموزش فعال مهارت های زیست محیطی در ۵ استان (نفر ساعت)	۹۰۰۰
۶	آموزش کتب تدوین شده محیط زیست به همکاران فرهنگی (نفر)	۱۰۰۰
۷	آموزش مهارت های محیط زیستی برای تشکل های دانش آموزی (نفر)	۱۸۰
۸	دوره آموزش محیط زیست برای مربیان تشکل های دانش آموزی و توزیع کتاب های سبز (نفر)	۱۰۰۰
۹	دوره آموزشی محیط زیستی معلمان پرورشی سراسر کشور (نفر)	۸۰۰
۱۰	دوره آموزشی محیط زیستی مربیان ابتدایی برای پایه چهارم ابتدایی توسط دانشگاه فرهنگیان (نفر)	۵۰۰
۱۱	دوره آموزشی محیط زیستی برای برگزیدگان و دبیران مرتبط دومین جشنواره زیست فناوری (نفر)	۳۰۰
۱۲	اجرای طرح آموزشی یک ساعت با محیط بان در مدارس سطح کشور (نفر ساعت)	۲۹۰۲۳۴

ردیف	فعالیت	میزان
۱۳	اجرای طرح فعالیتهای مکمل (تولید دست ساخته ها از پسماند) برای دانش آموزان پایه های پنجم و ششم دبستان در سراسر کشور (نفر)	۳۹۵۸۹
۱۴	اجرای طرح موج آفرین جشن تولد زمین در تمامی استان ها (تعداد مدارس)	۳۰۰۰۰
۱۵	تألیف و انتشار کتاب دل نوشته های دانش آموزان و اولیا در حوزه صرفه جویی در مصرف آب (نسخه)	۴۰۰۰
۱۶	اجرای طرح پرورش خلاقیت با رویکرد اصلاح الگوی مصرف دانش آموزان در پایه های چهارم و پنجم (تعداد مدرسه ابتدایی)	۲۶۰۰۰
۱۷	اجرای طرح آموزشی (آداب مهارت های زندگی سالم) برای دانش آموزان پایه ابتدایی (نفر)	۴۰۰۰۰۰۰

- اجرای نمادین برنامه روز درختکاری، روز هوای پاک و روز زمین پاک در تمام استان ها.
- ایجاد تشکل های محیط زیستی و گروه های سرود محیط زیستی دانش آموزی.
- برگزاری جشنواره های آب مایه حیات و هنرهای تجسمی با موضوعات محیط زیستی و همچنین همایش های محیط زیستی به تعداد ۱۴ عنوان از جمله سپاس از محیط بانان، تقدیر از پاک یاران، تقدیر از زیست بانان منتخب، مراسم روز دوستی با طبیعت، استقبال از بهار و نظافت و توجه به محیط زیست در مدارس و...
- تشکیل کمیته دانش آموزی محیط زیستی بهینه سازی مصرف آب و برق و گاز و اجرای طرح های جلوگیری از هدر رفت انرژی (عایق کاری) در مدارس.
- توسعه زیر ساخت ها با ملاحظات محیط زیستی از جمله: تجهیز برخی از مدارس پایلوت به شیرآلات اهرمی، شیر آبخوری خودکار و لامپ های کم مصرف، ایجاد سامانه خورشیدی در برخی از مدارس منتخب، احداث و طراحی سیستم آبیاری تحت فشار و قطره ای به منظور حفظ منابع آب و استفاده از آن برای توسعه باغ انگور در هنرستان ها و...
- معرفی مدارس مجری طرح های محیط زیستی و صدور ابلاغ جهت مجریان مدارس در استان ها به منظور اجرای طرح های آموزشی محیط زیست، مدیریت و بهینه سازی مصرف انرژی و مدیریت پسماند.
- کسب جایزه اول ملی محیط زیست در یازدهمین دوره اعطای جایزه ملی محیط زیست و دریافت تندیس و لوح سپاس از معاون اول رئیس جمهور.
- کسب نمره قبولی در کارنامه محیط زیستی دستگاه های اجرایی در دولت یازدهم.

- تدوین کتاب جدیدالتالیف انسان و محیط‌زیست برای دانش‌آموزان دوره متوسطه دوم.
- ورود کتاب درسی مستقل در نظام آموزش رسمی کشور تحت عنوان «انسان و محیط‌زیست» برای تمامی رشته‌های پایه یازدهم تحصیلی و ارائه آموزش‌های ضمن خدمت به آموزگاران مربوطه.
- ورود بسته‌ی آموزش محیط‌زیست در مراکز پیش دبستانی وزارت آموزش و پرورش شامل دو عنوان کتاب: «کار و راهنمای آموزش محیط‌زیست» و «کتاب مبانی آموزش محیط‌زیست و مشارکت خانواده ویژه مربیان و خانواده کودکان پیش دبستانی».
- تشکیل کمیته محیط‌زیست در سطح ادارات کل آموزش و پرورش استان‌های کشور.
- ورود عنوان موضوعی «محیط‌زیست و توسعه پایدار» در جشنواره‌های آموزش و پرورش نظیر خوارزمی، جابربن حیان، هنرهای تجسمی و ...
- طراحی و اجرای نرم‌افزارهای آموزشی، توزیع بسته‌های آموزشی، مجلات و کتاب به‌منظور ارتقا دانش محیط‌زیستی شامل: توزیع کتاب «بهینه‌سازی در مصرف آب»، «تهیه و توزیع بسته‌های فرهنگی-آموزشی محیط‌زیستی»، رونمایی از کتاب «چگونه با محیط‌زیست رفتار کنیم»، و اطلاع‌رسانی پیام‌های محیط‌زیستی به پرسنل آموزش و پرورش در مناسبت‌های مختلف.
- اجرای طرح آموزشی «نقش زنان در حفاظت از محیط‌زیست» با هدف ارتقاء آگاهی‌های محیط‌زیستی دانش‌آموزان دختر و مدیریت منابع و اصلاح الگوی مصرف. وزارت ورزش و جوانان
- امضای تفاهم‌نامه فیما بین سازمان حفاظت محیط‌زیست و وزارت ورزش و جوانان با هدف استفاده و حمایت فدراسیون ورزشی از نماد جانوری و گیاهی.
- برگزاری دوره‌های تربیت مدرس سبز.
- معرفی سفیران ورزشکار حافظ محیط‌زیست (۱۷ ورزشکار).
- اختصاص نماد گونه‌های جانوری و گیاهی در خطر انقراض به فدراسیون‌های ورزشی و حمایت از گونه‌ها از طریق چاپ در سربرگ‌های فدراسیون‌ها و همچنین احکام ورزشی مدال‌آوران مسابقات در برخی فدراسیون‌ها، درج تصویر گونه‌های جانوری مورد حمایت فدراسیون‌ها همچون: آهو، مرال، یوزپلنگ، فک خزری، سمندر لرستانی، و ... روی لباس بازیکنان در مسابقات محلی، استانی، ملی و بین‌المللی.

● وزارت کشور

- تسهیل‌گری و پیگیری فرآیند عضویت سازمان‌های مردم‌نهاد محیط‌زیستی در کارگروه‌های تخصصی شورای برنامه‌ریزی و توسعه استان‌ها از جمله کارگروه آمایش سرزمین، محیط‌زیست و توسعه پایدار به استناد مصوبه هیات وزیران مورخ ۱۳۹۴/۳/۱۷ و مصوبه مورخ ۹۸/۳/۱۲.

- جریان‌سازی محیط‌زیستی در شهرداری‌های کشور از جمله برگزاری کارگاه‌های آموزشی در فرهنگسراها و خانه‌های فرهنگ و سلامت در زمینه محیط‌زیست و ایجاد پوشش‌های مردمی در زمینه حفظ محیط‌زیست (بی‌زباله، نه به پلاستیک، بدون خودرو و ...) حمایت از ایده‌شوهای محیط‌زیست در زمینه جمع‌آوری پسماند.

- تهیه سرفصل مصوب آموزشی مدیریت پسماند در نظام جامع آموزش شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور مصوب سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و برگزاری نشست‌های تخصصی ویژه مدیران عامل سازمان پارک‌ها و فضای سبز شهرداری‌ها و کارشناسان مسئول دفاتر فنی استانداری‌های سراسر کشور بالغ بر ۳۸۰۰ نفر ساعت.

● سازمان ملی استاندارد

- برگزاری همایش استاندارد و محیط‌زیست و تدوین استاندارد با عنوان سیستم‌های مدیریت زیست‌محیطی الزامات همراه با راهنمای استفاده ISO14001-2015 با همکاری سازمان.

● وزارت امور خارجه

- راهبری «پروژه امکان‌سنجی یکسان‌سازی استانداردهای زیست‌محیطی کشورهای عضو اکو» در سال ۲۰۱۴ توسط ایران که با همکاری دبیرخانه اکو و سازمان حفاظت محیط‌زیست، تاکنون سه فاز از پنج فاز این پروژه اجرا شده است.

- حمایت از سمن‌ها و پروژه‌های تعریف شده در صندوق کمک‌های کوچک تسهیلات جهانی محیط‌زیست (GEF).

● کشاورزی و منابع طبیعی

- تدوین طرح‌های پژوهشی مشترک با موسسات تحقیقاتی در راستای توسعه پایدار و محیط‌زیست در زمینه‌های زراعت، باغداری، تغییرات آب و هوایی، آلاینده‌های مواد غذایی.

- تدوین کتاب اقتصاد محیط‌زیست و مدیریت منابع طبیعی و انجام طرح‌های پژوهش مرتبط با ذخایر شیلات.

- نفوذپذیری موضوعات محیط‌زیستی در برنامه‌های ترویجی از جمله آموزش زنان روستایی در زمینه کشاورزی پایدار.

- جریان سازی موضوعات محیط‌زیستی از طریق اجرای کارگاه‌های آموزشی نظیر تغییر اقلیم و کاهش اثرات آن بر بخش کشاورزی برای مدیران ستادی وزارت و سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی توسط دفتر محیط‌زیست و سلامت غذا.

- اجرای آموزش‌های تخصصی حفظ محیط‌زیست دریا و بندر پاکیزه و رعایت الزامات زیست‌محیطی برای بهره‌برداران زیر بخش از جمله صیادان و آبی‌پرووران و کارکنان.

● معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری

- برگزاری کارگاه آموزشی شاخص جهانی نوآوری GII و زیست بوم کارآفرینی و نوآوری ۲۰۱۸.

- حمایت از ۲۸ طرح تجاری سازی فناوری و برگزاری نمایشگاه علم تا عمل و ارائه ۲ طرح محیط‌زیستی به پنجمین جشنواره.

- حمایت از طرح‌های تحقیقات محیط‌زیستی از جمله طرح گیاهان دارویی و طب سنتی و همکاری در جشنواره پژوهشی دانش‌آموزان جهت حمایت از طرح‌های پژوهشی دانش‌آموزان در حوزه محیط‌زیست.

جدول ۳۹- اجرای طرح‌های پژوهشی محیط‌زیست در دولت تدبیر و امید

وضعیت	طرح‌های پژوهشی فرابخشی محیط‌زیست از ۹۲ - ۹۹	ردیف
خاتمه یافته	<ul style="list-style-type: none"> - کسب دانش فنی طراحی و ساخت سیستم تولید همزمان برق و حرارت CHP - طراحی و ساخت راکتورهای پلاسمایی ملی امحا زباله های بیمارستانی - میکروتوربین مولد همزمان برق و حرارت - توربین بادی ۲۵۰ کیلووات 	۱

وضعیت	طرح‌های پژوهشی فرابخشی محیط‌زیست از ۹۲ - ۹۹	ردیف
در حال اجرا	<ul style="list-style-type: none"> - طراحی، ساخت و آزمایش سامانه ی پیل سوختی ۳۲ کیلو وات صنعتی. - طراحی و ساخت راکتورهای پلاسمایی ملی امحاء زباله های بیمارستانی. - طراحی و ساخت سامانه مهندسی موتور استرلینگ یک کیلو وات. - جداسازی دی اکسید کربن از جریانات گازی حاصل از احتراق با استفاده از تکنولوژی غشایی. - پمپ فشار قوی و توربو شارژر مورد استفاده در سیستم‌های آب شیرین کن به روش اسمز معکوس. - راه‌اندازی و بهره‌برداری از خط تولید مازول غشا اسمز معکوس حلزونی. - تولید غشاهای تبادل یونی الکترودیالیز. - تجهیزات آنلاین پایش پارامترهای کیفی پساب های صنعتی و بهداشتی. 	۲

● سازمان برنامه و بودجه

- استقرار الگوی دیده بانی توسعه پایدار (تعیین اهداف، اولویت‌بندی اهداف و برنامه‌ریزی براساس شواهد و رصد شاخص‌ها برای دستیابی به توسعه پایدار) در استان قزوین به عنوان پایلوت.

۳- محیط‌زیست دریایی و تالاب‌ها

● حفاظت از زیست‌بوم‌ها و سواحل دریایی

- وزارت نفت

- اجرای پروژه ارزیابی سلامت زیستگاه‌های مرجانی جزیره خارک و انتخاب موقعیت مکانی زیستگاه با حمایت مالی شرکت نفت فلات قاره ایران.

- اجرای برنامه‌های اقدام و عمل دلفین گوژپشت خلیج فارس و حفاظت و پایش لاک پشت‌های دریایی بوشهر.

- پاکسازی عرصه های طبیعی پارک ملی دریایی نای بند از پسماندهای بجا مانده از گردشگران.

- سازمان شیلات

- تهیه دستورالعمل صید ترال، به منظور نظارت، ساماندهی شناورهای غیرمجاز و قابلیت رصد قبل از اقدام و تعیین روش‌های مجاز صید و صیادی در پهنه های آبی.

- سازمان بنادر و دریانوردی
- اجرای طرح توسعه اراضی شمالی بندر امام خمینی جهت کاهش پیامدهای منفی طرح بر محدوده تحت تاثیر و جامعه ذینفع.
- سازمان منطقه آزاد چابهار
- اجرای برنامه اقدام ملی حفاظت از لاک پستان دریایی ایران و افتتاح دبیرخانه ملی لاک پستان دریایی.
- بررسی و مقابله با آلودگی‌های دریایی
- وزارت کشور
- تهیه و تصویب طرح‌های جامع مدیریت پسماند استان‌های ساحلی کشور.
- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
- اجرای تفاهم‌نامه همکاری مشترک در خصوص ساماندهی، نظارت و بازرسی و پایش شناگاه‌های ساحلی و طرح‌های سالم سازی دریا.
- وزارت نفت
- انجام مطالعات فاز یک مهندسی و پیگیری تامین اعتبار و اجرای پروژه بهبود وضعیت واحدهای تصفیه پساب صنعتی پالایشگاه‌های پارس جنوبی (مشمول بر هشت تصفیه خانه مجزا در سایت یک و یک تصفیه خانه متمرکز در سایت دو).
- تهیه طرح اقتضایی واکنش در شرایط اضطراری و مقابله با آلودگی‌های نفتی در شرکت‌های پایانه‌های نفتی و نفت فلات قاره ایران.
- اجرای برنامه عملیاتی بکارگیری و راهبری دو فروند شناور OSRV چند منظوره جهت آمادگی در شرایط اضطراری مقابله با آلودگی نفتی در مناطق عملیاتی فلات قاره.
- استقرار پایش از راه دور در سکوه‌های دریایی جهت گزارش‌دهی حوادث زیست‌محیطی و خرید تجهیزات مقابله با آلودگی نفتی در دریا توسط شرکت پایانه‌های نفتی و نفت فلات قاره ایران.
- نوسازی و تعمیر خطوط نفتی و انجام عملیات پاکسازی و مقابله با لکه‌های نفتی نظیر جزیره خارک، محدوده نفتی میدان نفتی درود و سکوی ابوذر.
- پاکسازی و سواحل گناوه و جمع‌آوری تاربال‌های نفتی و بازیافت بخش باز

- پسماندهای حفاری پایه روغنی و کنده های آغشته به ترکیبات هیدرو کربنی به روش بیولوژیکی تا مرحله استاندارد خاک.
- مشارکت در اجرای پروژه فینگر پرینتینگ نفت خلیج فارس از طریق تامین نمونه نفت میدین فلات قاره ایران و بازیافت نفت از حوضچه بزرگ خارک.
 - سازمان بنادر و دریا نوردی
 - تجهیز خلیج فارس (آبهای دریایی استان بوشهر) به یک فروند شناور ویژه مقابله با آلودگی موسوم به دریا پاک (ORV) و تکمیل فرایند ساخت، تجهیز و تحویل دو فروند پارچ مقابله با آلودگی دریا موسوم به پاک بوم جهت استفاده در عملیات های پاکسازی آلودگی دریا در آبهای استان خوزستان و هرمزگان .
 - اجرای برنامه تامین سوخت نیم درصد گوگرد برای ناوگان دریایی کشور با هماهنگی نهادهای تولید کننده و بهره‌بردار وزارت نفت و شرکت‌های کشتیرانی.
 - برنامه‌ریزی، هدایت و برگزاری مانور های ملی مقابله با آلودگی نفتی و نیز مانورهای مجازی در دریای خزر با همکاری نمایندگان کشورهای حاشیه دریای خزر و سازمان و دبیرخانه کنوانسیون تهران در ژنو.
 - نظارت کامل بر عملیات پاکسازی و مقابله با آلودگی دریا و سواحل کشور به ویژه آبهای استان‌های بوشهر و هرمزگان و انجام عملیات های پایش هوایی و دریایی مربوطه.
 - حضور فعال و ارائه گزارش در نشست‌های منطقه‌ای افسران مقابله با آلودگی دریا سازمان منطقه‌ای راپمی با مشارکت نمایندگان کشورهای حاشیه خلیج فارس و دریای عمان، کمیته حفاظت محیط‌زیست دریایی و اعلام مواضع دولت جمهوری اسلامی ایران.
 - انعقاد تفاهم‌نامه های همکاری زیست‌محیطی با گمرک جمهوری اسلامی ایران (جستجو و نجات و مقابله با آلودگی‌های دریایی)، منطقه آزاد کیش و دانشگاه علم و صنعت ایران (پیگیری و مقابله با آلودگی دریایی) و انعقاد قرارداد سرمایه‌گذاری با بخش خصوصی جهت دریافت و پردازش مواد زائد شناورها در استان سیستان و بلوچستان.

- احداث و ایجاد تسهیلات دریافت مواد زائد نفتی در بنادر اصلی کشور و دریافت مواد زائد نفتی و غیر نفتی و نیز زباله از شناورهای متردد در بنادر کشور.
- سازمان هواشناسی کشور
- توسعه و تجهیز شبکه پایش دریایی در خلیج فارس، دریای عمان و دریای خزر و ارائه پیش بینی های دریایی برای مقابله با آلودگی های دریایی.
- پیش بینی های بلند مدت اقلیمی برای سواحل شمال و جنوب کشور.
- ارائه گزارش ملی در کمیته CASPCOM در خصوص اثرات کاهش تراز آب دریای خزر بر روی مناطق حفاظت شده و تالاب های کشور و بررسی و ارائه نظرات در مورد سند ویژه یخ کره و اقیانوس (SROCC) مربوطه به پنل بین الدول اقلیم شناسی.
- انجام تحقیقات در زمینه هواشناسی دریایی و اقلیم در حوزه هایی نظیر شبیه سازی کشند قرمز، سناریوهای IPCC در مورد تغییرات دمای آب خلیج فارس و دریای عمان، شبیه سازی انتشار آلاینده های هسته ای در جو با استفاده از مدل های پیش بینی هواشناسی در یک حادثه فرضی در نیروگاه بوشهر و شبیه سازی انتشار آلودگی نفتی.
- تشکیل کمیته بازیافت شناورها ذیل کارگروه تخصصی ساماندهی سواحل، بنادر و جزایر متشکل از ۹ دستگاه و نهاد مرتبط و انجام اهم اقدامات ذیل :
 - تهیه فلوچارت اخذ مجوز اوراق سازی شناورها و تعمیم مفاد آن در برنامه جایگزینی شناورهای سنتی بر اساس ماده ۱۸ آیین نامه ورود کالا توسط ملوانان شناورهای سنتی با ظرفیت کمتر از ۵۰۰ تن (لنج باری) و ساماندهی و نوسازی آن شناورها- سازمان بنادر و دریانوردی.
 - اجرای مفاد کنوانسیون بازل در واردات و عملیات بازیافت کشتی ها و شناورها و ممنوعیت خرید شناور تحت پرچم سایر کشورها به منظور بازیافت .
 - ابلاغ الزام به اخذ مجوزهای لازم جهت بازیافت شناورها (اسکراپ) از کمیته بازیافت شناورها به کلیه ادارات کل بنادر و دریانوردی استان های ساحلی و قانونی بودن بازیافت شناورها فقط در سایت های اعلام شده توسط سازمان.

- تعیین محدوده های تخلیه لای در بنادر ایران با موافقت و نظارت سازمان حفاظت محیطزیست و اجرا توسط سازمان بنادر و دریانوردی.

● حفاظت و احیا تالابها

- تشکیل ستاد ملی هماهنگی مدیریت تالابهای کشور و برگزاری ۳ جلسه اصلی و ۸ جلسه کارگروه به ریاست معاون اول محترم رئیس جمهور و دبیری سازمان و تصویب موارد ذیل:

- طرح جامع هفت ساله ۱۳۹۹ - ۱۴۰۵ احیاء تالاب انزلی، مصوبه سومین جلسه اصلی ستاد ملی هماهنگی و مدیریت تالابهای کشور.

- طرح جامع پنجساله ۱۳۹۹ - ۱۴۰۳ احیا مجموعه تالابهای میانکاله و خلیج گرگان، مصوبه سومین جلسه ستاد ملی هماهنگی و مدیریت تالابهای کشور.

- طرح جامع احیا تالاب زریوار، مصوبه هفتمین کارگروه تخصصی ذیل ستاد ملی هماهنگی و مدیریت تالابهای کشور.

- طرح جامع احیا تالاب گمیشان، مصوبه هشتمین کارگروه تخصصی ستاد ذیل ستاد ملی هماهنگی و مدیریت تالابهای کشور.

- تعیین نیاز آبی محیطزیستی برای ۲۱ مجموعه رودخانه‌ای و تالابی کشور و انجام مطالعات تعیین نیاز آب محیطزیستی ۲۱ مجموعه تالابی و رودخانه‌ای دیگر و برگزاری جلسات مشترک کارگروه مشترک آب و محیطزیست با وزارت نیرو در خصوص ارائه برنامه مدون و تخصیص و رهاسازی نیاز آبی محیطزیستی تعیین شده.

● احیای دریاچه ارومیه

- اجرای برنامه تثبیت با اجرای پروژه‌های توقف کلیه سدهای در دست ساخت و مطالعه در حوضه آبریز، نظارت دقیق بر برنامه منابع و مصارف ۱۲ سد ملی حوضه آبریز دریاچه ارومیه و عدم تحویل آب مازاد ورودی به سدهای حوضه آبریز دریاچه ارومیه به بخش کشاورزی و اجرای طرح اتصال رودخانه‌های زرينه‌رود و سيمينه‌رود به طول ۲۵ کیلومتر به انضمام لایروبی رودخانه‌های حوضه آبریز به طول بالغ بر ۲۵۳ کیلومتر.

جدول ۴۰- عملکرد پروژه‌های ستاد احیا دریاچه ارومیه در دولت تدبیر و امید

عنوان پروژه	اعتبار مصوب (میلیون ریال)	درصد پیشرفت پروژه
انتقال پساب تصفیه‌خانه‌های فاضلاب شهرهای تبریز و ارومیه به دریاچه ارومیه	۷۷۶۵۸۰۰	۸۵
مدیریت و کاهش مصرف آب در بخش کشاورزی از محل سدهای ملی حوضه آبریز دریاچه ارومیه	۱۷۷۲۰۰۰۰	۱۰۰
مدیریت و کاهش مصرف آب در بخش کشاورزی در کل سطح اراضی حوضه		۴۲٫۵
انتقال آب مازاد حوضه آبریز کلاس به دریاچه ارومیه	۲۴۵۰۸۰۰۰	۹۶

- اجرای برنامه‌های دوره احیاء مبتنی بر احداث تصفیه‌خانه‌های فاضلاب و انتقال پساب حاصل به سمت دریاچه، انتقال آب مازاد حوضه آبریز کلاس به دریاچه، افزایش بهره‌وری مصرف آب و کاهش مصرف آب بخش کشاورزی (به کاشت)، تثبیت کانون‌های تولید گرد و غبار، که منجر به افزایش ۶۷ سانتی‌متری تراز دریاچه ارومیه و پوشیده شدن بیش از ۹۵ درصد از کانون‌های فوق بحرانی تولید گرد و غبار از طریق افزایش آب صورت گرفته است.

جدول ۴۱- عملکرد شاخص‌های تراز آبی دریاچه ارومیه در سال‌های ۱۳۹۳ - ۱۳۹۹ (در تاریخ دهم اسفند)

شاخص / متغیر	واحد	سال ۱۳۹۳	سال ۱۳۹۹	تغییر
تراز سطح آب دریاچه ارومیه از سطح آب‌های آزاد	متر	۱۲۷۰٫۶۴	۱۲۷۱٫۳۱	۶۷ سانتی متر
سطح پیکره‌ی آبی دریاچه ارومیه	کیلومتر مربع	۲۱۶۲	۳۵۲۰	۱۳۵۸ کیلومتر مربع
حجم آب داخل دریاچه ارومیه	میلیون متر مکعب	۱۷۷۰	۴۸۸۰	۳۱۱۰ میلیون متر مکعب

*- سال شروع عملیات اجرایی طرح نجات دریاچه ارومیه

** - رابطه سطح-حجم-ارتفاع بر اساس مطالعات بسیمتری سال ۱۳۹۹ دریاچه ارومیه

۳- محیط‌زیست انسانی

● هوا و تغییر اقلیم

- وزارت کشور و شهرداری‌ها
- توسعه، نوسازی و برقی سازی ناوگان حمل و نقل عمومی.
- وزارت صنعت، معدن و تجارت
- ارتقاء استاندارد آلایندگی و بهبود مصرف سوخت وسایل نقلیه تولیدی و وارداتی.
- کمک به اجرایی سازی اسقاط وسایل نقلیه فرسوده و توسعه وسایل نقلیه برقی.
- انتقال صنایع آلاینده و غیرمجاز به خارج از حریم شهرها.
- وزارت نفت
- تولید و توزیع سوخت باکیفیت و اجرای طرح کهاب در جهت کاهش انتشار بخارات بنزین.
- تأمین سوخت پاک برای بخش اعظمی از نیروگاه‌ها و واحدهای صنعتی عمده.
- وزارت نیرو
- تغییر الگوی سوخت مصرفی نیروگاه‌های کشور از مازوت به گاز نظیر زاهدان، ایران‌شهر (گازی، بخاری)، چابهار، کنارک و افزایش راندمان نیروگاه‌های حرارتی کشور.
- جایگزینی نیروگاه‌های قدیمی کم راندمان با نیروگاه‌های سیکل ترکیبی و تبدیل ۱۷۰۰۰ مگاوات واحدهای گازی بزرگ به سیکل ترکیبی.

جدول ۴۲- وضعیت افزایش ظرفیت تولید برق از منابع تجدیدپذیر در دولت تدبیر و امید

میزان	واحد	شاخص
۲۷۰۰	مگاوات	احداث نیروگاه DG, CHP
۲۱۰۰	مگاوات	احداث نیروگاه بادی
۱۵۵	نیروگاه	احداث فتوولتائیک

- وزارت راه و شهرسازی
- کمک به نوسازی ناوگان خودروهای دیزلی.
- کمک به یکپارچه‌سازی مدیریت حوزه معاینه فنی خودروها در کشور.

- توسعه مراکز معاینه فنی خودروهای سنگین و نیمه سنگین.
- ایجاد سامانه اطلاع رسانی مراکز عرضه سوخت نفتگاز یورو ۴ در جایگاه‌های بین راهی به رانندگان خودروهای دیزلی بین راهی.
- نیروی انتظامی (پلیس راهور)
- برخورد با خودروهای فاقد معاینه فنی و فرسوده.
- همکاری در جلوگیری از شماره گذاری خودروهای غیراستاندارد.
- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
- برآورد خسارت بهداشتی ناشی از آلودگی هوا در کلانشهرها.
- تامین حداقل ۲۰ درصد انرژی ساختمان از طریق خرید تجهیزات برقی و الکتریکی با درجه انرژی A و استفاده از خودروهای هیبریدی یا کم مصرف با حداقل درجه انرژی B در حمل و نقل در سازمان‌های زیر مجموعه.
- سازمان هواشناسی کشور
- افزودن ۱۱۰۰ ایستگاه هواشناسی به شبکه پایش ایستگاه‌های کشور و تهیه اولین اطلس باد (دیجیتال) کشور با همکاری سازمان انرژی‌های نو ایران.

جدول ۴۳- شاخص‌های کمی اقدامات فرابخشی حوزه آلودگی هوا و تغییر اقلیم در دولت تدبیر و امید

دستگاه مسئول	میزان تغییر (درصد)	عملکرد		واحد	عنوان شاخص
		سال ۱۳۹۹	تا سال ۱۳۹۲		
وزارت نفت	-	۱۴۰	۰	میلیون لیتر در روز	میزان تولید روزانه سوخت بنزین و گازوئیل یورو ۴ در کشور
وزارت کشور	-	۶۰۰	-	تعداد	توسعه مراکز معاینه فنی خودروهای سبک و سنگین
وزارت نفت	۳۹۹۰۰	۸۰۰	۲	جایگاه	اجرای طرح کهاب در جایگاه‌های عرضه بنزین
سازمان ملی استاندارد	-	۴۰۰۰	-	تعداد	معاینه فنی موتورخانه ها و سامانه‌های احتراقی

● مدیریت پسماند

- وزارت کشور

- تصویب قانون کمک به ساماندهی پسماندهای عادی و تدوین شیوه‌نامه‌های اجرایی و دستورالعمل‌های دفن بهداشتی پسماندهای عادی در سطح روستاهای کشور، احداث و راهبری محل دفن بهداشتی پسماندهای عادی شهری، اجتناب و کاهش از تولید پسماند، ایمنی، بهداشت و محیط‌زیست ایستگاه‌های انتقال.

- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

- نظارت مستمر بر اجرای ضوابط پسماندهای پزشکی در سه سطح بیمارستان، دانشگاه علوم پزشکی و وزارتخانه.

- وزارت صنعت، معدن و تجارت

- مشارکت در اجرای کنوانسیون‌های بین‌المللی میناماتا، بازل، روتردام و استکهلم.
- تدوین و تصویب دستورالعمل‌های اجرایی شیوه‌های جمع‌آوری، حمل و نگهداری پسماندهای ویژه صنعتی و ابلاغ به کلیه واحدهای صنعتی و معدنی تحت پوشش؛ مدیریت پسماندهای برقی و الکترونیک و ابلاغ به کلیه واحدهای صنعتی و معدنی تحت پوشش.

- ارائه تسهیلات بازسازی و نوسازی صنایع و معادن و همکاری در جهت راه‌اندازی نهاد تنظیم گر (رگولاتور) در حوزه مبادلات اقلام ضایعاتی و پسماندها و ضوابط اجرایی سامانه جامع مدیریت پسماندها.

- وزارت نیرو

- تدوین راهنمای مدیریت مواد زائد خطرناک در نیروگاه‌های حرارتی و مدیریت بیش از ۵۰ درصد PCB ها در حوزه تولید برق حرارتی و فهرست برداری و انبار داری سایر پسماندها بصورت صد در صدی و براساس مفاد کنوانسیون بازل و استکهلم.

- سازمان ملی استاندارد

- تدوین استانداردهای تاسیسات پسماند سوزها.

- سازمان صدا و سیما

- تولید و پخش برنامه‌های مختلف با موضوع مدیریت پسماند.

جدول ۴۴- شاخص‌های کمی فرابخشی حوزه پسماند در دولت تدبیر و امید

عنوان شاخص	واحد	تا سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۹	میزان تغییر(درصد)	دستگاه مسئول
کاهش تعداد مراکز دفن زباله	مرکز دفن	۳۲۰۰	۶۶۰	(۷۹)	وزارت کشور
طرح جامع مدیریت پسماندهای شهری	طرح	۳۸۰	۸۸۰	۱۳۲	وزارت کشور
افزایش میزان بازیافت پسماندهای عادی	درصد	۱۳	۲۵	۹۲	وزارت کشور
افزایش میزان دفن مهندسی	درصد	۱	۷	۶۰۰	وزارت کشور

- پایش فراگیر محیط‌زیست

- همکاری با وزارتخانه ها و دستگاه‌های اجرایی در تهیه دستورالعمل‌ها و استانداردها و پایش آنلاین نیروگاه‌ها، الزامات پایش لحظه‌ای نشر در واحدهای پتروشیمی، سامانه‌های پایش لحظه‌ای و بر خط منابع آلاینده، خوداظهاری در پایش خاک، سنجش و ایستگاه‌های پایش کیفی هوا با همکاری سازمان ملی استاندارد.
- پایش سوخت توسط شرکت پخش و پالایش نفت از جایگاه‌های دارای سوخت یورو ۴ و ایجاد واحد ایمنی، بهداشت و محیط‌زیست (HSE) در واحدهای صنعتی بزرگ توسط وزارتخانه‌های صمت و نفت.

● مقابله با پدیده گردوغبار

- کشاورزی و منابع طبیعی

- تامین آب کانون‌های بحرانی جنوب و جنوب شرق اهواز (موسوم به کانال پورشریفی)، شامل تامین و پخش آب برای مرطوب‌سازی کانون‌های گردوغبار با انجام عملیات خاکی و سازه‌های کانال.
- انجام عملیات کشاورزی حفاظتی و ترویج و انتقال فناوری در زمین‌های کشاورزی غبارخیز به عنوان اقدامی موثر در کاهش میزان غبارخیزی اراضی زراعی غبارخیز.
- نهال کاری، مدیریت روان آب، نهال کاری روی مالچ، آبیاری و مراقبت از نهال کاری و بوته‌کاری‌های سنواتی، مدیریت جنگل‌های دست کاشت مناطق بیابانی، احداث

بادشکن زنده، احداث بادشکن غیرزنده، مدیریت چرا، قرق، تله رسوب گیر، اصلاح و پرورش گززارهای طبیعی، نگهداری و پایش ایستگاه‌های پایش فرسایش بادی.

- اجرای پروژه مدیریت مشارکتی منابع طبیعی و توسعه پایدار روستایی - ترسیب کربن (سایت) در ۲۳ استان کشور بوده که توسط ادارات کل منابع طبیعی و آبخیزداری استان‌ها به اجرا درآمده است.

جدول ۴۵- اجرای برنامه تامین و جایگزینی سوخت‌های مناسب بجای بوته کنی و هیزم در مناطق روستایی و عشایری در دولت تدبیر و امید

میزان	واحد	شاخص
۱۲۶۱۲	هکتار	توسعه جنگل با بذر و نهال
۷۷۱۹	هکتار	احیا و غنی سازی جنگل با بذر و نهال
۲۹۹۴	هکتار	جنگل کاری مشارکتی
۶۹۵۱۷	هکتار	توسعه گیاهان داروئی صنعتی
۳۳۹۸	هکتار	زراعت چوب

- وزارت نیرو

- انجام عملیات انتقال و پخش سیلاب‌های رود کارون به کانون گردوغبار جنوب شرق اهواز از طریق نهر مالخ به تالاب شادگان، انتقال آب زاب به منظور تثبیت گردوغبار ناشی از پس روی دریاچه ارومیه و لایروبی و ساماندهی مسیل‌ها و رودخانه‌ها در جهت تسهیل ورود سیلاب به کانون گردوغبار در بستر تالاب‌ها مودن در سیستان و بلوچستان.

- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

- تجهیز و راه‌اندازی دستگاه‌های سنجش آلاینده‌های هوای محیط بسته، دستگاه‌های تصفیه هوای پرتابل مجهز به فیلتر هپا (HEPA)، دستگاه شمارش و سنجش آنلاین غلظت و تعداد ذرات معلق و دستگاه نمونه بردار ذرات معلق در ۱۱ دانشگاه علوم پزشکی در پنج استان کشور.

- سازمان زمین شناسی و اکتشافات معدنی

- انجام مطالعات تکمیلی طرح ملی گردوغبار و با هدف شناسایی ویژگی‌های فیزیکی و شیمیایی و آلاینده‌های ذرات گردوغبار در سطح ۱۴ استان کشور.

جدول ۴۶- شاخص‌های کمی فرابخشی حوزه مقابله با گردوغبار در دولت تدبیر و امید

دستگاه مسئول	عملکرد		واحد	متغیر/شاخص
	سال ۹۹	تا سال ۹۲		
سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری	۲۲۸۰۰۱	-	هکتار	نهالکاری، بوته‌کاری، مراقبت و آبیاری
سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری	۹۹۸۹۰۰	-	هکتار	اجرای عملیات حفاظت، قرق و مدیریت چرا در مراتع با پتانسیل غبارخیزی
سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری	۸۸۳۳۰	-	هکتار	اجرای عملیات مدیریت رواناب
سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری	۵۵۱۴	-	کیلومتر	احداث بادشکن زنده و غیرزنده و تله رسوبگیر
سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری	۲۶۵۱۳	-	هکتار	نهالکاری روی مالچ
سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری	۲۹۵۳۰	-	هکتار	مدیریت جنگل‌های دست کاشت
وزارت نیرو	۸۰	-	کیلومتر	احداث مجاری انتقال آب به منظور مرطوب‌سازی و مدیریت کانون‌های بحرانی گردوغبار
وزارت نیرو	۵۲۰۰۰۰۰	-	مترمکعب	اجرای عملیات لایروبی انهار و بهسازی مسیل‌ها جهت آبرسانی به تالاب‌های با منشاء گردوغبار
سازمان زمین شناسی	۳۰۰۰	-	تعداد	نمونه‌برداری سطحی و اتمسفری منشاءهای گردوغبار در سطح کشور - شناسایی ویژگی‌های فیزیکی و شیمیایی
وزارت جهاد کشاورزی	۲	-	استان	تکمیل مطالعات اجرایی خوزستان و نظارت بر اجرای آن و انجام مطالعات منطقه سیستان (پایه، اجتماعی - اقتصادی و برنامه‌ریزی)
وزارت جهاد کشاورزی	۷۵	-	کیلومتر	تامین و پخش آب برای مرطوب‌سازی کانون‌های بحرانی جنوب و جنوب شرق اهواز
وزارت جهاد کشاورزی	۲۲۵۵۵	-	هکتار	کشاورزی حفاظتی (ترویج و انتقال فناوری، خاک‌ورزی)
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	۲۵۰	-	تعداد	تامین و تجهیز دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور در سطح ۵ استان

● آب و خاک

- کشاورزی و منابع طبیعی

- اجرای طرح احیای ۵۵۰ هزار هکتار اراضی کشاورزی خوزستان و ایلام که ۲۹۵ هزار هکتار آن به بهره‌برداری رسیده است.
 - اجرای طرح ۴۶ هزار هکتاری انتقال آب با لوله به دشت سیستان که ۳۳ هزار هکتار آن به بهره‌برداری رسیده است.
 - اجرای طرح ۲۲۷ هزار هکتاری مهار و تنظیم آب‌های مرزی غرب و شمال غرب کشور که ۷۷ هزار هکتار آن به بهره‌برداری رسیده است.
 - افزایش ۸۵ درصدی مساحت تحت پوشش اراضی مجهز به سیستم‌های نوین آبیاری و رساندن این مساحت از ۱/۳ میلیون هکتار در زمان شروع این دولت به بیشتر از ۲/۴ میلیون هکتار در سال ۹۸.
 - افزایش راندمان آبیاری در بخش کشاورزی از ۳۹ درصد در سال ۹۲ به ۴۵ درصد در سال ۹۸ و افزایش میزان بهره‌وری آب کشاورزی از حدود ۹۲۰ گرم به بیش از ۱۴۵۰ گرم تولید به ازای هر مترمکعب آب.
- جدول ۴۷- عملکرد شاخص‌های اثربخشی طرح‌های آب و خاک در دولت تدبیر و امید

عنوان شاخص	تا سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۸	میزان افزایش
راندمان آبیاری (درصد)	۳۹	۴۵	۶
بهره‌وری آب کشاورزی (کیلوگرم بر متر مکعب)	۰,۹۲۰	۱,۴۵	۰,۵۳۰
پتانسیل صرفه‌جویی مصرف آب کشاورزی (میلیارد متر مکعب)	۸,۶	۱۴	۵,۴

● فاضلاب و پساب

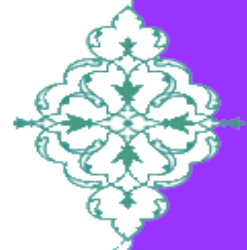
- تجهیز و گسترش سیستم‌های تصفیه فاضلاب با احداث ۷۹ فقره تصفیه خانه فاضلاب شهرک‌های صنعتی توسط وزارت صمت (شرکت شهرک‌های صنعتی)، تصفیه خانه شهرک‌های صنعتی و افزایش تعداد تصفیه‌خانه‌های فاضلاب شهری از ۱۷۲ فقره ۱۳۹۸ به ۲۳۰ فقره توسط وزارت نیرو (رشدی معادل ۲۹ درصد) و احداث تصفیه‌خانه‌های فاضلاب صنعتی، از حدود ۲۹۰۰ فقره در ابتدای دولت یازدهم به حدود ۵۴۰۰ فقره (رشدی حدود ۳۵ درصد).

جدول ۴۸- شاخص‌های کمی فرابخشی حوزه آب و خاک در دولت تدبیر و امید

عنوان شاخص	واحد	تا سال ۱۳۹۲	سال ۱۳۹۹	نسبت تغییرات	دستگاه مسئول
پاکسازی خاک‌های آلوده	مورد	--	۲۸۸	-	دستگاه‌های اجرایی
پایش باقیمانده آفت کش، نیترات و فلزات سنگین	تعداد	۷	۲۴	۲۴۲	وزارت بهداشت
ایجاد و احداث تصفیه‌خانه‌های فاضلاب شهری	تعداد	۱۷۲	۲۳۰	۳۳	وزارت نیرو
ایجاد و احداث تصفیه‌خانه‌های فاضلاب صنعتی	تعداد	۱۵۸	۲۳۴	۴۸	وزارت صنعت، معدن و تجارت

سازمان انرژی اتمی

اقدامات شاخص

- تحقیق و توسعه در مورد سانتریفیوژها از ۵ به ۱۵ نسل سانتریفیوژ پیشرفته
- ساخت و مونتاژ انواع زنجیره های ماشین های سانتریفیوژ جهت بهره‌برداری
- طراحی ساخت و مونتاژ ماشین سانتریفیوژ فوق بحرانی IR9
- دستیابی به دانش آبشار ماشین‌های سانتریفیوژ جهت جداسازی ایزوتوپ‌های پایدار در فردو.
- تولید اورانیوم با غناهای ۲۰، ۴۰ و ۶۰ درصد
- آغاز احداث مرکز ملی یون درمانی ایران
- آغاز احداث مرکز ملی تولید و توسعه رادیوداروهای ایران (تترا)
- شروع احداث واحدهای ۲ و ۳ نیروگاه اتمی بوشهر
- تهیه و بومی‌سازی تجهیزات مورد نیاز نیروگاه اتمی بوشهر
- دستیابی به دانش و فناوری های نوظهور کوانتومی در حوزه های رمز نگاری و غیره
- تهیه و تولید مواد اولیه استراتژیک مورد نیاز در صنعت هسته‌ای
- طراحی و ساخت سوخت نیروگاه تهران، اراک و بوشهر
- طراحی و ساخت سانتریفیوژهای حوزه سلامت و صنعت
- تولید رادیو داروهای درمانی و تشخیص
- طراحی، ساخت و بکارگیری لیزرهای توان بالا
- دستیابی به دانش فنی و تولید بیش از ۱۹۰ ماده دوتره از آب سنگین همراه با راه‌اندازی ۱۰ واحد تولیدی در این حوزه
- افزایش ۴۵۰ تن کیک زرد به ذخائر استراتژیک صنعت هسته‌ای افزوده شده است.

● انعقاد قرارداد طراحی و ساخت فازهای ۲ و ۳ نیروگاه اتمی بوشهر با ظرفیت ۲۱۰۰ مگاوات ساعت با طرف روس و آغاز احداث عملیات اجرایی فاز ۲ همراه با بتنریزی ساختمان اصلی این پروژه در شهریور ۱۳۹۸ اقدام که در این راستا واحد ۲ نیروگاه تا سال ۱۴۰۴ و همچنین واحد سوم تا سال ۱۴۰۶ همراه با تولید آب شیرین کن با ارزش سرمایه‌گذاری ۱۰ میلیارد دلار به اتمام خواهد رسید که با راه‌اندازی این نیروگاه‌ها در مجموع با واحد اول نیروگاه بوشهر بیش از ۳۳۰۰ مگاوات ساعت برق تحویل شبکه سراسری کشور خواهد شد.

- نیروگاه‌های هسته‌ای به طور متوسط ۵۰ تا ۶۰ سال عمر مفید دارند.

- هر نیروگاه ۱۰۰۰ مگاواتی در سال معادل ۱۱ الی ۱۲ میلیون بشکه نفت خام یا ۲ میلیارد متر مکعب گاز طبیعی و حدود ۶۶۰ میلیون دلار صرفه‌جویی نسبت به سوخت فسیلی به همراه خواهد داشت.

- در این خصوص سالانه از انتشار ۲۱ میلیون تن گاز گلخانه‌ای جلوگیری بعمل خواهد آمد.

● طراحی و ساخت تجهیزات مربوط به نیروگاه هسته‌ای بوشهر با رویکرد بومی‌سازی و

قطع وابستگی از بیگانگان از جمله شیرآلات، پمپ‌ها و سنسورهای دمایی و غیره

● اتمام طراحی، ساخت و نصب کلیه سیستم‌های مرتبط با مدار ثانویه راکتور تحقیقاتی آب سنگین خنداب اراک به همراه بخشی از اتاق کنترل مدار مذکور که اخیراً به بهره‌برداری رسیده که تست نهائی مدار ثانویه راکتور تحقیقاتی اراک در سال ۱۴۰۰ انجام خواهد داشت.

● کسب دانش بدست آمده در صنعت غنی‌سازی توأم با بسترسازی و فناوری ایجاد شده

قادر است بر حسب نیاز کشور در حوزه‌های گوناگون از جمله پیشران، رادیو ایزوتوپ‌ها

و... نسبت به تولید اورانیوم با هر غنایی بنابر تصمیم نظام اقدام نماید.

- خوداتکایی در طراحی و ساخت انواع سانتریفیوژ یکی از مهمترین دستاوردهای دولت یازدهم و دوازدهم می‌باشد که در این خصوص قبل از برجام صرفاً ۵ نوع سانتریفیوژ در حال تحقیق و توسعه بوده ولی هم اکنون این مهم به ۱۵ نسل سانتریفیوژ افزایش یافته است، از جمله می‌توان به طراحی، ساخت و مونتاژ ماشین سانتریفیوژ فوق بحرانی IR9 با توان جداسازی (50KG/YEA:SWU) با طول حدوداً ۵ متر اشاره نمود که در حال حاضر این ماشین جزء پیشرفتهترین سانتریفیوژهای ایران محسوب میشود.
- نصب، راه‌اندازی و بهره‌برداری از اولین زنجیره شاهد ۱۳۴ ماشین سانتریفیوژ گازی IR6 از نوع فوق بحرانی با توان جداسازی 10KG/YEAR:SWU توأم با عملیاتی نمودن اولین زنجیره صنعتی ۱۶۴ عددی ماشین سانتریفیوژ با رویکرد بومی‌سازی.
- دستیابی به دانش طراحی آبشار ماشین‌های سانتریفیوژ گازی جهت جداسازی ایزوتوپ‌های پایدار در سایت فردو از جمله دستاوردهای دولت می‌باشد که اهمیت این دانش از نظر فناوری بیشتر از غنی‌سازی با اورانیوم می‌باشد و در این عرصه ایران در رتبه هشتم جهان قرار گرفته است. با توجه به اینکه ایزوتوپ‌های پایدار دارای خواص متفاوت می‌باشند کاربردهای آنها نیز بسیار متنوع و رو به گسترش است از جمله در علوم پزشکی، تحقیقات دارویی، تولید رادیوایزوتوپ‌های صنعتی، علوم تغذیه، کشاورزی و تولید محصولات گیاهی به عنوان ردیاب‌ها می‌توان اشاره نمود.
- طراحی، اجرا و بهره‌برداری از کلیه زیرپروژه‌های مجتمع غنی‌سازی نطنز همچون واحدهای اختلاط، نمونه‌گیری، تسویه خوراک زنجیره‌های سانتریفیوژ، مدیریت آمایش پسماند و...
- دستیابی به تولید اورانیوم غنی‌شده با غناهای ۲۰ و ۶۰ درصد جهت سوخت راکتور تهران، تولید رادیو داروها و سوخت پیشران هسته‌ای
- طراحی و ساخت تجهیزات زیر پروژه‌های ماشین سانتریفیوژ از قبیل دستگاه اسپین تست، لپینگ مکانیکی، CNC مخصوص تولید کیسینگ و دستگاه دینامومتر اندازه‌گیری گشتاور موتورهای سانتریفیوژ دستگاه فیلامنت وایدینگ و دستگاه فلو فورمینگ جهت ارتقاء تولید انواع ماشین‌های سانتریفیوژ پیشرفته با رویکرد بومی‌سازی
- تهیه نرم‌افزارهای متعدد و جامع جهت بهینه‌سازی طراحی ماشین‌های سانتریفیوژ

و زنجیره آن از قبیل اتمام فاز اول تهیه کدهای محاسباتی و نرم‌فزارهای مورد نیاز برای شبیه‌سازی و مدلسازی جریان گاز داخل زنجیره ماشین‌های سانتریفیوژ در راستای سیستم‌های دو و چند جزئی، بویژه در حوزه دینامیک تحلیل انواع روتورهای سانتریفیوژ همراه با تهیه و تولید بیش از صد نرم افزار دیگر در زمینه‌های مختلف که در صنعت هسته‌ای کاربرد ویژه دارند.

● در راستای اهداف ترسیمی نظام و سازمان انرژی اتمی بویژه در عرصه اقدامات توسعه‌های مبادرت به تأمین کلیه نیازمندیهای صنعت هسته‌ای بویژه تهیه مواد اولیه موردنیاز تحریمی جهت محقق نمودن یک میلیون SWU از جمله الیاف کربن، زیرکونیوم، آلیاژهای سخت و... گردیده است.

● دستیابی به فناوری، طراحی و ساخت مجتمع سوخت راکتور مدرن خنداب اراک و ساخت نمونه مجازی آن با توجه به توافق برجام و همچنین تصمیم نظام بر مدرن‌سازی راکتور مورد اشاره که در این خصوص مقرر گردید طراحی و تولید سوخت مورد نیاز نیز با همکاری کشورهای طرف مذاکره انجام شود، که بعلت بد عهدی طرف‌های غربی و طولانی شدن اجرای تعهدات آنان در طراحی و تولید سوخت مورد نیاز راکتور مدرن خنداب اراک گروهی از متخصصین جوان صنعت هسته‌ای کشور که از قبل آمادگی لازم را در ابعاد مختلف فنی کسب نموده بودند و با توجه به عدم احتمال همکاری مطلوب طرف‌های غربی به موازات، نسبت به طراحی و تولید سوخت کاملاً بومی برای این عملیات اقدام نمودند و با در نظر داشتن تعهد متخصصین گمنام صنعت هسته‌ای خوشبختانه این پروژه که یکی از پیچیده‌ترین و اولویت‌دارترین موضوعات صنعت هسته‌ای محسوب می‌گردد و حتی کشور چین نیز در بعضی از قسمت‌های این مهم اظهار ضعف فنی می‌نمود با موفقیت اجرایی و در این عرصه سوخت‌های اصطلاحاً دامی آن را تولید و طی فرآیندی سوخت‌های اصلی نیز همزمان با بهره‌برداری از راکتور خنداب اراک تولید خواهد شد.

● دستیابی به دانش تولید سوخت راکتورهای قدرت که یکی از اولویت‌های استراتژیک کشور در صنعت هسته‌ای محسوب می‌گردد و نیاز به فناوری و تکنولوژی پیشرفته جهت حصول اطمینان از تأمین سوخت نیروگاه بوشهر، ساخت سوخت راکتور قدرت در دستور

کار این سازمان قرار گرفت و پس از طراحی و تأمین تجهیزات آن، خطوط تولید این مهم تکمیل و راهاندازی گردید و در این خصوص سوخت مجازی راکتور مذکور ساخته شد و تولید اولین نمونه سوخت ایرانی نیروگاه بوشهر نیز در حال انجام می‌باشد.

● با توجه به اینکه تولید سوخت هسته‌ای از اهداف ایران اسلامی در زمینه استفاده از انرژی پاک می‌باشد، انجام آزمون‌های کیفیت بر روی سوخت‌های تولیدی که یکی از الزامات این اقدام اقتدارآفرین در راستای اطمینان از کیفیت و صحت عملکرد آن و کنترل پارامترهای ترموهیدرولیکی و ترموفیزیکی در شرایط شبیه سازی شده، پروژه تست‌های کاربردی سوخت هسته‌ای طراحی و اجرا گردید. این آزمون‌ها شامل تست‌های خارج از راکتور بر روی قرص، میله و مجتمع‌های تابش ندیده و همچنین انجام تست‌های پرتودهی در راکتورهای تحقیقاتی بر روی سوخت‌های تولیدی است که از سال ۱۳۹۸ در حال اجرا می‌باشند که با اجرای این پروژه ایران در زمره معدود کشورهای دارای تأسیسات تست سوخت هسته‌ای قرار گرفت.

● یکی از روش‌های متداول جهت تولید فلز زیرکونیوم بسیار خالص روش موسوم به دید می‌باشد. این روش توسط تعدادی از کشورهای دارنده تکنولوژی هسته‌ای جهان نظیر آمریکا، روسیه، چین و هند بکار می‌رود که از ترکیب محصولات این تکنیک و روشی که در مقیاس زیاد در کارخانه UCF اصفهان برای تولید اسفنج زیرکونیوم استفاده می‌شود می‌توان برای دستیابی به مشخصات فنی غلاف سوخت هسته‌ای راکتورها استفاده نمود که علیرغم پیچیدگی تکنولوژی این شیوه تولید، متخصصین صنعت هسته‌ای توانستند در سال ۱۳۹۷ این محصول ارزشمند را طراحی و تولید نمایند.

● مهم‌ترین بخش مجتمع سوخت هسته‌ای تولید قرص‌های سوخت می‌باشد که متریکال آن در مجتمع‌های سوخت راکتور بوشهر و راکتور مدرن اراک از نوع دی اکسید اورانیوم غنی شده است. اهمیت تولید پودر UO_2 غنی شده، کیفیت و خلوص پودر و عدم وجود ناخالصی در آن، بدون داشتن دانش و تکنولوژی تولید پودر دی اکسید اورانیوم غنی شده عملاً امکان‌پذیر نبوده و لذا تولید صنعتی این محصول استراتژیک در دستور کار قرار گرفت و نهایتاً محصول تولید شده از لحاظ کیفی مورد ارزیابی و مطابق با استانداردهای بین‌المللی مورد تأیید قرار گرفت که در این عرصه متخصصین صنعت هسته‌ای توانستند

پس از تلاش و خودباوری در سال ۱۳۹۸ قرصهای سوخت با کیفیت بالا را جهت استفاده در راکتور خنداب اراک و راکتور قدرت بوشهر تولید نمایند.

● کنترل توان و ایمنی راکتورهای هسته‌ای به وسیله میله‌ها و صفحات جذب نوترون انجام می‌پذیرد که به مجموعه آنها مجتمع‌های کنترلی می‌گویند. کیفیت مجتمع‌های کنترلی به دلیل ضرورت کنترل سریع و دقیق توان راکتورها و عملکرد مورد انتظار در این حوزه از اهمیت بسیار بالا برخوردار می‌باشد. در راکتور تحقیقاتی تهران از دو نوع مجتمع کنترلی استفاده می‌شود که بدون وجود آنها عملاً امکان استفاده از راکتور وجود ندارد. به موازات تولید سوخت ۲۰٪ راکتور تحقیقاتی تهران جهت دستیابی به دانش طراحی و ساخت هر دو نوع مجتمع کنترلی در راکتور تهران برنامه‌ریزی و اجرا شد و در سال ۱۳۹۴ برای اولین بار، کشور از وابستگی به تأمین مجتمع کنترلی در راستای بهره‌برداری در راکتور تحقیقاتی تهران به خوداتکایی رسید و در این خصوص دانش فنی طراحی و تولید مجتمع‌های جاذب بومی‌سازی گردید.

● از ابتدای دولت یازدهم و دوازدهم بیش از ۴۵۰ تن کیک زرد به ذخایر استراتژیک صنعت هسته‌ای افزوده شده است و در این فرآیند با آغاز بکار چهار معدن شناسایی شده در پهنای جغرافیایی مشخص در راستای اکتشاف، استخراج جهت تأمین ماده اولیه استراتژیک کیک زرد یا U308 با بهره‌گیری از کلیه ظرفیتهای موجود در سطح کشور اقدام نموده که این عملیات اقتدارآفرین یکی از مولفه‌های قوی شدن در عرصه چرخه سوخت هسته‌ای محسوب می‌گردد.

● تا قبل از سال ۱۳۹۲ سالانه ۵ تن کیک زرد در داخل کشور تولید می‌گردیده که از سال ۱۳۹۲ تا سال ۱۳۹۹ ظرفیت تولید با رشد ۸ برابری به ۴۰ تن در سال افزایش یافته و مقرر است با هدفگذاری صورت گرفته تولید این ماده استراتژیک به ۳۰۰ تن در سال افزایش یابد.

● تولید آب سنگین در مجتمع خنداب اراک بعنوان یک محصول استراتژیک و حیاتی با توجه به کسب دانش فنی و تغییر در فرایندها تا ابتدای سال ۱۳۹۲ به میزان ۱۴/۸ تن و از سال ۹۲ تا پایان سال ۱۳۹۹ به میزان ۱۹/۲ تن افزایش یافته است.

● مجتمع آب سنگین خنداب اراک از سال ۱۳۹۶ موفق به تولید آب سنگین فوق خالص

با هدف استفاده در صنایع الکترونیک، داروسازی و... گردید که این اقدام اقتدارآفرین در عرصه بینالملل به علت تولید انحصاری آن در ایران با تقاضای بسیاری همراه بوده است.

● با دستیابی به فناوری تولید و خالص‌سازی ترکیبات دوتره و غیر دوتره مورد نیاز در فرآیند غربالگری نوزادان می‌توان با آنالیز تنها یک قطره خون و در مدت زمان کمتر از ۱۰ دقیقه ۵۸ نوع بیماری متابولیک را در نوزادان ۲ تا ۷ روزه تشخیص داد و به این ترتیب خطر بروز بسیاری از بیماری‌های ذهنی و جسمی را در نوزادان به حداقل رساند. این بیماری‌ها بسیار خطرناک بوده و چنانچه به موقع اقدام شوند می‌توان از بروز عوارض جبران ناپذیر آنها از قبیل ناتوانی‌های حرکتی، عقب‌ماندگی ذهنی، سوء تغذیه و اختلالات تکلمی، نارسایی‌های قلبی و کبدی و حتی مرگ نوزادان پیشگیری نمود. لذا بدین منظور استفاده از ترکیبات آمینو اسید، اسل کارتینین و اسید چرب نشان‌دار شده با ایزوتوپ دوتریم الزامی گردیده و با توجه به دانش بومی شده تولید ترکیبات دوتره و نیز در دسترس بودن آب سنگین بعنوان منبع تأمین دوتریم سنتز ترکیبات بیولوژیک دوتره گام نهادن در مسیر تولید ترکیبات دوتره مورد استفاده در کیت‌های غربالگری، رفع نیاز داخلی کشور و جلوگیری از خروج ارز را به دنبال خواهد داشت. و در این عرصه تولید و خالص‌سازی ترکیب دوتره و غیر دوتره مورد نیاز در فرآیند غربالگری در سال ۱۳۹۹ در مجتمع تولید آب سنگین خنداب اراک به بهره‌برداری رسیده است.

● کسب دانش فنی و تولید بیش از ۱۹۰ ماده دوتره از آب سنگین همراه با راه‌اندازی ۱۰ واحد تولیدی در این حوزه و صادرات محصولات هایتک دوتره به اروپا، شرق آسیا و روسیه از جمله دستاوردهای این بخش می‌باشد.

● طراحی و ساخت واحد غنی‌سازی تولید ایزوتوپ اکسیژن ۱۸ در مجتمع آب سنگین خنداب اراک در راستای تأمین ماده اولیه پت اسکن جهت تشخیص سرطان و خوداتکائی ج.ا. در این عرصه طی استانداردهای صورت گرفته صادرات این محصول به بعضی از کشورهای منطقه اجرائی گردیده است.

● انعقاد قرارداد طراحی و ساخت مرکز ملی یون درمانی ایران با کشور اتریش با هدف درمان قطعی بعضی از سرطان‌ها با بهره‌گیری از فناوریهای نوین هسته‌ای و استفاده از پرتوهای یون‌ساز بویژه در درمان کودکان مبتلا به سرطان با بهره‌گیری از شتابدهنده

سینکروترون با قابلیت پرتو درمانی با پروتون و کربن بصورت توأمان که در حال حاضر در سطح جهان تنها شش کشور دارنده این فناوری می‌باشند که هفتمین مرکز در سطح جهان و اولین مرکز یون درمانی در کشور و غرب آسیا این مهم محسوب می‌شود، که فاز اول پروژه تا پایان دولت به بهره‌برداری خواهد رسید.

● تولید و توزیع رادیو داروهای مورد نیاز ۱۹۰ مرکز درمانی در سطح کشور همراه با صادرات رادیودارو به بازارهای جهانی توأم با طراحی، ساخت و بهره‌برداری از مرکز تولید و توسعه رادیوداروهای سیکلوترون در استان البرز و همچنین از دیگر محصولات مهم و استراتژیک این مرکز ژنراتور ژرمانیوم گالیوم می‌باشد که با تولید آن ایران بعنوان پنجمین کشور تولید کننده جهان و تنها تولید کننده آسیای شناخته شده است.

● از دیگر رادیوداروهای تولیدی می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

– رادیو داروی **Y-90 Resin Microspheres** برای درمان سرطان کبد،

– رادیو داروی **99mTc-Trodat**، جهت تشخیص زودرس بیماری‌های عصبی همچون آلزایمر و پارکینسون

– رادیو داروی **99Mtc-Rituximab** تشخیصی، که یکی از مهمترین رادیوداروها جهت استفاده در تشخیص بیماری‌هایی از قبیل لنفومای غیر هوچکین، آرتریت روماتوئید، سرطان سینه و یا هرگونه تهاجم و التهاب لنفوسیتی

– رادیوداروی **199PSMA-Lu**، جهت درمان سرطان پروستات و سینه

– رادیو داروی **177dotatate-LU**، جهت درمان سرطان ناشی از تومورهای نوراندوکراین که دارای مجوز FDA می‌باشد و قابلیت تأمین تمام نیاز داخلی و صادرات به میزان تقاضا را خواهد داشت.

– طراحی و تولید کیت **HEDP**، به منظور نشاندارسازی با ژنراتور تنگستن جهت تسکین در متاستازهای منتشره استخوانی می‌باشد و در این خصوص ایران تنها تولید کننده این کیت در دنیا می‌باشد.

– دستیابی به دانش و فناوری تولید ژنراتور تنگستن رنیوم-۱۸۸ که ایران پس از چهار کشور آلمان، لهستان، بلژیک و روسیه پنجمین کشور تولید کننده این رادیودارو محسوب می‌گردد.

- تولید و تست اولین رادیو داروی ترکیبی جهان،

- نتایج بررسی‌های کلینیکی بر روی رادیو داروی ترکیبی نوین 153sm-/177lu edtmp حاکی از آن است که رادیودارو مذکور با توجه به استقرار مناسب در نواحی استخوانی دچار متاستاز شده و دفع سریع از سایر اندام‌های بدن پرتوگیری ناخاسته به بافت‌های سالم را کاهش داده و با تجمع بالای دز در استخوان، امکان بکارگیری آن در درمان متاستازهای استخوانی را فراهم می‌نماید.

- کیت رادیودارویی HYNIC-PSMA برای تشخیص سرطان پروستات،

- سنتز و فرمولاسیون و تولید کیت رادیودارویی HYNIC-PSMA جهت نشاندار سازی با 99MTC برای اولین بار در ایران و جهان انجام شده است.
- طراحی و ساخت سیستم تولید رادیوایزوتوپ ید ۱۲۳- در شتابدهنده سیکلوترون، یکی از رادیوداروهای بسیار خاص در پزشکی هسته‌ای محسوب می‌شود که از میان واکنشهایی که منجر به تولید این رادیوایزوتوپ می‌گردد. در پزشکی هسته‌ای، در تصویربرداری از تیروئید، مغز، کلیه و قشر میانی آدرنال (غدد فوق کلیوی) استفاده می‌گردد.

- رادیوداروی مشتق سم عقرب ایرانی نشاندار برای تشخیص تومورهای سرطانی برای اولین بار در ایران

- ژنراتور رادیونوکلیدی (ژرمانیوم ۶۸- گالیوم ۶۸)، این ژنراتور همانند تکنسیوم در تکنولوژی اسپکت عمل میکند و جایگزین آن در تصویربرداری PET بوده و با کیت‌های پپتیدی و شیمیایی نشاندارسازی می‌گردد.

● استفاده گسترده از فلز تیتانیوم و آلیاژهای آن به واسطه ویژگی‌های منحصر به فردی که این آلیاژ دارد در خلال ۵۰ سال اخیر رشد بسیار زیادی داشته و این فلز را در زمره فلزات استراتژیک قراردادده و گسترش بسیار زیاد صنعت تیتانیوم مرهون خواص عالی مکانیکی نسبت به دانسیته پایین و مقاومت عالی آن در برابر خوردگی است که گزینه بسیار مناسبی جهت استفاده در بسیاری از صنایع همچون هوا و فضا و پزشکی می‌باشد. در این راستا با توجه به کاربردها و اهمیت تیتانیوم و آلیاژهای آن در زمینه ساخت انواع ایمپلنت، دستگاه تنظیم ضربان قلب، جایگزین مفاصل ران و یا زانو و بطور کلی به عنوان

پروتز از این فلز استفاده می‌شود که متخصصین صنعت هسته‌ای برای اولین بار موفق گردیدند نمونه‌های شمش تیتانیوم گرید پزشکی با آنالیز منطبق بر استانداردهای سخت گیرانه پزشکی را با کسب دانش فنی بومی طراحی، تولید و در اختیار شرکت سازنده ایمپلنت‌های ارتوپدی در سال ۱۳۹۹ قرار داده و هم‌اکنون ایران اسلامی در زمره یکی از معدود کشورهای جهان در تولید تیتانیوم گرید پزشکی قرار گرفته است.

● ارتقاء توان لیزرها از ۱/۵ کیلووات به ۳/۵ کیلووات و ترکیب آنها تا ۳۰ کیلووات و بهره‌برداری از این مهم در صنایع استراتژیک و مهم کشور همچون فولادسازی در شرایطی که آمریکا کارخانه‌های فولادسازی و... را تحریم نموده است.

● دستیابی به دانش و فناوری‌های نوظهور کوانتومی در حوزه‌های رمزنگاری، ارتباطات امن، ماهواره‌ها، حسگرها، رادار کوانتومی، ساعت اتمی، تصویربرداری پزشکی، هوش مصنوعی توأم با طی نمودن فرآیند تست‌های عملیاتی ارتباطات امن که تا کنون در فواصل گوناگون با موفقیت صورت پذیرفته و هم‌اکنون ج.ا.ا. در ردیف ۷ کشور دارنده این فناوری قرار دارد.

● اتمام طراحی مفهومی فاز اول پیشران هسته‌ای در راستای دستیابی به دانش فنی نیروگاه‌های هسته‌ای مقیاس کوچک همراه با ساخت سیستم کنترل فشار لوپ 160 bar و همچنین ساخت شبیه ساز ترموهیدرولیکی میله سوخت مجازی با توزیع واقعی توان. ● طراحی، ساخت و بهره‌برداری از مرکز ملی تحقیق و توسعه علوم و مهندسی مواد با ۱۰ آزمایشگاه در سایت فردو که ضمن ارائه خدمات به مجموعه صنعت هسته‌ای سایر صنایع کشور نیز از این ظرفیت استفاده خواهند نمود.

● طراحی، ساخت و بهره‌برداری از فاز اول مرکز ملی مرجع خلأ همراه با خط تولید فشارسنج‌های خازنی در فردو

● طراحی و ساخت اورژانس‌های هسته‌ای، سوختگی و پرتویی بر حسب استانداردهای سخت‌گیرانه بین‌المللی و الزامات آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در استان‌های بوشهر و مرکزی اقدام به ساخت بیش از ۶۰۰۰ متر مربع با همکاری وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی که در سال ۹۹ به اتمام رسیده و مورد بهره‌برداری قرار گرفته است.

● راه‌اندازی دو خط تولید ماسک سه لایه بر اساس استانداردهای جهانی در راستای جلوگیری از انتشار ویروس کرونا با ظرفیت تولید ۷۲۰۰ عدد ماسک در ساعت.

- طراحی، ساخت و راه‌اندازی دو سامانه پرتودهی در بناب و شتابدهنده الکترون در قزوین با هدف ارائه خدمات پرتودهی جهت استریل کردن تجهیزات پزشکی، کاهش بار میکروبی مواد غذایی، انواع خشکبار ادویه جات و افزایش ماندگاری محصولات باغی و کشاورزی با بهره‌گیری از تکنولوژی‌های به روز در سامانه مذکور با رویکرد بومی‌سازی اجرایی و عملیاتی گردیده است.
- با توجه به دانش حاصله در طراحی و ساخت انواع سانتریفیوژهای گازی از سرریز دانش این فناوری استراتژیک بر حسب نیاز کشور با تکیه بر خودباوری و با رویکرد بومی‌سازی و خوداتکایی در حوزه دانش و فناوری سانتریفیوژهای پیشرفته صنعتی و آزمایشگاهی با بهره‌مندی از متخصصین متعهد و جوان در زمینه رباتیک، دینامیک، ابزار دقیق، موتورهای الکتریکی، طراحی اجزاء تا کنون و برای اولین بار سانتریفیوژهای اولترا، توبولار، زونال، زونال پیوسته، بانک خون، سنگ مخزن و دکانتور با سیستم کنترل و مانیتورینگ بر اساس استانداردهای GMP طراحی، ساخته و مورد بهره‌برداری قرار گرفته است.
- با توجه به اهمیت و جایگاه فرآیند ساخت افزایشی (پرینت سه بُعدی فلزات و پلیمر) که به عنوان یکی از مهمترین حوزه‌ها در صنعت هسته‌ای محسوب می‌گردد سازمان انرژی اتمی بصورت همزمان با کشورهای پیشرفته نسبت به طراحی و ساخت مرکز افزایشی با هدف ارتقاء دانش و تکنولوژی با همکاری دانشگاه‌ها و همچنین ساخت قطعات خاص و انحصاری مورد نیاز در صنعت هسته‌ای و صنایع دیگر که به روش‌های مرسوم قابل دسترسی نمی‌باشد را با رویکرد بومی‌سازی راه‌اندازی نموده و در این خصوص مهمترین المان این دستگاه که لیزرهای با توان بالا می‌باشد را طراحی، تولید و مورد بهره‌برداری قرار داده است.
- استقرار سامانه‌های پیشگر دروازه‌های مواد پرتوزا شامل آلفا، بتا، گاما در مبادی کشور همراه با پشتیبانی ایستگاه‌های اندازه‌گیری در یازده منطقه و اجرای سامانه پایش محیط‌های آبی
- مدیریت همه‌جانبه ۱۳۶۸۰ نفر روز بازرسیها و گزارش‌های آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در راستای جلوگیری از هرگونه اتهام‌سازی بین‌المللی علیه جمهوری اسلامی و نظارت و کنترل بر اقدامات فنی و حقوقی آنان در طول بازرسی‌ها از مکان‌های مشخص شده در چهارچوب تعهدات و پروتکل‌های بین‌المللی پیرامون فعالیت‌های صلح‌آمیز صنعت هسته‌ای ایران
- همکاری دو جانبه با اتحادیه اروپا با هدف ارتقاء توانمندی‌های مرکز نظام ایمنی هسته‌ای کشور که این فرآیند در ابعاد گوناگون از سال ۱۳۹۶ شروع و کماکان در حال اجرا می‌باشد.

- در راستای عمل به منویات مقام معظم رهبری و همچنین ریاست محترم جمهوری اسلامی، سازمان انرژی اتمی ایران با ایجاد ارتباطات موثر و هدفمند از سال ۱۳۹۲ تا بهمن سال ۱۳۹۹ سیصد و سیزده قرارداد همکاری با دانشگاهها، مراکز تحقیقاتی و پژوهشی سراسر کشور را در راستای اهداف ترسیمی صنعت هسته‌ای عملیاتی نموده است.
- جهت حفظ و نگهداشت نیروی انسانی متخصص و جلوگیری از خروج آنان از صنعت هسته‌ای و ایجاد انگیزه مضاعف در آنان طی فرآیندی بر حسب مصوبات کمیته امنیت فناوری شورایی عالی امنیت ملی کشور مبادرت به واگذاری بیش از ۱۰۰۰ واحد مسکونی در سطح کشور، احداث یک مجموعه اقامتی آموزشی در مشهد مقدس با ظرفیت ۴۶۰ تخت و همچنین در راستای ارتقاء سطح تحصیلی فرزندان کارکنان و الگوسازی نحوه آموزش مبادرت به طراحی و ساخت ۲ دبیرستان در مشهد و قزوین نموده.

بخش صنعتی

وزارت صنعت، معدن و تجارت

فهرست مطالب

۵۴۱ اقدامات شاخص
۵۴۵ مقدمه
۵۵۰ چالش‌ها
۵۵۴ شاخص‌های کلان اقتصادی
۵۶۰ اقدامات و دستاوردها
۶۲۴ خسارت‌ها و اقدامات صورت گرفته برای مقابله با کرونا
۶۵۰ اهم دستاوردهای اجرایی شدن پروژه‌های اقتصاد مقاومتی

اقدامات شاخص

توسعه سرمایه‌گذاری و تعمیق ساخت داخل

- برگزاری ۱۴ میز تعمیق ساخت داخل و کاهش ارزبری معادل ۱۲۳۱ میلیون یورو.
- بازفعال‌سازی ۸۹۱۴ واحد تعطیل در کشور از سال ۱۳۹۲ تا کنون.
- ممنوعیت واردات ۱۵۳۹ ردیف تعرفه دارای کالای مشابه خارجی و غیر ضروری.
- اجرای طرح توسعه تولید و تجارت پوشاک روستایی با دو هدف اصلی توسعه اشتغال و تولید پوشاک داخلی.
- راه‌اندازی ۸۱ طرح نیمه تمام پیشران و گلوگاهی با سرمایه گذاری ۷۷۲,۳ هزار میلیارد ریال و اشتغال ۱۵۲۷۹ نفر.
- به‌هم‌رسانی بیش از ۱۲۵ مورد شرکت‌های دانش‌بنیان و شرکت‌های صنعتی متقاضی فناوری با ارزش قراردادی ۲۷,۸۰۰ میلیارد ریال در اجرای طرح حمایت از رسوخ فناوری‌های ایجادشده توسط شرکت‌های دانش‌بنیان، و معرفی شرکت‌های شناسایی‌شده برای استفاده از تسهیلات مالی به صندوق نوآوری و شکوفایی.
- پیشبرد طرح تولید فیلترهای تصفیه آب (ممبران) در شهرستان ایلام، با سرمایه‌گذاری کل ۹۰۳ میلیون دلار و ۱,۷۴۸ میلیارد ریال و اشتغالی ۷۵ نفر با مشارکت ۵۱ درصدی بخش خصوصی که پیش‌بینی می‌شود فاز اول طرح (بخش رولینگ) در پایان سال ۱۳۹۹ به بهره‌برداری برسد.

مدیریت واردات و توسعه صادرات غیر نفتی

توسعه معادن و صنایع معدنی با تاکید بر نقشه راه معدن

- شناسایی و اولویت بندی ۲۹۴۱ معدن، انجام اقدام کلینیکی بر روی ۱۴۱۴ معدن و احیاء ۳۵۲ معدن در ۳۱ استان کشور.

- انجام عملیات شناسایی، پی‌جویی، اکتشاف عمومی و تفصیلی پتانسیل‌های معدنی کشور به میزان ۸۹۰ هزار کیلومتر مربع مساحت اکتشافی در قالب پروژه‌های اکتشافی در لایه‌های گوناگون.
- تهیه نقشه‌های زمین‌شناسی و تولید اطلاعات پایه در لایه‌های مختلف زمین‌شناسی (خشکی، دریا و مخاطرات) به میزان ۵۵۰ ورقه / نقشه گزارش.
- انجام برداشت‌های ژئوفیزیک هوایی به میزان ۶۴۰ هزار کیلومتر خطی.

بازار و ساماندهی لجستیک تجاری

- راه‌اندازی سامانه جامع تجارت و زیر سامانه‌های آن به منظور مدیریت زنجیره تجاری کشور.
- رصدپذیر نمودن کالاهای اساسی.
- پیگیری برای ترخیص کالاهای رسوب کرده در گمرک و ترخیص حدود ۴ میلیون تن کالا.
- شناسایی بیش از ۷۰۰ هزار مرکز نگهداری کالا در قالب سامانه جامع انبار.
- رتبه بندی بیش از ۲۱ هزار بازرگان فعال دارای کارت بازرگانی و همچنین اتصال سامانه رتبه بندی به سامانه‌های بیش از ۱۶ دستگاه ذی ربط.
- مدیریت و تنظیم بازار کالاهای اساسی از طریق مدیریت مصارف ارزی از طریق تعیین اولویت کالایی.
- طراحی و اجرای سامانه‌های جدید در زمینه مدیریت و شفافیت بازار شامل بانک‌های اطلاعاتی قیمت به منظور امکان ثبت و رصد قیمت ۱۰۰ قلم کالای اساسی در اپلیکیشن آپ و ثبت شکایت و دریافت گزارشات شکایات مردمی در حوزه کالا و خدمات.
- تشکیل قرارگاه رصد و پایش تولید و تامین ستاد مقابله با کرونای وزارت.
- برگزاری گشت‌های مشترک برای شناسایی و برخورد با تخلفات اقتصادی، انجام بازرسی، رسیدگی به شکایات مردمی (با انجام بیش از ۵ میلیون بازرسی از واحدها و بنگاه‌های اقتصادی).
- انجام بیش از ۶۹۰ هزار بازرسی به منظور شناسایی و برخورد با عرضه‌کنندگان کالای قاچاق.

- اصلاح سازوکار تخصیص سهمیه مواد پتروشیمی با هدف کاهش التهابات بازار این محصولات و تامین مواد پتروشیمی مورد نیاز واحدهای تولیدی با همکاری دستگاه‌های نظارتی .
- تدوین شیوه نامه عرضه و تقاضای زنجیره فولاد.
- پیاده‌سازی طرح صدور فاکتور الکترونیکی به منظور ایجاد زیرساخت مناسب برای مدیریت بهینه تقاضای مواد اولیه.
- رصد روزانه تولید و توزیع محصولات بهداشتی مقابله با کرونا و تشدید نظارت و بازرسی جهت جلوگیری از احتکار آنها.

بهبود فضای کسب و کار مرتبط با بخش صنعت، معدن و تجارت

- اصلاح فرایندها و دستوالعمل‌ها و حذف و یا کاهش زمان صدور مجوزها.
- تفویض اختیارات سازمان‌های استانی در ۷ موضوع به خانه‌های صنعت و معدن.
- برقراری معافیت ۱۰۰ درصدی مالیات بردرآمد حاصل از فروش تولیدات نرم‌افزاری دارندگان پروانه بهره‌برداری از وزارت صنعت معدن و تجارت، موضوع ذیل بند (د) ماده ۳۱ قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر.

تامین منابع مالی و توسعه سرمایه‌گذاری

- اجرای پروژه توسعه مناطق محروم و کمتر برخوردار شامل ۲۰ استان با همکاری و مشارکت استانداران و سایر دستگاه‌های ذی‌ربط.
- به کارگیری ابزارهای نوین تامین ملی با هدف جذب نقدینگی‌های سرگردان .
- مصوب شدن ۱۴۷۷ میلیون دلار سرمایه‌گذاری خارجی تا پایان دی ۱۳۹۹.

تسهیلات رونق تولید

این پروژه به عنوان یکی از بزرگ‌ترین و موفق‌ترین پروژه‌های سال ۱۳۹۵ در سطح دولت بود که با هدف رونق تولید در صنایع کوچک و متوسط با توجه به تاکیدات مقام معظم رهبری در ابتدای سال ۱۳۹۵ و سیاست‌های دولت اجرا شد. در ابتدای شروع طرح واحدهای تحت پوشش وزارت صنعت، معدن و تجارت مد نظر قرار گرفته بود که با توجه به ظرفیت ملی ایجاد شده در سطح کشور و موافقت وزیر صنعت، معدن و تجارت و ستاد فرماندهی اقتصاد

مقاومتی، واحدهای جهاد کشاورزی نیز به این پروژه اضافه شدند. برای این پروژه اقدامات متعددی در سطح وزارت اجرا شد که اهم آن‌ها عبارتند از:

- تدوین و ابلاغ دستورالعمل مربوطه
- هماهنگی با بانک مرکزی و ابلاغیه بانک مذکور جهت رفع محدودیت‌های مرتبط با جذب تسهیلات از جمله:

- فعال‌سازی کارگروه تسهیل استانی و ایجاد کارگروه ملی رفع موانع تولید
- برگزاری چندین همایش ملی در سطح استانداران و مدیران عامل بانک‌ها
- استفاده از ظرفیت صندوق ضمانت سرمایه گذاری صنایع کوچک
- ایجاد ساز و کار لازم برای پذیرش واحدهای بخش کشاورزی
- بررسی، تطبیق و ثبت اطلاعات تسهیلات پرداخت مستقیم بانک‌ها
- برگزاری جلسات، کارگاه‌های آموزشی و همایش‌های توجیهی برای کلیه دست‌اندرکاران در سطوح ملی و استانی
- صدور ابلاغیه و تکلیف به سازمان‌های استانی برای بازدید دوره‌ای و نظارت بر واحدهایی که تسهیلات دریافت کرده‌اند

مقدمه

اهمیت بخش صنعت، معدن و تجارت در ایران بر هیچ فردی پوشیده نیست. این بخش و منافع حاصل از آن نقشی تعیین کننده در ساختار اقتصادی ایران داشته و با دارا بودن بیشترین سهم، به عنوان پیشران بی بدیل اقتصاد کشور، اثرات تعاملی گسترده‌ای با سایر بخش‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی جامعه دارد. ارتباط گسترده این بخش با بخش‌های مختلف پولی و بانکی، بورس، تولید، توزیع، اشتغال، واردات، صادرات و... و میزان اثرگذاری و اثرپذیری از این بخش‌ها نشانگر اهمیت بالای صنعت، معدن و تجارت در اقتصاد کشور است. ایفای کامل نقش بخش صنعت، معدن و تجارت به عنوان نیروی محرکه اقتصاد، زمانی انجام می‌گیرد که اقتصاد کشور و فضای کسب و کار بتواند جایگاه مناسبی در اقتصاد جهانی داشته باشد. نظر به اینکه بهره‌برداری حداکثری از فرصت‌های موجود آمده و زیرساخت‌های تامین شده از طریق ایجاد شرایط مساعد و فراهم‌سازی تعامل در عرصه بین‌المللی، تغییر رویکردها و بهره‌گیری از ابزارهای نوین مدیریت فراهم خواهد شد؛ لازم است اقتصاد کشور از طریق اعمال سیاست‌های اقتصادی مناسب و با رویکرد درونزایی و برونگرایی (در راستای تحقق سیاست‌های اقتصاد مقاومتی) به اقتصادی با رقابت‌پذیری مناسب در صحنه بین‌المللی تبدیل گردد.

وزارت صنعت، معدن و تجارت در حال حاضر متولی بخش ساخت و بازرگانی در ایران وزارت صنعت، معدن و تجارت است که از لحاظ ساختار سازمانی به سه بخش اصلی تقسیم می‌شود. حوزه ستادی، حوزه سازمان‌های تابعه و حوزه سازمان‌های استانی که در ۳۱ استان کشور مستقر هستند. راهبری هر سه بخش صنعت، معدن و بازرگانی کشور از وظائف اصلی در حوزه‌های ستادی، سازمانی و استانی است.

بخش ستادی عمده‌تاً مسئولیت سیاست‌گذاری، پشتیبانی، برنامه‌ریزی عملیاتی، نظارت، پایش وضعیت و رسیدگی به مسائل کلان هر سه بخش صنعت، معدن و بازرگانی را بر عهده دارد. سازمان‌های تابعه نیز مسئولیت توسعه و اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های حاکمیتی در حوزه ماموریت خود را بر عهده دارند که این اقدامات با مشارکت بخش خصوصی و یا به صورت

مستقل توسط این سازمان‌ها انجام می‌شود. سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران (ایدرو) در حوزه‌هایی از صنعت، سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران (ایمیدرو) در حوزه‌هایی از معدن، سازمان توسعه تجارت در حوزه صادرات و واردات کشور، سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان در حوزه‌های حمایتی، بازرسی و نظارت بر قیمت و توزیع کالاها و سازمان صنایع کوچک و شهرک‌های صنعتی در حوزه شهرک‌ها و نواحی صنعتی، واحدهای صنعتی مستقر در شهرک‌ها و نواحی صنعتی، مسئولیت اجرای سیاست‌های تعیین شده از سوی وزارت می‌باشند. سازمان‌های استانی نیز با برقراری ارتباط نزدیک‌تر با واحدهای صنعتی، معدنی و بازرگانی اجرای برنامه و سیاست‌های تعیین شده در سطوح استانی را برعهده دارند.

در خصوص میزان و سهم بخش تولید و بازرگانی کشور از اقتصاد ایران این نکته قابل ذکر است که بخش صنعت، معدن و تجارت کشور در تولید ناخالص داخلی سهمی حدود ۴۰ درصد و در اشتغال کشور سهم ۳۲ درصدی را دارا است.

از مهم‌ترین شرح وظایف وزارت صنعت، معدن و تجارت به موارد زیر می‌توان اشاره نمود:

- ۱- تدوین و ابلاغ راهبردهای توسعه صنعتی، معدنی و تجاری کشور و تعیین اهداف، سیاست‌ها، برنامه‌ها، استانداردها، نظام‌ها، آیین‌نامه‌ها و ضوابط کلی بخش‌های صنعت، معدن و تجارت هماهنگ با سیاست‌های کلان کشور با جلب مشارکت تشکلهای و سازمان‌های غیردولتی و مردم نهاد مرتبط و نظارت بر اجرا و تحقق آنها.

- ۲- تعیین سیاست‌های توسعه صادرات غیرنفتی، محصولات صنعتی، فرآورده‌های معدنی و خدمات فنی و مهندسی و تجاری و تنظیم و اجرای مقررات مربوط به حمایت‌های صادراتی.

- ۳- مدیریت و تسهیل فرایند تولید و تجارت داخلی و خارجی.

- ۴- برنامه‌ریزی، هدایت، و حمایت از ایجاد و توسعه زیرساخت‌ها و واحدهای صنعتی، معدنی و تجاری و شهرک‌های صنعتی مشترک با کشورهای هدف براساس راهبردهای توسعه صنعتی، معدنی و تجاری کشور و متناسب با توازن منطقه‌ای، آمایش سرزمین و ملاحظات زیست محیطی

- ۵- تنظیم و توسعه روابط تجاری، صنعتی و معدنی و تهیه یادداشت‌های تفاهم و موافقت‌نامه‌های مرتبط و انعقاد و اجرای قراردادها با سایر کشورها و نهادها و سازمان‌های تخصصی و مجامع منطقه‌ای و بین‌المللی ذیربط با هماهنگی وزارت امور خارجه و در چارچوب سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران و قوانین مربوط.

- ۶- مدیریت الحاق جمهوری اسلامی ایران به سازمان جهانی تجارت.
- ۷- قبول عضویت و نمایندگی دولت جمهوری اسلامی ایران در نهادها و سازمان‌های تخصصی و مجامع منطقه‌ای و بین‌المللی مربوط به امور صنعت، معدن و تجارت در چارچوب قوانین.
- ۸- مدیریت رویدادهای تجاری، صنعتی و معدنی اعم از اعزام و پذیرش هیات‌ها و کمیسیون‌ها، برگزاری و شرکت در نمایشگاه‌ها و همایش‌های داخلی و خارجی و تعیین و اعزام رایزن‌های مورد نیاز به منظور توسعه صادرات غیر نفتی و جذب سرمایه و فناوری.
- ۹- برنامه‌ریزی، هدایت و حمایت از توسعه و جذب سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی برای توسعه صنعت، معدن، تجارت و انتقال فناوری و همچنین سرمایه‌گذاری برای ایجاد و توسعه صنایع مبتنی بر فناوری‌های پیشرفته و خطر پذیر در موارد ضروری و در مناطق کمتر توسعه یافته.
- ۱۰- برنامه‌ریزی و ایجاد شرایط لازم برای حفظ، صیانت و افزایش ظرفیت‌های تولیدی واحدهای صنعتی و معدنی و بازسازی، نوسازی و گسترش فعالیت آنها.
- ۱۱- سیاستگذاری و برنامه‌ریزی برای ایجاد و توسعه مجتمع‌ها و شهرک‌های صنفی، صنعتی و معدنی و نیز پشتیبانی از ایجاد و توسعه واحدهای صنعتی و معدنی و توانمندسازی بنگاه‌های کوچک و متوسط.
- ۱۲- ساماندهی، حمایت و نظارت بر ایجاد، توسعه و فعالیت انجمن‌ها و تشکل‌های صنفی، صنعتی و معدنی، شبکه‌ها و خوشه‌ها و سازمان‌های غیردولتی و مردم نهاد مرتبط با بخش‌های صنعت، معدن و تجارت و صدور مجوزهای تاسیس و فعالیت آنها.
- ۱۳- برنامه‌ریزی برای بهبود فضای کسب و کار و افزایش بازدهی، بهره‌وری، رقابت‌پذیری و توسعه کارآفرینی بخش‌های صنعت، معدن و تجارت.
- ۱۴- حمایت از توسعه و تقویت نام‌ها و علائم تجاری، تجاری‌سازی آثار مالکیت فکری و معنوی اعم از اختراعات، اکتشافات و نوآوری‌ها.
- ۱۵- برنامه‌ریزی، هدایت، حمایت و مدیریت تولید صادرات محور با ارزش افزوده بالا و فناوری‌های پیشرفته و هدایت و حمایت از مدیریت واردات مبتنی بر تولید صادرات‌گرا.
- ۱۶- سیاستگذاری و برنامه‌ریزی جهت بهبود نظام تولید، تامین و توزیع، نظارت بر شبکه‌های توزیع کالا و خدمات، توسعه رقابت و جلوگیری از انحصار در بازار.

- ۱۷- ساماندهی زنجیره‌های تأمین و توزیع کالا و خدمات و مدیریت تنظیم و کنترل بازار.
- ۱۸- نظارت و حمایت از حقوق تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان.
- ۱۹- تعیین سیاست‌ها و ضوابط قیمت کالا و خدمات و ضوابط خدمات پس از فروش و نظارت بر اجرای آنها.
- ۲۰- سیاستگذاری و برنامه‌ریزی در حوزه تجارت الکترونیکی کشور و توسعه و حمایت از کاربردهای فناوری اطلاعات و ارتباطات در بخش‌های صنعت، معدن و تجارت.
- ۲۱- ساماندهی، استقرار و بکارگیری نظام یکپارچه آمار و اطلاعات و شبکه جامع اطلاع‌رسانی و تولید، تحلیل و ارائه آمارها و گزارش‌های تخصصی در بخش‌های صنعت، معدن و تجارت.
- ۲۲- حمایت از توسعه آموزش و پژوهش، تحقیق و توسعه (R&D)، ترویج و انتشار یافته‌ها و نتایج تحقیقات و هدایت و بهره‌گیری از توانمندی‌های مراکز آموزشی و پژوهشی و فناوری جهت توسعه بخش‌های صنعت، معدن و تجارت.
- ۲۳- همکاری و مشارکت با دستگاه‌ها در زمینه سیاستگذاری و برنامه‌ریزی برای تربیت و تامین نیروهای متخصص بخش‌های صنعت، معدن و تجارت در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی و برنامه‌ریزی و همچنین آموزش، توسعه مدیریت و توانمندسازی شاغلین بخش‌های مذکور.
- ۲۴- سیاستگذاری، برنامه‌ریزی، نظارت، صیانت و حمایت از توسعه زیر بناها، اکتشاف، استخراج و بهره‌برداری از معادن و فراوری معدنی با بکارگیری علوم، فنون و فناوری‌های پیشرفته.
- ۲۵- سیاستگذاری و برنامه‌ریزی و انجام مطالعات و بررسی‌های زمین‌شناسی و شناسایی مخاطرات زمین‌شناختی و تهیه نقشه‌های مربوط، تهیه اطلاعات پایه شناسایی، پی‌جویی و اکتشاف عمومی منابع و ذخایر معدنی و تهیه گزارش‌های فنی و اقتصادی و ایجاد و گسترش پایگاه داده‌ها و اطلاع‌رسانی جامع علوم زمین برای بهره‌برداری از مزیت‌های زمین و ظرفیت‌های معدنی کشور.

تغییرات مدیریتی

ساختار سیاستگذاری و مدیریت بخش تولید و بازرگانی در ایران در طول تاریخ با تغییرات و تحولات بسیاری روبرو بوده است. از سال ۱۲۸۵ هجری خورشیدی که وزارت تجارت در ایران تاسیس شد تا سال ۱۳۹۰ که وزارت صنعت، معدن و تجارت به شکل کنونی خود درآمد، بارها

دو حوزه تولید و بازرگانی در کنار هم و به صورت مجزا در ساختار اقتصادی کشور نقش ایفا نموده‌اند. برای نمونه در سال ۱۳۱۶ هجری خورشیدی وزارت بازرگانی و وزارت صنایع و معادن وجود داشته‌اند که در سال ۱۳۲۰ با ادغام آنها وزارت بازرگانی، پیشه و هنر تاسیس شد. پس از آن در سال ۱۳۳۴ مجدداً وزارتخانه‌های صنایع و معادن و بازرگانی از هم جدا شدند که این موضوع بارها و بنابر مصالح آن زمان اتفاق افتاده است. مطمئناً در کنار هم بودن بخش‌های ساخت و بازرگانی اثرگذاری بیشتری بر بهبود فرایندهای تولید، توزیع و تجارت هر کشوری خواهد داشت. این موضوع نیز از انگیزه‌های اصلی شکل‌گیری وزارت صنعت، معدن و تجارت در مقطع فعلی بوده است. در طی استقرار دولت‌های یازدهم و دوازدهم نیز در ساختار مدیریت وزارت صنعت، معدن و تجارت تغییرات چشم‌گیری مشاهده می‌شود به طوری که در طی کمتر از ۸ سال ۵ تغییر مدیریتی را می‌توان مشاهده نمود:

● محمد شریعتمداری (۱۳۹۷-۱۳۹۶)

● رضا رحمانی (۱۳۹۹-۱۳۹۷)

● حسین مدرس خیابانی (سرپرست اردیبهشت ۱۳۹۹ الی مرداد ۱۳۹۹)

● جعفر سرقینی (سرپرست مرداد ۱۳۹۹ الی مهر ۱۳۹۹)

● علیرضا رزم حسینی (مهر ۱۳۹۹ تاکنون)

استراتژی محوری

با توجه به شرایط پیشرو، تحلیل مسایل کلیدی اقتصادی کشور اعم از چالش‌های جاری و کاستی‌های ساختاری، سیاست‌های کلی نظام و اولویت‌های ابلاغی رئیس‌جمهور، محورهای اصلی برنامه‌های تدوین شده در این وزارتخانه به شرح زیر است:

- توسعه سرمایه‌گذاری و تعمیق ساخت داخل
- مدیریت واردات و توسعه صادرات کالاهای غیرنفتی
- توسعه معادن و صنایع معدنی با تاکید بر نقشه راه معدن
- توسعه فناوری و محصولات دانش‌بنیان
- مدیریت بازار و ساماندهی لجستیک تجاری
- بهبود فضای کسب‌وکار مرتبط با بخش صنعت، معدن و تجارت
- تأمین منابع مالی و توسعه سرمایه‌گذاری

چالش‌ها

اهم چالش‌ها

- تحریم‌های اقتصادی و بانکی
- تسلط رویکردهای سیاسی بر رویکردهای اقتصادی
- کاهش درآمدهای ارزی کشور ناشی از کاهش درآمدهای نفتی
- محدودیت دسترسی به ارز
- مشکل تبادلات و نقل و انتقالات مالی بین‌المللی
- چند نرخ بودن نرخ ارز و نوسانات شدید ارزی
- کاهش سرمایه‌گذاری (رشد منفی تشکیل سرمایه طی سال‌های اخیر)
- افت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی
- بالا بودن هزینه‌های مبادله کشور (مانند نقل و انتقال پول)
- جذابیت بازارهای موازی و جذب سرمایه‌ها به سمت فعالیت‌های سوداگرانه
- وجود موانع قانونی و رویه‌ای در نظام بیمه‌ای
- وجود موانع قانونی و رویه‌ای در نظام مالیاتی
- بانک محور بودن نظام تامین مالی و سهم پایین بازار سرمایه در تامین مالی
- فرآیند پیچیده تامین مالی از بازار سرمایه (مانند انتشار اوراق صکوک)
- تورم بالا (افزایش هزینه‌های تولید و کاهش افق سرمایه‌گذاری)
- ضعف در شبکه حمل و نقل و فقدان شبکه لجستیکی تجاری در کشور
- بی‌ثباتی قیمت مواد اولیه واحدهای تولیدی (ناشی از نوسانات نرخ ارز)
- کاهش سطح تولید رشته فعالیت‌های صنعتی (بدلیل کاهش واردات کالاهای واسطه‌ای و سرمایه‌ای)
- پایین بودن سقف تسهیلات اعطایی بانک‌ها به بخش صنعت و معدن
- محدود شدن پهنه‌های اکتشافی توسط سازمان‌های دولتی
- عدم تطابق ظرفیت‌های نظارتی و بازرسی (نیروی انسانی و بودجه) جهت مقابله با احتکار، گرانفروشی و ..
- عدم تطابق ساختار ستاد تنظیم بازار با شرایط کنونی اقتصادی کشور

- ایجاد صف طولانی واردکنندگان و صادرکنندگان پشت سامانه نیما و فقدان اتاق‌های پایاپای ارزی
- محدودیت واردات در مقابل صادرات مواد اولیه واحدهای تولیدی (محدودیت ۳۰ درصدی)
- بسته شدن برخی مرزهای مبادلاتی کشور با همسایگان (متاثر از شرایط کرونا)
- صدور بخش نامه‌های متعدد ارزی و گمرکی
- مشکلات بازگشت ارزهای صادراتی (ضوابط بانک مرکزی)
- شیوع کرونا

محورهای اصلی برنامه‌های تدوین شده

- توسعه سرمایه‌گذاری و تعمیق ساخت داخل
- مدیریت واردات و توسعه صادرات کالاهای غیرنفتی
- توسعه معادن و صنایع معدنی با تاکید بر نقشه راه معدن
- توسعه فناوری و محصولات دانش‌بنیان
- مدیریت بازار و ساماندهی لجستیک تجاری
- بهبود فضای کسب‌وکار مرتبط با بخش صنعت، معدن و تجارت
- تأمین منابع مالی و توسعه سرمایه‌گذاری

خلاصه اهم اقدامات انجام شده

توسعه سرمایه‌گذاری و تعمیق ساخت داخل

- بازفعال‌سازی ۸۹۱۴ واحد تعطیل در کشور
- برگزاری ۱۴ میز تعمیق ساخت داخل و کاهش ارزبری معادل ۱۲۳۱ میلیون یورو
- ممنوعیت واردات ۱۵۳۹ ردیف تعرفه دارای کالای مشابه خارجی و غیرضروری
- اجرای طرح توسعه تولید و تجارت پوشاک روستایی با دو هدف اصلی توسعه اشتغال و تولید پوشاک داخلی
- راه‌اندازی تعداد ۲۹۰ طرح مهم و بزرگ (اعم از ایجاد و یا توسعه‌ای) با مجموع سرمایه‌گذاری ۲۶۵۲ هزارمیلیارد ریال و اشتغال ۸۵۱۲۶ نفر از سال ۱۳۹۲ تا پایان دی ۱۳۹۹

● افتتاح فاز اول پروژه ملی شیرین‌سازی آب و قطعه اول انتقال آب از خلیج فارس به فلات مرکزی ایران با سرمایه‌گذاری بیش از ۱۶۰ هزار میلیارد ریال و اشتغال ۱۲۰۰ نفر

مدیریت واردات و توسعه صادرات غیر نفتی

● اجرای پروژه افزایش حجم و تنوع محصولات صادراتی (کالا و خدمات) به ۱۵ کشور هدف همسایه به میزان ۲۵ میلیارد دلار در سال ۱۳۹۸ و انجام ۱۵,۲ میلیارد دلار صادرات به کشورهای همسایه و ۷,۲ میلیارد دلار به کشور چین و هند تا پایان آذر ۱۳۹۹ و امضای ۱۲ موافقت‌نامه با کشورهای هدف

● تهاتر مواد معدنی و محصولات صنایع معدنی با نیازهای وارداتی صنایع کشور که تاکنون بیش از ۲۰۰ هزار میلیارد ریال (حدود ۲ میلیارد دلار) کالا و مواد اولیه استراتژیک موردنیاز تولید وارد و محصولات صادراتی بخش صادر گردیده است.

توسعه معادن و صنایع معدنی با تاکید بر نقشه راه معدن

● شناسایی و اولویت‌بندی ۲۹۴۱ معدن، انجام اقدام کلینیکی بر روی ۱۴۱۴ معدن و احیاء ۳۵۲ معدن در ۳۱ استان کشور

● انجام عملیات شناسایی، پی‌جویی، اکتشاف عمومی و تفصیلی پتانسیل‌های معدنی کشور به میزان ۸۹۰ هزار کیلومتر مربع مساحت اکتشافی در قالب پروژه‌های اکتشافی در لایه‌های گوناگون

● تهیه نقشه‌های زمین‌شناسی و تولید اطلاعات پایه در لایه‌های مختلف زمین‌شناسی (خشکی، دریا و مخاطرات) به میزان ۵۵۰ ورقه / نقشه گزارش

● انجام برداشت‌های ژئوفیزیک هوایی به میزان ۶۴۰ هزار کیلومتر خطی

فناوری و محصولات دانش‌بنیان

● طراحی و پیاده‌سازی طرح تاپ (توانمندسازی تولید و توسعه اشتغال پایدار) به عنوان یکی از پروژه‌های محور توسعه فناوری و شرکت‌های دانش‌بنیان

● انعقاد ۱۹۱ قرارداد تحقیقاتی بین بنگاه‌های صنعتی و معدنی و دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی (از استان‌های آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی، کرمان، مرکزی، اصفهان و بوشهر، خوزستان و البرز، زنجان، خراسان جنوبی و لرستان) در قالب بند س ماده ۳۱ قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقاء نظام مالی کشور

● اجرای پروژه «حمایت از ایجاد دانش فنی و فناوری تولید محصولات منتخب وارداتی از نظر ارزشبری با همکاری دانشگاه‌ها» و شناسایی ۵۰ محصول ارزشبر از بین ۱۴۰۶ محصول احصا شده از مراجع مرتبط و ارائه فهرست ۲۸ قلم از محصولات احصا شده که دارای متقاضی برای دستیابی به دانش فنی می‌باشد به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و معاونت علمی و فناوری رئیس‌جمهور به منظور بهره‌مندی از توانمندی شرکت‌های دانش‌بنیان در رفع نیازهای فناورانه

بازار و ساماندهی لجستیک تجاری

- راه‌اندازی سامانه جامع تجارت و زیر سامانه‌های آن به منظور مدیریت زنجیره تجاری کشور
- رصدپذیر نمودن کالاهای اساسی
- پیگیری برای ترخیص کالاهای رسوب کرده در گمرک و ترخیص حدود ۴ میلیون تن کالا
- شناسایی بیش از ۷۰۰ هزار مرکز نگهداری کالا در قالب سامانه جامع انبار
- رتبه‌بندی بیش از ۲۱ هزار بازرگان فعال دارای کارت بازرگانی و همچنین اتصال سامانه رتبه‌بندی به سامانه‌های بیش از ۱۶ دستگاه ذی‌ربط
- مدیریت و تنظیم بازار کالاهای اساسی از طریق مدیریت مصارف ارزی از طریق تعیین اولویت کالایی
- طراحی و اجرای سامانه‌های جدید در زمینه مدیریت و شفافیت بازار شامل بانک‌های اطلاعاتی قیمت به منظور امکان ثبت و رصد قیمت ۱۰۰ قلم کالای اساسی در اپلیکیشن آپ و ثبت شکایت و دریافت گزارشات شکایات مردمی در حوزه کالا و خدمات
- تشکیل قرارگاه رصد و پایش تولید و تامین ستاد مقابله با کرونای وزارت
- برگزاری گشت‌های مشترک برای شناسایی و برخورد با تخلفات اقتصادی، انجام بازرسی، رسیدگی به شکایات مردمی (با انجام بیش از ۵ میلیون بازرسی از واحدها و بنگاه‌های اقتصادی)
- انجام بیش از ۶۹۰ هزار بازرسی به منظور شناسایی و برخورد با عرضه‌کنندگان کالای قاچاق
- اصلاح سازوکار تخصیص سهمیه مواد پتروشیمی با هدف کاهش التهابات بازار این محصولات و تامین مواد پتروشیمی مورد نیاز واحدهای تولیدی با همکاری دستگاه‌های نظارتی

- تدوین شیوه‌نامه عرضه و تقاضای زنجیره فولاد
- پیاده‌سازی طرح صدور فاکتور الکترونیکی به منظور ایجاد زیرساخت مناسب برای مدیریت بهینه تقاضای مواد اولیه
- رصد روزانه تولید و توزیع محصولات بهداشتی مقابله با کرونا و تشدید نظارت و بازرسی جهت جلوگیری از احتکار آنها

بهبود فضای کسب‌وکار مرتبط با بخش صنعت، معدن و تجارت

- اصلاح فرایندها و دست‌و‌عمرل‌ها و حذف و یا کاهش زمان صدور مجوزها
- تفویض اختیارات سازمان‌های استانی در ۷ موضوع به خانه‌های صنعت و معدن
- برقراری معافیت ۱۰۰ درصدی مالیات بر درآمد حاصل از فروش تولیدات نرم‌افزاری دارندگان پروانه بهره‌برداری از وزارت صنعت معدن و تجارت، موضوع ذیل بند (د) ماده ۳۱ قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر

تامین منابع مالی و توسعه سرمایه‌گذاری

- اجرای پروژه توسعه مناطق محروم و کمتر برخوردار شامل ۲۰ استان با همکاری و مشارکت استانداران و سایر دستگاه‌های ذی‌ربط
- به کارگیری ابزارهای نوین تامین ملی با هدف جذب نقدینگی‌های سرگردان
- مصوب شدن ۱۴۷۷ میلیون دلار سرمایه‌گذاری خارجی تا پایان دی ۱۳۹۹

شاخص‌های کلان اقتصادی

شاخص‌های بین‌المللی

مقایسه وضعیت کشورمان در شاخص‌های بین‌المللی با سایر کشورها و بررسی روند تغییرات امتیاز و رتبه ایران در این شاخص‌ها می‌تواند وضعیت و جایگاه کشور را در سطح بین‌الملل مورد ارزیابی قرار دهد.

جدول ۱ جایگاه ایران را در برخی از مهم‌ترین شاخص‌های اقتصادی و زیرساختی جهان نشان می‌دهد. اهمیت این نوع ارزیابی و رتبه‌بندی‌ها زمانی مشخص می‌شود که تحلیل‌گران اقتصادی و سرمایه‌گذاران خارجی بخواهند وضعیت یک کشور را از لحاظ متغیرهای مرتبط

با فضای کسب‌وکار مورد پایش قرار داده و در خصوص سرمایه‌گذاری در آن کشورها تصمیم‌گیری نمایند.

جدول ۱- روند تغییرات رتبه ایران در برخی شاخص‌های مهم جهانی

عنوان شاخص	۲۰۱۳		۲۰۱۴		۲۰۱۵		۲۰۱۶		۲۰۱۷		۲۰۱۸		۲۰۱۹		۲۰۲۰	
	رتبه	تعداد کشور	رتبه	تعداد کشور	رتبه	تعداد کشور	رتبه	تعداد کشور	رتبه	تعداد کشور	رتبه	تعداد کشور	رتبه	تعداد کشور	رتبه	تعداد کشور
عملکرد رقابت صنعتی	۵۶	۱۵۰	۵۴	۱۵۰	۵۴	۱۵۰	۵۴	۱۵۰	۵۴	۱۵۰	۵۶	۱۵۰	-	-	-	-
رقابت‌پذیری جهانی	۸۲	۱۴۸	۸۳	۱۴۴	۷۴	۱۴۰	۷۶	۱۳۸	۶۹	۱۳۷	۸۹	۱۴۰	۹۹	۱۴۱	-	-
توسعه انسانی	۷۵	۱۸۷	۶۹	۱۸۸	۶۹	۱۸۸	۶۱	۱۸۸	۶۰	۱۸۹	۶۵	۱۸۹	-	-	-	-
آزادی اقتصادی	۱۶۸	۱۸۵	۱۷۳	۱۸۶	۱۷۱	۱۸۶	۱۷۱	۱۷۱	۱۵۵	۱۸۰	۱۵۶	۱۸۰	۱۵۵	۱۸۰	۱۶۴	۱۸۰
سهولت کسب‌وکار	۱۴۵	۱۸۵	۱۵۲	۱۸۹	۱۳۰	۱۸۹	۱۱۷	۱۹۰	۱۲۰	۱۹۰	۱۲۴	۱۹۰	۱۲۸	۱۹۰	۱۲۷	۱۹۰
نوآوری جهانی	۱۱۳	۱۴۳	۱۲۰	۱۴۳	۱۰۶	۱۴۱	۷۸	۱۲۸	۷۵	۱۲۷	۶۵	۱۲۶	۶۱	۱۲۹	۶۷	۱۳۱
رفاه لگاتوم	۱۱۹	۱۴۹	۱۱۸	۱۴۹	۱۱۸	۱۴۹	۱۱۸	۱۴۹	۱۱۷	۱۴۹	۱۱۷	۱۶۷	۱۱۹	۱۶۷	۱۲۰	۱۶۷

ارزش افزوده

یکی از مهم‌ترین شاخص‌های مورد نیاز جهت بررسی و رصد عملکرد اقتصادی یک کشور، شاخص رشد تولید ناخالص داخلی و ارزش افزوده بخش‌های عمده اقتصادی است. در واقع این شاخص، نماگری از برآیند اجرای برنامه‌های توسعه‌ای، عوامل موثر داخلی و بین‌المللی و نحوه مدیریت بخش‌های اقتصادی کشور می‌باشد. تولید ناخالص داخلی و ارزش افزوده در واقع همان مجموع ثروت‌های اضافه‌ای است که در جریان فعالیت‌های اقتصادی اعم از فرایند تولید کالای نهایی و یا ارائه خدمات بوجود می‌آید و رشد مثبت آن با لحاظ تعدیل تورمی به مفهوم بزرگتر شدن اندازه اقتصاد و رشد منفی آن به مفهوم کوچکتر شدن اندازه اقتصاد یک کشور یا بخش اقتصادی است.

تولید ناخالص داخلی و ارزش افزوده بخش‌های اقتصادی در طی سال‌های اخیر باتوجه به تأثیرپذیری از عوامل بیرونی همچون تحریم‌های بین‌المللی با روندی متفاوت از سال‌های پیشین مواجه بوده است. جدول ۲ روند تغییرات این شاخص را در طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۹ ماهه اول ۱۳۹۹ بر اساس اطلاعات مرکز آمار ایران نشان می‌دهد.

جدول ۲- نرخ رشد اقتصادی به تفکیک بخش به قیمت ثابت سال ۱۳۹۰ - درصد

نام بخش	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۶ ماهه اول ۱۳۹۹
گروه کشاورزی	۴,۸	۴,۵	۵,۴	۴,۵	۱,۳	-۱,۵	۲,۸	۱,۷
گروه صنعت ^۱	-۳,۰	۳,۶	-۰,۲	۲۵,۱	۲,۴	-۹,۱	-۱۴,۴	-۰,۷
- صنعت	-۶,۹	۴,۶	-۴,۶	۱۰,۷	۸,۵	-۶,۵	-۱,۸	۰,۱
- معدن	-۲,۸	۰,۳	۱,۸	۳۳,۵	۰,۹	-۱۳,۳	-۳۲,۸	-۵,۲
-- استخراج نفت و گاز طبیعی	-۳,۱	-۰,۳	-۰,۲	۳۶,۰	۰,۷	-۱۴,۱	-۳۵,۰	-۵,۹
-- سایر معادن	۳,۱	۱۲,۷	۳۵,۲	۱,۶	۴,۸	۰,۸	-۲,۱	۱,۶

نام بخش	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۶ ماهه اول ۱۳۹۹
گروه خدمات	۸	۱,۳	-۱,۵	۴,۶	۵,۶	۰,۷	-۰,۷	-۳,۵
- عمده و خرده فروشی، هتل و رستوران	۸,۵	-۵,۲	-۱۲,۶	۴,۶	۱۴,۳	-۶,۱	-۴,۵	-۶,۲
محصول ناخالص داخلی (به قیمت بازار)	۲,۵	۲,۳	-۰,۱	۱۳,۹	۴,۱	-۴,۱	-۶,۸	-۱,۹
محصول ناخالص داخلی بدون نفت ^۲ (به قیمت بازار)	۳,۸	۲,۹	-۰,۲	۹,۱	۵	-۱,۵	-۰,۳	-۱,۳

مأخذ: مرکز آمار ایران

- ۱- گروه صنعت شامل صنعت (ساخت)، معدن (استخراج نفت و گاز طبیعی و سایر معادن)، ساختمان و انرژی می‌باشد.
- ۲- اختلاف با حساب‌های ملی سالانه ناشی از محاسبات فصلی پالایشگاه‌ها می‌باشد.

سهیم بخش از تولید ناخالص داخلی

بررسی سهیم بخش صنعت، معدن و تجارت در تولید ناخالص داخلی نشانگر میزان تاثیرگذاری این بخش بر اقتصاد کشور بوده و روند تغییرات آن در سال‌های اخیر می‌تواند گویای تاثیرپذیری این بخش از رویدادها و عوامل داخلی و بین‌المللی موثر بر تولید و تجارت باشد. در جدول ۳ که بر اساس اطلاعات منتشر شده مرکز آمار ایران به قیمت جاری تهیه شده، روند تغییرات سهیم بخش‌های عمده اقتصادی و بخش صنعت، معدن و تجارت ارائه شده است.

جدول ۳- سهیم ارزش افزوده رشته فعالیت‌های عمده اقتصادی از GDP به قیمت‌های جاری

درصد

نام بخش	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۶ ماهه اول ۱۳۹۹
گروه کشاورزی	۷,۸	۸,۵	۹,۶	۹	۸,۴	۸,۱	۸,۳	۹,۰
گروه صنعت ^۱	۴۷,۶	۴۳,۲	۳۴,۸	۳۷,۷	۳۹,۶	۴۳,۹	۴۳,۸	۴۰,۹

نام بخش	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	عماهه اول ۱۳۹۹
- صنعت	۱۴,۸	۱۴,۹	۱۴,۵	۱۴,۸	۱۵,۱	۱۶,۰	۱۶,۹	۱۸,۳
- معدن	۲۳,۱	۱۸,۲	۱۱,۳	۱۳,۵	۱۵,۶	۱۸,۸	۱۶,۳	۱۱,۷
-- استخراج نفت و گاز طبیعی	۲۲,۴	۱۷,۴	۱۰,۶	۱۲,۷	۱۴,۶	۱۷,۷	۱۵,۱	۱۰,۳
-- سایر معادن	۰,۸	۰,۷	۰,۶	۰,۸	۱	۱,۱	۱,۲	۱,۵
گروه خدمات	۴۴,۵	۴۸,۴	۵۵,۳	۵۲,۳	۵۰,۸	۴۶,۹	۴۷,۱	۴۹,۶
- عمده و خرده فروشی، هتل و رستوران	۱۲,۸	۱۳,۲	۱۳,۲	۱۲,۳	۱۲,۵	۱۲,۳	۱۲,۶	۱۲,۸
محصول ناخالص داخلی (به قیمت بازار)	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰	۱۰۰,۰
محصول ناخالص داخلی بدون نفت ^آ (به قیمت بازار)	۷۷,۶	۸۲,۶	۸۹,۴	۸۷,۳	۸۵,۴	۸۲,۳	۸۴,۹	۸۹,۷

مأخذ: مرکز آمار ایران

- ۱- گروه صنعت شامل صنعت (ساخت)، معدن (استخراج نفت و گاز طبیعی و سایر معادن)، ساختمان و انرژی می‌باشد.
- ۲- اختلاف با حساب‌های ملی سالانه ناشی از محاسبات فصلی پالایشگاه‌ها می‌باشد.

تشکیل سرمایه

تغییرات این شاخص با یک فاصله زمانی عموماً یک تا دو ساله نشانه‌ای از وضعیت آتی سایر متغیرهای اقتصادی، مانند رشد ارزش افزوده و تولید ناخالص داخلی می‌باشد. جدول ۴ اطلاعات مربوط به نرخ رشد تشکیل سرمایه ثابت را بر اساس محاسبات مرکز آمار ارائه می‌دهد.

جدول ۴- نرخ رشد تشکیل سرمایه ثابت ناخالص به تفکیک بخش به قیمت ثابت سال ۱۳۹۰

درصد

سال	تشکیل سرمایه ثابت ناخالص	تشکیل سرمایه در ماشین آلات	تشکیل سرمایه در ساختمان
۱۳۹۲	-۳,۳	۲,۲	-۸,۱
۱۳۹۳	۱۲,۴	۲۲,۴	۲,۸
۱۳۹۴	-۱۱,۲	-۱۲,۰	-۱۰,۳

سال	تشکیل سرمایه ثابت ناخالص	تشکیل سرمایه در ماشین آلات	تشکیل سرمایه در ساختمان
۱۳۹۵	۲۴,۷	۳۲,۲	۱۶,۲
۱۳۹۶	۸,۶	۱۸,۳	-۳,۸
۱۳۹۷	-۵,۸	-۶,۷	-۴,۵
۱۳۹۸	-۴,۸	-۱۱,۵	۵,۶
۶ ماهه اول ۱۳۹۹	-۰,۵	-۲,۴	۱,۹

ماخذ: مرکز آمار

تورم

شاخص تورمی در دو بخش تولیدکننده و مصرف کننده به عنوان معیار افزایش سطح عمومی قیمت‌ها، همواره مورد توجه دولت‌ها و متولیان بخش‌های اقتصادی بوده است. در سال‌های اخیر و پس از نوسانات شدید قیمت ارز و شروع تحریم‌های بین‌المللی و بحران بین‌المللی شیوع بیماری کرونا، شاخص‌های تورمی کشور بطور کم سابقه‌ای افزایش یافت. جدول ۵ تغییرات شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی و شاخص بهای تولیدکننده را در دوره زمانی سال‌های ۱۳۹۲ تا دی ماه ۱۳۹۹ نشان می‌دهد.

جدول ۵- شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در مناطق شهری و شاخص بهای تولیدکننده

در ایران به قیمت ثابت (۱۰۰=۱۳۹۰)

شاخص / سال	شاخص قیمت مصرف کننده ^۱	شاخص قیمت تولیدکننده ^۲	درصد تغییر شاخص قیمت مصرف کننده نسبت به دوره مشابه سال قبل (نرخ تورم خانوارهای کشور) ^۳	درصد تغییر شاخص بهای تولیدکننده نسبت به دوره مشابه سال قبل (نرخ تورم) ^۴
۱۳۹۲	۷۳,۵	۱۶۴,۹	۳۲,۸	۲۸,۱
۱۳۹۳	۸۴,۲	۱۹۰,۲	۱۴,۶	۱۵,۴
۱۳۹۴	۹۳,۶	۱۹۷,۶	۱۱,۱	۳,۹
۱۳۹۵	۱۰۰,۰	۲۰۹,۴	۶,۹	۶,۰

شاخص / سال	شاخص قیمت مصرف کننده ^۱	شاخص قیمت تولیدکننده ^۲	درصد تغییر شاخص قیمت مصرف کننده نسبت به دوره مشابه سال قبل (نرخ تورم خانوارهای کشور) ^۳	درصد تغییر شاخص بهای تولیدکننده نسبت به دوره مشابه سال قبل (نرخ تورم) ^۴
۱۳۹۶	۱۰۸,۲	۲۳۶,۴	۸,۲	۱۲,۵
۱۳۹۷	۱۳۷,۳	۳۴۷,۲	۲۶,۹	۴۷,۵
۱۳۹۸	۱۸۵,۱	۴۷۴,۸	۳۴,۸	۳۶,۷
تابستان ۱۳۹۹	—	۶۷۱,۷	—	۴۰,۷
دی ۱۳۹۹	۲۸۵,۷	—	۴۶,۲	—

شاخص قیمت مصرف کننده خانوارهای کشور (متوسط شاخص ۱۲ ماه) بر مبنای سال پایه ۱۰۰=۱۳۹۵
 شاخص قیمت تولید کننده کشور بر مبنای سال پایه ۱۰۰=۱۳۹۰
 درصد تغییر شاخص قیمت مصرف کننده خانوارهای کشور در سال مورد نظر نسبت به سال قبل از آن (نرخ تورم خانوارهای کشور) بر مبنای سال پایه ۱۰۰=۱۳۹۵
 درصد تغییر شاخص قیمت تولید کننده کل کشور سال مورد نظر نسبت به دوره مشابه سال قبل (نرخ تورم) بر مبنای سال پایه ۱۰۰=۱۳۹۰
 ماخذ: مرکز آمار

اقدامات و دستاوردها

توسعه سرمایه گذاری و تعمیق ساخت داخل

بهره گیری از توانمندی های داخل کشور و باور این امر که ما نیز می توانیم دارای صنعتی پویا و سالم باشیم، محرک اصلی مردم و مسئولان برای قطع رابطه سلطه پذیری از بازارهای بین المللی به معنی نفی تقسیم کار در سطح جهانی و امتناع از مشارکت و محدودیت های استکباری است. در این راستا وزارت صنعت با رویکرد توسعه تولید داخل و تکیه بر توانمندی های داخلی اقدامات ذیل را به انجام رسانده است.

برگزاری نخستین نمایشگاه فرصت های ساخت داخل و رونق تولید برای اولین بار در کشور:

در این نمایشگاه، ۲۲۳ شرکت تولیدی (در صنایع خودرو و قطعات، لوازم خانگی، صنایع نفت، گاز و پتروشیمی، مخابرات، صنایع معدنی و صنایع دریایی)، انجمن های تخصصی،

صندوق‌های حمایتی و نهادهای حاکمیتی حضور پیدا کردند و حدود ۳۲۰۰ قلم از نیازهای صنایع برای داخلی‌سازی عرضه گردید که با استقبال متخصصان داخلی مواجه شد و بیش از ۳۶۰۰ مذاکره رودرو بین شرکت‌های دانش‌بنیان و فناور و شرکت‌های حاضر انجام و منجر به مبادله ۲۰۲ تفاهم‌نامه در ۶ گروه صنعتی شد.

- ✓ برگزاری ۱۴ میز تعمیق ساخت داخل و کاهش ارزیابی معادل ۱۲۳۱ میلیون یورو
- ✓ بازفعال‌سازی ۸۹۱۴ واحد تعطیل در کشور از سال ۱۳۹۲ تا کنون
- ✓ ممنوعیت واردات ۱۵۳۹ ردیف تعرفه دارای کالای مشابه خارجی و غیر ضروری
- ✓ اجرای طرح توسعه تولید و تجارت پوشاک روستایی با دو هدف اصلی توسعه اشتغال و تولید پوشاک داخلی
- ✓ راه‌اندازی ۸۱ طرح نیمه تمام پیشران و گلوگاهی با سرمایه‌گذاری ۷۷۲,۳ هزار میلیارد ریال و اشتغال ۱۵۲۷۹ نفر
- ✓ به‌هم‌رسانی بیش از ۱۲۵ مورد شرکت‌های دانش‌بنیان و شرکت‌های صنعتی متقاضی فناوری با ارزش قراردادی ۲۷,۸۰۰ میلیارد ریال در اجرای طرح حمایت از رسوخ فناوری‌های ایجادشده توسط شرکت‌های دانش‌بنیان، و معرفی شرکت‌های شناسایی‌شده برای استفاده از تسهیلات مالی به صندوق نوآوری و شکوفایی
- ✓ پیشبرد طرح تولید فیلترهای تصفیه آب (ممبران) در شهرستان ایلام، با سرمایه‌گذاری کل ۹۰۰۳ میلیون دلار و ۱,۷۴۸ میلیارد ریال و اشتغال‌زایی ۷۵ نفر با مشارکت ۵۱ درصدی بخش خصوصی که پیش‌بینی می‌شود فاز اول طرح (بخش رولینگ) در پایان سال ۱۳۹۹ به بهره‌برداری برسد
- ✓ طراحی مفهومی مراکز تحول دیجیتال در حوزه‌های صنعتی خودرو، فولاد و غذایی، برگزاری همایش آمادگی برای ورود به عصر انقلاب صنعتی چهارم، ایجاد پورتال مجمع پیشگامان صنعت ۴ و برنامه‌ریزی برای راه‌اندازی و عملیاتی‌سازی سه مرکز تحول دیجیتال

جدول ۶- ارزش قراردادهای تفاهم‌نامه‌های منعقد شده ساخت داخل به تفکیک گروه صنعت

عنوان	تعداد میزها	تاریخ	تعداد سازنده	ارزش قرار داد (میلیون یورو)	ارزش تفاهم‌نامه‌ها (میلیون یورو)
صنعت خودرو	ساخت داخل ۱	۲۸/۰۴/۹۸	۳۲	۸۵	
	ساخت داخل ۲	۱۳/۰۷/۹۸	۳۶	۹۱	
	ساخت داخل ۳	۲۳/۰۸/۹۸	۲۱	۹۹	
	ساخت داخل ۴		۴۰	۵۲	
	ساخت داخل ۵		۳۶	۶۶	
صنعت برق، الکترونیک و مخابرات	ساخت داخل ۱	۰۵/۰۹/۹۸	۲۶	۶۲	۱۴
	ساخت داخل ۲	۲۷/۰۹/۹۸	۲۱	۲۴	۱۸
صنعت پتروشیمی	ساخت داخل ۱	۳۰/۰۷/۹۸	۲	۶۰	
	ساخت داخل ۲	۱۸/۱۰/۹۸	۱	۳۲	
	ساخت داخل ۳	۲۹/۱۱/۹۸	۱۳	۵۱	
	ساخت داخل ۴			۸۰	
	ساخت داخل ۵			۵۴	
صنعت فولاد و مس	جشنواره ملی فولاد ایران	۲۳/۱۰/۹۸	۹	۳۳	۴۱۰
				۱۳۱ میلیون یورو	۱۴

سرمایه‌گذاری، تکمیل طرح‌ها و ظرفیت‌سازی

جواز تاسیس

جواز تاسیس به منزله اقدام برای سرمایه‌گذاری در تولید محصولات صنعتی می‌باشد. در جدول ۷ وضعیت جوازهای تاسیس صادر شده و در جدول ۸ طرح‌های در دست اجرا به تفکیک درصد پیشرفت ارائه شده است.

جدول ۷- جوازهای تاسیس صادر شده از سال ۱۳۹۲ تا پایان دی ۱۳۹۹

فقره- میلیارد ریال- نفر

سال	تعداد	سرمایه	اشتغال
۱۳۹۲	۱۹۰۴۷	۱۳۳۲۸۲۵,۱	۴۸۵۱۵۰
۱۳۹۳	۱۸۷۵۴	۱۴۶۰۴۵۰,۳	۴۳۵۴۹۱
۱۳۹۴	۱۶۱۴۷	۸۸۹۸۹۰۸,۷	۳۸۶۷۷۲
۱۳۹۵	۱۷۱۱۱	۱۵۴۱۴۷۷,۰	۳۹۳۲۶۲
۱۳۹۶	۲۱۰۰۹	۱۹۶۲۹۶۰,۶	۴۸۳۱۱۶
۱۳۹۷	۲۴۶۸۷	۲۸۸۰۲۳۱,۵	۵۵۶۹۱۲
۱۳۹۸	۲۸۶۱۷	۳۶۹۲۱۰۵,۳	۶۵۰۴۳۱
۱۰ ماهه ۱۳۹۹	۳۱۹۴۰	۵۱۴۰۸۳۹	۷۱۶۳۰۳

جدول ۸- طرح‌های در دست اجرا به تفکیک پیشرفت فیزیکی تا پایان دی ۱۳۹۹

فقره- هزار میلیارد ریال- نفر

پیشرفت فیزیکی	تعداد	سرمایه	اشتغال
۰-۲۰	۵۶۴۳۲	۹۶۳۶,۵	۱۳۹۴۵۹۸
۲۰-۴۰	۳۰۳۱	۱۲۳۲,۵	۱۶۱۴۰۰
۴۰-۶۰	۳۳۴۲	۸۴۶,۱	۱۴۵۸۵۳
۶۰-۸۰	۹۴۷۷	۱۱۲۲,۵	۲۹۱۸۱۲
۸۰ و بالاتر	۳۹۱۹	۶۶۷,۴	۱۷۴۵۴۱
جمع کل	۷۶۲۰۱	۱۳۵۰۵,۰	۲۱۶۸۲۰۴

پروانه بهره‌برداری

صدور پروانه بهره‌برداری، به منزله تکمیل و راه‌اندازی طرح‌های در دست اجرا می‌باشد. روند سالانه صدور پروانه‌های بهره‌برداری صنعتی ایجاد و توسعه ای به تفکیک سال در جدول ۹ ارائه شده است.

جدول ۹- پروانه بهره‌برداری صادره از سال ۱۳۹۲ تا پایان دی ۱۳۹۹

فقره- میلیارد ریال- نفر

سال	تعداد	سرمایه	اشتغال
۱۳۹۲	۴۴۴۱	۱۴۳۵۳۵,۹	۷۹۵۱۴
۱۳۹۳	۵۱۵۸	۱۵۳۵۷۸,۶	۸۰۷۷۵
۱۳۹۴	۵۰۹۵	۱۷۸۵۳۱,۲	۷۹۰۳۰
۱۳۹۵	۵۶۸۴	۳۴۵۲۵۹,۵	۹۴۹۴۶
۱۳۹۶	۵۸۸۱	۲۹۳۹۱۹,۸	۱۰۴۰۴۴
۱۳۹۷	۶۳۹۷	۶۴۵۲۳۰,۷	۱۱۰۲۳۹
۱۳۹۸	۶۷۷۲	۶۶۲۰۰۵,۷	۱۰۹۳۹۳
۱۰ ماهه ۱۳۹۹	۵۷۸۷	۱۷۳۹۰۹۵	۱۰۹۷۰۶

طرح‌های مهم به بهره‌برداری رسیده

طی سال‌های ۱۳۹۲ تا پایان دی ماه ۱۳۹۹، تعداد ۲۹۰ طرح مهم (اعم از ایجاد و یا توسعه ای) با مجموع سرمایه‌گذاری ۲۶۵۲ هزار میلیارد ریال و اشتغال ۸۵۱۲۶ نفر به بهره‌برداری رسیده است. از این تعداد ۲۸ طرح طی ده ماهه سال ۱۳۹۹ راه‌اندازی شده است.

جدول ۱۰- عناوین برخی از طرح‌های مهم راه‌اندازی شده و به بهره‌برداری رسیده

میلیارد ریال- نفر

ردیف	نام واحد	استان	گروه فعالیت	سرمایه	اشتغال
۱	شرکت پالایش گاز بیدبلند خلیج فارس	خوزستان	کک و فرآورده های حاصل از نفت (۲۳)	۵۵۸۲۹۹	۱۰۲۶
۲	شرکت کود شیمیایی اوره لردگان	چهارمحال و بختیاری	ساخت مواد و محصولات شیمیایی (۲۴)	۱۴۸۴۴۰	۳۰۲

ردیف	نام واحد	استان	گروه فعالیت	سرمایه	اشتغال
۳	پالایش نفت امام خمینی ره شازند	مرکزی	کک و فرآورده های حاصل از نفت (۲۳)	۱۴۲۶۲۴	۳۲۵
۴	مجتمع صنایع آلومینیوم جنوب	منطقه ویژه اقتصادی	ساخت فلزات اساسی (۲۷)	۱۳۶۱۶۸	۴۴۰
۵	سنگ آهن گهر زمین	کرمان	استخراج کانه های فلزی (۱۳)	۵۰۸۷۷	۵۵۲
۶	مجتمع فولاد البرز ناب آرش	زنجان	ساخت فلزات اساسی (۲۷)	۳۰۰۲۶	۳۶۵
۷	مجتمع جهان فولاد سیرجان	کرمان	ساخت فلزات اساسی (۲۷)	۲۷۴۲۲	۵۰۳
۸	ذوب آهن پاسارگاد	فارس	ساخت مواد و محصولات شیمیایی (۲۴)	۲۵۳۹۵	۳۷۶
۹	پارس طبیعت سلولز	خوزستان	ساخت کاغذ و محصولات کاغذی (۲۱)	۲۱۵۰۷	۶۰
۱۰	متانول کاوه	بوشهر	ساخت مواد و محصولات شیمیایی (۲۴)	۱۵۷۵۸	۴۰
۱۱	خودروسازی مدیران	منطقه ویژه اقتصادی	وسایل نقلیه موتوری (۳۴)	۱۴۴۹۸	۱۸۳۰
۱۲	مجتمع سیمان غرب آسیا	خراسان رضوی	سایر محصولات کانی غیر فلزی (۲۶)	۱۱۶۳۶	۶۸
۱۳	مجتمع کشتی سازی و صنایع فراساحل ایران	منطقه ویژه اقتصادی	سایر تجهیزات حمل و نقل (۳۵)	۱۰۸۰۷	۱۰۹۷
۱۴	زمزم آذربایجان	کرمانشاه	محصولات فلزی فابریکی (۲۸)	۱۰۲۴۸	۱۷۰
۱۵	پالایش نفت لاوان	منطقه ویژه اقتصادی	کک و فرآورده های حاصل از نفت (۲۳)	۹۶۷۱	۱۳۸۰

ردیف	نام واحد	استان	گروه فعالیت	سرمایه	اشتغال
۱۶	آرد سفید اکبری	البرز	محصولات غذایی و آشامیدنی‌ها (۱۵)	۹۱۶۱	۱۰۰
۱۷	آرین شیمی	مازندران	چوب و محصولات چوبی بجز میل (۲۰)	۸۹۶۸	۲۰۰
۱۸	مهندسی و خدماتی چاه پیمای مهران	منطقه آزاد کیش	سایر فعالیت‌های خدمات مهندسی (۷۴)	۷۴۷۵	۲۸۰
۱۹	پتروشیمی میان‌دوآب	آذربایجان غربی	ساخت مواد و محصولات شیمیایی (۲۴)	۶۶۷۰	۴۷۰
۲۰	صنایع پتروشیمی هگمتانه	همدان	ساخت مواد و محصولات شیمیایی (۲۴)	۶۱۸۵	۱۷۶
۲۱	طبیعت سبز پارس کهن	مرکزی	محصولات غذایی و آشامیدنی‌ها (۱۵)	۵۹۳۳	۰
۲۲	آرین تخته	گیلان	چوب و محصولات چوبی بجز میل (۲۰)	۵۸۴۹	۱۲۰
۲۳	خودروسازان راین	منطقه ویژه اقتصادی	وسایل نقلیه موتوری (۳۴)	۵۷۳۰	۷۰۰
۲۴	شیرین عسل واحد شماره ۲	آذربایجان شرقی	محصولات غذایی و آشامیدنی‌ها (۱۵)	۵۵۳۲	۱۰۰
۲۵	داروسازی اکتورکو	البرز	ساخت مواد و محصولات شیمیایی (۲۴)	۵۴۴۰	۳۱۸
۲۶	تولیدی صنعتی راد کابل شمال پارس	گیلان	محصولات فلزی فابریکی (۲۸)	۵۱۷۵	۳۲
۲۷	صنایع پتروشیمی تخت جمشید	منطقه ویژه اقتصادی	ساخت مواد و محصولات شیمیایی (۲۴)	۵۰۰۵	۰
۲۸	نورد فولادکاران افق	زنجان	ساخت فلزات اساسی (۲۷)	۵۰۰۱	۶۰
۱۱۰۹۰	جمع		۱۳۹۵۵۰۱		

ظرفیت‌سازی

از مهم‌ترین نتایج راه‌اندازی طرح‌های نیمه تمام و به بهره‌برداری رساندن آنها، ایجاد ظرفیت‌های تولید در این صنایع و امکان تکمیل حلقه‌های مفقوده زنجیره تولید می‌باشد. در کنار این موارد، بهره‌برداری از سرمایه‌گذاری‌های صورت گرفته از دیگر نتایج راه‌اندازی این طرح‌ها می‌باشد.

در جدول ۱۱ روند ظرفیت‌سازی در برخی صنایع مهم و استراتژیک از سال ۱۳۹۲ تا پایان مهر ۱۳۹۹ ارائه شده است.

جدول ۱۱- روند ظرفیت‌سازی در برخی صنایع مهم و استراتژیک

نام محصول	واحد سنجش	پایان ۱۳۹۲	پایان ۱۳۹۶	پایان ۱۳۹۷	پایان ۱۳۹۸	وضع موجود
فولاد خام	میلیون تن	۲۲,۵	۲۸,۲	۳۴,۰	۳۷,۷	۳۸,۲
محصولات فولادی	میلیون تن	۳۰,۸	۳۹,۸	۴۲,۷	۵۶	۵۶,۵
شمش آلومینیوم خالص	هزار تن	۴۵۷	۴۵۷	۴۷۲,۸	۵۲۷	۶۲۷
کنسانتره ذغالسنگ	هزار تن	۲۴۲۵	۲۵۴۵	۳۵۱۵,۰	۴۰۰۵	۴۰۰۵
سیمان	میلیون تن	۷۷,۴	۸۶,۵	۸۶,۶	۸۸	۸۸
کاتد مس	هزار تن	۲۶۰	۳۶۰	۴۶۲	۵۱۲	۵۱۲
شیشه جام	هزار تن	۱۵۷۷,۸	۱۷۵۰	۱۹۷۶,۰	۲۲۰۰	۲۲۰۰
ظروف شیشه ای	هزار تن	۵۳۰	۶۷۸	۶۹۹,۹	۷۰۱,۹	۷۰۱,۹
ظروف چینی	هزار تن	۵۵,۰	۶۲,۶	۷۱,۱	۷۴,۳	۷۴,۳
سواری	هزار دستگاه	۱۹۰۰	۲۲۱۴	۲۶۰۷,۰	۲۶۹۹	۲۶۹۹
روغن نباتی	هزار تن	۳۶۲۴	۴۱۲۵	۴۳۲۰,۳	۴۳۶۴,۱	۴۳۶۴,۱
دارو انسانی	میلیارد عدد	۴۷	۶۰,۵	۶۱,۴	۶۷	۶۷
پودر شوینده	هزار تن	۱۴۰۳	۱۶۸۰,۷	۱۸۵۸,۷	۲۰۰۰	۲۰۰۰
لاستیک خودرو	هزار تن	۳۱۸,۲	۴۵۴	۴۶۴,۵	۴۸۹,۵	۴۸۹,۵
پتروشیمی	میلیون تن	۵۷	۶۷,۶	۷۳,۰	۷۷,۴	۷۷,۵

آمار تولید

جدول ۱۲- آمار تولید برخی محصولات منتخب صنعتی و معدنی

نام محصول	واحد سنجش	۱۳۹۲	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۰ ماهه ۱۳۹۹
فولاد خام	هزارتن	۱۵۴۸۱	۲۰۸۳۳	۲۲۴۰۴	۲۶۴۰۸	۲۳۸۲۶,۷
محصولات فولادی	هزارتن	۱۶۵۶۷	۱۸۷۹۲	۱۹۶۴۰	۲۳۳۷۸	۲۰۹۹۳,۹
شمش آلومینیوم خالص	هزارتن	۲۹۹,۴	۳۵۱	۳۰۴,۸	۲۸۷,۱	۳۴۹,۱
کنسانتره ذغالسنگ	هزار تن	۹۲۱,۵	۱۳۷۹,۳	۱۶۴۶	۱۶۲۷,۵	۱۳۸۱,۵
سیمان	هزارتن	۷۱۰۰۰	۵۴۷۲۰	۵۵۱۸۰	۶۱۶۶۵	۵۷۸۴۷,۲
کاتد مس	هزار تن	۱۸۸,۶	۱۵۹,۶	۲۴۹,۱	۲۵۴,۱	۲۳۹,۷
شیشه جام	هزارتن	۱۱۸۹	۹۸۲,۳	۹۷۱,۷	۱۱۲۱,۹	۹۶۲,۳
ظروف شیشه ای	هزار تن	۵۰۸	۴۱۲,۱	۴۶۴,۲	۷۱۶,۹	۵۹۵,۰
ظروف چینی	هزار تن	۴۸	۴۶,۶	۴۹,۹	۵۸,۱	۴۴,۶
انواع سواری	هزاردستگاه	۶۲۴,۸	۱۴۲۹	۸۸۶,۲	۷۶۰,۷	۷۴۰,۶
روغن ساخته شده نباتی	هزارتن	۱۴۴۰	۱۵۴۷,۹	۱۶۴۰,۲	۱۷۹۶,۴	۱۲۱۶,۱
دارو انسانی	میلیارد عدد	۳۴,۳	۳۸,۳	۳۹	۴۸,۸	۴۱,۱
پودر شوینده	هزارتن	۶۸۳,۶	۶۵۶,۷	۶۳۷,۱	۶۵۱,۴	۵۲۶,۷
لاستیک خودرو	هزارتن	۲۱۲,۳	۲۲۳,۷	۲۲۲,۹	۲۳۱,۹	۲۲۹,۱
پتروشیمی	میلیون تن	۴۰,۶	۵۳,۵	۵۳,۴	۵۵,۴	۵۰,۷

سرمایه‌گذاری خارجی

سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی یکی از مهم‌ترین پدیده‌های اقتصادی در ارتباط با گسترش روابط و پیوندهای اقتصادی کشورها با یکدیگر و یکی از روشهای مرسوم تامین مالی در دنیا می‌باشد. امروزه بسیاری از کشورهای جهان به واسطه عدم تکافوی منابع داخلی برای سرمایه‌گذاری، تمایل شدیدی به جذب سرمایه‌های خارجی پیدا کرده‌اند. برخی از بررسیها، رشد اقتصادی چشمگیر کشورهایی چون چین و برخی کشورهای اروپای شرقی را مرهون استفاده از این روش تامین مالی میدانند. مطالعات نشان می‌دهد که سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به هر علت و شکلی که صورت پذیرد، اثرات قابل ملاحظه‌ای بر روی متغیرهای کلان اقتصادی از جمله کاهش نرخ بهره، کاهش نرخ ارز، افزایش رشد اقتصادی، افزایش درآمد مالیاتی دولت، کاهش بدهی دولت، بهبود توزیع درآمد، انتقال تکنولوژی، افزایش اشتغال، توسعه صادرات، کاهش واردات و تاثیر مثبت در تراز پرداختها دارد.

در جدول ۱۳ تعداد و ارزش طرح‌های دارای سرمایه‌گذاری خارجی مصوب به تفکیک سال ارائه شده است.

جدول ۱۳- تعداد و ارزش سرمایه‌گذاری خارجی مصوب از سال ۱۳۹۲ تا پایان دی ۱۳۹۹

میلیون دلار

سال	تعداد	حجم سرمایه‌گذاری خارجی
۱۳۹۲	۴۷	۱۱۰۲
۱۳۹۳	۴۲	۷۰۶
۱۳۹۴	۳۶	۱۷۸۱
۱۳۹۵	۷۱	۵۰۶۱
۱۳۹۶	۸۸	۳۴۹۷
۱۳۹۷	۸۳	۱۱۰۳
۱۳۹۸	۸۲	۸۵۴,۷
۱۰ ماهه ۱۳۹۹	۱۰۴	۱۴۷۷

مدیریت واردات و توسعه صادرات غیر نفتی

توسعه صادرات کالا و خدمات

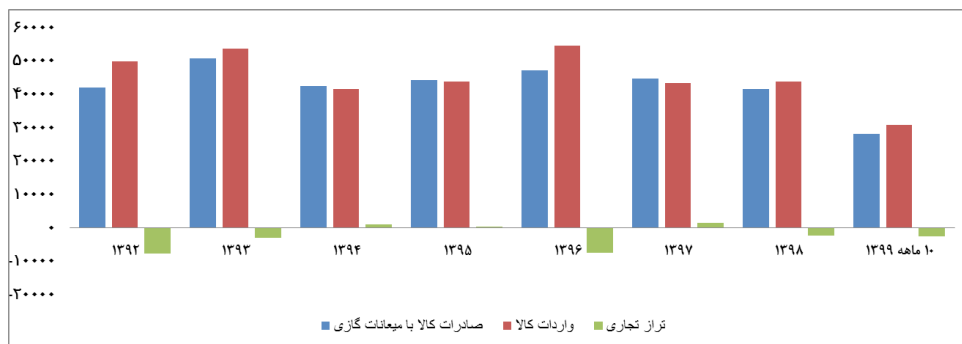
توسعه صادرات یکی از مهم‌ترین برنامه‌ها برای تحقق اهداف پیش‌بینی شده در افق ۱۴۰۴ می‌باشد. روند صادرات و واردات کشور و تراز تجاری در جدول ذیل ارائه شده است.

جدول ۱۴- مبادلات تجاری از سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۰ ماهه ۱۳۹۹

واحد: میلیون دلار- هزار تن

سال	صادرات کالا با میعانات گازی		واردات کالا		تراز تجاری	حجم مبادلات تجاری		درصد تغییرات مبادلات تجاری نسبت به سال قبل	
	وزن	ارزش	وزن	ارزش		وزن	ارزش	وزن	ارزش
۱۳۹۲	۹۳۸۸۶	۴۱۸۴۸	۳۳۶۸۴	۷۸۶۱-	۶۰۲۰۲	۹۱۵۵۷	۱۲۷۵۷۰	-۴	۷
۱۳۹۳	۱۰۰۷۵۸	۵۰۵۶۱	۴۳۰۱۶	۳۰۰۸-	۶۷۶۷۰	۱۰۴۱۳۰	۱۴۳۷۷۴	۱۴	۱۳
۱۳۹۴	۹۳۹۰۷	۴۲۴۲۹	۳۵۱۵۲	۸۹۰	۶۷۶۷۰	۸۳۹۶۸	۱۲۹۰۵۹	-۱۹	-۱۰
۱۳۹۵	۱۲۹۸۹۲	۴۴۰۴۲	۴۳۳۹۹	۳۵۸	۶۷۶۷۰	۸۷۷۲۶	۱۶۳۳۹۱	۴	۲۷
۱۳۹۶	۱۳۲۸۸۲	۴۶۹۸۲	۳۸۸۵۶	۷۴۷۷-	۶۷۶۷۰	۱۰۱۴۴۱	۱۷۱۷۳۸	۱۶	۵
۱۳۹۷	۱۱۷۹۶۸	۴۴۶۷۰	۳۲۳۵۶	۱۵۰۱	۶۷۶۷۰	۸۷۸۳۹	۱۵۰۳۲۴	-۱۳	-۱۲
۱۳۹۸	۱۳۴۰۱۸	۴۱۳۷۰	۳۵۳۶۴	۲۳۶۵-	۶۷۶۷۰	۸۵۱۰۵	۱۶۹۳۸۲	-۳	۱۳
۱۰ ماهه ۱۳۹۹	۹۴۵۴۱	۲۸۰۶۳	۲۸۲۴۹	-۲۵۷۶	۶۷۶۷۰	۵۸۷۰۲	۱۲۲۷۹۰	-	-

واحد: میلیون دلار

نمودار ۱- روند ارزش صادرات، واردات و تراز تجاری از سال ۱۳۹۲ تا ۱۰ ماهه ۱۳۹۹

جدول ۱۵- واردات کالا به تفکیک کالاهای واسطه‌ای، سرمایه‌ای، مصرفی

طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸

واحد: میلیون دلار

سال	کل واردات		کالاهای واسطه‌ای		کالاهای سرمایه‌ای		کالاهای مصرفی		سایر	
	ارزش	سهم از کل (درصد)	ارزش	سهم از کل (درصد)	ارزش	سهم از کل (درصد)	ارزش	سهم از کل (درصد)	ارزش	سهم از کل (درصد)
۱۳۹۲	۴۹۷۰۹	۳۲،۱۵	۳۲۰۱۵	۶۴،۴	۷۳۷۲	۱۴،۸	۸۷۷۳	۱۷،۶	۱۵۴۹	۳،۲
۱۳۹۳	۵۳۵۶۹	۳۳،۴۰۲	۳۳۴۰۲	۶۲،۴	۹۳۳۳	۱۷،۴	۸۲۶۲	۱۵،۴	۲۵۷۲	۴،۸
۱۳۹۴	۴۱۵۳۹	۲۵،۷۰۰	۲۵۷۰۰	۶۱،۹	۷۴۰۲	۱۷،۸	۶۸۸۲	۱۶،۶	۱۵۵۵	۳،۷
۱۳۹۵	۴۳۶۸۴	۲۶،۳۴۶	۲۶۳۴۶	۶۰،۳	۸۰۳۲	۱۸،۴	۸۳۳۵	۱۹،۱	۹۸۱	۲،۲
۱۳۹۶	۵۴۳۰۲	۳۳،۹۱۰	۳۳۹۱۰	۶۰،۶	۸۷۸۸	۱۶،۲	۱۰۰۳۸	۱۸،۵	۲۵۶۶	۴،۷
۱۳۹۷	۴۲۶۱۲	۲۶،۶۷۲	۲۶۶۷۲	۶۲،۵	۶۷۷۱	۱۵،۹	۶۸۵۶	۱۶،۱	۲۳۱۳	۵،۵
۱۳۹۸	۴۳۷۳۵	۲۹،۴۳۸	۲۹۴۳۸	۶۷،۴	۵۹۴۰	۱۳،۶	۷۶۰۲	۱۷،۴	۶۷۳	۱،۵
جمع	۳۲۹۳۱۴	۲۰،۶۴۸۳	۲۰۶۴۸۳	۶۲،۷	۵۳۶۳۸	۱۶،۳	۵۶۷۳۸	۱۷،۲	۱۲۲۰۹	۳،۸

نمودار ۲- سهم کالاهای وارداتی به تفکیک واسطه‌ای، سرمایه‌ای و مصرفی از سال ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸

هیات‌های تجاری

عملکرد هیات‌های تجاری، بازاریابی و سرمایه‌گذاری در جدول ۱۱ ارائه شده است.

جدول ۱۶- اعزام و پذیرش هیات‌های تجاری از سال ۱۳۹۲ تا ۱۰ ماهه ۱۳۹۹

اعزام	پذیرش	سال
۳۸	۴۴	۱۳۹۲
۱۶	۲۰	۱۳۹۳
۱۳	۶۲	۱۳۹۴
۱۰	۴۸	۱۳۹۵
-	-	۱۳۹۶
۱۰	۵۳	۱۳۹۷
۹	۵۵	۱۳۹۸
۵	-	۱۰ ماهه ۱۳۹۹

جدول ۱۷- سایر اقدامات تجارت خارجی از سال ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸

عنوان	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸
برگزاری میز کالا، صادرات خدمات، میزهای استانی و کشوری	۱۵	۱۳	۱۷۴	۱۶۰	۱۷۷	۱۶۲	۱۹۴
برگزاری و مشارکت در برگزاری نشست‌ها، همایش‌ها گردهمایی‌ها، جلسات و مذاکرات	۲۹	۴۵	۴۹	۴۵	۴۵	۶۸	۷۹
پذیرش، بررسی و پرداخت مشوق‌های صادراتی	۰	۰	۱۲۰۰	۱۲۰۰	۱۲۰۰	۱۲۰۰	۱۲۰۰
تخصیص اعتبار در قالب بسته‌های حمایت از توسعه صادرات غیرنفتی (میلیارد ریال)	۰	۰	۳۵۰	۵۰۰	۰	۲۰۰	۰
انعقاد تفاهم‌نامه	۱	۲	۳	۲	۴	۴	۶
تهیه یا همکاری در تهیه دستورالعمل‌ها، آیین‌نامه‌ها و ...	۱۷	۳۴	۳۶	۶۶	۵۱	۶۱	۵۴

عنوان	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸
برگزاری دوره آموزشی	۱۷	۳۷	۵۴	۲۸	۴۹	۶۳	۳۹
رخدادهای تجاری بین‌المللی شامل نمایشگاه‌ها و پذیرش یا اعزام هیات‌ها	۷	۲۷	۳۷	۴۱	۱۷	۱۱	۸
راه‌اندازی، توسعه و تکمیل سامانه‌ها در حوزه تجارت کالا و خدمات	۲	۲	۱۱	۱۴	۵	۳	۵
صدور و تمدید مجوز خروج موقت ماشین‌آلات و تجهیزات	۷۱	۷۱	۷۵	۷۳	۸۰	۷۹	۷۷
صدور و تمدید ضمانت‌نامه بانکی	۲۴	۲۵	۲۴	۲۲	۲۳	۲۷	۲۱
گواهی صادرات (معافیت مالیاتی)	-	-	-	۱۸	۲۱	۱۹	۲۱
صدور مجوز برپایی نمایشگاه‌های بین‌المللی داخلی	۶۳	۷۶	۸۱	۷۶	۷۹	۴۱	۸۳
صدور مجوز نمایشگاه‌های بین‌المللی و اختصاصی خارج از کشور	۳۸	۴۴	۳۲	۵۳	۴۳	۳۴	۳۷
صدور/تمدید مجوز پایانه‌های صادراتی	-	-	۴	۴	۸	۸	۸

جدول ۱۸- سایر اقدامات تجارت خارجی در هفت ماهه ۱۳۹۹

شرح فعالیت	واحد سنجش	هدف کلی ۱۳۹۹	عملکرد برنامه‌ای	عملکرد هفت ماهه ۱۳۹۹	درصد پیشرفت
بررسی، ارزیابی و اعزام هیات‌های تجاری	تعداد	۴۰	۲۰,۱	۲۸	۱۳۹
بررسی، ارزیابی و پذیرش هیات‌های تجاری	تعداد	۴۰	۲۰	۱۳	۶۵
انعقاد معاهدات تجاری	تعداد	۱۰	۵	۱	۲۰
برگزاری / مشارکت در اجلاس‌های کمیسیون‌ها و کمیته‌های مشترک تجاری و صنعتی	تعداد	۴	۲	۴	۲۰۰

شرح فعالیت	واحد سنجش	هدف کلی ۱۳۹۹	عملکرد برنامه‌ای	عملکرد هفت ماهه ۱۳۹۹	درصد پیشرفت
برگزاری میزهای کالایی و کشوری سایر نشست های تخصصی با هدف شناسایی و رفع مشکلات تجارت	تعداد	۱۵۰	۸۲,۵	۱۱۴	۱۳۸
اعزام و تمدید رایزنان بازرگانی در کشورهای هدف	نفر	۵	۲,۵	۱	۴۰
معرفی جهت پرداخت کمک سود تسهیلات صادراتی	تعداد	۱۰۰	۵۲,۵	۱	۲
صدور یا تمدید شرکت‌های مدیریت صادرات EMC	تعداد	۱۵	۸,۳	۴	۴۸
آموزش، همایش و کارگاه‌های آموزشی برای تجار و فعالان اقتصادی	تعداد	۲۰	۱۰,۴	۱۴	۱۳۵
پذیرش، بررسی و پرداخت کمک سود تسهیلات بانکی به صادرکنندگان کالا و خدمات	بنگاه صادراتی	۱۳۵	۱۵	۱۴	۹۳
تهیه و تدوین دستورالعمل و شیوه‌نامه‌های نحوه پرداخت مشوق‌های صادراتی	دستورالعمل و شیوه‌نامه	۱۱	۱۱	۱۲	۱۰۹
تهیه و تدوین بسته حمایت از توسعه صادرات غیر نفتی	بسته حمایت از توسعه صادرات غیر نفتی	۱	۱	۱	۱۰۰
پذیرش پرونده الکترونیکی متقاضیان دریافت تسهیلات از محل سپرده گذاری صندوق توسعه ملی در بانک های عامل، بررسی اعتبار صادراتی و معرفی بنگاه‌های صادراتی جهت دریافت تسهیلات به بانک های عامل	تعداد بنگاه صادراتی	۴۰۰	۲۵۰	۲۵۷	۱۰۳
راه اندازی و کمک به راه اندازی سامانه‌های مرتبط با تخصیص تسهیلات سرمایه در گردش به بنگاه‌های صادراتی	تعداد	۲	۲	۲	۱۰۰

توسعه معادن و صنایع معدنی

توسعه فعالیت‌های معدنی

زمین‌شناسی

ایران از نظر استعدادهای بالقوه معدنی در زمره مناطق مستعد جهان به شمار می‌آید، بطوریکه ۱,۸ درصد منابع شناخته شده جهانی به میزان ۱۰۴ میلیارد تن را در خود جای داده است. بیش از ۵۵ میلیارد تن از ذخایر قابل معدن کاری جهان در ایران است، آمار ارائه شده مبین یک واقعیت اساسی است که همانا تنوع زیاد و فراوانی ذخایر معدنی در ایران نشان می‌دهد که توان بالقوه‌ی زیادی برای اقتصاد کشور فراهم آورده است. با این حال عدم توجه به مسئله اساسی همچون بهره‌وری، شاید از حلقه‌های مفقوده در بهره‌برداری از فرصت‌های موجود در بخش معدن باشد. با توجه به جایگاه کشور ایران در منابع معدنی دنیا به نظر می‌رسد با بکارگیری بیان ریاضی و گویا و با نگرشی جامع و سیستمی بتوان رفتار علمی و منطقی در بهره‌برداری بهینه از این منابع خدادادی پیش گرفت. بدیهی است اطلاع از آخرین وضعیت کشور در این حوزه نقش به‌سزایی در تصمیم‌گیری‌های اقتصادی سرمایه‌گذاران و فعالان تجاری و دیگر ذینفعان داشته باشد.

جدول ۱۹- عملکرد اکتشافی و تهیه نقشه‌های زمین‌شناسی

عنوان برنامه‌ها	اقدام				فعالیت	هدف برنامه پنج ساله	درصد پیشرفت	عملکرد با توجه به شاخص‌های کمی	
	۳۵۸۱	۱۳۸۱	۷۳۸۱	عملکرد ۱۰ ماهه ۱۳۸۱				واحد	عملکرد تجمعی تا پایان دی ماه ۱۳۹۹
شناسایی - پی‌جویی، اکتشاف عمومی و تفصیلی پتانسیل‌های معدنی کشور	۴۱۷۶۸۱	۱۱۱۰۲۰	۶۷۸۰۲۱	۱۰۰۰۰۰	مطالعات دفتری - بازدیدهای میدانی و صحرایی، انجام برداشت‌ها و نمونه‌گیری - آنالیزهای آزمایشگاهی و گردآوری، پردازش، مدلسازی داده‌ها و تهیه گزارشات نهایی شناسایی و پیجویی مواد معدنی در کشور بر اساس زون‌های ساختاری، پهنه‌ها و اولویت‌های اکتشافی	۵۵۵۰۰۰	۸۴,۴۱۴	کیلومتر مربع	۱۸۶۷۶۴

عنوان برنامه‌ها	اقدام				فعالیت	هدف برنامه پنج ساله	درصد پیشرفت	عملکرد با توجه به شاخص‌های کمی	
	۱۳۹۱	۱۳۹۷	۱۳۹۸	عملکرد ۱۰ ماهه ۱۳۹۹				واحد سنجش	عملکرد تجمعی تا پایان دی ماه ۱۳۹۹
تهیه نقشه زمین‌شناسی کاربردی (خشکی- دریایی) در مقیاس‌های مختلف	۴۹	۴۵	۴۷	۴۶	مطالعات دفتری- بازدیدهای میدانی و صحرایی، انجام برداشتها و نمونه‌برداری، تولید اطلاعات پایه زمین‌شناسی در قالب نقشه و گزارش	۳۴۱	۷۵,۴۰	برگ نقشه/ گزارش	۱۸۷
تهیه نقشه‌های مهندسی و مخاطرات زمین‌شناختی (زلزله، ریزگرد، سیل، فرونشست، تغییرات اقلیم، دریایی و ...)	۳۶	۳۲	۳۵	۳۷	مطالعات دفتری- بازدیدهای میدانی و صحرایی، تهیه گزارش و نقشه و انجام طرح‌های مطالعاتی با هدف بررسی‌هایی چون مخاطرات تغییرات اقلیمی، خشکسالی، ریزگردها، لرزه زمین ساخت، سیل، فرونشست، مهندسی زمین‌شناسی دریایی و	۱۶۸	۶۹,۶۴	برگ نقشه/ گزارش	۱۱۷
برداشت‌های ژئوفیزیک هوایی	۱۸۲,۰۰۰	۲۵۰,۰۰۰	۲۵۰,۰۰۰	۲۲۰,۰۰۰	انجام برداشتهای ژئوفیزیک هوایی برحسب کیلومتر خطی به روش مغناطیس سنجی، رادیومتری، سنجش از دور و GIS	۱۸۰,۰۰۰	۵۵,۱۳	کیلومتر خطی	۱۰۰,۳۰۰
انجام امور آزمایشگاهی و آنالیز نمونه‌های زمینشناسی، اکتشافی	۱۶۵۶۱	۲۵۵۷۶	۲۸۰۷۱	۲۶۰۰۰	انجام آنالیز نمونه‌های معدنی و اکتشافی	۱۳۵,۰۰۰	۷۸,۳۳	نمونه	۱۰۵,۶۱۸
پتانسیل‌یابی و ارزیابی ژئوپارک‌های ایران	۰	۱	۱	در مرحله پردازش داده‌ها	شناسایی، فهرست برداری و ارزیابی استاندارد ژئوسایتها، بررسی و شناسایی مناطق اولویت‌دار دارای پتانسیل معرفی به عنوان ژئوپارک ملی و بین‌المللی در کشور (خدمات تکمیلی جهت ثبت ملی/ جهانی)	۶	۵۰	محدوده ژئوپارک	۲

مجوزهای معدنی صادره

مجوزهای صادره معدنی شامل پروانه‌های اکتشاف، گواهی کشف و پروانه بهره‌برداری از سال ۱۳۹۲ تا ۱۰ ماهه ۱۳۹۹ به ترتیب در جداول ۱۵، ۱۶ و ۱۷ ارائه می‌شود.

جدول ۲۰- پروانه‌های اکتشافی صادره

واحد: فقره

تعداد پروانه اکتشاف	سال
۲۱۶۱	۱۳۹۲
۱۰۲۰	۱۳۹۳
۷۲۱	۱۳۹۴
۷۹۵	۱۳۹۵
۹۹۸	۱۳۹۶
۱۰۲۷	۱۳۹۷
۹۶۰	۱۳۹۸
۷۸۴	۱۰ ماهه ۱۳۹۹

جدول ۲۱- گواهی کشف صادره

واحد: فقره- هزارتن- میلیارد ریال

هزینه عملیات	تناژ ذخیره قطعی	تعداد	سال
۸۳۶,۷	۲۰۸۱۵۸۸	۸۶۷	۱۳۹۲
۹۵۳,۵	۱۸۴۳۱۱۸	۸۹۶	۱۳۹۳
۵۳۵,۰	۵۸۴۳۷۱	۶۳۱	۱۳۹۴
۵۶۷,۶	۹۸۳۱۵۲	۵۶۲	۱۳۹۵
۶۷۸,۵	۷۷۴۵۴۵	۵۱۲	۱۳۹۶
۷۰۲,۳	۱۹۹۱۲۷۹,۵	۵۵۹	۱۳۹۷
۱۱۱۲,۸	۵۸۵۶۸۸,۰	۵۰۹	۱۳۹۸
۱۰۱۹,۳	۶۰۶۴۲۴,۰	۴۲۵	۱۰ ماهه ۱۳۹۹

جدول ۲۲- پروانه بهره‌برداری معدنی صادره

واحد: فقره- هزار تن - نفر

سال	تعداد	ظرفیت استخراج	اشتغال
۱۳۹۲	۹۲۶	۷۹۶۲۳,۶	۱۰۰۲۶
۱۳۹۳	۹۹۸	۶۳۶۶۵,۳	۹۳۵۲
۱۳۹۴	۸۱۲	۴۱۸۳۲,۶	۱۳۸۵
۱۳۹۵	۸۶۰	۴۴۱۸۳,۶	۴۳۶۳
۱۳۹۶	۷۵۱	۴۱۵۱۳,۵	۵۸۵۷
۱۳۹۷	۶۴۷	۲۷۲۱۳,۹	۵۲۰۵
۱۳۹۸	۵۷۴	۲۳۵۲۰,۰	۴۷۳۴
۱۰ ماهه ۱۳۹۹	۵۱۲	۳۹۰۴۶,۱	۴۱۶۰

وضع موجود معادن

وضعیت معادن کشور در طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸ و وضعیت معادن به تفکیک ماده معدنی در جدول ۱۸ نشان داده شده است.

جدول ۲۳- وضع موجود معادن کل کشور

ذخایر قطعی (میلیارد تن)	میزان استخراج واقعی (میلیون تن)	اشتغال (نفر)	تعداد معادن				سال
			کل	در حال تجهیز	غیر فعال	فعال	
۴۷,۶	۳۶۴	۱۲۵۵۴۹	۸۶۷۵	۳۱۳	۲۱۹۷	۶۱۶۵	۱۳۹۲
۴۷,۹	۳۵۵	۱۲۵۳۶۲	۹۲۶۰	۲۹۹	۲۶۶۴	۶۲۹۷	۱۳۹۳
۴۷,۲	۳۷۱	۱۲۲۱۵۲	۹۳۳۳	۲۴۹	۳۴۴۷	۵۶۳۷	۱۳۹۴
۴۸,۴	۳۹۲	۱۳۸۸۱۷۹	۱۰۲۲۹	۱۸۳	۴۱۰۷	۵۹۳۹	۱۳۹۵
۴۹,۷	۳۸۲	۱۴۲۰۰۶	۱۰۲۹۳	۲۳۹	۴۰۴۳	۶۰۱۱	۱۳۹۶
۵۰	۴۰۰	۱۴۵۰۰۰	۱۰۴۰۴	۲۵۷	۴۴۹۵	۵۶۵۲	۱۳۹۷
۵۱	۴۵۷	۱۳۹۴۰۳	۱۰۳۰۰	۱۷۵	۴۱۸۳	۵۹۴۲	۱۳۹۸
۴۹,۶	۲۳۵	۱۴۰۹۴۴	۱۰۲۴۹	۲۵۲	۳۹۹۰	۶۰۰۷	۶ ماهه ۱۳۹۹

توسعه فناوری و محصولات دانش بنیان

صنایع پیشرفته و دانش بنیان

تحولات پرشتاب فناوری‌های پیشرفته، مستلزم تسهیل فرایندهای کسب و کار در این حوزه می‌باشد. لذا وزارت صنعت، معدن و تجارت از ابتدای دولت یازدهم اصلاح مصوبه استقرار صنایع پیشرفته را در دستور کار خود قرار داد و در نهایت با پیگیری و برگزاری جلسات متعدد، مصوبه استقرار صنایع پیشرفته و دانش بنیان به تصویب هیات دولت رسید. همچنین با تعاملات سازنده وزارت صنعت، معدن و تجارت با معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، ماده‌ای در پیش نویس مصوبه صنایع پیشرفته مبنی بر صدور جواز تاسیس و پروانه بهره‌برداری توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت برای شرکت‌ها و موسسات دانش بنیان دارای تولید انبوه و در حد تولید صنعتی، لحاظ شده که باعث تسهیل در ایجاد و توسعه این شرکت‌ها شده و زمان شروع کسب و کار آنها را کاهش می‌دهد. با ابلاغ و اجرایی شدن این مصوبه دستاوردهای ذیل حاصل شد:

- کمک به توسعه صنایع سبز
 - کمک به اشتغال نیروهای متخصص و فارغ التحصیلان دانشگاه
 - تسهیل استقرار صنایع پیشرفته و دانش بنیان در مناطق دارای محدودیت
 - تعیین مفاد بند ۱۲ ماده ۲ ضوابط و معیارهای استقرار واحدهای صنعتی و تولیدی (رده‌بندی زیست محیطی صنایع پیشرفته و دانش بنیان)
 - اجرایی شدن ماده ۸ قانون حمایت از شرکت‌ها و مؤسسات دانش بنیان
 - صدور جواز تاسیس و پروانه بهره‌برداری برای شرکت‌های دانش بنیان مستقر در مراکز رشد، پارک‌های علم و فناوری
 - تعیین رده‌بندی زیست محیطی محصولات صنایع پیشرفته و دانش بنیان
- جدول ۲۴- وضعیت جواز تاسیس و پروانه بهره‌برداری شرکت‌های صنایع پیشرفته و دانش بنیان

سال	جواز تاسیس	پروانه بهره‌برداری
۱۳۹۲	۱۶	۴
۱۳۹۳	۶	۳
۱۳۹۴	۱۹	۴

سال	جواز تاسیس	پروانه بهره‌برداری
۱۳۹۵	۷۱	۳۱
۱۳۹۶	۴۸	۳۹
۱۳۹۷	۶۷	۴۹
۱۳۹۸	۴۳	۴۵
۱۰ ماهه ۱۳۹۹	۵۶	۲۷

توسعه فعالیت‌های دانش‌بنیان صنعتی از طریق:

- پیشنهاد سرفصل «شرکت‌های صنعتی دارای فعالیت دانش‌بنیان» توسط این وزارتخانه ارائه که در آئین نامه ارزیابی و تشخیص صلاحیت شرکت‌های دانش‌بنیان لحاظ شد
- تهیه و ابلاغ بخشنامه لزوم حمایت از توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان توسط وزیر
- پیشنهاد مدل هدفمند نمودن قانون حمایت از شرکت‌ها و موسسات دانش‌بنیان و ایجاد سرفصل‌های جدید دانش‌بنیان
- انجام فعالیت‌های ترویجی و اطلاع‌رسانی

با اقدامات صورت گرفته تعداد شرکت‌های صنعتی دارای فعالیت دانش‌بنیان، بطور قابل ملاحظه‌ای افزایش یافت. این شرکت‌ها به رغم سهم کمتر از نظر تعداد در مقایسه با شرکت‌های دانش‌بنیان نوپا و تولیدی، سهم قابل ملاحظه‌ای از درآمد کل شرکت‌های دانش‌بنیان را تشکیل می‌دهند و این حاکی از نقش پر اهمیت این شرکت‌ها در اقتصاد کشور می‌باشد.

جدول ۲۵- تعداد و سهم شرکت‌های دانش‌بنیان صنعتی از کل شرکت‌های دانش‌بنیان

واحد: فقره-درصد

سال	تعداد	سهم از کل
۱۳۹۲	۰	۰
۱۳۹۳	۰	۰
۱۳۹۴	۰	۰
۱۳۹۴	۰	۰
۱۳۹۵	۰	۰
۱۳۹۶	۴۲۰	۷۲,۴
۱۳۹۷	۸۱۹	۵۶,۵

سال	تعداد	سهم از کل
۱۳۹۸	۱۰۲۹	۵۲,۹
۱۰ ماهه ۱۳۹۹	۹۲۶	۴۸,۸۱

رسوخ فناوری در بخش صنعت، معدن و تجارت

● انعقاد ۱۹۱ قرارداد تحقیقاتی بین بنگاه‌های صنعتی و معدنی و دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی (از استان‌های آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی، کرمان، مرکزی، اصفهان و بوشهر، خوزستان و البرز، زنجان، خراسان جنوبی و لرستان) در قالب بند س ماده ۳۱ قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقاء نظام مالی کشور

● اجرای پروژه «حمایت از ایجاد دانش فنی و فناوری تولید محصولات منتخب وارداتی از نظر ارزشی با همکاری دانشگاه‌ها» و شناسایی ۵۰ محصول ارزش‌بر از بین ۱۴۰۶ محصول احصا شده از مراجع مرتبط و ارائه فهرست ۲۸ قلم از محصولات احصا شده که دارای متقاضی برای دستیابی به دانش فنی می‌باشد به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و معاونت علمی و فناوری رئیس‌جمهور به‌منظور بهره‌مندی از توانمندی شرکت‌های دانش‌بنیان در رفع نیازهای فناورانه

● طراحی و پیاده‌سازی طرح تاپ (توانمندسازی تولید و توسعه اشتغال پایدار) این طرح با هدف بهره‌برداری بهینه از ظرفیت بنگاه‌های تولیدی و خدماتی و به‌کارگیری توانمندی‌های دانشجویان دوره‌های تحصیلات تکمیلی، اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی و پژوهشی و فارغ‌التحصیلان مشمول نظام وظیفه سربازی در رفع نیازهای پژوهشی و فناورانه آنها تعریف شده تا در یک مکانیزم برد-برد پیشرفت اقتصادی کشور محقق شود. در این طرح، توسعه دانش‌بنیان بنگاه‌ها از طریق بهره‌مندی از دانشجویان تحصیلات تکمیلی، ارتقاء سطح مهارت فارغ‌التحصیلان مشمول خدمت سربازی، تقویت ارتباط و تعامل بین صنعت و دانشگاه با هدف کاربردی شدن دانش و یافته‌های جدید علمی و فناوری اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی و پژوهشی، ارتقای توان فنی و مهندسی بنگاه‌های صنعتی، معدنی و تجاری و ظرفیت‌سازی اشتغال از طریق خلق ارزش افزوده جدید و تامین اشتغال زایشی و پایدار دنبال می‌شود.

بر این اساس سامانه‌ای به نشانی www.iranetop.ir برای صرفه‌جویی در زمان، تسهیل تعاملات، ارزیابی و نظارت در قالب طرح تاپ (توانمندسازی تولید و توسعه اشتغال پایدار)، ایجاد شده و متقاضیان طرف عرضه و تقاضا و ارکان سیاست‌گذار، برنامه‌ریز و ناظر با سطوح مختلف دسترسی از آن استفاده می‌کنند. این سامانه دارای قابلیت دریافت، طبقه‌بندی، پردازش، رصد و پایش داده‌های دو سطح طرف تقاضا و طرف عرضه بوده و همچنین دارای قابلیت‌های هوشمند پیوند و تطبیق داده‌ها نیز می‌باشد.

شایان ذکر است طراحی و پیاده‌سازی طرح تاپ به عنوان یکی از پروژه‌های اولویت دار محورتوسعه فناوری و شرکت‌های دانش‌بنیان در سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ وزارت صنعت، معدن و تجارت می‌باشد.

جدول ۲۶- عملکرد طرح تاپ

تعداد بنگاه‌های تایید شده	نیازهای فناورانه ثبت شده	پروژه‌های پژوهشی ثبت شده	ثبت نام دانشجو	ثبت نام استاد	ثبت نام سرباز
۱۳۳۱۹	۳۶۸۴	۴۸۸۸	۵۷۰	۶۹۴	۴۹۲

صدور مجوز تولید نرم‌افزار

صنعت فناوری اطلاعات (تولید نرم‌افزار)

امروزه فناوری اطلاعات به عنوان یکی از فناوری‌های نوین توسعه، به سرعت در حال تأثیرگذاری بر زندگی بشر و دگرگون سازی نقش‌ها و روش‌ها است. تغییرات وسیع و سریعی که از بکارگیری نرم‌افزارهای مختلف در ابعاد متفاوت اقتصادی و اجتماعی عارض می‌گردد جز با خود این فناوری قابل مدیریت نیست و این به نوبه خود مولد تغییرات جدید، کاربردهای جدید و نیازهای جدید بوده و این دور تسلسل پذیر منشاء تحول و نوآوری، بهبود و بهسازی و در نهایت تغییر سبک زندگی مردم و تعالی انسان بوده است.

لذا به منظور سازماندهی، هدایت و کمک به رشد واحدهای تولیدکننده نرم‌افزار، نظارت بر عملکرد آنها و توسعه صنعت نرم‌افزار در سراسر کشور، با راه‌اندازی سامانه الکترونیکی نسبت به صدور پروانه بهره‌برداری تولید فناوری اطلاعات (تولید نرم‌افزار) برای متقاضیان اقدام شده است. از جمله اقدامات حمایتی صورت گرفته از دارندگان این پروانه می‌توان به بهره‌مندی از

معافیت مالیاتی ۵ ساله طبق بند «د» ماده ۳۱ قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر، استفاده از تعرفه برق صنعتی، تسهیلات بیمه‌ای و استقرار در مناطق شهری و ... اشاره نمود. بر این اساس، از سال ۱۳۹۲ تاکنون نسبت به صدور و تمدید ۴۳۸ فقره پروانه بهره‌برداری برای متقاضیان به تفکیک جدول ۲۷ اقدام شده است.

جدول ۲۷- وضعیت تعداد پروانه‌های بهره‌برداری تولید نرم‌افزار صادره و تمدیدی به تفکیک سال

عنوان	واحد سنجش	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۰ ماهه ۱۳۹۹
تعداد پروانه بهره‌برداری تولید نرم‌افزار صادر شده جدید	تعداد	۱۹	۱۲	۱۳	۲۰	۲۵	۲۹	۳۷	۲۸
تعداد پروانه بهره‌برداری تولید نرم‌افزار تمدید شده	تعداد	۱۴	۲۰	۳۶	۲۵	۲۵	۴۹	۴۶	۴۰
مجموع تعداد پروانه‌های صادره و تمدیدی	تعداد	۳۳	۳۲	۴۹	۴۵	۵۰	۷۸	۸۳	۶۸
پروانه بهره‌برداری تولید نرم‌افزار (فعال)	تعداد	-	-	۸۱	۹۴	۹۵	۱۲۸	۱۶۱	۱۶۸
ارزش سرمایه‌گذاری پروانه بهره‌برداری تولید نرم‌افزار صادره جدید	میلیون ریال	-	-	-	۳۱۴۳۲۳	۲۰۰۸۷۵۳	۱۴۵۳۲۵	۷۵۸۲۷۱۷	۳۱۱۱۹۹۳۲

جدول ۲۸- تعداد شاغلان پروانه بهره‌برداری تولید نرم‌افزار صادره و تمدیدی

عنوان	واحد سنجش	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۰ ماهه ۱۳۹۹
تعداد شاغلان پروانه بهره‌برداری تولید نرم‌افزار صادره (اشتغال جدید)	نفر	۴۴۷	۷۸۰	۱۳۷۰	۱۶۵۴	۵۹۵۹	۱۱۹۲
تعداد کل شاغلین در واحدهای تحقیق و توسعه پروانه بهره‌برداری معتبر نرم‌افزاری (فعال)	نفر	۱۰۳۳	۹۸۹	۱۰۲۴	۱۹۴۱	۲۴۱۷	۲۵۹۸
تعداد شاغلان پروانه بهره‌برداری تولید نرم‌افزار معتبر (فعال)	نفر	۸۲۵۵	۷۶۱۵	۷۹۰۴	۱۱۹۵۸	۱۹۴۸۱	۱۸۹۵۳
نسبت شاغلین واحد های تحقیق و توسعه به کل شغلان پروانه بهره‌برداری تولید نرم‌افزار (فعال)	درصد	-	۱۲	۱۲	۱۶	۱۳,۴	۱۳,۷

به منظور افزایش نفوذ کاربرد فناوری اطلاعات در بخش صنعت، معدن و تجارت و ارتقای بهره‌وری کل عوامل تولید از طریق بکارگیری فناوری اطلاعات در فرایندهای کاری بنگاه‌ها و افزایش تعاملات الکترونیکی بنگاه‌های صنعتی، معدنی و تجاری در سال‌های اخیر اقدامات ذیل صورت پذیرفته است.

- اجرای پروژه تعیین شاخص‌های بلوغ فناوری اطلاعات بنگاه‌های صنعتی، معدنی و تجاری و اجرای فاز نخست ارزیابی وضعیت شاخص‌ها در بنگاه‌های کوچک و متوسط (مشارکت بیش از ۵۴۰ بنگاه در طرح)
- برگزاری همایش بین‌المللی صنعت و صادرات فناوری اطلاعات و برگزاری دو دوره جشنواره وب و کسب‌وکار بنگاه‌های صنعتی، معدنی و تجاری
- همکاری با مرکز ملی فضای مجازی به عنوان نماینده وزارت صمت در کارگروه‌های

ملی اینترنت اشیا، بلاکچین، رایانش ابری و ... (انقلاب صنعتی چهارم) و تدوین اسناد بالادستی این حوزه

● توسعه سامانه «محصولات صنایع پیشرفته و دانش بنیان» به منظور معرفی توانمندی‌های شرکت‌های دانش بنیان و صنایع پیشرفته جهت پاسخ به تقاضا و نیازهای فناورانه صنایع بزرگ کشور به نشانی <http://www.vehtak.com>

● توسعه همکاری با سازمان‌های مردم نهاد در حوزه صنعت نرم‌افزار جهت تشکیل کنسرسیوم‌های تخصصی رفع نیازهای فناوری اطلاعات بنگاه‌های بخش صنعت، معدن و تجارت

آموزش، تحقیق و توسعه و خدمات فنی مهندسی

با توجه به سیاست‌های جدید وزارت و تاکید وزیر صنعت، معدن و تجارت مبنی بر ضرورت گسترش فعالیت‌های پژوهشی و تحقیق و توسعه در بنگاه‌های تولیدی و گسترش آموزش در سطوح مختلف این بخش و از طرفی احیای معاونت آموزش، پژوهش و فناوری، اقدامات این حوزه با رویکرد جدیدی وارد مرحله اجرایی شد. اهم اقدامات صورت گرفته در این زمینه که توسط ستاد و سازمان‌های وابسته و تابعه انجام شده است در این قسمت تشریح می‌گردد.

پژوهش و تحقیق و توسعه

از ابتدای سال ۱۳۹۴ اهداف و برنامه‌های گسترش کمی و کیفی فعالیت‌های تحقیق و توسعه با برش رشته صنعتی و استانی تهیه و برای اجرا به کلیه استان‌ها ابلاغ شد.

با انجام فعالیت‌های ترویجی متنوع و اطلاع‌رسانی جهش قابل توجهی در آمار واحدهای تحقیق و توسعه ایجاد شده که اطلاعات مربوط در جدول ۲۹ ارائه شده است.

علاوه بر توسعه کمی که در موارد بالا به آن اشاره شد، در راستای توسعه کیفی نیز هر ساله واحدهای تحقیق و توسعه بنگاه‌های تولیدی و تجاری، واحدهای خدمات فنی و مهندسی، مراکز پژوهش‌های صنعتی و معدنی و ... با شاخص‌های متعددی مورد ارزیابی قرار می‌گیرند که در نتیجه برترین‌های هر حوزه در جشنواره هفته پژوهش و نمایشگاه توانمندی و ارائه نیازهای پژوهشی و فناوری بخش صنعت، معدن و تجارت که در آذر ماه هر سال برگزار می‌گردد، از سوی وزیر تقدیر می‌شوند.

جدول ۲۹- تعداد مجوزهای تحقیقاتی صادر شده

سال	گواهی و پروانه تحقیق و توسعه	جواز تاسیس مرکز پژوهش‌های صنعتی و معدنی (صادر و تمدید شده)	پروانه پژوهش
۱۳۹۲	۱۲۳	۲۶	۱۵
۱۳۹۳	۸۳	۱۵	۱۳
۱۳۹۴	۲۴۸	۲۴	۱۲
۱۳۹۵	۴۹۸	۲۶	۱۹
۱۳۹۶	۵۴۶	۳۱	۹
۱۳۹۷	۵۲۰	۱۷	۱۴
۱۳۹۸	۴۶۴	۲۶	۸
۱۰ ماهه ۱۳۹۹	۲۱۲	۲۲	۳

خدمات فنی مهندسی

خدمات فنی و مهندسی به عنوان یکی از حوزه‌های پشتیبانی‌کننده از بخش تولید است که نقش مهمی در این زنجیره ایفا می‌کند. عملکرد مجوزهای صادر شده در زمینه فعالیت خدمات فنی مهندسی به شرح جداول ۳۰ و ۳۱ می‌باشد.

جدول ۳۰- تعداد مجوزهای فنی مهندسی صادر شده از سال ۱۳۹۲ تا پایان دی ۱۳۹۹

سال	جواز فنی مهندسی (صادر و تمدیدی)	پروانه فنی مهندسی (صادر و تمدیدی)
۱۳۹۲	۱۷۰	۶۸
۱۳۹۳	۲۵۱	۱۷۰
۱۳۹۴	۳۷۰	۲۳۰
۱۳۹۵	۴۴۳	۲۸۳
۱۳۹۶	۲۸۴	۱۳۵
۱۳۹۷	۲۵۸	۳۷۵
۱۳۹۸	۲۵۳	۳۸۷
۱۰ ماهه ۱۳۹۹	۲۹۹	۱۸۹

جدول ۳۱- تعداد انجمن‌های فنی مهندسی تاسیس شده

استان	نام انجمن/یاگروه
قم	انجمن خدمات فنی مهندسی استان قم
البرز	انجمن فنی مهندسی
لرستان	انجمن همگن خدمات تخصصی فنی و مهندسی استان لرستان
کرمان	انجمن خدمات مهندسی کرمان
گیلان	انجمن تخصصی صنایع همگن خدمات فنی مهندسی
کردستان	انجمن صنفی واحدهای فنی مهندسی رایانه استان

ارتقاء بهره‌وری در بخش صنعت، معدن و تجارت

در راستای طراحی و اجرای مدل چرخه مدیریت بهره‌وری در بخش صمت تاکنون نسبت به برگزاری ۴۰ کمیته بهره‌وری و کارگروه کارشناسی و تهیه و تدوین و تکمیل برنامه‌های بهبود بهره‌وری در قالب کاربرگ‌های بهره‌وری و تهیه گزارش مربوط به بهره‌وری بخش صمت به تفکیک رشته فعالیت و ارائه به سازمان ملی بهره‌وری کشور اقدام شده است. همچنین در سال ۱۳۹۹ نیز اجرا و راهبری پروژه «طراحی و استقرار مدل چرخه مدیریت بهره‌وری در بخش (حداقل ۲۰ بنگاه بزرگ صنعتی)» به عنوان یکی از پروژه‌های اولویت دار وزارتخانه در دست اجرا می‌باشد.

حمایت از مالکیت صنعتی و مرجع ملی سازمان یونیدو در ایران

با توجه به اهمیت و جایگاه موضوع مالکیت فکری (صنعتی) به عنوان رکن و شاخص اصلی رشد صنعتی که در کلیه کشورهای جهان با اتکا به نوآوری، تجاری‌سازی اختراعات و طرح‌های صنعتی به توسعه صنعتی دست یافته‌اند و از اصول اجتناب‌ناپذیر در پیشرفت صنعت محسوب می‌شود و از این روی در سند جامع علمی کشور نیز چندین بند از راهبردها و اقدامات ملی و اساسی به آن اختصاص داده شده است و همچنین نقش و اهمیت سازمان‌های بین‌المللی در انتقال فناوری، دفتر مالکیت صنعتی بطور کل فعالیت‌های خود را در دو موضوع توسعه و ساماندهی نظام جامع مالکیت فکری (صنعتی) در حوزه حمایت از تجاری‌سازی

اختراعات، طرح‌های صنعتی، نوآوری و دارائی‌های نامشهود و همچنین انتقال فناوری از طریق توسعه ارتباطات تجاری و صنعتی با سازمان‌های بین‌المللی به خصوص سازمان توسعه صنعتی ملل متحد (UNIDO) به عنوان مرجع ملی یونیدو در ایران متمرکز نموده است.

حوزه‌های فعالیت مالکیت صنعتی :

- ثبت ملی نشان جغرافیایی محصولات مهم ایران
- ثبت جهانی نشان جغرافیایی محصولات صادراتی ایران در سازمان جهانی مالکیت فکری (WIPO)
- حمایت از تجاری‌سازی اختراعات، نوآوریها و طرح‌های صنعتی به عنوان شاخص اصلی رشد صنعتی
- حمایت از ثبت بین‌المللی نشان تجاری (برند) واحدهای صنعتی و تولیدی
- تهیه و تنظیم لوایح و دستورالعمل‌های مربوط به مالکیت صنعتی و معاهدات مرتبط
- نظارت و همکاری با سازمان توسعه صنعتی ملل متحد (UNIDO) به عنوان مرجع ملی یونیدو در ایران
- ارائه پروژه و همکاری صنعتی با سازمان‌های بین‌المللی تخصصی
- تفاهم‌نامه‌های دو و چند جانبه مشارکت و همکاری‌های صنعتی با سازمان‌های بین‌المللی تخصصی

اهداف کلی برنامه‌های حوزه مالکیت صنعتی

توسعه و تعمیق حقوق مالکیت فکری بالاخص در حوزه مدیریت و اقتصاد مالکیت صنعتی و حمایت از تجاری‌سازی اختراعات، طرح‌های صنعتی، نوآوری، برندینگ و بطور کل دارائی‌های نامشهود در قلمرو صنعت، معدن و تجارت و ثبت ملی و بین‌المللی محصولات استراتژیک صادراتی ایران با هماهنگی سازمان‌ها و موسسات داخلی و بین‌المللی و همچنین همکاری و نظارت بر عملکرد سازمان توسعه صنعتی ملل متحد (UNIDO) به عنوان مرجع ملی یونیدو در ایران و هماهنگی و همکاری با سایر سازمان‌های بین‌المللی مرتبط با توسعه صنعتی در ارائه و اجرای پروژه‌های صنعتی مشترک و انتقال فناوری به ایران.

جدول ۳۲- وضعیت ثبت نشان جغرافیایی ملی و جهانی و پروژه‌های بین‌المللی

عنوان	واحد سنجش	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۰ ماهه ۱۳۹۹
ثبت ملی نشان جغرافیایی کالاها و محصولات مهم ایران	تعداد	۱۳	۱۴	۲۰	۱۶	۱۰
حمایت از تجاری‌سازی نوآوری، اختراعات و طرح‌های صنعتی	تعداد	۱۴	۵	۹	۱۲	۱۵
ثبت جهانی نشان جغرافیایی محصولات صادراتی ایران در سازمان جهانی مالکیت فکری (WIPO)	تعداد	۰	۱۰	۱۲	۱۰	۲۰ (آماده ثبت)
پروژه‌های در دست اجرای سازمان توسعه صنعتی ملل متحد (یونیدو) در ایران	تعداد	۱۱	۱۱	۶	۸	۸

سایر اقدامات حوزه مالکیت صنعتی

- تصویب دستورالعمل «درج کد ثبت بین‌المللی محصولات و کالاهای صادراتی ثبت شده در سازمان جهانی مالکیت فکری» در هیات دولت.
- برگزاری سه کنگره «نشان شایسته ملی»
- برگزاری کارگاه‌های آموزش تخصصی دیجیتال برندینگ و دیجیتال مارکتینگ در استان‌های کشور
- تجاری‌سازی اختراعات و نوآوریها و معرفی مخترعین به موسسات حمایتی و انجمن‌های صنایع
- همکاری و نظارت مستمر بر عملکرد یونیدو به عنوان مرجع ملی یونیدو FOCAL POINT در ایران
- بازنگری در برنامه کشوری ۵ ساله یونیدو در ایران و اصلاح پروژه‌های برنامه
- مشارکت و حضور پیمانکاران بین‌المللی ایران در برگزاری مناقصات سازمان یونیدو

- پیگیری تاسیس و راهاندازی مرکز بین‌المللی صنعتی همکاری‌های جنوب- جنوب در ایران با همکاری سازمان یونیدو
- توسعه ارتباطات تجاری و صنعتی و اجرای پروژه‌های مشترک با سازمان‌های بین‌المللی تخصصی شامل: ECO، JICA، IORA، GEF، GCF
- دریافت مبلغ ۷۷۸۰۰۰ دلار کمک بلاعوض دولت ژاپن به منظور اجرای پروژه توسعه زنجیره ارزش صنعت شیلات در چابهار توسط یونیدو
- اجرای «پروژه نوسازی و بازسازی کمپ‌های مهاجرین به همراه ایجاد اشتغال» با دریافت کمک بلاعوض ۱,۵ میلیون دلار از کشور کره جنوبی توسط سازمان یونیدو در ایران

عملکرد آموزش و پژوهش سازمان‌های زیر مجموعه وزارت صنعت، معدن و تجارت

جدول ۳۳- دوره‌های آموزشی برگزار شده

سازمان	واحد	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۰ ماهه ۱۳۹۹
سازمان حمایت از مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان	دوره	۳۵	۱۶	۱۴	۲۹	۳۳	۳۱	۳۰	۳۱
	ساعت	۶۲۰	۳۳۸	۲۲۵	۳۳۸	۴۰۷	۶۲۹	۴۶۸	-
سازمان مدیریت صنعتی	دوره	-	-	-	۵۷۰	۵۹۸	۵۰۹	۵۲۵	۳۵۰
موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی	دوره	۱۵۸۸	۱۵۲۴	۱۷۰۶	۲۷۷۵	۲۰۴۳	۳۲۲۴	۱۹۱۵	۱۳۹۱
	دانش‌پذیر (هزارنفر)	۴۵	۴۴	۴۰	۴۹	۳۶	۵۹	۴۳	۲۱
	نفرساعت (هزارنفر)	۴۱۲۴	۴۵۵۲	۲۰۹۷	۱۴۴۵	۱۱۵۸	۱۹۳۴	۱۱۷۰	۸۴۹

جدول ۳۴- عملکرد آموزش و پژوهش

سازمان	محورهای اصلی	واحد سنجش	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۰ ماهه ۱۳۹۹	
سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران	تصویب و عقد قرارداد پروژه‌های پژوهشی	تعداد پروژه	۹	۳۳	۱۰	۱۴	۱۴	۱۰	۳۷	۲۸	
		مبلغ (میلیون ریال)	۶۵۲۰۲	۱۱۵۴۸۴	۲۲۶۶۰	۱۳۷۱۱۲	۳۳۳۳۶۶	۱۰۴۳۵۷	۱۲۰۸۰۱	۲۰۴۰۰۹	
	حمایت از همایش و کتاب	فقره	۱۳	۱۸	۱۹	۳۲	۳۴	۱۴	۱۶	۱۶	۶
		مبلغ (میلیون ریال)	۱۸۸۵	۳۹۹۰	۶۲۸۷	۶۰۷۸۸	۱۰۸۶۹	۴۷۹۶	۴۰۹۸۳	۳۷۲	۳۷۲
	حمایت از پایان‌نامه و رساله تحصیلات تکمیلی	فقره	۱۲۸	۳۴	۸۸	۱۳۳	۶۵	۹۰	۶۹	۶۹	۹
		مبلغ (میلیون ریال)	۷۵۴۰	۱۷۶۳	۵۰۹۵	۷۵۱۹	۳۶۳۱	۴۸۲۲	۳۵۰۵	۳۹۰۰	۳۹۰۰
	سایر فعالیتها و حمایت از تجهیزات تخصصی دانشگاه‌ها	تعداد	-	۱۱۵۸	۲۴۰۸	۳۶۱۲	-	-	-	-	نامین اعتبار فرآیند حمایت از پایان‌نامه‌های تحصیلات تکمیلی به مبلغ ۵۰۰ میلیون ریال برای مرکز تحقیقات فرآوری مواد معدنی ایران
		توسعه زیرساخت‌های نرم‌افزاری و سخت‌افزاری آموزش، پژوهش و توسعه فناوری	تعداد	-	۹۵۰۰	۳۵۰۰۰	-	-	۳	۲	۲
	سازمان مدیریت صنعتی	شبکه نمایندگی‌ها	نفر ساعت	-	-	-	۴۵۳۴۶	۳۷۵۱۳۱۰	۳۴۱۸۵۵۲	۱۴۵۸۰۲۸	۱۲۵۶۳۳۱
			نفر ساعت	-	-	-	۳۵۸۸۶۹	۳۴۹۳۰۸	۲۶۸۱۳۶	۲۵۵۵۰۷	۱۰۸۵۶۰
دوره‌های تخصصی و کاربردی		نفر ساعت	-	-	-	۳۵۸۸۶۹	۳۴۹۳۰۸	۲۶۸۱۳۶	۲۵۵۵۰۷	۱۰۸۵۶۰	
		نفر ساعت	-	-	-	۳۵۸۸۶۹	۳۴۹۳۰۸	۲۶۸۱۳۶	۲۵۵۵۰۷	۱۰۸۵۶۰	
دوره‌های آموزشی عالی		نفر ساعت	-	-	-	۳۵۸۸۶۹	۳۴۹۳۰۸	۲۶۸۱۳۶	۲۵۵۵۰۷	۱۰۸۵۶۰	

سازمان	محورهای اصلی	واحد سنجش	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۰ ماهه ۱۳۹۹
موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی	طرح و گزارش پژوهشی کاربردی و تحلیلی	تعداد	۵۰۶	۳۰۹	۲۹۴	۳۳۳	۲۶۸	۱۶۸	۱۳۸	۳۳۹
	حمایت‌زایان‌نامه دانشجویی (خاتمه یافته)	تعداد	۵	۵	۶	۲	۲	۵	۲	۳
	همایش، میزگرد، سخنرانی علمی و پژوهشی، مشارکت در مجامع علمی	تعداد	۲۸	۳۶	۲۸	۳۹	۹۴	۳۷	۳۶	۸
	مقالات علمی منتشر شده	تعداد	۸۴	۶۵	۸۷	۸۴	۷۰	۴۶	۷۱	۳۸
	مشاوره تخصصی طرح‌ها، لوایح و سایر مستندات	تعداد	۶۶	۲۱۸	۲۷۲	۲۴۱	۹۷	۶۷	۴۵	۱۷۹
	مجلات (پژوهش نامه و بررسی های بازرگانی)	تعداد	۱۰	-	-	-	۱۰	۷	۱۰	۴
	دیدگاه	تعداد	۳۴۲	۱۴۸	۴۵	۳۸	۲۱	۱۹	۴۰	۳۳
	کتاب منتشر شده	تعداد	۱۴	-	-	-	۱۵	۸۰	۱۳۰	۵۹
	صدور کد ملی کالا	تعداد	۳۲۹۵۲۷				۱۲۱۱۱۴	۱۲۱۱۶۹	۱۴۶۱۱۴	۹۴۱۷۱
	کد بین‌المللی GS ^۱	تعداد	۵۱۱۴۸				۹۰۰۸۲۶	۸۴۶۱۳	۹۷۱۹۱	۱۰۴۴۷۸
	عضوگیری متقاضیان در سیستم کدینگ ملی و بین‌المللی	تعداد	۵۰۹۴				۵۵۲۰	۴۲۵۵	۴۰۰۰	۴۹۷۱

۱- عملکرد سازمان مدیریت صنعتی برای سال ۱۳۹۹، ۷ ماهه می‌باشد.

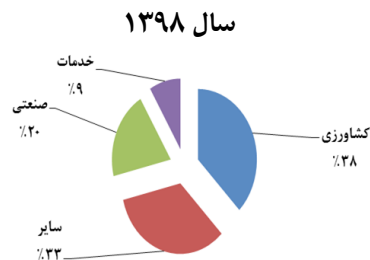
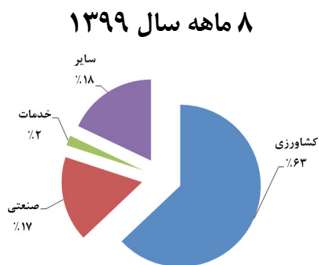
مدیریت بازار و ساماندهی لجستیک تجاری

توسعه بازرگانی داخلی

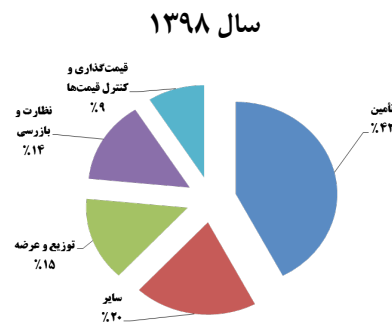
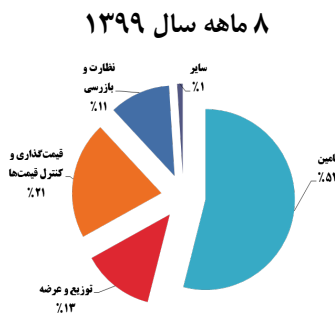
بازرگانی داخلی و تنظیم بازار

از مهم ترین برنامه های عملیاتی بازرگانی داخلی در حوزه اجرایی با محوریت کارگروه تنظیم بازار به عنوان نهادی فرابخشی با هماهنگی بین دستگاه های اجرایی، روان سازی تولید، تامین و توزیع و حفظ ذخایر مطمئن و استراتژیک کالاها و استفاده از کلیه ظرفیت های کشور می باشد. جدول ۳۵- تعداد جلسات برگزار شده کارگروه تنظیم بازار کشور

سال	تعداد جلسات	درصد تغییرات تعداد جلسات	تعداد مصوبات	درصد تغییرات تعداد مصوبات
۱۳۹۷	۳۵	۵۷ درصد	۶۷۱	۳۳ درصد
۱۳۹۸	۵۵		۸۹۳	
۸ ماهه ۱۳۹۹	۲۷	-	۳۳۳	-

نمودار ۳- آماری سهم مصوبات به تفکیک گروه کالایی

نمودار ۴- آماری سهم مصوبات به تفکیک فعالیت

عملکرد کارگروه تنظیم بازار کشور

تامین

- تامین حداکثری کالاهای اساسی و ضروری با قیمت‌های مناسب با اولویت تولیدات داخلی و در صورت نیاز از محل واردات علی‌رغم محدودیت‌های ایجاد شده ناشی از تحریم
- افزایش مطلوب سطح ذخایر راهبردی کالاهای اساسی
- مدیریت مصارف ارزی از طریق تعیین اولویت کالایی
- اجرای طرح‌های ویژه تنظیم بازار در ایام خاص (مذهبی، ملی و فصلی)
- استفاده از کارکردهای بورس کالا برای تنظیم بازار مؤثر محصولات پتروشیمی و فولاد
- استفاده از شیوه‌های روزآمد و نوین در کنترل و نظارت از جمله سیستمی نمودن کل فرایند تجارت خارجی (درخصوص تمام کالاها) و تجارت داخلی (در خصوص کالاهای اساسی و ضروری)
- اتخاذ تدابیر لازم برای جلوگیری از رسوب کالا در بنادر و مبادی ورودی کشور
- رصد روزانه روند تغییرات قیمت ۱۰۰ کالای منتخب و اتخاذ تصمیمات مقطعی مناسب
- تشکیل کمیته مقابله با تهدیدها و تحریم در وزارتخانه و رفع مسائل و مشکلات فراروی تولید و تجارت کشور
- بررسی اثرپذیری و اثرگذاری مصوبات کارگروه تنظیم بازار بر شاخص‌های کلان اقتصادی
- تکالیف دستگاه‌های مختلف در تامین و توزیع و نظارت و بازرسی بازارکنترل فضای اقتصادی کشور در حلقه‌های تامین و توزیع از طریق بکارگیری ظرفیت‌های دستگاه‌ها و سازمان‌های دولتی و خصوصی
- هماهنگی با سازمان‌های صمت استان‌ها و استانداران محترم در جهت برگزاری مستمر جلسات کارگروه تنظیم بازار استان‌ها و اقدامات لازم در جهت تنظیم بازار و مدیریت بازار و تشدید بازرسی‌ها و کنترل و نظارت تزیق کالاهای اساسی و ضروری موردنیاز مردم از جمله گوشت قرمز، برنج، روغن و... از سوی کارگروه تنظیم بازار

رصد کالا در زنجیره تجاری

اجرای طرح رصد کالا برای اقلام کالاهای

۱. لاستیک سنگین (۸۶ درصد شفافیت زنجیره تجاری)
۲. برنج خارجی (۶۸ درصد شفافیت زنجیره تجاری)
۳. چای خشک خارجی (۶۰ درصد شفافیت زنجیره تجاری)
۴. روغن خام و نباتی و کره گیاهی (۷۷ درصد شفافیت زنجیره تجاری)
۵. شکر خام و شکر سفید (۶۹ درصد شفافیت زنجیره تجاری)
۶. گوشت قرمز (۵۳ درصد شفافیت زنجیره تجاری)
۷. حیوانات
۸. اقلام لوازم خانگی

مبارزه با قاچاق کالا

اجرای تکالیف قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز (مواد ۵ و ۶ و ماده ۱۳)

- در حال حاضر سامانه‌های جامع تجارت، سامانه شناسه کالا و سامانه هم‌تا طراحی و پیاده‌سازی گردیده است که در خصوص سامانه شناسه کالا بر اساس آیین نامه مربوطه ۱۲ گروه کالایی مشمول اخذ شناسه گردیده‌اند و واردکنندگان و تولید کنندگان موظف به اخذ شناسه شده و ثبت سفارش نیز منوط به اخذ شناسه شده است.
- اجرای طرح رجیستری گوشی تلفن همراه، با اجرای این طرح، کلیه گوشی‌های تلفن همراه در سامانه هم‌تا ثبت و فعال گردیده‌اند و توفیق چشم‌گیری در جلوگیری از ورود گوشی‌های قاچاق به دست آمده است.

جدول ۳۶- بازرسی‌های انجام شده در خصوص مبارزه با قاچاق کالا

سال	تعداد بازرسی	تعداد پرونده‌های متشکله	ارزش ریالی کشفیات
۱۳۹۲	۴۰۶۷۶۹	۲۱۸۴۵	۲۷۳۱۲۳
۱۳۹۳	۳۶۹۱۰۲	۱۶۷۳۱	۲۱۹۴۹۱
۱۳۹۴	۲۸۱۳۵۱	۱۲۵۳۳	۲۴۴۳۵۶
۱۳۹۵	۳۲۰۰۵۳	۱۴۱۲۳	۲۶۶۶۳۱۵
۱۳۹۶	۳۳۲۷۲۸	۱۱۲۳۶	۵۹۲۴۵۳

سال	تعداد بازرسی	تعداد پرونده‌های متشکله	ارزش ریالی کشفیات
۱۳۹۷	۴۰۳۳۹۸	۹۵۳۳	۷۱۳۲۵۸۵
۱۳۹۸	۴۷۳۴۰۲	۱۰۰۳۴	۲۳۷۹۷۳۸
۱۰ ماهه ۱۳۹۹	۳۸۵۴۵۷	۷۴۰۳	۳۵۷۹۲۴۶۷

توزیع

- بهبود و نوین‌سازی شبکه توزیع از طریق سامانه ای نمودن فرایند تولید، واردات و توزیع کالاها در سطح کشور و الزام فعالین اقتصادی به اخذ شناسه و ثبت اطلاعات در سامانه جامع تجارت، سامانه انبارها و ثبت کلیه اطلاعات از مبادی تامین (وارداتی، تولیدی) تا حلقه آخر در سامانه جامع تجارت
- ساماندهی و نوسازی فعالیت اصناف و بازرگانان و اجرای تکلیف قانونی کلیه واحدهای صنفی به صندوق‌های مکانیزه فروش
- ارتباط کاملاً سیستمی و یکپارچه بین کلیه حلقه‌های توزیع، گمرک، بانک مرکزی، سازمان امور مالیاتی، سازمان بنادر و ..
- ساماندهی فعالیت شرکت‌های پخش و نمایندگی های شرکت‌های خارجی
- مهندسی مجدد ساختارها و فرایندها در شبکه‌های توزیع و تدوین نظام جامع توزیع در کشور که در دست تدوین می‌باشد.
- بهره‌گیری از ظرفیت شبکه‌های توزیع منتخب اعم از اتحادیه‌ها، تعاونی ها، سازمان میادین میوه و تره بار شهرداری و ۳ میلیون صنف کشور در بخش‌های دولتی، عمومی، خصوصی و تعاونی
- توسعه شبکه توزیعی در قالب فروشگاه های زنجیره ای و ارائه مشوق ها لازم به منظور استفاده بهینه و شفاف از توان مراکز صنفی و سنتی موجود در قالب طرح فرانشایز در جهت افزایش بازده نسبت به مقیاس
- توسعه فروشگاه‌های اینترنتی و دانش‌بنیان و استفاده از توان شرکت‌های پخش موجود کشور در این خصوص
- تشکیل مستمر کمیته‌های رصد و پایش کالا در بازار با حضور فعال و مشارکت تشکل‌های غیر دولتی

- نظارت و ساماندهی امور صنفی کشور با ظرفیت بالقوه حدود ۳ میلیون واحد صنفی و ۸۳۰۰ اتحادیه صنفی در کشور به عنوان شبکه سنتی و در دسترس برای توزیع کالا و ارائه خدمات در کشور و همچنین تمشیت امور اتاق های اصناف استان ها و اتاق اصناف ایران از طریق هیات عالی نظارت بر سازمان های صنفی کشور و مرکز نظارت بر امور اصناف و بازرگانان
- تامین و نظارت مستمر بر حفظ ذخایر استراتژیک و مطمئن

کنترل و نظارت

- نظارت ستادی سازمان حمایت مصرف کنندگان و تولیدکنندگان: نظارت بر واحدهای تولیدی ملی و وارد کنندگان عمده به منظور تولید و توزیع بهینه کالا (در قالب معاونت های تخصصی نظارتی و بازرسی)
- بازرسی سازمان های صمت استان ها: در حال حاضر ۲۴۰۰ بازرس در ۳۱ استان مشغول به فعالیت هستند.
- بازرسی اتاق های اصناف سراسر کشور: در حال حاضر ۱۵۰۰ بازرس به صورت مستقل بر مراکز صنفی نظارت دارند.
- بازرسی براساس گزارش ناظرین افتخاری با بهره گیری از پتانسیل ۵۰۰۰ ناظر افتخاری

بازرسی، نظارت، ثبات و تنظیم بازار

- بازرنگری در شیوه های نظارت بر بازار به لحاظ روزآمدسازی روش های بازرسی و نظارت مستند به بند ۲۳ سیاست های ابلاغی اقتصاد مقاومتی
- پیگیری و همکاری با سایر دستگاه های در زمینه سازماندهی شبکه توزیع کشور
- تقویت تشکل های مردم نهاد مؤثر در فعالیت های اقتصادی به خصوص انجمن های حمایت از حقوق مصرف کنندگان
- حمایت منطقی از تولیدکننده همزمان با حمایت از حقوق مصرف کننده
- ترویج و نهادینه کردن رعایت شعائر دینی و دوری از منهیات من جمله «کمفروشی»، «احتکار»، «غش در معامله» و «ایجاد کمبود کاذب در بازار»
- اقدام برای مردمی کردن نظارت و توسعه مشارکت مردمی
- اقدام برای نوآوری در خدمات پس از فروش

- ترغیب تولیدکنندگان برای تعویض کالای معیوب به جای تعمیر آن
- راه‌اندازی معاونت‌های بازرسی در استان‌های مختلف
- توسعه اجرای طرح ملی ناظران افتخاری به منظور کنترل و نظارت بر بازار و با هدف استفاده از نیرو، امکانات و پتانسیل‌های مردمی در سطوح مختلف اجتماعی که با توجه به اجرای طرح توسعه و ارتقای فعالیت ناظران افتخاری در سال ۱۳۹۹، حدود ۲۷۰۰ ناظر افتخاری فعال با سازمان‌های صنعت، معدن و تجارت سراسر کشور در نظارت بر بازار همکاری می‌نمایند.
- طی سال ۱۳۹۹ بطور میانگین ماهانه تعداد نزدیک به ۱۰۰۰۰ مورد گزارش در خصوص کالا و خدمات از ناظران افتخاری فعال دریافت شده است.
- اجرای طرح‌های بازرسی و رسیدگی به شکایات مردمی که عملکرد آن در جدول ۳۷ ارائه شده است.
- جدول ۳۷- عملکرد سازمان حمایت از مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان در ارتباط با بازرسی‌های انجام شده

سال	بازرسی (میلیون فقره)	پرونده‌های مشکله (هزار فقره)	تخلفات کشف شده (هزار فقره)
۱۳۹۲	۸,۸	۷۰۶	۶۷۰
۱۳۹۳	۷,۷	۳۸۸	۴۸۷
۱۳۹۴	۶,۱	۳۴۰	۴۲۱
۱۳۹۵	۴,۲	۲۶۲	۳۳۳
۱۳۹۶	۳,۲	۱۸۳	۱۹۰
۱۳۹۷	۳,۸	۲۰۰	۲۸۶
۱۳۹۸	۴,۱	۳۳۲	۳۴۷
۱۰ ماهه ۱۳۹۹	۳	۲۲۵	۲۷۷

از دلایل روند کاهشی شاخص‌های کلان بازرسی طی این مدت به موارد زیر می‌توان اشاره کرد:

- رویکرد جدید در مقوله پیش، بازرسی و نظارت از سطح واحدهای اقتصادی رویکردی پیشگیرانه و متمرکز بر گلوگاه‌های اقتصادی است تا از بروز هرگونه تخلف از سرمنشاء جلوگیری نماید.

- بهره‌گیری بهینه از توان انجمن‌های صنفی، اتحادیه‌ها و اتاق‌های اصناف کشور در امر تنظیم و کنترل بازار و با هدف نظارت اصناف بر اصناف، که با اجرای این سیاست ضمن تفویض بخش بازرسی از سطح واحدهای خرده صنفی به اتاق اصناف ایران، توان بازرسی متمرکز بر سطح واحدهای عمده اقتصادی نظیر واحدهای تولیدی صنعتی، عمده‌فروشی‌ها، انبارها و سردخانه‌ها قرار گرفته است.
- پیگیری گزارشات دریافتی از مردم از طریق سامانه ۱۲۴ که تعداد شکایات دریافتی و نتایج حاصله در جدول ۳۸ ارائه شده است. لازم به ذکر است این شکایات تماماً مورد رسیدگی قرار گرفته که نتایج رسیدگی حالت‌های مختلفی را در پی دارد.

جدول ۳۸- نتایج حاصله از گزارشات و شکایات مردمی با سامانه ۱۲۴

خدمات	کالا	تعداد شکایت	سال
۵۰۹۳۶	۳۲۳۴۲۶	۳۷۴۳۶۲	۱۳۹۲
۴۶۸۴۷	۲۵۳۱۷۵	۳۰۰۰۲۲	۱۳۹۳
۳۳۴۷۶	۲۰۱۰۴۳	۲۳۴۵۱۹	۱۳۹۴
۳۱۶۹۵	۱۷۶۲۸۴	۲۰۷۹۷۹	۱۳۹۵
۲۹۲۹۷	۱۶۰۳۶۳	۱۸۹۶۶۰	۱۳۹۶
۳۶۹۹۷	۲۲۵۶۵۲	۲۶۲۶۴۹	۱۳۹۷
۴۰۲۰۷	۲۱۷۴۳۱	۲۵۷۵۴۸	۱۳۹۸
۲۵۳۴۲	۱۷۲۰۰۸	۱۹۷۳۵۰	۱۰ ماهه ۱۳۹۹

- اجرای طرح جدید برای مصالحه و جبران خسارت شاکی که آمار شکایات منجر به مصالحه و رضایت شاکیان در جدول ۳۹ ارائه شده است.

جدول ۳۹- شکایات منجر به مصالحه و رضایت شاکیان

سال	شکایات دریافتی	منجر به مصالحه
دی ۱۳۹۴*	۱۶۴۲۶	۶۰۰
بهمن ۱۳۹۴	۱۶۱۱۸	۴۸۷
اسفند ۱۳۹۴	۱۸۱۳۸	۵۶۹
۱۳۹۵	۲۰۷۹۷۹	۶۷۱۵
۱۳۹۶	۱۸۹۶۶۰	۵۷۵۹
۱۳۹۷	۲۶۲۶۴۹	۶۲۰۵
۱۳۹۸	۲۵۷۵۴۸	۶۴۵۷
۱۰ ماهه ۱۳۹۹	۱۹۷۳۵۰	۵۹۵۵

*این طرح از دی ۱۳۹۴ آغاز گردیده است.

اصناف

اصناف کشور نقش موثر و زیربنایی در زنجیره تامین و حوزه تولید و تجارت دارند و دارای سهم قابل توجهی در اقتصاد ملی می‌باشند.

در جدول ۴۰ وضعیت مجوزهای صنفی براساس فعالیت‌ها از سال ۱۳۹۲ تا پایان دی ۱۳۹۹ ارائه شده است. از مهم‌ترین اقدامات حوزه اصناف تجهیز این واحدها به ترازوی دیجیتال می‌باشد که عملکرد آن در جدول شماره ۳۶ ارائه شده است.

جدول ۴۰- وضعیت واحدهای صنفی

سال	تولیدی	توزیعی	خدماتی	خدمات فنی
۱۳۹۲	۴۸۴۲۲	۱۱۶۸۱۴	۶۱۳۴۱	۴۰۴۳۱
۱۳۹۳	۴۴۶۷۰	۱۲۱۱۵۶	۴۹۷۸۵	۴۱۱۴۲
۱۳۹۴	۵۵۴۸۲	۱۶۱۳۸۶	۴۸۶۷۰	۵۴۹۹۶
۱۳۹۵	۶۰۰۰۷	۱۸۱۰۷۴	۴۳۷۶۵	۵۶۱۶۸
۱۳۹۶	۷۲۲۸۰	۱۸۵۱۲۴	۴۷۱۴۶	۶۲۵۵۱
۱۳۹۷	۸۳۰۸۶	۲۰۳۹۸۳	۶۰۴۰۴	۷۳۱۸۹
۱۳۹۸	۷۵۰۰۵	۱۹۱۱۹۳	۶۳۹۶۷	۶۴۴۷۷
۱۰ ماهه ۱۳۹۹	۸۹۷۶۷	۲۳۹۰۴۷	۷۹۰۵۲	۷۵۱۹۹

جدول ۴۱- عملکرد واحدهای تجهیز شده به ترازوی دیجیتال

ترازوی دیجیتال	سال
۴۳۹۲۷	۱۳۹۲
۳۸۳۶۰	۱۳۹۳
۶۷۷۷۶	۱۳۹۴
۶۰۱۵۰	۱۳۹۵
۴۸۴۶۲	۱۳۹۶
۵۲۱۵۶	۱۳۹۷
۴۶۷۴۲	۱۳۹۸
۴۹۸۱۷	۱۰ ماهه ۱۳۹۹

توسعه تجارت الکترونیک

گواهی نماد اعتماد

این گواهی از مهم‌ترین عوامل ایجاد اعتماد و اطمینان در میان کاربران خدمات الکترونیکی می‌باشد که عملکرد آن در جدول ۴۲ ارائه شده است.

جدول ۴۲- عملکرد مرتبط با گواهی نماد الکترونیکی

تعداد نماد اعتماد الکترونیکی صادره	سال
۱۰۱۹	۱۳۹۲
۳۸۶۹	۱۳۹۳
۶۴۰۸	۱۳۹۴
۱۰۴۱۸	۱۳۹۵
۹۸۶۸	۱۳۹۶
۱۳۳۱۳	۱۳۹۷
۱۴۵۵۰	۱۳۹۸
۲۷۴۳۹	۱۰ ماهه ۱۳۹۹

صدور گواهی امضای الکترونیکی

زیرساخت کلید عمومی یا PKI، به مجموعه ای از خدمات، محصولات، سیاست‌ها، فرایندها و سامانه‌های نرم‌افزاری و سخت‌افزاری گفته می‌شود که جهت مدیریت و به کارگیری گواهی‌های الکترونیکی و به منظور ارائه سرویس‌های امنیتی مختلف از قبیل احراز هویت، انکارناپذیری تراکنش‌ها، محرمانگی اطلاعات و اطمینان از عدم تغییر آن مورد استفاده قرار می‌گیرد. گواهی‌های الکترونیکی امکان استفاده از فناوری‌هایی همچون امضای دیجیتال، پست الکترونیکی امن، کارت‌های شناسایی الکترونیکی و مانند آن را برای افراد جامعه فراهم می‌کنند.

مرکز دولتی ریشه، مسئول تمام ابعاد صدور و مدیریت مراکز صدور گواهی الکترونیکی میانی و تضمین تطابق عملیات آن‌ها با سیاست‌های مصوب شورای سیاست‌گذاری است.

جدول ۴۳- صدور گواهی امضای الکترونیکی

فقره

امضا الکترونیکی	سال
۱۰۲۴۳۶	۱۳۹۲
۸۸۲۷۳	۱۳۹۳
۷۱۰۸۵	۱۳۹۴
۱۱۶۱۷	۱۳۹۵
۱۱۱۸۴	۱۳۹۶
۱۰۹۴۸۴	۱۳۹۷
۱۶۵۶۰۱	۱۳۹۸
۱۹۷۳۴۰	۱۰ ماهه ۱۳۹۹

تدارکات دولتی

با توجه به عملیاتی شدن سامانه تدارکات الکترونیکی دولت برای انواع معاملات این حوزه، تلاش شد حجم خریدهای دولتی از طریق این سامانه در تعامل با سایر دستگاه‌های اجرایی افزایش یابد. عملکرد تدارکات دولتی از طریق این سامانه در جدول ۴۴ ارائه شده است.

جدول ۴۴- عملکرد سامانه تدارکات الکترونیکی دولت از سال ۱۳۹۲ تا پایان دی ۱۳۹۹

سال	خرید			مزایده				مناقصه			
	دستگاه عضو	سفارشات خرید	تامین کننده/مناقصه گر عضو	دستگاه عضو	مزایده گر عضو	مزایده‌های منتشر شده	مزایده‌های دارای پیشنهاد	دستگاه عضو	مناقصه های منتشر شده	مناقصه های بازگشایی شده	حجم کل معاملات به میلیارد ریال
۱۳۹۲	۱۵۶	۵۵۹۳	۸۷۳	۳۱	۱۴۴۱	۱۱۳۳۹	۵۵۳۴	۲۹	۲۴	۷	۱۷۲۰
۱۳۹۳	۹۹	۸۷۶۲	۱۴۲۳	۱۰۵	۱۰۹۶	۱۶۲۳۱	۸۱۳۴	۱۲۴	۳۶۳	۱۴۴	۵۹۹۴
۱۳۹۴	۶۰۷	۱۰۴۱۵	۴۱۷۱	۳۹۶	۱۶۱۹	۲۰۶۸۵	۸۰۵۴	۵۶۵	۱۲۱۵	۵۷۴	۱۴۶۶۰
۱۳۹۵	۱۱۵۹	۱۰۸۳۱	۶۵۸۴	۸۴۷	۱۵۱۲	۲۰۴۸۴	۴۲۴۴	۹۱۶	۲۲۱۴	۱۱۹۸	۴۸۱۴۳
۱۳۹۶	۱۱۴۳	۳۵۲۴۷	۲۲۲۷۱	۶۷۳	۴۰۷۰	۲۶۶۲۱	۴۹۸۲	۶۸۸	۱۴۵۶۷	۶۴۴۴	۱۳۴۶۳۲
۱۳۹۷	۲۶۵۶	۱۲۲۱۵۷	۱۴۵۲۰	۸۷۲	۷۶۷۲	۳۴۰۲۷	۱۱۱۷۸	۸۳۵	۲۹۵۸۸	۱۸۷۰۲	۴۷۰۰۶۹
۱۳۹۸	۲۷۰۲	۲۱۶۸۲۹	۱۴۲۷۹	۱۲۶۱	۱۵۷۴۸	۵۷۲۲۳	۱۸۶۰۸	۱۰۱۰	۳۶۷۷۳	۲۱۲۴۸	۱۱۹۹۸۶۲
۱۰ ماهه ۱۳۹۹	۱۰۹۷	۲۳۹۰۰۷	-	۷۲۱	-	۵۲۳۳۸	۱۸۳۷۴	۵۷۱	۳۹۵۰۰	۱۶۳۲۳	۱۲۲۵۷۸۸

بهبود فضای کسب و کار مرتبط با بخش صنعت، معدن و تجارت

بهبود فضای کسب و کار و رفع موانع

یکی از اولویتهای دولت برای ایجاد تحرک در نظام اقتصادی کشور، تمرکز بر رفع موانع و بهبود فضای کسب و کار می باشد. شرایط محیطی حاکم بر فعالیتهای تولیدی و تجاری به عوامل متعددی از جمله شفافیت و ثبات قوانین، ثبات در پارامترهای کلان اقتصادی، اعتماد به نظام اداری، فضای سیاسی و امنیتی کشور و فرهنگ مصرفی جامعه بستگی دارد. لذا فعالیت دستگاههای مختلف و تعامل میان آنها در بهبود نسبی فضای کسب و کار، بسیار حائز اهمیت بوده و این مهم نیازمند برنامه‌ای جامع در سطح ملی و همچنین مدیریت آن در سطح کلان و خرد می باشد.

در این راستا وزارت متبوع به عنوان متولی امور حاکمیتی در امر تولید و تجارت، موضوع

بهبود فضای کسب و کار را به عنوان یکی از راهبردهای اصلی و اساسی خود مورد توجه قرار داده که اهم اقدامات انجام شده در این بخش تشریح می‌گردد.

اصلاح ضوابط، مقررات، فرایندها و دستورالعمل‌ها

مصوبات، ضوابط، فرایندها و دستورالعمل‌های جاری وزارت در بخش‌های مختلف مورد بازنگری قرار گرفت و اصلاحات مورد نیاز به مراجع ذیربط پیشنهاد و در برخی موارد که با اختیارات وزارت قابل اصلاح بود، موارد اشاره شده اصلاح شد.

برای دستورالعمل‌ها این بازنگری منجر به اصلاح دستورالعمل‌های قبلی و در برخی موارد تدوین و ابلاغ دستورالعمل‌های جدید گردید.

در جداول شماره ۴۵، ۴۶ و ۴۷ فهرست دستورالعمل‌های ابلاغی طی این مدت ارائه شده است.

جدول ۴۵- دستورالعمل‌های مرتبط به بخش صنعت و معدن طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸

سال	موضوع
۱۳۹۲	صدور جواز تأسیس و پروانه بهره‌برداری برای طرح‌های واحدهای صنعتی
۱۳۹۳	صدور پروانه واحد طراحی و مونتاژ آسانسور
۱۳۹۳	صدور جواز تأسیس برای رشته فعالیت‌های خاص صنعتی و معدنی
۱۳۹۵	صدور جواز تأسیس و پروانه بهره‌برداری صنایع پیشرفته و شرکت‌ها و موسسات دانش‌بنیان
۱۳۹۵	تامین مالی بنگاه‌های کوچک و متوسط و طرح‌های نیمه‌تمام در راستای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی
۱۳۹۵	نحوه انتخاب و فعالیت شرکت ارزیاب
۱۳۹۵	ساماندهی عرضه و تقاضای اتانول (الکل) در کشور
۱۳۹۶	تامین مالی بنگاه‌های کوچک و متوسط و طرح‌های نیمه‌تمام در راستای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی
۱۳۹۶	بازسازی و نوسازی بنگاه‌های تولیدی راستای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی
۱۳۹۷	ماده (۷) آیین نامه اجرایی ماده (۱۳) قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز برای کالاهای مشمول گروه کالایی منسوجات و پوشاک
۱۳۹۸	صدور جواز تأسیس و پروانه بهره‌برداری برای فعالیت استخراج رمز ارز

جدول ۴۶- دستورالعمل‌های مرتبط به بخش تجارت طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۸

سال	موضوع
۱۳۹۲	نحوه انتخاب و اعزام رایزنان بازرگانی، صنعتی و معدنی در خارج از کشور
۱۳۹۳	نحوه برگزاری انتخاب نمایندگان اتاق اصناف استان‌ها در اتاق اصناف ایران (موضوع ماده ۴۲ قانون نظام صنفی)
۱۳۹۳	نحوه صدور گواهی فعالیت نمایندگی رسمی شرکت خارجی در کشور (اصلاحیه - تاریخ اجراء از ۱۳۹۳/۶/۱۵)
۱۳۹۳	بندهای "ش" ماده «۳۷» و "۶" ماده «۴۵» قانون نظام صنفی
۱۳۹۳	واردات خودروهای سواری توسط اشخاص حقیقی و حقوقی فاقد نمایندگی رسمی
۱۳۹۳	ماده «۴» آیین‌نامه اجرایی قانون توسعه و حمایت از صنایع دریایی
۱۳۹۳	ثبت سفارش و واردات خودرو سواری
۱۳۹۳	ضوابط واردات خودرو سواری
۱۳۹۳	تهیه ضوابط تعیین قیمت خودروهای وارداتی
۱۳۹۴	اصلاحیه دستورالعمل واردات خودروهای سواری
۱۳۹۴	نحوه صدور گواهی فعالیت نمایندگان رسمی، دفاتر، شعب و عاملیت فروش شرکت‌های خارجی در کشور
۱۳۹۴	نحوه صدور جواز تاسیس فروشگاه‌های بزرگ چندمنظوره و زنجیره‌ای
۱۳۹۴	تکمیل دستورالعمل واردات خودروهای سواری
۱۳۹۴	نحوه تنظیم ساعات کار و ایام تعطیل واحدهای صنفی
۱۳۹۵	اصلاحیه دستورالعمل نحوه صدور جواز تاسیس فروشگاه‌های بزرگ چند منظوره و زنجیره‌ای
۱۳۹۵	گواهی فعالیت نمایندگان، توزیع‌کنندگان، دفاتر و شعب شرکت‌های خارجی عرضه کننده کالاهای سرمایه‌ای
۱۳۹۵	نحوه صدور گواهی فعالیت نمایندگان و شعب شرکت‌های خارجی عرضه‌کننده پوشاک در ایران
۱۳۹۵	خدمات فروش و پس از فروش باتری و ذخیره‌سازهای انرژی
۱۳۹۵	ضوابط اجرایی ماده (۴) قانون حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان در بخش واردات
۱۳۹۵	ضوابط اجرایی ماده ۴ قانون حمایت از حقوق مصرف‌کنندگان در بخش واردات
۱۳۹۷	بررسی در خواست‌های ثبت سفارش توسط سازمان‌های استانی

جدول ۴۷- سایر دستورالعمل طی سالهای ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۸

سال	موضوع
۱۳۹۳	نحوه تدوین دستورالعمل‌های وزارت صنعت، معدن و تجارت
۱۳۹۳	برنامه جامع مدیریت بهداشت، ایمنی، محیط‌زیست و انرژی
۱۳۹۳	ایجاد شورای راهبری توسعه مدیریت دستگاه‌های اجرایی و استانی
۱۳۹۴	شماره ۱۰۰۶/۱ مورخ ۱۳۹۴/۲/۲۲- ورزش کارکنان وزارت صنعت، معدن و تجارت
۱۳۹۴	تشکیل شورای سیاست‌گذاری و راهبردی آموزش، پژوهش و فناوری بخش صنعت، معدن و تجارت
۱۳۹۴	ضوابط صدور پروانه بهره‌برداری تولید فناوری اطلاعات (تولید نرم‌افزار) به شماره ۴۰۱۷/۳
۱۳۹۴	الزام به روزرسانی اطلاعات و ارائه آمار حوزه صنعت، معدن و تجارت
۱۳۹۴	تشکیل شورای عالی بهداشت، ایمنی، محیط‌زیست و انرژی وزارت صنعت، معدن و تجارت
۱۳۹۴	استقرار چرخه مدیریت بهره‌وری در وزارت صنعت، معدن و تجارت
۱۳۹۴	اصلاح دستورالعمل فرآیندهای دریافت پروانه بهره‌برداری تولید فناوری اطلاعات (تولید نرم‌افزار)
۱۳۹۴	اصلاح دستورالعمل دخانیات
۱۳۹۵	دستورالعمل ارزیابی ریسک مخاطرات بهداشتی مواد شیمیایی
۱۳۹۵	تشکیل کمیته تخصصی انرژی
۱۳۹۶	نحوه پذیرایی
۱۳۹۶	دستورالعمل اجرایی نقلیه
۱۳۹۶	آموزش قبل از شروع کار مباحث بهداشت ایمنی محیط‌زیست و انرژی
۱۳۹۶	گزارش دهی و تجزیه و تحلیل حوادث
۱۳۹۶	اجرا و نظارت بر مطالعات ارزیابی اثرات زیست محیطی و پیوست سلامت
۱۳۹۷	دستورالعمل اجرایی نحوه انتخاب و انتصاب مدیران حرفه‌ای وزارت صنعت، معدن و تجارت
۱۳۹۸	تسهیل تسویه بدهی بدهکاران به طرح تملک دارایی‌های سرمایه‌ای "کمک به ارتقاء نوآوری و توسعه صنایع نوین" به شماره طبقه بندی ۱۳۰۴۰۱۱۰۱۱
۱۳۹۸	صدور جواز تاسیس و پروانه بهره‌برداری مجتمع‌های بزرگ متمرکز قالیبافی و واحدهای تولیدی فرش دستباف

سال	موضوع
۱۳۹۸	تمدید و اصلاح دستورالعمل نحوه پذیرایی
۱۳۹۸	دستورالعمل اجرایی مکاتبات اداری و نظام دبیرخانه بدون کاغذ و یکپارچه
۱۳۹۸	انتخاب و انتصاب رایزنان بازرگانی وزارت صنعت، معدن و تجارت

تفویض اختیار

جهت کاهش حجم تصدی‌های دولتی و افزایش چابکی و کیفیت در خدمت‌رسانی و با هدف ارتقای مشارکت‌های مردمی تخصصی در حوزه تولید و تجارت در انجام امور اجرایی، در آبان ماه سال ۱۳۹۸ هفت مورد از اختیارات قابل واگذاری وزارت صنعت، معدن و تجارت به شرح ذیل به خانه‌های صنعت، معدن و تجارت در ۱۴ استان تفویض شد و در سال ۹۹ در سایر استان‌ها نیز اجرا گردید.

- ارائه معاضدت و مشاوره در ارتباط با صدور مجوزهای تأسیس و توسعه داخل شهرک‌های صنعتی
- همکاری، نظارت و ارائه پیشنهاد در خصوص تخصیص و توزیع سوخت واحدهای صنعتی و معدنی
- برگزاری و مدیریت مراسم روز ملی صنعت و معدن در سطح استانی و ملی با مشارکت سایر تشکلهای
- دعوت از نماینده خانه صنعت، معدن و تجارت در شورای عالی معادن و شورای معادن استان (بدون حق رأی) با نظر شورا
- عضویت یکی از اعضای هیأت مدیره خانه صنعت، معدن و تجارت استان‌ها در هیأت مدیره شرکت شهرک‌های صنعتی استان
- شناسایی واحدهای تولیدی مشکل‌دار و برگزاری جلسات کارشناسی برای بررسی مسایل مربوطه و معرفی به دبیرخانه ستاد تسهیل استان‌ها جهت بررسی در ستاد
- دعوت از نماینده خانه صنعت، معدن و تجارت در کمیته‌ها، کمیسیون‌ها و جلسات مرتبط با بخش تولید توسط سازمان صنعت، معدن و تجارت استان‌ها جهت بهره‌مندی از نظرات بخش خصوصی در تصمیم‌گیری‌ها، برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌ها

تأمین منابع مالی و توسعه سرمایه‌گذاری

تسهیلات رونق تولید

این پروژه به عنوان یکی از بزرگترین و موفق‌ترین پروژه‌های سال ۱۳۹۵ در سطح دولت بود که با هدف رونق تولید در صنایع کوچک و متوسط با توجه به تأکیدات مقام معظم رهبری در ابتدای سال ۱۳۹۵ و سیاست‌های دولت اجرا شد. در ابتدای شروع طرح فقط واحدهای تحت پوشش وزارت صنعت، معدن و تجارت مد نظر قرار گرفته بود که با توجه به ظرفیت ملی ایجاد شده در سطح کشور و موافقت وزیر صنعت، معدن و تجارت و ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی، واحدهای جهاد کشاورزی نیز به این پروژه اضافه شدند. برای این پروژه اقدامات متعددی در سطح وزارت اجرا شد که اهم آنها عبارتند از:

- تدوین و ابلاغ دستورالعمل مربوطه
- هماهنگی با بانک مرکزی و ابلاغیه بانک مذکور جهت رفع محدودیت‌های مرتبط با جذب تسهیلات از جمله:
 - رفع محدودیت تخصیص اعتبارات به واحدهایی که دارای بدهی معوق می‌باشند و امکان امهال یکساله بدهی‌های غیرجاری آنان و رفع اثر چک‌های برگشتی
 - رفع محدودیت مرتبط با نسبت مالکانه، براساس مساعدت دولت
- هماهنگی‌های گسترده با بانک‌های عامل و فعال در این طرح برای جلب مشارکت، هم‌افزایی اجرای طرح و رفع مسائل و مشکلات حین اجرای طرح
- هماهنگی لازم با سازمان امور مالیاتی و ابلاغ بخشنامه از طرف آن سازمان جهت تقسیط پلکانی بدهی‌های مالیاتی واحدهای تولیدی با تفویض اختیار به مدیران استانی و همزمان صدور گواهی لازم برای اعطای تسهیلات
- هماهنگی لازم با سازمان تأمین اجتماعی و ابلاغیه از سوی آن سازمان جهت تقسیط بدهی‌های معوقه واحدهای تولیدی
- راه‌اندازی سامانه الکترونیکی و فرایند اجرایی
- فعالسازی کارگروه تسهیل استانی و ایجاد کارگروه ملی رفع موانع تولید
- برگزاری چندین همایش ملی در سطح استانداران و مدیران عامل بانک‌ها
- استفاده از ظرفیت صندوق ضمانت سرمایه‌گذاری صنایع کوچک

- ایجاد ساز و کار لازم برای پذیرش واحدهای بخش کشاورزی
- بررسی، تطبیق و ثبت اطلاعات تسهیلات پرداخت مستقیم بانکها
- برگزاری جلسات، کارگاه‌های آموزشی و همایش‌های توجیهی برای کلیه دست اندرکاران در سطوح ملی و استانی
- صدور ابلاغیه و تکلیف به سازمان‌های استانی برای بازدید دوره‌ای و نظارت بر واحدهایی که تسهیلات دریافت کرده‌اند

جدول ۴۸- تامین مالی بنگاه‌های تولیدی کوچک، متوسط و طرح‌های نیمه تمام با پیشرفت بالای ۶۰٪ در راستای اقتصاد مقاومتی

میلیارد ریال

سال	ثبت نام	معرفی به بانک		مجموع پرداختی	
		تعداد	مبلغ	تعداد	مبلغ
۱۳۹۵	۵۸۸۷۶	۲۹۲۸۸	۲۵۵۲۸۳	۲۵۶۹۷	۱۸۰۶۹۵
۱۳۹۶	۴۴۴۰۱	۲۰۲۲۷	۱۶۵۵۱۴	۲۸۴۱۶	۲۰۵۳۹۶
۱۳۹۷	۱۶۵۴۶	۱۰۲۹۶	۲۳۰۵۸۸	۳۷۰۶۹	۲۵۴۳۳۴
۱۳۹۸	۱۶۵۵۵	۱۰۰۸۸	۳۴۸۱۶۳	۲۰۹۳۰	۳۳۵۷۷۳
۱۰ ماهه ۱۳۹۹	۱۳۰۴۴	۷۸۴۵	۳۱۹۹۷۶,۷	۳۴۳۹	۱۰۱۹۴۱,۴

تسهیلات برنامه تولید و اشتغال (تبصره ۱۸)

طرح رونق تولید از محل تبصره ۱۸ قانون بودجه کل کشور با انعقاد تفاهم‌نامه همکاری مشترک فی مابین سازمان برنامه و بودجه کشور و وزارت صنعت، معدن و تجارت جهت برنامه تولید و اشتغال واحدهای صنعتی کوچک و متوسط مستقر در شهرک‌ها و نواحی صنعتی عملیاتی گردید. خلاصه عملکرد این برنامه در جدول ذیل مشاهده می‌شود.

جدول ۴۹- تسهیلات برنامه تولید و اشتغال (تبصره ۱۸) از ابتدای اسفند ۱۳۹۷ تا پایان دی ۱۳۹۹

میلیارد ریال

مجموع پرداختی		معرفی به بانک		ثبت نام	عنوان
مبلغ	تعداد	مبلغ	تعداد		
۸۲۲۵۸,۵	۱۳۸۵	۲۱۹۸۶۷,۱	۲۹۴۱	۷۳۹۴	تسهیلات برنامه تولید و اشتغال (تبصره ۱۸)

تضمین و تامین مالی

تامین مالی مناسب و کافی از مهم‌ترین موضوعات بخش تولید و تجارت بوده و کارکرد مناسب این حوزه تاثیر مستقیم و موثری در شاخص‌های این بخش دارد. از اقدامات اساسی و متناوب این وزارت پیگیری از بانک مرکزی و موسسات مالی و اعتباری برای تامین سرمایه در گردش و سرمایه ثابت این بخش می‌باشد.

این وزارت با پایش مستمر عملکرد بانک‌ها و موسسات مالی و اعتباری سعی داشته با استفاده از ظرفیت‌های موجود کشور سهم بیشتری از منابع بانکی را به بخش تولید و تجارت هدایت نماید.

با پیگیری‌های مستمر در قانون برنامه ششم تصویب شد که سهم بخش صنعت و معدن از تسهیلات بانکی به ۴۰ درصد تا پایان برنامه افزایش یابد.

از طرفی با توجه به مخاطرات بالای تامین منابع مالی مورد نیاز در بخش‌های تولید و تجارت و ضرورت پشتیبانی و حمایت از بنگاه‌های تولیدی و تجاری برای رفع نیازهای نقدینگی، صندوق‌هایی با مأموریت پرداخت تسهیلات و یا ضمانت تسهیلات دریافت شده در وزارت صنعت، معدن و تجارت ایجاد شده است.

از مهم‌ترین اقداماتی که طی این مدت برای تقویت این صندوق‌ها صورت پذیرفت به موارد زیر می‌توان اشاره کرد:

- توسعه مأموریت‌ها و حوزه‌های تحت پوشش صندوق حمایت از تحقیقات و توسعه صنایع الکترونیک که با توجه به قانون احکام دائمی توسعه کشور این صندوق به صندوق حمایت از صنایع پیشرفته تغییر نام و مأموریت یافت.
- جلوگیری از تجمع صندوق‌ها با اصلاح ماده ۱۶ قانون حداکثر استفاده از توان تولیدی و

خدماتی در ماده ۳۲ قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور
 ● افزایش سرمایه صندوق‌ها برای تقویت و توسعه ارائه خدمات که در جدول ۵۰ ارائه شده
 است.

جدول ۵۰- افزایش سرمایه صندوق‌های تحت پوشش وزارت

واحد: میلیارد ریال

سال	صندوق ضمانت صادرات ایران	صندوق توسعه صنایع دریایی	صندوق ضمانت سرمایه‌گذاری صنایع کوچک	صندوق حمایت از تحقیقات و توسعه صنایع پیشرفته
۱۳۹۲	۵۷۱۴	-	۱۸	-
۱۳۹۳	۴۶	۶۸	۸۰	-
۱۳۹۴	-	۶۸	۷۷۲	۷۴۲
۱۳۹۵	۵۹۸۶,۴	۶۸	۳,۵	-
۱۳۹۶	-	۶۸	-	-
۱۳۹۷	-	۸۱۰	-	-
۱۳۹۸	-	۱۱۰۰	۱۰۰۰	-

صندوق ضمانت صادرات ایران

این صندوق با هدف پشتیبانی و حمایت از صادرات کالاهای ایرانی به کشورهای هدف ایجاد شده و از طریق ارائه ضمانت و یا پوشش بیمه‌ای، صادرکنندگان را حمایت می‌کند. در جدول ۵۱ عملکرد این صندوق ارائه شده است.

جدول ۵۱- عملکرد صندوق ضمانت صادرات ایران

سال	مجموع پوشش‌ها (میلیون دلار)	خسارت پرداختی (میلیارد ریال)	باز یافت خسارت (میلیارد ریال)
۱۳۹۲	۱۰۷۵,۵	۶۲۱,۶	۶۲۰
۱۳۹۳	۷۱۶,۵	۶۹۲	۱۰۱۶
۱۳۹۴	۹۱۷,۵	۱۱۳۴	۶۷۲
۱۳۹۵	۱۵۸۷	۱۲۷۳	۷۴۹,۵
۱۳۹۶	۱۷۶۲	۶۵۸	۵۳۲
۱۳۹۷	۲۱۷۲	۶۵۴	۸۴۷

سال	مجموع پوشش‌ها (میلیون دلار)	خسارت پرداختی (میلیارد ریال)	بازیافت خسارت (میلیارد ریال)
۱۳۹۸	۲۶۴۵	۱۳۹۱	۵۲۹
۱۰ ماهه ۱۳۹۹	۲۸۵۲	۲۴۷۴	۴۳۷

صندوق توسعه صنایع دریایی

جدول ۵۲- عملکرد صندوق توسعه صنایع دریایی

واحد: میلیون ریال

عنوان شاخص	نوع	۱۳۹۲ و ۱۳۹۳		۱۳۹۴		۱۳۹۵		۱۳۹۶		۱۳۹۷		۱۳۹۸		۱۰ ماهه ۱۳۹۹	
		ارزش	تعداد	ارزش	تعداد	ارزش	تعداد	ارزش	تعداد	ارزش	تعداد	ارزش	تعداد	ارزش	تعداد
تسهیلات بررسی شده	تعمیرات شناور	۱۲۲,۳۰۰	۳۳	۱۸۹,۸۰۰	۳۴	۳۷۵,۳۶۹	۳۳	۲۷۴,۷۰۰	۳۱	۱۹۶,۹۰۰	۱۲	۳۴۶,۵۹۱	۵	۱۸۰,۰۰۰	
	ساخت شناور	۷۸,۵۰۰	۶	۳۵۴,۰۰۰	۱۶	۳,۸۳۳,۸۹۶	۲۸	۱,۸۲۳,۱۰۰	۱۹	۳,۰۳۵,۶۵۰	۱۸	۲,۱۱۹,۵۶۰	۴۳	۲,۰۳۴,۵۱۸	
	تجهیزات و زیرساخت	۲۰,۰۰۰	۲	۱۵۷,۴۷۰	۹	۳۱۶,۴۰۰	۴	۱,۴۸۳,۷۰۰	۱۱	۱۲۵,۳۹۳	۴	۳۷۶,۵۵۷	۱	۸۳۰,۰۰۰	
	سرمایه در گردش	۰	۰	۰	۰	۳۵۸,۵۰۰	۸	۵۰,۰۰۰	۱	۴۱۰,۰۰۰	۴	۳۶۳,۰۰۰	۲	۹۰,۰۰۰	
	ضمانت‌نامه	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۹۶,۶۵۰	۲	۳۳,۵۰۰	۱	۱۱,۲۰۳	۰	۰	
	کارآفرینی	۰	۰	۰	۰	۲۲,۸۰۰	۱۲	۷۴,۲۰۰	۵۷	۲۵۹	۲۱۹,۴۴۰	۱۷۸	۲۸۴,۳۳۰	۹۰	۱۸۵,۸۳۰
	تسهیلات متقاضی یارانه	۰	۰	۰	۰	۱۰۱,۰۰۰	۸	۵۲,۷۰۰	۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰
	جمع کل	۳۱	۳۲۰,۸۰۰	۵۹	۷۰۱,۲۷۰	۹۳	۴,۹۴۷,۹۶۵	۱۳۳	۳,۸۵۴,۰۵۰	۲۹۸	۴,۰۱۰,۸۸۳	۲۱۷	۴,۵۰۱,۶۴۱	۱۴۱	۳,۳۳۰,۳۴۸

عنوان شاخص	نوع		۱۳۹۲ و ۱۳۹۳		۱۳۹۴		۱۳۹۵		۱۳۹۶		۱۳۹۷		۱۳۹۸		۱۰ ماهه ۱۳۹۹	
	تعداد	ارزش	تعداد	ارزش	تعداد	ارزش	تعداد	ارزش	تعداد	ارزش	تعداد	ارزش	تعداد	ارزش	تعداد	ارزش
تسهیلات تأیید شده	تعمیرات شناور	۱۳	۶۶,۵۰۰	۲۰	۱۰۴,۹۰۰	۲۴	۱۳۱,۷۱۶	۳۴	۱۹۳,۹۴۹	۱۵	۱۳۸,۷۳۰	۶	۶۶,۰۰۰	۵	۱۵۳,۶۰۰	
	ساخت شناور	۱	۷,۵۰۰	۴	۱۶۹,۲۰۰	۱۴	۱,۹۲۲,۰۲۰	۱۴	۱,۶۱۶,۶۹۰	۱۷	۲,۰۰۴,۱۰۴	۱۴	۲,۴۲۶,۴۰۰	۳۳	۱,۰۴۵,۲۲۰	
	تجهیزات و زیرساخت	۰	۰	۴	۳۵,۰۰۰	۲	۲۰۲,۰۸۵	۵	۳۶۹,۴۴۰	۲	۲۴۴,۰۰۰	۳	۱۴۹,۰۰۰	۰	۰	
	سرمایه در گردش	۰	۰	۰	۰	۳	۳۲۷,۵۰۰	۲	۹۰,۰۰۰	۳	۳۲۶,۰۰۰	۲	۱۱۵,۰۰۰	۱	۴۰,۰۰۰	
	ضممت‌نامه	۰	۰	۰	۰	۲	۰	۲	۹۶,۶۵۰	۳	۲۲,۵۰۰	۳	۲۷,۶۹۶	۰	۰	
	کارآفرینی	۰	۰	۰	۰	۳۴	۰	۳۴	۴۹,۵۰۰	۲۵۹	۲۱۹,۴۴۰	۱۳۵	۲۰۰,۷۸۰	۸۱	۱۵۵,۴۲۰	
	تسهیلات متقاضی یارانه	۰	۰	۰	۰	۵	۷۷,۵۰۰	۵	۷۶,۲۰۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
	جمع کل	۱۴	۷۴,۰۰۰	۲۸	۳۰۹,۱۰۰	۴۸	۲,۵۵۰,۸۲۱	۹۶	۲,۴۹۲,۴۲۹	۲۹۹	۲,۹۶۵,۷۷۴	۱۶۳	۲,۹۸۴,۸۷۶	۱۱۰	۱,۳۹۴,۲۴۰	

عنوان شاخص	نوع		۱۳۹۲ و ۱۳۹۳		۱۳۹۴		۱۳۹۵		۱۳۹۶		۱۳۹۷		۱۳۹۸		۱۰ ماهه ۱۳۹۹	
	تعداد	ارزش	تعداد	ارزش	تعداد	ارزش	تعداد	ارزش	تعداد	ارزش	تعداد	ارزش	تعداد	ارزش	تعداد	ارزش
تسهیلات مصوب‌شده در بانک	تعمیرات شناور	۱۱	۵۶,۵۰۰	۱۲	۷۳,۲۰۰	۱۳	۸۱,۷۱۰	۱۲	۷۷,۶۳۶	۱۶	۸۲,۶۸۸	۳	۳۰,۲۰۰	۷	۱۷۳,۶۰۰	
	ساخت شناور	۱	۷,۵۰۰	۱	۸,۰۰۰	۱	۱۵۰,۰۰۰	۲	۳۲۶,۹۴۴	۵	۶۵۲,۸۰۰	۲	۷۷,۵۶۰	۲	۳۴۷,۸۶۲	
	تجهیزات و زیرساخت	۰	۰	۰	۰	۱	۲,۰۸۵	۱	۱۰۰,۰۰۰	۱	۲۰۰,۰۰۰	۰	۰	۲	۳۸,۰۰۰	
	سرمایه در گردش	۰	۰	۰	۰	۲	۲۲۰,۰۰۰	۳	۹۴,۸۵۰	۱	۴۰,۰۰۰	۳	۳۹۶,۰۰۰	۲	۵۵,۰۰۰	
	ضمانت‌نامه					۲	۹۶,۶۵۰	۱	۷,۰۰۰	۳	۲۷,۶۹۶	۰	۰	۰	۰	
	کارآفرینی	۰	۰	۰	۰	۳۴	۴۹,۵۰۰	۲۵۹	۲۱۹,۴۴۰	۱	۲۵۹	۱۳۰	۱۸۵,۷۸۰	۶۴	۱۳۴,۶۰۰	
	تسهیلات متقاضی یارانه	۰	۰	۰	۰	۵	۷۶,۲۰۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
	جمع کل	۱۲	۶۴,۰۰۰	۱۳	۸۰,۲۰۰	۱۷	۴۵۳,۷۹۵	۵۹	۸۲۱,۷۸۰	۲۸۳	۱,۲۰۳,۹۲۸	۱۴۱	۷۱۷,۲۳۶	۷۷	۱۳۹,۰۶۲	

صندوق ضمانت سرمایه‌گذاری صنایع کوچک

ماموریت این صندوق، فراهم آوردن راهکارهای اثربخش و کارا در توسعه سرمایه‌گذاری صنایع کوچک از طریق صدور ضمانت‌نامه می‌باشد. متقاضیان دریافت ضمانت‌نامه می‌توانند جهت بهره‌مندی از خدمات این صندوق با مراجعه به سامانه صندوق نسبت به ثبت درخواست خود به صورت الکترونیکی اقدام نمایند. درخواست‌های ثبت شده از طریق نمایندگان صندوق مستقر در شرکت شهرک‌های صنعتی استان‌ها که معاونین صنایع کوچک شرکت شهرک‌های صنعتی استانی می‌باشند بررسی شده و به صندوق ارسال می‌گردد. در جداول ۵۳ و ۵۴ عملکرد این صندوق ارائه شده است.

جدول ۵۳- ضمانت‌نامه‌های صادره و تمدیدی

واحد: فقره- میلیارد ریال

سال	تعداد صادره	مبلغ صادره	تعداد تمدیدی	مبلغ تمدیدی	تعداد کل	مبلغ کل
۱۳۹۲	۲۹	۱۵۴,۹	۲۰	۹۹,۶	۴۹	۲۵۴
۱۳۹۳	۵۷	۲۰۱,۲	۱۹	۱۰۰,۹	۷۶	۳۰۲
۱۳۹۴	۲۵۲	۹۷۰,۰	۲۸	۱۲۴,۷	۲۸۰	۱,۰۹۵
۱۳۹۵	۲۳۳	۱۲۸۶,۴	۱۱۵	۵۴۶,۹	۳۴۸	۱,۸۳۳
۱۳۹۶	۱۸۸	۱۶۵۵,۰	۱۶۳	۹۷۶,۷	۳۵۱	۲,۶۳۲
۱۳۹۷	۹۸	۸۶۷,۹	۱۹۵	۱۲۷۲,۴	۲۹۳	۲,۱۴۰
۱۳۹۸	۲۴	۱۸۸,۶	۱۳۳	۹۳۲,۰	۱۵۷	۱,۱۲۱
۱۰ ماهه ۱۳۹۹	۲۱	۲۱۰	۹۱	۶۳۹	۱۱۲	۸۴۹

جدول ۵۴- ضمانت‌نامه‌های صادره به تفکیک نوع ضمانت‌نامه

واحد: فقره- میلیارد ریال

سال	نوع ضمانت‌نامه	مبلغ	تعداد
۱۳۹۲	اعتباری توسعه	۶,۱	۳
	اعتباری سرمایه در گردش	۱۳۲,۸	۲۳
	اعتباری ایجاد	۱۱۵,۶	۲۳
۱۳۹۳	اعتباری توسعه	۵۹,۰	۲۴
	اعتباری سرمایه در گردش	۱۱۹,۸	۲۴
	اعتباری ایجاد	۱۲۳,۳	۲۸
۱۳۹۴	اعتبار خریدار	۷۵,۵	۸
	اعتباری توسعه	۲۳۴,۸	۵۸
	اعتباری سرمایه در گردش	۴۴۴,۰	۸۲
	اعتباری ایجاد	۲۹۸,۱	۸۳
	پیش پرداخت	۱۹,۰	۱۵
	حسن انجام کار	۱۷,۶	۱۸
۱۳۹۵	شرکت در مناقصه	۵,۷	۱۶
	اعتبار خریدار	۲۹,۴	۱۰
	اعتباری توسعه	۱۶۷,۲	۳۰
	اعتباری سرمایه در گردش	۸۵۸,۶	۱۱۳
	اعتباری ایجاد	۶۱۶,۲	۹۰
	پیش پرداخت	۹۵,۶	۳۱
	حسن انجام کار	۴۵,۷	۴۲
شرکت در مناقصه	۲۰,۶	۳۲	

تعداد	مبلغ	نوع ضمانت نامه	سال
۳	۳۰,۵	اعتبار خریدار	۱۳۹۶
۳۳	۲۵۸,۸	اعتباری توسعه	
۱۴۴	۱۲۳۲,۲	اعتباری سرمایه در گردش	
۸۷	۹۵۵,۶	اعتباری ایجاد	
۲۳	۵۹,۶	پیش پرداخت	
۴۶	۷۳,۶	حسن انجام کار	
۱۵	۲۱,۴	شرکت در مناقصه	
۷	۳۵,۶	اعتبار خریدار	۱۳۹۷
۲۹	۲۲۱,۳	اعتباری توسعه	
۱۲۲	۱۱۰۸,۸	اعتباری سرمایه در گردش	
۷۲	۶۶۳,۳	اعتباری ایجاد	
۲۲	۴۱,۴	پیش پرداخت	
۳۹	۶۴,۸	حسن انجام کار	
۲	۵,۲	شرکت در مناقصه	
۳	۲۰,۲	اعتبار خریدار	۱۳۹۸
۶	۳۳,۲	اعتباری توسعه	
۷۳	۶۷۶,۵	اعتباری سرمایه در گردش	
۲۲	۲۸۴,۸	اعتباری ایجاد	
۱۴	۳۳,۹	پیش پرداخت	
۳۴	۶۳,۳	حسن انجام کار	
۵	۸,۶	شرکت در مناقصه	

سال	نوع ضمانت‌نامه	مبلغ	تعداد
۱۰ ماهه ۱۳۹۹	اعتبار خریدار	۳۰	۳
	اعتباری توسعه	۴۴	۵
	اعتباری سرمایه در گردش	۵۰۹	۵۲
	اعتباری ایجاد	۱۱۳	۱۶
	پیش پرداخت	۳۶	۱۳
	حسن انجام کار	۵۳	۱۹
	شرکت در مناقصه	۵	۴
مجموع	۸۴۹	۱۱۲	

صندوق حمایت از تحقیقات و توسعه صنایع پیشرفته

این صندوق با هدف حمایت از سرمایه‌گذاری ریسک‌پذیر و ارائه خدمات کارشناسی، صدور ضمانت‌نامه و حمایت مالی و اعتباری از تحقیقات و توسعه صنایع پیشرفته از طریق ارائه تسهیلات و یا اعطای کمک‌های بلاعوض به افراد حقیقی یا حقوقی تشکیل شده است.

جدول ۵۵- عملکرد صندوق حمایت از تحقیقات و توسعه صنایع پیشرفته

واحد: فقره- میلیارد ریال

سال	قرار داد منعقد شده	مبلغ قرارداد منعقد شده	ضمانت‌نامه	مبلغ ضمانت‌نامه	تسهیلات پرداختی	باز پرداخت تسهیلات اعطایی
۱۳۹۲	۲۹	۱۲۷	۳	۵,۵	۱۶۹	۲۰۴
۱۳۹۳	۲۷	۲۹۹	۳	۴	۱۸۹	۲۳۳
۱۳۹۴	۱۰۷	۹۸۰	۱۳	۲۶۳	۵۲۳	۲۰۷
۱۳۹۵	۱۶۰	۶۶۷	۹۶	۵۰۴	۶۳۵	۴۳۰
۱۳۹۶	۱۵۶	۸۰۲	۱۵۶	۶۲۰	۵۴۵	۶۲۵

سال	قرار داد منعقد شده	مبلغ قرارداد منعقد شده	ضمانت نامه	مبلغ ضمانت نامه	تسهیلات پرداختی	باز پرداخت تسهیلات اعطایی
۱۳۹۷	۸۸	۶۱۶	۱۳۹	۷۰۹	۵۳۷	۶۲۴
۱۳۹۸	۷۴	۷۳۴	۱۵۱	۸۶۸	۶۱۶	۶۸۱
۱۰ ماهه ۱۳۹۹	۵۴	۸۷۷	۱۳۲	۷۳۵	۶۲۳	۷۳۸

بانک صنعت و معدن

بانک صنعت و معدن از موسسات وابسته به وزارت صنعت، معدن و تجارت بوده که مأموریت آن تامین مالی مناسب برای بخش صنعت و معدن می باشد.

بانک صنعت و معدن توانسته است با استفاده از منابع صندوق توسعه ملی و خط اعتباری فاینانس چین و سایر خطوط اعتباری در تامین مالی طرح های زیربنایی کشور نظیر نیروگاه ها، خطوط ریلی و کارخانجات پتروشیمی، فولاد، سیمان و... نقش مهمی ایفا نماید. در جداول ۵۶ و ۵۷ عملکرد این بانک در خصوص پرداخت تسهیلات و کمک به تکمیل و توسعه زیرساخت ها ارائه شده است.

جدول ۵۶- تسهیلات پرداختی بانک صنعت و معدن

سال	تسهیلات ریالی - میلیون ریال	تسهیلات ارزی - معادل ریالی به میلیون ریال	مبلغ - میلیارد ریال
۱۳۹۲	۱۶۰۸۷	۲۷۶۹۱	۴۳۷۷۸
۱۳۹۳	۱۸۶۰۳	۳۳۰۵۰	۵۱۶۵۳
۱۳۹۴	۴۷۶۰۰	۳۹۴۸۹	۸۷۰۸۹
۱۳۹۵	۴۶۰۰۶	۴۴۰۷۲	۹۰۰۷۸
۱۳۹۶	۷۶۸۱۱	۲۴۴۲۸	۱۰۱۲۳۹
۱۳۹۷	۸۷۱۹۹	۳۹۹۹۶	۱۲۷۱۹۴
۱۳۹۸	۱۴۶۵۷۵	۲۸۳۳۲	۱۷۴۹۰۷
۱۰ ماهه ۱۳۹۹	۱۹۱۱۹۱	۸۱۲۱	۱۹۹۳۱۲

جدول ۵۷- اقدامات بانک صنعت و معدن در خصوص تکمیل و توسعه زیر ساخت‌ها

اشتغال	مبلغ سرمایه‌گذاری ارزی (یورو)	تسهیلات		تعداد طرح	نوع صنعت
		ریالی (میلیون ریال)	ارزی (یورو)		
۱۴۷۴	۳۳۲۰۳۸۵۶۶۵	۵۹۸۰۰	۲۵۵۳۵۵۶۵۴۵	۲۶	انرژی (نیروگاهی)
۴۴۸۰	۳۲۹۵۹۹۸۶۲۸	۷۰۰۰۰۰	۲۵۲۸۵۲۰۸۱۵	۱۱	پتروشیمی، نفت و گاز
۱۲۸۸۶	۳۸۰۹۹۳۹۱۹۱	۵۲۱۹۰۰۰	۲۸۷۹۵۵۵۷۸۸	۴۳	فولاد
۳۹۵۳	۳۹۶۷۰۲۲۰۶	۲۳۸۴۱۰۰	۲۸۱۷۸۲۰۱۴	۴۳	ساختمان و کاشی
۱۵۷۷	۲۷۸۰۳۹۴۸۰	۲۸۶۲۷۴۰	۱۸۵۸۱۰۴۴۵	۸	سیمان
۲۷۸۴	۲۸۱۸۴۲۴۲۲۱	۱۹۹۵۴۶۷۲۰	۲۱۱۶۷۸۲۳۹	۴۱	داروسازی
۵۱۸۵	۸۱۲۳۵۹۵۸۶	۳۷۹۵۳۳۸	۵۸۷۶۸۲۷۹۳	۵۶	شیمیایی
۸۲۰	۲۱۸۴۵۰۸۷۵۴	۱۹۲۵۸۰۰	۱۶۶۱۵۱۰۹۵۷	۷	زیربنایی
۱۸۱۳	۱۷۴۹۵۶۹۹۷	۱۶۰۵۳۰۰	۱۱۸۱۴۴۰۷۰	۸	خودرو
۴۰۳۵	۳۱۰۱۵۵۳۳۷	۵۷۴۵۰۹	۲۳۲۹۴۸۵۸۷	۲۵	نساجی
۲۲۴۸	۵۵۲۶۶۹۷۵۲	۳۱۶۱۰۰۰	۳۹۴۱۴۰۳۸۲	۲۵	فلزی
۵۹۳۵	۵۹۱۷۲۱۱۵۸	۳۹۶۴۲۰۲	۴۱۶۳۰۵۳۹۶	۴۶	غذایی

صندوق توسعه ملی

صندوق توسعه ملی به استناد تبصره (۳) بند (خ) اساسنامه صندوق (ماده (۱۶) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور) که مقرر می‌دارد «اعطای کلیه تسهیلات صندوق صرفاً از طریق عاملیت بانک‌های دولتی و غیردولتی خواهد بود» و همچنین با توجه به چارچوب قراردادهای عاملیت صندوق که به استناد جزء (۳) بند «ت» اساسنامه تعیین شده است، از سال ۱۳۹۰ تاکنون در قالب قراردادهای عاملیت ارزی و از سال ۱۳۹۱ نیز در قالب قراردادهای سپرده‌گذاری ارزی اقدام به اعطای تسهیلات ارزی از طریق بانک‌های عامل به متقاضیان نموده است.

در جدول ۵۸ خلاصه عملکرد ارزی صندوق از سال ۱۳۹۰ تا پایان شهریورماه سال ۱۳۹۹ به تفکیک نوع قرارداد منعقد شده با بانک‌های عامل ارائه شده است.

جدول ۵۸- خلاصه عملکرد ارزی صندوق از سال ۱۳۹۰ تا پایان شهریور ۱۳۹۹

واحد: میلیون دلار

نوع قرارداد	جمع مبلغ قراردادها	جمع مبالغ تخصیص یافته به متقاضیان	تعداد طرح
عاملیت	۱۱۴,۹۷۳ ^(۱)	۳۳,۶۲۶	۳۱۵ ^(۲)
سپرده‌گذاری	۷,۲۳۹	۵,۵۱۵	۴۶
جمع کل	۱۲۲,۲۱۲	۳۹,۱۴۱	۳۶۱

۱- مطابق مصوبه مورخ ۱۳۹۹/۰۲/۲۳ هیات عامل صندوق، مبلغ ۵,۸۲۰ میلیون دلار سهمیه جهت تخصیص به بانک‌های عامل تصویب شد که قرارداد ۱۰ بانک به مبلغ ۳,۷۵۰ میلیون دلار در شش ماهه نخست سال ۱۳۹۹ منعقد و ابلاغ شده است.

۲- مبالغ تخصیص یافته به متقاضیان و تعداد طرح‌های تامین مالی شده، مربوط به طرح‌های فعال دارای مسدودی است.

عمده‌ی منابع ارزی صندوق از لحاظ بخش اقتصادی، در بخش نفت و گاز و پتروشیمی و از لحاظ منطقه اجرای طرح، در مناطق کمتر توسعه یافته اعطا شده است. تا پایان شهریورماه سال ۱۳۹۹ بیش از ۹۰٪ منابع ارزی مسدود شده به نفع متقاضیان، به مرحله گشایش اعتبار (دریافت پوشش) و حدود ۶۵٪ نیز به مرحله پرداخت قطعی رسیده است.

عاملیت ارزی

در قراردادهای عاملیت ارزی با توجه به مشخص بودن اولویت‌های اعطای تسهیلات و مدت و مبلغ قرارداد، بانک عامل موظف است در چارچوب اولویت‌های اعلام شده توسط صندوق، ضمن احراز اهلیت متقاضیان دریافت تسهیلات ارزی، طرح‌های دارای توجیه فنی، مالی و اقتصادی را جهت اعلام وصول و طی سایر مراحل تامین مالی به صندوق توسعه ملی ارسال نماید. در این نوع قرارداد، بانک عامل ضامن بازپرداخت اصل و سود تسهیلات دریافتی متقاضی به صندوق می‌باشد.

فرایند اعطای تسهیلات ارزی جهت تامین مالی طرح‌های متقاضی تسهیلات، از محل قراردادهای عاملیت ارزی در صندوق توسعه ملی شامل ۴ مرحله زیر می‌باشد:

(۱) اعلام وصول: شناسنامه اعتباری طرح‌های ارزی که از نظر بانک عامل دارای توجیه فنی، مالی و اقتصادی بوده و متقاضی طرح دارای اهلیت می‌باشد به صندوق ارسال شده و در صورت انطباق با نظام‌نامه، ضوابط و شرایط اعطای تسهیلات ارزی صندوق، اعلام وصول (پذیرش اولیه) می‌شوند.

(۲) اعلام مسدودی: پس از اعلام وصول، بانک عامل می‌تواند قرارداد مشارکت برای اجرای طرح را با متقاضی منعقد و با ارسال مدارک مربوطه (شامل تصویر قرارداد بانک با متقاضی، فیش واریز کارمزد تعهد، اقرارنامه پذیرش ریسک نوسانات نرخ ارز و جدول پیش‌بینی اقساط) نسبت به دریافت مسدودی برای طرح، که به مفهوم تخصیص تسهیلات ارزی از محل منابع صندوق است، اقدام کند. بدیهی است در صورت عدم ارسال مستندات لازم در مهلت مقرر، اعلام وصول طرح لغو شده و در صورت ارائه دلائل توجیهی کافی از سوی بانک عامل، مهلت مذکور تمدید می‌گردد.

(۳) گشایش اعتبار (صدور پوشش): بانک عامل پس از انجام اقدامات لازم برای گشایش اعتبار جهت خرید ماشین‌آلات، تجهیزات و... طرح، مدارک لازم را به بانک مرکزی ارسال نموده و بانک مرکزی اقدام به صدور پوشش تأمین ارزی طرح از محل منابع صندوق می‌نماید. با توجه به نهایی شدن عملیات گشایش اعتبار در بانک مرکزی و فاصله کوتاه بین گشایش اعتبار و صدور پوشش، ملاک عمل در صندوق، تاریخ شمسی سند اعلامی توسط بانک مرکزی می‌باشد. ضمناً بانک عامل می‌تواند تا سقف مسدودی مصوب صندوق برای طرح، اقدام به گشایش اعتبارات مربوطه نماید.

(۴) پرداخت قطعی: بانک عامل به منظور پرداخت گشایش انجام شده، اسناد مربوطه را به‌همراه درخواست کتبی به بانک مرکزی ارسال نموده و بانک مرکزی نیز پس از بررسی این اسناد، اقدام به پرداخت می‌نماید. تاریخ سند پرداختی قطعی بانک مرکزی، ملاک زمان پرداخت به طرح می‌باشد.

جدول ۵۹- توزیع سالانه منابع ارزی صندوق از محل قراردادهای عاملیت ارزی به تفکیک مراحل تامین مالی طرح‌های فعال

واحد: میلیون دلار - درصد

سال	اعلام وصول شده			مسدود شده			گشایش اعتبار شده			پرداخت شده		
	تعداد طرح (۱)	سهام مبلغ	مبلغ	تعداد طرح (۱)	سهام مبلغ	مبلغ	تعداد طرح (۲)	سهام مبلغ	مبلغ	تعداد طرح (۳)	سهام مبلغ	مبلغ
۱۳۹۰	۶۸	۴	۱,۴۷۰	۶۸	۴	۱,۴۷۰	۱۶	۱	۱۶۳	۰	۱۹	۵
۱۳۹۱	۸۲	۲۸	۹,۵۰۳	۸۲	۲۸	۹,۵۰۳	۳۸	۱۲	۳,۵۸۱	۵	۱,۰۹۲	۳۵
۱۳۹۲	۴۳	۶	۱,۹۲۰	۱۳	۳	۸۴۸	۶۵	۱۳	۳,۸۴۳	۷	۱,۴۵۷	۵۶
۱۳۹۳	۶	۱۹	۶,۳۶۸	۲۱	۲	۶۶۲	۸۸	۹	۲,۸۲۵	۶	۱,۳۸۶	۱۲۳
۱۳۹۴	۶۲	۲۴	۸,۱۲۸	۲۲	۳۹	۹,۶۱۰	۴۴	۹	۲,۷۳۰	۱۵	۳,۱۸۲	۱۲۸
۱۳۹۵	۱۴	۵	۱,۵۷۱	۱۷	۱۷	۵,۷۴۷	۸۴	۱۷	۵,۲۲۰	۱۴	۳,۰۰۴	۱۴۴
۱۳۹۶	۲۵	۶	۱,۸۹۸	۱۷	۴	۱,۵۰۴	۷۷	۲۲	۶,۶۷۲	۲۳	۵,۰۱۰	۱۵۷
۱۳۹۷	۱۶	۸	۲,۷۷۳	۳۰	۱۱	۳,۵۵۸	۶۷	۱۰	۳,۰۱۷	۲۰	۴,۳۳۵	۱۴۸
۱۳۹۸	۱	۱	۴۴۳	۳	۲	۷۲۵	۴۰	۸	۲,۳۱۰	۱۰	۲,۱۸۵	۱۱۰
۶ ماهه اول ۱۳۹۹	-	-	-	-	-	-	۱۲	-۰,۴۰	-۱۲۲	۰,۹	۱۸۷	۳۶
جمع کل	۳۱۷	۱۰۰	۳۳,۶۲۶	۳۱۵	۱۰۰	۳۳,۶۲۶	۳۱۳	۱۰۰	۳۰,۲۳۹	۱۰۰	۲۱,۸۴۸	۳۰۷

۱- تعداد طرح‌های فعال موجود به تفکیک سال اعلام وصول یا مسدودی گزارش شده است.
 ۲- منظور تعداد طرح‌هایی است که در سال مشخص شده، برای آنها گشایش اعتبار (پوشش) یا پرداخت قطعی (صادر یا ابطالی) ثبت شده است و جمع کل نیز مبین تعداد طرح‌های فعال موجود دارای گشایش اعتبار (پوشش) یا پرداخت قطعی در زمان گزارش دهی می‌باشد.

در شش ماهه اول ۱۳۹۹، مبلغ ۶۰ میلیون دلار به پوشش‌های صادره ۵ طرح افزوده و مبلغ ۱۸۲ میلیون دلار از پوشش‌های قبلی ۷ طرح دیگر کاسته (ابطال) شده است که جمع جبری پوشش‌های صادره در دوره گزارش دهی برای این ۱۲ طرح، مبلغ ۱۲۲- میلیون دلار محاسبه شده است.

خسارت‌های واقدامات صورت گرفته برای مقابله با کرونا

حوزه‌های مرتبط با وزارت صنعت، معدن و تجارت با شیوع ویروس کرونا آسیب‌های جدی دیده‌اند. برای مثال تنها خسارات وارده به شهرک‌های صنعتی را می‌توان در جدول ۶۰ مشاهده نمود.

جدول ۶۰- خسارت وارده شده بر سازمان صنایع کوچک و شهرک‌های صنعتی در ایام شیوع ویروس کرونا

استان	گروه صنعتی	میزان خسارت وارده شده (میلیون ریال)	موارد تأثیر کرونا	میزان کاهش تولید (درصد)	کاهش صادرات (درصد)	کاهش تقاضای داخلی (درصد)	تأمین مواد اولیه
افزایش قیمت ارز، نبود مواد اولیه ناشی از عدم واردات	آذربایجان شرقی	۴۰۷۹۰۰	کاهش تولید، مشکل در تأمین مواد اولیه، منجر به تعطیل شده واحد	۱۱۴	۲۹	۲۹	۲۹
	آذربایجان غربی	۰		۰	۸۹	۳۰	۳۰
	اردبیل	۳۳۸۰۰۰		۱۶۲	۵۶	۵۴	۵۴
	ایلام	۰		۶	۶۵	۲	۲
	پوشهر	۶۰۰۰۰		۱۵	۹۰	۲	۲
	تهران	۶۲۶۰۰۰		۱۰۲	۴۱	۹	۹
	چهارمحال و بختیاری	۳۰۸۰۰		۷۴	۵۲	۱۵	۱۵
	خراسان جنوبی	۶۰۰۰		۱۰	۱۰۰	۱	۱
	خراسان رضوی	۷۷۵۰۰		۱۱۹	۴۹	۱۷	۱۷
	خوزستان	۱۳۳۵۰۰		۹۳	۷۳	۱۶	۱۶

تامین مواد اولیه	کاهش تقاضای داخلی (درصد)	کاهش صادرات (درصد)	کاهش تولید (درصد)	میزان کاهش اشتغال (نفر)	موارد تأثیر کرونا	میزان خسارت وارده شده (میلیون ریال)	گروه صنعتی	استان
	۶	۶	۵۱	۲۵		۲۸۰۰۰	غذایی، آشامیدنی، شیمیایی	سمنان
	۱۹	۱۹	۳۰	۱۸		۶۹۵۰۰	غذایی، آشامیدنی، شیمیایی، کانی غری فلزی، نساجی، فلزی، سلولزی	سیستان و بلوچستان
	۱۳	۱۳	۲۷	۲۷		۷۳۰۰۰	غذایی، آشامیدنی، شیمیایی	فارس
	۴۴	۴۴	۳۹	۶۶		۰	برق و الکترونیک، نساجی، شیمیایی، غذایی، آشامیدنی، سلولزی، فلزی، کانی غیر فلزی	قزوین
	۲	۲	۶۳	۱۰۶		۳۵۰۰۰	شیمیایی	کردستان
	۱	۱	۴۵	۲		۳۰۰۰	برق و الکترونیک	کرمان
	۳۱	۳۱	۵۶	۸۹		۷۰۰۰	فلزی، شیمیایی، کانی غیر فلزی، غذایی، آشامیدنی، سلولزی	کرمانشاه
	۶	۶	۷۷	۴۲		۱۷۰۰۰	سلولزی، شیمیایی، غذایی، آشامیدنی	کهگیلویه و بویراحمد
	۱	۱	۳۰	۱		۰	غذایی، آشامیدنی	گلستان
	۱۶	۱۶	۳۰	۳۸		۰	غذایی، آشامیدنی، شیمیایی، سلولزی	مازندران
	۱	۱	۴۵	۵		۵۰۰	فلزی	مرکزی
	۲۵	۲۵	۷۵	۳۳۳		۱۵۰۷۰۰	غذایی، آشامیدنی، شیمیایی، برق و الکترونیک، فلزی، کانی غیر فلزی، خدماتی	هرمزگان
	۱۷	۱۷	۳۱	۳۹		۱۰۹۰۰	فلزی، غذایی، آشامیدنی، برق و الکترونیک	همدان
	۳۵۷	۳۵۷	۱,۲۶۸	۱,۴۸۶		۲,۱۷۲,۴۰۰	مجموع	

با این وجود این وزارتخانه اقدامات لازم را برای جلوگیری از آثار منفی شیوع ویروس کرونا را به شرح زیر انجام داده است.

● اقدامات حوزه صنعت برای کاهش آثار شیوع کرونا

- تشکیل قرارگاه رصد و پایش تولید و تامین ستاد مقابله با کرونای وزارت صمت در

ایام نوروز

- هماهنگی با وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و ستاد ملی مقابله با کرونا به منظور تامین و توزیع محصولات بهداشتی مقابله با کرونا
- حذف مجوز ایجاد واحد تولیدی ماسک و الکل و حذف تشریفات واردات اقلام بهداشتی (صرفاً با تایید وزارت بهداشت)
- کاهش حقوق ورودی واردات ماسک و لباس‌های پزشکی
- تغییر خطوط تولید واحدهای موجود برای افزایش تولید محصولات بهداشتی مقابله با کرونا
- تامین اقلام بهداشتی مقابله با کرونا به مبلغ ۱۳۶ میلیارد تومان
- تامین و توزیع کالاهای اساسی برای ثبات بخشی به بازار
- رصد روزانه تولید و توزیع محصولات بهداشتی مقابله با کرونا و تشدید نظارت و بازرسی جهت جلوگیری از احتکار آنها
- ابلاغ به کلیه واحدهای تولیدکننده محصولات مقابله با کرونا برای الزام تولید در سه شیفت کاری و تعیین رویه نظارت بر نحوه تولید و عرضه این واحدها
- ممنوعیت موقت صادرات مواد اولیه، واسطه‌ای و محصولات نهایی مرتبط با مقابله با ویروس کرونا
- پیگیری و هماهنگی جهت ساخت ماشین آلات تولید ماسک در کشور (که اولین نمونه آن ۲۲ اسفند ۱۳۹۸ به ثمر نشست)
- مهلت سه ماهه جهت از سرگیری اقساط تسهیلات گیرندگان از صندوق ضمانت سرمایه‌گذاری صنایع کوچک
- تمدید مهلت جواز تاسیس تا پایان خرداد ماه ۱۳۹۹
- مهلت سه ماهه جهت از سرگیری اقساط حق بهره‌برداری اراضی واگذار شده
- تمدید شرایط واگذاری زمین در شهرک‌های صنعتی تا پایان اردیبهشت ۱۳۹۹
- نتیجه اقدامات صورت گرفته به افزایش ظرفیت و توسعه محصولات بهداشتی (طی دوره حدود شش ماهه) به شرح زیر منجر شده است:
- افزایش ۸ برابری تولید مواد ضد عفونی کننده (از ۵۰ هزار لیتر به ۴۰۰ هزار لیتر - روزانه)

- افزایش ۵ برابری تولید ماسک تنفسی (از ۲۰۰ هزار به یک میلیون عدد- روزانه)
- افزایش دو برابری تولید الکل (از ۱۷۰ به ۳۴۴ هزار لیتر- روزانه)
- افزایش بیش از ۲ برابری تولید انواع دستکش (از ۲ به ۴,۵ میلیون- روزانه)
- افزایش ۳۰۰ برابری تولید شیلد محافظ صورت (از ۷۰ به ۲۱ هزار عدد- روزانه)
- افزایش ۱,۴ برابری تولید مایع دستشویی از (۳۳۰ به ۴۵۰ تن- روزانه)
- افزایش ۳۳ درصدی تولید صابون (از ۱۸۰ به ۲۴۰ تن- روزانه)
- افزایش بیش از ۲۵۰ برابری تولیدگان لباس لمینت شده و لباس یکسره (از ۱۱۶ به ۳۲ هزار عدد روزانه)

● اقدامات حوزه معدن برای کاهش آثار شیوع کرونا

- مهلت‌های قانونی در مراحل کاری درخواست صدور پروانه اکتشاف و بهره‌برداری و مجوزهای برداشت معتبر و خودداری از ابطال آنها
- ارائه مهلت به بهره‌برداران جهت انجام تعهدات مربوط به رفع نواقص ایمنی و فنی
- انجام طرح بازرسی فنی و ارزیابی وضعیت ایمنی معادن منتخب استان‌ها و ابلاغ نتایج به بهره‌برداران معادن
- ارائه مهلت جهت بررسی صلاحیت متقاضیان صدور و ارتقا پایه پروانه اشتغال نظام مهندسی معدن
- تمدید اعتبار اشتغال اعضای سازمان نظام مهندسی معدن که تا پایان سال ۱۳۹۸ معتبر بوده‌اند
- تمدید اعتبار قرارداد مسئولین فنی واحدهای معدنی
- تمدید مهلت قانونی کلیه ابلاغیه‌های مرتبط با حقوق دولتی شامل پرداخت‌ها
- تمدید مهلت قانونی استمهال کلیه چک‌های مرتبط با تقسیط حقوق دولتی
- تمدید مهلت قانونی ارائه گزارش عملکرد سالانه و اعلام قطعی حقوق دولتی
- عقد قرارداد با مشاوران و پیمانکاران جهت جبران عقب ماندگی از برنامه و کندی پیشرفت
- برنامه‌های میان مدت (تا پایان سال ۹۹)
- طرح خارج از نوبت بخشودگی تبصره ۳ ماده ۶ قانون معادن و احتساب آسیب‌های

وارده ناشی از بیماری کرونا در بخش معدن بعنوان عوامل خارج از ید (وفق بند ت ماده ۵۶ آیین‌نامه اجرایی قانون معادن) و سایر موضوعات مرتبط با تأثیر کرونا بر فعالیت معادن در شورای عالی معادن جهت رفع مشکلات حادث شده

- برنامه‌ریزی جهت تجهیز معادن به کالاهای مورد نیاز بهداشتی و ایمنی (با رویکرد اجرای مصوبات ستاد مقابله با کرونا) به ویژه در معادن زغال سنگ

- تغییر مناطق برداشت‌های صحرایی بر مبنای فصول مناسب کاری و تسریع در انجام نمونه‌برداری‌ها

● برنامه‌های بلند مدت

- بررسی تاثیرات ویروس کرونا بر بازار و اقتصاد جهانی به منظور برنامه‌ریزی داخلی جهت حمایت از تولیدکنندگان مواد معدنی یا بهره‌برداران معادن در قالب اعطای بسته‌های حمایتی و تشویقی و ...

- تسهیل در اعمال ۲۵٪ کاهش تناژ در پایان سال مالی توسط سازمان‌های صنعت معدن و تجارت استان‌ها در معادنی که به دلیل عوارض ناشی از بیماری کرونا موفق به استخراج طبق پروانه بهره‌برداری نشده‌اند

- برنامه‌ریزی جهت افزایش بازدهی و ظرفیت انجام آنالیز نمونه‌ها و ایجاد شفافیت‌های کاری

● شرکت سهامی نمایشگاه‌های بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران: در خصوص «بند یک» اقدامات در سطح ملی برای مقابله با شیوع ویروس: این شرکت با تشکیل شورای سیاست‌گذاری مقابله با اثرات شیوع ویروس کرونا در صنعت نمایشگاهی ایران، متشکل از مدیران و کارشناسان بخش‌های دولتی انجمن‌ها و تشکل‌های بخش خصوصی و با بهره‌مندی از خرد جمعی نسبت به اخذ تصمیمات کلان و یکپارچه در سطح کشور و تعامل و هم‌افزایی دست‌اندرکاران این صنعت اقدام و پروتکل‌های بهداشتی متناسب با شرایط سایت نمایشگاه را تدوین و ابلاغ نموده است.

در خصوص «بند دو» چگونگی درمان مبتلایان: با تنظیم تفاهم‌نامه‌های تعداد چهار سالن نمایشگاهی به مساحت ۱۲۱۶۶ متر مربع به منظور ایجاد نقاهتگاه در اختیار ارتش جمهوری اسلامی ایران قرار داده است.

● موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی: وفق وظایف و مسئولیت‌های قانونی تعیین شده برای این موسسه، علاوه بر اجرای دستورالعمل‌ها و پروتکل‌های ابلاغی از سوی وزارت بهداشت و ستاد ملی مقابله با کرونا در داخل موسسه، محور اصلی فعالیتها و اقدامات انجام شده در حوزه کرونا مربوط به اجرای طرح‌های پژوهشی و تحقیقاتی پیرامون بررسی ابعاد، اثرات و پیامدهای اقتصادی و تجاری شیوع ویروس کرونا در سطح جهان، ایران و بخش‌های مختلف اقتصادی و همچنین ارائه راهکارهای مقابله با آن و پیش‌بینی روند تحولات مذکور در دوران کرونا و پساکرونا بوده که در قالب گزارش‌های متعدد و مختلف برای مقامات ارشد و دستگاه‌های حاکمیتی ذیربط از جمله معاون محترم اول رئیس‌جمهور، معاون محترم اقتصادی رئیس‌جمهور، رئیس محترم دفتر رئیس‌جمهور و سرپرست نهاد ریاست جمهوری، معاونین و مشاورین وزرا ارسال شده است که این روند ضمن پایش تحولات مذکور همچنان ادامه دارد. همچنین نتایج این تحقیقات و بررسیها با شرکت در نشست‌ها و جلسات متعدد به استحضار مقامات مسئول و سیاستگذار رسیده است. ذیلا به فهرست برخی از مطالعات مذکور اشاره شده است:

۱. پیامدهای شیوع کرونا در بخش‌های مختلف حوزه صنعت، معدن و تجارت و راهکارهای تخفیف آثار آن (اسفند ۹۸)
۲. بررسی آثار شیوع بیماری کرونا بر اقتصاد و تجارت جهانی و ایران (اسفند ۹۸)
۳. سیاست‌ها و اقدامات پیشنهادی برای جبران آثار سوء اقتصادی ناشی از شیوع بیماری کرونا؛ مطالعه تطبیقی کشورها و شناسایی صنوف آسیب پذیر (اسفند ۹۸)
۴. وضعیت اقتصاد جهانی و کشورهای منتخب در دوران کرونا در مقایسه با ایران (اسفند ۹۸)
۵. بررسی اثر بیماری کرونا بر کسب‌وکارهای اصناف (فروردین ۹۹)
۶. برآورد آثار و تبعات کرونا بر اقتصاد ایران با نگاهی خاص به اصناف کشور (اردیبهشت ۹۹)
۷. بررسی آثار اقتصادی کرونا در واحدهای تولیدی و صنفی با توجه به الزامات جهش تولید (اردیبهشت ۹۹)
۸. بررسی آثار شیوع بیماری کووید-۱۹ بر اقتصاد ایران (اردیبهشت ۹۹)
۹. تدابیر، اقدامات و سیاست‌ها برای توسعه تولید، سرمایه‌گذاری و تجارت صنعتی در گذار از بحران کرونا (اردیبهشت ۹۹)

۱۰. گزارش پایش تحولات کلان اقتصادی؛ شماره اول: تحولات تجارت جهانی در سایه کووید ۱۹ (اردیبهشت ۹۹)
 ۱۱. پایش تحولات تجاری (استفاده از ظرفیت فناوری‌های نوین و راهکارهای فناورانه در مقابله با ویروس کرونا در تجارب کشورهای درگیر تحولات تجاری) (نشریه شماره ۲)
 ۱۲. معضلات و محدودیت‌ها در موضوعات کلان کشور در حوزه‌های مختلف داخلی و خارجی و اقدامات انجام شده در مقابله با شیوع ویروس کرونا و نیز وضعیت صادرات و واردات کشور (اردیبهشت ۹۹)
 ۱۳. بررسی وضعیت اقتصاد ایران در سال ۱۳۹۹ با تاکید بر حوزه صنعت، معدن و تجارت (بر اساس تحولات پیرامونی و تغییرات محیط داخلی) (خرداد ۹۹)
 ۱۴. وضعیت اقتصاد جهانی و کشورهای منتخب در دوران کرونا و مقایسه با ایران (خرداد ۹۹)
 ۱۵. اقدامات انجام شده توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت برای مقابله با شیوع ویروس کرونا و پیشنهادهایی برای دوران پسا کرونا (خرداد ۹۹)
 ۱۶. آخرین اقدامات تجاری کشورها در مقابله با شیوع ویروس کرونا
 ۱۷. آخرین تدابیر و تمهیدات گمرکی ایران برای مقابله با کرونا و راهکارهای سیاستی برای توسعه تولید، سرمایه‌گذاری و تجارت صنعتی
 ۱۸. اظهارنظر در خصوص بکارگیری بسته معیشتی به جای پرداخت نقدی در حمایت از خانوارها
- سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران:
- ۱- از ابتدای اعلام شیوع بیماری کرونا و تاکنون، سازمان ایמידرو تلاش نموده همزمان با حمایت از ادامه تولید و برنامه‌ریزی برای جهش تولید، حداکثر کنترل‌ها و اقدامات پیشگیرانه در ستاد سازمان و کلیه واحدهای معدنی و صنایع معدنی وابسته به عمل آورد. برخی از اقدامات انجام شده عبارتند از:
 - ۱-۱- کمک‌های مالی بلاعوض ایמידرو به مراجع مربوطه برای رفع نیازهای مالی دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور شامل پرداخت ۱۲۲ میلیارد تومان پرداخت و تعهد

پرداخت از طرف واحدهای تابعه سازمان می‌باشد.

۱-۲- واردات و توزیع ۱۱ میلیون ماسک بین دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور با هدف توزیع در بین بیمارستان‌ها و رفع نیازهای کادر درمان کشور

۱-۳- کمک به تامین ارز مورد نیاز تجهیزات بهداشتی کشور به میزان ۳۰ میلیون دلار (۱۵ میلیون دلار عقد قرارداد شده و الباقی نیز بزودی نهایی و منتقل خواهد شد).

۱-۴- سیاست‌گذاری و الزام کلیه واحدهای تابعه به انجام اقدامات پیشگیرانه شامل تشکیل کمیته‌ها و جلسات تخصصی، تدوین و ابلاغ بخشنامه‌ها و صورتجلسات، الزام به رعایت کلیه پروتکل‌ها و دستورالعمل‌های مرتبط، اقدامات مرتبط با ضد عفونی اماکن و خودروها، توزیع وسایل ضد عفونی کننده، اقدامات آموزشی، کنترل تردها و غربالگری، به حداقل رساندن تماسها، تامین ماسک و دستکش، تهیه اقلام حفاظتی برای کادر بهداشت و درمان، همکاری با جوامع محلی در خصوص ضد عفونی اماکن و کنترل تردها و غربالگری، تعطیلی همایش‌ها و اماکن پر ریسک، استفاده حداکثری از ویدئو کنفرانس، فاصله‌گذاری و شیفت‌بندی

۲- برنامه ایمیدرو تا پایان بحران کرونا:

۲-۱- کلیه فعالیت‌های مندرج در بند ۱،۴ ادامه خواهد یافت.

۲-۲- برای کاهش اثر تشدیدي ابتلای همزمان به کرونا و آنفولانزا، در صورت امکان نسبت به تامین و توزیع واکسن آنفولانزا در شش ماهه دوم سال جاری اقدام خواهد شد.

۲-۳- بر اساس تغییر پروتکل‌های ابلاغی، و یا تصمیمات ابلاغی استان‌های محل استقرار واحدهای تابعه، اقدامات جدید برنامه‌ریزی و اجرایی شده و یا برخی از اقدامات بند ۱،۴ تعدیل خواهد شد.

۲-۴- نظارت و گزارش‌گیری مستمر برای اطمینان از حفظ سلامت پرسنل به عمل خواهد آمد.

۳- اقدامات مرتبط برای شفافیت ذهنیت عمومی و امید آفرینی:

۳-۱- روابط عمومی واحدهای تابعه ملزم به اطلاع‌رسانی اقدامات مرتبط در نشریات به ویژه نشریات محلی خواهند بود.

۳-۲- روابط عمومی ستاد سازمان در فواصل زمانی مناسب نسبت به انتشار و انعکاس اقدامات انجام شده اقدام می‌نماید.

اقدامات صورت گرفته جهت مقابله با بیماری کرونا- مرکز ملی فرش ایران با همکاری سازمان‌های صنعت، معدن و تجارت و تشکل‌های بخش خصوص فرش دستباف در جدول ۶۱ قابل مشاهده است.

جدول ۶۱- اقدامات صورت گرفته جهت مقابله با بیماری کرونا- مرکز ملی فرش ایران با همکاری سازمان‌های صنعت، معدن و تجارت و تشکل‌های بخش خصوص فرش دستباف

ارائه موانع و محدودیت‌ها	میزان اثر بخشی و نتایج حاصله از اقدامات	اقدامات صورت گرفته
<p>کمیبود منابع مالی برای تامین تسهیلات سرمایه در گردش برای تهیه مواد اولیه و پرداخت حقوق و دستمزد و هزینه‌های جاری کارگاه‌های قالیبافی، مهم‌ترین دغدغه قالیبافان در این مدت مختل شدن کار تولید و عدم فروش تولیدات و متعاقباً عدم درآمدزایی که در این رابطه بسته حمایتی تسهیلات و اعتبارات بانکی قرض الحسنه و همراه نبودن شبکه بانکی برای تامین منابع مالی برای فعالان فرش در استان‌ها</p>	<p>کمک به درآمد تعدادی از واحدهای تولیدی فرش و کاهش مسائل و مشکلات واحدها و جلوگیری از دست رفتن اشتغال در تعداد محدودی از واحدهای قالیبافی</p>	<p>تغییر در نوع محصولات و خطوط تولید: تولید مستمر روزانه مجموعاً ۶۵۰۰ عدد ماسک در ۲۵ کارگاه قالیبافی، همکاری در تولید و توزیع ماسک، دستکش و مواد ضد عفونی کننده، کاهش ساعت کاری و شیفتی شدن بافت فرش در کارگاه‌های متمرکز و یا انتقال دارها از کارگاه به منازل، کم کردن تعداد دارها برای رعایت فاصله اجتماعی در کارگاه‌های قالیبافی و حرف مرتبط با فرش</p>
<p>عدم اختصاص منابع مالی به حوزه فرش برای استمرار کمک‌های نقدی و غیر نقدی برای تهیه و تامین نیازهای بهداشتی واحدهای قالیبافی و حرف مرتبط</p>	<p>کمک به ایجاد و تقویت رابطه حسنه بین فعالان حوزه فرش خصوصاً ایجاد دلگرمی برای زنان قالیباف در مناطق محروم و روستایی</p>	<p>کمک‌های نقدی: کمک نقدی در استان همدان مبلغ ۱۳ میلیون ریال و در استان بوشهر مبلغ ۸۵۰ میلیون ریال و استان مازندران ۱۵۰ میلیون ریال کمک نقدی انجام شده است. -تهیه بسته‌های معیشتی غذایی از طریق خیرین و توزیع بین قالیبافان (شامل ۵ کیلو برنج - یک کیلو گوشت گوسفند - ۵ کیلو روغن و یک جعبه سبب، ماسک و دستکش) به ارزش تقریباً ۱۷۰۰ میلیون ریال *کمک‌های غیرنقدی: تولید و توزیع ماسک و لباس پزشکی حدود ۵۲۴۰۰۰ عدد، توزیع مایع ضد عفونی کننده ۸۵۰۰ لیتر، توزیع دستکش ۱۰۵۰۰۰ جفت</p>

ارائه موانع و محدودیت ها	میزان اثر بخشی و نتایج حاصله از اقدامات	اقدامات صورت گرفته
<p>نبود فرهنگ و ناتوانی در حوزه‌های مختلف فرش دستباف برای بهره‌برداری از فن آوری جدید در انجام امور و عدم دسترسی آسان به اینترنت پرسرعت و نداشتن توان مالی برای تهیه تجهیزات و ابزارها از قبیل موبایل و کامپیوتر و ...</p>	<p>سهولت و تسریع در ایجاد ارتباط بین فعالان فرش بین اعضاء و مدیران تشکل‌ها و کاهش احتمال سرایت و انتقال بیماری در واحدهای تولیدی فرش بدون حضور فیزیکی برای انجام بخشی از فعالیت‌ها</p>	<p>فعالیت‌های تعاملی با سازمان‌ها و نهادها و همکاری‌های مشترک با راه‌اندازی کمیون "نفر" *راه‌اندازی سامانه اطلاع‌رسانی و ارتباطی بین اتحادیه و اعضاء و برگزاری جلسات به صورت مجازی و غیر حضوری *راه‌اندازی سامانه اطلاع‌رسانی و ارتباطی برگزاری جلسات اتحادیه و پیاده‌سازی سامانه آموزش مجازی تشکل‌های صنفی (اپلیکیشن صنف آموز)</p>
		<p>*راه‌اندازی سامانه هوشمند و جامع ارتباطی با مشتریان در تشکل‌های صنفی حوزه فرش دستباف (CRM) *راه‌اندازی پوشش مردمی حمایت از رسته‌های آسیب دیده در حوزه فرش با همکاری تجار و صادرکنندگان فرش در خارج از کشور</p>
<p>در اختیار نبودن مواد ضد عفونی، ماسک و دستکش در واحدهای قالیبافی خصوصاً کارگاه‌هایی که به صورت متمرکز و با تعداد قالیباف بیش از ۵ نفر در یک محل و فضای مشترک فعالیت دارند.</p>	<p>بسیج عمومی و ایجاد وحدت و همدلی بین آحاد مختلف، آرامش روحی و روانی و تا حدودی نهادینه شدن مقابله با شیوع بیماری کرونا در کارگاه‌های قالیبافی، هماهنگی برای جلوگیری از قطع بیمه قالیبافان، تأثیرگذاری در رعایت کاهش رفت و آمد و رعایت فاصله اجتماعی جهت جلوگیری از شیوع بیماری</p>	<p>اجرای برنامه نظارت با کاهش انجام بازرسی‌های مشترک با بیمه تأمین اجتماعی به صورت محدود و توسعه بازرسی با همراهی بازرسین شبکه بهداشت برای راهنمایی و رعایت موازین بهداشتی در کارگاه‌های تولیدی قالیبافی و حرف مرتبط جهت استفاده از ماسک و دستکش و الزام واحدها برای ثبت نام در سامانه بهداشتی صنوف و الزام واحدها در رعایت پروتکل‌های بهداشتی تدوین شده مکاتبه و اطلاع‌رسانی پروتکل‌های بهداشتی با همراهی دیگر عوامل استانی به صورت بروشور و پیامک و فضای مجازی برای نحوه استفاده از دستکش، مواد ضد عفونی کننده، ماسک، گندزدایی سرویس بهداشتی، رعایت فاصله اجتماعی در کارگاه‌ها و مجتمع‌های قالیبافی و سایر کارگاه‌های مرتبط</p>

ارائه موانع و محدودیت ها	میزان اثر بخشی و نتایج حاصله از اقدامات	اقدامات صورت گرفته
<p>* مشخص نبودن بسته حمایتی برای قالیبافان، بیمه بیکاری، پرداخت حق بیمه کارفرما و سهم بیمه انفرادی بافندگان توسط تأمین اجتماعی</p> <p>* تأمین نشدن منابع مالی برای قالیبافان، تولید کنندگان، تجار و فروشندگان فرش به علت بدهی و فروش نرفتن محصول و پرداخت نکردن دستمزد و سایر هزینه‌های تولید و تجارت از جمله مشکلاتی است که هنوز در قالب بسته حمایتی حوزه فرش دستباف کشور دیده نشده است</p>	<p>فراهم شدن زیر ساخت برای مقابله و وحدت در پیگیری خواست های ضروری اتحادیه‌ها و تشکل‌های بخش خصوصی در حوزه بیمه تأمین اجتماعی و تسهیلات و اعتبارات مورد نیاز برای استمرار اشتغال و تولید در واحدهای حوزه فرش دستباف و ایجاد زمینه برای جلب نظر دستگاه‌ها به حوزه فرش دستباف</p>	<p>* هماهنگی و معرفی فعالان حوزه فرش با ستاد مقابله با شیوع کرونای استان برای توزیع اقلام بهداشتی و بسته‌های حمایتی بین فعالان حوزه فرش از سوی کمیته امداد، مرکز بهداشت استان، بسیج و نهادهای مردمی و خیرین.</p> <p>* هماهنگی برای تمدید بیمه قالیبافان ترجیحاً به صورت الکترونیکی و استمرار بیمه تأمین اجتماعی قالیبافان با سازمان‌های تأمین اجتماعی در استان‌ها</p> <p>* هماهنگی با تشکل‌ها برای هدایت واحدهای فرش جهت ثبت نام در سامانه سلامت و اخذ تعهد از آنها برای رعایت پروتکل های بهداشتی</p> <p>* فراخوان همکاری فعالان حوزه فرش برای همراهی با گروه های جهادی مقابله با کرونا.</p> <p>* شناسایی نیازهای تسهیلاتی قالیبافان، تولیدکنندگان تجار و فروشندگان که فعالیت آنها کاملاً متوقف و راکد شده و دچار مشکلات عدیده مالی شده‌اند.</p>
<p>عدم امکان دورکاری حداکثری افراد به علت وجود نداشتن زیرساخت‌های لازم و در دسترس نبودن اینترنت پرسرعت، کارتابل الکترونیکی و ویدئو کنفرانس</p>	<p>انجام بخشی از وظایف به صورت دورکاری، کاهش رفت و آمد کارکنان و رعایت فاصله اجتماعی در برگزاری جلسات کاری، کاهش انتقال و سرایت بیماری بین کارکنان و افراد خانواده آنها و شناسایی افراد مشکوک و هدایت آنها به مراکز درمانی</p>	<p>تقسیم بندی وظایف کاری با کم کردن حضور فیزیکی کارکنان تا حد امکان و توسعه فعالیت‌ها به صورت دورکاری و ممانعت از جلوگیری از حضور افرادی که علائم بیماری در نزدیکان آنها وجود داشته است و لغو کلیه جلسات غیرضروری و برگزاری جلسات با رعایت فاصله اجتماعی، هماهنگی تست تب سنجی کارکنان و ارباب رجوع در بدو ورود به مرکز ملی فرش ایران، توزیع ماسک و مواد ضد عفونی کننده بین کارکنان، گندزدایی و ضد عفونی فضای عمومی و داخلی محل کار، انجام پذیرایی با ظروف یک بار مصرف در جلسات</p>

ارائه موانع و محدودیت ها	میزان اثر بخشی و نتایج حاصله از اقدامات	اقدامات صورت گرفته
		<p>یادآوری مهم: مرکز ملی فرش ایران علاوه بر اقدامات ذکر شده هم چنین با همراهی سازمان‌های صنایع معدن و تجارت استان‌ها و تعامل با اتحادیه‌ها و تشکل‌های بخش خصوص با احصاء نیازها، برای جلب نظر مسئولین در حمایت از ۱/۵ میلیون نفر از فعالان حوزه‌های مختلف فرش دستباف، مکاتباتی را با معاون اول محترم ریاست جمهوری و ستاد ملی مقابله با کرونای کشور، معاون محترم اقتصادی ریاست جمهوری، معاونت توسعه روستایی و مناطق محروم ریاست جمهوری، معاونت مرتبط با وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و مرکز اصناف و بازرگانان ایران جهت اختصاص بسته حمایتی برای فعالان حوزه فرش دستباف را به انجام رسانده است که پس از حصول نتیجه مراتب اطلاع‌رسانی خواهد شد.</p>

سایر اقدامات

اقدامات صورت گرفته برای مقابله با کرونا

● اقدامات حوزه صنعت برای کاهش آثار شیوع کرونا

- تشکیل قرارگاه رصد و پایش تولید و تامین ستاد مقابله با کرونای وزارت صمت در ایام نوروز
- هماهنگی با وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و ستاد ملی مقابله با کرونا به منظور تامین و توزیع محصولات بهداشتی مقابله با کرونا
- حذف مجوز ایجاد واحد تولیدی ماسک و الکل و حذف تشریفات واردات اقلام بهداشتی (صرفاً با تایید وزارت بهداشت)
- کاهش حقوق ورودی واردات ماسک و لباس‌های پزشکی
- تغییر خطوط تولید واحدهای موجود برای افزایش تولید محصولات بهداشتی مقابله با کرونا

- تامین اقلام بهداشتی مقابله با کرونا به مبلغ ۱۳۶ میلیارد تومان
- تامین و توزیع کالاهای اساسی برای ثباتبخشی به بازار
- رصد روزانه تولید و توزیع محصولات بهداشتی مقابله با کرونا و تشدید نظارت و بازرسی جهت جلوگیری از اختکار آنها
- ابلاغ به کلیه واحدهای تولیدکننده محصولات مقابله با کرونا برای الزام تولید در سه شیفت کاری و تعیین رویه نظارت بر نحوه تولید و عرضه این واحدها
- ممنوعیت موقت صادرات مواد اولیه، واسطه‌ای و محصولات نهایی مرتبط با مقابله با ویروس کرونا
- پیگیری و هماهنگی جهت ساخت ماشین آلات تولید ماسک در کشور (که اولین نمونه آن ۲۲ اسفند ۱۳۹۸ به ثمر نشست)
- مهلت سه ماهه جهت از سرگیری اقساط تسهیلات گیرندگان از صندوق ضمانت سرمایه‌گذاری صنایع کوچک
- تمدید مهلت جواز تاسیس تا پایان خرداد ماه ۱۳۹۹
- مهلت سه ماهه جهت از سرگیری اقساط حق بهره‌برداری اراضی واگذار شده
- تمدید شرایط واگذاری زمین در شهرک‌های صنعتی تا پایان اردیبهشت ۱۳۹۹
- نتیجه اقدامات صورت گرفته به افزایش ظرفیت و توسعه محصولات بهداشتی (طی دوره حدودشش ماهه) به شرح زیر منجر شده است:
- افزایش ۸ برابری تولید مواد ضد عفونی کننده (از ۵۰ هزار لیتر به ۴۰۰ هزار لیتر- روزانه)
- افزایش ۵ برابری تولید ماسک تنفسی (از ۲۰۰ هزار به یک میلیون عدد- روزانه)
- افزایش دو برابری تولید الکل (از ۱۷۰ به ۳۴۴ هزار لیتر- روزانه)
- افزایش بیش از ۲ برابری تولید انواع دستکش (از ۲ به ۴,۵ میلیون- روزانه)
- افزایش ۳۰۰ برابری تولید شیلد محافظ صورت (از ۷۰ به ۲۱ هزار عدد- روزانه)
- افزایش ۱,۴ برابری تولید مایع دستشویی از (۳۳۰ به ۴۵۰ تن- روزانه)
- افزایش ۳۳ درصدی تولید صابون (از ۱۸۰ به ۲۴۰ تن- روزانه)
- افزایش بیش از ۲۵۰ برابری تولیدگان لباس لمینت شده و لباس یکسره (از ۱۱۶ به ۳۲ هزار عدد- روزانه)

- اقدامات حوزه معدن برای کاهش آثار شیوع کرونا
 - مهلت‌های قانونی در مراحل کاری درخواست صدور پروانه اکتشاف و بهره‌برداری
و مجوزهای برداشت معتبر و خودداری از ابطال آنها
 - ارائه مهلت به بهره‌برداران جهت انجام تعهدات مربوط به رفع نواقص ایمنی و فنی
 - انجام طرح بازرسی فنی و ارزیابی وضعیت ایمنی معادن منتخب استان‌ها و ابلاغ نتایج به بهره‌برداران معادن
 - ارائه مهلت جهت بررسی صلاحیت متقاضیان صدور و ارتقا پایه پروانه اشتغال نظام مهندسی معدن
 - تمدید اعتبار اشتغال اعضای سازمان نظام مهندسی معدن که تا پایان سال ۱۳۹۸ معتبر بوده‌اند
 - تمدید اعتبار قرارداد مسئولین فنی واحدهای معدنی
 - تمدید مهلت قانونی کلیه ابلاغیه‌های مرتبط با حقوق دولتی شامل پرداخت‌ها
 - تمدید مهلت قانونی استمهال کلیه چک‌های مرتبط با تقسیط حقوق دولتی
 - تمدید مهلت قانونی ارائه گزارش عملکرد سالانه و اعلام قطعی حقوق دولتی
 - عقد قرارداد با مشاوران و پیمانکاران جهت جبران عقب ماندگی از برنامه و کندی پیشرفت
- برنامه‌های میان مدت (تا پایان سال ۹۹)
- طرح خارج از نوبت بخشودگی تبصره ۳ ماده ۶ قانون معادن و احتساب آسیب‌های وارده ناشی از بیماری کرونا در بخش معدن بعنوان عوامل خارج از ید (وفق بند ت ماده ۵۶ آیین‌نامه اجرایی قانون معادن) و سایر موضوعات مرتبط با تأثیر کرونا بر فعالیت معادن در شورای عالی معادن جهت رفع مشکلات حادث شده
 - برنامه‌ریزی جهت تجهیز معادن به کالاهای مورد نیاز بهداشتی و ایمنی (با رویکرد اجرای مصوبات ستاد مقابله با کرونا) به ویژه در معادن زغال سنگ
 - تغییر مناطق برداشت‌های صحرایی بر مبنای فصول مناسب کاری و تسریع در انجام نمونه‌برداری‌ها

● برنامه‌های بلند مدت

- بررسی تأثیرات ویروس کرونا بر بازار و اقتصاد جهانی به منظور برنامه‌ریزی داخلی جهت حمایت از تولیدکنندگان مواد معدنی یا بهره‌برداران معادن در قالب اعطای بسته‌های حمایتی و تشویقی و ...
- تسهیل در اعمال ۲۵٪ کاهش تناژ در پایان سال مالی توسط سازمان‌های صنعت معدن و تجارت استان‌ها در معادنی که به دلیل عوارض ناشی از بیماری کرونا موفق به استخراج طبق پروانه بهره‌برداری نشده‌اند
- برنامه‌ریزی جهت افزایش بازدهی و ظرفیت انجام آنالیز نمونه‌ها و ایجاد شفافیت‌های کاری

اقدامات صورت گرفته در راستای توسعه مناطق محروم و کمتر برخوردار

- اجرای طرح تکمیلی مجتمع صنعتی اسفراین در استان خراسان شمالی، شهرستان اسفراین با سرمایه‌گذاری کل ۹۴ میلیون یورو و ۳۷۴ میلیارد ریال با پیشرفت فیزیکی ۹۶.۰۲٪ منتهی به مهرماه ۱۳۹۹ و پیش‌بینی تکمیل در اسفند ۱۳۹۹
- تولید بیواتانول سوختی و کنجاله تخمیری از ذرت و ضایعات غلات در استان کرمانشاه، با سرمایه‌گذاری کل ۲۰۶ میلیون یورو و ۱،۹۹۸ میلیارد ریال و اشتغال‌زایی ۱۴۰ نفر با پیشرفت ۷۲.۵۹٪ منتهی به مهرماه ۱۳۹۹ و پیش‌بینی تکمیل در اسفند ۱۳۹۹
- انجام مطالعات، شناسایی ۳۹ طرح سرمایه‌گذاری با ارزش سرمایه‌گذاری ۱۹۳،۰۰۰ میلیارد ریال و اشتغال‌زایی حدود ۵،۰۰۰ نفر در ۱۲ استان و صدور فراخوان برای جذب مشارکت بخش خصوصی برای اجرا؛
- ادامه پیشبرد طرح ایجاد و توسعه مجتمع‌های تولیدی صادرات گرا در سواحل جاسک تا گواتر شامل:

- تخصیص اعتبار از سوی سازمان برنامه و بودجه کشور معادل ۱۶۷ میلیارد ریال در سال ۹۸ و ۱،۰۴۷ میلیارد ریال از ابتدای طرح
- بهره‌برداری از ۹ طرح با ارزش سرمایه‌گذاری ۷۵۹ میلیارد ریال و اشتغال‌زایی ۲۸۱ نفر که طرح‌های توسعه و تکمیل واحد تولید مخازن پلی اتیلنی و دو طرح فرآوری و

بسته‌بندی برنج در سال ۱۳۹۸ بوده است

- پیشبرد عملیات اجرایی ۷ طرح با ارزش سرمایه‌گذاری ۲,۱۲۰ میلیارد ریال و اشتغال‌زایی ۴۵۳ نفر

- پیگیری مراحل صدور مصوبه ۶ طرح با ارزش سرمایه‌گذاری ۱,۲۵۳ میلیارد ریال و اشتغال‌زایی ۱۹۵ نفر

توسعه زیرساخت

توسعه زیرساخت‌های فیزیکی

توسعه شهرک‌ها و نواحی صنعتی

سازمان صنایع کوچک و شهرک‌های صنعتی ایران یکی از سازمان‌های توسعه‌ای وابسته به وزارت بوده که نقش سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، ساماندهی و پشتیبانی از ایجاد و توسعه شهرک‌ها و نواحی صنعتی کشور را در چارچوب سیاست‌های کلی وزارت به منظور فراهم‌سازی زمینه کارآمدی و رقابت‌پذیری آنها با استفاده از منابع داخلی و خارجی بر عهده دارد.

این سازمان در چارچوب وظایف خود زمینه شکل‌گیری و توانمندسازی صنایع کوچک و همچنین ایجاد و توسعه شهرک‌ها و نواحی صنعتی روستایی را دنبال کرده و نواحی صنعتی روستایی در سراسر کشور نیز از سازمان‌های جهاد کشاورزی استان‌ها به شرکت شهرک‌های صنعتی استان (سازمان صنایع کوچک و شهرک‌های صنعتی ایران) واگذار گردیده است که در این ارتباط فضای مشخصی در نواحی صنعتی برای استقرار صنایع تبدیلی در راستای سیاست فوق و قانون حمایت از ایجاد نواحی صنعتی روستایی اختصاص داده شد.

جدول ۶۲- مهم‌ترین فعالیت‌های سازمان صنایع کوچک و شهرک‌های صنعتی ایران از سال ۱۳۹۲ تا

پایان دی ماه ۱۳۹۹

عنوان شاخص	واحد سنجش	۱۳۹۲	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	دی ۱۳۹۹
شهرک‌ها و نواحی و مناطق ویژه اقتصادی مصوب شده	شهرک و ناحیه صنعتی / مناطق ویژه اقتصادی	۱۵	۱۷	۱۷	۲	۱۰
شهرک‌ها و نواحی و مناطق ویژه اقتصادی به بهره‌برداری رسیده	شهرک و ناحیه صنعتی / مناطق ویژه اقتصادی	۲۵	۱۰	۹	۹	۲

عنوان شاخص	واحد سنجش	۱۳۹۲	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	دی ۱۳۹۹
تعداد قرار دادهای و اگذار ی زمین به متقاضیان در شهرکها نواحی صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی	تعداد	۴۱۸۹	۴۶۸۲	۷۰۵۶	۶۰۲۴	۷۶۹۵
مساحت زمین واگذار شده به متقاضیان در شهرکها نواحی صنعتی و مناطق ویژه اقتصادی	هکتار	۲۱۰۶	۲۳۰۱	۳۶۳۲	۲۵۴۰	۳۵۰۷
واحدهای به بهره برداری رسیده	واحد	۲۰۶۸	۲۵۷۶	۳۳۹۲	۲۵۷۸	۱۷۱۴
اشتغال واحدهای به بهره برداری رسیده	نفر	۳۵۹۷۹	۳۹۶۳۲	۳۹۱۲۶	۴۰۹۴۴	۲۸۸۹۱
زمین واحدهای به بهره برداری رسیده	هکتار	۷۷۶	۱۲۸۵	۱۰۵۵	۱۰۵۲	۷۳۰
میزان سرمایه گذاری واحدها میلیارد ریال ۴۲۸۷۵			۸۰۰۹۴	۹۹۹۸۰	۱۱۶۴۱۷	۸۴۰۵۴
تعداد شهرکهای صنعتی دارای آب	شهرک صنعتی	۲۵	۲۳	۶	۱۱	۱
میزان آب تامین شده	لیتر بر ثانیه	۴۰۴	۶۰۷	۶۳۱	۴۰۳	۱۵۶
تعداد شهرکهای صنعتی دارای برق	شهرک صنعتی	۳۲	۹	۵	۱۱	۲
میزان برق تامین شده	مگاوات	۵۶۰	۶۱۴	۴۰۴	۴۰۰	۱۴۵
تعداد شهرکهای صنعتی دارای گاز	شهرک صنعتی	۴۶	۲۵	۲۳	۲۳	۳
تعداد شهرکهای صنعتی دارای تلفن ثابت	شهرک صنعتی	۵۰	۳۲	۱۷	۱۷	۳
تعداد شهرکهای صنعتی متصل به شبکه سراسری فیبر نوری	شهرک صنعتی	۵۲	۴۱	۲۶	۲۸	۱۰

عنوان شاخص	واحد سنجش	۱۳۹۲	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	دی ۱۳۹۹
تعداد شهرک‌های صنعتی دارای تصفیه خانه فاضلاب به بهره‌برداری رسیده	شهرک صنعتی	۱۰	۸	۳	۷	۳
اراضی در اختیار	هکتار	۲۳۹۶	۴۸۶۴	۵۲۰۱	۲۵۱۸	۴۴۹
داری سند ثبتی	هکتار	۵۶۵۸	۲۷۷۴	۳۹۲۳	۱۵۰۲	۶۱۱
دارای سند تفکیکی	هکتار	۱۳۴۶۵	۸۶۶۹	۳۷۸۴	۲۲۸۸	۲۹۸
زمین صنعتی	هکتار	۲۰۴۵	۱۵۳۸	۲۳۷۵	۱۷۶۰	۶۲۰
خوشه های صنعتی به بهره‌برداری رسیده	خوشه کسب و کار	۲۷	۱۶	۶	۴	۳
تعداد دوره آموزشی برگزار شده برای شاغلین واحدهای صنعتی	دوره	۱۷۹۶	۷۸۰۱	۴۳۹۹	۴۰۶۲	۱۰۸۱
تعداد افراد شرکت کننده در دوره های آموزشی شاغلین واحدهای صنعتی	نفر	۵۷۵۴۴	۱۷۳۳۰۹	۹۸۹۹۴	۹۱۸۷۱	۲۴۰۰۹
تعداد تورهای برگزار شده	تور	۳۶۳	۳۳۲	۳۱۳	۳۰۲	۵۲
تعداد اعضای تورهای صنعتی (نفر)	نفر	۸۴۳۸	۷۰۶۴	۶۹۷۸	۶۳۸۱	۹۴۷
حمایت از پایان نامه‌های کارشناسی ارشد و دکترا	پایان نامه	۱۷۵	۴۸	۵۹	۵۰	۱۷
مراکز خدمات فناوری به بهره‌برداری رسیده	مرکز	۹	۱	۲	۱	۱
تعداد ایستگاه‌های آتش‌نشانی در شهرک‌ها و نواحی صنعتی	ایستگاه	۲۹	۲۴	۱۹	۱۴	۲
تعداد ماشین‌های آتش‌نشانی مستقر در شهرک‌ها و نواحی صنعتی	ماشین	۲۸	۲۶	۱۵	۱۲	۳
تعداد واحدهای صنعتی متصل به تصفیه خانه در شهرک‌ها و نواحی صنعتی	واحد	۲۰۵۷	۱۷۴۶	۲۰۸۷	۲۰۴۸	۲۱۷

عنوان شاخص	واحد سنجش	۱۳۹۲	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	دی ۱۳۹۹
واحدهای به بهره‌برداری رسیده غیر فعال بار فعال شده در شهرک‌ها و نواحی صنعتی	واحد	۶۸۰	۱۵۱۱	۱۸۹۵	۱۴۶۰	۷۳۶
تعداد واحدهای دانش‌بنیان شده	واحد	-	۱۳۳	۱۳۲	۱۵۲	۴۳
واگذاری اداره امور شهرک‌ها و نواحی صنعتی به شرکت‌های خدماتی	شهرک / ناحیه صنعتی	۸۲	۷	۳	۵	۱۴
نیازهای فناورانه شناسایی شده	تعداد	۰	۲۴۷	۲۲۵	۳۵۶	۱۰۱
نیازهای فناورانه رفع شده	تعداد	۰	۸۲	۵۵	۷۲	۳

توسعه صنایع کوچک و متوسط و خوشه‌های کسب‌وکار

توسعه خوشه‌های کسب‌وکار

خوشه‌های کسب‌وکار به مجموعه‌ای از واحدهای خرد، کوچک و متوسط اطلاق می‌شود که در یک منطقه جغرافیایی متمرکز بوده، محصول یا خدمات مشترک ارائه کرده و مکمل فعالیت‌های یکدیگر می‌باشند.

از ابتدای استقرار دولت عملکرد سازمان صنایع کوچک و شهرک‌های صنعتی در حوزه توسعه خوشه‌های کسب‌وکار در جدول ۶۳ ارائه شده است.

جدول ۶۳- عملکرد توسعه خوشه‌های کسب و کار

سال	اجرای پروژه‌های امکان‌سنجی توسعه خوشه‌ای	آغاز پروژه توسعه خوشه‌ای	خاتمه پروژه توسعه خوشه‌ای
۱۳۹۲	۱۰	۱۴	۲۷
۱۳۹۳	۲۸	۲۱	۱۱
۱۳۹۴	۱۳	۶	۷
۱۳۹۵	۱۷	۱۰	۹

سال	اجرای پروژه‌های امکان‌سنجی توسعه خوشه‌ای	آغاز پروژه توسعه خوشه‌ای	خاتمه پروژه توسعه خوشه‌ای
۱۳۹۶	۱۳	۹	۱۶
۱۳۹۷	۲	۸	۶
۱۳۹۸	۸	۱۲	۹

وضعیت خوشه‌های شناسایی شده، پروژه‌های امکان‌سنجی، پروژه‌های در حال اجرا و پروژه‌های خاتمه یافته به تفکیک هر استان در جدول ۶۴ ارائه شده است.
جدول ۶۴- وضعیت خوشه‌های صنعتی

سال	خوشه‌های شناسایی شده	پروژه‌های امکان‌سنجی		پروژه‌های در حال اجرا		پروژه‌های خاتمه یافته
		در دست اجرا	خاتمه یافته	مطالعه شناختی	پایه سازی	
۱۳۹۲	۳۸۱	۱۵	۹۸	۱۲	۲۵	۴۷
۱۳۹۳	۴۲۳	۱۸	۱۲۶	۱۷	۲۹	۵۸
۱۳۹۴	۳۸۱	۳	۱۳۹	۷	۳۷	۶۵
۱۳۹۵	۳۹۶	۲	۱۵۶	۶	۳۸	۷۴
۱۳۹۶	۴۳۰	۵	۱۶۹	۵	۳۱	۹۰
۱۳۹۷	۴۶۶	۷	۱۷۱	۷	۳۰	۹۶
۱۳۹۸	۴۹۴	۱۳	۱۷۹	۴	۳۵	۱۰۵
۹ ماهه ۱۳۹۹	۵۲۳	۱۲	۱۷۱	۶	۳۲	۱۰۶

توسعه زیرساخت‌های نرم‌افزاری

پورتال وزارت صنعت، معدن و تجارت

سایت رسمی وزارت صنعت، معدن و تجارت به زبان فارسی و انگلیسی طراحی شده و مرجع و درگاه ارتباط با تمام بخش‌ها و زیر بخش‌های وزارت صنعت، معدن و تجارت است. در این پورتال امکان دسترسی به تمام سامانه‌ها و سایت‌های بخش‌های مختلف وزارت وجود داشته و هرروز مورد بازدید بسیاری از ذینفعان این بخش قرار می‌گیرد.

از مهم‌ترین بخش‌های این پورتال قسمت اطلاعات و آمار است که شامل گزارش‌های روزانه، ماهانه، سالانه، سری‌های زمانی، گزارش‌های بین‌المللی و سایر گزارش‌ها می‌باشد.

سامانه بهین یاب

این درگاه در سال ۱۳۹۲ به منظور الکترونیکی نمودن فرایندهای پر کاربرد حوزه صنعت و معدن راه‌اندازی شده است و از آن سال تا کنون در حال توسعه و بازنگری است. اهداف کلی که ایجاد و توسعه این سامانه عبارتند از:

- تحقق دولت الکترونیک
- اجرای قوانین بالا دستی برای ایجاد پنجره واحد خدمات این حوزه
- تحقق اهداف بند ۱۱ سیاست‌های کلی نظام در تولید ملی و حمایت از کار و سرمایه ایرانی (شفاف‌سازی و به هنگام‌سازی آمار و اطلاعات و تسهیل دسترسی به آن و اطلاع‌رسانی در مورد ابعاد و فرصت‌های سرمایه‌گذاران و سرمایه‌گذاری در رشته‌های مختلف و مقابله جدی با استفاده از هر گونه دسترسی اطلاعاتی ویژه)
- یکپارچه سازی و شفاف سازی اطلاعات و فرایندها (با توجه به گسترده بودن حجم فعالیت‌های اجرایی و سازمانی در حوزه صنعت و معدن)
- تسهیل خدمات ارائه شده به بنگاه‌ها

سامانه اطلاعات مکانی بخش صنعت

به منظور امکان رصد واحدها و برنامه‌ریزی برای آمایش سرزمین، سامانه اطلاعات مکانی بخش تولید با استفاده از ابزارهای جدید گزارش‌گیری راه‌اندازی شده است. لایه‌های مختلف اطلاعاتی از سازمان‌های مربوطه از قبیل زمین‌شناسی، محیط‌زیست، منابع طبیعی، وزارت کشور و ... تامین و در این سامانه پیاده‌سازی گردیده است. اطلاعات مکانی واحدهای تولیدی نیز در این سامانه قابل مشاهده بوده که از طریق یکپارچه سازی با اطلاعات سامانه بهین یاب صورت پذیرفته است.

مشخصات مکانی عمده واحدهای تولیدی در این سامانه قابل مشاهده است و مشخصات مکانی سایر بنگاه‌ها نیز در حال جمع‌آوری می‌باشد. از امکانات دیگری که برای سامانه مکانی در نظر گرفته شده است پیاده‌سازی اطلاعات انبارها برای مدیریت حمل بار می‌باشد که با تخصیص شناسه کسب‌وکار به انبارها از طریق سامانه بهین یاب و ارتباط با سامانه صدور حمل بار سازمان راهداری و حمل و نقل جاده‌ای در حال تکمیل است.

سامانه اطلاعات مکانی شهرک‌های صنعتی ایران

یک سامانه نرم‌افزاری برای مدیریت و تجزیه و تحلیل اطلاعات مکانی است که توانایی مدیریت لایه‌ها، گزارش‌ها، نشانه‌ها، نمایش و پردازش نتایج، نمایش اطلاعات مرتبط، اتصال به اطلاعات مرتبط، نمایش نتایج بر روی نقشه، ایجاد نمودار، ویرایش مستقیم و فرآیندی و انواع جستجوهای مکانی را فراهم می‌سازد. این سامانه با گردآوری و تلفیق داده‌های مختلف از طریق تصویرسازی و بکارگیری شیوه‌های تحلیل جغرافیایی، نمایش اطلاعات مورد نظر را بر روی نقشه‌ها امکان پذیر می‌سازد.

سامانه کاداستر معادن

با هدف الکترونیکی شدن صدور مجوزهای بخش معدن و سایر فرآیندهای این بخش طراحی و در اسفند ماه ۱۳۹۲ در استان آذربایجان شرقی به عنوان پایلوت و در ۱۶ اسفند ۱۳۹۳ در کل کشور عملیاتی گردید. در فاز اول الکترونیکی شدن فرآیندهای صدور پروانه اکتشاف و گواهی کشف و پروانه بهره‌برداری و زیرفرآیندهای انتقال این مجوزها صورت گرفته و در فاز دوم نیز الکترونیکی کردن سایر فرآیندهای حوزه معدن در حال اجرا می‌باشد.

از اهداف پیاده‌سازی این سامانه به موارد زیر می‌توان اشاره کرد:

- شفاف سازی مراحل اداری صدور مجوزهای بخش معدن
- نمایش تمام محدوده های معدنی به صورت برخط برای عموم
- استانداردسازی و ایجاد وحدت رویه در امور کاری
- کاهش مراجعه حضوری متقاضیان به سازمان‌ها
- کاهش مدت زمان رسیدگی به پرونده ها
- ایجاد آمار بروز از مجوزهای بخش معدن

سامانه جامع تجارت

سامانه جامع تجارت به عنوان درگاه یکپارچه ارتباط بازرگانان با دستگاه‌های ذیربط در امر تجارت کشور، از مرداد ماه سال ۱۳۹۵ با هدف مقابله هوشمندانه با قاچاق کالا و مبادلات تجاری در بستر قانونی و شفاف راه‌اندازی شده است. در این سامانه ثبت سفارش، اخذ مجوزهای ورودی، استعلام کارت بازرگانی توسط بازرگانان و نیز تخصیص ارز مورد نیاز

واردکنندگان صورت می‌پذیرد. همچنین در این سامانه کلیه فرآیندهای زنجیره تجارت داخلی و مدیریت زنجیره توزیع کالا تا سطح عرضه شامل حمل‌های داخلی، نگهداری در انبارهای داخلی و فروش (معامله کالا) صورت می‌پذیرد.

سامانه تجارت فرامرزی

مطابق با توصیه سازمان‌های بین‌المللی و تجارب کشورهای موفق در تسهیل تجارت خارجی، یکی از بهترین رویکردهای ممکن برای مدیریت مبادی ورودی و خروجی در حوزه تجارت خارجی، استقرار سامانه پنجره واحد است. با در نظر گرفتن این موضوع و در راستای عمل به تکالیف قانونی تصریح شده در قوانین و مصوبات و با هدف تبدیل ایران به هاب تجاری و ترانزیتی ترجیحی برای جامعه بازرگانی کشور، تجار و سرمایه‌گذاران خارجی در منطقه خاورمیانه، ارائه یک پلتفرم الکترونیکی امن، قابل اعتماد، شفاف و مبتنی بر استانداردهای باز به منظور تسهیل جریان تبادل اطلاعات و یکپارچه‌سازی خدمات دستگاه‌های دولتی و توسعه فرصت‌های جدید تجاری و بهبود فضای رقابت سالم برای تمام بازیگران اقتصادی کشور، در دستور کار مرکز توسعه تجارت الکترونیکی قرار گرفت. از جنبه آثار اقتصادی، طرح مزبور، بطور مستقیم بر کاهش مدت زمان و هزینه تکمیل رویه‌های صادرات، واردات و ترانزیت اثرگذار است. با توجه به فرا سازمانی بودن طرح پنجره واحد تجارت فرامرزی، کلیه افراد (تجار) و سازمان‌هایی که جهت انجام الزامات قانونی فرایندهای تجاری (صادرات، واردات و ترانزیت) تسلیم‌کننده و یا استفاده‌کننده داده‌های تجاری هستند، به نحوی ذینفع طرح می‌باشند.

سامانه شناسه رهگیری کالا

برای استقرار این سامانه که براساس قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز مصوبه هیات وزیران طراحی شده اقدامات زیر صورت گرفته است:

- بررسی ساختارهای طبقه‌بندی مختلف داخلی و بین‌المللی
- تحلیل، طراحی و پیاده‌سازی سامانه شناسه کالا با قابلیت‌های تعیین شده
- برگزاری جلسات کارگروه‌های تخصصی برای هر گروه‌های کالایی هدف به منظور بیان ضرورت شناسه‌دار کردن کالاهای هدف و تعیین خصیصه‌های شناسنامه کالا در گروه‌های کالایی هدف با همکاری دستگاه‌های همکار

- ایجاد تناظر میان طبقه‌بندی‌های متداول تجاری ملی، ISIC، HS، CPC در سامانه
- بارگذاری فیلم‌های توصیفی کالاها و اولویت‌دار در کلیه گروه‌های کالایی هدف
- عملیاتی‌سازی طرح در حوزه دخانیات
- آموزش سامانه شناسه کالا به اعضای کارگروه‌های تخصصی به تفکیک گروه‌های کالایی
- اتصال سامانه شناسه کالا به سامانه جامع تجارت ایران و دریافت اطلاعات، شناسایی کاربر و احراز صلاحیت متقاضی از سمت سامانه مذکور

سامانه جامع انبارها و مراکز نگهداری کالا

سامانه جامع انبار و مراکز نگهداری کالا جهت ثبت، ساماندهی و نظارت بر مراکز نگهداری کالا در کشور ایجاد شده است. این سامانه بر اساس استعلام اینترنتی، موبایلی، تلفنی و ... اصلاحات کد و اطلاعات لازم را اعلام می‌نماید.

اقدامات انجام شده در راستای استقرار این سامانه عبارتند از:

- تحلیل مدل کسب‌وکار و تهیه قواعد کسب‌وکار
- تحلیل نیازمندی‌های سامانه
- پیاده‌سازی در حوزه انبارهای وزارت جهاد کشاورزی
- ارتباط با سامانه‌های پایه ای وزارت نظیر بهین یاب برای واحد های صنعتی

سامانه صدور ضمانت‌نامه الکترونیکی

با توجه به موضوع فعالیت صندوق ضمانت سرمایه‌گذاری صنایع کوچک در حوزه صنایع کوچک، ارائه ضمانت‌نامه اعتباری جهت تسهیل در منابع مالی به این صنایع در حوزه‌های مختلف صورت می‌گیرد.

برای تسهیل ارائه خدمات به این بخش مهم و شفاف سازی شرایط پرداخت ضمانت‌نامه، سامانه صدور ضمانت‌نامه به صورت الکترونیکی در اواخر سال ۱۳۹۵ راه‌اندازی و از ابتدای سال ۱۳۹۶ اجرایی گردید.

در این سامانه کلیه متقاضیان می‌توانند به صورت غیرحضوری نسبت به ثبت درخواست خود اقدام کرده و مراحل صدور را نیز رصد و پایش نمایند. عوامل اجرایی استان‌ها و ستاد صندوق نیز مراحل کاری را به صورت الکترونیکی انجام داده و به صورت برخط امکان پایش فرآیند برای ذینفعان و مدیران صندوق فراهم می‌باشد.

سایر فرآیندهای کاری نظیر پرداخت خسارت نیز پیاده‌سازی شده است. سایت و پرتال جدید صندوق ضمانت سرمایه‌گذاری صنایع کوچک نیز در مرداد ماه ۱۳۹۶ راه‌اندازی شده و در اختیار کاربران قرار گرفته است.

سامانه امور اصناف

با توجه به تعداد زیاد و گستردگی واحدهای صنفی در سراسر کشور، سایت اصناف به عنوان سایت رسمی دبیرخانه هیات عالی نظارت، طی سه سال اخیر به روز رسانی و ارتقا داده شده و در حال حاضر از طریق زیرسامانه‌هایی همچون صدور و تمدید انواع پروانه کسب، صدور گواهی نمایندگی شرکت‌های خارجی، رسیدگی به شکایات از سازمان‌های صنفی، بررسی و تطبیق مصوبات کمیسیون‌های نظارت، ساماندهی واحدهای فاقد پروانه کسب، طرح تسهیم وجوه، ثبت ضوابط داخلی اتحادیه‌ها، برگزاری انتخابات الکترونیکی اتحادیه‌های صنفی، ارزیابی عملکرد سازمان‌های صنفی و ... نسبت به انجام کلیه امور مربوطه اقدام می‌نماید.

تلویزیون اینترنتی اصناف ایران (تابان)

این تلویزیون با هدف ایجاد و برقراری ارتباط دائمی میان تشکلهای صنفی و متصدیان واحدهای صنفی و به منظور ارائه گزارشات، آموزش، اطلاع‌رسانی و دسترسی آحاد جامعه به محتوای صوتی و تصویری مرتبط با حوزه اصناف، با حضور ریاست محترم جمهوری در تیر ماه ۱۳۹۶ راه‌اندازی گردید.

این رسانه تعاملی علاوه بر دارا بودن تمامی امکانات موجود در رسانه‌های متعارف کنونی مانند پخش کانال زنده تلویزیونی و رادیویی، دارای امکاناتی از قبیل توقف برنامه، جابجایی زمان پخش برنامه، ضبط و پخش مجدد، پخش ویدیو و موزیک درخواستی و انجام امور اینترنتی می‌باشد و دو سرویس اصلی و فرعی دارد.

در سرویس اصلی اخبار و رویدادهای زنده، مصاحبه‌ها، گفت‌وگوهای خبری و تحلیلی ارائه می‌گردد. در سرویس فرعی امکان ارائه خدماتی از قبیل سلامت الکترونیک، آموزش الکترونیک، تجارت الکترونیک، نشر الکترونیک و ارائه خدمات بانکی در اختیار کاربران قرار خواهد گرفت.

سامانه گواهی نماد اعتماد

یکی از عوامل مهم توسعه تجارت الکترونیکی، ایجاد اعتماد و اطمینان در میان کاربران خدمات الکترونیکی می‌باشد. با توجه به بررسی های انجام گرفته، مهم‌ترین عوامل مراجعه و اعتماد خریداران کسب‌وکارهای اینترنتی به شرح ذیل می‌باشند:

- شناسایی مالک کسب‌وکار و امکان مراجعه در صورت بروز اشکال
- کامل و صحیح بودن اطلاعات کالا یا خدمات ارائه شده
- گارانتی محصولات و ارائه خدمات پس از فروش
- واضح بودن روند برگرداندن کالا و باز پس گیری پول
- محفوظ ماندن اطلاعات شخصی و مالی خریداران
- تایید امنیت سایت توسط یک موسسه و مرکز ملی اعتماد

سامانه تدارکات الکترونیکی دولت

سامانه تدارکات الکترونیکی دولت که به اختصار (ستاد) نامیده می‌شود، براساس مصوبه هیات محترم دولت ایجاد شده که به منظور انجام معاملات دستگاه‌های اجرایی (خرید و مزایده) در بستر وب طراحی شده است و دستگاه‌های اجرایی را قادر می‌سازد کلیه مراحل تحقق یک معامله اعم از ثبت و اعلان عمومی مزایده/ مناقصه/ خرید، امکان دسترسی به اسناد و مراحل کامل ارائه پیشنهاد به صورت سیستمی، بازگشایی پاکت‌ها با بهره‌گیری از امکانات نوین و بروز گواهی امضای الکترونیکی، اعلام به برنده و انعقاد قرارداد و همچنین مراحل مدیریت تضامین، تحویل کالا/ خدمت و تبادل وجه را بصورت غیر متمرکز و از طریق سیستم یکپارچه و استاندارد که کلیه الزامات قانونی معاملات در آن رعایت شده است، انجام دهند.

در این بستر کلیه پیش نیازهای فنی و امنیتی مورد تایید ارگان‌های نظارتی کشور در سطح استانداردهای بین‌المللی این حوزه تامین شده است.

ستاد با ایجاد بازار امن الکترونیکی در کلیه مراحل انجام معامله (برای طرفین خریدار و فروشنده) علاوه بر تسهیل و روان سازی جریان معامله و استانداردسازی فرایند و فرمت های مورد استفاده در معاملات، شفافیت، رقابت‌پذیری و بهره‌وری معاملات را افزایش داده و در کاهش زمان انجام معاملات به ویژه در مناقصات و مزایده‌ها نیز نقش بسزایی ایفا می‌نماید. این ابزار در حال حاضر مورد استفاده در بسیاری از کشورهای اروپایی، آمریکا، کانادا،

کشورهای آسیای جنوب شرقی و برخی از کشورهای منطقه می‌باشد. هم چنین اهمیت بکارگیری این ابزار یکی از موضوعات مورد تاکید کنوانسیون مبارزه با فساد سازمان ملل نیز می‌باشد.

سامانه ۱۲۴

سامانه اطلاع‌رسانی کالا و خدمات، با همکاری سازمان حمایت مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان و مرکز توسعه تجارت الکترونیکی طراحی و به بهره‌برداری رسیده است. هدف اصلی این سامانه، افزایش شفافیت در خصوص قیمت کالاها و خدماتی است که شهروندان به صورت روزانه با آنها سرو کار دارند.

در این سامانه سه نوع قیمت به شهروندان نمایش داده می‌شود. حداقل و حداکثر قیمت کالاها که از سطح کشور جمع‌آوری می‌گردد و قیمت مصوب مصرف‌کننده که حداکثر قیمت قابل قبول بر اساس هزینه‌های تولید بوده و یا قیمت مصوب کالا می‌باشد.

اهم دستاوردهای اجرایی شدن پروژه‌های اقتصاد مقاومتی

تکمیل ظرفیت و راه‌اندازی فازهای ۱۳، ۱۴ و ۲۴-۲۲ پارس جنوبی

• بیشترین میزان تولید روزانه گاز خام در میدان مشترک گازی پارس جنوبی با افزایش حدود ۲,۵ برابری از ۲۸۰ میلیون متر مکعب در روز در سال ۱۳۹۱ به ۶۹۲ میلیون مترمکعب در روز در ۱۱ ماهه سال ۱۳۹۹ رسیده است.

• متوسط میزان تولید روزانه گاز غنی از میداین پارس جنوبی از متوسط ۲۴۱ میلیون مترمکعب در سال ۱۳۹۱ به متوسط ۶۰۵ میلیون مترمکعب در ۱۱ ماهه سال ۱۳۹۹ بالغ گردیده است. در سال ۱۳۹۹ حدود ۹۷ درصد از هدف پیش‌بینی شده محقق شده است.

افزایش ظرفیت تولید نفت خام میداین مشترک نفتی

• ظرفیت تولید نفت خام در میدانهای مشترک غرب کارون و میدان آذر از ۷۰ هزار بشکه در روز در سال ۱۳۹۲ به ۴۶۵ هزار بشکه در سال ۱۳۹۹ افزایش پیدا کرده است.

• میزان تولید نفت خام از میداین مشترک غرب کارون از ۶۸,۴ هزار بشکه در روز در سال ۱۳۹۲ به متوسط تولید ۲۳۷,۱ هزار بشکه در روز در سال ۱۳۹۹ رسیده است. اختلاف

میان ظرفیت تولید و عملکرد آن در سال ۱۳۹۹ عمدتاً ناشی از کاهش تکلیفی تولید نفت به دلیل شرایط تحریم بوده‌است

تکمیل و بهره‌برداری از مجتمع‌های پتروشیمی

● در سال ۱۳۹۹ در قالب برنامه ملی اقتصاد مقاومتی، افتتاح و بهره‌برداری از ۱۲ طرح تولیدی و ۳ طرح تأمین خوراک پتروشیمی در دستور کار وزارت نفت قرار گرفت.

● در یازده ماهه سال ۱۳۹۹ طرح‌های متانول کاوه، بازیابی اتان و متانول پتروشیمی بوشهر، متانول کیمیای پارس خاورمیانه، اوره/آمونیاک لردگان، الفین ایلام، فاز سوم پتروشیمی ارومیه، پتروشیمی هگمتانه، پتروشیمی میاندوآب و پالایش گاز بیدبلند افتتاح و راه‌اندازی شدند.

● ظرفیت اسمی تولید صنعت پتروشیمی تا پایان دیماه سال ۱۳۹۹ به ۸۰ میلیون تن افزایش یافت که نتیجه آن تولید ۵۰٫۸ میلیون تن محصول پتروشیمی در دوره مزبور بوده است.

● تا پایان دیماه سال ۱۳۹۹ میزان خوراک مصرفی در بخش پتروشیمی کشور شامل ۶۳٫۱ میلیون مترمکعب در روز گاز طبیعی (خوراک و سوخت)، ۲۳۵۴٫۸ هزار تن اتان و ۵۲۶۴٫۸ هزار تن میعانات گازی بوده است.

● کل فروش داخلی مجتمع‌های پتروشیمی طی سال ۱۳۹۹ برابر ۱۷٫۱۲ میلیون تن به ارزش ۱۴۱۸۶۸۴ میلیارد ریال بوده که ۹٫۳۴ میلیون تن آن به ارزش ۶۵۲۴۹۳ میلیارد ریال به صورت فروش بین مجتمعی بوده است. فروش بین مجتمعی از نظر وزنی ۵۵ درصد و از نظر ارزشی ۴۶ درصد فروش داخلی را تشکیل می‌دهد. فروش خالص داخلی مجتمع‌های پتروشیمی در سال ۱۳۹۹ برابر ۷٫۷۸ میلیون تن به ارزش ۷۶۶۱۹۱ میلیارد ریال بوده است.

● صادرات محصولات پتروشیمی نیز تا پایان دیماه سال ۱۳۹۹ معادل ۲۰٫۶ میلیون تن به ارزش ۶٫۸ میلیارد دلار بوده است که در مقایسه با مدت مشابه سال قبل، حدود ۱۰ درصد به لحاظ مقدار افزایش و ۱۵ درصد به لحاظ ارزش کاهش یافته است.

گازرسانی به یک میلیون مشترک جدید روستایی و شهری

● از سال ۱۳۹۲ تا پایان سال ۱۳۹۹، میزان بهره‌مندی خانوارهای روستایی کشور از نعمت گاز طبیعی با افزایش بیش از ۲ برابری به ۸۴ درصد و پوشش گازرسانی کل کشور به ۹۵ درصد رسیده است.

● در سال ۱۳۹۹ گازرسانی به ۹۹۰ هزار مشترک جدید شهری و روستایی (بهمصورت جمعی) پیش‌بینی شده بود که عملکرد پروژه بیانگر تحقق ۹۹ درصدی اهداف پروژه مزبور تا انتهای ۹۹ می‌باشد.

● طی سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۹ گازرسانی به ۵۴۱۳ هزار خانوار شهری و روستایی پیش‌بینی شده بود که تا انتهای سال ۹۹ گازرسانی به ۴۷۹۴ هزار خانوار انجام شده است.

برنامه‌های تولید و اشتغال (موضوع بند الف تبصره ۱۸ قوانین بودجه سنواتی کل کشور)

● در راستای اجرای نمودن بند الف تبصره ۱۸ قانون بودجه سال‌های ۱۳۹۷، ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ کل کشور، برنامه‌های تولید و اشتغال گسترده و مولد در ۱۶ حوزه در قالب حدود ۶۰ برنامه، با همکاری دستگاه‌های اجرایی تدوین و جهت اجرا به دستگاه‌های اجرایی استانداریهای کشور ابلاغ گردیده است. با اجرای برنامه‌های مذکور برای ایجاد بیش از یک میلیون فرصت شغلی برنامه‌ریزی شده است. علاوه بر منابع تخصیص یافته از محل بودجه عمومی کل کشور، حدود ۵۰۰ هزار میلیارد ریال تسهیلات تلفیقی از محل منابع داخلی نظام بانکی و منابع صندوق توسعه ملی نیز برنامه‌ریزی شده است.

● از محل منابع تخصیص یافته از محل بودجه عمومی، حدود ۲۰ هزار میلیارد ریال برای کاهش نرخ سود تسهیلات تلفیقی مذکور به صورت یارانه نرخ سود تسهیلات، حدود ۲۷ هزار میلیارد ریال کمک بلاعوض و نیز حدود ۳۵ هزار میلیارد ریال به شکل وجوه اداره شده جهت پشتیبانی مالی از برنامه‌های مذکور در نظر گرفته شده است.

● در مجموع از محل منابع بند الف تبصره ۱۸، مبلغ ۸۱۶۵۵ میلیارد ریال برای اجرای برنامه‌های فوق، برنامه‌ریزی شده که تا کنون از این میزان، مبلغ ۳۸۷۱۴ میلیارد ریال معادل ۴۷ درصد تخصیص داده شده است.

● در مجموع ۱۵۵۰۱۵ میلیارد ریال تسهیلات بانکی به متقاضیان این تسهیلات برای ایجاد تولید و اشتغال پرداخت شده که به‌منظور کاهش نرخ سود تسهیلات مورد اشاره مبلغ ۴۷۹۳ میلیارد ریال وجوه اداره شده و مبلغ ۱۰۴۱۷ میلیارد ریال یارانه نرخ سود تسهیلات پرداخت شده است. به‌علاوه مبلغ ۱۰۳۲۵ میلیارد ریال کمک بلاعوض دولتی از منابع بودجه عمومی برای اجرای برنامه‌های مزبور صرف شده است. برنامه‌های بخش

صنعت و معدن و بخش کشاورزی به ترتیب با پرداخت ۸۶۰۱۹ میلیارد ریال و ۴۷۳۱۱ میلیارد ریال تسهیلات به متقاضیان بیشترین سهم را به خود اختصاص داده‌اند.

تجاری‌سازی ساخت و تولید ۱۰ قلم کالای پرمصرف صنعت نفت در داخل کشور با محوریت بخش خصوصی

● هدف این پروژه داخلی‌سازی ۱۰ گروه از کالاهای مهم و مورد نیاز صنعت نفت در راستای رونق تولید داخلی، ایجاد اشتغال، کاهش وابستگی به خارج و ارتقاء توان فنی و ساخت و طراحی سازندگان و تولیدکنندگان داخلی است.

● طبق آخرین گزارش دریافتی، سقف مصوب این طرح ۸۰۵۲ میلیارد ریال و ۵۹۴,۴ میلیون یورو بوده که برای این منظور ۵۰ قرارداد به ارزش ۵۹۴,۴۰۵ میلیون یورو و ۴۲۷۲,۵ میلیارد ریال (مجموع برآورد ریالی و مالیات و عوارض) منعقد شده و در حال پیگیری می‌باشد. قراردادها برای ۵ گروه از تجهیزات و کالاها شامل «تجهیزات سرچاهی و رشته‌های تکمیلی درون چاهی»، «پمپ‌های سرچاهی و درون چاهی»، «مته‌های حفاری»، «لوله‌های CRA و حفاری» و «ابزارهای اندازه‌گیری در حفاری» منعقد شده است.

تولید ۱۳,۵ میلیون تن گندم و خرید تضمینی حدود ۸,۲ میلیون تن گندم در سال ۱۳۹۹

● پروژه ارتقای ضریب خوداتکایی در تولید گندم به عنوان یک محصول استراتژیک در سال‌های اخیر با جدیت توسط وزارت جهاد کشاورزی پیگیری شده است. مهمترین دستاوردهای اجرای این پروژه در مقایسه با سال پایه (میانگین سه سال ۹۲-۱۳۹۰) عبارتند از:

- افزایش ۵۲ درصدی تولید گندم در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال پایه
- افزایش ضریب خوداتکائی از ۶۷,۹ درصد سال پایه به ۹۷,۶ درصد در سال ۱۳۹۹
- افزایش ۱۰۸ درصدی خرید گندم در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال پایه
- افزایش میزان تولید بذور اصلاح شده گندم از ۲۹۰ هزار تن در سال ۱۳۹۲ به بیش از ۴۵۰ هزار تن در چهار سال اخیر
- افزایش ۷۲ درصدی عملکرد در واحد سطح مزارع گندم آبی در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال پایه

- افزایش ۸۳ درصدی عملکرد در واحد سطح مزارع گندم در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال پایه
- افزایش ۶۳ درصدی عملکرد در واحد سطح مزارع گندم در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال پایه

ارتقای ضریب خوداتکایی محصولات راهبردی اساسی

- پروژه افزایش ضریب خوداتکایی محصولات راهبردی اساسی به‌عنوان یکی از پروژه‌های اولویت‌دار وزارت جهاد کشاورزی در سال‌های اخیر بوده است. مهمترین دستاوردهای اجرای پروژه مزبور طی ۱۱ ماهه سال ۱۳۹۹ به‌شرح ذیل می‌باشد:
- تولید ۶۴۶۰ هزار تن چغندر قند (هدف: ۷۶۰۰ هزار تن)
- تولید ۵۲۳ هزار تن دانه‌های روغنی (هدف: ۷۳۰ هزار تن)
- تولید ۵۵۰۰ هزار تن سیب‌زمینی (هدف: ۵۲۸۳ هزار تن)
- تولید ۳۹۰۰ هزار تن جو (هدف: ۳۷۷۰ هزار تن)
- تولید ۸۵۸ هزار تن حبوبات (هدف: ۷۳۵ هزار تن)
- تولید ۴۵۲۳ هزار تن شلتوک (هدف: ۳۳۰۰ هزار تن)
- تولید ۱۱۱۶ هزار تن ذرت دانه‌ای (هدف: ۱۴۱۶ هزار تن)
- تولید ۳۲۳ هزار تن وش پنبه (هدف: ۳۴۰ هزار تن)
- تامین و تدارک ۲۲۱۶ هزار تن کود شیمیایی موردنیاز بخش کشاورزی (تامین ۱۹۳۱ هزار تن کود شیمیایی از داخل کشور)
- تولید ۸۳۸۳ تن شیرخام و ۶۷۵ تن گوشت قرمز طی ۹ ماهه سال ۱۳۹۹

توسعه سامانه‌های نوین آبیاری

- با هدف ارتقای بهره‌وری و مدیریت مصرف آب کشاورزی، هدف‌گذاری این پروژه در سال ۱۳۹۸، توسعه ۱۰۴ هزار هکتار سامانه‌های نوین آبیاری در استان‌های مختلف کشور بود که تا پایان سال، با پیشرفت ۱۱۲ درصدی حدود ۱۱۷ هزار هکتار به سامانه‌های نوین آبیاری تجهیز شد. طی ده ماهه سال ۱۳۹۹، اجرای پروژه توسعه سامانه‌های نوین آبیاری با پیشرفت ۸۶ درصدی در سطح حدود ۷۶۵۳۲ هکتار انجام شده است.

احداث ۳۷۴۲ هکتار گلخانه جدید و اصلاح، بازسازی و نوسازی ۵۹۰ هکتار گلخانه

● با اقدامهای صورت گرفته و ارایه تسهیلات مناسب کشت گلخانه‌ای از هشت هزار و ۸۰۰ هکتار در ابتدای دولت یازدهم به بیش از ۱۶ هزار هکتار در سال ۹۷ افزایش یافت که نشان می‌دهد سطح تولیدات گلخانه‌ای در این بازه زمانی دو برابر شد. هدف‌گذاری پروژه در سال ۱۳۹۹ شامل احداث ۴۶۰۰ هکتار گلخانه جدید و اصلاح، بازسازی و نوسازی ۶۴۶ هکتار گلخانه بوده که تا پایان بهمن‌ماه، میزان ۳۷۴۲ (۸۱ درصد) گلخانه جدید احداث و ۵۹۰ هکتار (۹۱ درصد) گلخانه بازسازی و نوسازی شده است.

تکمیل و بهره‌برداری از محورهای اصلی اولویت‌دار ریلی در کریدور شرقی - غربی

● طی ۱۰ ماهه سال ۱۳۹۹، حدود ۸۳۷ کیلومتر از محورهای اصلی اولویت‌دار ریلی در کریدور شرقی - غربی تکمیل و به بهره‌برداری رسیده و بالغ بر ۱۳۴ کیلومتر خط دوم و سوم در شبکه ریلی راه آهن کشور احداث گردیده است.

تکمیل و بهره‌برداری از محورهای اولویت‌دار شبکه بزرگراه‌ها و راه‌های اصلی در کریدورهای شمالی - جنوبی و شرقی - غربی

● طی ده ماهه سال ۱۳۹۹ بالغ بر ۳۱۸ کیلومتر بزرگراه و راه اصلی در محورهای اولویت‌دار شبکه بزرگراه‌ها و راه‌های اصلی در کریدورهای شمالی - جنوبی و شرقی - غربی احداث گردیده است.

تامین آب شرب ۱۴۱۲ تا با جمعیت حدود ۷۷۵ هزار نفر

● با هدف تامین آب شرب سالم و بهداشتی و پایدار برای جمعیت روستایی کشور، طی ده ماهه سال ۱۳۹۹ عملیات آبرسانی به ۹۹۳ روستا با جمعیت ۴۴۶ هزار نفر به اتمام رسیده است.

بهره‌برداری ظرفیت تولید برق کشور

- عملکرد پروژه تا پایان بهمن‌ماه سال ۱۳۹۹ به شرح زیر بوده است:
- افزایش ظرفیت تولید برق حرارتی به میزان ۱۶۰۵ مگاوات (هدف: ۲۰۰۰ مگاوات)
- افزایش ظرفیت تولید برق تجدیدپذیر به میزان ۱۰۵ مگاوات (هدف: ۳۰۰ مگاوات)

● افزایش ظرفیت تولید پراکنده به میزان ۲۷۰ مگاوات (هدف: ۲۵۰ مگاوات)

احیای آبخوان‌های کشور به میزان ۵۵۰ میلیون مترمکعب

● با هدف احیاء و تعادل بخشی آبهای زیر زمینی، از ابتدا تا پایان بهمن‌ماه سال جاری با انسداد ۹۶۰۹ حلقه چاه غیرمجاز، نصب ۷۹۱۵ دستگاه کنتور بر روی چاه‌های مجاز، جلوگیری از اضافه برداشت ۸۱۵ حلقه چاه مجاز و اصلاح و تعدیل ۲۳۸۰۳ پروانه بهره‌برداری چاه‌های مجاز مطابق آب قابل برنامه‌ریزی ابلاغی، از برداشت غیر مجاز آبهای زیرزمینی به میزان ۲۷۱ میلیون مترمکعب جلوگیری به عمل آمده است.

آبگیری و یا افتتاح سدهای مرزی و غیرمرزی

● در سال ۱۳۹۹ آبگیری ۱۲ سد مرزی و غیرمرزی به حجم مخزن ۶۴۲ میلیون مترمکعب هدف‌گذاری شده است. مهمترین دستاوردهای اجرای پروژه تا پایان بهمن‌ماه سال ۱۳۹۹ بشرح ذیل می‌باشد:

● آبگیری و افتتاح ۷ سد غیرمرزی گلال (شهدای ایلام)، سیاهو، سیامند رحمان (چپرآباد اشنویه)، شرفشاه، نعمت آباد، رمشت، تازه کند (قباله یا سمبورچای) و کلکان به ظرفیت ۲۱۶٫۶ میلیون مترمکعب

● آبگیری و افتتاح ۴ سد مرزی کانی سیب، هرات (خوانسار یزد)، قدرونی و بالارود به ظرفیت ۲۶۵ میلیون مترمکعب

حمایت از شرکتهای دانش بنیان

● در راستای اجرای بند دوم سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، تعداد شرکتهای دانش‌بنیان تایید صلاحیت شده از ۵۵ شرکت در سال ۱۳۹۲ به ۶۳۰۰ شرکت در نه ماهه سال ۱۳۹۹ افزایش یافته است. همچنین میزان درآمد و اشتغال شرکتهای مورد اشاره به ترتیب ۷۳۰۰۰ میلیارد تومان و ۱۸۸ هزار نفر در نه ماهه سال ۱۳۹۹ بوده است.

● با توجه به سیاستگذاری صحیح دولت در این حوزه، رتبه ایران در شاخص جهانی نوآوری با پیشرفتی چشمگیر از رتبه ۱۲۰ در سال ۲۰۱۴ به رتبه ۶۷ در سال ۲۰۲۰ ارتقا یافته است.

● دستاوردهای اجرای پروژه‌های اقتصاد مقاومتی در سال ۱۳۹۹، حاکی از پیشبرد مطلوب پروژه‌های تولیدی و زیربنایی در حوزه‌های مختلف کشاورزی، آب و برق، نفت و گاز و راه

و شهرسازی می‌باشد. افزون بر آن اجرای برنامه‌های رونق تولید و ایجاد اشتغال و توسعه اقتصاد دانش‌بنیان نیز تاکنون دستاوردهای قابل توجهی داشته‌اند. شایان ذکر است، دستاوردهای مزبور در شرایطی بدست آمده‌اند که در این مدت تنگناها و محدودیت‌های متعددی به‌واسطه شرایط شدید تحریمی و شیوع بیماری کرونا بر اقتصاد کشور تحمیل شده است.